

ÉMILE ZOLA

NANA

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: BERTAN ONARAN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 3385

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÉMILE ZOLA
NANA

ÖZGÜN ADI
NANA

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
BERTAN ONARAN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2008
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
HANDE KOÇAK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

REDAKSİYON
VOLKAN YALÇINTOKLU

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

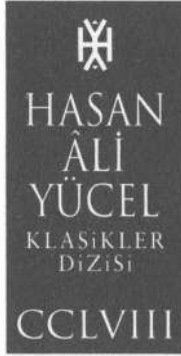
I. BASIM, EKİM 2015, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-555-0 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-332-556-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

ÉMILE ZOLA

NANA

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
BERTAN ONARAN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Doğalcılık (Natüralizm) akımını benimseyen Zola'nın bilimsel kuramlara göre yazdığı ilk romanı *Thérèse Raquin* 1867'de yayımlandı. Bundan sonra yazdığı tüm romanlarını aynı bilimsel doğrultuda ele aldı. Zola'ya göre romancı, olguları kaydetmekle yetinen bir izleyici değil, roman karakterlerini ve onların tutkularını bir dizi deneyden geçiren, duygusal ve toplumsal olguları bir kimyacının maddeyi işlediği gibi işleyen bir deneycidir. Bir yazısında şöyle der Zola: "Biz bir dünyanın yıkıntıları üzerinde yaşıyoruz. Görevimiz bu yıkıntıları açıkyüreklilikle, mertçe, yalana kaçmadan inceleyerek gelecekteki dünyanın olgularını saptamaktır. Bize yol gösteren bilimdir. Bilim evrenselleşmektedir, yarım yüzyılda edebiyata yayılmış ve tarihi, eleştiriye, romanı yenilemiştir." Zola bu maksatla *Rougon-Macquartlar* dizisini kaleme almıştır.

Rougon-Macquartlar Dizisinde Yer Alan Eserler:

1. La Fortune des Rougons [Rougonların Serveti]
2. La Curée [Tazı Payı]
3. Le Ventre de Paris [Paris'in Karnı]
4. La Conquête de Plassans [Plassans Papazı]
5. La Faute de l'Abbé Mouret [Rahip Mouret'nin Günahı]
6. Son Excellence Eugène Rougon [Ekselansları Eugène Rougon]
7. L'Assommoir [Meyhane]

8. Une Page d'Amour [Bir Aşk Sayfası]
9. Nana
10. Pot-Bouille [Apartman]
11. Au Bonheur des Dames [Bayanların Mutluluğuna]
12. La Joie de Vivre [Yaşama Sevinci]
13. Germinal
14. L'Oeuvre [Eser]
15. La Terre [Toprak]
16. Le Rêve [Rüya]
17. La Bête Humaine [Hayvanlaşan İnsan]
18. L'Argent [Para]
19. La Débâcle [Yıkılış]
20. Le Docteur Pascal [Doktor Pascal]

Rougon-Macquartlar Dizisi Hakkında

Neredeyse her yıl bir kitap yazarak yirmi yılda tamamladığı *Rougon-Macquartlar: İkinci İmparatorluk Döneminde Bir Ailenin Doğal ve Toplumsal Tarihi* kuşkusuz Émile Zola'nın başyapıtıdır. Balzac, önceden yarattığı karakterlere başka eserlerinde tekrar can verince yazdığı tüm eserleri bir isim altında toplamış ve adını da *İnsanlık Komedyası* koymuştu. Zola ise *Rougon-Macquartlar* dizisine çok daha bilimsel bir bakış açısıyla girişmiştir. 1868 yılında Goncourt kardeşlere bahsettiği planını hayata geçirmesi için üç yıl yetmiş, dizinin ilk kitabı olan *Rougonların Serveti* 1871 yılında basılmıştır. Yedinci kitap olan *Meyhane*'nin önsözünde şöyle der Zola: “*Rougon-Macquartlar* yirmi romandan oluşacak. 1869'dan beri plan son halini aldı ve onu katı bir titizlikle uyguluyorum. *Meyhane*'nin sırası geldi, ben de yazdım. Çizdiğim yoldan bir saniye bile ayrılmadan diğerlerini de yazacağım. Gücüm buradan geliyor. Belirlediğim hedefe doğru ilerliyorum.”

Rougon-Macquartlar'ı bir bütün olarak sırasıyla okumak; yedinci kitap *Meyhane*'de tek yaptığı bir beşikte salanmak olan dört yaşındaki Etienne'in on üçüncü kitap olan *Germinal*'de sert ve kapsamlı bir greve öncülük edişini veya

küçük bir kız olan Nana'nın kendi adıyla anılan dokuzuncu kitapta başrolü üstlenişini izlemek elbette büyük bir zevktir, ancak her roman kendi içinde birer bütün olduğundan, tek tek veya karışık bir sırayla okunmamalıdır gibi bir "kural" da yoktur. Dizinin hiçbir kitabında olay örgüsü yarım kalmaz, hiçbir kitap karakterlerin daha önce başlarından geçen olayları okurun bildiğini varsaymaz.

Deneysel tıp yöntemini edebiyata uygulama fikrini Zola'ya esinleyen kitap Claude Bernard (1813-1878) adlı ünlü Fransız fizyoloji bilgininin kaleme aldığı *Introduction à L'Etude de la Medecine Expenmentale* (1865) [Deneysel Tıbbın İncelenmesine Giriş] olmuştur. Zola 1880 yılında yazdığı *Le Roman Experimental* [Deneysel Roman] adlı kuramsal eserini Bernard'ın bu yapıtı üzerine kurar ve ünlü bilim adamının fikirlerine olan hayranlığını defalarca dile getirir. Şöyle der Zola: "Eğer deneysel yöntem kimya ve fizikten fizyolojiye ve tıbbı taşınabiliyorsa, fizyolojiden de deneysel romana taşınabilir." Zola'nın "deneysel roman" dediği, Bernard'ın deneysel tıbbı uyguladığı yöntemin hemen hemen hiçbir değişiklik yapılmadan edebiyata uygulanmasıdır. *Deneysel Roman*'da bunun nasıl mümkün olacağını açıklar. Doğalcılık akımıyla, romancılara atfedilen "gözlemci" rolünden sıyrılmak, çok daha yetkin olan "deneyci" konumuna geçmektir amacı. Claude Bernard'a göre deneyci, "başıt veya karmaşık araştırma biçimlerini kullanarak, belirli bir amaç doğrultusunda doğal olayları çeşitlendiren, değiştiren veya onları doğanın bize gösterdiğinden farklı koşullarda gösteren kişi" dir. Zola'nın bu yöntemi insan yaşamına uygulamasına arka çıkan en büyük etken ise; Bernard'ın cansız varlıklar kadar, canlı varlıkların da aynı koşullar içinde aynı sonuçlara gebe olduğunu söylemesidir. Zola'nın kuramına göre, eğer deneysel yöntem fizyolojik yaşamın tüm kapılarını açabiliyorsa, duygusal ve düşünsel yaşamın işleyiş mekânizmalarını da çözebilir demektir.

Zola'nın deyiimiyle doğalcı romancılar, insanların, tutkularının ve duygusal yaşamlarının “sorgu yargıçları”dırlar. Zola daha da ileri giderek insan yaşamını da tıpkı doğal olgular gibi bir mekanizma olarak gördüğünü açıklar: “Bilim her olgunun, ister canlı ister cansız nesnelerden kaynaklansın, oluşum şartlarının aynı olduğunu kanıtlıyor artık. (...) Burada duracak mıyız? Elbette hayır. İnsan bedeninin deneycinin isteğine göre takıp çıkartabileceği çarklara sahip bir makine olduğunu kanıtladığımızda, insanoğlunun duygusal ve düşünsel eylemlerine gelmeli sıra. Böyle olunca şimdiye kadar felsefeye ve edebiyata ait olan alana girmiş olacağız; bu, filozofların ve yazarların varsayımlarının bilim tarafından fethedilmesi anlamına gelir. Deneyisel kimyamız ve fiziğimiz var, deneyisel fizyolojimiz, daha ileride ise deneyisel romanımız olacaktır.”

Zola'nın roman kuramını bir bilim gibi gördüğü son derece açık. Bu kuramı kafasında sürekli geliştiren Zola, bir uygulama alanı, bir “denekler grubu” tasarlıyordu ve 1868'de denekleri kafasında belirmeye başladı. Her ne kadar bu kuramı asıl 1879 yılından sonra daha yoğun bir şekilde işlemeye başladıysa da, *Rougon-Macquartlar* dizisi daha 1871'de basılan ilk kitaptan başlayarak Bernard'ın yönteminin yazın alanındaki yetkin uygulaması halini aldı. Zola her kitabını yazmaya başlamadan önce araştırmalar yapıyor. *Germinal*'i yazmak için maden ocaklarına, *Para* adlı 18. kitabını yazmak için borsaya, *Paris'in Karnı*'nı yazmak için hallere gidip notlar alıyor, bir bilim adamı gibi çalışıyordu. Karakterlerini içinde bulundukları toplumsal şartlara ve kalıtımla ebeveylelerinden edindikleri özelliklerine dayanarak çiziyor, onları doğaya ve bilime aykırı olmayacak şekilde oluşturunuyordu. Dizinin son kitabı olan *Doktor Pascal*'ın başında, “Rougon-Macquartların Soyağacı” başlığı altında yirmi kitaplık dizide rol alan ailenin tüm fertlerini özellikleriyle listelemiştir.

Öte yandan Zola kendisini sadece bir bilim adamı olarak değil, aynı zamanda engin hayalgücüne sahip bir yaratıcı olarak görmek ister. Yine *Deneysel Roman*'da şöyle der: "Biz yazarlar elbette gerçek olgulardan hareket ediyoruz, onlar sarsılmaz temelimizi oluştururlar; fakat olguların işleyişini göstermek için, olaylar üretmemiz ve bu olayları yönlendirmemiz gerekmektedir, burada da yaratıcılık yeteneğimizle bir devreye giriyoruz." Hemen her yazdığı kitapla sansür kurumunun ve tutucu halkın tepkisini alan, yazdığı ilk kitaplarından biri *Claude'un İtirafı* nedeniyle poliste şüphe uyandırarak işinden olan, ağır bir hastalık dönemi atlattıktan sonra (1858-59 kışı) ateşli nöbetleri sırasında gördüğü kâbusları en ince ayrıntılarına kadar not alan, kırk sekizden fazla yapıta sahip olan, birçok kez kitapları yasaklanan ve her eseri yepyeni ve değişik bir mekânda değişik koşullar altında ilerleyen bir yazarın yaratıcı olmadığını söylemek büyük haksızlık olacaktır.

Rougon-Macquartlar'da Zola geniş bir tarihi dönemi ele almış ve sayısız konuya, sayısız soruna değinmiştir. Gerçekten de her kitabı yeni ve değişik bir konu ele alarak o konu üzerine yürütülecek yapıcı fikirlerin tüme yakınıni sayfalara döker ve okurda çoğu zaman bir felsefi roman okumuş izlenimi bırakır. Bu dizide ele alınan konular arasında büyük çaplı işler, büyük marketlerin ve bankaların kurulması, demiryollarının genişletilmesi, vurgunculuk, sefaletin ve işsizliğin artması karşısında lüksün hayata girmesi, sermayenin ve emeğin çalışması, grev, sendikacılığın başlangıcı, toprak sorunları, politik sorunlar, savaş, eğitim, din, sanat ve modern mimari gibi son derece önemli sorunlar bulunmaktadır.

Rougon-Macquartlar, 19. yüzyılın ikinci yarısını değiştiren ana yapıları konu edinmektedir: Endüstri çağının doğuşu, kitlelerin oluşması, megakentlerin gelişmesi, yayılmacı kapitalizmin ilerlemesi... Kısacası insanın şaşırtıcı –ama

çoğu zaman çıkar için— şeyler başardığı, kendi ürettikleri tarafından ezilmeye başladığı, belki de artık kontrol etmek istemediği şeylerin (makineler, büyük kalabalıklar, tutkular ve iktidar) hükmettiği bir toplum anlatılır bu dev eserde. Zola'nın hayalgücü, içinde her şeyin canlanıp şartların itimiyle korkunç bir yaşama adım attıkları düşsel bir evren yaratır. Zola, tam da yetkin bir yazardan beklenileceği gibi; dönemini son derece net bir şekilde görebilmiş, dönemindeki gelişmelerin insanlığı nereye götüreceğini kavramış, bu kötü gidişatın ileriki yüzyıllarda neden ve ne kadar çirkinleşeceğini, ayrıca bunu engellemenin nasıl mümkün olduğu sorularını tüm romanlarında, ama bütünsel olarak da *Rougon-Macquartlar* dizisinde işlemiştir.

Jean Freville bu dizi hakkında şöyle yazar:

“Zola'nın büyüklüğü, toplumsal ilişkiler sorunsalını endüstriyel kapitalizmin hâkim olduğu, emperyalizmi önceleyen 1870-1900 dönemine taşımasındadır. Zola ortam olarak İkinci İmparatorluk Dönemi'ni seçmiş olmasına karşın ortaya koyduğu belgeler ileriki bir döneme uygun düşer çoğu zaman. Zola'nın tek yaptığı, tüm bunları geçmiş bir dönemde işlemiş olmasıdır.”

Nana Üzerine

Belki de Zola'nın yirmi kitaplık *Rougon-Macquartlar* dizisinin *Germinal*'den sonra en çok bilinen kitabı olan *Nana*, bu dizinin dokuzuncu kitabıdır ve ilk kez 1880 yılında yayımlanmıştır.

16 Ekim 1879'dan itibaren *Le Voltaire* isimli gazetede tefrika edilmeye başlanan bu yapıt, henüz bir tek satırı bile yayımlanmadan tartışmalara yol açtı. Aslında basının ve tutucu entelektüellerin negatif yönde eleştirdikleri henüz ortada olmayan *Nana*'dan çok, Zola'nın genel olarak benimse-

diği görüşleriydi. Tartışmalar *Rougon-Macquartlar* dizisinin yedinci kitabı olan *Meyhane*'nin 1877'de yayımlanmasıyla başlamış, 1878'den beri çeşitli gazetelerde yer almaya devam eden “deneysel roman” konulu yazıları ise kamuoyunun bazı kesimlerinde oluşan hoşnutsuzluğu iyice artırmıştı. Bu nedenle de, dizinin pek suya sabuna dokunmayan, toplumsallıktan nispeten uzak yapıtı *Bir Aşk Sayfası*'na dil uzatmayan halkın tutucu kesimi, *Nana*'nın yayımlanacak olmasını fırsat bildi ve bir hayat kadınının başrolü üstleneceğini duydukları bu kitaba saldırdı. Basın ve tutucu eleştirmenler başta olmak üzere büyük bir çoğunluk bu yapıtı lanetliyor, “ahlakdışı” olarak niteliyordu.

Ne var ki henüz kitabın dörtte biri bile yayımlanmamıştı. Roman gazetelerde tefrika edilmeye devam ettikçe tepkiler daha da arttı. Öte yandan, Zola'nın kitaplarını basan yayınevinin sahibi ile Zola büyük bir reklam kampanyası başlattılar. Gazete ilanlarında tam da halkın tutucu kesiminin damarına basmak istercesine, yapıtı “Paris Yaşamı, *Meyhane*'nin Devamı” sloganıyla öne sürdüler. *Meyhane* “ahlak dışı” romanlar arasında yerini çoktan almış ve unutulmamıştı, dolayısıyla *Nana*'yı lanetleyen eleştirmenlere ve gazetelere inat, bu yeni yapıtı *Meyhane*'nin devamı şeklinde sunarak, bir anlamda *Meyhane*'yi tutucu eleştirmenlerin kötölemeleri eşliğinde okumuş olan halkı tekrar göreve çağırdılar.

Zola, her romanında yaptığı gibi, *Nana*'yı yazmaya başlamadan önce de son derece geniş çaplı araştırmalar yapmıştır. Fransa'da büyüyen bir sorun olan hayat kadınlığı konusunu araştırmış, hayat kadınları ve sokak yaşamıyla ilgili sonsuz sayıda gazete kupürü biriktirmiş, bu insanların eğlenmek ve yemek yemek için nasıl yerlere gittiklerini öğrenmiş (Örneğin kitaptaki restoran mönüleri tamamen gerçek yaşamdan alınma mönülerdir) ve romanın nerelerde geçmesi gerektiğini de araştırmıştır.

Romanda olayların geçtiği yerlerin de tamamı gerçektir. Örneğin Kafe Madrid, Brebant Lokantası, la Boule-Noire, le Casino, Longchamp Hipodromu gibi yerlerin tümünü Zola bizzat gezerek incelemiş, not tutarak romanına yerleştirmiştir.

Romanlarında toplum içinde saygın birer yere sahip olan burjuvaların maskelerini düşürerek bu “namuslu insanlar”ın ikiyüzlülüğünü ortaya çıkaran Zola, daha *Nana*’yı yazmadan önce 21 Şubat 1881’de *Le Figaro* gazetesinde yayımladığı bir yazıda hayat kadınlığı kurumunun yaratıcısı olarak sistemi ve sistemin sefaletle ittiği insanları gördüğünü yazar: “Ağır çalışma temposu insanları alkolizme, ailelerinde gördükleri ayyaşlık ve genel olarak hayatın çirkefligi ise kötü bir yaşama iter. Bu, yeniden ve doğru bir şekilde oluşturulması gereken bir sınıfın genel sosyal konumudur.”

Romanda Nana ve sıracalı oğlu Louise, toplumun yozlaşmasını temsil ederler, imparatorluk büyük kutlamalar eşliğinde binlerce açığöze bağrını açarken Nana başarısının doruğundadır, öldüğünde ise İmparatorluk’un çöküşüne çok az bir süre kalmıştır: “Berlin’e! Berlin’e! Berlin’e!” bağırışları Paris sokaklarında yankılanmaya çoktan başlamıştır. Nana genlerinde ayyaşların mirasını taşımaktadır; oğlu Louiset geçirdiği çiçek hastalığı sonucu ölür. Nana da kendi hikâyesinin sonuna da doğru ilerlerken çevresindeki herkesi tek tek çürütür. Yürüyen bir felaket haline gelir âdeta. “Halkın içinde büyümeye bırakılan çürümüşlük gittikçe ilerlemekte ve aristokrasiyi çürütmektedir. Halk, kızları aracılığıyla burjuvazinin erkeklerine birer ölüm tohumu bırakacak ve tüm bir nesli yok edecektir.” Bu açıdan bakıldığında *Nana* dizinin yedinci kitabı *Meyhane*’nin devamı niteliğindedir ve aynı alarm çanlarını çalar.

Zola kitabını yazmaya başlamadan önce hazırladığı sayısız kartonlardan birinde Nana’nın kişiliğini şu şekilde çizmiştir: “Sesi yoktur, şarkı söyleyemez ve sahnede çok kötü

bir oyuncudur. Her şeyden önce iyiliği doğasında barındıran bir kız. İçinden geldiği gibi yaşasa da asla sebepsiz yere birisine zarar vermez. Çok zeki değil, hep yeni bir şeylerin peşinde fakat hemen hepsi de gerçekleştirilmesi çok zor projeler. Nana için yarın diye bir şey yok. Her zaman çok neşeli, hep sevinçli. Batıl inançlara sahip ve Tanrı'dan korkuyor. Hayvanları ve anne-babasını sever. Başta çok bayağı gibi görünür ama sonraları hanımefendiyi oynar.”

Zola bu kitapta âdeta bir efsane yaratmış, ünlü yazar Flaubert'in dediği gibi “Nana karakteri gerçeklikten bir an bile kopmayan bir mit haline gelmiştir.”

Bertan Onaran

I

Saat dokuzda, Variétés Tiyatrosu'nun salonu hâlâ boştu. Balkonda ve koltukta, yarı açık avizenin saçtığı hafif ışıktaki, nar rengi kadife kaplı koltuklarda belli belirsiz seçilebilen birkaç kişi bekliyordu. Perdenin kocaman kırmızı lekesi gölgeye boğulmuştu; sahneden çıt çıkmıyordu, ön lambalar sönmüktü, müzisyenlerin nota sehpaları darmadağınaktı. Yalnız yukarıda, üçüncü galeride, çıplak kadın ve çocuk figürlerinin gazın hafifçe yeşile boyadığı mavi gökyüzünde uçuştığı tavandaki yuvarlağın çevresinde, sürekli gürültü patırtı arasından seslenmeler ve gülüşmeler yükseliyor; kenarları yaldızlı, geniş dairesel açıklıklarda bereli, kasketli başlar sıralanıyordu. Zaman zaman, teşrifatçı bir kız, elindeki biletlerle takım elbise giymiş bir beye ve ince, kasım kasım kasılan, etrafını süzen bir hanıma eşlik ediyordu.

Ön koltuklara yaklaşan iki genç yerlerine oturmadan çevrelerine bakındı.

— Ben sana demedim mi Hector? diye bağırды uzun boylu, kısa kara bıyıklı, daha yaşlı olanı. Çok erken geldik. Sigaramı bitirmeme izin vermeliydin.

Yanlarından teşrifatçı bir kız geçiyordu.

— Ah! Mösyö Fauchery, dedi içtenlikle, yarım saatten önce başlamaz.

— Peki öyleyse neden saat dokuzda başlayacak diye duyuruyorlar? diye söylendi Hector ince uzun yüzüne yayılan

sıkıntılı bir ifadeyle. Bu sabah aktris Clarisse, oyunun tam dokuzda başlayacağını söylüyordu.

Bir an sustular, başlarını kaldırıp locaların karanlık köşelerini kolaçan ettiler. Ancak locaların kaplandığı yeşil duvar kâğıtları henüz aydınlatılmamıştı. Aşağıda, galerinin altındaki kapalı localara hâlâ karanlık hâkimdi. Balkon localarında, sadece kadife perdenin hemen altına çökmüş şişman bir hanım vardı. Sağda solda, yüksek sütunların arasında, uzun sarkıtma saçaklarla bezenmiş sahne önü locaları boş duruyordu. Yumuşak bir yeşille canlandırılmış beyaz ve altın sarısına boyalı salon, büyük kristal avizenin yaydığı güçsüz ışıktaki ince bir toz tabakasıyla kaplanmış gibi gözüktüyordu.

—Lucy'ye sahne önünde loca buldun mu? diye sordu Hector.

—Evet, diye yanıt verdi Fauchery, ama hiç de kolay olmadı... Yoo, endişelenme, Lucy çok erken gelmez!

Hafif bir esnemeyi bastırdı ve kısa bir sessizliğin ardından ekledi:

—Talihin var, daha önce hiç ilk gösteri izlememiştin... *Sarışın Venus* yılın olayı olacak. Altı aydır bundan söz ediliyor. Ah sevgili dostum, o ne müzik! O ne ezgi! Bordenave işini biliyor, o yüzden bunu sergi¹ zamanına sakladı.

Onu büyük bir saygıyla dinleyen Hector:

—Peki Nana'yı, Venus'ü oynayacak yeni yıldızı tanıyor musun? diye sordu.

—İşte yine başlıyor! diye bağırды Fauchery kollarını havaya kaldırarak. Sabahtan beri herkes Nana'yı sorarak beni bunaltıyor. Yirmiden fazla insana rastladım, Nana nerede, Nana nasıl? Ne bileyim ben! Sanki Paris'in bütün kızlarını tanıyorum! Nana'yı Bordenave bulup çıkardı. Esaslı bir kız olmalı!

---

1 L'exposition universelle. 1867 yılında Paris'te kapılarını açan, sanatsal ve endüstriyel ürünlerin sergilendiği fuar. (e.n.)

Sonra sakinleşti. Ama salonun boşluğu, avizenin yaydığı hafif ışık, fısıltılarla ve açılıp kapanan kapı sesleriyle dolup taşan şu kilise havası canını sıkıyordu.

—Ah, ah! dedi ansızın. Burada yeterince vakit kaybettik! Ben çıkıyorum... Aşağıda Bordenave'ı buluruz belki. O bize ayrıntılı bilgi verir.

Aşağıda, izleyiciler bilet kontrolünün yapıldığı mermer kaplı büyük girişe gelmeye başlamıştı. Açık üç demir parmaklıktan, o güzelim nisan gecesinin caddeden geçen gürültülü, ışıltılı kalabalığı görölüyordu. Arabaların gümbürtüsü ansızın kesiliyor, küçük kapılar gürültüyle kapanıyordu. Gişenin önünde biriken kalabalık küçük gruplar halinde içeri giriyor, dipteki çift merdivenden çıkıyor; kadınlar olanca çalımlarıyla ağır ağır arkadan geliyorlardı. Gaz lambalarının çiğ ışığıyla aydınlanmış, İmpatorluk döneminin sade dekoruna sahip bu solgun ve çıplak salonun girişinde, kartondan yapılmış sütunlarda göz alabildiğine, üzerine kocaman siyah harflerle Nana yazan afişler uzanıyordu.

Girişte âdeta çivilenmiş gibi duran beyler bu afişleri okuyordu; kimileri de geğişi engelleyerek sohbet ediyordu; bilet gişesinin yanındaki geniş yüzü tıraşlı, iriyarı adam yer bulmak için üsteleyen insanlara sert yanıtlar veriyordu.

— İşte Bordenave orada, dedi Fauchery merdivenden inerken.

Tiyatronun sahibi onu önceden fark etmişti.

— Siz de pek kibarsınız doğrusu! diye bağırdı uzaktan. Demek sizin tanıtım yazılarınız böyle... Bu sabah *Figaro*'yu açtım. Tek satır yok.

— Biraz bekleyin canım! diye karşılık verdi Fauchery. Kendisinden söz edebilmek için önce Nana'nızı tanımak gerekir... Zaten size söz vermemiştim.

Sonra, kısa kesip kuzenini tanıştırdı. Tiyatronun sahibi eğitimini tamamlamak üzere Paris'e gelen, Faloiseli genç kuzen Hector'u gözleriyle süzdü. Hector da onu heyecanla

inceliyordu. Demek Bordenave, kadınları sahneye çıkaran, onlara kürek mahkûmu gardiyanı gibi davranan, zihni daima türlü türlü reklam fikriyle dolu, durmadan bağırان, tükürük saçان, kızların kalçalarına şaplak atan, hayâsız, jandarma kafalı o adam demek buydu! Hector hoş bir şeyler söylemek zorunda kaldı.

— Tiyatronuz... diye başladı yumuşak bir sesle.

Bordenave her şeyi usulünce söylemeyi seven bir adam olarak, sert bir ifadeyle lafını kesti:

— Geneleviniz deyin!

Bunun üzerine, övgüsü boğazına tıklان Faloiselı, alabildiğine şaşkın bir halde söylenen kaba sözü sindirmeye çalışıyormuş gibi görünürken, Fauchery bu çıkışı onaylarcasına güldü. Bu arada Bordenave, gazetede yazdıkları büyük yankı uyandıran bir eleştirmenin elini sıkmaya koştı. Geri geldiğinde, Faloiselı kendini toparlamak üzereydi. Aşırı irkildiğini belli ederse kendisini taşralı sanacaklarından korkmuştu.

— Bana Nana'nın sesinin çok tatlı olduğunu söylediler, diye devam etti bir şeyler söylemiş olmak için.

— Onun mu? diye bağırdı yönetici omuz silkerek, sesi boru gibidir!

Delikanlı hemen ekledi:

— Ayrıca olağanüstü bir oyuncuymuş.

— O mu? Kukladan farkı yoktur! Elini ayağını nereye koyacağını bile bilmez.

Faloiselı delikanlı hafifçe kızardı. Artık bir şey anlayamaz olmuştu. Geveledi:

— Doğrusu, bu akşamki ilk gösteriyi kaçırmak istemedim. Tiyatronuzun...

— Genelevinizin deyin, diye yeniden sözünü kesti Bordenave, kendinden emin bir adamın soğuk dikbaşlılığıyla.

Alabildiğine sakın olan Fauchery'ye, o sırada içeri giren kadınlara bakıyordu. Afallamış bir halde söylenenlere

gölmesi mi, kızması mı gerektiğini kestiremeyen kuzeninin yardımına koştu.

— Bordenave'ın suyuna git, tiyatrosundan hoşlandığı gibi söz et... Siz de sevgili dostum, bizi boşuna oyalamayın. Nana'nız şarkı söylemeyi, oyunculuğu bilmiyorsa, tiyatrosunun adı kötüye çıkar, o kadar! Zaten asıl korkum da bu!

— Adı kötüye mi çıkar! Adı kötüye mi çıkar! diye bağırdı yüzü kıpkırmızı kesilen direktör. Bir kadının şarkı söyleyip oyun oynaması mı gerekir? Ah, çok salaksın evlat, Nana'da başka şeyler var! Her şeyin yerini tutan bir şey var! Onun kokusunu aldım, muhteşem bir kokusu var, yoksa şu burnum hiç koku almıyor demektir... Göreceksin, göreceksin, daha sahneye çıkar çıkmaz bütün salonun ağzının suyu akacak.

Heyecanla titreyen kocaman ellerini havaya kaldırmıştı; biraz yatışınca sesini kısıp kendi kendine homurdandı:

— Evet, evet, bu kız çok yükselecek! Ah, ah! Lanet olsun, çok yükselecek! Ah! O ne ten, ne ten!

Sonra, Fauchery'in sorularına, Faloiseli Hector'u utandıran ayıp sözlerle ayrıntılı yanıtlar verdi. Nana'yı tanımış, onu herkese tanıtmak istemiş. O günlerde zaten bir Venus arıyormuş. Kendisi, hiçbir kadına uzun süre bağlanamadığı için, ondan hemen bütün izleyicilerin yararlanmasını istemiş. Ama tiyatrosunda bu kızın gelişiyi her şeyi altüst eden bir sorun çıkmış. Harika bir şarkıcı, usta bir oyuncu ve Bordenave'ın gözbebeği olan Rose Mignon, kendisine bir rakip geldiğini sezerek her gün küplere biniyor, onu yüzüstü bırakıp gitmekle korkutuyormuş. Hele afişler konusunda, aman Tanrım, ne patırtı kopmuş! Sonunda, iki kadın oyuncunun adlarını da aynı büyüklükte harflerle yazmaya karar vermiş. Kızların canını sıkmamak gerekiyormuş. Simonne ya da Clarisse olarak adlandırdığı bu küçük kadınlarından biri istediği gibi davranmadığında kıcına tekme yapıştıracmış. Yoksa geçimini sağlayamazmış. Maldan anladığı için kaltakların kaç para ettiklerini çok iyi bilirmiş!

— Bak işte! dedi sözünü keserek Mignon ve Steiner. Hep birlikteler. Steiner'in Rose'dan sıkılmaya başladığını biliyorsunuz; bu yüzden Mignon da kocası bir yerlere kaçmasın diye adamın peşinden bir an bile ayrılmıyor.

Kaldırımında, tiyatronun alınlığında yanan gaz lambası parlak bir ışık yayıyordu. İki küçük ağaç rahatlıkla seçilebiliyordu; çiğ yeşil, aydınlatılmış bir sütundaki afişler gündüz ışığındaymış gibi çok uzaktan bile görülebiliyordu ve ötede caddenin gittikçe koyulaşan karanlığı, sürekli yürüyen kalabalığın dalgası arasında zaman zaman ateşlerle parlıyordu. Erkeklerin çoğu hemen içeri girmiyor, yüzlerine bir ölü solgunluğu veren, kısa kara gölgelerini asfalta düşüren lambanın aydınlığında birer sigara tütürüp konuşmak üzere dikiliyordu.

Uzun boylu, geniş omuzlu, panayır satıcılarınınkini andıran dört köşe kafalı Mignon, kül rengine çalan bir sakalla çevrili yuvarlak yüzlü, kısacık boylu, şimdiden iyice göbekli bankacı Steiner'i koluna takmış, kalabalığı yarararak ilerliyordu.

— Aman canım! dedi Bordenave bankacıya. Dün çalışma odamda gördünüz onu.

— Demek oydu! diye bağırdı Steiner. Aklıma da gelmişti. Yalnız, ben girerken o çıkıyordu, şöyle bir an görebildim.

Mignon gözlerini yere dikmiş, parmağındaki kocaman elmas yüzüğü sinirli sinirli çeviriyor, bir yandan da onları dinliyordu. Nana'dan söz edildiğini anlamıştı. Bordenave'ın yeni kızla ilgili bankacının gözlerini parlatan övgülerini duyduğunda araya girdi.

— Hadi canım siz de, tam bir sürtük! Halk onu yakında geldiği yere geri gönderir... Steiner, karımın sizi locasında beklediğini biliyorsunuz.

Mignon kolundan tutup götürmek istese de, Steiner, Bordenave'dan ayrılmaya yanaşmıyordu. Önlerinde, bilet kontrolü yapılırken insanlar birbirini eziyor, dört bir yandan sesler yükseliyor, bunların arasında sık sık Nana'nın ezgili

iki heceden oluşan adı cınlıyordu. Afişlerin önüne dikilmiş erkekler yüksek sesle bu adı heceliyor, kimisi de geçerken, “Bu da kim?” diye soruyordu; kaygılı ve gülümseyen kadınlarsa şaşkın bir ifadeyle, usulca o adı tekrarlıyordu. Kimse Nana’yı tanımıyordu. Nereden çıkmıştı bu kız? Ortalıkta bazı söylentiler dolaşüyor, kulaktan kulağa şakalar fısıldanıyordu. Herkesin ağzına yakışan bu küçük ad tam bir neşe kaynağıydı. Kalabalık, daha Nana derken neşeleniyor, uslu bir çocuğa dönüşüyordu. Kalabalığı Paris’e özgü coşkun deliliği andıran şiddetli bir merak sarmıştı. Herkes Nana’yı görmek istiyordu. Bir hanımın elbisesinin fırfırı koptu, bir bey şapkasını kaybetti.

— Yeter ama! diye bağırды yirmiye yakın erkeğin başına üşüştüğü Bordenave. Ne çok soru soruyorsunuz! Az sonra göreceksiniz... Ben kaçıyorum, içeride işim var.

Seyircisini meraklandırmaktan hoşnut bir halde çekip gitti. Mignon bütün bu söylenenlere omuz silkiyor, Steiner’e, Rose’un, ilk perdedeki giysisini göstermek üzere locasında onu beklediğini anımsatıyordu.

— Bak Lucy! Şurada, arabadan iniyor, dedi Faloiseli delikanlı Fauchery’ye.

Gösterdiği, kırk yaşlarında, uzun boyunlu, süzölmüş, zayıf yüzlü, kalın dudaklı, kısa boylu çirkin bir kadındı, yine de çok canlı ve sevimli olduğundan oldukça çekici görünüyordu. Yanında Caroline Héquet ile annesi vardı. Caroline buz gibi soğuk, güzel bir kızdı, annesiye sersem görünüşlü, alabildiğine saygın bir hanımdı.

— Gel bizimle, sana bir yer ayırttım, dedi Fauchery’ye.

— Yoo, daha neler! Geleyim de hiçbir şey görmeyeyim öyle mi! diye karşılık verdi Fauchery. Benim koltuğum var, orkestraya yakın olmayı severim.

Lucy kızdı. Yoksa bu delikanlı kendisiyle görünmeyi göze alamıyor muydu? Sonra ansızın yatıştı, hemen başka bir konuya atladı:

— Neden bana Nana'yı tanıdığını söylemedin?

— Nana mı? Yüzünü bile görmedim.

— Sahi mi? Oysa bana onunla yattığına dair yemin ettiler.

Bu sırada önlerinde duran Mignon parmağını dudaklarına götürmüştü, "Susun!" diyordu. Lucy'nin sorusu üzerine, yanlarından geçen bir delikanlıyı gösterip mırıldandı:

— Nana'nın âşığı.

Hepsi dönüp delikanlıya baktı. Hoş bir çocuktü. Fauchery onu tanıdı: Üç yüz bin frankı kadınlarla yemiş, şimdi de onlara ara sıra çiçek hediye etmek, zaman zaman da akşam yemeğine davet etmek için borsada çırpınan Daguene'tydi bu. Lucy genç adamın gözlerini beğendi.

— Hah, işte Blanche geliyor! diye bağırdı. Nana'yla yattığını bana o söylemişti.

Güzel yüzü gün geçtikçe tombullaşan iri yarı bir sarışın olan Blanche de Sivry şık giysileriyle herkesin dikkatini üstüne çeken incecik bir adamla geliyordu.

— Vandevres Kontu Xavier, diye fısıldadı Fauchery Falloiseli delikanlının kulağına.

Kont, gazetecinin elini içtenlikle sıkarken, Blanche ve Lucy hararetli bir sohbe'te dalmıştı. Biri mavi, öbürü pembe fırırlı eteğiyle geçişi tıkamıştı, konuşmalarında Nana'nın adını öyle iğneli sözlerle tekrarlıyorlardı ki gelip geçen onları dinliyordu. Vandevres kontu Blanche'i alıp götürdü. Ama Nana'nın ismi şimdi, beklemenin yarattığı arzuyla girişin bütün köşelerinde yankılanıyordu. Hey Tanrım, ne zaman başlayacaktı bu oyun? Erkekler ceplerinden saatlerini çıkarıp bakıyor, gecikenler daha durmadan arabalarından atlıyor, kaldırımında gruplar oluşuyor, gezintiye çıkmış insanlar gaz lambasının dibine vuran gölgeyi ağır ağır geçiyor, tiyatrosunun içini görebilmek üzere boyunlarını uzatıyorlardı. Isık çalarak gelen bir yumurcak afişlerden birinin önüne dikildi, sonra içkiden çatallanmışa benzeyen bir sesle haykırdı:

“Ooo, Nana!” Ardından, postallarını sürüye sürüye, paytak paytak uzaklaştı. Kalabalıktan bir kahkaha yükselirken, kerli ferli beyler: “Ooo Nana, Nana!” diye yeniden haykırdılar. Gişenin önüne yığılmış insanlar itişip kakışmaya başladı, ortalık kalabalıkları saran o ahmakça, hayvani şehvet duygusuyla “Nana! Nana!” diye uğulduyordu.

Derken, bütün o gürültü patırtıyı bastıran zilin sesi işitildi. Bir uğultu caddeye dek yayıldı: “Zil çaldı, zil çaldı.” Biletçiler giderek kalabalıklaşınca bir itiş kakış başladı, herkes aynı anda içeri girmek istiyordu. Bu arada, Mignon endişeyle Rose’un giysisini görmeye gitmeyen Steiner’in koluna yapıştı. Faloiseli delikanlı daha ilk zil sesinde kalabalığı yarmış, oyunun başını kaçırmamak için Fauchery’yi sürükleyerek içeri dalmıştı. İzleyicilerin bu koşuşturması Lucy Stewart’ı sinirlendirdi. Şu kaba adamlara bakın, kadınları nasıl da itiyorlardı! Caroline Héquet ve annesiyle birlikte en sona kaldı. Giriş artık bomboştu; en geride cadde, uzayıp giden homurtusunu sürdürüyordu.

— Bari oyunları her zaman ilgi çekici olsa! diye sitem ediyordu Lucy merdivenleri çıkarken.

Salonda, koltuklarının önünde dikilen Fauchery ile Faloiseli delikanlı yine çevreyi süzüyorlardı. Şimdi, bütün salon ıslıl ıslıldı. Büyük kristal avizeye sıralanmış gaz lambalarının uzun fitillerinin alevi tavandaki kubbede kırılıp, koltuklara bir ışık yağmuru gibi saçılıyor, salona pembe sarı ışıklar yağırdırıyordu. Koltukların nar rengi kadifesi Çin mürekkebi gibi hareleniyor, tavandaki çiğ renklerin altındaki altın kaplamalar parıl parıl parlarken, açık yeşil süslemeler ışığın parıltısını yumuşatıyordu. Sahne kenarındaki lambalar apansız bir ışık örtüsüyle perdeyi tutuşturuyordu, perdenin ağır kumaşı salona masalsı bir saray zenginliği katıyor, yıldızların altındaki alçıyı açığa çıkaran çatlaklarla zıtlık oluşturunuyordu. Ortalık şimdiden ısınmıştı. Nota sehparlarının başına oturan müzisyenler, hafif flüt titreşimlerinin, kısık korno ezgileri-

nin, gittikçe artan bağrıışmaların uğultusunu bastıran keman seslerinin eşliğinde enstrümanlarını akort ediyorlardı. Bütün izleyiciler yer kapma telaşıyla itişip birbirlerini çiğnerken, her kapı koridorlarda biriken insan selini azar azar içeri alıyordu. Her yandan yayılan “Buraya gel!” seslenmeleri; kumaşların, eteklerin ve başlıkların hıştırtıları zaman zaman bir takım elbisenin ya da redingotun karasında silinip gidiyordu. O arada koltuklar yavaş yavaş doluyordu; bütün bu itiş kakışın arasından süslü bir tuvalet sıyrılıyor, üzerinde bir takının parıltısının yansıdığı topuzuyla narin bir yüz öne eğiliyordu. Locaların birindeki çıplak bir omuz ipek gibi bembeyazdı. Hiç istiflerini bozmayan kadınlar ağır ağır yelpazelenip gözleriyle kalabalığın itiş kakışını izlerken, orkestraya yakın bir yerde ayakta dikilen genç beyler yakalarına gardenya taktıkları yeleklerinin önü açık bir halde, eldivenli ellerindeki dürbünleri sağa sola çeviriyorlardı.

Bizim iki kuzen, kalabalıkta tanıdık bir yüz aradı. Mignon ve Steiner, bileklerini sahne kenarındaki locaların birine dayamış bir halde yan yana duruyorlardı. Blanche de Sivry zemin kattaki sahne önü localarından birinde kendisiyle baş başa kalmış gibiydi. Ama Faloiseli delikanlı, özellikle, kendisinden iki sıra önde bir orkestra koltuğunda oturan Daguene'tyi inceledi. Hemen yakınında, okuldan kaçmış bir liseliyi andıran, en fazla on yedisindeki melek yüzlü bir delikanlı açık güzel gözleriyle etrafa bakıyordu. Fauchery ona bakarken hafifçe gülümsedi.

— Balkondaki şu hanım kim? diye sordu ansızın Faloiseli delikanlı. Hani şu yanında mavi giysili genç bir kız olan.

Bunu derken, iri yarı, korsesi bedenini epeyce sıkmış, eskiden sarışın olduğu ve saçları ağarınca sarıya boyattığı anlaşılan, allık sürülmüş geniş yüzü küçük çocuksu lüle yağmurunun altında tıknefes görünen bir kadını gösteriyordu.

— Gaga o, diye yanıt vermekle yetindi Fauchery. Bu ismin kuzeninin ağzını bir karış açık bırakması üzerine ekledi:

— Gaga'yı tanımıyor musun? Louis-Philippe döneminin ilk yıllarında bir içim suydı. Şimdi gittiği her yere kızını da götürüyor.

Faloiseli delikanlı dönüp kıza bakmadı bile. Onu heyecanlandıran Gaga'ydı, gözünü ayıramadığı bu kadını hâlâ çok çekici buluyor, ama bunu söylemeye cesaret edemiyordu.

Bu sırada orkestra şefi ince çubuğunu kaldırmış, müzisyenler oyunun giriş müziğine başlamışlardı. Ama içeri giren izleyicilerin ardı arkası kesilmiyor, itiş kakış, koşuşturma sürüyordu. İlk gösterilerin bu hiç değişmeyen izleyicileri arasında herkesin gülümseyerek birbirini bulduğu dost kümeleri oluşuyordu. Tiyatronun sürekli müşterileri, başlarındaki şapkalarını kaldırarak son derece rahat ve içten bir şekilde selamlaşıyorlardı. Paris'in edebiyat, finans ve eğlence dünyasının insanları, birçok gazeteci, birkaç yazar, borsacılar ve namuslu kadınlardan çok yosmalar, yüzlerinde aynı yorgunluk ve ateşin dolaştığı, bütün günahlarla çürümüş, her türlü yeteneği barındıran karman çorman bir kalabalık, işte bütün Paris oradaydı. Kuzeninin soru yağmuruna tuttuğu Fauchery ona gazeteciler ve özel dernek üyelerinin oturdukları locaları, ardından da, yüzünden kötülük okunan ince dudaklı, kara kuru, zayıf bir tiyatro eleştirmenini ve hemen yanında babacan, sevecen bir bakışla izlediği temiz yüzlü genç kızın omzuna yaslanan çocuk suratlı, şişman bir adamı gösterdi.

Ancak, Faloiseli gencin tam karşıdaki locada oturanları selamladığını görünce, şaşırıp lafını yarıda kesti.

— Ne! Beauville Kontu Muffat'yı tanıyor musun? diye sordu.

— Elbette, hem de uzun zamandan beri, diye yanıt verdi Hector. Muffatların bizimkine yakın bir arazileri vardı. Sık sık evlerine giderim... Kont, eşiyle ve kayınpederi Chouard markisiyle gelmiş.

Ve kuzeninin şaşkınlığının verdiği mutluluk ve kibirle ayrıntılara geçti: Marki danıştay üyesiydi, Kont da kısa bir süre önce imparatoriçenin mabeyinciliğine atanmıştı. Dürbününe yapışan Fauchery, beyaz tenli, iri kara gözlü, tombul, esmer kontese bakıyordu.

— Bir perde arasında beni onlarla tanıştı, dedi sonunda. Gerçi Kont’la daha önce karşılaştım ama salı toplantılarına katılmak istiyorum.

Üst galerilerden “Şışış!” sesleri yükseldi. Oyunun açılış müziği başlamıştı, ama salona girenlerin arkası kesilmemişti. Geç kalanlar bütün bir sırayı ayağa kaldırıyor, loca kapıları çarpıyor, koridorlarda yüksek sesle tartışılıyordu. Ve gün batarken ortalığı kaplayan geveze serçelerin cıvıltısını andıran konuşmalar bir türlü kesilmiyordu. Ortalığa tam bir kargaşa hâkimdi, bir yığın kafa kol oynuyor, kimi oturup tanıdıklarını arıyor, kimiye çevreye son bir kere göz atmak üzere ayakta durmakta direniyordu. Parterin karanlık derinliklerinden, “Oturalım, oturalım!” çığlığı yükseldi. Salonu bir ürperti kaplamıştı: Nihayet bir haftadır Paris’in dilinden düşmeyen ünlü Nana’yı göreceklerdi.

O arada konuşmalar, zaman zaman yükselen tok sesler arasında ağır aksak kesiliyordu. Ve orkestra, bütün bu baygın mırıltılar, hararetini yavaş yavaş yitiren iç çekişler arasında, ufak ufak, bir haylazlık gülüşünü andıran sıradan bir ritimle bir vals çalıyordu.

İç i gıcıklanan izleyici şimdiden gülümsemeye başlamıştı. Tam bu sırada, koltuğun ön sıralarına yerleşmiş şakşakçılar çılgınca el çırpmaya başladı. Perde açılıyordu.

— Bak hele, dedi hâlâ konuşan Faloiselı, Lucy’nin yanında bir bey var.

Bunu derken, Caroline ve Lucy’nin oturdukları, sağdaki sahne önü locasına bakıyordu. Locanın dibinde Caroline’in annesinin saygın yüzü ve şık giyimli, sarı saçlı, uzun boylu bir delikanlının yandan görünüşü göze çarpıyordu.

— Baksana, dedi Faloiseli üsteleyerek, arkalarında bir bey var.

Fauchery sonunda sahne önü locasına çevirdiği dürbününü hemen aşağı indirdi.

— Aman canım, Labordette bu! diye mırıldandı kaygısızca, o beyin locada bulunması herkes için son derece doğal ve önemsiz bir şeymiş gibi.

Arkalarından: “Susalım!” diye bağırıldı. Susmak zorunda kaldılar. Şimdi salonda tüm nefesler tutulmuştu, orkestradan amfiteatra dek dimdik duran, dikkat kesilmiş başlar yükseliyordu. *Sarışın Venus*’ün ilk perdesi Olympos’ta geçiyordu; arkası bulut fonuyla kaplı kartondan Olympos’un sağında Jupiter’in tahtı vardı. Melek kılığındaki hizmetçilerin eşlik ettiği İris ve Ganimedes tanrıların toplantısı için iskemleleri yerleştirirken birlikte şarkı söylüyorlardı. Ön sıradaki şakşakçıların düzenli bravoları yeniden yükseldi; izleyiciler biraz şaşkın bir halde bekliyordu. Bu arada Faloiseli delikanlı, İris’i oynayan, beline yedi renkli uzun bir atkı bağlamış, açık mavi giysili, kısa boylu Clarisse Besnus’yü alkışlamıştı.

— Biliyor musun, onu bağlamak için gömleğini yukarı çekiyor, dedi Fauchery’ye iştirilir bir sesle. Bu sabah dene-dik... Gömleği koltuk altlarından ve sırtından gözükiyordu.

Derken salonda hafif bir ürperti dolaştı. Sahneye Diana rolünü üstlenen Rose Mignon girmişti. Canlandırdığı kişiye hiç uygun düşmeyen, Parisli bir yumurcak kadar çirkin, kapkara, sıska bir kız olsa da, Diana’nın karikatürü olarak sevimli görünüyordu. Venus uğruna kendisini terk eden Mars’tan yakındığı, sözleri insanı ağlatacak kadar ahmakça olan giriş şarkısını edepi bir sakınımla, öyle açık saçık anıştırmalarla söyledi ki bütün salon bir anda kızıştı. Dirsek dirseğe oturan kocası ve Steiner içtenlikle gülüyorlardı. Hele herkesin bayıldığı erkek oyuncu Prullière, kafasına kocaman tüylü bir başlık oturtmuş, beline, sapı om-

zuna çıkan, ucu yerlerde sürünen bir kılıç takmış olarak, Courtille Mahallesi'nden çıkmış Mars kılığında gözüktünce salon kahkahadan kırıldı. Mars, Diana'dan iyice bıkmıştı; kız herkese üstünlük taslıyordu. Dolayısıyla, Diana gözünü ondan ayırmamaya, öcünü almaya yemin ediyordu. İkilinin şarkısı, Prullière'in, gülünç bir biçimde incelttiği, sinirli bir erkek kedinin sesinin andıran sesiyle söylediği alaycı bir Tirol ezgisiyle bitiyordu. Sevdiği kıza kavuşmuş genç bir âşık gibi oldukça sevimli bir kibirliliği vardı, bir kabadayıyı andıran bakışları localarda oturan hanımlara tiz kahkahalar attırıyordu.

Sonra, takip eden sahneleri sıkıcı bulan izleyiciler yeniden oyundan soğudu. Kafası kocaman bir tacın altında ezilmiş, salak Jupiter'i canlandıran yaşlı Bosc, eşi Juno'yla aşçı kadın hakkında karı-koca kavgasına tutuşunca seyircileri biraz olsun güldürebildi. Ama Neptun'ün, Pluton'un, Minerva'nın ve öbürlerinin sahneye girişleri az kalsın her şeyi berbat edecekti. İnsanlar sabırsızlanıyor, salondan yavaş yavaş kaygı verici bir mırıltı yükseliyor, izleyiciler ilgilerini yitiriyor, dönüp çevrelerine bakıyorlardı. Lucy, Labordette'le gülüşüyordu; Vandeuvres kontu, Blanche'in geniş omuzlarının arkasından başını uzatıyordu; o arada Fauchery göz ucuyla Muffatları, hiçbir şey anlamamış gibi duran Kont'u ve bakışları uzaklara dalıp gitmiş, hafifçe gülümseyen Kontes'i inceliyordu. Bir anda ön sıradaki şakşakçılar bir manganın toplu ateş açması gibi tüm bu keyifsizliğin ortasında patlayan bir alkış kopardılar. Herkes sahneye döndü. Nana mı gelmişti sonunda? Doğrusu Nana da kendini çok bekletmişti.

Ganimedes ve İris önlerindeki ölümlüler grubuyla sahneye girmişti; son derece saygıdeğer kentlilerden oluşan bu grupta yer alan boynuzlu tüm kocalar, tanrıların efendisine karılarının yüreklerine tutkunun ateşini düşürüp duran Venus'ten şikâyet etmeye gelmişlerdi. Koro, itiraflarla kesilen çocuksu, yakınan bir tonla herkesi epey eğlendirdi. Sa-

londa: “Boynuzlular korusu, boynuzlular korusu!” sözleri dolaştı ve “Bir daha!” sesleri yükseldi. Korodakilerin başları çok gülünçtü, suratları rollerine yakışmıştı, özellikle de Ay gibi yusuvarlak olan o şişman adamın suratı. Derken, üç gündür ortalarda gözükmeyen karısını öfkeyle aramaya gelen Vulcanus gözüktü. Bunun üzerine, boynuzluların tanrısı Vulcanus’a yalvaran koro şarkısına yeniden başladı. Vulcanus’u köy demircisi kılığına girmiş, başına alev alev yanan bir peruk yerleştirmiş, çıplak kollarına oklarla delinmiş yürekler dövdürmüş bir halde sahne alan ve kalçalarını kıvrarak yürüyen Fontan oynuyordu. Özgün bir yeteneğe sahip olan bu komedyen ayaktakımı rollerini çok başarılı canlandırıyordu. Bir kadının: “Aman Tanrım! Ne çirkin şey!” diye haykırması üzerine bütün kadınlar alkışlayarak gülmeye başladı.

Ardından gelen sahne bitmek bilmedi. Jupiter, aldatılmış kocaların yakınmasını aktarmak üzere tanrılar kurulunu toplamaya çalışıyordu. Ama Nana bir türlü çıkmıyordu! Nana’yı perdenin kapanmasına mı saklıyorlardı? Bu kadar uzun bir bekleyiş sonunda izleyiciyi sinirlendirmiş, yeniden mırıltılar yükselmeye başlamıştı.

— İşler kötü, dedi gözleri ışıldayan Mignon, Steiner’e, göreceksiniz, güzel bir aldatmaca!

Tam bu sırada dipteki bulutlar dağıldı, Venus gözüktü. On sekiz yaşındaki birine göre fazla uzun boylu, güçlü kuvvetli görünen Nana, beyaz bir tanrıça elbisesi giymiş, uzun sarı saçları omuzlarına dökülmüş ve alabildiğine dingin bir halde izleyicilere gülümseyerek ıslıklı sahneye indi. Ve ünlü şarkısına başladı:

Venus akşamları ortalığı kolağan etmeye çıktığında...

Daha ikinci dizede salonda herkes birbirine baktı. Yoksa bu bir şaka mıydı, Bordenave insanlarla dalga mı geçiyor-

du? Bu kadar detone, bu kadar bozuk bir ses duymamışlardı. Tiyatronun sahibi kızı beğense de, sesi boru gibiydi. Ayrıca sahnede nasıl duracağını bilmediğinden, bütün bedenini sallayarak kollarını öne uzatıyordu; herkes bunu pek yakışksız, uygunsuz buldu. Alt koltuklarla ucuz yerlerden “Offf!”lar yükseldi, herkes ısıklıyordu, derken orkestraya yakın koltuklardan yükselen tiz bir ses inançla haykırdı:

— Ne kadar zarif!

Bütün salon dönüp baktı. Bu sözleri söyleyen, gözlerini faltaşı gibi açmış, Nana’yı görünce sarışın yüzü al al olmuş, okul kaçkınına benzeyen o sevimli delikanlıydı. Herkesin dönüp kendisine baktığını görünce, yüksek sesle, istemeden böyle konuştuğu için kıpkırmızı kesildi. Yanında oturan Daguenet gülerken ona bakıyor, öfkesi geçen, artık ısıklamayın kesen izleyiciler gülüyor; o arada, Nana’nın bedeninin kıvrımlarıyla heyecanlanmış beyaz eldivenli genç beyler kendilerinden geçmiş, alkışlıyorlardı:

— Evet, evet! Çok güzel! Bravo!

Bu arada, salondakilerin güldüğünü gören Nana da gülmeye başlamış, neşe iki katına çıkmıştı. Her şeye karşın bu güzel kız sevimliydi. Gülerken çenesinde küçük bir gamze oluşuyordu. Canı hiç sıkılmamıştı, izleyiciyle hemen içli dışlı olmuş bir halde göz kırparak âdeta çok yeteneksiz olduğunu, ama buna karşılık başka özellikleri bulunduğunu söylüyordu. Ve orkestra şefine eliyle, “Haydi adamım!” anlamına gelen bir işaret yaptıktan sonra, ikinci dörtlüğe başladı:

Gece yarısı, Venus geçer buradan.

Çıkan yine aynı zırlıtlı sest, ama şimdi izleyicilerin kulağını, zaman zaman hafif bir ürperti verecek kadar tırmalıyordu. Nana, küçük kırmızı ağzını aydınlatan, açık mavi gözlerinde parlayan gülümsemesini bozmadı. Biraz daha canlı dizelerde, coşkuyla açılıp kapanan burnu hafifçe

bükülüyor, yanakları al al oluyordu. Başka ne yapacağını bilmediğinden, iki yana sallanmayı sürdürüyordu. Ve artık hiç kimse bunu bayağı bulmuyor, tam tersine erkekler dürbünlerini kıza çevirmeye başladılar. Dörtlüğü bitirirken sesi tamamen gitti, şarkıyı bitiremeyeceğini anladı. Bunun üzerine, hiçbir şeye aldırmadan, ince giysinin altında yusuvarlak beliren kalçasını salladı, belini kırıp gövdesini arkaya devirdi, kollarını uzattı. Salon alkıştan inledi. Hemen döndü, yeniden sahneye çıktı, kızıl saçlarının hayvan yelesi gibi döküldüğü ensesini izleyiciye çevirdi; bunun üzerine çılgınca bir alkış koptu.

Sahnenin sonu seyircileri oyundan soğuttu. Vulcanus, Venus'ü tokatlamak istiyordu. Tanrılar toplantı halindeydiler, aldatılan kocaların isteklerini yerine getirmeden önce, yeryüzüne inip bir soruşturma yapmaya karar verdiler. Tam bu sırada, Venus'le Mars arasında geçen tatlı konuşmalara kulak misafiri olan Diana, bu yolculuk boyunca yanlarından ayrılmamaya yemin ediyordu. O arada, on iki yaşında bir kızın oynadığı Aşk Perisi'nin, eli burnunda, ağlamaklı bir sesle bütün sorulara, "Evet anneciğim," diye yanıt verdiği bir sahne vardı. Daha sonra Jupiter öfkelenen bir efendinin acımasızlığıyla Aşk Perisi'ni karanlık bir odaya kapatıyor, ona tam yirmi kez, "Seviyorum," deme cezası veriyordu. Bütün oyuncuların ve orkestranın başarıyla seslendirdikleri final bölümünden herkes daha çok keyif aldı. Perde indikten sonra, şakşakçılar bir daha açılması için boşuna uğraştı, herkes ayağa kalkmış, çoktan kapılara yönelmişti.

İnsanlar oldukları yerde tepiniyor, koltuklar arasında itişiyor, birbirlerine izlenimlerini aktarıyordu. Tek bir söz dolaşıyordu bütün salonda:

— Pek sersemce.

Bir eleştirmen işi tatlıya bağlayıp artık yakınmayı kesmek gerektiğini söylüyordu. Zaten oyunun o kadar önemi yoktu; herkes daha çok Nana'dan söz ediyordu. Herkesten

önce çıkan Fauchery ve Faloiseli delikanlı, orkestra koridorunda Steiner'le Mignon'a rastladılar. Gaz lambalarının aydınlattığı, bir maden ocağı galerisini andıran bu daracık, basık geçitte herkes havasızlıktan bunalmıştı. Sahne çıkışının kenarındaki sağ merdivenin dibinde durdular. Ucuz koltuklarda oturanlar kesintisiz bir bot gürültüsüyle aşağı iniyor; kara giysiler akıp giderken, teşrifatçı kız bir iskemlenin tepesine yığıldığı giysileri itiş kakıştan korumaya çalışıyordu.

— İyi ama ben bu kızı tanıyorum! diye bağırdı Steiner, Fauchery'yi görür görmez. Kesinlikle bir yerde gördüm onu. Sanırım Casino'da, o kadar kafayı çekmişti ki, yerden topladılar.

— Bense, doğrusu, nerede gördüğümü pek anımsayamıyorum, dedi gazeteci; ama ben de sizin gibi sanırım onunla daha önce bir yerlerde karşılaşmıştım.

Sonra sesini kısıp gülerek ekledi:

— Belki de ünlü randevuevi Tricon'da.

— Aman Tanrım! Öyle kötü bir yerde, dedi çileden çıkmışa benzeyen Mignon. İzleyicinin karşısına çıkan ilk sürtüğe böyle kucak açması mide bulandırıcı doğrusu. Yakında tiyatrolarda namuslu kadın kalmayacak besbelli... Evet, evet, sonunda Rose'a sahneye çıkmayı yasaklamak zorunda kalacağım.

Bunun üzerine Fauchery gülmekten kendini alamadı. Bu arada merdivenlerde botların akışı bitmek bilmiyordu, kısa boylu, kasketli bir adam baygın bir sesle:

— Vay canına! Pek de dolgun bir körpe! diyordu. Al, cıtır cıtır ye!

Saçlarını kızgın maşayla kıvırtmış, devrik yakalarıyla çok şık görünen iki genç koridorda tartışıyorlardı. Biri "İğrenç! İğrenç!" deyip duruyordu hiçbir açıklama yapmadan; diğeriyse "Soluk kesici! Soluk kesici!" diye karşılık veriyordu hiçbir gerekçe göstermeden.

Faloiselı, kızı çok beğeniyordu; sadece sesini biraz eğitse, çok daha iyi olacağını söyleyebildi. Bunun üzerine, artık kimseyi dinlemeyen Steiner, sıçrayarak uyanır gibi oldu. Zaten beklemek gerekiyordu. Sonraki perdelerde belki her şey kötüye giderdi. İzleyici şimdilik hoşgörü göstermişti, ama henüz kızın büyüüne kapılmamıştı. Mignon, oyunun uzun süre sahneleneceğine inanmıyordu. Fauchery ile Faloiselının fuayeye çıktıklarını görünce, Steiner'in koluna girdi, omzunu omzuna yapıştırıp kulağına fısıldadı:

— Sevgili dostum, karımın ikinci perdedeki kostümünü göreceksiniz... Öyle açık ki!

Yukarıda fuayede, üç büyük kristal avizeden keskin bir ışık yayılıyordu. İki kuzen bir an duraksadı; açık duran camlı kapı, galerinin bir ucundan öbürüne, iki yönlü bir akımın sürekli kıpırtısı içinde dalgalanan kafaları gözler önüne seriyordu. Yine de içeri girdiler. Erkeklerin oluşturduğu dört beş grup, bütün o kargaşanın ortasında, ellerini kollarını sallayarak bağıra bağıra konuşuyor, inatlaşıyordu; kimi-leriyse, cilalı parkeyi döven topukları üzerinde döne döne sıra halinde ilerliyordu. Sağda solda, alacalı mermer sütunlar arasında oturan hanımlar, kırmızı kadife kaplı sıralara yerleşmiş, sıcaktan gevşemiş bir halde, bıkkın gözlerle gelip geçenlere bakıyor, arkalarındaki yüksek aynalarda topuzları görölüyordu. En dipte, büfenin önünde, şiş göbekli bir adam elindeki bardaktan şurup yudumluyordu.

Fauchery hava almak için balkona çıktı. Sütunların, aynaların arasına asılmış çerçeveli kadın oyuncu fotoğraflarını inceleyen Faloiselı sonunda onu izlemek zorunda kaldı. Tiyatronun ön cephesindeki bir dizi gaz lambasını az önce söndürmüşlerdi. Onlara boş gibi gelen balkon karanlık ve serindi. Yalnız, sağ kapı boşluğunda korkuluğa yaslanmış bir delikanlının sigara içtiği belli belirsiz seçiliyor, sigarasının ateşi karanlıkta parlıyordu. Fauchery onun Daguene't olduğunu anladı. El sıkıştılar.

— Ne yapıyorsunuz burada sevgili dostum? diye sordu gazeteci. Kıyıda köşede gizleniyorsunuz, oysa galalarda orkestranın önündeki koltuklarından ayrılmazsınız.

— Gördüğünüz gibi sigara içiyorum, diye yanıt verdi Daguenet.

Bunun üzerine Fauchery onu kızdırmak için:

— Yeni başlayan kız konusunda ne düşünüyorsunuz? diye sordu... Koridorlarda onun için kötü şeyler söylüyorlar.

— Pöh! Onlar kızın yüz vermeyeceği adamlar! diye mırıldandı Daguenet.

Nana'nın yeteneği konusundaki yargısı bu kadardı. Faloiseli delikanlı eğilmiş, caddeye bakıyordu. Tam karşıda bir otelin ve bir kulübün pencereleri ıslıl ıslıl aydınlatılmıştı; kaldırımdaysa, Kafe Madrid'in masaları müşteriyle doluydu. Gecenin ilerlemiş saatleri olmasına karşın kalabalık birbirini eziyordu; araba kuyruğu öylesine uzundu ki insanlar adım adım ilerliyor, Jouffroy Pasajı'ndan çıkanlar karşıya geçebilmek için beş dakika bekliyorlardı.

— Bu ne hareketlilik! Bu ne gürültü! deyip duruyordu Paris'in şaşırtmaya devam ettiği Faloiseli.

Bir zil uzun uzun çınladı, fuaye boşaldı. İzleyiciler koridorlarda koşuşuyorlardı. Perde çoktan açılmıştı, gruplar şimdiden yerlerini almış izleyicilerin homurtuları arasında, salona dönüyordu. İnsanlar yeniden dikkat kesilmiş ve canlanmış yüzleriyle oyunun başlamasını bekliyorlardı. Faloiselinin gözü ilkin Gaga'ya ilişti; ancak, onu az önce, ön locada Lucy'yle oturan iriyarı sarışın adamın yanında görünce epey şaşırdı.

— Adı ne şu beyin? diye sordu.

Fauchery onu göremiyordu.

— Ha o mu? Labordette canım, dedi sonunda aynı kayıtsızlıkla.

İkinci perdenin dekoru herkesi şaşırttı. Bir karnavalın son günü, şehir kapısındaki Boule-Noire Gazinosu'nda ya-

şananlar canlandırılıyordu; bir serseri takımı el ele tutuşup halka olmuş, şarkı söylüyor; nakaratı söylerken topuklarını yere vuruyordu. Kimsenin sahnede görmeyi ummadığı bu ayaktakımı herkesi öylesine neşelendirdi ki, izleyiciler şarkının tekrarlanmasını istedi. Tam bu sırada, İris'in yoldan çıkardığı tanrılar kurulu üyeleri dünyaya gelip, olan bitenleri kavradıklarını sanarak yalancıktan bir övünçle araştırmalarına başladı. Tanınmamak için kılık değiştirmişlerdi. Jupiter sahneye poturunu ters giymiş, tepesine geniş bir teneke taç oturtmuş Kral Dagobert kılığında girdi. Derken, Lonjumeau Posta Arabacısı kılığındaki Phebus ile Normandiyalı Dadı kılığına girmiş Minerva gözüktü. İsviçreli Amiral'in gülünç kostümünü giymiş Mars büyük kahkahalarla karşılandı. Ama Neptun sırtında kısa kollu bir gömlek, başında yanları şişkin, siperliği uzun bir kasket, şakaklarında fırfırlarla, terliklerini sürüye sürüye, "Ne yani! İnsan yakışıklıysa, kendisine âşık olmalarına izin vermeli!" diyerek dolaşmaya başlayınca çılgınca kahkahalar yükseldi. Hanımlar yelpazelerini azıcık havaya kaldırırken sağdan soldan şaşkınlık belirten sesler yankılandı. Ön locadaki Caroline Héquet gürültülü bir kahkaha atan Lucy'yi hafif bir yelpaze darbesiyle susturdu.

İşte bu andan sonra oyun monotonluğundan sıyrılıp herkesi etkilemeye başladı. Alaya alınan bu tanrılar karnavalı, çamur içindeki Olympos, koskoca bir din, koskoca bir Yunan ve Latin şiiri nefis bir şölene dönüştü. Saygısızlık humması ön gösterimlerin aydın izleyicisine de bulaşıyor; efsaneyle dalga geçiliyor, bütün o eski imgeler yerle bir ediliyordu. Jupiter'in evlere şenlik bir görünümü vardı, Mars tam bir kaçık. Krallık alay konusu oluyor, ordu gülünç duruma düşürülüyordu. Ansızın küçük bir çamaşırcı kıza âşık olan Jupiter çılgın bir kankana giriştiğinde, çamaşırcı kıızı oynayan Simonne: "Ah benim neşeli babacığım!" diyerek tanrıların efendisinin burnuna gülünç bir tekme savurduğunda salonda müthiş bir kahkaha patladı. Kalabalık dans ederken,

Phebus, Minerva'ya çanak çanak şarap ısmarlıyor, Neptun de ağzına pasta tıkıştırarak yedi sekiz kadının ortasında tah-tında kuruluyordu. İnsanlar yapılan anıştırmaları kavlıyor, oyuna her an yeni edepsizlikler ekleniyor, orkestra koltukla-rında oturanların çığlıkları arasında en çocuksu sözcüklere başka anlamlar yükleniyordu. İzleyici tiyatrodaki uzun süredir böylesine saygısız bir çılgınlıkla kendinden geçmemişti. Bu sahneler herkese kendini unutturuyordu.

O arada, çılgınlıkların ortasında oyun devam ediyordu. Tepeden tırnağa sarı giyinmiş, gözüne monokl takmış, sarı eldivenli, şık giyimli delikanlı Vulcanus, nihayet başına men-dil geçirmiş, kocaman altın takılar takmış, göğüsleri dışa-rı fırlamış Balıkçı Kadın kılığında sahneye çıkan Venus'ün ardında dolanıyordu. Nana'nın koca kalçaları, pabuç gibi dili, akça pakça, etli butlu görünümüyle gerçek bir balıkçı kadın gibi görünmesi bütün gözlerin onun üzerine çevrilme-sini sağladı. Herkes sevimli bir sesle Diana'nın şikâyetlerini iç çekerek anlatan, içine sorgun ağacından kafesli jupon giy-miş kısıcık muslin etekli zarif bebeği, Rose Mignon'u unut-tu. Sürekli kalçalarını döven, tavuk gibi gıdaklayan Nana çevresine bütün izleyicilerin başı döndüren canlı bir koku, bir dişilik yayıyordu. İkinci perdeden sonra, her istediğini yapmaya başladı. Sahnede beceriksizce duruyor, ağzından tek bir doğru nota çıkmıyor, repliklerini unutuyordu; bütün salonun çığlık çığığa bravo diye inlemesi için şöyle bir dö-nüp gülmesi yetiyordu. Kalçasına ünlü şaplağını indirdiğin-de orkestra coşuyor, bir ateş galeriden galeriye yayılıp ay-yuka çıkıyordu. Hele dansın başını çekmesi üstünlüğü tam olarak ele geçirmesini sağladı. Yumruğunu beline dayamış bir halde, Venus'ü bir halk kadınına dönüştürürken âdeta evindeymiş gibi rahattı. Klarnetlerin çığlıklarından, küçük kamış flütlerin haykırıışlarından ibaret olan müzik de bir kenar mahalle karısınınkini andıran sesiyle uyum içindeydi. Nana âdeta Saint-Cloud panayırından fırlamış gibiydi.

İstek üzerine, iki şarkısını tekrar söyledi. Açılışta çalınan o kıvrak vals yeniden başlamış, tanrıları fırıl fırıl döndürüyordu. Çiftçi Kadın kılığındaki Juno, Jupiter'i çamaşırcı kızıyla enseleyip tokatlıyordu. Venus'ü Mars'a gizlice buluşacakları yeri söylerken duyan Diana hemen koşup bunu Vulcanus'a bildiriyor, o da, "Tamam, benim de kendime göre bir planım var!" diye bağııyordu. Geri kalan pek anlaşılmıyordu. Soruşturma son bir kankanla sona eriyor, kan ter içinde kalmış, soluğu kesilmiş Jupiter, danstan sonra, yeryüzündeki ufak tefek kadınların çok zarif olduklarını, bütün kusurun erkeklerde olduğunu duyuruyordu.

Tezahüratları bastıran şu sesler yükselirken perde iniyordu:

— Hepsi sahneye, hepsi sahneye!

Bunun üzerine perde yeniden açıldı, oyuncular el ele tutuşup sahneye sıralandı. Nana ile Rose Mignon, tam ortada, yan yana, izleyiciyi selamlıyorlardı. Herkes alkışlıyor, şak-şakçılar çığlıklar atıyordu. Derken salon, yavaş yavaş, yarı yarıya boşaldı.

— Gidip Kontes Muffat'ya merhaba demeliyim, dedi Fa-loiseli delikanlı.

— Tamam, beni de tanıştırsın, diye karşılık verdi Fauchery. Sonra aşığı ineriz.

Ancak balkon localarına ulaşmak kolay değildi. Üst kat-taki koridorda insanlar birbirini eziyordu. İlerleyebilmek için kalabalığın arasında sağa sola çekilmek, ona buna dirsek atarak aradan geçmek gerekiyordu. Işıl ışıl yanan bakır bir gaz lambasının altına sırtını dayamış, şiş göbekli eleştirmen, dikkatli bir izleyici çemberinin ortasında oyunu değeriendiriyordu. Geçenler alçak sesle onun adını anıyorlardı. Koridorlarda dolaşan söylentiye göre, perde boyunca gülmüştü; buna karşın eleştirisinde çok sert davranıyor, ince beğeniden, ahlaktan dem vuruyordu. Az ötede, ince dudaklı, bozuk süt

içmiş de ağzında buruk bir tat kalmış gibi duran bir başka eleştirmen ise oyunu iyimserlikle değerlendırıyordu.

Fauchery kapılardaki yuvarlak deliklerden göz ucuyla locaları kolaçan ediyordu. Vandeuvres kontu onu yarı yolda durdurdu, bir şey sordu; iki kuzenin Muffatları selamlamaya geldiklerini öğrenince, az önce çıktığı yedinci locayı gösterdi. Sonra gazetecinin kulağına eğilip:

— Bana baksanıza sevgili dostum, şu Nana'yı bir akşam ünlü Provence Sokağı'nın köşesinde gördüğümüzden eminim...

— Doğru! Haklısınız, diye bağırdı Fauchery, ben de zaten onu bir yerden tanıdığımı söylüyordum!

Faloiselı, kuzenini Beauvilleleli Kont Muffat'yla tanıştırdığında adam çok soğuk davrandı. Buna karşılık, Fauchery'nin adını duyan Kontes başını kaldırdı, *Figaro*'daki yazılarından dolayı ölçülü bir ifadeyle gazeteciyi kutladı. Locanın kenarındaki kadifeye yaslanmış, omuzlarını hoş bir hareketle çevirip, yan dönmüştü. Bir süre lafladılar, konu dönüp dolaşıp Uluslararası Sergi'ye geldi.

— Çok güzel olacak, dedi düzgün, dört köşe yüzünden ciddiyet okunan Kont. Bugün Champ-de-Mars'ı gezdim... Hayran kaldım.

— Zamanında hazır olamayacağı öne sürölüyor, diye söze karıştı Faloiselı. İşe yolsuzluk karışmış...

Ancak Kont ciddi bir ses tonuyla lafını böldü:

— Yetişecek, yetişecek... İmparator öyle istiyor.

Fauchery neşeyle makalesi için malzeme aramaya gittiğinde, henüz yapım halindeki akvaryumda kapalı kalmaktan son anda kurtulduğu günü anlattı. Kontes gülümsüyordu. Dirseğine dek beyaz eldivenle kaplı kollarından birini havaya kaldırarak, zaman zaman salona bakıyor, ağır ağır yelpazesini sallıyordu. Yarı yarıya boşalmış salon uyukluyordu; orkestraya yakın koltuklardaki birkaç bey gazetesini açmışlardı, kadınlar evlerindeymiş gibi büyük bir rahat-

lıkla konuk kabul ediyorlardı. Oyun arasındaki koşuşmanın kaldırdığı ince toz bulutu içinde ışığı gittikçe yumuşayan büyük avizenin altında artık yalnız soylu kişilerin fısıldaşmaları kalmıştı. Erkekler oturan kadınları görmek için kapılara yığılıyor, bir an orada duruyor, gömleklerinden taşan beyaz bağrırlarını göstererek içeriye göz atıyorlardı.

— Gelecek salı sizi bekliyoruz, dedi Kontes Faloiseliya.

Fauchery’i davet etti, zaten o da gitmeye can atıyordu. Artık oyundan söz edilmiyordu, Nana’nın adı bir kez bile geçmedi. Kontun yüzünde âdeta Yasama Meclisi’ndeymiş gibi soğuk ve saygın bir ifade vardı. Bu oyuna gelmelerinin nedenini açıklamak için kayınpederinin tiyatroyu sevdiğini söyledi. Locanın kapısı açık bırakılmıştı, yerini konuklara bırakmak üzere dışarı çıkan Chouard markisi, geniş kenarlı şapkasının altındaki sarkık, beyaz yüzüyle, pek iyi görmeyen gözleriyle gelip geçen hanımları izliyor, yaşlı uzun bedenini doğrultmaya çalışıyordu.

Kontes’in davetinin ardından, oyundan söz etmenin yakışık almayacağını sezen Fauchery izin istedi. Locadan en son Faloiseli çıktı. Az önce Vandeuvres kontunun sahne önündeki koltuğunda doğrulan sarışın Labordette’in Blanche de Sivry ile sohbet ettiğini görmüştü.

— Şu işe bak! dedi kuzeninin yanına gelince, bu Labordette bütün hanımları tanıyor mu? Şimdi de Blanche’la konuşuyor.

— Elbette hepsini tanır, diye karşılık verdi Fauchery hiç istifini bozmadan. Senin de hiçbir şeyden haberin yok sevgili dostum!

Koridor biraz olsun boşalmıştı. Fauchery aşağı inmek üzereyken Lucy Stewart seslendi. Sahneye bakan locasının kapısının önündeydi. “Burada kaynatıyoruz,” diyordu badem şekeri çıtırdatarak, Caroline Héquet ve annesiyle birlikte bütün koridoru kapatmıştı. Teşrifatçı kızlardan biri anaç bir tavırla onlarla konuşuyordu. Lucy gazeteciyle tartıştı;

çok inceydi doğrusu, öbür hanımları görmek üzere yukarı çıkıyor, susayıp susamadıklarını sormak için yanlarına bile gelmiyordu! Sonra birden konuyu değiştirip:

— Biliyor musun sevgili dostum, Nana'yı çok beğendim, dedi.

Lucy onun son perde için sahne önünde kalmasını istiyordu; ama o çıkışta onları alacağını söyleyerek sıvıştı. Fauchery ile Faloisel, aşağıda tiyatronun önünde birer sigara yaktılar. Basamaklardan inen, caddenin hafifleyen uğultusu arasında gecenin serin havasını ciğerlerine çeken bir erkek grubu kaldırımında toplanmıştı.

O arada Mignon, Steiner'i, Variétés Tiyatrosu'nun kafesine sürüklemişti. Nana'nın kazandığı başarıyı görmüş, göz ucuyla bankacıyı süzerek, coşkuyla kızıdan söz etmeye başlamıştı. Steiner'i iyi tanıyordu, iki kez karısı Rose'u aldatmasına yardım etmiş, o da hevesini aldıktan sonra pişman olmuş, sadık bir insan olarak kadına geri götürmüştü. Kafe çok kalabalıktı, mermer masaların çevresini tıkış tıkış dol-duran müşterilerden bazıları içkisini ayakta yudumluyordu; geniş aynalar, kırmızı kumaşla kaplı döner merdiveni, deri kaplı sıraları, üç büyük avizesiyle salonu alabildiğine büyütüp bütün o kafa yığınının sonsuzluğa yansıtıyordu. Steiner, kapıları zamanından önce kaldırılmış ve caddeye bakan ilk salona gidip oturdu. Fauchery ile Faloisel yanından geçerken kollarına yapıştı.

— Gelip bizimle bir bira için, dedi.

Ama kafasında bir düşünce vardı, Nana'ya bir demet çiçek atmak istiyordu. Sonunda, içtenlikle Auguste diye seslendiği garsonlardan birini çağırdı. Onu dupduru bakışlarla izleyen Mignon azıcık bozulup kekeleydi:

— İki demet çiçek al Auguste, getirip teşrifatçı kıza ver; uygun zamanda, hanımların her birine bir demet, tamam mı?

Salonun öbür ucunda, en fazla on sekiz yaşında genç bir kız, ensesini aynalardan birinin çerçevesine dayamış bir hal-

de, boş ve uzun bekleyişin sonunda uyuşmuş gibi görünüyordu, boş bir bardağın başında dikiliyordu. Güzelim kül rengi saçlarının doğal kıvrımlarının altında, yüzü el değmemiş kız yüzü gibiydi, yumuşacık, çocuksu, kadife gözleri vardı; sırtına rengi solmuş yeşil ipekli bir elbise geçirmiş, başına indirilen tokatların çökerttiği yuvarlak bir şapka oturtmuştu. Gecenin serinliğinde bembeyaz görünüyordu.

—Bak hele! Satin bu! diye mırıldandı onu gören Fauchery.

Bunun üzerine Faloiseli ona sorular yöneltti. Aman canım, caddede sürten yosmalardan biriydi işte, o kadar. Ama öyle hoppaydı ki, onunla konuşmak hoş olabilirdi. Bunun üzerine gazeteci sesini yükselterek sordu:

— Satin burada ne yapıyorsun?

— Ölesiye sıkılıyorum, diye karşılık verdi sakince Satin yerinden bile kıpırdamadan.

Kendilerinden geçen dört erkek gülüşmeye başladılar.

O arada Mignon acele etmeye gerek olmadığı konusunda güvence veriyordu; üçüncü perdenin dekorunun yerleştirilmesi yirmi dakika alırdı. Ancak, biralarını içen iki kuzen üşümeye başladıklarını söylerek yerlerine çıkmak istediler; bunun üzerine Steiner'le yalnız kalan Mignon masaya yaslanıp onunla konuşmaya başladı:

— Tamam mı? Kızın evine gideceğiz, sizi onunla tanıştıracacağım... Ama bu iş aramızda kalacak, karımın bilmesine gerek yok.

Yerlerine oturan Fauchery ile Faloiseli, ikinci kattaki localarda mütevazı giyimli güzel bir kadın gördüler. Yanında, Faloiselinin Muffatlardan tanıdığı, İçişleri Bakanlığı'nda daire başkanı olan, yüz ifadesi ciddi bir bey vardı. Fauchery kadının adının Madam Robert olduğunu sanıyordu; namuslu bir hanımdı, her seferinde, çok değil tek, hem de saygın bir sevgilisi olurdu.

Ama başlarını çevirmek zorunda kaldılar. Daguenet onlara bakıyordu. Nana başarıya ulaştıktan sonra kendini

gizlemesine gerek kalmamıştı, koridorlarda büyük bir zafer kazanmıştı. Nana'nın hayranlığıyla afallamış okul kaçını genç yanından ayrılmamıştı. Kadın dediğin böyle olurdu; her an kıpkırmızı kesiliyor, sürekli eldivenlerini takıp çıkarıyordu. Sonra, komşusunun Nana'dan söz ettiğini duyunca ona bir soru sormayı göze aldı:

— Bağışlayın efendim, oynayan hanımı tanıyor musunuz?

— Evet, biraz, diye mırıldandı şaşırان, duraksayan Daguenet.

— Öyleyse, oturduğu yeri biliyorsunuzdur?

Böylesine patavatsız bir soru karşısında içinden oğlanı tokatlamak geldi.

— Hayır, diye yanıt verdi mesafeli bir ses tonuyla.

Sonra başını çevirdi. Sarışın oğlan bir pot kırdığını anladı; biraz daha kızardı, ne yapacağını şaşırdı.

Bu arada yere üç kez vuruluyor, kürklü mantolarla paltoları kucaklamış teşfiratçı kızlar, yerine dönen kalabalığın arasında, giysileri geri vermek üzere koşuşuyorlardı. Şakşakçılar, yamaçları yeni dökülmüş eküler gibi ısıldayan Etna Dağı'ndaki bir gümüş madeni oyuğunu canlandıran dekoru alkışlıyorlardı; mağaranın dibinde, Vulcanus'un örsü, yıldızlardan bir yatak hazırlıyordu. Diana, ikinci perdeden bu yana, meydanı Venus'le Mars'a bırakmak için yolculuğa çıkıyormuş gibi yapan tanrıyla dolap çeviriyordu. Sonra, Diana yalnız kalır kalmaz, Venus çıkageliyordu. Salon hafif ürperdi. Nana çıplaktı. Teninin olağanüstü gücünden emin, sakın bir gözüpeklikle çıplaktı. Üzerindeki o incecik tülün altında yuvarlak omuzları, uçları kalkık, birer mızrağı andıran Amazon memeleri, şehvetle iki yana salınan geniş kalçaları, tombul bir sarışına yakışan baldırları, kısacası tüm beyazlığıyla seziliyordu. Dalgaların yarattığı, saçlarından başka yelkeni bulunmayan bir Venus'tü. Kollarını kaldırdığında, sahnenin önündeki lambaların ışığında, koltuk altlarındaki sarı tüyler görünüyordu. Tek bir alkış kopmadı. Artık kimse gülmüyor; erkeklerin yüz-

leri, incelip uzanmış burunlarıyla; tükürüksüz kalıp titremeye başlamış ağızlarıyla ileriye uzanıyordu. Salonda âdeta sözsüz bir tehdit barındıran tatlı bir rüzgâr esmişti. O uslu kızın içinden, ansızın tedirgin edici bir kadın çıkıyor, cinsinin çılgınca darbesini indiriyor, arzunun bilinmeyenlerini gözler önüne seriyordu. Nana hâlâ gülümsüyordu, ama bu artık erkekleri şehvetle baştan çıkaran bir kadının alaycı gülüşüydü.

— Vay canına! demekle yetindi Fauchery, Faloiseliya dönüp.

O arada buluşma yerine giden Mars, başındaki tüylü tacıyla koşarak gelmiş, iki tanrıçanın arasında dikiliyordu. Prullière bu sahneyi büyük bir ustalıkla oynuyordu; onu Vulcanus'un ellerine teslim etmeden önce son bir çaba göstermek isteyen Diana tarafından pohpohlanan, rakibesinin varlığının kıskırttığı Venus'ün övgüler yağdırdığı Mars büyük bir keyifle şişiniyordu. Derken sahne büyük bir triyo ile sona erdi, tam o sırada teşrifatçı kızlardan biri Lucy Stewart'ın locasına gelip sahneye iki kocaman beyaz leylak demeti fırlattı. Bütün salon alkışladı, Nana ile Mignon eğilip seyircileri selamlarken Prullière çiçekleri topladı. Orkes-traya yakın koltuklarda oturanların bir bölümü Steiner ve Mignon'un oturdukları locaya dönüp gülümsedi. Kıpırmızı kesilmiş bankacının çenesi boğazına bir şey takılmış gibi titriyordu.

Daha sonra olup bitenler bütün salonu heyecanlandırdı. Diana küplere binmiş bir halde çekip gitti. Hemen ardından, sünger sedirde oturan Venus, Mars'ı yanına çağırdı. O güne dek bundan daha çekici bir baştan çıkarma sahnesi sergilemeyi kimse göze alamamıştı. Kollarını Prullière'in boynuna dolayan Nana adamı kendine doğru çekerken, karısını suçüstü yakalayan kocalara özgü öfkeli ifadeyi iyice abartarak yüzüne alabildiğine gülünç bir hava veren Fontan mağaranın dibinde belirdi. Elinde ünlü demir ağ vardı. Ağı bir süre serpme ağ atar gibi salladı ve ağın dört bir yanlarını sarmasıyla iki mutlu sevgili, Venus ve Mars tuzağa düştü.

Salonda derin bir iç çekişi andıran bir mırıltı dolaştı. Birkaç alkış koptu, bütün dürbünler Venus'e çevrildi. Nana, yavaş yavaş izleyiciyi avcunun içine almıştı, artık bütün erkeklerle egemendi. Kızıışmış bir hayvaninkini andıran şehveti daha da artmış, tüm salonu kaplamıştı. Şimdi artık en küçük hareketi çevreye arzu saçıyor, serçeparmağını oynatınca herkesi ürpertiyordu. Sırtları kaslarına görünmez yaylar gerilmişçesine titreşip kamburlaştı; erkeklerin enselerindeki tüyler hangi kadına ait olduğu bilinmeyen ılık ve başıboş bir solukla ürperiyordu. Fauchery tam önünde, tutkunun ayağa kaldırdığı okul kaçağını görüyordu. Sonra merak edip dudakları sımsıkı kapalı, beti benzi atmış Kont Vandeuvres'e, yüzü beyin kanaması geçirmişe benzeyen şişko Steiner'e, muhteşem bir kısırağı izleyen bir at cambazı gibi dürbünüyle şaşkın şaşkın sahneye bakan Labordette'e, kulakları hazdan kıpkırmızı kesilmiş bir halde yerinde duramayan Daguet'te baktı. Ardından içgüdüsel olarak arkasına göz attı ve Muffatların locasında gördükleri karşısında afalladı: Kont ciddi bir ifadeyle kaplı yüzü bembeyaz kesilmiş Kontes'in arkasında, yanakları al al dikiliyor; yanında duran, gölgede kalmış Chouard markisinin bir kedininkine dönmüş gözleri sapsarı gözbebekleriyle pırıl pırıl parlıyordu. İnsanların soluğu kesilmiş, herkes ter içinde kalmış, başlardaki saçlar ağırlaşmıştı. Tam üç saattir oradaydılar, hava insan kokusuyla ısınmıştı. Avizenin altında, gazın çıkardığı alevin üzerinde asılı duran toz bulutu kıpırdamadan duruyor, gittikçe ağırlaşıyordu. Bütün salon, usanmış, kışkırtılmış, gece yarısı yatak odalarının gizli köşelerinde beliren arzulara kapılmış, bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Nana'ysa bu kendinden geçmiş izleyicilerin, gösterinin sona ermesiyle neye uğradığını şaşırıp karmakarışık duygulara kapılmış bu bin beş yüz kişinin karşısında, mermeri andıran teniyle, bütün bu insanları yere serecek, ama altında kalmayacak kadar güçlü cinselliğiyle bir zafer anıtı gibi dikiliyordu.

Sonunda oyun bitti. Vulcanus'un zafer çığlıkları arasında bütün Olympos, "Of!"lar, "Ah!"lar arasında, şaşkınlık ve sevinç içinde, iki sevdalının önünden geçmeye başladı. Jupiter, "Oğlum, bizi bunu göstermek için çağırmanı hafiflik sayıyorum," diyordu. Ardından, Venus'ten yana bir tavır sergilemeye başlandı. İris'le birlikte yeniden sahneye giren boynuzlular korosu tanrıların efendisine soruşturmasını daha fazla sürdürmemesi için yalvarıyordu; kadınlar evlerinden çıkmamaya başladığından beri yaşam erkekler için katlanılmaz bir hal almıştı; komedinin verdiği ahlak dersine göre, boynuzlansalar da hallerinden memnun olmayı tercih ediyorlardı. Bunun üzerine Venus özgür bırakılıyordu. Vulcanus Venus'ten ayrı yaşama hakkını elde ediyordu. Mars, Diana'yla barışıyordu. Jupiter, kendi evinde barışı sağlamak üzere, küçük çamaşırcı kızını bir takımyıldıza gönderiyordu. Ve sonunda "sevmek" fiilini çekmek yerine fingirdemekle meşgul olan "Aşk"ı o karanlık hücreden çıkardılar. Perde tam bir ululamayla kapandı, boynuzlular korosu diz çöktü, her şeye egemen çıplaklığı içinde yücelmiş bir halde gülümseyen Venus'e bir minnet şarkısı söyledi.

Ayağa kalkan izleyiciler kapılara ulaşmıştı. Oyuncuların adları okundu, gök gürültüsü gibi patlayan bravolar arasında kimileri yeniden sahneye çağrıldı. Coşkun "Nana! Nana!" çığlığı tüm salonu kapladı. Derken salon daha tam boşaltılmadan ışıklar söndürüldü; sahne kenarındaki lambalar söndü, büyük avize indi, sahne önündeki uzun külrenge perdeler süzülerek galerilerin yaldızlı süslerini örttü ve o fırın gibi sıcak, gürültülü salon, yerden yükselen küf ve toz kokusuyla bir anda ağır bir uykuya daldı. Kürklere bürünmüş Kontes Muffat, dimdik ayakta kalabalığın dağılmasını bekliyor, karanlığa bakıyordu.

Koridorlarda, insanlar üst üste yığılmış giysiler arasında ne yapacaklarını şaşırılmış teşrifatçı kızları itip kakıyorlardı. Fauchery ile Faloiseli, dışarı çıkmak için aceleyle kapıya gel-

mişlerdi. Erkekler uzun giriş boşluğunda yan yana dizilmiş bekliyor, ikili merdivenden sonu gelmez, iki kalın yoğun insan kuyruğu ağır ağır aşağı iniyordu. Mignon'un çekiştirdiği Steiner ilk sıvışanlardan biriydi. Vandeuvres kontu, kolunda Blanche de Sivry ile çıkıp gitti. Gaga ile kızı bir an ne yapacaklarını şaşırır gibi oldular, ama Labordette onlara hemen bir araba buldu, bindirip kapılarını kapattı. Kimse Daguet'nin geçtiğini görmedi. Oyuncuların çıkış kapısında beklemeye karar verip Panoramas Pasajı'na koşan ama pasajın parmaklığını kapalı bulan okul kaçağı, yanakları al al bir halde kaldırımında dikilirken, Satin'in eteklerinin bacaklarına sürtündüğünü gördü; umudu kırılan delikanlı, kızı kabaca geri çevirdi, sonra gözlerinde arzu ve güçsüzlük yaşlarıyla kalabalığa karıştı. İzleyiciler birer sigara yakıyor, "*Venus akşam gezintiye çıkınca...*"yı mırıldanarak uzaklaşıyorlardı. Satin, bir kez daha Auguste'ten kahvelerden artan şekeri aldığı Variétés Kahvesi'nin önüne çıkmıştı. Sonunda, ter içinde kalmış iri yarı bir adam gelip onu yavaş yavaş uykuya dalan caddenin karanlığına götürdü.

Bu arada merdivenler hâlâ insan doluydu. Faloiseli Clarisse'i bekliyordu. Fauchery, Caroline Héquet ve annesiyle birlikte Lucy Stewart'ı almaya söz vermişti. Hep birlikte gelip girişin bir köşesini kapatıp yüksek sesle gülmeye başladıklarında, Muffatlar yüzlerinde buz gibi bir ifadeyle yanlarından geçti. O sırada, Bordenave küçük bir kapıyı itip geliyor, Fauchery'den yazı sözü alıyordu. Kan ter içindeydi, elde edilen başarıyla başı dönmüş gibi yüzü ıslı ıslıldı.

— İki yüz gösteri kesin, dedi Faloiseli ona büyük bir incelelikle. Bütün Paris tiyatronuzun kapısından içeri girecek.

Ama Bordenave küplere bindi, çenesinin apansız bir hareketiyle girişi dolduran izleyiciyi, dudakları kurumuş, gözleri çakmak çakmak, hâlâ Nana'ya sarılmak için yanıp tutuşan erkek sürüsünü göstererek şiddetle bağırdı:

— Sana genelevim dedim, inatçı herif! diye bağırdı.

II

Ertesi gün saat onda Nana hâlâ uyuyordu. Haussmann Bulvarı'nda, inşaatı tamamlanmadığı için sadece tek başlarına yaşayan hanımlara kiralanan büyük yeni bir binanın ikinci katında oturuyordu. Kışı Paris'te geçirmeye gelmiş Moskovalı zengin bir tüccar, altı aylık kirasını peşin ödeyerek kızı oraya yerleştirmişti. Nana'ya çok geniş gelen daire, hiçbir zaman bütünüyle döşenememişti; şatafatlı ev eşyaları, yaldızlı konsollar ve iskemleler, maun ağacından ikinci el tek ayaklı masalarla, Floransa tuncuna benzetilmiş çinko şamdanlarla iç içeydi. Tüm bunlar ilk ciddi sevgilisi tarafından erkenden yüzüstü bırakılmış, ne idüğü belirsiz sevgililerin eline düşmüş, hayata zorlu bir başlangıç yapmış, tam parlayacakken sönmüş, borç talepleri reddedilmiş, evden atma tehditleriyle kösteklenmiş bir sokak kızını yansıtıyordu.

Nana, uykulu bembeyaz yüzünü gömdüğü yastığını çıplak kollarıyla kavramış, yüzükoyun uyuyordu. Mahallenin döşemecisi sadece yatak odasını ve süslenme odasını elden geçirmişti. Bir perdenin altından sızan ışıktaki, pelesenk ağacından yapılmış mobilyalar, gri üzerine işlenmiş iri mavi çiçekli damasko kumaşından kenarı süslü örtülerle kaplı koltuklar ve yine aynı kumaştan duvar kaplamaları göze çarpıyordu. Nana uyku kokan bu odanın nemli havasında çevresindeki boşluğu algılamış gibi ansızın uyandı. Yanında

duran ve ortasında bir başın bıraktığı ılık izi taşıyan dantelli yastığa baktı. Ve el yordamıyla başucundaki elektrikli zilin düğmesine dokundu.

— Gitti mi? diye sordu karşısına dikilen oda hizmetçisine.

— Evet hanımefendi. Mösyö Paul on dakika önce çıktı... Hanımefendi yorgun olduğundan uyandırmak istemedi. Ama bana size yarın geleceğini iletmemi söyledi.

Oda hizmetçisi Zoé bir yandan konuşuyor, bir yandan panjurları açıyordu. Odaya pırıl pırıl gün ışığı doldu. Saçları ince ince örülmüş, koyu esmer tenli Zoé'nin bir köpeğinkini andıran yara izleriyle kaplı, alabildiğine solgun, uzun bir yüzü, yassı bir burnu, iri dudakları, durmadan kıpırdayan kara gözleri vardı.

— Yarın, yarın, deyip duruyordu henüz uyanamamış Nana, peki yarın günlerden ne?

— Evet hanımefendi. Mösyö Paul hep çarşambaları gelir.

— Yoo, hayır, şimdi anımsadım! diye bağırdı genç kadın birden yatağında doğrularak. Günler değişti. Bu sabah ona bunu söylemek istiyordum... Yarın gelirse, Habeş'le karşılaşır. Başımıza iş açılır!

— Hanımefendi beni uyarmadı, böyle olacağını bilemezdim, diye mırıldandı Zoé. Hanımefendi gününü değiştireceği zaman bana haber vermeli. Demek artık yaşlı pinti salı günleri gelmeyecek?

Kendi aralarında hiç gülmeden Paris'in kenar mahallesi Saint-Denisli eli sıkı tüccarına pinti; Romanya'nın Eflâk yaylasından gelmiş, kont olduğunu öne süren, yeterince düzenli ödemediği parası bir tuhaf kokan adama da Habeş derlerdi. Daguenet, yaşlı pintinin geldiği gecenin ertesi sabahını kendine ayırtmıştı; tüccarın sabahları saat sekizde evinde olması gerektiğinden, genç adam, Zoé'nin mutfağından onun gidişini gözlüyor, sonra pintinin sıcak bıraktığı yatağa koşuyor, saat onda o da işine gidiyordu. Nana da, o da bundan çok hoşlanıyordu.

— Aman canım! dedi kız, öğleden sonra yazarım ona. Ve mektubumu alamazsa, yarın içeri girmesini engellersiniz.

Bu arada Zoé odanın içinde sakince dolaşıyor, dün akşamki büyük başarıdan söz ediyordu. Hanımefendi bütün yeteneğini ortaya koymuştu, öyle güzel şarkı söylüyordu ki! Evet, evet, artık hanımefendinin içi rahat olabilirdi!

Dirseğini yastığa dayayan Nana bu sözlere başını sallayarak karşılık veriyordu. Geceliği aşağı kaymıştı, çözülmüş, birbirine karışmış saçları omuzlarından aşağı dökülüyordu.

— Elbette, diye mırıldandı dalgın dalgın; ama ev sahibini nasıl oyalayacağım? Bugün epey başım ağrıyacak... Kapıcı bu sabah da yukarı çıktı mı?

Bunun üzerine iki kadın ciddiyetle konuşmaya başladılar. Dokuz aylık kira borçları vardı, ev sahibi hacizden söz ediyordu. Ayrıca kapıya bir sürü alacaklı yığılacaktı, araba kiralayan bir adam, çamaşırcı, terzi, kömürcü, daha başka bir sürü alacaklı her gün gelip yan odada sıraya giriyorlardı; hele kömürcü pek korkunçtu, bağırmaya daha merdivende başlıyordu. Ama Nana'nın en büyük üzüntüsü, on altı yaşında doğurduğu, Rambouillet yakınlarındaki bir köyde sütanneye bıraktığı küçük Louis'siydi. Bu kadın, Louis'ciği geri vermek için üç yüz frank istiyordu. Çocuğu son görmeye gidişinden beri annelik sevgisiyle yanıp tutuşan Nana saplantıya dönüşen bir tasarımı gerçekleştirememekten, sütannenin parasını verip küçük oğlanı dilediği zaman görebilmek üzere, Batignolles'de oturan teyzesi Madam Lerat'nın yanına yerleştirememekten korkuyordu.

Oda hizmetçisiyse, hanımefendinin ihtiyaçlarını yaşlı pintiye açmasını telkin ediyordu.

— Elbette! Her şeyi anlattım ona, diye bağırdı Nana: O da bana ödenmesi gereken bir sürü senedi olduğunu söyledi. Ayda bin franktan fazla vermiyor... Habeş bu ara meteliksiz; sanırım kumarda kaybetti... Şu zavallı Mimi'ye gelince, onun paraya benden çok ihtiyacı var; borsa düşünce varını yoğunu kaybetmiş, artık bana yalnız çiçek getirebiliyor.

Daguenet'den söz ediyordu. Uykudan yeni uyanmanın verdiği rehavet içinde Zoé'den gizlisi saklısı yoktu. Bu türlü iç dökmelere alışık olan hizmetçi de anlatılanları saygılı bir sevecenlikle dinliyordu. Hanımefendi ona işlerini anlatma lütfunda bulunduğuna göre, o da aklından geçeni söyleyebiliyordu. Her şeyden önce, hanımını çok seviyordu, onun uğruna Madam Blanche'yı yüzüstü bırakmıştı ve Blanche'ın kendisini geri alabilmek için nasıl çabaladığını Tanrı biliyordu! Zaten çalışacak yer çoktu, epey tanınmıştı; ancak o, geleceğine güvendiği için sıkıntılı günlerde bile hanımının yanında kalıyordu. Sonunda, öğütlerini açıkça dile getirdi. İnsan gençken birtakım aptallıklar yapıyordu. Ama bu kez gözünü açmak gerekiyordu, çünkü erkekler yalnız kendi keyiflerini düşünürlerdi. Aman canım! Sonunda paralar gelecekti! Alacaklıları yatıştırmak, gereken parayı bulmak için hanımefendinin tek bir söz etmesi yeterdi.

— Bütün bunlar bana üç yüz frank kazandırmıyor, diye yineliyordu Nana parmaklarını topuzundan alnına dökülen saçlarının arasında gezdirerek. Bana üç yüz frank gerekli, bugün, hemen şimdi... Üç yüz frank verecek birini tanımamak çok rezil bir şey.

Bir çözüm bulabilse, tam da bu sabah kendinden haber bekleyen Madam Lerat'yı Rambouillet'ye yollayacaktı. Bu isteğini gerçekleştirememesi, çünkü görkemli başarının tadını çıkarmasını önlüyordu. Dün kendisini alkışlayan onca erkek arasında çıkarıp kendisine on beş louis altını verecek birinin bulunmaması olacak şey değildi! Ayrıca kimseden bu şekilde para alınmazdı ki! Hey ulu Tanrım! Nasıl da mutsuzdu! Aklına sürekli küçük oğlu geliyordu, bir meleşinkileri andıran mavi gözleri vardı, öyle gülünç bir sesle: "Anneciğim" diyordu ki, görsen gülmekten ölürdün!

Tam bu sırada, dış kapıdaki elektrikli zilin hızlı ve titrek sesi işitildi. Zoé geri geldi, yüzünde güven verici bir havayla mırıldandı:

— Bir kadın gelmiş.

Belki yirmi kez görmüştü bu kadını, ama onu tanımazlıktan gelir, başı sıkışan kadınlarla kurduğu ilişkileri bilmiyormuş gibi yapardı.

— Adını söyledi... Madam Tricon'muş.

— Tricon mu? diye haykırdı Nana. Aman Tanrım! Doğru, onu unutmuştum... Çabuk içeri alın.

Zoé, İngiliz kadınları gibi giyinmiş, düşkünleşmeye başlamış bir kontesi andıran uzun boylu, yaşlı bir hanımı içeri aldı. Sonra, bir beyefendi geldiğinde yaptığı gibi, odadan bir karayılan gibi sessizce süzülüp çıktı. Oysa kalabilirdi. Madam Tricon oturmadı bile. Aralarında çok kısa bir konuşma geçti.

— Bugün sizi görmek isteyen biri var... İster misiniz?

— Evet... Ne verecek?

— Yirmi louis.

— Kaçta?

— Üçte... Anlaştık mı?

— Anlaştık.

Bunun üzerine Madam Tricon hemen havadan söz etmeye başladı, o gün tam yürüyüşe uygun bir hava vardı. Dört beş kişi daha onu bekliyordu. Küçük not defterini karıştırıp çıktı. Nana yalnız kalınca derin bir oh çeker gibi oldu. Omuzları hafifçe ürperdi, soğuğa dayanamayan bir kedinin tembelliğiyle sıcak yatağa gömüldü. Gözleri yavaş yavaş kapandı, ertesi gün Louis'ciği iki dirhem bir çekirdek giydireceğini düşündükçe gülümsüyordu; gece boyunca gördüğü ateşli düşün yinelendiği uykusu sırasında, uzayıp giden bravoların uğultusu pes perdeden işitiliyor, bezginliğini avutuyordu.

Saat on birde Zoé, Madam Lerat'yı içeri aldığı anda Nana hâlâ uyuyordu. Ama gürültüyü duyunca uyanıp hemen:

— Sen misin? Bugün Rambouillet'ye gideceksin, dedi.

— Ben de zaten bunun için geldim, diye yanıt verdi teyze. On ikiyi yirmi geçe bir tren var. Ona yetişebilirim.

— Yoo, olmaz, para daha sonra elime geçecek, dedi göğsünü öne çıkara çıkara gerinen genç kadın. Önce yemek yersin, sonra bakarız.

O arada Zoé bir sabahlık getiriyordu.

— Hanımefendi, diye mırıldandı, kuaför burada.

Ama Nana kalkıp süslenme odasına geçmedi. Kendisi seslendi:

— Gelin Francis.

Özenle giyinmiş bir bey kapıyı açtı. Selam verdi. Nana da bu arada bacakları çıplak, yataktan çıkıyordu. Ama hiç acele etmedi, sabahlığını giydirmesi için Zoé'ye ellerini uzattı. O arada Francis çok saygılı bir ifadeyle, dönüp bakmadan bekliyordu. Kız saçını taramaya başlayınca adam konuştu.

— Hanımefendi belki gazeteleri görmemiştir... *Figaro*'da çok güzel bir yazı var.

Gazeteyi almıştı. Madam Lerat gözlüğünü taktı, pencerenin önünde yazıyı yüksek sesle okudu. Okudukça, bir jandarmanınkini andıran gövdesi doğruluyordu; hoş bir yorum geldiğinde, burnu daha da inceliyordu. Bu, Fauchery'nin oyundan çıkar çıkmaz yazdığı ve sanatçı hanıma şakacı bir eleştirelilikle yaklaşan, kadına karşysa şiddetli bir hayranlık besleyen iki sütun dolusu sıcak yazısıydı.

— Harika, harika! deyip duruyordu Francis.

Nana sesiyle alay edilmesine hiç aldırmıyordu! Şu Fauchery çok nazik bir insandı, ona bu inceliğinin karşılığını verecekti. Madam Lerat yazıyı okuduktan sonra ansızın, iblisin bütün erkeklerin iliklerine işlemiş olduğunu söyledi ve sonra, bu açık saçık anıştırmayı bir tek kendisinin anlamasından hoşnut bir halde başka bir yorum yapmaktan kaçındı. O arada Francis, Nana'nın saçlarını toplayıp örmeyi sürdürüyordu. Selam verirken ekledi:

— Akşam gazetelerine de bir göz atacağım... Her zaman ki gibi, beş buçukta, değil mi?

— Boissier'ye uğrayıp bana bir kutu krem ve yarım kilo bademşekeri getirin! diye seslendi Nana oturma odasından, tam kapıyı kapatırken.

Daha sonra yalnız kalan iki kadın kucaklaşmadıklarını anımsadılar ve birbirlerinin yanaklarına kocaman öpücükler kondurdular. Yazı içlerini ısıtmıştı. O ana dek yarı uyuklu oturan Nana, yeniden elde ettiği görkemli başarının ihtirasına kapıldı. Tamam işte! Rose Mignon bugün çok tatlı bir sabah geçirecekti besbelli! Başarısının sarhoşluğuyla kendinden geçen Nana, heyecanlanınca midesine sancılar saplandığını ileri sürerek tiyatroya gelmek istemeyen teyzesine, akşam olanları âdeta bütün Paris alkıştan yıkılmış gibi anlattı. Derken ansızın durdu, hafifçe gülerek, küçük bir çocukken, kalçasını Goutte-d'Or Sokağı'nda gezdirirken kendisini görenlerin bu başarıyı tahmin edip edemeyeceklerini sordu. Madam Lerat başını sallıyordu. Hayır, hayır, böyle bir şeyi asla kestiremezlerdi. Yüzünü ciddi bir ifade kapladı, ona kızım diyerek konuştu. Gerçek annesi, babası ve ninesinin yanına göçtüğüne göre, ikinci annesi değil miydi? Çok duygulanan Nana az kalsın ağlayacaktı. Madam Lerat geçmişin geçip gittiğini yineliyordu, evet, doğrusu çok kötü bir geçmişti, ama sürekli bu geçmişin anılarıyla yaşamak gerekmiyordu. Uzun süre yeğeniyle görüşmemişti; çünkü aile içinde küçük kızın onunla birlikte batağa sürükleneceği ima edilmişti. Hey ulu Tanrım, sanki olacak şeymiş gibi! Hiçbir zaman Nana'dan içini dökmesini istememişti, çünkü hep tertemiz yaşadığına inanmıştı. Şimdi artık onu iyi bir konumda, oğluna iyi duygular beslerken görmek kendisine yetiyordu. Şu dünyada hâlâ düristlük ve çalışma geçerliydi.

— Kimden bu çocuk? diye sordu birden sözünü keserek, gözleri meraktan ıslıl ıslıl parlıyordu.

Şaşırان Nana bir an durakladı.

— Bir beyden, diye yanıtladı sonra.

— Bak hele! diye sürdürdü teyze, seni dövüp duran bir duvarcıdan olduğu söyleniyordu... Neyse, günün birinde bunu bana anlatırsın; ağzımın ne kadar sıkı olduğunu bilirsin! Hiç merak etme, ben ona bir prensin oğluymuş gibi bakarım.

Eski işi çiçekçiliği bırakmış, kuruş kuruş biriktirdiği paranın aylık altı yüz franklık geliriyle yaşıyordu. Nana ona güzel bir daire kiralamaya söz verdi; ayrıca, ayda yüz frank verecekti. Teyze bu rakamı duyunca kendinden geçti, yeğenine, artık avcunda olduklarına göre, erkeklerin hepsinin gırtlığını sıkacağını söyledi bağıra bağıra. Bunun üzerine bir daha kucaklaştılar. Ama sevincinin tam ortasında, sözü Louis'ciğе getiren Nana'nın yüzü ansızın aklına gelen bir düşünceyle soldu.

— Ne can sıkıcı, saat üçte çıkmam gerek! Al sana bir angarya daha!

Tam bu sırada, Zoé sofranın hazır olduğunu haber vermeye geldi. Yaşlı bir kadının çoktan masaya oturduğu yemek odasına geçtiler. Kadın şapkasını çıkarmamıştı, sırtında kıvılcık ile kahverengi arasında rengi tam olarak seçilemeyen bir manto vardı. Nana onu orada görünce hiç şaşırmadı. Sadece ona neden yatak odasına gelmediğini sordu.

— Bazı sesler işittim. Yanınızda biri var sandım, diye karşılık verdi yaşlı kadın.

Saygın görünümlü, eğitimli bir kadın olan Madam Ma-loir, Nana'nın yaşlı dostuydu; ona dostça davranıyor, gittiği her yere onu da götürüyordu. Madam Lerat'yı görünce biraz rahatsız oldu. Ama teyzesi olduğunu öğrenince, onu dudaklarında belli belirsiz bir gülümsemeyle, tatlı bir bakışla süzdü. Bu arada, karnının zil çaldığını söyleyen Nana ağzına attığı turpları çıtır çıtır yemeye başlamıştı bile. Madam Lerat yapmacık bir nezaketle turp istemedi; turp midesini bulandırıyor. Sonra Nana, Zoé'nin getirdiği pirzolayı isteksizce yiyip kemiklerini emmekle yetindi. Zaman zaman, göz ucuyla yaşlı arkadaşının şapkasını süzüyordu.

— Bu size verdiğim yeni şapka mı? dedi sonunda.

— Evet, biraz çekidüzen verdim, diye mırıldandı ağzı dolu olan Madam Maloir.

Kadının alnına doğru genişleyen şapka çok garipti, tepesine uzun bir tüy oturtulmuştu. Madam Maloir'da bütün şapkalarına yeni bir görünüm verme takıntısı vardı; kendisine yakışanı yalnız o bilir, göz açıp kapayıncaya dek, en gösterişli şapkayı kaskete dönüştürürdü. Nitekim yanında gezdirirken yüzü kızarmasın diye ona bu şapkayı veren Nana az kalsın küplere biniyordu. Kendini tutamayıp bağırırdı:

— Hiç değilse burada çıkarın!

— Yoo, teşekkür ederim, diye karşılık verdi yaşlı kadın, hiç rahatsız etmiyor, çok rahat yiyorum.

Pirzolanın yanında, karnabahar ve dünden kalmış soğuk tavuk vardı. Ama Nana her yeni gelen yemekte yüzünü buruşturuyor, duraksıyor, yemeği kokluyor, hepsini tabağında bırakıyordu. Yemeği reçelle bitirdi.

Yemekten sonra getirilen tatlıya kimse el sürmedi. Zoé sofrayı toplamadan kahveyi getirdi. Hanımlar önlerindeki tabakları azıcık itmekle yetinmişlerdi. Hâlâ akşamki başarıdan söz ediyorlardı. Nana sardığı sigarasını, iskemlesine kaykılıp öne arkaya sallanarak içmeye başladı. Zoé sırtını büfeye dayayıp odada kalınca sonunda onun hikâyesini dinlemeye koyuldular. Kötü işlere karışmış Bercyli bir ebenin kızıydı. Önce bir dişçinin, sonra bir sigortacının yanında çalışmış, ama bu işleri beğenmemişti; ardından, hafifçe övünerek, oda hizmetçisi olarak hizmet ettiği bütün hanımları saydı. Zoé bu hanımların servetlerini idare ettiğini söylüyordu. Kendisi olmasa, kuşkusuz pek çoğunun başına olmadık işler gelirdi. Nitekim Madam Blanche'ın yanında Mösyö Octave varken yaşlı adam çıkagelmişti; bu durumda Zoé'nin ne yapmasını beklersiniz ki? Salondan geçerken yalancıkdan düşüyor, yaşlı adam hızla mutfığa bir bardak su getirmeye koşuyor, o arada Mösyö Octave sıvışıyordu.

— Ah, ah! Ne şekerdir bizimki! dedi hizmetçiyi sevecen bir ilgiyle, koşulsuz bir hayranlıkla dinleyen Nana.

— Bense çok acılar çektim... diye söze başladı Madam Lerat.

Sonra Madam Maloir'a yanaşıp içini döktü. O arada ikisi de konyağa batırılmış şekerleme yiyorlardı. Maloir, başkalarının sırlarını dinler, kendisi ser verir sır vermezdi. Kimsenin giremediği bir odada, kaynağı bilinmeyen bir gelirle yaşırdı.

Nana birden öfkeleni.

— Teyzecim, bıçaklarla oynama... Biliyorsun, bana uğursuzluk getirir.

Madam Lerat farkına varmadan, iki bıçağı çaprazlama masaya koymuştu. Aslında genç kadın batıl inançlı olmadığını söylerdi. Nitekim dökülen tuzun, cuma gününün hiçbir anlamı yoktu; ama bıçağa dayanamazdı, zaten uğursuzluk getirdiği kanıtlanmıştı. Mutlaka başına tatsız bir iş gelirdi. Esnedi, sonra büyük bir sıkıntıyla:

— Saat iki olmuş bile... dedi. Çıkmalıyım. Ne can sıkıcı bir iş!

İki yaşlı hanım bakiştılar. Üçü de hiç konuşmadan başlarını salladılar. Doğrusu, her zaman eğlenceli değildi bu iş. Nana yeniden kaykılmış bir sigara daha yakıyor, öbürleri derin düşüncelere dalmış bir halde hiçbir şey demeden dudaklarını sımsıkı kapatıyorlardı.

— Sizi beklerken, biz de bezik oynarız, dedi Madam Maloir bir süre sustuktan sonra. Hanımefendi bezik oynar mı acaba?

Madam Lerat, elbette bezik oynardı, hem de mükemmel oynardı. Ortadan kaybolan Zoé'yi rahatsız etmeye gerek yoktu; masanın bir köşesi yeterdi; örtüyü, kirli tabakların üstüne çevirdiler. Ama Madam Maloir çekmecelerin birinden oyun kâğıtlarını almaya giderken, Nana, oyuna başlamadan önce kendisi için bir mektup yazmasını rica etti.

İmlasına güvenmediği için mektup yazmak canını sıkardı, oysa yaşlı dostu insanın yüreğini sızlatacak mektuplar dök-türürdü. Parlak bir kâğıt getirmek üzere yatak odasına koş-tu. Bir komidinin üzerinde üç kuruşluk bir mürekkep hok-kasıyla paslı bir divit vardı. Mektup Daguenet'yeydi. Ma-dam Maloir o güzel İngilizcesiyle yazmaya başladı: "Küçük sevgilim," ertesi gün, "gelmemesi için" adamı uyarıyordu; "ancak ister yanında ister uzakta olsun, her an onu düşü-nüyordu."

— Ve mektubu "binlerce öpücük"le bitiriyorum, diye mırıldandı.

Madam Lerat mektubun her tümcesini başıyla onayla-mıştı. Bakışları alev alevdi, gönül işlerine karışmaya bayılır-dı. Dolayısıyla, sevecen bir edayla, kendisi de mektuba bir şeyler katmak isteyerek mırıldandı:

— O güzel gözlerine binlerce öpücük.

— Tamam, "Güzel gözlerine, binlerce öpücük!" diye yi-neledi Nana iki yaşlı hanımın yüzlerine mutlu bir ifade ya-yılırken.

Zili çalıp Zoé'nin mektubu bir aracıya vermesini iste-diler. Zoé de o sırada, tiyatrodan sabah unutulmuş bir pu-sulayı getiren bir görevliyle konuşuyordu. Nana onu içeri aldırdı, tiyatroya dönerken mektubu Daguenet'ye bırakma-sını söyledi. Sonra ona birtakım sorular sordu. Ooo! Mösyö Bordenave'ın keyfi yerindeydi; daha şimdiden bir haftalık bilet satmıştı; hanımefendi sabahtan beri kimlerin adresini sorduğunu tahmin edemezdi. Tiyatroda çalışan genç gitti-ğinde Nana en fazla yarım saat sonra döneceğini söyledi. Gelen olursa Zoé bekletecekti. Tam konuşurken, elektrikli zil çaldı. Alacaklılardan biri, araba kiralayan adam gelmiş, ön odadaki banka yerleşmişti. Hiç acelesi yoktu, orada otu-rup akşama dek hiçbir şey yapmadan oturabilirdi.

— Hadi bakalım, cesaret! dedi tembellikten gevşemiş bir halde esneyip gerinen Nana. Çoktan orada olmalıydım.

Bunları söylese de yerinden kıpırdamıyordu. Aslında yüz sayı kazanan teyzesinin oyununa bakıyordu. Elini çenesine dayamış, dalıp gitmişti. Ama saatin üçü vurduğunu işitince yerinden zıpladı.

— Lanet olsun! diye bağırdı aniden.

Bunun üzerine, Madam Maloir sayı getiren kâğıtları sayarken, yumuşak bir ses tonuyla onu yüreklendirdi.

— Hadi yavrum, bir an önce gidip işinizi bitirin.

— Acele et, dedi Madam Lerat elindeki kâğıtları açarken. Saat dörtten önce parayla dönersen, dört buçuktaki trene yetişirim.

— Aman canım! Çok sürmez, diye mırıldandı Nana.

Zoé, on dakika boyunca sırtına bir elbise geçirip başına bir şapka oturtmasına yardım etti. Gelişigüzel giyinmek umurunda bile değildi. Tam aşağı inerken yeni bir zil sesi işitildi. Bu kez kömürcü gelmişti. İyi, o da arabacının yanında oturur, böylece birbirlerini eğlendirirlerdi. Ama çingar çıkmasından korktuğu için, mutfaktan geçip hizmet merdiveninden aşağı indi. Her an eteklerini toplaması gerekse de, çoğu kez bu merdiveni kullanırdı.

— İnsan iyi bir anaysa, her şeyi bağışlanır, dedi Madam Lerat'yla baş başa kalan Madam Maloir sessizce.

— Papazla seksen alıyorum, diye karşılık verdi kendini oyuna iyice kaptıran Madam Lerat.

Ve sonra, sonu gelmez bir oyuna daldılar.

Masa toplanmamıştı. Odayı yemek kokusundan, sigara dumanından oluşan bulanık bir buğu kaplamıştı. Hanımlar o arada konyağa batırılmış şekerleme yiyorlardı. Şekerlemelerini yiyerek oyun oynamaya devam ettiler, yirmi dakika sonra zil üçüncü kez çaldı. Zoé ansızın içeri girdi ve onları arkadaşlarıymış gibi dürttü.

— Baksanıza, yine kapı çalınıyor... Burada kalamazsınız. Çok insan gelirse, bütün daire gerekebilir bana... Hadi bakalım, kış, kış!

Madam Maloir oyunu bitirmek istediği halde Zoé oyun kâğıtlarına doğru atılıyormuş gibi yapınca, hiçbir şeyi yerinden oynatmadan, oyun kâğıtlarını kaldırmaya karar verdi; o arada Madam Lerat konyak şişesini, bardakları ve şekerini götürüyordu. Birlikte mutfığa koştular, masanın bir ucuna, ortalıkta kuruyan temizlik bezleriyle su dolu bulaşık kovasının arasına yerleştiler.

— Üç yüz kırk demiştik... Sıra sizde.

— Kupa oynuyorum.

Zoé geri geldiğinde, onları yeniden kendilerini oyuna kaptırmış buldu. Suskun geçen bir sürenin sonunda Madam Lerat elindekileri masaya sererken Madam Maloir sordu:

— Kimmiş?

— Aman canım, diye karşılık verdi hizmetçi umursamaz bir ifadeyle, bir delikanlı... Hemen başımdan savmak istedim, ama daha tek tüy bitmemiş, bir genç kızı andıran yüzüyle, mavi gözleriyle öyle şeker ki, sonunda beklemesini söyledim. Kucağında vermeye yanaşmadığı kocaman bir demet çiçek var... Şakşakçılardan biri değilse, âşık bir öğrenci olmalı!

Madam Lerat şekerli konyak hazırlamak üzere bir sürahi su almaya gitti; yediği şekerler boğazını kurutmuştu. Zoé alçak sesle, kendisinin de bir bardak içebileceğini mırıldandı. Dedigine göre, ağzı hâlâ zehir gibiydi.

— Demek onu da içeri aldınız? dedi Madam Maloir.

— Evet! Şu hiç mobilyası olmayan dipteki küçük odaya... Hanımefendinin bavulundan ve bir masadan başka bir şey yok içinde. Hödükləri oraya oturtuyorum.

Konyağına şeker doldururken zilin çınlamasıyla yerinden sıçradı. Lanet olsun! İnsanın rahat rahat içmesine bile izin yok muydu? Çanlar şimdiden çalmaya başladığına göre, şenlik var demekti. Yine de kapıyı açmaya koştu. Dönüşte, Madam Maloir'ın kendisini gözleriyle sorguya çektiğini fark edince:

— Yok bir şey canım, bir çiçek daha geldi, dedi.

Sonra, başlarıyla birbirlerini selamlayarak, içkilerini yudumladılar. Zoé sonunda, tabakları birer birer musluğun yanına taşıyıp masayı toplarken, zil arka arkaya iki kez daha çaldı. Ama önemli bir şey değildi. Gelip mutfaktakileri durumdan haberdar ediyordu, aynı küçümseyen ifadeyle iki kez daha yineledi:

— Yok bir şey, yine çiçek geldi.

Bu arada hanımlar kâğıtları toplarken, hizmetçinin, çiçekler geldikçe alacaklıların yüz ifadelerini anlatışına güldüler. Hanımefendi dönüşte çiçekleri tuvalet masasında bulacaktı. Çiçeklerin onca paraya alınıp sonunda on meteliğe satılması çok yazıktı elbet. Düpedüz verilen para boşa gidiyordu.

— Doğrusu kendi payıma, Paris'te erkeklerin her gün kadınlara çiçek almak için harcadıkları paradan başka bir şey istemezdim, dedi Madam Maloir.

— Elbette istemezsiniz, siz tokgözlüsünüzdür, diye mırıldandı Madam Lerat. Böylece en azından cep harçlığınız çıkardı... Sevgili dostum, bu kızlarla altmış puan alıyorum.

Saat dörde on vardı. Zoé bu işe akıl erdiremiyor, hanımefendinin bu kadar uzun süre dışarıda kalmasına anlam veremiyordu. Genellikle, öğleden sonraları dışarı çıkmak zorunda kalınca, işini çabucak hallederdi. Madam Maloir, işlerin her zaman istendiği gibi gitmediğini söyledi. Madam Lerat da hayatta her zaman bazı aksiliklerle karşılaşılacağını ekledi. En iyisi beklemektir; yeğeni geciktiğine göre, işi uzamıştı besbelli, öyle değil mi? Zaten canlarını sıkacak bir durum yoktu. Mutfak sıcaktı. Bu arada Madam Lerat elinde kupası kalmadığından bir karo attı.

Zil yeniden çaldı. Zoé geri geldiğinde etekleri tutuşmuştu.

— Aman çocuklar, şişko Steiner geldi! dedi içeri girer girmez sesini alçaltarak. Onu oturma odasına aldım.

Bunun üzerine Madam Maloir, bu beyleri tanımayan Madam Lerat'ya bankacıyı anlattı. Acaba Rose Mignon'u

bırakmak üzere miydi? Bu konuda bir şeyler bilen Zoé başını sallıyordu. Derken, yine kapıya koşması gerekti.

— Bir bu eksikti! diye mırıldandı geri gelirken. Bu sefer Habeş geldi! Hanımefendinin dışarıda olduğunu söylediysen de hiç orali olmadı, geçip yatak odasına girdi... Oysa biz onu akşam bekliyorduk.

Saat dördü çeyrek gece Nana henüz ortalarda yoktu. Ne yapıyordu acaba? Bu hiç de hayra alamet değildi. İki demet çiçek daha getirdiler. Canı sıkılan Zoé, kahve kalıp kalmadığına baktı. Evet, bu hanımlar kalan kahveyi istedikleri gibi bitirirlerdi, bu onları uyandırırđı. İskemlelerine yığılmış, aynı desteden, iskambil kâğıdı seçe seçe uykuları gelmişti. Saat dört buçuğu vurdu. Hanımefendinin başına kesinlikle bir iş gelmişti. Bunu derken aralarında fısıldaşıyorlardı.

Madam Maloir bir anda kendini kaybederek haykırdı:

— Beş yüz sayı kazandım! Kent majör!

— Kesin sesinizi! dedi Zoé öfkeyle. İçerideki beyler ne düşünecek?

Ve sessizliğin ortasında, iki yaşlı hanım mırıldanarak tartışırken hizmet merdiveninden hızlı bir ayak sesi işitildi. Sonunda Nana gelmişti. Daha kapıyı açmadan, hızlı hızlı soluduğu duyuldu. Yüzü kıpkırmızıydı, elini kolunu hoyratça savuruyordu. Uçkurları kopmuşa benzeyen eteği yeri süpürüyordu, fırırları, hizmetçisi pasaklının biri olan birinci katın çöplerine bulanmıştı.

— Sonunda gelebildin! Eh, bu da bir şey! dedi Madam Maloir'ın kazandığı beş yüz sayının öfkesiyle dudaklarını büzen Madam Lerat. Onca insanı beklettiğin için kendinle övünebilirsin!

— Hanımefendi hiç düşünceli davranmıyor doğrusu! diye ekledi Zoé.

Nana'nın keyfi zaten kaçmıştı, bu suçlamalar üzerine iyice küplere bindi. Başına gelenlerden sonra, böyle mi karşılanıyordu!

— Beni rahat bırakın! diye bağırdı.

— Sessiz olun hanımefendi! İçerisi insan dolu, dedi hizmetçi.

Bunun üzerine sesini alçaltan genç kadın soluk soluğa bir şeyler geveledi.

— Eğlencede miydim sanıyorsunuz? İş bitmek bilmedi. Keşke benim yerimde siz olsaydınız... Her yanımdan ateş fışkırıyordu, az kalsın herifi tokatlayacaktım... Üstelik dönebilmek için tek bir araba yoktu. Neyse ki iki adım ötede. Ben de koşarak döndüm.

— Parayı aldın mı? diye sordu teyze.

— Sorduğu soruya bak! diye karşılık verdi Nana.

Koşmaktan bacakları yorgun bir halde fırının karşısında ki bir iskemleye çökmüştü; bir soluk bile almadan, korsajından içinde dört tane yüz frank bulunan zarfı çıkardı. İçindeki görmek üzere hızla açtığı zarftaki geniş yırtıktan kâğıt paralar gözüküyordu. Üç kadın çevresine toplanmış, eldivenli küçük ellerindeki buruşuk, kirli para demetine bakıyorlardı. Ama vakit çok geçti. Madam Lerat Rambouillet'ye ancak yarın gidebilirdi. O arada Nana olan bitenleri ayrıntılarıyla anlatmaya başladı.

— Hanımefendi, içeride insanlar bekliyor, diye yineledi oda hizmetçisi.

Ama o yeniden coştı. Bekleyebilirlerdi. Az sonra, işi bitince onlarla ilgilenecekti. Teyzesi elini paraya uzatınca:

— Yoo, hepsi olmaz, dedi. Sütanneye üç yüz frank, elli frank yol parası ve harcamaların için, eder üç yüz elli... Elli frankı da kendime ayırıyorum.

Parayı bozmak çok güç oldu. Evde on frank bile yoktu. Üzerinde omnibüse vereceği on meteliğin dışında para bulunmayan ve onları kayıtsızca dinleyen Madam Maloir'a sorma gereğini bile duymadılar. Sonunda Zoé bavuluna bakmak üzere çıktı, yüzer metelik halinde yüz frank getirdi. Masanın bir ucunda parayı saydılar. Madam Lerat, Louis'ciği ertesi gün getirmeye söz vererek hemen çıktı.

— İÇerisi kalabalık mı dediniz? diye yineledi hâlâ aynı iskemlede oturup dinlenen Nana.

— Evet hanımefendi, tam üç kişi var.

Önce bankacının geldiğini söyledi. Nana yüzünü buruşturdu. Steiner, dün akşam sahneye bir demet çiçek attığı için canını sıkmasına izin vereceğini sanıyorsa yanıliyordu!

— Zaten bıktım artık, dedi. Hiç birini kabul etmeyeceğim. Gidip onlara gelmeyeceğimi söyleyin.

— Hanımefendi bir daha düşünüp Mösyö Steiner'i kabul edecek, diye mırıldandı Zoé yerinden kıpırdamadan; hanımının yine bir sersemlik etmek üzere oluşuna sinirlenmiş, yüzü ciddileşmişti.

Sonra, yatak odasında beklemekten sıkılmaya başlayan Habeş'ten söz etti. Bunun üzerine küplere binen Nana daha da sertleşti. Kimseyi, ama kimseyi görmek istemiyordu! Böylesine yapışkan bir adamla ne işi olabilirdi?

— Hepsini kapı dışarı et! Ben Madam Maloir'la bir el bezik oynamayı tercih ederim.

Ama zilin sesi lafını böldü. Bu kadarı fazlaydı. Kafa ütüleyecek biri daha gelmişti! Zoé'ye kapıyı açmayı yasakladı. Ama hizmetçi, ona hiç kulak asmadan mutfaktan çıkmıştı bile. Geri geldiğinde buyurgan bir ifadeyle iki kartviziti masanın üstüne koyarken:

— Hanımefendinin az sonra herkesi kabul edeceğini söyledim, dedi... Beyler oturma odasındalar.

Nana öfkeyle ayağa fırlamıştı. Ama kartvizitlerin üzerinde gördüğü Chouard markisi ve Beuvilleli Kont Muffat isimleri onu yatıştırdı. Bir an sessiz kaldı.

— Bunlar da ne? diye sordu sonunda. Onları tanıyor musunuz?

— Yaşlısını tanıyorum, diye karşılık verdi Zoé gizlice dudaklarını ısırarak.

Hanımının gözleriyle kendini sorguya çektiğini görünce istifini bozmadan ekledi:

— Bir yerlerde gördüm.

Bu sözler genç kadının bir karara varmasını sağlar gibiydi. Mutfağı, insanın oturup rahatça konuşabildiği, ocaktaki korda elini ısıta ısıta kendini kahve kokusuna bırakabildiği o ılık sığınağı istemeye istemeye terk etti. Şimdi bezikteki zafe-rinin tadını çıkarabilecek olan Madam Maloir mutfakta yalnız kaldı. Şapkası hâlâ başındaydı; yine de, biraz rahatlamak üzere, şapkanın bağlarını çözüp omzundan aşağı salmıştı.

Zoé'nin yardımıyla sırtına çabucak bir sabahlık geçirdiği süslenme odasında, başına açılan dertlerin öcünü erkeklere savurduğu okkalı küfürlerle aldı. Bu kaba sözler hizmetçi kadını epey üzüyordu, çünkü hanımının sokak kızı olduğu dönemin etkisinden sıyrılamadığını görmek yüreğini dağlı-yordu. Hanımından sakın olmasını istemeyi bile göze aldı.

— Boşver, aldırma! diye karşılık verdi Nana kaba bir ifa-deyle, bunların hepsi salaktır, küfürlü konuşmayı severler.

Bununla birlikte, kendi deyişiyle, her zamanki prenses tavrını takındı. Tam oturma odasına yöneldiği sırada, Zoé koluna yapıştı; gidip, Chouard markisi ile Kont Muffat'ı süslenme odasına getirdi. Böylesi çok daha iyiydi.

— Beyler, dedi genç kız özenli bir incelikle, sizi bekletti-ğim için üzgünüm.

İki adam selam verip oturdular. Küçük odaya kenarları işlemeli tül perdeden hafif bir gün ışığı sızıyordu. Burası evin en süslü odasıydı, açık renk kumaşla kaplanmış, bir köşesine mermer bir tuvalet masası yerleştirilmişti, odada ayrıca kak-malı bir boy aynası, mavi saten kaplı koltuklar ve uzun bir iskemle vardı. Tuvalet masasının üstü çiçekle, gülle, leylakla, sümbülle kaplıydı, insanın içine işleyen güçlü bir koku ya-yan bütün bu çiçekler üst üste yığılmıştı; zaman zaman biraz ötedeki leğenlerden ve bir maşrapaya yerleştirilmiş, küçük parçalara ayrılmış tefarikotundan yayılan daha keskin bir koku hissediliyordu. Bir kenara büzülüp oturmuş bir hal-de sabahlığını çekiştiren Nana'ysa, dantellerinin ortasında,

hâlâ ıslak teniyle, tam süslenirken yakalanmış, bundan dolayı ürkmüş gibi duruyordu.

— Hanımefendi, dedi Kont Muffat ciddi bir ifadeyle, üstelediğimiz için bizi bağışlayın... Bir ricada bulunmaya geldik... Beyefendi ve ben, mahallemizin Yardımseverler Derneği'nin üyeleriyiz.

Chouard markisi hemen atılıp nazikçe ekledi:

— Bu evde büyük bir sanatçının oturduğunu öğrenince, yoksullarımızı kendisine anımsatmayı düşündük... Çünkü yetenek iyi yüreklilikle beslenir.

Nana yapmacık bir tevazu sergiliyordu. Bir yandan düşünüyor, bir yandan da hafif hafif başını sallıyordu. Diğerini buraya getirenin bu yaşlı adam olduğu belliydi; adam pek çapkın bakıyordu. Ancak, şakakları garip biçimde kabaran diğerine de dikkat etmek gerekiyordu; ihtiyar çekinmese, yalnız da gelebilirdi. Evet, kapıcı Nana'nın burada oturduğunu söylemişti, ikisi de kendilerini ön plana çıkarmaya çalışıyorlardı.

— Çok haklısınız beyler, yukarı çıkmakla iyi yaptınız, dedi bütün sevimliliğiyle.

Ama zilin sesiyle titredi. Yine biri gelmiş, Zoé kapıya koşmuştu! Konuşmasına devam etti:

— İnsanlara yardım edebilirsek çok mutlu oluruz.

Aslında gururu okşanmıştı.

— Ah, hanımefendi ah! diye sürdürdü Marki, ne büyük yoksulluklar çekildiğini bir bilseydiniz! En zengin mahallelerden biri olmasına karşın, burada üç bini aşkın yoksul yaşıyor. Böyle bir yıkımı gözünüzün önüne getiremezsiniz: aç, çıplak çocuklar, her şeyden yoksun, soğuktan titreyen hasta kadınlar...

— Vah zavallılıklar! diye haykırdı kederlenen Nana.

Güzel gözlerinden yaşlar boşanacak kadar duygulandı. Artık o yapmacık tavırları kaybolmuştu; bir anda öne doğru eğilmiş, sabahlığı açılmış, boynu ortaya çıkmıştı, gergin

dizleri, ince kumaşın altında, kalçalarının yuvarlaklığını belli ediyordu. Markinin toprak rengi yanaklarında küçük bir kızılık belirdi. Konuşmak isteyen Kont Muffat başını öne eğdi. Odada bir seranın ağır sıcaklığı vardı. Güller so-luyor, maşrapaya konmuş tefarikotundan bayıltıcı bir koku yükseliyordu.

— İnsan zaman zaman keşke çok varlıklı olsaydım diye düşünüyor, diye sürdürdü Nana. Bilirsiniz, herkes kendi gü-cüne göre... İnanın beyler, bilseydim...

Öyle duygulanmıştı ki, az kalsın sersemce bir laf edecekti. Bu yüzden tümcesini bitirmedi. Elbisesini çıkarırken şu elli frankı nereye koyduğunu anımsayamadığı için bir an canı sıkıldı. Ama sonunda anımsadı: Para, tuvalet masası-nın köşesinde, ters çevrilmiş bir krem kavanozunun altında olmalıydı. Kız ayağa kalkarken, zil uzun uzun çaldı. Aman Tanrım! Biri daha gelmişti! Gelenlerin ardı arkası kesilmeyecekti. Kont ve Marki de ayağa kalkmışlardı, Marki kapıdaki seslere kulak kesilmişti; kuşkusuz bu zil seslerinin anlamını biliyordu. Muffat Marki'ye baktı; sonra ikisi de gözlerini kaçırdı. Sıkılmışlar, yeniden soğuk bir tavır takınmışlardı; biri geniş omuzlu, gür saçlıydı, diğeriye seyrek beyaz saçla-rının döküldüğü sıkı omuzlarını dikleştiriyordu.

— Tanrı hakkı için, dedi elli frankı getiren Nana işi şaka-ya vurarak, bu görevi sizlere vereceğim beyler... Bunu yok-sullara götürün...

Bunu derken, çenesindeki hayran olunası küçük gamze derinleşiyordu. Yüzünde, iyi yürekli bir çocuğun yapmacık-sız ifadesi vardı, avcundaki frankları, "Hadi bakalım, hangi-niz istiyor?" der gibi iki adama uzatmıştı. Kont daha açgöz-lü çıktı, elli frankı aldı; ancak frankların biri genç kadının avcunda kalınca, onu içini ürperten ılık ve yumuşak derisine dokunarak alması gerekti. Pek eğlenen kız hâlâ gülüyordu:

— Şimdilik bu kadar beyler, diye sürdürdü. Gelecek sefe-re daha çok vermeyi umuyorum.

Orada daha fazla beklemek için bahaneleri kalmamıştı, kapıya yönelirken eğilip selam verdiler. Ama tam çıkarlar-ken zil bir daha çaldı. Kont yüzüne düşen endişenin gölge- siyle ciddileşirken, Marki acı acı gülümsemekten kendini alamadı. Nana, Zoé'ye geleni bir köşeye oturtacak vakti bır- rakmak üzere onları biraz daha alıkoydu. İnsanların birbir- leriyle kendi evinde karşılaşmalarından hoşlanmazdı. Ama bu kez her yer tıklım tıklım dolmuş olmalıydı. Dolayısıyla, oturma odasını boş görünce yüreğine su serpildi. Yoksa Zoé gelenleri dolaplara mı tıkmıştı?

— Güle güle beyler, dedi oturma odasının eşiginde durup.

Onları gülüşüyle ve duru bakışlarıyla kucaklıyordu. Kont Muffat kalabalığa alışık olmasına karşın, bu tuvalet odasın- dan başı dönmüş, soluğunu kesen çiçek ve kadın kokusuyla dolmuş bir halde çıktı ve eğilerek Nana'yı selamladı. Arka- sında duran Chouard markisiyse, ansızın allak bullak olmuş yüzüyle, dudaklarını yalaya yalaya Nana'ya göz kırptı.

Genç kadın, Zoé'nin elinde mektuplar ve kartlarla ken- disini beklediği süslenme odasına döndüğünde, kahkahalar atarak haykırdı:

— Çok güzel, elimdeki elli frankı yürütmeye gelmiş çul- suzlar!

Buna hiç kızmıyor, adamların parasını alıp gitmelerini gülünç buluyordu. Şöyle ya da böyle hepsi domuzun tekiydi, tek kuruşu kalmamıştı. Ancak mektuplarla kartları görünce yeniden tepesi attı. Mektuplar önemli değildi; dün kendisini alkışlayan, şimdi de hayranlıklarını bildiren beylerden geli- yordu. Görüşmek üzere kartlarını gönderen beylere gelince, cehennemin dibine kadar yolları vardı.

Zoé gelenleri dört bir yana oturtmuştu; bu arada, her oda koridora açıldığından, dairenin çok kullanışlı olduğunu söylüyordu. Her odaya giderken salondan geçmeyi gerekti- ren Madam Blanche'ın evi gibi değildi. Madam Blanche bu yüzden epey sıkıntı çekerti.

— Hepsini gönderin, dedi kararından vazgeçmeyen Nana. İşe Habeş'ten başlayın.

— Merak etmeyin hanımefendi, onu çoktan sepetledim, dedi Zoé gülümseyerek. Zaten hanımefendiye bu akşam glemeyeceğini söylemek için bekliyordu.

Bu sözlere çok sevinen Nana el çırpı. Ne güzel, demek gelmiyordu! Özgür kalacaktı! Büyük bir işkenceden kurtulmuş gibi derin bir oh çekiyordu. Aklına ilk Dagenet geldi. Daha bu sabah perşembeyi beklemesini yazdığı zavallı küçük kedicik! Madam Maloir, hemen oturup ikinci mektubu yazmalıydı! Ama Zoé, Madam Maloir'ın, her zamanki gibi kimseye çaktırmadan sıvıştığını söyledi. Bunun üzerine, Dagenet'ye biriyle haber göndermekten söz eden Nana bir an duraksadı. Çok yorulmuştu. Bütün gece uyumak hoş olacaktı! Sonunda bu keyif ağır bastı. Hiç değilse bir kerecik kendine böyle bir armağan verebilirdi.

— Tiyatrodan dönüşte yatarım, diye mırıldandı büyük bir istekle, beni öğlene dek uyandırmazsınız!

Sonra yüksek sesle ekledi:

— Ve şimdi kalanların hepsi kapı dışarı! Ama Zoé yerinden bile kıpırdamıyordu. Nana'ya açıkça öğüt vermeyi göze alamıyordu; ancak, kafası karışan hanımefendiye deneyimiyle yol göstermeye çalışıyordu.

— Mösyö Steiner'i de mi? diye sordu kısık sesle.

— Elbette, diye karşılık verdi Nana. Hem de ilk önce onu.

Hizmetçi, hanımefendinin biraz daha düşünmesi için yine bekledi. Hanımefendi, bütün tiyatrolarda tanınan çok zengin bir beyi rakibesi Rose Mignon'un elinden almakla övünmek istemez miydi?

— Acele edin sevgili dostum, diye ekledi her şeyin farkında olan Nana, bir dakikalığına çağırın ama canımı sıktığını da söyleyin.

Ama ansızın kararından caydı; ertesi gün fikrini değiştirebilirdi; küçük bir çocuk gibi göz kırparak, gülerek seslendi:

— Aslında onu elde etmek istiyorsam, en kestirme yol onu hemen kapı dışarı etmektir.

Afallayan Zoé hanımına hayranlıkla baktı, sonra kararlı bir şekilde Steiner'i kapı dışarı etmeye gitti.

O arada Nana, kendi deyişiyse, birkaç dakika onun evi süpürmesi için bekledi. Aman Tanrım! Bunca insanın eve dolacağı kimin aklına gelirdi? Başını uzatıp salona ve yemek odasına baktı; ikisi de boşalmıştı. Ancak, kimsenin kalmadığından emin, içi rahatlamış olarak evde gezinirken, küçük bir odada genç bir adamla karşılaştı. Dizlerinde bir demet çiçek, bavullardan birinin üzerinde tam bir sükûnetle oturuyordu.

— Aman Tanrım! diye haykırdı, hâlâ biri var burada!

Delikanlı onu görünce kıpkırmızı olup bavulun üzerinden inmişti. Heyecandan boğazı düğümlenmişti, demeti ne yapacağını bilmiyor, bir elinden öbürüne geçiriyordu. Delikanlının gençliği, telaşı, elindeki çiçekleri ne yapacağını bilemediği için gülünç bir ifadeyle kaplanan yüzü karşısında heyecanlanan Nana bir kahkaha attı. Hadi bakalım, demek sıra çoluk çocuğa gelmişti? Demek erkekler artık kundaktayken çıkıyorlardı karşısına? Kendini bıraktı, anaç, içtenlikli bir edayla kalçalarını döverek alaylı alaylı sordu:

— Okşanmak mı istiyorsun yavrum?

— Evet, diye karşılık verdi ufaklık alçak bir sesle yalvarırcasına.

Bu yanıt Nana'yı daha da eğlendirdi. On yedi yaşındaydı, adı Georges Hugon'du. Dün akşam Variétés'deymiş. Onu görmeye gelmiş.

— Bu çiçekler bana mı?

— Evet.

— Ver bakalım koca bebek!

Ancak tam çiçekleri alırken, delikanlı yaşının verdiği bir ateşlilikle ellerine sarıldı. Nana ellerini bırakması için oğlanı tokatladı. İşte acele eden bir çaylak daha! Genç adamı azarlarken, kıpkırmızı kesilmiş, gülümsüyordu Nana. Deli-

kanlıyı yeniden gelmesine izin vererek gönderdi. Delikanlı sendeliyor, kapıyı bulamıyordu.

Nana süslenme odasına döndü, Francis gelip saçını taramayı bitirdi; sadece akşamları tastamam giyinirdi. Aynanın karşısına oturmuş, kuaförün önünde başını öne eğmiş, sessiz ve dalgın otururken Zoé içeri girdi ve:

— Hanımefendi, gitmek istemeyen biri var, dedi.

— Öyleyse bırakın otursun, diye karşılık verdi Nana hiç sinirlenmeden.

— Üstelik yeni gelenler var.

— İyi ya! Bırakın beklesinler, karınları acıkınca giderler.

Fikrini değiştirmişti. Erkekleri bekletmek hoşuna gidiyordu. Aklına gelen bir düşünceyle keyfi iyice yerine geldi: Francis'in elinden kurtulup kapıyı kilitlemeye koştu; şimdi artık toplu halde bekleyebilirlerdi, duvarı delecek halleri yoktu ya. Zoé mutfığa açılan küçük kapıdan gelip gidecekti. O arada elektrikli zil durmadan çalıyordu. Zil kurulmuş bir makine gibi beş dakikada bir çın çın ötüyordu. Ve Nana, eğlenmek için zilleri sayıyordu. Ansızın aklına bir şey geldi:

— Bademşekerlerim nerede?

Francis de bademşekerlerini unutmuştu. İnce bir erkeğin hanım arkadaşına gizlice armağan vermesi gibi redingotonun cebinden bir kesekâğıdı çıkardı; oysa her gelişinde önce bademşekeri torbasını çıkarırdı. Nana torbayı dizlerine koydu, başı berberin hafif tarak darbeleriyle sallanırken şekerleri çıtır çıtır yemeye koyuldu.

— Vay canına! diye mırıldandı bir süre sustuktan sonra, içeriye bir yığın insan doldu!

Zil üst üste üç kez çınlamıştı. Sıklaşan zil sesi, ilk itirafın heyecanıyla dili dolaşan bir çekingenliği, hoyrat bir parmağın altında çınlayan gözüpekliği, havayı telaşlı bir titreşimle kaplayan aceleciliği yansıtıyordu. “Bu zil mahalleyi ayağa kaldıracak kilise çanına benziyor,” diyordu Zoé, “fildişi

düğmeye basmak üzere sıraya dizilmiş bir yığın erkek.” Şu dalgacı Bordenave gerçekten de fazla kişiye adres vermişti, dün geceki izleyicilerin tamamının geleceği belliydi.

— Francis, dedi Nana, beş louis var mı yanınızda?

Kuaför geri çekildi, yaptığı saçı inceledi, sonra hiç istifini bozmadan yanıtladı:

— Beş louis mi? Ne için istediğinize bağlı.

— Eğer güvence istiyorsanız...

Sözünü bitirmeden eliyle yan odaları gösterdi. Francis beş louis uzattı. Kapıya koşmadığı anlarda, odaya girip hanımının giysisini hazırlayan Zoé az sonra, kuaför son düzenlemeyi yapmak üzere beklerken, Nana’ya elbisesini giydirdi. Ancak, aralıksız çalan zil hizmetçiyi sürekli rahatsız ediyor, korsenin yarısı bağlanıyor, pabucun yalnız teki giydiriliyordu. Zoé bütün deneyimine karşın şaşkına dönmüştü. Her köşeden yararlanarak, adamları evin hemen her yanına yerleştirdikten sonra, bütün ilkelerini çiğneyerek, üçünü dördünü yan yana oturtmak zorunda kaldı. İsterlerse birbirlerini yesinlerdi, böylece yer açılmış olurdu! Sıkı sıkı kilitli kapısının arkasında her türlü tehlikeden uzak olan Nana’ysa, adamların soluklarını işittiğini söyleyerek onlarla dalga geçiyordu. Onlar kuçukuçular gibi dillerini sarkıtıp toplu halde kıçlarının üstünde otururken yüzlerini görmek gerekirdi. Ardına düşüp gelmiş bu kızışmış köpek sürüsü dün akşamki başarının sonucuydu.

— Yeter ki bir şey kırmasınlar, diye mırıldandı.

Kapı aralığından sızan sıcak solukları hissettikçe kaygılanmaya başlamıştı. Tam bu sırada Zoé, Labordette’i içeri aldı, genç kadın derin bir oh çekti. Adam Nana’ya, sulh cezada kapattığı bir hesaptan söz etmek istiyor, ama Nana onu dinlemeden:

— Tamam, sizi de götürüyorum, deyip duruyordu... Akşam yemeğini birlikte yeriz... Ondan sonra, Variétés’ye dek bana eşlik edersiniz. Dokuz buçukta sahne alıyorum.

Şu sevgili Labordette tam zamanında gelmişti! Kendi adına, hiçbir zaman hiçbir şey istemezdi. O bir kadın dostuydu, onların küçük işlerini hallederdi. Nitekim gelirken, ön odada bekleyen alacaklıları savmıştı. Zaten adamcağızlar da paralarını almak falan istemiyorlardı, tam tersine ısrarla beklemelerinin nedeni hanımefendiyi övmek, ona bir gün önceki büyük başarısından sonra yeni hizmet önerilerinde bulunmaktı.

— Hadi sıvışalım, sıvışalım, diyordu Nana, giyinmişti.

Tam bu sırada Zoé, bağırarak içeri girdi:

— Hanımefendi, artık kapıyı açmıyorum... Merdivende uzun bir kuyruk oluştu.

Merdivende kuyruk ha! İngilizlere özgü soğuk bir tavır takınmasına rağmen Francis bile taraklarını yerleştirirken gülmeye başladı. Labordette'in koluna giren Nana onu mutfağa itiyordu. Sonunda erkeklerden kurtulduğuna sevinen Nana, bu adamın, kendisine hiçbir şekilde sırnaşmayacağından emin, arka merdivenden sıvıştı.

— Beni evimin kapısına bırakırsınız, dedi arka merdivenden inerlerken. Böylece güvende olurum... İnanın bütün gece tek başıma uyumak istiyorum. Bu da benim çılgınca bir takıntım sevgili dostum!

III

Kontun geçen yıl ölen annesiyle karıştırılmasın diye Madam Muffat de Beauville demeye alıştığımız Kontes Sabine, Penthiebre Sokağı'nın köşesinde Miromesnil Sokağı'nda bulunan konağında her salı konuk ağırlardı. Muffatların yüz yılı aşkın bir süreden beri oturduğu bu büyük evin hatları hayli keskindi; sokağa bakan siyah ve yüksek cephesi neredeyse hiçbir zaman açılmayan devasa pancurlarıyla bir manastır melankolisi yayarak uyuyordu; arkada, nemli bahçenin bir kenarında, gün ışığına uzanan ağaçlar öyle ince ve uzundu ki dalları arduvazların üstünden bile görülebiliyordu.

O salı, salonda topu topu on on iki kişi vardı. Kontes, sadece yakınlarını çağırdığında, ne küçük salonu ne de yemek salonunu açardı. Böyle günlerde baş başa kalır, şöminenin başında sohbet ederlerdi. Zaten salon çok büyük ve yüksek tavanlıydı; şöminede yanan kalın kütüklere karşın, nisan sonunun o yağmurlu akşamında nemi içeride bile hissedilen bahçeye bakan dört penceresi vardı. Güneş hiçbir zaman oraya dek inmez, gündüzleri, yeşilimsi bir ışık odayı hafifçe aydınlatırdı; ama geceleri, lambalar ve büyük avize yandığında, maun ağacından yapılmış İmparatorluk tarzı ağır mobilyalarıyla, üzerlerinde geniş parlak desenler bulunan sarı kadife kumaşla kaplı koltukları ve örtüleriyle çok daha ciddi bir havaya bürünürdü. Burada insan kendini buz

gibi bir saygınlığa, eski törelere, çevreye bir tapınma havası yayan geçip gitmiş bir çağa kaptırırdı.

Kontun annesinin can verdiği koltuğun tam karşısında, sert bir ağaçtan yapılmış, kaskatı bir kumaşla döşenmiş köşeli bir koltuk vardı; Kontes Sabine, şöminenin öte yanında, kırmızı ipekle kaplı, pufla tüyü doldurulmuş geniş kapitone iskemlede dimdik oturuyordu. Bu koltuk bu kasvetli salon-
da, çevresindeki her şeyle zıtlık içindeki tek modern mobil-
yaydı.

— Evet. İran şahı da gelecek, diyordu genç kadın.

Uluslararası Sergi için Paris'e gelecek prenslerden söz ediliyordu. Birkaç hanım şöminenin çevresine toplanmıştı. Erkek kardeşi Doğu'da elçi olarak görev yapmış Madam du Joncquoy, Şah Nasıreddin'in sarayı konusunda ayrıntılı bilgiler veriyordu. Bir demirhane yöneticisinin eşi olan Madam Chantereau gittikçe sararan Kontes'in ürperdiğini görünce:

— Sancınız mı var sevgili dostum? diye sordu.

— Yok canım, diye karşılık verdi Kontes gülümseyerek. Biraz üşüdüm... Bu salon öyle geç ısınıyor ki!

Bunu derken, kasvetli bakışlarını yerden tavana dek duvarlarda gezdiriyordu. İnce ifadesiz bir yüze sahip on altı yaşındaki kızı Estelle oturduğu tabureden kalkıp sessizce devrilen kütüklerden birini kaldırdı. Bu arada, Sabine'den beş yaş daha genç olan manastır arkadaşı Madam Chezelles, avaz avaz bağırıyordu:

— Ah, ah! Keşke benim de seninki gibi bir salonum olsaydı! Sen en azından istediğin kadar konuk davet edebiliyorsun... Bugün artık kutu kadar odalar yapıyorlar.. Senin yerinde olmak isterdim doğrusu!

Elini kolunu sallayarak gelişigüzel konuşuyor, örtüleri, iskemleleri, kısacası her şeyi değiştireceğini; sonra bütün Paris'i yerinden oynatacak balolar düzenleyeceğini anlatıyordu. Tam arkasında dikilen, sulh yargıçı kocası onu ciddi bir ifadeyle dinliyordu. Bu kadının kocasını aldattığı ayan

beyan anlatılıyordu; yine de deli olduğu söylenen bu kadın hoş görülüyor, toplantılara çağrılıyordu.

— Ah şu Léonide ah! diye mırıldanmakla yetindi Kontes Sabine yüzünde solgun gülüşüyle.

Aklından geçenleri tamamlayan üşengen bir el hareketi yaptı. Tam on yedi yıl sonra salonunu değiştirecek değildi. Artık salon, kaynanasının sağlığında görmek istediği gibi kalacaktı. Sonra yarım bıraktığı konuşmaya döndü:

— Ayrıca, Prusya kralı ile Rus çarının da geleceğini söylediler.

— Evet, çok güzel şölenler düzenlenecekmiş, dedi Madam du Joncquoy.

Kısa bir süre önce, bütün Paris'i tanıyan Léonide de Chezelles'in aracılığıyla eve davet edilen bankacı Steiner iki pencere arasındaki bir kanepede borsada beklediği bir hareketlenme konusunda bir milletvekilinden bilgi sızdırmaya çalışıyor; tam önlerinde dikilen Kont Muffat'ysa, her zamankinden daha külrengi bir yüzle sessizce onları dinliyordu. Dört beş genç, kapının yakınında başka bir grup oluşturmuş, Kont Xavier de Vandevres'ün çevresine toplanmıştı, gülmekten kırıldıklarına bakılırsa belli ki kısık sesle açık saçık hikâyesini anlatıyordu. İçişleri Bakanlığı'nda büro şefi olan şişman bir adam odanın tam ortasında bir koltuğa gömülmüş, gözleri açık uyukluyordu. Gençlerden biri Vandevres'ün anlattığı hikâyeden kuşkulanınca, beriki omuz silkti.

— Çok kuşkucusunuz Foucarmont; bu davranışınızla, alacağınız bütün hazları hep berbat edersiniz.

Sonra, gülerek hanımların yanına döndü. Soylu bir ailenin son bireyi olan, kadınsı, nükteci Kont, o sıralarda hiçbir şeyin yatıştıramadığı bir iştahla servetini tüketiyordu. Paris'in en güzel haralarından birine sahipti ve bu ona çok pahalıya mal oluyordu; her ay Cercle Impérial'de² kaybettiği

---

2 O dönemde başta yasama organlarına mensup kişiler olmak üzere oldukça seçkin üyeleri olan bir Paris kulübü. (e.n.)

louislerin miktarı endişe verici boyutlara ulaşmıştı; oynaşları yıldan yıla Picardie'deki geniş topraklarının ya da ormanlarının, yaklaşık bir çiftlik büyüklüğündeki alanını yiyip bitirmekle meşgullerdi.

— Hiçbir şeye inanmayan size, başkalarını kuşkuculukla suçlamayı öneririm, dedi Léonide yanında ona bir yer açarak. Asıl siz alacağınız hazları berbat ediyorsunuz.

— Çok doğru, diye karşılık verdi. Zaten ben de başkalarının deneyimlerimden yararlanmaları için çalışıyorum.

Ama ona sesini kesmesi söylendi. Mösyö Venot'yu utandırıyordu. O sırada hanımların kenara çekilmeleriyle, uzun bir iskemlede, altmış yaşlarında, dişleri dökük, alaycı alaycı gülümseyen kısa boylu bir bey görüldü; oraya kendi evi gibi yerleşmiş, tek söz etmeden herkesi dinliyordu. Elini sallayarak söylenenleri hiç umursamadığını belli etti. Vandeuvres her zamanki gösterişli halini takınmıştı, ciddi bir ses tonuyla ekledi:

— Mösyö Venot, neye inanmak gerekiyorsa ona inandığımı çok iyi bilir.

Bu sayede inançlı biri olduğunu kanıtlamıştı. Léonide bile bu sözden hoşnut kaldı. Odanın ucundaki gençler artık gülmüyorlardı. Salona küstahlık hâkimdi, gençler hiç eğlenemiyorlardı. Buz gibi bir hava esti, sessizliğin ortasında milletvekilinin ketumluğu karşısında çileden çıkan Steiner'in boğuk sesi duyuldu. Kontes Sabine bir ara şömineye göz attı; sonra kaldığı yerden konuşmayı sürdürdü.

— Ben Prusya kralını geçen yıl Baden'de gördüm. Yaşına göre hâlâ epey dinç.

—Kont Bismarck ona eşlik edecek, dedi Madam du Joncquoy. Tanır mısınız Kont'u? Onunla, uzun süre önce, Paris'te Prusya elçisiyken, kardeşimin evinde tanışmıştım. Bu adamın son zamanlardaki başarılarına hiç akıl erdiremiyorum doğrusu.

— Neden acaba? diye sordu Madam Chantereau.

— Hey ulu Tanrım! Nasıl söylesem... Hoşuma gitmiyor. Kötü yetiştirilmiş, kaba birine benziyor. Ayrıca, biraz sersem olduğunu düşünüyorum.

Bunun üzerine herkes Kont Bismarck'tan söz etmeye başladı. Farklı farklı fikirler havada uçuşuyordu. Vandeuvres onu yakından tanıyor, sıkı bir içkici, iyi bir kumarbaz olduğunu öne sürüyordu. Tartışmanın en hararetli anında kapı açıldı, Faloiseli Hector gözüktü. Hemen ardından gelen Fauchery Kontes'e yaklaşıp selam verdi:

— Hanımefendi, kibar davetinizi unutmadım...

Kadın gülümseyerek hoş bir şeyler söyledi. Gazeteci, Kont'u da selamladıktan sonra bir süre ne yapacağını bilemedi, sadece Steiner'i tanıdığı salonun ortasında dikildi kaldı. Geri dönen Vandeuvres gelip elini sıktı. Ona rastladığına sevinen Fauchery biraz rahatlamak için hemen koluna girip alçak sesle:

— Bizim iş yarın, var mısınız? dedi.

— Elbette!

— Gece yarısı, kızın evinde.

— Tamam, biliyorum... Blanche'la geleceğim.

Kont, Bismarck'ı övecek bir şeyler söylemek için bir an önce hanımların yanına dönmek istiyordu. Ama Fauchery onu alıkoydu.

— Beni kimi davet etmekle görevlendirdiğini hiçbir zaman kestiremezsiniz.

Ve hafif bir baş işaretiyle, o sırada milletvekili ve Steiner'le bütçeyle ilgili bir konuyu tartışan Kont Muffat'yı gösterdi.

— Olamaz! dedi şaşırıp neşelenen Vandeuvres.

— Gerçekten de öyle! Ben de ona adamı getirmeye söz verdim. Bir bakıma buraya bunun için geldim.

Sonra sessizce gülüştüler, Vandeuvres koşarak hanımların yanına döndü ve uzaktan bağırdı:

— Bense, Sayın Bismarck'ın çok şakacı bir insan olduğu konusunda güvence veririm... Bir akşam benim yanımda pek nükteli bir söz etti...

Bu arada Faloiseli, alçak sesle, hızlı hızlı söylenen o birkaç tümceyi işitmişti ve Fauchery'ye bakıyor, ama ondan hiçbir açıklama gelmiyordu. Kimden söz ediyorlardı? Yarın gece yarısı ne yapacaklardı? Ondan sonra kuzeninin yanından ayrılmadı. Fauchery bir koltuğa oturdu. Özellikle Kontes Sabine ilgisini çekiyordu. Yanında sık sık adını anmışlardı, on yedi yaşında evlendirilmiş bu hanımın şimdi otuz dördünde olması gerektiğini, evlendiğinden beri kocasıyla kaynanası arasında tam bir manastır yaşamı sürdüğünü biliyordu. Soylular arasında, kimileri bir sofı kadar soğuk olduğunu söylüyor, kimileriye, bu eski konağa kapatılmadan önceki güzel kahkahalarını, ateşli iri gözlerini anımsayarak ona acıyorlardı. Fauchery onu inceliyor, ne düşüneceğini bilemiyordu. Meksika'da kısa bir süre önce ölen bir yüzbaşı dostu oraya gitmeden bir gün önce, en ağzı sıkı erkeklerin bile beklenmedik bir anda yaptığı gibi apansız bir itirafta bulunmuştu. Ama anıları bulanıktı; o akşam, çok güzel bir yemek yemişler, içkiyi fazla kaçırmışlardı; dolayısıyla, kararlara bürünmüş Kontes'i, dingin gülüşüyle bu eski tarz döşenmiş oturma odasında izlerken o akşam duyduklarından kuşkulanıyordu. Tam arkasına yerleştirilmiş bir lamba esmer tombul yüzünün çizgilerini ortaya çıkarıyor, biraz dolgun dudakları bile buyurgan bir şehveti yansıtıyordu.

— Ne alıp veremedikleri var şu Bismarck'la? diye mırıldandı, onca insanın arasında bir köşede sıkılıp duran Faloiseli. Burada insan sıkıntıdan patlıyor. Buraya gelmek istemen çok garip!

Fauchery ansızın sordu:

— Söylesene, Kontes kimseyle yatmıyor mu?

— Yok canım! Aman sevgili dostum, elbette hayır! diye geveledi; gerginliği azalmış, bu soru üzerine çok şaşırmıştı. Onu kiminle karıştırıyorsun?

Sonra, gösterdiği aşırı tepkinin yakışık almadığını fark etti. Oturduğu kanapeye gömülerek ekledi:

— Aman Tanrım! Böyle kesin hayır dediğime bakma, pek bir şey bilmiyorum... Şurada köşede, nereye gitsen karşına çıkan kısa boylu Foucarmont var. Doğrusu, bundan daha garip olaylarla karşılaştım. Benim umurumda bile değil... Kısacası, Kontes bazı işler çeviriyor olsa da, çok kurnaz olduğu kesin, çünkü ne yaptığını kimse bilmez, kimse bunlardan söz etmez.

Bunun üzerine Fauchery'nin sormasına gerek kalmadan, Muffatlar hakkında bildiklerini anlattı. Şöminenin başında konuşan hanımların arasında seslerini alçaltmışlardı ve boyunbağlarına, beyaz eldivenli ellerine bakan, seçilmiş tümcelerle çok ciddi bir konuda konuştukları sanılabilirdi. Kısacası, Faloiselinin yakından tanıdığı anne Muffat, din adamlarının eteğinden ayrılmayan, çekilmez bir yaşlı kadıymış; ayrıca, herkesi diz çöktüren çok buyurgan biriymiş. I. Napoléon'un kont unvanı verdiği bir generalin son çocuğu olan Muffat'ya gelince, 2 Aralık'taki darbeden sonra, doğal olarak itibar görmeye başlamış. Onun da güldüğüne pek rastlanmazdı; ancak, son derece makul düşünen, dürüst bir insan olarak tanınırdı. Ayrıca, öbür dünyayla ilgili düşünceleri vardı, sarayda önemli bir görev üstlendiğine, kendisine itibar gösterildiğine ve yüce erdemleri olduğuna inanır, başını her zaman dik tutardı. Ona bu güzel eğitimi anne Muffat vermişti: Her gün günah çıkarır, en küçük bir kaçamak yapmaz, gençlik hevesleri göstermezdi. İbadetlerini eksiksiz yerine getirir, dualarını ateşli nöbetleri andıran coşkulu kendinden geçişlerle ederdi. Faloiselı onu betimlemek üzere, kuzeninin kulağına eğilip son bir ayrıntı fısıldadı:

— Yok canım! dedi Fauchery.

— İnan ki, bana bunu anlatan şerefi üzerine yemin etti! Evlendiği zaman bakırmış.

Fauchery, Kont'un, Steiner'e birtakım rakamlar verirken çok daha köşeli ve sert gözüken favorilerle çevrili bıyiksız yüzüne gülerek bakıyordu.

— Eh, doğrusu buna yakışan bir görünümü var, diye mırıldandı. Çok güzel bir armağan vermiş karısına! Ah, ah! Kim bilir ne kadar canını sıkmıştır zavallının! Yemin ederim, hiçbir şeyden haberi yoktur bu kadının!

Tam o sırada Kontes Sabine kendisine sesleniyor, ama o Muffat'nın durumunu alabildiğine eğlenceli ve sıradışı bulduğundan kadını duymuyordu. Kontes sorusunu tekrarladı.

— Sayın Fauchery, siz Sayın Bismarck'la ilgili bir yazı yazmamış mıydınız? Onunla görüştünüz mü?

Hızla ayağa kalktı, hanımların oluşturduğu çembere yaklaştı, ne yanıt verebileceğini düşünüp toparlanmaya çalıştı.

— Tanrım! Madam! O yazıyı Almanya'da yayımlanmış yaşam öykülerine dayanarak yazdığımı itiraf edeyim... Bismarck'ın kendisini hiç görmedim.

Kontesin yanında kaldı. Onunla konuşurken düşünmeye devam ediyordu. Kadın yaşını hiç göstermiyordu; en fazla yirmi sekizinde derdiniz; özellikle, uzun kirpiklerin mavi bir gölge düşürdüğü gözlerinde gençlik ateşi yanıyordu. Ebeveynleri boşandığı için, bir ay Chouard markisinin, bir ay markizin yanında kalmış, annesi ölünce, belli ki ayak bağı olduğu babası tarafından genç yaşta zorla evlendirilmişti.

Marki, aşırı dindarlığına karşın, hakkında ortalıkta garip hikâyeler dolaşan, korkunç bir adamdı! Fauchery, adamı selamlama onuruna erişip erişemeyeceğini sordu. Babası gelirdi elbette ama geç vakit; öyle çok işi vardı ki! Yaşlı adamın akşamları nerede olduğunu bilen gazeteci hiç istifini bozmadı. Ancak Kontes'in sol yanağında, ağzına yakın bir noktada gözüne çarpan ben onu epey şaşırttı. Nana'nın da tam aynı noktada bir beni vardı. Çok garipti doğrusu. Benin üzerinde küçük, kıvrır kıvrır tüyler göze çarpıyordu; yalnız, Nana'nın

sarı tüylerinin yerini, kara kehribar kıllar almıştı. Öyle ya da böyle, bu kadın kimseyle yatmıyordu.

— Öteden beri, Prusya Kraliçesi Augusta'yı tanımak istemişimdir, diyordu kadın. Öyle iyi yürekli, öyle dindar bir insanmış ki... Kralla birlikte gelir mi dersiniz?

— Pek ihtimal verilmiyor hanımefendi, diye yanıtladı Fauchery.

Evet, evet, kimseyle yatmadığı açıkça belli oluyordu. Taburesinde yapmacık bir ifadeyle oturan silik kızının yanındaki duruşu bunu anlamaya yetiyordu. Kilise kokulu, gömütü andıran şu salon onun hangi demir yumruğun altında ezildiğini, belinin nasıl disiplinli bir yaşam tarzıyla büküldüğünü gösteriyordu. Nemden kararmış şu eski konuta kendisinden hiçbir şey katmamıştı. Dindar eğitimi, günah çıkarmaları ve oruçlarıyla eve egemen olan Muffat'ydı. Oturduğu koltukta, hanımların arkasında bir anda gözüne çarpan çürük dişli, kurnaz gülüslü kısa boylu yaşlı adam bunun kanıtıydı. Adamı tanıyordu, kilise davalarında uzmanlaşmış eski bir avukattı, adı Théophile Venot'ydü; yüklüce bir servet edinip köşesine çekilmişti; oldukça gizemli bir yaşam sürüyor, arkasında hissedilen, gözle görünmeyen büyük bir gücü varmış gibi her eve davet ediliyor, herkes tarafından sayılıyor, hatta herkeste biraz korku bile uyandırıyor. Aslında mütevazı görünüyordu, Madeleine Kilisesi'nin mali danışmanıydı ve dediğine göre, sırf boş zamanlarını doldurmak üzere, dokuzuncu bölgenin belediye başkan yardımcılığını kabul etmişti. Hey Tanrım! Kontesin çevresi sımsıkı kuşatılmıştı; bu kadınla hiçbir şey yapılamazdı.

— Haklısın, insan burada sıkıntıdan patlıyor, dedi Fauchery hanımların oluşturduğu çemberden kurtulan kuzeni-ne. Hadi sıvışalım.

Ama tam bu sırada, Kont Muffat ve milletvekilinin yalnız bıraktıkları Steiner, alçak sesle ve öfkeyle homurdana homurdana, kan ter içinde yanlarına geliyordu:

— Lanet olsun! İstemedikleri zaman ağızlarından tek bir söz alamıyorsun... Neyse, ben konuşacak birilerini bulurum elbet.

Sonra gazeteciyi bir köşeye itip yüzündeki zafer kazanmış ifadeyle sesini değiştirdi:

— Demek yarın! Tamam yürekli dostum, ben varım! dedi.

— Vay canına! diye mırıldandı şaşırان Fauchery.

— Bilmiyordunuz tabii... Kızı evinde bulana dek akla kararı seçtim! Ayrıca Mignon bir türlü yakamı bırakmıyordu.

— İyi ama Mignonlar da geliyor.

— Evet, Nana söyledi... Gelsinler, kız sonunda beni kabul etti, hem de kendisi çağırdı... Gece yarısı, oyundan sonra.

Bankacı ışık saçıyordu. Göz kırptı, sözcüklerin üzerine basa basa ekledi:

— Peki, sizin işleriniz yolunda mı?

— Ne demek istiyorsunuz? diye sordu Fauchery anlamıyormuş gibi yaparak. Bana yazımdan ötürü teşekkür etmek istedi. Dolayısıyla evime geldi.

— Evet, evet... Sizin gibiler mutludur. Size hep ödöl verilir... Sırası gelmişken, yarın parayı kim ödüyor?

Gazeteci bunun hiçbir zaman bilinemeyeceğini göstermek üzere kollarını iki yana açtı. O sırada, Kont Bismarck'ı tanıyan Vandeuvres, Steiner'e sesleniyordu. İkna olmuş gibi görünen Madam du Joncquoy sözünü şöyle bağladı:

— Bende kötü bir izlenim bıraktı, yüzünde kötü bir ifade var... Ama çok zeki olduğunu kabul ediyorum. Kazandığı başarı da bunu gösteriyor zaten.

— Elbette, dedi Frankfurthlu bir Yahudi olan bankacı, yüzünde soğuk bir gülümsemeyle.

Bu arada Faloiseli, peşinden ayrılmadığı kuzeninin kulağına eğilip sorusunu sormayı göze aldı:

— Yarın gece bir hanımın evinde yemek mi yeniyor? Kimde peki, söylesene kimde?

Fauchery eliyle, herkesin kendilerini dinlediğini, ortama uygun davranmak gerektiğini işaret etti. O sırada, kapı bir daha açıldı, yaşlı bir hanım yanında bir delikanlıyla içeri girdi; gazeteci kapıya doğru bakınca bu gencin, *Sarışın Venus*'ün ilk gecesinde, hani şu hâlâ herkesin bahsettiği ünlü "Ne kadar zarıf!" sözlerini haykıran okul kaçağı olduğunu gördü. Bu hanımın gelişiyle salonda bir kıpırdanma oldu. Kontes Sabine hızla yerinden kalkmış, hanıma doğru yürümüştü; ellerini kavrayarak ona "Sevgili Madam Hugon'cuğum" diyordu. Kuzenin bu sahneyi merakla izlediğini gören Faloiseli onu etkilemek için durumu özetledi: Bir noterin dul eşi olarak, Orléans yakınlarındaki Fondettes'te bulunan eski aile mülküne çekilen Madam Hugon'un Riche-lieu Sokağı'nda Paris'e gelince kaldığı küçük bir evi vardı; bu ara, hukuk fakültesinin birinci sınıfındaki en küçük oğlunu yerleştirmek üzere o evde kalıyordu; eskiden Chouard markizinin yakın dostuydu, aylarca evinde barındırdığı, hâlâ senlibenli konuştuğu Kontes'in doğumunu görmüştü.

— Sana Georges'u getirdim, diyordu Madam Hugon Kontes'e. Umarım, büyümüştür!

Sarı kıvrıcık saçlarıyla, açık renk gözleriyle oğlan kılığına girmiş kızı andıran delikanlı hiç telaşlanmadan Kontes'i selamlıyor, iki yıl önce Fondettes'te katıldıkları uçurtma yarışını anlatıyordu.

— Philippe Paris'te değil mi? diye sordu Kont Muffat.

— Hayır! diye karşılık verdi yaşlı hanım. Yine Bourges'da, birliğinde.

Oturmuştu, aklına esip orduya katılan, hızla teğmenliğe yükseltelen iri yarı büyük oğlunu övünçle anlatıyordu. Çevresindeki bütün kadınlar saygı dolu bir sempatiyle ona bakıyorlardı. Konuşma kaldığı yerden, daha sevimli, daha hoş bir şekilde devam etti. Ve Fauchery, Madam Hugon'u, gür ak saçların ortasında tatlı bir gülüşle yüzü aydınlanmış bu anaç hanımı orada görünce, Kontes Sabine'den bir an bile olsa kuşkulandığı için kendini gülünç buldu.

Bu arada, Kontes'in oturduğu, kırmızı ipek döşeli büyük iskemle dikkatini çekti. Bu sigara dumanı kaplı salon-da iskemlenin garip bir fantezinin eseri ve kaba olduğunu düşünüyordu. Kösnül bir tembelliği yansıtan bu iskemleyi salona koyan kuşkusuz Kont değildi. Âdeta bir denemenin, bir arzunun ya da hazzın başlangıcını andırıyordu. Bunun üzerine kendinden geçti, bir akşam, bir lokantanın tuvaletinde dinlediği itirafı hatırlayıp düşlere daldı. Muffatların evine tensel bir merakın etkisiyle girmek istemişti; arkadaşı Meksika'da kaldığına göre, kim bilir? İnsan şansını denemeliydi. Kuşkusuz bu aptallıktı; ama bu düşünce hiç aklından çıkmıyor, kadının çekim gücüne kapıldığını hissediyordu. Şimdi örtüsü kırış kırış görünen iskemlenin devrik arkılığı onu eğlendiriyordu.

— Peki gidiyor muyuz? diye sordu Faloiseli, ertesi gece evine yemeğe gidilecek kadının adını öğrenmeyi umarak.

— Az sonra, diye yanıt verdi Fauchery.

Ondan sonra hiç acele etmedi, bahane olarak hep şu anda açıklanması yakışık almayan daveti öne sürdü. Hanımlar bir örtünme töreninden söz ediyorlardı; bütün Paris, üç gündür bu görkemli törenin heyecanı ile yaşıyordu. Barones Fougeray'nin büyük kızı Tanrı'nın karşı koyulmaz çağrısına icabet edip Carmélite tarikatına girmişti. Fougeraylerin uzaktan akrabası olan Madam Chantereau, gözyaşları durmayan baronesin, ertesi gün yatağa düştüğünü anlatıyordu.

— Benim törendeki yerim çok iyiydi, dedi Léonide. Bana çok ilginç geldi.

Madam Hugon'sa zavallı anneye acıyordu. Kızını böyle yitirmek ne kadar acı vericiydi!

— Beni dindar olmakla suçlarlar hep, dedi her zaman ki dingin açıksözlülüğüyle; ama doğrusu, çocukların böyle kendi elleriyle canlarına kıymalarını çok acımasız bulurum.

— Evet, korkunç bir şey bu, diye mırıldandı Kontes haürperip ateşin karşısındaki kocaman iskemlesine biraz daha gömülerek.

Ondan sonra hanımlar tartışmaya daldılar. Ama sesleri alçaldı, zaman zaman hafif gülüşmeler konuşmanın ciddiye-tini bozuyordu. Şöminenin üzerinde duran, pembe dantelle kaplanmış iki lamba yüzlerini hafif aydınlatıyordu; daha ötedeki masaların üzerinde üç lamba daha vardı, dolayısıyla salon tatlı bir gölge içindeydi.

Steiner'in canı sıkılıyor, hanımların oturdukları koltuk-ların arkasında alçak sesle Fauchery'ye çatlak bir kadın olarak nitelediği, kısaca Léonide diye seslendiği ufak tefek Madam Chezelles'in başından geçen serüveni anlatıyordu. Fauchery dökümlü açık mavi saten elbisesiyle koltuğunun bir köşesine gülünç biçimde tünemiş, bu oğlan çocuğu ka-dar gözüpek ve dal gibi ince kadına bakıyor, onun orada bulunmasına şaşıyordu; doğrusu, annesi evlerini ciddi bi-çimde döşeyen Caroline Héquet'nin evinde çok daha rahat ediyordu insan. İyi bir yazı konusu olurdu bu. Ne garip insanlardı şu Parisliler! En ağırbaşlı, en kasvetli salonlar dolup taşıyordu. Çürük dişlerini göstere göstere sırtıtmak-tan başka bir şey yapmayan şu suskun Théophile Venot, Madam Chantereau, Madam du Joncquoy gibi yaşı iler-lemiş hanımlar ve kıyıda köşede hiç kımıldamadan oturan diğer dört beş yaşlı kadın göçüp gitmiş kontesten miras kalmışlardı. Kont Muffat, Tuileries Sarayı'na girip çıkan erkeklere yakışır biçimde şık giyinen memurları davet edi-yordu; bunların arasında, sinekkaydı tıraşı, ölgün bakışla-rı, kıpırdamaya izin vermeyecek kadar dar giysisiyle salo-nun ortasında tek başına dikilen büro şefi göze çarpıyordu. Hemen bütün gençleri ve kibirli birkaç beyi, Danıştay'a girdikten sonra da Kralcı Parti'yle ilişkilerini sürdüren Chouard markisi getiriyordu. Geriye, Léonide de Chezelles ile Steiner, Madam Hugon'un sevimli yaşlı hanımlara özgü dinginliğiyle kendine ayırdığı köşe kalıyordu. Durmadan yazısını düşünen Fauchery de buraya Kontes Sabine'in kö-şesi adını veriyordu.

— Başka bir gün, diye sürdürüyordu Steiner alçak sesle, Léonide, tenorunu Montauban'a getirtti. İki fersah ötedeki Beaurecueil Şatosu'nda oturuyor, her gün, iki atlı faytonuyla Lion-d'Or'a, tenoru görmeye geliyordu... Araba kapıda bekliyor, herkes toplanıp atlara bakarken, o saatlerce yukarıda kalıyordu.

Salonun yüksek tavanının altına birkaç saniye boyunca görkemli bir sessizlik çöktü. Fısıldaşan iki genç de sustu. O sessizlikte, salonu boydan boya kateden Kont Muffat'ın hafif ayak sesinden başka bir şey işitilmedi. Lambaların ışığı solgunlaşmış gibiydi, ateş sönmek üzereydi, evin eski dostlarının oturdukları koltuklara ağır bir karanlık çökmüştü. Sanki konuklar, ettikleri iki sözün arasında, o kibirli soğuk duruşuyla Kont'un annesinin geldiğini hissetmişlerdi. Ama az sonra Kontes Sabine konuşmasına kaldığı yerden devam etti:

— Neyse, böyle bir söylenti dolaştı... Delikanlı ölmüş, o zavallı küçük kız bu yüzden manastıra kapanmış. Anlatıldığına göre, Mösyö de Fougeray evliliğe hiçbir zaman razı olmamış.

— Daha başka şeyler de söyleniyor, diye bağırdı Léonide düşüncesizce.

Sonra bir şey eklemekten kaçınıp gülmeye başladı. Ona ayak uydurup gülmeye başlayan Sabine mendilini ağzına götürdü. Bu gülüşler görkemli geniş salonda, Fauchery'yi şaşırtacak ölçüde garip bir tonda yankılanıyor, kırılan kristaller gibi çınlıyordu. Bastırılmış çılgınlıklar ortaya dökülmeye başlıyordu. Birden, bütün sesler aynı anda yükseldi; Madam du Joncquoy söylenene karşı çıkıyor, Madam Chantereau bir evlilik planlandığını ama işin o aşamada kaldığını söylüyordu; erkekler bile düşüncelerini açıklamaya başladılar. Birkaç dakika boyunca, salonda bulunan, farklı görüşlerdeki Bonapartçıların, kralcılarının, kibar kuşkucularının yorumları birbirine karıştı. Estelle ateşe odun atılması için çingırağı çalmıştı, uşak lambaların fitillerini çıkarıyordu, herkes âdeta

uykudan uyanmış gibiydi. Fauchery gülümsüyordu, rahatlamış gibiydi.

— Hey Tanrım! Kızlar kuzenleriyle evlenemeyince, Tanrı'yla evleniyorlar, dedi bu konudan sıkılıp Fauchery'nin yanına gelen Vandeuvres dişlerinin arasından. Söyleyin sevgili dostum, sevilen bir kadının rahibe olduğunu gördünüz mü hiç?

Ama sorusunun yanıtını beklemedi, bu konudan bıkmıştı; alçak sesle ekledi:

— Söylesenize, yarın kaç kişi olacağız? Mignonlar geliyor, Steiner, siz, Blanche ve ben... Peki başka kim var?

— Sanırım Caroline gelir... Simonne... Gaga gelir elbet... Ama hiç bilinmez, öyle değil mi? Bu gibi toplantılarda, yirmi otuz kişinin bir araya gelmesi beklenir.

Hanımlara bakan Vandeuvres ansızın başka bir konuya geçti.

— Şu Du Joncquoy'ın hanımı bundan on beş yıl önce esaslı kadındı herhalde... Zavallı Estelle biraz daha uzamış. Yatağa koymak için pek güzel bir tahta!

Derken sözünü kesti, ertesi günkü yemeğe döndü.

— Bu gibi yemeklerin en sıkıcı yanı, hep aynı kadınların gelmesi... Oysa yenilik gerekir. Yeni bir hanımı çağırmaya çalışın... Hah, aklıma bir şey geldi! Şu iri yarı adamdan, geçen akşam Variétés'de yanında dolaştırdığı kadını getirmesini rica edeyim.

Salonun ortasında uyuklayan büro şefinden söz ediyordu. Fauchery bu ince pazarlığı uzaktan izleyip eğlendi. Vandeuvres, kasım kasım kasılan iri yarı adamın yanına oturmuştu. İki erkek bir süre, genç bir kızın manastıra kapanmasının yaratacağı gerçek duyguyu, günün başlıca sorununu konuştular. Sonra Kont geri gelip:

— Olanaksız, dedi. Kadının çok akıllı uslu olduğuna yemin ediyor. Davet edilirse hayır dermiş... Oysa ben, onu Laure'un lokantasında gördüğüme bahse girerim.

— Ne! Laure'a mı gidiyorsunuz? diye mırıldandı Fauchery gülererek. Demek öyle yerlere girip çıkmayı göze alıyorsunuz! Bense oralarda yalnız bizim gibilerin dolaştığını sanırdım...

— Eee dostum! Her şeyi tanımak gerek.

Bunun üzerine, gözleri parlayarak, Martyrs Sokağı'ndaki tombul Laure Piédefer'in üç franka, para sıkıntısı çeken körpe kadınlara yemek yedirdiği konuk sofrasının ayrıntılarını konuştular. Çok hoş bir yerdi doğrusu! Bütün o körpe kadınlar Laure'u dudağından öpüyorlardı. Kontes Sabine'in geçerken bir şeyler duyup başını onlara doğru çevirdiğini görünce gözleri parıl parıl, neşeyle birbirlerine sürtünerek gürlediler. Yanı başlarında kendilerini dinleyen ve utancından kıpkırmızı kesilmiş Georges Hugon'u fark etmemişlerdi. Yavrucak utanç ve haz içindeydi. Annesi onu salona getirdiğinden beri gözüne hoş görünen biricik kadının, Madam Chezelles'in ardından ayrılmıyordu. Yine de Nana'nın çekiciliğini aklından çıkaramıyordu!

— Dün akşam, diyordu Madam Hugon, Georges beni tiyatroya götürdü. Evet, tam yirmi yıldır ayak basmadığım Variétés Tiyatrosu'na. Bu çocuk müziği çok seviyor... Ben hiç keyif almadım ama o çok mutlu oldu! Aman canım, günümüzde çok garip oyunlar sergileniyor. Üstelik, itiraf edeyim ki müziği pek sevmem.

— Ama nasıl olur! Müziği sevmez misiniz hanımefendi! diye haykırdı Madam du Joncquoy gözlerini tavana dikererek. Bir insanın müziği sevmemesi mümkün mü?

Bunun üzerine salondakilerin şaşkınlık belirten haykırışları duyuldu. Madam Hugon'un Variétés'deki oyundan hiçbir şey anlamadığı konusunda kimse ağzını açıp bir şey söylemedi; bu hanımlar oyunu biliyor, ama ondan söz etmiyorlardı. Bir anda hep birlikte, büyük bestecilerden hayranlıkla söz etmeye başladılar. Madam du Joncquoy sadece Weber'i seviyor, Madam Chantereau İtalyanlara bayılıyor-

du. Hanımların sesi birden yumuşamış, baygınlaşmıştı. Onları gören, şöminenin başında kilisedeki gibi içlerine kapandıklarını, küçük bir tapınaktaki o yavaş, iç bayıltan kutsal ezgiyi dinlediklerini sanırdı.

— Evet ama, diye mırıldandı Vandeuvres, Fauchery'yi salonun ortasına çekerek, yarına bir kadın bulmalıyız. Gidip Steiner'e mi sorsak acaba?

— Aman canım, Steiner'e mi! dedi gazeteci. Onun yanında bir kadın gördün mü, bütün Paris ondan bıkmış.

Bu arada Vandeuvres durmadan çevresine bakınıyordu.

— Bakın, diye ekledi, geçen gün Foucarmont'u sevimli bir sarışınla gördüm. Ona o hanımı getirmesini söyleyeyim.

Foucarmont'a seslendi. Hızlı hızlı bir şeyler konuştular. Bir karışıklıktan dolayı, hanımların eteklerine basmama-ya özen göstererek sıçrayarak yürüdüler, başka bir gencin yanına gittiler, konuşmalarını bir pencere boşluğunda sürdürdüler. Tek başına kalan Fauchery, Madam du Joncquoy, Weber'in müziğini işittiğinde gözünde göllerin, ormanların, çiy kaplı çayırların canlandığını anlatırken şömineye yaklaşmaya karar verdi; ama aniden sırtında bir el hissetti ve arkasından gelen bir ses:

— Hiç kibarca değil bu, dedi.

— Nedir kibarca olmayan? diye sordu, döndüğünde karşısında Faloiseliyi buldu.

— Yarınki gece yemeği... İstesen beni de davet ettirirdin.

Fauchery soruyu yanıtlamak üzereyken Vandeuvres yanlarına gelip:

— Görünüşe bakılırsa, kadın Foucarmont'la birlikte değilmiş, şurada, köşede duran beyin uzatmalı sevgilisiymiş... Gelemezmiş. Ne talihsizlik! Bunun üzerine, Foucarmont'a ısrar ettim. Palais-Royal Tiyatrosu'ndaki Louise'i getirmeye çalışacak.

— Sayın Vandeuvres, dedi sesini yükselten Madam Chantereau, geçen pazar ısıklanan Wagner değil miydi?

— Hem de acımasızca hanımefendi, diye karşılık verdi her zamanki kusursuz nezaketiyle kadına doğru yürürken.

Kendisiyle pek ilgilenilmediğini fark edince yanlarından uzaklaştı, gazetecinin kulağına eğilip sözlerine devam etti:

— Gidip başka birinin yakasına sarılacağım... Şu gençler bir sürü yosma tanıyordur.

Sonra sevimli, gülümseyen bir yüzle salonun dört bir yanındaki erkeklerle konuştu. Gruplara karışıyor, herkesin kulağına bir şeyler söylüyor, sonra göz kırpıp zekice bir ifadeyle geri geliyordu. En rahat haliyle, hepsine bir parola iletiyor gibiydi. Bir cümle bir gruptan diğerine yayılıyor, belli bir yerde buluşmak üzere sözleşiliyordu; o arada, hanımların müzik konusundaki duygusal betimlemeleri, bu görevlendirilenin etkisiyle yayılan hafif gürültü arasında sürüyordu.

— Yoo, sakın bana sizin şu Almanlarınızdan söz etmeyin, diye yineliyordu Madam Chantereau. Şarkı neşe demektir, ışık demektir... Patti'yi *Sevil Berberi*'nde dinlediniz mi?

— Harikaydı! diye mırıldandı piyanosunda yalnız operet ezgileri tıngırdatan Léonide.

O arada Kontes Sabine çingırağı çalmıştı. Salı günleri konuk sayısı azsa, çay hemen oracıkta, salonda ikram edilirdi. Kontes, bir uşağa tek ayaklı yuvarlak masayı boşalttırırken, göz ucuyla Kont Vandeuvres'ü izliyor, bir yandan da dişlerinin beyazlığını azıcık göstererek gülümsüyordu. Tam o sırada yanından geçen Kont'a sordu:

— Ne dolaplar çeviriyorsunuz Sayın Kont?

— Ben mi hanımefendi? diye karşılık verdi hiç istifini bozmadan. Dolap falan çevirmiyorum.

— Yaaa! Sizi biraz telaşlı gördüm de... Durun, şimdi bana bir iyilikte bulunacaksınız.

Piyanonun üstüne götürmesini rica ederek eline bir nota defteri tutuşturdu. Ama Kont o arada, Fauchery'nin kulağına eğilip yarınki toplantıya o kışın en güzel göğüslü kızı Tatan Néné ile Folies-Dramatiques'te yeni sahneye çıkan

Maria Blond'un geleceğini haber verme fırsatını buldu. Faloiseliysa, her adımıda yolunu kesip bir davet bekliyordu. Sonunda beklediği davet geldi. Vandeuvres onu hemen yemeğe çağırdı; ama yanında Clarisse'i getireceğine söz verdirdi; Faloiseli mırın kırın edince de yüreğine su serpildi:

— İyi ama, ben çağırıyorum sizi! Bu yeter.

Oysa Faloiseli evine yemeğe gidilecek hanımın adını öğrenmek için yanıp tutuşuyordu. Ancak Kontes Vandeuvres'ü yanına çağırmıştı ve İngilizlerin çayı nasıl yaptıklarını soruyordu. Kont sık sık, atlarının koştuğu İngiltere'ye giderdi. Ona göre çay yapmayı sadece Ruslar biliyordu; ona çayı nasıl yaptıklarını anlattı. Sonra, konuşurken kafasında başka bir şey kuruyormuşçasına ansızın sözünü kesti:

— Peki ya Marki? Onu görmeyecek miydik bu akşam?

— Elbette görecektik, babam kesin söz vermişti, diye yanıtladı Kontes. Kaygılanmaya başlıyorum doğrusu... İşi uzamış olmalı.

Vandeuvres belli belirsiz gülümsedi. Chouard markisinin uzayan işlerinden kuşkulanır gibiydi. Markinin zaman zaman köye götürdüğü güzel hanımı düşünmüştü. Belki onu çağırabilirlerdi yemeğe.

Bu arada Fauchery, Kont Muffat'yı davet etme zamanının geldiğine karar verdi. Vakit ilerliyordu.

— Ciddi misiniz? diye sordu bunu bir şaka sanan Vandeuvres.

— Çok ciddiyim... Verdiği görevi yerine getirmezsem, gözümü oyar. Kızın çılgınca bir hevesi bu, anlıyorsunuz ya.

— Öyleyse size yardım edeyim sevgili dostum.

Saat on biri vurduğunda Kontes, kızının yardımıyla, çay servisi yapıyordu. Ancak yakın dostlar geldiğinden, çay fincanları ve küçük pasta tabakları gösterişsiz bir şekilde dağıtılıyordu. Hanımlar şöminenin başındaki yerlerinden ayrılmıyor, küçük yudumlarla çaylarını içiyor, pastalarını parmaklarının ucuyla tutup ısıyorlardı. Konuşma müzikten

esnaflara kaymıştı. Ağızda eriyen çikolata konusunda Boissier, dondurma konusundaysa Catherine gibisi yoktu; Madam Chantereau'ysa Latinville'i beğeniyordu. Konuşmalar iyiden iyiye ağırlaşmış, bir bezginlik bütün salonu kaplamıştı. Steiner, bir kanapenin kenarına sıkıştırdığı milletvekiline yeniden üstü kapalı sorular yöneltmeye başlamıştı. Dişleri şekerlemeden çürümüş Mösyö Venot, küçük bir sıçan gibi tıkırdatarak durmadan kuru pasta atıştırıyor; burnunu fincanına daldırmış büro şefiye sürekli çay içiyordu. Bu arada Kontes hiç acele etmeden konukları teker teker dolaşüyor, hiç üstelemiyor, sessizce sorgulayan bakışlarla birkaç saniye erkeklerin önünde duruyor, sonra gülümseyerek yandakine geçiyordu. Şöminenin harlı ateşinden yanakları al al olmuştu, yanı başında dolaşan sıska, alabildiğine beceriksiz kızının ablası gibi görünüyordu. Kocas ve Vandeuvres'le konuşan Fauchery'nin yanına gelince sustuklarını fark etti ve onların önünde durmadı, elindeki fincanı biraz ötedeki Georges Hugon'a verdi.

— Bir hanım sizi gece yemeğine katılmaya çağırıyor, diye yineledi gazeteci güler yüzle Kont Muffat'ya seslenerek.

Bütün akşam asık suratla dolaşan Kont epey şaşırdı. Hangi hanım çağırıyordu acaba?

— Kim olacak, Nana! dedi Vandeuvres davetin şokunu artırmak istercesine.

Kontun yüzü daha da ciddileşti. Alnı migreni tutmuş gibi büzüştü, gözkapakları belli belirsiz inip kalktı.

— İyi ama o hanımı tanımıyorum ki, diye mırıldandı.

— Hadi canım siz de, evine gitmişsiniz ya, dedi Vandeuvres.

— Ne! Evine mi gitmişim... Haa, evet, geçen gün yardım derneği için gittim. Unutmuşum... Yine de kendisini tanımıyorum, bu daveti kabul edemem.

Yüzünü bu şakadan hiç hoşlanmadığını gösteren buz gibi bir ifade kaplamıştı. Kendi düzeyinde bir adamın öyle bir kadının masasında yeri olamazdı. Vandeuvres haykırdı:

İyi ama bu bir sanatçı yemeğiydi, yetenek her şeyi affettirirdi. Ancak Kont, İngiltere kraliçesinin oğlu İskoç prensinin, bir akşam yemeğinde eski bir kahve şarkıcısının yanına oturduğunu anlatan Fauchery'nin sözlerine kulak asmadan, daveti bir kez daha geri çevirdi. Dahası, o büyük nezaketine karşın, öfkesini belli eden bir el hareketi yaptı.

Ayakta karşı karşıya çaylarını yudumlayan Georges ve Faloiseli yakınlarında geçen bu konuşmanın bir bölümünü işitmişlerdi.

— Aman Tanrım! Nana'daymış yemek, aslında bunu düşünmeliydim, nasıl akıl edemedim! diye mırıldandı Faloiseli.

Georges ağzını açmıyordu, ama yüreğini saran günah eğilimi onu yakıp tutuşturduğu, havalarda uçurduğu için, birer şamdan gibi parlayan mavi gözleri, havada uçuşan sarı saçlarıyla âdeta ateşlenmişti. Sonunda düşlediği her şeye kavuşacaktı!

— Ama adresi bilmiyorum, diye sürdürdü Faloiseli.

— Haussmann Bulvarı, Arcade Sokağı ile Pasquier Sokağı'nın arasında, üçüncü kat, diye yanıt verdi Georges bir solukta.

Faloiselinin şaşkınlıkla yüzüne baktığını görünce kibirden ve telaştan eli ayağına dolaşarak, yanakları al al, ekledi:

— Ben de varım o yemekte, bu sabah kendisi çağırdı.

O sırada salonda büyük bir hareketlilik yaşandı. Vandevres ve Fauchery Kont'a daha fazla ısrar etmediler. Chouard markisi içeri girmişti, herkes onunla karşılaşmak için acele ediyordu. Bacakları tutmadığı için binbir güçlükle yürümüştü; dar karanlık bir sokaktan çıkmış, lambaların ışığıyla körleşmiş gibi gözlerini kırptırarak, sapsarı bir yüzle salonun ortasında dikiliyordu.

— Sizi görmekten umudumu kesmiştim babacığım, dedi Kontes. Gelmeseydiniz yarına dek kaygılanacaktım.

Marki söylenenleri anlamamış gibi cevap vermeden Kontes'e baktı. Tıraşlı yüzüne göre aşırı iri burnu dolama

şişkinliği gibi duruyordu; altdudağı sarkmıştı. Onu böyle kolu kanadı kırık gören Madam Hugon, bütün iyi yürekliliğiyle Marki'ye acıdı.

— Çok çalışıyorsunuz çok. Dinlenmelisiniz... İnsan bu yaşa gelince, işi artık gençlere bırakmalı.

— İş mi! Evet iş, diye bir şeyler geveledi Marki sonunda. Her zaman yapılacak çok iş var...

Her zaman yinelediği bir hareketle elini, kulaklarının arkasında kalmış seyrek saç kıvrımları arasında dolaştırırken toparlanıyor, belini doğrultuyordu.

— Bu geç saatlere dek niye çalışıyorsunuz? diye sordu Madam du Joncquoy. Sizi maliye bakanının kabul töreninde sanıyordum.

Kontes hemen araya girdi:

— Babam bir yasa tasarısı üzerinde çalışıyor.

— Evet, evet, bir yasa tasarısı, dedi Marki... Odama kapanmıştım... Fabrikalar konusunda. Pazar günlerinin tatil olmasını istiyorum. Hükümetin bu konuda dikkatli olmaması gerçekten utanç verici. Kiliseler boşalıyor, bir yıkıma gidiyoruz.

Vandeuvres, Fauchery'ye bakmıştı. İkisi de Marki'nin tam arkasında, ensesindeydiler. Vandeuvres, onu köye götürdüğü güzelden söz etmek üzere bir köşeye çekmeyi becerince, yaşlı adam çok şaşırmış gibi davrandı. Belki onu Viroflay'deki evinde birkaç gün geçirdiği Barones Decker'le görmüşlerdi. Vandeuvres sırf öç almak için ansızın sordu:

— Nereden geçtiniz böyle? Dirseğinizde örümcek ağı ve alçı var.

— Dirseğim mi? diye mırıldandı Marki hafifçe bozularak. Ya, gerçekten öyle! Biraz kirlenmiş... Odamdan inerken bir yere sürtündüm besbelli.

Kimileri toplantıdan ayrılıyordu. Gece yarısına geliyordu. İki uşak sessizce, boş çay fincanlarını, pasta tabaklarını kaldırıyorlardı. Şöminenin başındaki hanımlar, o geç saatin

verdiği rehavetle oluşturdıkları halkayı daraltmış, daha rahat konuşuyorlardı. Salonun kendisi de uyukluyor, duvarlardan yere ağır gölgeler süzülüyordu. Bunun üzerine Fauchery izin istedi. Ama Kontes Sabine'e bakarken bir kez daha niyetini unuttu. Kadın, her zamanki yerinde sessizce oturmuş, gözünü şöminede kora dönüşen bir oduna dikmiş bir halde ev sahibi olarak yerine getirdiği görevlerin yorgunluğunu çıkarıyordu; yüzü öyle beyaz, öyle kararlıydı ki, Fauchery yeniden kuşkulandı. Şömineden yayılan ışıktaki dudaklarının kıyısındaki benin kara tüyleri sarıya dönüşüyordu. Rengine varana dek, tastamam Nana'nın benine benziyordu. Kendini Vandeuvres'ün kulağına eğilip bir şeyler fısıldamaktan alamadı. Gerçekten doğrudu, Vandeuvres bunun hiç farkına varmamıştı. Sonra birlikte, Nana'yla Kontes arasındaki benzerlikleri bulmaya koyuldular. Çenelerinin ve ağızlarının hafifçe benzediklerini fark ediyorlardı; ama gözleri hiç benzemiyordu. Ayrıca Nana temiz yüzlüydü; Kontes içinse aynı şey söylenemezdi, onu gören, tırnaklarını içeri çekmiş, ayakları gerginlikle usul usul kıpırdayan, uyuyan bir kedi sanırdı.

— Her şeye karşın insan onunla seve seve yatar, dedi Fauchery.

Vandeuvres bakışlarıyla kadını soyuyordu.

— Evet, seve seve, dedi. Ancak, kalçalarından kuşkuluyum. Kalçası çok küçük, iddiaya girelim mi?

Derken sustu. Fauchery hemen önlerindeki taburede oturan Estelle'i işaret ederek koluna sertçe bir dirsek atmıştı. Farkına varmadan seslerini yükseltmişlerdi, kız konuştuklarını iştmiş olmalıydı. Kaskatı, kımıldamadan oturuyor, erken serpilmiş bu kızın o incecik boynunda tek bir saç teli bile kımıldamıyordu. Bunun üzerine, üç dört adım öteye gittiler. Vandeuvres, Kontes'in çok namuslu bir kadın olduğuna yemin ediyordu.

Tam o sırada şöminenin başından sesler yükseldi. Madam du Joncquoy:

— Sayın Bismarck'ın belki de zeki bir insan olduğu görüşünüze katılmışım, diyordu. Ama işi dehaya dek vardı-
rırsanız...

Hanımlar konuştukları ilk konuya dönmüşlerdi.

— Nee! Yine mi Sayın Bismarck! diye mırıldandı Fauchery. Bu kez sıvışıyorum.

— Durun, dedi Vandeuvres, Kont'un kesin bir şekilde hayır demesini beklemeliyiz.

Kont Muffat, kayınbabasıyla ve ciddi görünümlü birkaç kişiyle konuşuyordu. Vandeuvres onu bir köşeye çekti, daveti yineledi, kendisinin de yemeğe katılacağını söyleyerek üsteledi. Bir erkek her yere gidebilirdi; kimse bunda bir kötülük bulamazdı, olsa olsa merak ederdi. Vandeuvres gözlerini yere çevirip suskun bir ifadeyle söylediklerini dinleyen Kont'un duraksadığını hissediyordu, tam bu sırada Chouard markisi sorgulayan gözlerle yaklaştı. Konuşulanı anlamıştı, Fauchery kendisini yemeğe çağırınca damadına kaçamak bir bakış attı. Kısa ve sıkıntılı bir sessizlik oldu; Kont Muffat kendisine gözünü dikmiş Mösyö Venot'yu fark etmese, birbirlerini yüreklendirerek, belli ki ikisi birden daveti kabul edeceklerdi. Kısa boylu yaşlı adam artık gülümsemiyordu, yüzü toprak rengini almıştı, keskin, parlak bakışları çelik gibiydi.

— Yoo hayır, olmaz, diye yanıt verdi Kont hemen, kendisine ısrar edilmesine izin vermeyen kararlı bir sesle.

Bunun üzerine Marki daha sert bir şekilde “Hayır!” dedi. Sonra ahlak üzerine bir söylev çekti. Üst sınıflar insanlara örnek olmalıydı. Fauchery gülümseyip Vandeuvres'ün elini sıktı. Onu beklemeyip hemen gidiyordu, gazeteye uğraması gerekiyordu.

— Gece yarısı Nana'da buluşuyoruz, değil mi?

Faloiseli da ayrılıyordu. Steiner az önce Kontes'le vedalaşmıştı. Birkaç erkek de ardından geliyordu. Ve ortalıkta aynı sözler dolaşıyordu, hepsi, bekleme odasından

paltosunu almaya giderken aynı şeyi yineliyordu: “Gece yarısı, Nana’da buluşuyoruz.” Annesini beklemesi gereken Georges eşikte durmuş, herkese tam adresi veriyordu, üçüncü kat, soldaki kapı. Fauchery çıkmadan önce salona son bir kez göz attı. Vandeuvres kadınların arasındaki eski yerine dönmüş, Léonide de Chezelles’le konuşuyordu. Kont Muffat ile Chouard markisi konuşmaya katılıyor, Madam Hugon gözü açık uyukluyordu. Eteklerin arkasında gözden kaybolan Mösyö Venot iyiden iyiye küçülmüş, yeniden gülümsüyordu. O geniş, görkemli salonda saat ağır ağır on ikiyi çaldı.

— Nasıl! Nasıl! diye sürdürüyordu Madam du Joncquoy, Sayın Bismarck’ın bize savaş açıp zafer kazanacağını mı söylüyorsunuz... İşte bu kadarı da fazla!

Gerçekten de hepsi kocasının işyerinin bulunduğu Alsace’ta kendi kulağıyla duyduğu sözü yineleyen Madam Chantereau’nun çevresinde toplanmış gülüyorlardı.

— Neyse ki imparator başımızda, dedi Kont Muffat her zamanki resmî ciddiyetiyle.

Fauchery’nin duyabildiği son söz bu oldu. Kontes Sabine’e bir kez daha baktıktan sonra kapıyı çekti. Kadın büro şefiyle hiç acele etmeden konuşuyor, bu iri yarı adamın rahatıyla yakından ilgileniyormuş gibi gözüküyordu. Kendisi yanılmıştı besbelli, kadının davranışlarında zerre kadar şuhluk yoktu. Çok yazıktı doğrusu.

— Ne o, inmiyor musun? diye bağırdı Faloiseli kapı aralığından.

Ve kaldırımında birbirlerinden ayrılırken yinelediler:

— Yarın Nana’da görüşürüz.

IV

Zoé evdeki hazırlıkları sabah erkenden, Brébant Lokantası'ndan yanında yardımcı ve garsonlardan oluşan personelle gelen şef garsona bırakmıştı. İskemle ve tabureler de dâhil olmak üzere, akşam yemeği için gereken tabak çanağı, kristal bardakları, masa örtülerini, çiçekleri, kısacası her şeyi Brébant sağlayacaktı. Çünkü Nana'ya kalsa, dolaplarının dibinde bir düzine peçete bile bulamazdı. Ayrıca, yıldız olmanın tadını çıkarmaya vakit bulamadığından, lokantaya gitmeyi kendine yakıştıramamış, lokantayı evine taşıtmıştı. Böylesi ona daha göz kamaştırıcı geliyordu. Başarısını herkesin konuşacağı bir gece yarısı yemeğiyle kutlamak istiyordu. Yemek odası çok küçük olduğundan, şef garson, biraz sıkışık olsa da tam yirmi beş servisin yerleştirildiği masayı oturma odasına kurdurmuştu.

Nana gece yarısı tiyatrodan dönüşte:

— Her şey hazır mı? diye sordu.

— Aman! Ne bileyim ben! diye karşılık verdi kendini kaybetmiş gibi görünen Zoé. Tanrı'ya şükür, ben hiçbir şeye el sürmüyorum. Adamlar mutfağın, bütün evin altını üstüne getirdiler! Üstelik sürekli tartışmam gerekti. Öbür ikisi yine geldi. Ben de kapı dışarı ettim.

Hanımfendinin, geleceği artık güvencede olduğu için, kendi deyişiyle deri değiştirmek üzere artık evine sokmama-

ya karar verdiği iki eski dostundan, o tüccar ve Eflaklıdan söz ediyordu.

— Ne yapışkan adamlar! diye mırıldandı. Bir daha gelirse, onları karakola gideceğinizi söyleyerek korkutun.

Sonra, sofada paltolarını asan Daguenet ile Georges'a seslendi. Bu ikisine Panoramas Pasajı'nda sanatçılara ayrılan çıkış kapısında rastlamış, onları kendi faytonuyla getirmişti. Henüz kimse gelmediğinden Zoé üstüne başına çekidüzen verirken Nana onları süslenme odasına çağırdı. Giysisini değiştirmede, alelacele saçlarını toplattı, topuzuna ve korsajına beyaz güller taktı. Süslenme odası salondaki mobilyalarla dolmuştu, tek ayaklı masaları, kanapeleri, koltukları ters çevirerek oraya tıktırmak zorunda kalmışlardı, tam hazırlığı bitmişken, eteği küçük tekerlekli bir masaya takılıp yırtıldı. Bunun üzerine küplere bindi; böyle şeyler hep onun başına gelirdi. Öfkeyle uzun bir gömleğin üzerine giydiği incecik beyaz ipekli elbisesini çıkardı. Ama az sonra, gönlüne göre başka elbise bulamadığı için ağlaya ağlaya âdetâ bir paçavra gibi görünen aynı elbiseyi giydi. Zoé saçını yeniden düzeltirken, Daguenet ile Georges yırtılan giysiyi iğnelerle tutturmak zorunda kaldılar. Üçü de, başta da yere diz çökmüş, ellerini kızın eteklerine daldırmış ufaklık çevresinde dönüp duruyorlardı. Daguenet ona saatin gece yarısını en çok çeyrek geçtiğini söylediğinde, güçbela yatıştı; telaşından, *Sarışın Venus*'ün üçüncü perdesini bir çırpıda bitirmiş, repliklerin çoğunu atlamış, şarkıların dörtlüklerini yutmuştu.

— Bütün o ahmaklar sürüsüne bu kadarı bile fazla aslında, dedi. Gördünüz mü? Ne çok kelle vardı bu akşam! Zoé, yavrum, siz burada bekleyeceksiniz. Sakın yatmayın, belki size ihtiyacım olur... Hey Tanrım! Tam zamanında bitirdik, insanlar gelmeye başladı bile.

Hızla yerinden fırladı. Elbisesinin kuyruğu yeri süpürürken, Georges olduğu yerde kaldı. Daguenet'nin gözünü dikip kendisine baktığını görünce yüzü kızardı. Yine de bir-

birlerine şefkatle yaklaşmışlardı. Uzun boy aynasında boyunbağlarını düzelttiler, Nana'nın pudrası üzerlerine bulaştığından birbirlerinin üstünü başını fırçaladılar.

— Üstümüze şeker dökülmüş gibi, diye mırıldandı Georges açgözlü bir çocuk gibi gülerek.

O gece için kiralanmış bir uşak, misafirleri yalnız dört koltuğun bırakıldığı küçük oturma odasına alıp, oraya istifliyordu. Yandaki büyük salondan, masaya yerleştirilen gümüş sofra takımlarının gürültüsü, kapının altından da çizgi halinde keskin bir ışık geliyordu. Nana küçük odaya girince, Faloiselının getirdiği Clarisse Besnus'yü koltuklardan birine yerleşmiş bir halde buldu.

— Ne! İlk sen mi geldin! dedi kazandığı başarıdan sonra kadınla senlibenli konuşan Nana.

— Hayır, ilk o geldi, diye karşılık verdi Clarisse. Sürekli geç kalmaktan korkar.. Onu dinleseymdim rujumu silmeye, peruğumu çıkarmaya vakit bulamayacaktım.

Nana'yı ilk kez gören delikanlı eğilip selam veriyor, te-laşını aşırı nazik sözlerin arkasına gizlemeye çalışarak ona iltifat ediyordu. Nana'ysa, yüzüne dikkat bile etmeden, sözlerini dinlemeden elini sıkıp Rose Mignon'a doğru yürüdü. Bir anda alabildiğine kibarlaştı.

— Ah sevgili hanımefendi ne kadar nazıksınız! Sizi ağır-lamayı çok istiyordum!

— İnanın bana, asıl ben çok sevindim, dedi yüzünü aynı şekilde sevimli bir ifade kaplayan Rose.

— Oturun lütfen... Bir şeye ihtiyacınız var mı?

— Hayır, teşekkür ederim... Aman Tanrım! Yelpazemi kürk mantomun cebinde unuttum. Steiner, sağ cebime bakın lütfen.

Steiner ve Mignon, Rose'un arkasından içeri girmişlerdi. Bankacı hemen döndü, az sonra elinde yelpazeyle geri geldi, o arada Mignon Nana'yı kardeşçe kucaklıyor, Rose'u da aynısını yapmaya zorluyordu. Tiyatroda aynı ailenin mensup-

ları gibi değil miydiler? Sonra Steiner'i yüreklendirmek üzere göz kırptı; ama o Rose'un parıltılı bakışlarından rahatsız olduğu için Nana'nın eline bir öpücük kondurmakla yetindi.

Tam bu sırada Kont Vandeuvres, yanında Blanche de Sivry'yle çıkageldi. Reveranslarla birbirlerini selamladılar. Nana törensel bir edayla Blanche'ı bir koltuğa götürdü. O sırada Vandeuvres, Fauchery'nin aşağıda Lucy Stewart'ın arabasını avluya almayan kapıcıyla tartıştığını gülerek anlatıyordu. Bekleme odasından, kapıcıya "Kaba herif!" diye bağırın Lucy'nin sesi geldi. Ancak uşak kapıyı açınca güleç inceliğiyle yürüdü, kendini tanıttı, onu görür görmez sevdiğini, güven veren bir yeteneği olduğunu belirterek Nana'nın iki eline sarıldı. Yeni üstlendiği ev sahipliği rolüyle göğsü kabarın Nana gerçekten şaşırmıştı, teşekkürler ediyordu. Yine de, Fauchery'nin gelişinden beri iyice telaşlı gözüküyordu. Yanına yaklaşma fırsatı bulduğunda kulağına eğilip sordu:

— Gelecek mi?

— Hayır, istemedi, diye karşılık verdi apansız yakalanan gazeteci sert bir şekilde; oysa Kont Muffat'nın daveti kabul etmeyişini açıklamak için uzun bir hikâye hazırlamıştı.

Genç kadının solan yüzünü görünce sersemlik ettiğini anlayıp lafını düzeltmeye çalıştı.

— Daha doğrusu, gelemeyi, çünkü Kontes'i bu akşam İçişleri Bakanlığı'ndaki baloya götürüyor.

— Peki, diye mırıldandı Fauchery'nin kötü niyetinden kuşkulanan Nana. Bana bunun hesabını ödeyeceksin yavrum.

— Öyle mi? dedi bu tehditle gururu incinen gazeteci. Aracılık işlerini sevmem. Bunlar için Labordette'e başvur.

Kızgınlıkla birbirlerine sırtlarını döndüler. Tam bu sırada Mignon, Steiner'i Nana'ya doğru itiyordu. Nana yalnız kalınca, ahabasına iyilik etmek isteyen birinin alaycılığıyla alçak sesle:

— Biliyor musunuz, içi gidiyor, dedi... Yalnız, karımdan korkuyor. Onu korursunuz değil mi?

Nana söyleneni anlamazdan geldi. Gülümsüyor, Rose'a, kocasına, bankacıya bakıyordu; sonra Steiner'e:

— Mösyö Steiner, siz benim yanıma oturursunuz, dedi.

Bu sırada bekleme odasından birtakım fısıltılar, manastırdan kaçıp kendini burada bulmuş gibi görünen kalabalıktan neşeli, konuşkan sesler geldi. Ardından Lucy Stewart'ın iğneli benzetmesiyle yatılı okul öğrencileri dediği beş hanımın önünden giden Labordette gözüktü. Bu hanımlar, kemerli mavi kadife elbisesi içinde pek görkemli duran Gaga, her zamanki gibi dantelli ipek şalıyla Caroline Héquet, alışkın olduğu gibi üzerine ne bulduysa giyen Léa de Horn, herkesin sütanne göğüsleriyle alay ettiği çocuk yüzlü, tombul sarışın Tatan Néné, Folies-Dramatiques'te ilk kez sahneye çıkan on beş yaşındaki sıska Maria Blond'dan oluşuyordu. Labordette bütün bu hanımları aynı arabayla getirmişti, Maria Blond'u dizlerine oturtup tıkış tıkış geldikleri için hâlâ gülüşüyorlardı. Ama misafirlerle selamlaşıp ellerini sıkarken biraz ciddileştiler, dudaklarını ısırarak gülüşmeyi kestiler. Gaga çocuklaşmış, ağırbaşlı görünmek için peltek peltek konuşuyordu. Yalnızca yolda, Nana'nın gece yarısı yemeğinde servisi çırılçıplak altı zencinin yapacağını söylediği Tatan Néné kaygılanıyor, bir an önce adamları görmek istiyordu. Labordette, sus koca hindi, diyerek sesini kesmesini istedi.

— Peki Bordenave nerede? diye sordu Fauchery.

— Aaa! Üzgünüm, diye bağırdı Nana, o bu akşam aramızda olamayacak.

— Evet, dedi Rose Mignon, ayağını kapıya çarpıp burktu... Sargılayıp bir iskemleye uzattığı bacağıyla nasıl küfrettiğini görecektiniz!

Bunun üzerine, herkes Bordenave'ın gelemeyecek olmasına üzüldü. Bordenave'sız gece yarısı yemeği olmazdı. Neyse, buna katlanacaklardı. Ve başka bir konuya geçtiklerinde gür bir ses işitildi:

— Bak sen şu işe! Demek beni şimdiden gömdünüz!

Bir çığlık yükseldi, herkes başını çevirdi. Sargılı bacağı, kıpkırmızı suratı, iri yarı bendeniyle eşikte dikilen Bordenave, Simonne Cabiroche'un omzuna yaslanmıştı. O aralar Simonne'la birlikteydi. Eğitimli, piyano çalan, İngilizce bilen bu sevimli sarışın kız güzel vücuduyla Bordenave'ın ağırlığı altında eziliyor, yine de halinden memnunmuş gibi gülümsüyordu. Bordenave yanındaki kızla ilginç bir görüntü oluşturdıklarını fark edip birkaç saniye öylece durdu.

— Yaaa gördünüz mü? Sizi çok sevdiğimi kabul edin, diye sürdürdü sonra. Doğrusu, tek başıma kalınca sıkılmaktan korktum, kendi kendime: Hadi bakalım, gidiyorum... dedim.

Ama sözünü yarım bırakıp bir küfür savurdu:

— Hay canına yandığımı!

Simonne hızlı bir adım attığı için birden bacağı sızladı. Kızı itti. Simonne'sa, dövölmekten korkan bir hayvan gibi güzel yüzünü yere eğerken, tombul küçük bir sarışının sahip olabileceğı tüm güçle ona destek oluyor, gülümsemeye devam ediyordu. Bu arada, herkes yanlarına koşmuştu. Bordenave, kendini Rose Mignon'un getirdiğı koltuğa bırakırken, diğer kadınlar ayağını uzatacağı ikinci koltuğı itiyorlardı. Oradaki bütün kadın oyuncular boynuna sarılıp öptüler. Bizimki homur homur homurdanıyor, öfleyip püflüyordu:

— Hay canına yandığım! Ama göreceksiniz, midem sağlamdır.

O arada başka konuklar da gelmiş, odada kıpırdayacak yer kalmamıştı. Yandaki tabak çanak tıngırtısı bitmişti; büyük salondan bir tartışma sesi geliyor, şef garson birine çıkışiyordu. Nana başka konuk beklemediğinden, sofraya hâlâ çağrılmamış olmalarına şaşırıyor, sabırsızlanıyordu. Olup biteni öğrenmek üzere Georges'u yolladığı sırada, içeri kadınlı erkekli bir kalabalığın girdiğini görünce neye uğradığını şaşırđı. Bu gelenleri hiç tanıımıyordu. Biraz canı

sıkıldı, Bordenave'a, Mignon'a, Labordette'e sordu. Onlar da hiçbirini tanımıyorlardı. Kont Vandeuvres'e yöneldiğinde ansızın anımsadı; bunlar Kont Muffat'ın evinde davet ettiği gençlerdi. Nana ona teşekkür etti. Güzel, güzel, yalnız biraz sıkışacaklardı. Labordette'e masaya yedi servis daha koydurmasını rica etti. Labordette dışarı çıkarken uşak üç yeni konuğu içeri aldı. Yoo, artık bu kadarı da fazlaydı; o gece iş çığrından çıkacaktı. Yavaş yavaş kızmaya başlayan Nana süzüle süzüle, bu kadarının da fazla olduğunu söylüyordu. İki kişinin daha geldiğini görünce olup biteni gülünç bulup gülmeye başladı. Aman canım! Mecburen sığışacaklardı artık. Herkes ayaktaydı, yalnız Gaga ile Rose Mignon oturuyordu, Bordenave da tek başına iki koltuğa yayılmıştı. Her yandan mırıltılar yükseliyor, konuklar hafif esnemelerini bastırıp alçak sesle konuşuyorlardı.

— Baksana kızım, dedi Bordenave, artık sofraya otur-sak? Sanırım herkes geldi, öyle değil mi?

— Elbette, herkes geldi! diye karşılık verdi gülerek.

Etrafına göz gezdirdi. Ama beklediği birini göremeyince birden ciddileşti. Belli ki sözünü etmediği bir konuk eksikti. Beklemek gerekiyordu. Konuklar birkaç dakika sonra yan-larında soylu yüzlü, beyaz sakallı, uzun boylu bir bey gördü-ler. İşin asıl şaşırtıcı yanı, kimse onun geldiğini görmemişti; küçük salona kapısı aralık duran yatak odasından süzölmüş olmalıydı. Birden ortalığı bir sessizlik kapladı, fısıltılar du-yuldu. Kont Vandeuvres belli ki gelen beyin kim olduğunu biliyordu, çünkü gizlice el sıkışmışlardı; hanımların soru-larına gülücükle yanıt veriyordu. Bunun üzerine Caroline Héquet, onun ertesi gün evlenmek üzere Londra'ya döne-cek bir lord olduğuna bahse girdi; bu adamı tanıyordu, bir yerlerde görmüştü. Bu haber hanımlar arasında dolaşıverdi; ama Maria Blond bunun bir Alman büyükelçisi olduğunu söyledi, çünkü arkadaşlarından biriyle yatıyordu. Erkekler kısa tümcelerle adamın kim olduğu hakkında yorumlar ya-

piyorlardı. Ciddi bir adama benziyordu. Belki de bu gece yemeğinin masraflarını o karşılıyordu. Bu mümkündü. Öyle görünüyordu. Aman canım! Yeter ki yemek iyi olsun! Sonunda kimse onun kim olduğunu anlayamadı, şef garson büyük salonun kapısını açtığında, beyaz sakallı yaşlı adamı unutmuşlardı.

— Hanımefendinin sofrası hazır.

Nana, hemen arkasında tek başına yürüyen yaşlı adamın yaptığı hamleyi gördüğünü belli etmeden Steiner'in koluna girdi. Zaten yemek salonuna sırayla geçilemedi. Salona rastgele doluşan kadınlar ve erkekler bu düzensizlikle kentlilere özgü bir saflıkla dalga geçiyorlardı. Mobilyaları boşaltılmış geniş salona uzun bir masa yerleştirilmişti, ama o bile kısa gelmişti, çünkü tabaklar dip dibeydi. Onar mumlu dört şamdan yemek masasını ve sağında solunda çiçek demetleri bulunan yaldızlı bir süslemeyi aydınlatıyordu. Tam lokantalara özgü bir şatafattı bu; üzerlerinde ev sahiplerinin adının baş harflerinin bulunmadığı, kenarlarına sırma çekilmiş porselen tabaklar, yıkana yıkana aşınıp solmuş gümüş çatal bıçaklar, kırılanları halk pazarlarından tamamlanabilen on iki kişilik kristal bardak takımları. Bütün bunlar ansızın edinilmiş bir servetin olanaklarıyla yeni taşınılmış ve henüz hiçbir şeyin yerli yerinde olmadığı bir evi kutlamak üzere verilen yemeği andırıyordu. Bir tek büyük avize eksikti; fitilleri daha yeni gözüken uzun mumlar komposto tabaklarının, çukur tabakların, meyvelerin, küçük pastaların, reçellerin konduğu kâselerin üstüne solgun sarı bir ışık saçıyordu.

— En iyisi, dedi Nana, herkes istediği yere otursun. Öylesi daha eğlenceli.

Kendisi, masanın tam ortasında ayakta duruyordu. Kimsenin tanımadığı yaşlı bey sağına, Steiner de soluna oturmuştu. Konuklar yerlerini alırken küçük oturma odasından küfürler duyuldu. Yerleştiği iki koltuktan kalkmakta güçlük

eken, avaz avaz bağıran, öbürleriyle birlikte sıvışan Simonne srtğne seslenen Bordenave'dı bu. Yürekleri sızlayan kadınlar koştı. Az sonra Caroline, Clarisse, Tatan Nn ve Maria Blond'un destek oldukları Bordenave gözüktü. Onu bir yere oturtmak da başı başına sorun oldu.

— Masanın tam ortasına, Nana'nın karışısına! diye bağırlıyordu. Bordenave tam ortaya! Bize başkanlık etsin!

Bunun zerine hanımlar onu tam ortaya oturtular. Ancak bacağına uzatacağı bir iskemle daha gerekti. İki hanım bacağına usulca kaldırıp iskemleye uzattılar. Hiç nemi yoktu, o da yan oturdu.

— Hay canına yandığım! diye homurdanıyordu. Sakarlık yaptık işte! Ah canım pisiciklerim, babanız size emanet.

Sağında Rose Mignon, solunda Lucy Stewart vardı. Kadınlar ona gözleri gibi bakmaya söz verdiler. Şimdi artık herkes bir iskemleye yerleşiyordu. Kont Vandeuvres, Lucy ile Clarisse'in arasına; Fauchery de Rose Mignon'la Caroline Hquet'nin arasına oturdu. Karşıda Faloiseli Hector, Clarisse'in çağrılarına aldırmandan koşup tam karşıya, Gaga'nın yanına çökmüştü; Steiner'i bir saniye bile yalnız bırakmayan Mignon, bankacıdan yalnız Blanche'la konuşmak için ayrılmıştı, solunda da Tatan Nn vardı. Onun yanına da Labordette oturmuştu. Masanın iki ucundaysa iki delikanlı, hanımlar, Simonne, La de Horn, Marie Blond gelişigüzel oturuyorlardı. Daguenet'yle Georges Hugon da oradaydılar ve dostluklarını pekiştirirken Nana'ya gülücükler yolluyorlardı.

O arada, iki kişi ayakta kalınca şakalar yapıldı. Erkekler hanımlara dizlerine oturmalarını neriyorlardı. Kollarını oynatamayan Clarisse, yemeğini yedirmesi iin Vandeuvres'e güvendiğini söylüyordu. Aman canım, şu Bordenave iki iskemleyle ne kadar yer işgal ediyordu! Son bir çabayla herkes yerine oturabildi; Mignon balık istifine döndüklerini söyledi bağıarak.

— Kuşkonmaz ezmesi, Deslignac usulü et suyu alır mısınız Kontes? diye soruyordu yemek tabaklarını konukların arasında dolaştıran garsonlar.

Bordenave yüksek sesle etsuyu çorbayı önerirken bir çığlık yükseldi. Herkes kızmış, karşı çıkıyordu. Kapı açılmış, geciken üç kişi, bir kadınla iki erkek içeri girmişti. Aaa, işte bu kadarı da fazlaydı artık! Yerinden kıpırdamayan Nana gözlerini kısıyor, gelenleri tanıyıp tanımadığına bakıyordu. Hanım, Louise Violaine'di. Ama iki erkeği hiç görmemişti.

— Sevgili dostum, dedi Vandeuvres, beyefendi, dostlarımdan biri, deniz subayı Sayın Foucarmont'dur, kendisini ben çağırdım.

Foucarmont büyük bir rahatlık içinde selam verip ekledi:

— Ben de dostlarımdan birini çağırmakta sakınca görmedim.

— Tamam, tamam, diyordu Nana. Oturun lütfen... Durun bakalım, Clarisse azıcık kay. Orada çok sere serpe oturuyorsunuz... Hadi biraz gayret...

Biraz daha sıkışıldı, Foucarmont ve Louise'e masanın ucunda küçük bir yer açıldı; ama dostu tabağından uzak kaldı; yemeğini, iki yanındakilerin omuzları arasından uzanarak yiyordu. Hizmet eden garsonlar çorba tabaklarını kaldırıyor, onun yerine mantarlı tavşan kızartması ve peynirli makarna tabaklarını dolaştırıyorlardı. Bordenave, bir ara Prullière'i, Fontan'ı ve yaşlı Bosc'u yanına alıp getirmeyi düşündüğünü söyleyerek masadakilerin yüreğini hoplattı. Nana yine saygın bir tavır takınmıştı; mesafeli bir tonda onları da güzelce ağırlayacağını söyledi. Arkadaşlarıyla bir araya gelmek isteseydi, onları bizzat kendisi çağırırdı. Ama hayır, soytarılar yer yoktu bu akşam. Yaşlı Bosc hep çakırkeyifti; Prullière durmadan şişinirdi; Fontan'a gelince, avaz avaz bağırarak saçma sapan şeyler söylediği için çekilmez olurdu. Ayrıca görüldüğü gibi soytarılar, bu beylerin arasına yakışmazdı.

— Evet, evet, bu doğru, dedi Mignon.

Masanın çevresindeki takım elbiseli, beyaz boyunbağı, yorgunluğun daha da zarifleştirdiği solgun yüzlü beyler doğrusu çok şıktılar. Yaşlı bey, bir elçiler toplantısına başkanlık ediyormuşçasına, elini kolunu ağır ağır oynatıyor, nazıkçe gülümsüyordu. Vandeuvres, iki yanında oturan hanımlara büyük bir nezaket gösterip Kontes Muffat'nın evindeymiş gibi davranıyordu. Nana daha o sabah teyzesine, bundan daha mükemmel erkekler bulunamayacağını, hepsinin soylu ya da varlıklı, ayrıca zarif insanlar olduğunu söylemişti. Kadınlara gelince, onlar da erkeklerle uyum içindeydi. Blanche, Léa, Louise gibi birkaçı açık giysilerle gelmişlerdi; yalnız Gaga fazla açık giyinmişti, oysa yaşı düşünülecek olursa, bedenini bu kadar teşhir etmese çok daha iyi ederdi. Herkes kendine bir yer bulduğundan, gülüşüp şakalaşmalar azalmıştı. Georges, Orléans'daki burjuva evlerinde çok daha neşeli akşam yemeklerine katıldığını anımsıyordu. Masada insanlar hemen hiç konuşmuyor, tanışmayan erkekler birbirlerine bakıyor, kadınlar sakince oturuyordu; zaten Georges'un en çok şaştığı da buydu. Onların çok beceriksizce ve acemice davrandıklarını düşünüyordu, oysa, hemen herkesin birbirlerine sarılıp öpüşeceklerini sanmıştı.

Tam ikinci yemekler, Chambord usulü Ren sazanıyla İngiliz usulü karaca kızartması getirilirken, Blanche yüksek sesle:

— Lucy, şekerim. Pazar günü, sizin Olivier'ye rastladım, dedi... Ne kadar büyümüş!

— Yaaa! diye karşılık verdi Lucy. On sekizine bastı; doğrusu bu beni gençleştirmiyor... Dün okuluna döndü.

Övünçle söz ettiği oğlu Olivier denizcilik okulunda öğrenciydi. Bunun üzerine, çocuklar hakkında konuşuldu. Bütün hanımlar duygulanmışlardı. Nana büyük sevincini dile getirdi: Yavrusu küçük Louis şimdi artık teyzesindeydi, onu her sabah on bire doğru getiriyordu; yatağına alıyor, o da yatakta köpeği Lulu ile oynuyordu. İkisini orada, battani-

yenin altında, yatağın dibinde oynarken görseniz gülmekten ölürdünüz. Louis'ciğin daha şimdiden ne kurnaz olduğunu bilemezsiniz.

— Ah dün nasıl bir gün geçirdim Tanrım! diye anlatmaya başladı Rose Mignon. Düşünsenize, Charles ve Henri'yi yatılı okuldan almaya gitmiştim ve elbette onları akşam tiyatroya getirmek gerekti... Hoplayıp zıplıyor, minicik ellerini çırpıyorlardı: “Annemizi oynarken göreceğiz! Annemizi oynarken göreceğiz! Güzel bir gösteri olacak!”

Mignon, gözleri baba sevgisiyle yaşarmış, tatlı tatlı gülümsüyordu.

— Ve oyun sırasında, öyle gülünç, öyle ciddiydiler ki, diye araya girdi bakışlarını Rose'a sabitlerken, bana annelerinin neden böyle çıplak bacakla dolaştığını soruyorlardı...

Bütün masa gülmeye başladı. Babalık gururu okşanan Mignon övünç duyuyordu. Çocuklarına hayrandı, aklındaki tek düşünce Rose'un tiyatrodan ya da başka yerlerde kazandığı serveti, işine bağlı bir kâhya gibi kılı kırk yararak çocuklar için büyütme idi. Rose'un şarkı söylediği müzikli bir kafede orkestra şefliği yaptığı sırada tanışıp evlendiklerinde birbirlerini büyük bir tutkuyla sevmişlerdi. Bugünse iyi birer dosttular. Kendi kuralları vardı: Kadın bütün yeteneği ve güzelliğiyle, elinden geldiğince çok çalışıyordu; kendisi, kemanını bırakmış, karısının sanatçı ve kadın olarak başarılarını izliyordu. Doğrusu, birbirine bundan daha bağlı, daha burjuva bir çift bulunamazdı.

— Büyük kaç yaşında? diye sordu Vandeuvres.

— Henri dokuz yaşında, diye karşılık verdi Mignon. Koca delikanlı oldu!

Sonra, çocukları sevmeyen Steiner'le dalga geçti; dingin bir gözüpeklikle ona, baba olsaydı, parasını böyle ahmakça saçıp savurmayacağını söyledi. Konuşurken Blanche'ın omzunun üstünden, Nana'yla işlerin yolunda gidip gitmediğini görmek üzere bankacıyı gözlüyordu. Ancak, bir süredir göz

göze konuşan Rose ve Fauchery canını sıkıyorlardı. Rose, belki, böyle bir saçmalığa zaman harcamazdı. Mignon bu gibi durumlarda araya girerdi. Serçeparmağında elmas bir yüzük vardı ve zarif elleriyle ince karaca dilimini bitiriyordu.

Zaten çocuklarla ilgili konuşmalar sürüyordu. Gaga'ya yakın oturduğu için eli ayağına dolaşan Faloiselı, kadına Variétés Tiyatrosu'nda tanışma mutluluğuna eriştiği kızını soruyordu. Lili iyiydi, ama daha o kadar küçüktü ki! Lili'nin on dokuzuna bastığını öğrenince pek şaşırdı. Bu bilgi Gaga'yı daha da önemsemesine yol açtı. Neden Lili'yi getirmediğini sorunca:

— Yoo, asla! dedi kadın dudaklarını büzerek. Yatılı okuldan çıkmak isteyeli üç ay bile olmadı... Bense onu hemen evlendirmeyi düşünüyordum. Ancak beni öyle çok seviyor ki, onu okuldan almak zorunda kaldım, istemesem de.

Genç kızının iyi bir evlilik yapmasından söz ederken, kırılganlığı dökülmüş, morarmış gözkapakları inip kalkıyordu. Bu yaşta, bir köşede üç beş kuruşu olmadığı, hâlâ çalıştığı, büyükanneleri olacak yaşta genç erkeklerle düşüp kalktığı düşünülecek olursa, iyi bir evliliğin çok daha hayırlı olduğu anlaşılırdı. Aşırı pudralanmış, kocaman omzunu yaslayarak yüzünü kızarttığı Faloiselıya doğru eğildi:

— Biliyor musunuz, o da bu yola düşerse, bunun sorumlusu ben olmayacağım... Ama insan gençken öyle garip davranıyor ki!

Masanın çevresinde büyük bir hareketlilik vardı. Garsonlar sağa sola koşuşturuyorlardı. İkinci yemeklerden sonra sıra ana yemeklere gelmişti: Mareşal usulü besi pilici, sirke soslu dil balığı, kaz ciğeri dilimleri. O ana dek Meursault şarabı sunan şef garson şimdi Chambertin ya da Léoville ikram ediyordu. Georges, tabaklar değiştirilirken çıkan şangırtıda gittikçe şaşıarak Daguenet'ye, bütün bu hanımların çocukları olup olmadığını sordu; Daguenet bu soruyla neşelenerek, ayrıntılı bilgiler verdi. Lucy Stewart, Kuzey Garı'nda trenleri

yağlayarak hayatını kazanan İngiliz kökenli bir adamın kızıydı; otuz dokuz yaşındaydı, at kafalıydı ama sevimli kızdı, veremliydi ama sağlıklı görünüyordu, hanımlar arasında en zarif giyinen oydu, üç prens ve bir dükle birlikte olmuştu. Bordeaux doğumlu, utancından ölüp gitmiş küçük bir memurun kızı olan Caroline Héquet'nin şansı annesinin mantıklı bir kadın olmasıydı, başta kızına lanetler yağdırmış, ama bir yıl düşündükten sonra, en azından servetini kurtarmak maksadıyla kendini kızına adamıştı; yirmi beş yaşındaki bu soğuk kız, değeri hiç düşmeden elde edilebilecek en güzel kızlardan biri sayılıyordu; alabildiğine düzenli bir kadın olan anne defterleri tutar, gelir giderleri kılı kırk yarararak yazar, giysi ve iç çamaşırı diktiği iki kat yukarıdaki daracık konutundan bütün evi çekip çevirirdi. Asıl adı Jacqueline Baudu olan Blanche de Sivry'ye gelince, Amiens yakınlarındaki bir köyden geliyordu; aptal, yalancı, güzeller güzeli bir kadındı, bir generalin torunu olduğunu öne sürer, otuz iki yaşında olduğunu hiçbir zaman açıklamazdı; etli butlu olduğu için Rusların pek hoşuna giderdi. Daguenet, daha sonra, öbürleri için de hızla birkaç söz ekledi: Bir hanım tarafından Saint-Aubain-sur-Mer'den hizmetçi olarak getirilmiş Clarisse Besnus, kadının kocası sayesinde kibar insanların arasına katılmıştı; Saint-Antoine Mahallesi'nde mobilyacılık yapan bir adamın kızı olan Simonne Cabiroche büyük bir yatılı okulda öğretmen olmak üzere yetiştirilmişti; Maria Blond, Louise Violaine, Léa de Horn Paris kaldırımlarında sürtmüşlerdi; bir de, Fransa'nın sefil Champagne'ında, yirmi yaşına dek sığır gütmüş Tatan Néné vardı. Georges, kulağının dibinde çekinmeden dile getirilen bu ayrıntıları şaşkınlık ve heyecanla dinliyor, sözü edilen hanımlara bakıyordu; o arada, garsonlar tam arkasında, saygılı bir sesle yineliyorlardı:

— Mareşal usulü besi pilici... Sirke soslu dil balığı...

— Bakın sevgili dostum, dedi Daguenet bütün deneyimini ortaya koyarak, o balıktan almayın, bu saatte peş para

etmez... Biraz Léoville şarabıyla yetinin, en azından mideni bozmaz.

Otuz sekiz kişinin havasızlıktan bunaldığı masadan, şamdanlardan, gezdirilen yemek tabaklarından dayanılmaz bir sıcaklık yükseliyordu ve garsonlar kendilerini kaybetmiş bir halde her yanı yağ lekesi içinde kalan halının üzerinde koşuyorlardı. Ancak, gece yarısı yemeği hiç de neşeli geçmiyordu. Hanımlar istemeye istemeye iki lokma yiyor, etin yarısını tabaklarında bırakıyorlardı. Bir tek Tatan Néné önüne konan her yemeği oburca silip süpürüyordu. Gece nin bu ilerlemiş saatinde, masada yalnız tatmin edilmemiş açlıklar, bozulmuş midelerin kaprisleri vardı. Nana'nın yanbaşındaki yaşlı bey önerilen bütün yemekleri geri çeviriyordu; yalnız bir kaşık çorba içmişti; önündeki boş tabakla sessizce oturuyor, etrafına bakıyordu. Herkes gizli gizli esniyordu. Zaman zaman göz kapakları kapanıyor, yüzler toprak rengine dönüşüyordu; Vandeuvres'ün deyişiyle, yemek sıkıntıdan patlatacak gibiydi. Bu gece yemeklerinin eğlenceli olabilmeleri kargaşa yaşanmasına bağlıydı. Böyle kibar, efendice davranacaklarsa, yemek için en azından insanın daha az sıkıldığı kalabalık lokantalara gitmek çok daha iyiydi. Durmadan bağırıp çağıran Bordenave olmasa herkes çoktan uyumuş olacaktı. Bu Bordenave hayvanı, bacağını rahatça uzatmıştı ve bütün hizmetini sultanlar gibi iki yanındaki Lucy ile Rose'a gördürüyordu. Kızlar yalnız onunla ilgileniyor, ona özen gösteriyor, pırpırlıyor, bardağıyla tabağının boş kalmamasına dikkat ediyorlardı; buna karşın o durmadan yakınıyordu:

— Kim kesecek etimi? Bu işi ben yapamam, masa bir fersah ötede.

Simonne her an kalkıyor, gelip arkasına dikiliyor, etini ve ekmeğini kesiyordu. Bütün kadınlar onun yemeğiyle ilgileniyordu. Garsonlara sesleniliyor, çatlayana dek yediriliyor, Simonne ağzını silerken Lucy ile Rose tabağını değiştiriyor-

lardı; bundan pek hoşlanan Bordenave sonunda memnuniyetini belli etme lütfunda bulundu:

— Tamam kızım, en doğrusunu yapıyorsun... Kadın dediğin böyle olmalı.

Herkes biraz canlanınca sohbet genel konulara kayd. O sırada mandalinalı şerbetler bitiriliyordu. Sıcak yemek olarak mantarlı fileto, soğuk olarak da jöleli beç tavuğu peltesi vardı. Konuklarının somurtkanlığına sinirlenen Nana yüksek sesle konuşmaya başlamıştı:

— Biliyor musunuz, sergiyi görmeye gelecek olan İskoç prensi daha şimdiden *Sarışın Venus*'e ilk sıradan yer ayırtmış.

— Umarım bütün prensler oyuna gelir, dedi ağzı dolu olan Bordenave.

— Pazar günü İran şahı bekleniyor, dedi Lucy Stewart.

Bunun üzerine Rose Mignon şahın elmaslarından söz etti. Üzerinde milyonlar değerinde, her yanı mücevherlerle kaplı harika bir kaftan vardı. Gözleri hırsıyla ışıldayan solgun yüzlü bütün hanımlar başlarını uzatıyor, sergiye beklenen öbür kralların, imparatorların adlarını sıralıyorlardı. Hepsinin aklında bir kralın kapılacağı bir heves, bir servet karşılığı bir kralla geçirilecek bir gece düşü vardı.

— Söylesene şekerim, diye sordu Caroline Héquet, Vandevres'e doğru hafifçe eğilerek, Rus çarı kaç yaşında acaba?

— Ooo, onun yaşı yok ki, diye karşılık verdi gülen Kont. Bu konuda yapacak bir şey yok, şimdiden uyarıyorum sizi.

Nana incinmiş gibi göründü. Çok sert kaçan bu söze herkes mırıltılarla karşı çıktı. O arada Blanche, bir keresinde Milano'da gördüğü İtalya kralı konusunda bilgi veriyordu, doğrusu hiç yakışıklı değildi ama yine de istediği kadını elde ediyordu; ama Fauchery, Vittorio Emanuele'in sergiye kesinlikle gelemeyeceğini söyleyince epey canı sıkıldı. Louise Violaine ve Léa Avusturya imparatorunu kafeslemeyi tasarlıyorlardı. Ansızın küçük Maria Blond'un sesi işitildi:

— Alın size yaşlı, sıska Prusya kralı! Geçen yıl Baden'deydim. Hep Kont Bismarck'ın yanındaydı.

— Ben Bismarck'ı tanıdım, diye araya girdi Simonne... Çekici bir adam.

— Dün söylediğim gibi, diye bağırdı Vandeuvres, ama kimse bana inanmak istemiyordu.

Ve Kontes Sabine'in evinde olduğu gibi uzun süre Kont Bismarck hakkında konuşuldu. Vandeuvres aynı sözleri tekrarlardı. Bir an için, Muffatların evindeki ortama döndü; farklı olan tek şey hanımlardı. Neyse ki, o sırada müzik çalmaya başladı. Derken, Foucarmont bütün Paris'in dilinden düşmeyen manastır töreniyle ilgili bir sözü ağzından kaçırınca, Nana, Fougeraylerin kızıyla ilgili ayrıntıları öğrenmek istedi. Ah, ah! Zavallı kızcağız, böyle canlı canlı mezara girmek! Ama ne yapılabilirdi? Tanrı'nın çağrısı karşısında elden ne gelirdi? Bu hikâye masadaki kadınları çok duygulandırmıştı. Laf dönüp dolaşıp yeniden Kont Bismarck'a gelince, aynı şeyleri ikinci kez dinlemekten canı sıkılan Georges, Daguene't'e Nana'nın özel alışkanlıklarını sordu. Tatan Néné, tanımadığı şu Bismarck'ın kim olduğunu sormak için Labordette'in kulağına eğiliyordu. Labordette son derece soğuk bir ifadeyle ona garip hikâyeler anlattı; bu Bismarck insanı çiğ çiğ yerd; ininin yakınında bir kadına rastladı mı, sırtına atıp kaçırdı; bu yüzden, kırk yaşında, otuz iki çocuğu vardı.

— Kırk yaşında, otuz iki çocuk mu! diye bağırdı söylene-ne inandığı için afallayan Tatan Néné. O yaşta epey yorulmuş olmalı.

Herkes kahkahayı patlattı, bunun üzerine kendisiyle alay edildiğini anladı.

— Ne salaksınız! Nereden bileyim ben şaka yaptığınızı!

Yine de Gaga'nın aklı sergide kalmıştı. Diğer tüm hanımlar gibi sergi deyince neşeleniyor, kendinden geçiyordu. Çok güzel bir mevsimdi, hem taşradakiler, hem yabancılar Paris'e akın edecekti. İşler yolunda giderse, sergiden sonra, Juvisy'ye, nicedir hayalini kurduğu küçük eve çekilebilirdi.

— Neylersiniz? dedi Faloiseliya. Hiçbir sonuca varılmıyor... Erkekler beni hâlâ sevseydi!

Gaga delikanlının dizinin bacağına yaslandığını hissedince gevşemişti. Genç adam kıpkırmızı kesilmişti. Kadınsa, bir yandan gevezelik ederken göz ucuyla delikanlıyı tartıyordu. Pek de kaba olmayan ufak tefek bir genç; ama Gaga kılı kırk yaran biri değildi. Faloiseli sonunda adresini almayı başardı.

— Bakın, diye mırıldandı Vandeuvres, Clarisse'e, sanırım Gaga sizin Hector'u elinizden alıyor.

— Hiç umurumda değil! diye karşılık verdi Clarisse. Sağın teki bu oğlan... Şimdiye dek üç kez kapı dışarı ettim onu... Biliyor musunuz, veletler yaşlı hanımlara sulanınca midem bulanır.

Burada sözünü kesip küçük bir baş işaretiyle, yemeğin başından beri, üç iskemle ötede oturan seçkin bir beye omuzlarını göstermek için uygunsuzca yayılan, kurum satan Blanche'ı gösterdi.

— Sizi de terk ediyorlar sevgili dostum, diye ekledi.

Vandeuvres hiç aldırmıyormuş gibi hafifçe gülümsedi. Şu zavallı Blanche'ın iyi bir iş çevirmesine engel olacak değildi ya. Steiner'in masadaki tavırları onu daha çok ilgilendiriyordu. Bankacı aniden âşık olmasıyla ünlüydü; elinden milyonlar geçen becerikli bir iş adamı olan bu korkunç Alman Yahudisi bir kadına abayı yakınca salaklaşmıştı: Tüm kadınları arzular, ne kadar pahalı olursa olsun, onlardan birini satın almadan tiyatrodaki görünmek istemezdi. Bu işe büyük paralar harcadığı söylenirdi. Kızlara duyduğu çılgınca iştah tam iki kez varını yoğunu tüketmişti. Vandeuvres'ün deyişiyle, kızlar kasasını boşaltarak ahlakın öcünü alıyorlardı. Landes Tuz Madenleri'nin hisse senetlerinde çevirdiği büyük dolap ona borsadaki eski gücünü kazandırmıştı, Mignonlar altı haftadır çıtır çıtır tuz madeni hissesi yiyorlardı. Ancak bahisler açılmıştı, Mignonlar yağlı parçayı tek başlarına bitiremeyecekti. Nana beyaz dişlerini gösteriyordu. Steiner bir

kez daha abayı yakmıştı; sarkık dudağı, leke dolu yüzüyle Nana'nın yanında afallamış bir halde isteksiz isteksiz bir şeyler yiyordu. Kızın tek yapacağı rakamı söylemekti. Ama o hiç acele etmiyor, adamla oynuyor, kılı kulağına eğilip kırkıyor, adamın tombul yanağında beliren ürpertilerle eğleniyordu. O hödük Kont Muffat kendini naza çekerken, bu işi aradan çıkarabilirdi.

— Léoville mi, Chambertin mi? diye mırıldandı garsonlardan biri, tam Steiner kısık sesle Nana'ya bir şeyler anlatırken başını ikisinin arasına uzatarak.

— Ne dedin? diye geveledi akli başından giden Steiner. Ne isterseniz verin.

Mignon'a sinirlenen Vandeuvres, kışkırtıldığında korkunç bir kadın olup çıkan, alabildiğine sivri dilli Lucy Stewart'ın dirseğini itiyordu.

— Biliyor musunuz, arabuluculuk yapacak, diyordu Kont'a. Ufak tefek Jonquier'ye oynadığı oyunu yinelemek istiyor... Rose'la birlikteyken iri yarı Laure için yanıp tutuşan Jonquier'yi anımsıyorsunuz değil mi? Mignon ona Laure'u ayarladı, sonra zaman zaman küçük bir kaçamak yapmasına izin verilen bir koca gibi onu yeniden Rose'un kucağına getirdi... Ama bu kez işler istediği gibi yürümeyecek. Nana kendisine ödünç verilen erkekleri geri vermez.

— Mignon neden öyle sert sert bakıyor karısına? diye sordu Vandeuvres.

Biraz eğildi, Rose'un Fauchery'e baygın baygın baktığını gördü. Bu durum yanında oturan kadının öfkesini açıklıyordu. Gülererek sürdürdü:

— Vay canına! Kıskanıyor musunuz?

— Kıskanmak mı? dedi burnundan soluyan Lucy. Hah! Rose, Léon'u istiyorsa onu seve seve veririm. Hem de tam değerine! Haftada bir demet çiçeği! Görüyorsunuz ya sevgili dostum, bu tiyatrocı kızların hepsi aynı. Rose, Léon'un Nana'yla ilgili yazısını okurken öfkesinden ağladı. Bu du-

rumda ona da bir yazı gerek, işte şimdi elde etmeye çalışıyor... Ben de Léon'u kapı dışarı edeceğim!

Sözünü kesip elinde iki şişeyle arkasında dikilen garsona:
— Léoville, dedi.

Sonra sesini alçaltıp sürdürdü:

— Bu benim tarzım değil, kızacak değilim elbet... Yine de, kibirli bir fahişe. Kocasının yerinde olsam onun yüzüne güzel bir şamar indirirdim... Yoo, bu iş ona hiç uğur getirmeyecek. Benim Fauchery'yi tanımıyor, düzenbazın tekidir, kendi yerini sağlamlaştırmak için gidip kadınlara yapışır... Aman ne ahmaklar!

Vandeuvres kızı yatıştırmaya çalıştı. Rose ve Lucy'nin yüzüstü bıraktıkları Bordenave, babanın aç susuz bırakıldığını haykırarak küplere bindi. Böyle çıkışması ortamı neşelendirdi. Servis edilen yemekler masada duruyor, artık kimse bir şey yemiyordu, İtalyan usulü taş mantarı ile Pompadour usulü çıtır çıtır ananaslı turta tabaklarından herkes iki çatal alıp bırakıyordu. Ancak, çorbadan sonra içilen şampanya yavaş yavaş bütün konukları gergin bir esrikliğe sürüklüyordu. Sonunda herkes daha rahat davranmaya başlamıştı. Hanımlar, önlerindeki karman çorman tabakları itip dirseklerini masaya dayıyor; erkekler, azıcık soluk alabilmek için iskemlelerini geri çekiyor ve siyah takım elbiseler, açık renk korsajların arasına gömülüyor, yan dönmüş çıplak omuzlar ipek gibi parlıyordu. Salon çok sıcaktı, masanın üstünde, gittikçe yoğunlaşan mumların ışığı daha da sararıyordu. Zaman zaman, altın sarısı bir ense kıvrır kıvrır saçlar arasında öne eğildiğinde, elmas küpelerin parıltısı yüksek topuzu aydınlatıyordu. Bazen de masada neşe patlamaları oluyor, gözler gülüyor, beyaz dişler görünüyor, bir şampanya bardağına şamdanların ışığı yansıyor. Yüksek sesle şakalaşılıyor, yanıtsız bırakılan sorular, salonun bir ucundan öbürüne seslenmeler arasında eller kollar sallanıyordu. Ama en büyük gürültüyü, kendilerini lokantada

sanar, genizden haykırışlarla dondurma ve tatlı dağıtan garsonlar çıkarıyordu.

— Çocuklarım, diye bağırdı Bordenave, biliyorsunuz yarın oyunumuz var... Dikkat edin! Fazla şampanya yok!

— Ben, diyordu Foucarmont, dünyanın dört köşesinde akla gelebilecek her türlü içkiyi içtim... Olağanüstü, insanı küt diye devirecek içkiler.. Ama bana mısın demedi. Hiç kafayı bulamıyorum. Çok denedim ama bir türlü sarhoş olamıyorum.

İskemlesinin arkalığına yaslanmış, sapsarı yüzündeki buz gibi ifadeyle durmadan içiyordu.

— Olsun, diye mırıldandı Louise Violaine, bitir artık, yeterince içtin. Gecenin geri kalan bölümünü seninle uğraşmakla geçirirsem çok hoş olur doğrusu.

Hafif bir esriklik Lucy Stewart'ın yanaklarını veremliler gibi kızartmıştı, Rose Mignon nemli gözlerle baygın baygın bakıyordu. Tıka basa yerken şaşkına dönen Tatan Néné bıyık altından kendi sersemliğine gülüyordu. Blanche, Caroline, Simonne, Maria hep bir ağızdan konuşuyor, başlarından geçenleri, arabacılarıyla tartışmalarını, bir kır gezintisi planını, birbirlerinden çalıp geri verdikleri sevgililerle ilgili çapraşık hikâyelerini anlatıyorlardı. Derken, Georges'un yanında oturan bir genç Léa de Horn'u öpmeye kalkınca sert bir tepkiyle karşılaşp bir tokat yedi: "Kendinize gelin! Bırakın beni!" Bunun üzerine Nana'ya baktıkça içi gıcıklanan, iyice sarhoş olan Georges, masanın altına girip, dört ayak üstünde, küçük bir köpek gibi kızın ayaklarına kapanma düşüncesini gerçekleştirmekte duraksadı. Oysa kimsecikler görmeyecek, orada uslu uslu yatacaktı. Ancak, Léa'nın ricası üzerine Daguenet yanındaki delikanlıya uslu oturmasını söyleyince, Georges ansızın, azarlanan kendisiymiş gibi büyük bir üzüntüye kapıldı; her şey çok aptalca, çok hüznün vericiydi, mutluluk veren tek bir şey kalmamıştı ortalıkta. O arada Daguenet dalga geçiyor, onu kocaman bir bardak su

içmeye zorluyor, üç bardak şampanyayla bu hale düştüğüne göre bir kadınla baş başa kalsa ne yapacağını soruyordu.

— Bakın, dedi Foucarmont, Havana’da yabancı bir çalıdan içki yapıyorlar; insan alev yutmuş gibi oluyor... Tamam işte, bir akşam bir litreden fazla içtim ondan. Beni hiç etkilemedi... Dahası var, başka bir gün, Koromandel kıyılarında vahşiler bize karabiberle kezzap karışımı gibi bir şey içirdiler; o da bir şey yapmadı... Bir türlü kafayı bulamıyorum.

Bir süredir, tam karşısındaki Faloiselinin suratı hiç hoşuna gitmiyordu. Onunla dalga geçiyor, kötü şakalar yapıyordu. Başı dönen Faloiseliysa sürekli kıpırdıyor, durmadan Gaga’ya sokuluyordu. Bu arada bir kaygı huzursuzluğunu artırmıştı: Mendilini almışlardı, sarhoş inadıyla mendilini istiyor, yanındakilere soruyor, iskemlelerin, ayakların altına bakıyordu. Gaga onu yatıştırmaya çalışınca:

— Çok saçma, diye mırıldandı, ucunda adımın baş harfleriyle tacım var... Bulunursa adım lekelenir.

— Bana bakın Mösyö Falamoise, Lamafoise, Mafaloise! diye bağırdı delikanlının adıyla böyle oynamayı büyük bir zekâ belirtisi sanan Foucarmont.

Faloiseliysa küplere bindi. Eveleye geveleye atalarından söz etti. Foucarmont’u kafasına sürahi fırlatmakla tehdit etti. Kont Vandeuvres araya girip Foucarmont’un çok şakacı biri olduğunu söylemek zorunda kaldı. Bu söz, ağzı açık kalan delikanlıyı biraz sarstı, yerine oturmak istedi ve kuzeni sesini kalınlaştırarak, önündeki yemeği yemesini söyleyince, oturup çocuk gibi uslu uslu yemeye koyuldu. Gaga onu yeniden bağrına basmıştı; bununla birlikte, hâlâ mendilini ararken zaman zaman konukları sinsi ve kaygılı bakışlarla süzüyordu.

Bunun üzerine, nüktedanlığı üzerinde olan Foucarmont, masanın bir ucundan Labordette’e yüklendi. Louise Violaine onu yatıştırmaya çalışıyordu, çünkü birilerine bu şekilde muziplik yaptığında işin ucu hep kendisine dokunuyordu. Dalga geçmek için Labordette’e “hanımefendi” diye

sesleniyor; bu hitap şeklinden keyif aldığını belli edercesine durmadan tekrarlıyor, o arada Labordette hiç orali olmadan omuz silkip:

— Susun sevgili dostum, saçmalıyorsunuz, diyordu.

Ama Foucarmont'un dalga geçmeyi sürdürdüğünü, nedeni anlaşılamadan işi hakarete vardırıldığını fark edince ona karşılık vermeyi bırakıp Kont Vandeuvres'e döndü.

— Beyefendi, dostunuzu susturun lütfen... Öfkelenmek istemiyorum.

Foucarmont daha önce böyle yemeklerde iki kez kavga çıkarmıştı. Yine de herkes ona selam verir, her eve kabul edilirdi. Bunun üzerine herkes Foucarmont'a karşı çıktı. Aslında masadakiler eğleniyor, Foucarmont'u pek şakacı buluyorlardı; ama bu, gecenin tadını kaçırmayı gerektirmezdi. Yüzü bakır rengi alan Vandeuvres ondan Labordette'e *hanımefendi* diye hitap etmemesini istedi. Herkesin sevip saydığı Mignon, Steiner, Bordenave da araya girdiler, bağırıp sesini bastırdılar. Bir tek herkesin unuttuğu yaşlı bey, Nana'nın yanı başında, tatlı faslında ortalığı kaplayan bu kargaşayı solgun bakışlarla izliyor, yorgun ve sessiz gülümsemesini koruyordu.

— Sevgili minnoşum, kahvelerimizi içsek? dedi Bordenave. Keyfimiz yerinde.

Nana hemen yanıt vermedi. Yemeğin başından beri, âdeta kendi evinde değildi. Herkes, bir lokantadaymış gibi, garsonlara seslenerek, istediği gibi davranarak onu umursamamış, şaşkına çevirmişti. O da ev sahipliği görevini unutmuştu ve sadece yanında felçli gibi oturan Steiner'le ilgileniyordu. Tombul sarışın iç gıcıklayıcı biçimde gülümsüyor, başıyla "Hayır, olmaz," diyerek adamı dinliyordu. İçtiği şampanya yanaklarını pespembe yapmıştı, dudakları nemli, gözleri pırl pırlı ve bankacı, omuzlarının her cilveli kıpırtısında, boynunun her şehvetli kabarışında, başını her çevirişinde rakamı yükseltiyordu. Burnunun dibinde, kulağının hemen yanında aklını başından alan saten kadar yumuşak

bir ten görüyordu. Zaman zaman sıkılan Nana, konuklarını ağırlamayı bildiğini göstermek üzere sevimli bir ifadeyle masadakilere sesleniyordu. Yemeğin sonlarına doğru iyice sarhoş olmuştu; şampanyanın hemen başını döndürmesinden hiç hoşlanmazdı. Bunun üzerine, aklına gelen bir düşünceyle öfkelen-di. Bu hanımlar evinde böyle uygunsuz davranarak başına iş açmak istiyorlardı. Evet, her şeyi açık seçik görüyordu! Lucy, Foucarmont'u Labordette'e karşı kışkırtmak maksadıyla göz kırpmış; Rose, Caroline ve öbürleri de beyleri kızıştırmışlardı. Gürültü patırtı öyle artmıştı ki, artık kimse kimseyi duyamıyordu; bu da, Nana'nın evinde yemek yerken her şeyin yapılabileceğini gösteriyordu. Tamam, o zaman şimdi günlerini göreceklardı! Kafası ne kadar dumanlı olursa olsun, hâlâ yemeğin en zarif ve kusursuz kadınıydı.

— Sevgili minnoşum, diye yineledi Bordenave, kahveyi buraya getirmelerini söyle... Bacağımdan ötürü, böylesi daha çok hoşuma gider.

Ama Nana, Steiner'le yaşlı beyin kulaklarına: “Çok iyi oldu, böyle rezil insanları yemeğe çağırmanın neye mal olduğunu öğrenmiş oldum,” diye fısıldayarak ansızın ayağa fırlamıştı.

Eliyle yemek salonunun kapısını gösterip yüksek sesle ekledi:

— Kahve istiyorsanız, orada var.

Herkes Nana'nın öfkesine anlam veremedi masadan kalkıp, itiş kakış yemek salonuna yürüdü. Salonda bir tek Bordenave kaldı, duvarlara tutuna tutuna, binbir sakınımla yürümeye çalışıyor, körkütük sarhoş olunca babalarına hiç aldırmayan şu Tanrı'nın cezası kadınlara lanetler yağdırıyordu. Arkasındaki garsonlar, şef garsonun yüksek sesle verdiği buyruklar uyarınca şimdiden masayı toplamaya başlamışlardı. Garsonlar koşuştular, birbirlerini itip kaktılar, başdekorcunun düdüğü eşliğinde, sofrayı bir masal dekoru gibi bir anda ortadan kaldırdılar. Çünkü hanımlar ve beyler kahvelerini içtikten sonra salona döneceklerdi.

— Burası daha serin, dedi Gaga yemek salonuna girince hafifçe ürpererek.

Bu odanın penceresi açık kalmıştı. Kahvenin likörle ikram edildiği masayı iki lamba aydınlatıyordu. Odada iskemle yoktu, kahve ayakta içildi; yan odadaki garsonların gürültüsü daha da artarken Nana ortadan kaybolmuştu. Ama kimse onun yokluğuna aldırılmıyordu. Onu çoktan unutmuşlardı; herkes, büfenin küçük çekmecelerinde masaya konmamış küçük kaşıkları arıyordu. Birkaç grup oluşmuştu. Yemek sırasında birbirinden ayrı düşmüş kişiler bir araya geliyordu: Bakışıyor, anlamlı anlamlı gülüşüyor, durumu özetleyen laflar ediyorlardı.

— Öyle değil mi Auguste? dedi Rose Mignon Mösyö Fauchery önümüzdeki günlerde bize öğle yemeğine gelmeli.

Saatinin zinciriyle oynayan Mignon bir süre ciddi bakışlarla gazeteciyi süzdü. Rose aklını kaçırmıştı. İyi bir yönetici olarak, bu saçmalığa hemen çekidüzen verecekti. Sersemce bir yazı için tamam kabul, ama fazlasına izin yoktu. Ama karısının inatçılığını bildiğinden, üstelik gerektiğinde, zaman zaman bir sersemlik yapmasına göz yumduğundan, sevimli bir yüz ifadesiyle yanıt verdi:

— Elbette canım, çok sevinirim... Yarın buyurun Mösyö Fauchery.

Steiner ve Blanche'la konuşan Lucy Stewart bu daveti işitti. Omuzlarını silkerek bankacıya döndü:

— Hepsi kudurdu. İçlerinden biri köpeğimi bile çaldı... Evet şekerim, bu kadını bıraktınız diyelim, suçlusu ben miyim?

Bunun üzerine Rose başını çevirdi. Yudum yudum kahvesini içiyor, solgun bir yüzle, dik dik Steiner'e bakıyordu; yüzüstü bırakılmanın verdiği öfke bir anda alev alev gözlerine yansıdı. O durumu Mignon'dan daha net bir şekilde görüyordu; bir kez daha Jonquier dolabı çevirmek aptallıktı, böyle işler iki kez tutmazdı. Eh, ne yapalım! Fauchery de

onun olacaktı, yemeğin başından beri onunla ilgileniyordu ve Mignon bu işe sevinmezse, dersini alırdı.

— Bunun için kavga etmeyeceksiniz umarım? dedi Lucy Stewart'ın yanına gelen Vandeuvres.

— Yoo, korkmayın. Ama rahat dursun, yoksa ona had-dini bildiririm.

Ve buyurgan bir el hareketiyle Fauchery'yi yanına çağırdı:

— Bak yavrum, terliklerin benim evde. Yarın onları kapıcına bıraktırırım.

Fauchery şaka yapmaya çalıştı. Kadın bir kraliçe gibi uzaklaştı. Elindeki içkiyi rahat içebilmek için bir duvara yaslanan Clarisse omuz silkiyordu. Bir erkek yüzünden kopan şu gürültüye bakın! İki kadın sevgilileriyle birlikte yan yana geldiklerinde, akıllarından geçen ilk şey adamları birbirlerinin elinden almak değil miydi? Tamam, bu iş de ayarlanmıştı. Örneğin kendisi, istese, Hector yüzünden Gaga'nın gözünü oyardı. Sevgili çalmak, öyle mi? Umurunda bile değildi. Sonra, tam Faloiseli yanından geçerken:

— Bana bak, yaşı geçkin kadınları seviyorsun demek! Oysa sana olgun kadın değil, içi geçmiş kadın gerek, demekle yetindi.

Faloiselinin canı epey sıkıldı. Zaten kaygılıydı... Clarisse'in kendisiyle dalga geçtiğini görünce kuşkulandı.

— Şaka kaldıracak halim yok, diye mırıldandı. Mendili mi aldın, şimdi geri ver onu.

— Bu da mendiliyle amma kafa ütüledi ha! diye bağırdı. Salak, senin mendilini neden alayım?

— Neden olacak! Aileme gönderip beni zor durumda bırakmak için.

Bu arada Foucarmont likörlere saldırıyordu. Hanımların ortasında kahvesini yudumlayan Labordette'le dalga geçiyordu. Ağzından yarım yamalak cümleler dökülüyordu: Kimileri bir at tüccarının oğlu, kimileri de bir Kontes'in gayrimeşru çocuğu olduğunu söylüyordu; beş kuruş geliri yoktu

ama cebinde hep yirmi beş louis altını bulunurdu; kızların uşaklığını yapan, kimseyle yatmayan bir ahmaktı.

— Asla, asla! derken sinirleniyordu. Görüyor musunuz, bu adamı tokatlamalıyım.

Küçük bir kadeh şartröz likörünü bir dikişte içti. Bu likör başını hiç döndürmezdi; “Şu kadarcıktan bir şey olmaz,” diyordu ve bunu derken, başparmağının tırnağıyla dişini tıklatıyordu. Ancak, tam Labordette’e doğru yürürken sapsarı kesildi, büfenin önüne yığıldı. Zilzurna sarhoştı. Louise Violaine buna çok üzüldü. Bu işin kötü biteceğini söyleyip duruyordu; şimdi bütün geceyi ona bakmakla geçirecekti. Gaga deneyimli bir kadın olarak deniz subayını inceliyor, ortada telaşlanacak bir şey olmadığını, hiçbir aksilik çıkmayacağını, bu beyefendinin öğleden sonra üçe dek mışıl mışıl uyuyacağını söylüyordu. Foucarmont’u yüklenip götürdüler.

— Vay canına! Nana nereye gitti? diye sordu Vandevres.

Gerçekten de, sofradan kalkınca ortadan kaybolmuştu. Birden hepsi onu anımsayarak “Nana nerede?” demeye başladı. Bir süredir kaygılanan Steiner, Vandevres’e Nana’yla birlikte ortadan kaybolan yaşlı beyi sordu. Ama Kont ona güvence verdi, yaşlı adamı az önce kendisi yolcu etmişti; bu, adının açıklanması gerekmeyen, bütün gece yarısı yemeklerinin parasını ödemekle yetinen çok varlıklı bir yabancıydı. Sonra herkes Nana’yı yine unutmuşken, Vandevres başını bir kapıya dayamıştı, kendisini çağıran Daguenet’yi gördü. Yatak odasına gittiğinde, ev sahibi hanımın bembeyaz dudaklarla, dimdik oturduğunu fark etti, ayakta dikilen Daguenet ile Georges da şaşkın şaşkın ona bakıyorlardı.

— Neyiniz var? diye sordu şaşkınlık içinde.

Kadın yanıt vermedi, başını öteye çevirdi. Bunun üzerine Vandevres sorusunu tekrarladı.

— Neyim mi var, diye bağırdı sonunda, hiçe sayılmaktan hiç hoşlanmam!

Ardından, ağzına geleni sayıp dökmeye başladı. Evet efendim, aptal değildi, her şeyi görüyordu. Yemek boyunca kimse ona aldırmamış, hakkında küçümseyici iğrenç laflar edilmmişti. Tırnağı bile olamayacak bir yığın salak karı! Artık kendisi onlarla ilgilenirken onların kendisini çekiştirmesine izin vermeyecekti. Bu pislikleri kapı dışarı etmesine engel olan neydi, bunu bilmiyordu. Bunları söylerken boğazı düğümlendi, sesi hıçkırıklar arasında yitip gitti.

— Aman kızım, sen iyice kafayı bulmuşsun, dedi onunla senlibenli konuşmaya başlayan Vandeuvres. Mantıklı olmak gerek.

Hayır, bu öneriyi reddediyordu, orada kalacaktı:

— Tamam, kafayı buldum belki. Ama bana saygı gösterilmesini isterim.

Daguenet ile Georges, bir çeyrek saattir ona salona gelmesi için boşu boşuna yalvarıyorlardı. Ama o keçi gibi direniyordu, konukları istediklerini yapabilirlerdi; hepsini yanlarına geri dönmeyecek kadar hor görüyordu. Asla! Asla! Kıtır kıtır kesseler de yatak odasında kalacaktı.

— Başıma bunun geleceğini bilmeliydim, diye sürdürdü. Bu tuzağı Rose devesi kurdu. Onun bu akşam beklediğim namuslu kadının gelmesine engel olacağı belliydi.

Bunu derken Madam Robert'i düşünüyordu. Vandeuvres, Madam Robert'in daveti bizzat kendisinin geri çevirdiğine yemin etti. Bu tür sahneler alıştı, kadınların bu tavırları karşısında ne yapması gerektiğini bilen bir adam olarak hiç gülmeden, tartışmadan dinliyordu. Ancak ellerinden tutup iskemlesinden kaldırmaya, içeri götürmeye kalktığında öfkesi daha da artan Nana çırpındı. Örneğin, kimse Kont Muffat'nın yemeğe gelmekten vazgeçmesine neden olan kişinin Fauchery olmadığına inandıramazdı onu. Tam bir yilandı bu Fauchery; bir kadına kene gibi yapışıp onu mutsuz eden kıskanç bir herif. Çünkü aslında, Kont'un kendisini sevdiğini biliyordu. Kontu kolayca elde edebilirdi.

— Onu mu sevgilim, asla! diye haykırdı kendine hâkim olamayıp gülmeye başlayan Vandevres.

— Nedenmiş? diye sordu biraz ayılan Nana ciddiyetle.

— Çünkü adam rahiplerin oyuncağı, size parmağının ucuyla dokunsa, ertesi gün gidip günah çıkarır... Gelin tavsiyeme kulak verin. Öbürünü elden kaçırmayın.

Nana bir an için düşüncelere daldı, sessizce oturdu. Sonra kalktı, yüzünü gözünü yıkamaya gitti. Ama onu yemek salonuna götürmek istediklerinde yine öfkeyle bağırmaya başladı. Vandevres daha fazla üstelemeden, gülerек odadan ayrıldı. O odadan çıkar çıkmaz, Nana bir duygu patlaması yaşadı, Daguenet'nin kollarına atıldı:

— Ah Mimiciğim, ah! Bir tek sen varsın... Seni seviyorum, hem de çok! Hep birlikte yaşayabilsek ne güzel olurdu! Hey ulu Tanrım! Kadınlar ne kadar bahtsız!

Sonra Daguenet'yle kucaklaştıklarını görüp kıpkırmızı kesilen Georges'u fark edince ona da sarıldı. Mimi böyle küçük bir bebeği kıskanamazdı. Paul ve Georges'un hep böyle uyum içinde olmalarını istiyordu, birbirlerini çok sevdiklerini bilse, üçü bir arada kalsa ne hoş olurdu. Tam o sırada garip bir gürültü rahatlarını kaçırdı, odada biri horluyordu. Etraflarına bakınca, Bordenave'ın kahvesini içtikten sonra yatak odasına gelip güzelce yerleştiğini gördüler. Başını yatağın kenarına koymuş, bacağını uzatmış, iki iskemle üzerinde uyuyordu. Nana onun ağzı açık bir halde her horlayışta burnunun titrediğini görünce, bu komik görüntü karşısında çılgınca gülmeye başladı. Yatak odasından çıktı, Daguenet ile Georges'un önünden giderek yemek salonunu geçti, kahkahalar atarak salona girdi.

— Ah canım! dedi Rose'un kollarına atılarak. Aklınıza bile gelmez, gelin görün şunu.

Bütün kadınlar ona eşlik etmek zorunda kaldı. Hepsinin ellerine okşayarak sarılıyor, onları son derece içten bir neşayle çeğiştiriyor; kadınlar onun bu haline bakarak daha şimdi-

den gülüyorlardı. Kadınlar gözden kayboldu, yatak odasında krallar gibi uzanmış Bordenave'ın çevresinde soluklarını tutup bir dakika kaldıktan sonra geri geldiler. Gelir gelmez de kahkahalar patladı. İçlerinden biri sessiz olmalarını söylediğinde, uzaktan Bordenave'ın horultuları iştiliyordu.

Saat dörde geliyordu. Vandeuvres, Steiner, Mignon ve Labordette yemek salonuna getirilen bir oyun masasının etrafına oturmuşlardı. Arkalarında dikilen Lucy ile Caroline kimin kazanacağına dair bahse giriyorlardı; o arada, uykusu gelen, canı sıkılan Blanche beş dakikada bir Vandeuvres'e ne zaman kalkacaklarını soruyordu. Salondakiler dans etmeye çalışıyorlardı. Daguenet, Nana'nın "laterna" dediği piyanonun başına geçmişti, "kafa ütöleyicilerin" kendisini rahatsız etmesini istememişti. Mimi isteğe göre vals, polka çalıyordu. Ancak dans canlılığını kaybediyor, kanepelere gömülmüş hanımlar sohbet ediyorlardı. Ansızın, bir patırtı koptu. On bir gençten oluşan bir grup yan odada yüksek sesle gülüyor, salonun kapısından içeri girebilmek için itişip kakışıyordu; beyaz ceket ve kravatları, yakalarında kimsenin daha önce görmediği birer nişanla İçişleri Bakanlığı'nın balosundan geliyorlardı. Sinirlenen Nana, mutfaktaki garsonlara seslenip bu beyleri kapı dışarı etmelerini söyledi; bu gençlerin yüzlerini daha önce hiç görmediğine yemin ediyordu. Fauchery, Daguenet, Labordette ve bütün erkekler ev hanımına saygı gösterilmesi için öne doğru atılmışlardı. Havada küfürler uçuşuyor, eller, kollar inip kalkıyordu. Bir ara, düpedüz tokatlaşacakları sanıldı. Yine de, hasta yüzlü sarışın bir genç yineleyip duruyordu:

— İyi ama Nana, geçen akşam Peters Lokantası'nda, kırmızı salonda... Anımsayın lütfen! Bizi siz çağırdınız.

Geçen akşam, Peters'de mi? Hiç anımsamıyordu doğrusu. Her şeyden önce, hangi akşamdı? Sarışın genç çarşamba akşamı olduğunu anımsatınca, o akşam gerçekten de gece yarısı Peters'de yemek yediğini hatırladı; ama kimseyi çağır-mamıştı, işte bundan hemen hemen emindi.

— Hayır yavrum, diye mırıldandı kuşkulanmaya başlayan Labordette, onları çağırdın. Biraz çakırkeyiftin.

Nana, bunun üzerine gülmeye başladı. Hiç hatırlamıyordu ama doğru olabilirdi. Ayrıca, beyler buraya kadar geldiklerine göre girebilirlerdi. Her şey ayarlandı, yeni gelenlerin çoğu oturma odasında dost bulmuştu bile, itişip kakışma el sıkışmayla sonuçlanıyordu. Hasta yüzlü sarışın genç Fransa'nın en büyük ailelerinden birine mensuptu. Ayrıca, daha başkalarının da geleceğini haber verdiler; nitekim az sonra kapı açıldı, resmi giyimli, beyaz eldivenli adamlar gözüktü. Bunlar da İçişleri Bakanlığı'nın balosundan geliyorlardı. Fauchery dalga geçerek bakanın kendisinin de gelip gelmeyeceğini sordu. Canı sıkılan Nana, bakanın hep beş para etmez insanların evine gittiğini söyledi. Kapıldığı umuttan söz etmiyordu: Kont Muffat'nın bu insan kalabalığıyla içeri girmesi. Adam fikrini değiştirmiş olabilirdi. Bir yandan Rose'la konuşuyor, bir yandan kapıyı kolluyordu.

Saat beşi vurduğunda artık kimse dans etmiyordu. Yalnız masadakiler oynamakta direniyordu. Labordette yerini başkasına bırakmış, hanımlar salona dönmüştü. Kömürleşmiş fitilleriyle cam küreleri kızılaştıran lambaların bulanık ışığında ortalığı uzun süren bir gecenin verdiği uyuşukluk kaplamıştı. Hanımlar, başlarından geçenleri anlatmaya ihtiyaç duydukları o belli belirsiz melankoliye kapılmışlardı. Blanche de Sivry yine general dedesini anlatıyor, Clarisse bir roman uyduruyor, domuz avına çıkmak için amcasının evine gelip kendisini baştan çıkarmaya çalışan dükten söz ediyordu ve sırt sırta duran bu iki kadın, kendi kendilerine insanın nasıl olup da böyle masallar anlatabileceğini soruyorlardı. Lucy Stewart'a gelince, hiç istifini bozmadan geçmişini itiraf ediyor, gençliğini, babasının kuzey demiryollarında makas yağlayıcılığı yaptığı dönemde, pazar günleri kendisini elmalı pastayla nasıl sevindirdiğini anlatıyordu.

— Aman Tanrım! diye bağırdı ansızın Maria Blond. Karşımda bir bey, gerçekten varlıklı bir Rus var. Daha dün bir sepet meyve aldım ama ne sepet! Kocaman şeftaliler, iri iri üzümler, bu mevsimde insanın inanamayacağı şeyler... Ve sepetin ortasında, altı bin frank... Rus göndermiş... Doğal olarak hepsini geri yolladım. Ama meyveler için biraz üzuldüm!

Hanımlar dudaklarını ısırarak bakıştılar. Maria Blond yaşına göre fazla küstahtı. Onun gibi sürtüklerin başına neler geliyordu! Bu kadınlar arasında bu tür olaylar derin küçümsemelere yol açardı. Özellikle, üç prensiyle şişinen Lucy'yi çok kıskanırlardı. Lucy her sabah Boulogne Ormanı'nda atla gezintiye çıkmaya başlayıp adını duyurduğundan beri hepsi kudurmuş gibi ata biniyordu.

Gün aydınlanmak üzereydi. Nana umudunu yitirip gözünü kapıdan ayırdı. Herkes ölesiye sıkılıyordu. Daha şimdiden Vandeuvres'ün elli louis altınını yutan Mignon'u beklerken, bir kanapeye gömülüp Fauchery'yle konuşan Rose Mignon o günlerin gözde gülünç operası *La Pantoufle*'dan³ bir şarkı söylemeye yanaşmamıştı. Yakasına nişan takmış, ciddi, şişman bir bey az önce, Alsace ağzıyla, *İbrahim Peygamber'in Özverisi*'ni okumuştı; Tanrı, “Hay Tanrı cezamı versin!” diye küfür ettikçe, İshak da durmadan: “Evet babacığım, versin,” diye karşılık veriyordu. Ancak, kimse bir şey anlamadığı için, okunan parça çok saçma gelmişti. Azıcık neşelenmek, geceyi çılgınca bitirebilmek için kimse ne yapacağını bilemiyordu. Bir ara Labordette, kadınların çevresinde dolanıp mendilini arayan Faloiselinin kuşkulandığı kadınların adlarını fısıldamayı düşündü. O arada, şampanya şişeleri büfede kaldığından, gençler yeniden içmeye başlamışlardı. Birbirlerine sesleniyor, yalandan neşeleniyorlardı; ancak, insanı ağlatacak kadar sersemce, iç karartıcı bir esriklik karşı konulmaz biçimde bütün salonu kaplıyordu. Bunun üzerine, hani şu

---

3 Claude Ponti'nin bir oyunu. (e.n.)

Fransa'nın en ünlü adlarından birini taşıyan, gülünç bir şey bulmaktan umudunu kesmiş sarışın gencin aklına bir şey geldi: Şampanya şişesini kaptığı gibi götürdü piyanonun içine boşalttı. Öbürleri gülmekten kırıldı.

— Şuraya bak! dedi Tatan Néné şaşkınlıkla piyanoya neden şampanya döküyor?

— Ne o kızım, bilmiyor musun yoksa? diye karşılık verdi Labordette ciddi bir ifadeyle. Şampanya piyanolara iyi gelir. Sesleri güzelleşir.

— Demek öyle! diye mırıldandı ikna olan Tatan Néné.

Ama herkesin güldüğünü görünce kızdı. Nereden bilecekti ki? Zaten hep kafasını karıştırırlardı.

İşler gerçekten çığrından çıkıyor, gece çok tatsız bitecekmiş gibi görünüyordu. Maria Blond, bir köşede, yeterince zengin olmayan adamlarla yatıyorsun diye suçladığı Léa de Horn'la kapışmıştı; birbirlerinin saçını başını yolup işi küfürleşmeye vardırmışlardı. Çirkin bir kız olan Lucy araya girip onları susturdu. Yüz güzelliğinin hiç önemi yoktu, alımlı olmak yeterliydi. Az ötede kanepenin birinde, bir büyükelçilik görevlisi, Simonne'un beline sarılmış, boynunu öpmeye çalışıyordu; ama asık suratlı, bitkin Simonne her seferinde "Canımı sıkıyorsun!" diyerek onu itiyor, yelpazesini suratına çarpıyordu. Zaten kızların hiçbirisi kendilerine dokunulmasını istemiyordu. Yoksa yosma olduklarını mı sanıyorlardı? Buna karşılık, Faloiseliyi yeniden yanına çağırın Gaga onu neredeyse kucağına oturtmuştu; iki beyin ortasında oturan Clarisse'se gıdıklanan bir kadın gibi sinirli kahkahalar atıyordu. Piyanonun çevresindeki küçük oyun tam bir çılgınlık içinde sürüyordu; insanlar itişiyor, herkes kendi şişesinin dibini piyanonun içine boşaltmak istiyordu. Son derece sıradan ve sevimli bir oyundu bu.

— Al yavrum, bir yudum iç! Vay canına! Nasıl da susamış bu piyano! Dikkat! İşte bir şişe daha; hiçbir şey boşa gitmemeli.

Sırtı dönük olan Nana onları görmüyordu. Onun akli fikri yanına oturduğu Steiner'deydi. Kendi bilirdi! Bütün kusur bu daveti geri çeviren Muffat'nındı. Gecelik gibi büzgülü, hafif, ince ipekli elbisesiyle, sarhoşluktan solmuş yüzüyle, süzgün gözleriyle kendi halinde bir kız gibi görünüyordu. Topuzu ve korsajındaki güllerin yaprakları dökülmüş; geriye yalnız saplar kalmıştı. Ancak Steiner elini, Georges'un iğneler taktığı etekten hızla çekti. Parmaklarında birkaç damla kan belirdi. Bunlardan biri giysiye düşüp lekeledi.

— Şimdi artık damgalandı! dedi Nana ciddi bir ifadeyle.

Ortalık iyice aydınlanıyor, pencerelerden ürkütücü bir hüznün yayan bulanık bir ışık sızıyordu. Bunun üzerine herkes kalkmaya, hırçın, sıkıntılı bir şekilde itişip kakışmaya başladı. Gecenin boşa gittiğine öfkelenen Caroline Héquet, tatsız olaylarla karşılaşılacak istenmiyorsa, gitme zamanının geldiğini söyledi. Rose bu ortam kendine uygun değilmiş gibi surat asıyordu. Böyleydi işte bu kızlar; nasıl davranacaklarını bilmez, daha en baştan hep tiksindirici gözüdürlerdi. O arada Vandeuvres'ü soyup soğana çeviren Mignon, Fauchery'yi ertesi gün için bir daha yemeğe çağırdıktan sonra, Steiner'e aldırmadan Rose ile birlikte çıkıp gitti. Bunun üzerine, gazetecinin kendisini eve bırakma önerisini geri çeviren Lucy onu yüksek sesle kendini bir şey sanan değersiz oyuncunun yanına yolladı. Bunu işiten Rose hışımla döndü, dişlerinin arasından, "Pis kaltak!" diye karşılık verdi. Ama kadınlar arasındaki kapışmalarda babacan davranan, deneyimli Mignon, "Kes şunu!" diyerek onu çoktan dışarı itmişti. Arkalarındaki Lucy merdivenleri kraliçe edasıyla tek başına indi. Sonra Gaga, içkiden kafayı bulmuş, çocuk gibi hıçkırarak hıçkırarak, yanındaki iki beyle çoktan sıvışan Clarisse'e seslenen Faloiselıyı götürmek zorunda kaldı. Simonne da ortalıktan kaybolmuştu. Geriye, Labordette'in büyük bir incelikle eşlik ettiği Tatan, Léa ve Maria'dan başka kimse kalmamıştı.

— İyi ama hiç uykum yok! deyip duruyordu Nana. Bir şey yapmalıydık.

Camdan, kapkara bulutların koştuğu kurşuni mor gökyüzüne bakıyordu. Saat altıydı. Tam karşıda, Haussmann Bulvarı'nın öte yakasında ağaran gökte henüz uyuyan evlerin ıslak damları seçiliyor; ıssız yolda birkaç çöpçü tahta ayakkabılarını tıkırdata tıkırdata yürüyordu. Nana, Paris'in bu hüznü uyanışı karşısında, bir genç kız gibi duygulanmıştı; tatlı, beyaz bir şey, tertemiz bir sevgi arıyor, taşrayı özlüyordu.

— Şimdi ne yapacaksınız, biliyor musunuz? dedi Steiner'in yanına gelerek. Beni Boulogne Ormanı'na götüreceksiniz, süt içeceğiz!

Çocuk gibi sevinçle ellerini çırpı. Aslında canı sıkılan, başka bir şey düşleyen ama ister istemez bu teklifi kabul eden bankacının yanıtını beklemeden omzuna hemen kürklü bir manto attı. Oturma odasında artık yalnız Steiner, bir de gençler kalmıştı. Ama onlar da bardaklarındaki son damlayı piyanonun içine boşalttıktan sonra artık gitmekten söz ederlerken, içlerinden biri elinde kilerden aldığı son bir şişe likörle koşarak çıkageldi:

— Durun! Durun! diye bağırdı. Daha bir şişe şartröz var! Piyanonun şartröz likörüne ihtiyacı vardı; bu ona iyi gelir... Hadi çocuklar, şimdi tüyelim. Hepimiz salağız.

Nana, süslenme odasına gidip bir iskemlenin üzerinde uyuyakalan Zoé'yi uyandırmak zorunda kaldı. Gaz lambası yanıyordu. Zoé ürperdi, hanımefendinin şapkasıyla kürklü mantosunu giymesine yardım etti.

— Tamam, istediğini yaptım, dedi Nana bir karara varmış olmanın rahatlığıyla Zoé ile senlibenli konuşarak. Haklısın, başka biri olacağına bankacı olsun.

Hizmetçi yarı uykulu olsa da surat asmaya devam ediyordu. Hanımefendinin bu işe daha ilk akşam karar vermesi gerektiğini homurdandı. Sonra, hanımının ardına düşüp

oturma odasına geçerken, şu ikisini ne yapacağını sordu. Bordenave hâlâ horluyordu. Büyük bir kurnazlıkla kafasını yastıklardan birine gömen Georges'sa melek gibi mışıl mışıl uyuyordu. Nana "Bırak uyusunlar," diye karşılık verdi. Ancak Daguenet'nin odaya girdiğini görünce yeniden duygulandı; mutfakta gizlenmiş kendisini gözlüyordu, yüzü kederliydi.

— Yapma Mimi, mantıklı ol, dedi onu kollarına alıp öperken. Değişen bir şey yok, yine benim sevgili Mimim olduğunu biliyorsun... Öyle değil mi? Ama bunun da yapılması gerekiyordu... Yemin ederim, eskisinden daha hoş olacak. Yarın gel, saatleri kararlaştıralım... Hadi şimdi beni tam sevdiğin gibi öp çabuk... Yoo, daha güçlü, daha güçlü!

Ve koşup, aklına gelen süt içme düşüncesiyle yeniden sevinerek Steiner'e yetişti. Boşalan dairede, az önce *İbrahim Peygamberin Özverisi*'ni okuyan yakası nişanlı beyle Vandevres baş başa kaldı; ikisi de masaya çakılmış, kim olduklarını unutmuş, günün ışıldığını bile görmüyorlardı; Blanche da uyumak üzere kanepelerden birine uzanmayı yeğlemişti.

— Ama Blanche da var! diye haykırdı Nana. Süt içeceğiz canım... Hadi gelin, sonra gelip Vandevres'ü burada bulursunuz!

Blanche tembel tembel doğruldu. Bunun üzerine, canını sıkacak bu tombul kızın da kendileriyle gelmesine kızan bankacının yüzü sapsarı kesildi. Ama iki kadın çoktan kollarına girmiş:

— Biliyor musunuz, sütü önümüzde sağmalarını istiyoruz, deyip duruyorlardı.

V

Sarışın Venus Variétés'de, otuz dördüncü kez oynanıyordu. Birinci perde az önce bitmişti. Küçük çamaşırcı kızı oynayan Simonne fuayede kanatları karşılıklı locaların bulunduğu koridora açılan iki kapının arasına yerleştirilmiş, üstünde bir ayna bulunan tek ayaklı masanın önünde duruyordu. Tek başına kendini inceliyor, makyajını düzeltmek için parmağını gözünün altından geçiriyordu; aynanın iki yanına yerleştirilmiş gaz lambaları çiğ bir ışıkla yüzünü ısıtıyordu.

— Kim geldi bilin bakalım? diye sordu İsviçreli amiral kılığındaki Prullière, belinde uzun kılıcı, ayağında kocaman çizmeleri, başında upuzun tüyüyle.

— Kim geldi? diye sordu Simonne yerinden kıpırdamadan, dudaklarını görebilmek için aynaya gülümserken.

— Prens geldi, prens!

— Bilmiyordum, şimdi iniyorum... Zaten geleceği söyleniyordu. Demek artık her gün geliyor!

Prullière tek ayaklı masanın tam karşısındaki kok kömürü yanan şömineye yaklaştı: Burada da iki gaz lambası alev alev yanıyordu. Başını kaldırıp ocağın sağına soluna asılmış duvar saatine ve barometreye baktı, onlara, İmparatorluk tarzı iki altın kaplamalı, insan bedenli aslan kafalı yontu eşlik ediyordu. Sonra gidip dört oyuncu kuşağının yeşil kadife yastığını eskitip sarıya döndürdüğü geniş koltuğa uzandı ve orada,

sahneye çıkma sıralarını bekleyen sanatçıların boyun eğmiş, yorgun ifadesiyle dalgın gözlerle kıpırdamadan oturdu.

Ardından yaşlı Bosc çıkageldi, ayaklarını sürüyor, durmadan öksürüyordu, üzerindeki çok yakalı eski redingotun sarkan omzundan Kral Dagobert'in sırmalı kazağı görünüyordu. Tacını piyanonun üzerine bıraktıktan sonra bir an, asık suratla, tek söz etmeden olduğu yerde tepindi; yine de efendi bir adamdı ve elleri son dönemdeki içki düşkünlüğünün etkisiyle titriyor, uzun ak bir sakal, sarhoşlukla ışıldayan yüzüne saygın bir görünüş veriyordu. Ardından, etrafı kaplayan sessizliğin ortasında, avluya bakan pencereyi kamçılayan karla karışık yağmura bakıp yüzünü tiksintiyle buruşturdu.

— Ne berbat bir hava! diye homurdandı.

Simonne ve Prullière kıllarını bile kıpırdatmadılar. Kır manzaralarını yansıtan dört beş resim, ünlü oyuncu Vernet'nin bir portresi gaz lambasının sıcaklığında sararmaktaydı. Variétés Tiyatrosu'nun eski yıldızlarından Potier'nin bir sütunun tepesine oturtulmuş büstü boş gözlerle çevreye bakıyordu. Derken bir ses yankılandı. Gelen, ikinci perdedeki giysisiyle Fontan'dı; tepeden tırnağa sarılara bürünmüş, ellerine sarı eldivenler geçirmiş, fiyakalı bir genci canlandırırıyordu.

— Bana baksanıza! diye bağırdı elini kolunu sallayarak, bilmiyorsunuz değil mi? Bugün benim doğum günüm.

— Sahi mi? diye sordu, gencin kocaman burnunun, kulaklarına dek yayılmış soytarı ağzının etkisine kapılan Simonne gülümseyerek. Senin adın Akhilleus mu yoksa?

— Elbette! Ve ikinci perdeden sonra, Madam Bron'a, yukarıya şampanya göndermesini söyleteceğim.

Bir süredir uzaktan zil sesi geliyordu. Uzayıp giden ses önce zayıfladı, sonra yeniden işitildi; zil kesildikten sonra bir çığlık duyuldu, merdivenleri inip çıktı, koridorlarda yitip gitti:

— İkinci perde için sahneye! İkinci perde için sahneye! Çılgılık gittikçe yaklaşıyordu, soluk yüzlü kısa bir adam dinlenme odalarının kapılarını dolaştı, çatlak sesinin bütün gücüyle haykırdı: “İkinci perde için sahneye!”

— Ne şampanya ama! dedi Prullière kopan gürültüyü işitmiyormuş gibi. Yine işlerin yolunda!

— Senin yerinde olsam, şampanyayı kahveden getirtirdim, dedi yaşlı Bosc, yeşil kadife kaplı bir sıraya oturmuş, başını duvara dayamıştı.

Ama Simonne, Madam Bron’un küçük kazançlarına saygı göstermek gerektiğini söylüyor, ellerini çırpıyor, ılık ılık gözlerini kaşı gözü oynayan Fontan’ın keçiyi andıran yüzüne dikmiş, onu âdeta bakışlarıyla yiyordu.

— Ah şu Fontan, ah! diye mırıldanıyordu. Bir tek o yapabilir bunu, bir tek o!

Fuayenin ardına dek açık iki kapısı kulise giden koridora bakıyordu. Görünmeyen bir gaz fenerinin pırıl pırıl aydınlattığı duvar boyunca birtakım karaltılar, kostümlü erkekler, şallara sarınmış yarı çıplak kadınlar, ikinci perdede görev alacak oyuncular Boule-Noire Gazinosu’nun karnaval maskelerini giymiş bir halde koşuşuyordu ve koridorun sonundan, sahneye inen beş tahta basamağı döven ayakların patırtısı geliyordu. İri yarı Clarisse koşarak geçerken Simonne seslendi; ama kız “Birazdan dönerim,” diye karşılık verdi. Nitekim az sonra İris’in incecik gömleği ve şalının içinde tir tir titreyerek geri geldi.

— Lanet olsun! Burası hiç de sıcak değil! dedi. Ben de kürkümü locamda bıraktım!

Sonra gidip şöminenin başına dikildi, bacaklarını ısıttı, bedenine sımsıkı yapışan kısa pantolonu alevlerden canlı, pembe harelerle kaplanırken ekledi:

— Prens geldi.

— Yaa! diye haykırdı diğerleri merakla.

— Evet, bunun için koşturuyor, adamı görmek istiyordum... Geçen perşembe olduğu gibi, sağdaki ön locaların

birincisinde oturuyor. Ne haber? Bir hafta içinde bu üçüncü gelişi. Şans yüzüne gülecek mi şu Nana'nın! Bana sorarsanız, bir daha gelmeyeceğine bahse girerim.

Simonne karşılık vermek üzereyken fuayeden gelen bir çılgık sözlerini bastırdı. Tiyatro görevlisi koridorda cırtlak sesiyle avazı çıktığıınca bağıırıyordu: "Perde açılıyor!"

— Üç kez demek, işler iyiye gidiyor doğrusu, dedi Simonne konuşma fırsatı bulduğunda. Kızın evine gitmek istemediğini biliyorsunuz; alıp kendi evine götürüyor. Ve görünüşe göre bu iş ona epey tuzluya patlıyor.

— Aman canım! İnsan eğlenmek istediğinde bunu düşünür mü? diye mırıldandı Prullière, locaların hayran kaldığı yakışıklı bir adam olarak aynaya son bir kez göz atmak üzere ayağa kalkarken.

— Perde açılıyor, perde açılıyor, deyip duruyordu koridorlar ve bütün katları koşarak dolaşan tiyatro görevlisinin sesi.

Bunun üzerine, prensle Nana'nın ilk buluşmada birbirlerine nasıl yaklaştıklarını bilen Fontan ayrıntıları hemen yanı başına gelen iki kadına anlatmaya başladı, anlatırken öne doğru eğiliyor, yüksek sesle gülüyordu. Yaşlı Bosc, bütün bunlara hiç aldırmadığından yerinden bile kıpırdamamıştı. Bu işler artık onu ilgilendirmiyordu. Kendinden geçerek tor-top olup küçük banka uzanmış tombul kızıl kediye okşuyordu; sonunda, beyni sulanmış bir kral sevecenliğiyle kediye kucağına aldı. Kedi sırtını kabartmıştı; adamın ak sakalını uzun uzun kokladıktan sonra, kola kokusundan tiksindiğini belli edercesine uyumak için sıranın üzerine döndü. Bosc ciddi bir ifadeyle düşüncelere daldı.

— Umurumda değil, ama senin yerinde olsam, şampanyayı kahvede içerdim, o daha iyi, dedi hikâyesini bitiren Fontan'a.

— Oyun başladı! diye haykırdı tiyatro görevlisinin uzun, çatlak sesi. Oyun başladı! Oyun başladı!

Çığlık bir süre koridorda yankılandı. Bir süre koşuşan ayakların gürültüsü işitildi. Aniden açılan koridor kapısından bir müzik esintisi, uzak bir uğultu geldi; sonra kapı kapandı, kumaş kaplı kanadın boğuk sesi duyuldu.

Büyük bir kalabalığın alkış tuttuğu salondan yüzlerce mil uzaktaymış gibi duran fuaye yeniden derin bir sessizliğe gömüldü. Simonne ve Clarisse hâlâ Nana'yı konuşuyorlardı. Al sana hiç telaşlanmayan biri! Daha dün sahneye geç girmişti. Derken hepsi sesini kesti, iri yarı bir kız başını uzatmış, yanlış yere geldiğini görünce koridorun dibine koşmuştu. Bu, başındaki şapkasından yüzüne ince bir tül sarkan Satin'di ve şık giyindiğini göstermeye çalışıyordu. Bir yıldır onunla Variétés'nin kahvesinde karşılaşan Prulli  re, "Güzel sürtük!" diye mırıldandı. Ve Simonne genelevden eski arkadaşı olan Satin'le karşılaşan Nana'nın kızla ilgilenip onu i  e alması için Bordenave'a ısrar ettiğini anlattı.

— Aaa siz de mi buradasınız! İyi akşamlar, dedi içeri giren Fauchery ile Mignon'un ellerini sıkan Fontan.

Ya  lı Bosc parmaklarını uzatırken, iki kadın Mignon'u kucaklıyordu.

— Bu akşam salon çok güzel, değil mi? diye sordu Fauchery.

— Hem de nasıl! diye kar  şlık verdi Prulli  re. G  rseniz hallerinden ne kadar memnunar!

— Bana baksanıza çocuklar, sıranız gelmiş olmalı, diye uyardı Mignon.

Evet, az sonra gideceklerdi. Onların dördüncü sahnede rolleri vardı. Bosc eski bir sahne kurdunun sezgisiyle sırasının geldiğini hissederek ayağa kalktı. Tam bu sırada tiyatro görevlisi kapıda gözüktü:

— Mösyö Bosc! Simonne Hanım! diye seslendi.

Simonne omuzlarına k  rk  n   alıp   ıktı. Bosc hiç acele etmeden gidip tacını aldı, bir hamlede başına yerleştirdi; sonra, bacaklarının üstünde zor durarak, ayaklarını sürüyerek, rahatı bozulmuş gibi homurdana homurdana çekip gitti.

— Son yazınız çok hoştu, dedi Fontan, Fauchery'ye. Ama neden oyuncuların kendini beğenmiş olduklarını söylüyorsunuz?

— Evet sevgili dostum, bunu neden söylüyorsunuz? diye bağırdı Mignon kocaman ellerini omzuna dayadığı gazetecinin beli bükülürken.

Pruilière ve Clarisse kahkahayı patlatmamak için kendilerini zor tuttular. Bir süredir bütün tiyatro kuliste oynanan bir güldürüyle eğleniyordu. Karısının kaprisine öfkelenen, şu Fauchery'nin kendileri hakkında tartışmaya açık bir yazı yazmasına sinirlenen Mignon, onu dostluk gösterilerine boğarak öcünü almaya başlamıştı; her akşam kuliste karşılaşınca karşı koyulamaz bir sevgi nöbetine tutulmuş gibi onu hırpalayıp duruyordu; bu dev gibi adamın yanında ufacık kalan Fauchery de, Rose'un kocasıyla arası açılmasın diye sırtına inen bu darbelere istemeden gülümsüyordu.

— Hayır! Aslanım, böyle şeyler yazarak Fontan'a hakaret ediyorsunuz, diye ekledi Mignon şakalaşmayı daha da ileri götürerek. Savunun kendinizi! Bir, iki ve tam göğsüne güm!

Öne atılıp, genç adama öyle bir darbe indirdi ki, dili tutulan gazetecinin yüzü sapsarı kesildi. Ancak Clarisse, gözlerini kırıştırtarak öbürlerine fuayenin kapısında dikilen Rose Mignon'u gösteriyordu. Rose bu sahneyi görmüştü. Kocasına hiç aldırmadan doğruca gazeteciye doğru yürüdü ve bebek giysisi içinde, kolları çıplak, bir çocuk gibi nazlanarak, ayakları üzerinde yükselip alnını uzattı.

— İyi akşamlar bebeğim, dedi Fauchery büyük bir içtenlikle Rose'un alnından öperken.

Böylece kadının gönlünü almış oluyordu. Mignon bu öpücüğü görmezden geldi; tiyatrodaki herkes karısını öperdi. Ancak, gazeteciye göz ucuyla bakıp gülümsedi; genç adam, Rose'un gözüpekliğini pahalıya ödeyecekti.

Bu arada, koridora açılan kapının açılıp kapanmasıyla fuayede bir alkış fırtınası koptu. Rolünü tamamlayan Simonne geri geliyordu.

— Offf! Bosc Baba öyle bir etki yarattı ki! diye bağırdı. Prens gülmekten kırılıyor, parayla tutulmuş şakşakçılar gibi diğer izleyicilerle birlikte alkışlıyormuş... Söylesenize bana, ön locada prensin yanında oturan iriyarı beyi tanıyor musunuz? Yakışıklı bir adam, çok saygın, harika favorileri var.

— Kont Muffat, diye karşılık verdi Fauchery. Prens in önceki gün, imparatoriçenin yanında onu bu akşam için yemeğe çağırdığını biliyorum... Prens onu yemekten sonra uzun süre alıkoyacaktı.

— Bak sen, demek Kont Muffat! Kayınpederini tanıyoruz, öyle değil mi Auguste? diye sordu Rose, Mignon'a. Biliyorsun canım, evine şarkı söylemeye gittiğim Chouard markisi? O da salonda. Locanın dibinde oturduğunu fark ettim. Ne ihtiyar ama...

Başındaki kocaman tüyü düzelten Prullière, Rose'a dönüp seslendi:

— Hadi Rose gidelim!

Kadın lafını bitirmeden arkasından koştu. Tam bu sırada, tiyatronun kapıcısı Madam Bron kucağında koca bir demet çiçekle kapının önünden geçiyordu. Simonne dalga geçerek, bunları kendisine mi getirdiğini sordu; kapıcı kadın hiçbir şey söylemeden başıyla Nana'nın koridorun sonundaki locasını işaret etti. Ah şu Nana, ah! Herkes ona çiçek gönderiyordu. Derken Madam Bron geri geldi, Clarisse'e bir mektup getirdi, kızın ağzından boğuk bir küfür kaçtı. Mektup yine o can sıkıcı Faloiselıdan geliyordu! Adam bir türlü yakasını bırakmak istemiyordu! Ve beyefendinin kapıcı odasında beklediğini öğrenince öfkeyle bağırdı:

— Perde bitince ineceğimi söyleyin... Şöyle okkalı bir tokat yapıştırırayım suratına.

Fontan koşarak geldi, birkaç kez üst üste yineledi:

— Madam Bron dinleyin beni... İyi dinleyin beni Madam Bron... Perde arasında yukarıya altı şampanya getirin.

O sırada, soluk soluğa kalmış tiyatro görevlisi ahenkli bir ses tonuyla yeniden belirdi:

— Herkes sahneye! Sıra sizde. Mösyö Fontan! Acele edin! Acele edin!

— Tamam, tamam Barillot Baba, diye karşılık verdi afallayan Fontan.

Ve Madam Bron'un arkasından seğirtirken tekrarlıyordu:

— Anlaşıldı mı? Arada, fuayeye altı şişe göndereceksin... Bugün doğum günüm, paralar benden.

Simonne ve Clarisse eteklerini hışırdata hışırdata çıkmışlardı. Herkes ortadan kayboldu ve koridorun kapısı boğuk bir sesle kapandıktan sonra, fuayenin sessizliği içinde, camı döven sağanağın sesi yeniden işitildi. Otuz yıldır tiyatrodaki ayak işlerine bakan solgun yüzlü kısa boylu Barillot Baba, tabakasını açıp dostça Mignon'a yaklaştı. Tabakasını açıp tütün sunmak ona merdivenlerde ve loca koridorlarında bitmek bilmeyen bu koşuşturmanın arasında bir dakikacık dinlenme olanağı veriyordu. Geriye, kendi deyişiyle Madam Nana kalmıştı; ama o kafasına göre davranır, para cezasına aldırmazdı; canı istediği zaman sahneye geç girerdi. Ansızın şaşkın bir halde durakladı:

— Bak sen, şimdiden hazırlanmış... Prens geldiğini öğrenmiş olmalı...

Gerçekten de Nana, Poissarde kılığında, kollarıyla yüzü beyaza boyanmış bir halde gözlerinin altında birer pembe halkayla koridorda gözüktü. İçeri girmedi, başıyla Mignon ve Fauchery'yi selamlamakla yetindi.

— Merhaba, iyi misiniz?

Uzattığı eli yalnız Mignon sıkı. Ve Nana, hemen arkasında yürüyen ve eteğinin kıvrımlarını düzelden yardımcısıyla birlikte kraliçeler gibi yoluna devam etti. Yardımcı kadının arkasından da, yüzüne uygun bir ifade vermeye çalışan ve daha şimdiden ölesiye sıkılan Satin geliyordu.

— Peki ya Steiner? diye sordu Mignon ansızın.

— Mösyö Steiner dün Loiret'ye gitti, diye karşılık verdi sahneye dönen Barillot. Sanırım orada bir kır evi alacak.

— Evet biliyorum, dedi. Nana'nın köyünden.

Mignon'un yüzü ciddileşmişti. Şu Steiner, bir zamanlar da Rose'a konak alacağına söz vermişti! Neyse canım, kimseye kızmamalıydı, yeni bir fırsat kollamak gerekiyordu. Düşlere dalmış, her zamanki gibi kendinden emin görünen Mignon şömineden tek ayaklı masaya gidip geliyordu. Fua-yede bir tek kendisiyle Fauchery kalmıştı. Yorulan gazeteci büyük koltuğa uzanmıştı; Mignon'un geçerken kendisine çevirdiği bakışlarının altında, göz kapakları yarı kapalı, kıpırdamadan yatıyordu. Baş başa kaldıklarında Mignon ona darbeler indirme zahmetine girmiyordu; kimse o darbelerin keyfine varamadıktan sonra neye yarardı? O zaman, şakalarla kendini eğlendirmeyi bile umursamıyordu. Bu birkaç dakikalık molaya sevinen Fauchery, ayaklarını tembel tembel ateşe doğru uzatıyor, yüzü yukarıda, bakışları barometre ile sarkaçlı saat arasında gidip geliyordu. Mignon, Potier'nin büstünün önünde durup bir an boş boş baktı, sonra yeniden gelip avlunun karanlığının yansıdığı camın önüne dikildi. Yağmur dinmiş, ortalığı kok kömüründen yayılan yoğun bir sıcaklık ve gaz fenerlerinin aleviyle ağırlaşan koyu bir sessizlik kaplamıştı. Kulislerden hiç gürültü gelmiyordu. Seyirciler perde sonlarına özgü bir sessizliğe gömülürken, tüm oyun-cular sahnede kulakları sağır eden bir gürültü çıkarıyorlardı, ıssız fuaye ise havasızlığın yarattığı uğultuda uyukluyordu.

— Ah develer ah! diye haykırdı Bordenave'ın bağırmaktan kısılmış sesi.

Tek başına geliyor ve salakça davrandıkları için az kalsın sahnenin ortasına yayılacak iki figürana sövüp sayıyordu. Mignon ve Fauchery'yi görünce, onları bir şey göstermek üzere yanına çağırdı: Prens az önce perde arasında, Nana'yı kutlamak için locasına gitmek istediğini söylemişti. Ama bu ikisini tiyatro salonuna götürmek üzereyken yanından yönetmen geçti.

— Fernande ve Maria adındaki şu iki uyuz beygire birer ceza yazın! diye haykırdı Bordenave öfkeyle.

Sonra yatıştı, mendiliyle yüzünü silip soylu bir baba saygınlığı takınmaya çalıştı:

— Gidip alteslerini karşılayayım.

Uzun bir alkış tufanı altında perde iniyordu. Sahne kenarındaki ışıkların artık aydınlatmadığı yarı karanlık sahnede bir koşuşturma başladı: Sahne görevlileri hızla dekoru kaldırırken, oyuncular ve figüranlar soyunma odalarına gidiyorlardı. Simonne ve Clarisse'se sahnenin dibinde alçak sesle konuşuyorlardı. Oyun sırasında, iki replik arasında bir iş çevirmişlerdi. Clarisse düşünüp taşındıktan sonra, Gaga ile kendisi arasında tereddüt eden Faloiselyı bir daha görmemeye karar vermişti. Simonne ona bir kadına böyle ısrarlı bir şekilde yaklaşılmayacağını anlatacaktı.

Bunun üzerine opera komikte çamaşırcı kızı oynayan Simonne kürkünü omzuna attı, kapıcı dairesine giden basamakları yağlı, duvarları nemli dar merdivenden inmeye başladı. Sanatçı merdiveniyle yönetim merdiveni arasında bulunan, sağdan soldan geniş camlı bölmelerle çevrili, içinde iki büyük gaz lambası yanan kapıcı odası kocaman bir feneri andırıyordu. Bir kutuda mektuplar, gazeteler üst üste yığılmıştı. Masanın üstünde, kapıcının düğmelerini diktiği eski bir korsajın ve unutulmuş kirli tabakların yanında çiçek demetleri vardı. Ve o korkunç karışıklığın ortasında, şık giyimli, eldivenli kibar beyler, odadaki dört eski hasır iskemlede oturuyor, sabırla uslu uslu bekliyor, Madam Bron'un tiyatrodan inip her haber getirişinde başlarını kapıya çeviriyorlardı. Nitekim bu kez genç bir adama bir mektup getirmişti, delikanlı hemen koşup giriş aralığındaki gaz lambasının dibinde mektubu açmış, beylik yanıtı okuyunca beti benzi sararmıştı: "Hayır sevgilim, bu akşam olmaz, sözüm var." Faloisely dipte, masayla soba arasındaki iskemlelerden birinde oturuyordu; geceyi orada geçirmeye kararlı gözükü-

yordu ama etrafında gezen siyah kedi yavrularından huzursuz olduğu için uzun bacaklarını toplamıştı, ana kediyse biraz ötede oturmuştu ve sarı gözlerini dikmiş ona bakıyordu.

— Siz mi geldiniz Matmazel Simonne, ne istemiştiniz? diye sordu kapıcı kadın.

Simonne ondan Faloiseliyi dışarı göndermesini rica etti. Ancak Madam Bron kızın isteğini hemen yerine getiremedi. Merdivenin altında, derin bir dolabın içini büfe olarak kullanıyordu, perde aralarında figüranlar birer tek atmak için oraya geliyorlardı; üzerlerinde hâlâ *Boule-Noire*'in ayakta-kımı giysileri bulunan beş altı figüran susuzluklarını aceleyle gidermek üzere tepesinde dikildiğinden eli ayağına dolaşmıştı. İçinde gaz lambası yanan dolaba kalaydan bir tabaka serilerek masaya dönüştürülmüş rafında şişe dolu tepsiler duruyordu. Bu karanlık dolabın kapısı açılınca etrafa yayılan keskin içki kokusu odayı kaplayan yemek artığı kokusuna ve masaya bırakılmış çiçeklerin insanın içini bayıltan parfümüne karışıyordu.

— Demek, diye karşılık verdi figüranların içkilerini veren kapıcı kadın, şurada, dipte oturan küçük esmeri çağırmamı istiyorsunuz.

— Sersemlik etme! dedi Simonne. Sobanın yanında oturan, kedinizin pantolonunu kokladığı şu sıskayı çağırıyorum.

Bunun üzerine, kapıcı kadın Faloiseliyi çağırdı, o arada sıcaktan bunalan kibar beyler yazgılarına boyun eğmiş bekliyor, ayaktakımıysa merdiven basamakları boyunca sarhoşlara özgü bir neşe içinde birbirlerine şaplak ata ata içiyorlardı.

Yukarıda, sahnede Bordenave dekoru bir türlü kaldıramayan dekorculara veriştiriyordu. Bile bile yapıyorlardı bunu, çatının direği prensin kafasına inecekti.

— Destek olun! Destek olun! diye bağıırıyordu başdekorcu.

Sonunda dipteki perde yukarı çıktı, sahne boşalmıştı. Fauchery'den gözünü ayırmayan Mignon bunu oğlanı ite-

leyip kakalamak için fırsat saydı. Bağırarak onu kocaman kollarının arasına aldı:

— Dikkat edin! Şu koca kalas az kalsın sizi eziyordu.

Gazeteciyi çekiliyor, silkeliyor, havaya kaldırıyor, sonra yere bırakıyordu. Fauchery dekorcuların garip gülüşleri karşısında sapsarı kesildi: Dudakları titriyordu, az kalsın öfkeye kapılıp isyan edecekti; Mignon'sa hiç aldırıyor, omuzlarına darbeler indiriyor, bir yandan da:

— Sağlığınız benim için çok önemli! diye tekrarlıyordu. Aman Tanrım! Size bir şey olursa ben ne yaparım!

Derken ortalıkta bir fısıltı dolaştı: “Prens geliyor! Prens geliyor!” Ve hepsi gözlerini salonun küçük kapısına çevirdi. Şimdilik, yalnız bir kasabinkini andıran boynuyla, sürekli dalkavukça iki büklüm olup yerlere dek eğilen Bordenave'ın yuvarlak sırtı görünüyordu. Derken, uzun boylu, güçlü kuvvetli, yuvarlak sakallı, pembe tenli prens göründü, giyimine düşkün olduğunu belli eden kusursuz biçilmiş redingotunun altında bedeninin biçimli hatları seçiliyordu. Kont Muffat ile Chouard markisi hemen arkasındaydılar. Tiyatronun bu köşesi karanlıktı, küçük grup sürekli kıpırdayan gölgeler arasında yitip gidiyordu. Bordenave'ın sesi kraliçenin ileride tahta çıkacak oğluyla konuşurken yapmacık bir şekilde titriyor, bir ayı oynatıcısının sesine benziyordu. Durmadan yineliyordu:

— Prens hazretleri beni izleme lütfunda bulunsunlar... Prens hazretleri şuradan geçsinler... Prens hazretleri dikkat etsinler...

Prens ise tersine, hiç acele etmiyor, ilgiyle dekorcuların çalışmasına bakıyordu. Gaz lambalarının sıralandığı bir şamdan indirilmişti, demir çengellere asılmış lambalar sahneye geniş bir ışık çizgisi çekiyordu. Daha önce bir kulise hiç girmemiş olan Muffat, korkuyla karışık bir tiksintiyle gördüklerine şaşıyordu. Gözlerini tiyatronun üst bölümüne çeviriyor, fitilleri kısılmış, her boydan ızgara ve tellerin, hareketli köprülerin, kurumak üzere serilmiş çamaşırları andıran

dip perdelerinin yarattığı kargaşayı küçük mavimsi yıldızlarla یشان şamdanlara bakıyordu.

— Asılın! diye bağırdı ansızın başdekorcu.

Bunun üzerine prensin Kont'u uyarması gerekti. Üçüncü perdenin dekoru olarak Etna Dağı'ndaki mağarayı sergileyen bir tuval indiriliyordu. Adamların kimisi döşemedeki boşluklara direkler diyor, kimisi sahne duvarlarına dayanmış çerçeveleri getirip sağlam halatlarla direklere bağlıyordu. Sahnenin dibinde bir lambacı, Vulcanus'un alevler saçan demir ocağının ağzından yayılan ışığı hazırlamak üzere, fenerleri kırmızı cam kaplı bir sıruk yerleştirmişti. En küçük hareketleri bile ayarlanmış yüzeysel bir karışıklık, bir itiş kış egemendi sahneye; suflör ise bu koşuşma arasında, uyuşan bacaklarını açmak üzere küçük adımlarla dolaşıyordu.

— Haşmetlileri beni çok onurlandırdılar, diyordu durmadan iki büküm olan Bordenave. Tiyatromuz pek büyük değil, elimizden geleni yapıyoruz... Şimdi, haşmetlileri beni izleme lütfunda bulunurlarsa...

Kont Muffat şimdiden soyunma odalarının bulunduğu koridora yönelmişti. Sahnenin belirgin eğimi onu şaşırtmıştı, ayaklarının altında oynadığını hissettiği döşemeden endişeleniyordu; yerdeki boşluklardan sahnenin altında yanan gaz lambaları gözüküyordu; aşağıda derin karanlıklar, insan sesleri, mağara fısıltılarıyla süren bir yaşam vardı. Tam yukarı çıkarken bir tesadüf yolunu kesti. Üçüncü perde için giyinmiş iki kısa boylu kadın, perdedeki deliğin önünde konuşuyorlardı. İçlerinden biri ayak parmakları üzerinde dikilmiş, daha iyi görebilmek için parmaklarıyla deliği genişletmiş, salona bakıyordu.

— Hah, görüyorum onu, dedi ansızın. Şu surata bak!

Bu sahne karşısında irkilen Bordenave, kızın kıcına tekme atmamak için kendini zor tuttu. Oysa prens, ekselanslarına hiç aldırmayan kısa boylu kadını bakışlarıyla okşayarak, işittiği sözle heyecanlanıp mutlu olmuş, gülümsüyordu. Kız

da arsız arsız gülüyordu. O arada Bordenave, prensi kendisini izlemeye razı etti. Her yanını ter basan Kont Muffat şapkasını çıkardı; onu asıl rahatsız eden, kulislerin yardımcı kadın oyuncuların nereden alındığı belirsiz giysilerinden, karanlık köşelerdeki pisliklerden, dekorun tutkalından, gaz lambalarından yayılan o keskin kokuların karıştığı soluk kesen, ağırlaşmış, aşırı ısınmış havasıydı. Hele koridorda bunaltıcı hava daha da ağırlaşıyor, solukları kesen bu havaya zaman zaman localardan gelen kolonya, sabun kokuları karışıyordu. Kont başını kaldırıp ensesine vuran apansız ışık ve sıcak dalgasının geldiği merdiven boşluğuna bir göz attı. Yukarıdan leğen gürültüleri, gülüşmeler, seslenmeler geliyor, kapının sürekli açılıp kapanan kanatlarından kadınlara özgü allıklara katılmış miskin, saçlara püskürtülmüş sertleştiricinin yırtıcı kokusu yayılıyordu. Kont durmadı, adımlarını hızlandırdı, bilmediği bir dünyaya açılan bu ürpertici boşluğun teninde yarattığı ürpertiye de alıp götürerek âdeta kaçarcasına uzaklaştı.

— Ne ilginç bir yer şu tiyatro! diyordu Chouard markisi-kendini evinde hisseden biri gibi neşeyle.

Nihayet, Nana'nın koridorun sonundaki odasına ulaşan Bordenave sakince kapının tokmağını çevirdi; sonra yana çekilip:

— Prens hazretleri buyurmazlar mı? dedi.

Bir kadın çığlığı işitildi ve yarı beline kadar çıplak Nana bir perdenin arkasına gizlendi, sırtını kurulayan yardımcı kadın elindeki havluyla kalakaldı.

— Aaa! Böyle içeri girilmez ki! diye bağırıyordu gizlenen Nana. Girmeyin, girmeyin, görüyorsunuz ki müsait değilim.

Bordenave kızın tavrından hiç hoşlanmadı.

— Kaçmayın yavrum bir şey olmaz. Prens hazretleri geldiler. Hadi, çocuklaşmayın.

Ve Nana'nın, kıkır kıkır gülmeye başlasa da ortaya çıkmaya razı olmadığını görünce, babacan, çatlak bir sesle ekledi:

— Hey Tanrım! Bu beyler kadınları iyi tanırılar. Korkmayın sizi yemezler!

— Bundan o kadar emin değilim, dedi prens büyük bir incelikle.

Odadaki herkes yaltaklanmak için abartılı bir şekilde gülmeye başladı. Bordenave'a göre bu, Parislilere özgü, son derece ince bir sözdü. Nana artık karşılık vermiyor, perde çıkmaya hazırlandığını belli edercesine hafif kıpırdıyordu. Bu sırada, yanakları al al olan Kont Muffat odayı inceliyordu. Bu alçak tavanlı dört köşe odanın duvarları açık kahverengi kumaşla kaplanmıştı. Bakır bir çubuğun taşıdığı aynı kumaştan bir perde köşede küçük bir odacık oluşturunuyordu. İki geniş pencere tiyatro avlusuna bakıyor, gece karanlığında camlardan üç metre ötedeki sıvası dökülmüş duvara dört köşe sarı ışık vuruyordu.

Üstüne, içine yağların, kokuların, pudraların konduğu bir yığın küçük şişenin ve kristal kutunun yerleştirildiği mermer tuvalet masasının önünde kocaman bir boy aynası vardı. Aynaya yaklaşan Kont ince ter damlalarının biriktiği alnını, kıpkırmızı yüzünü gördü; bakışlarını önüne eğdi, ardından sabunlu su dolu leğenin karşısına dikildi, her yana saçılmış küçük fildişi aletler, ıslak süngerler bir an ilgisini çeker gibi oldu. Nana'nın Haussmann Bulvarı'ndaki daire-sine ilk gidişinde olduğu gibi yine başı dönmeye başlamıştı. Ayaklarının altındaki kalın halının yumuşadığını hissediyor; tuvalet masasıyla boy aynasının önünde yanan gaz lambaları alevlerini şakaklarına üflüyorlardı. O alçak tavanın altında iyice yoğunlaşan sımsıcak kadın kokusunun etkisiyle bayılmak üzere olduğunu hissedip iki pencere arasına yerleştirilmiş kapitone sedirin kenarına oturdu. Ama hemen ayağa fırlayıp tuvalet masasının yanına döndü, hiçbir şeye bakmaz oldu; dalgın gözlerle, bir zamanlar odasında solan ve kokusuyla onu kendinden geçiren bir demet sümbülteber çiçeğini düşündü. Sümbülteberler solarken çevreye insan kokusu yayarlar.

— Çabuk ol! diye fısıldadı Bordenave başını perdenin arkasına uzatarak.

Prens, tuvalet masasından tavşanayağını alıp beyaz yağlı kremin yüze nasıl yayılacağını anlatan Chouard markisini keyifle dinliyordu. Bir bakireninkini andıran dupduru yüzüyle bir köşede duran Satin odaya doluşan beylerin suratlarına bakıyordu; yardımcı Madam Jules'se Venus'ün giyeceği vücudu sımsıkı saran giysiyi ve tuniği hazırlıyordu. Madam Jules'ün, gençlikleri anımsanmayan yaşlı kızlara özgü buruş buruş yüzüne bakıldığında yaşı hiç belli olmuyordu. Bu kadın, soyunma odalarının kavurucu havasında, Paris'in en ünlü kalçalarıyla göğüsleri arasında kuruyup gitmişti. Üzerinde sırtından hiç çıkarmadığı rengi atmış siyah bir elbise vardı ve cinsiyetini belli etmeyen, yamyassı korsajının üstünde de, tam yürek hizasında bir yığın iğne saplıydı.

— Özür dilerim beyler, dedi Nana perdeyi çekerken, ama çok şaşırdım...

Hepsi yüzünü ona döndü. Vücudunun üst kısmı neredeyse çıplaktı, yalnız memelerini yarı örten incecik kumaştan bir korsaj giyip düğmelerini iliklemişti. Bu beyler içeri dalıp saklanmasına neden oldukları sırada Poissarde'ın giysilerini hızla çıkarmakla meşguldü. Pantolonunun arkasından hâlâ gömleğinin bir ucu gözüküyordu. Ve çıplak kolları, çıplak omuzları, dimdik meme uçlarıyla, etli butlu sarışınlara özgü hayranlık verici gençliğiyle, en küçük ürküntüde yeniden çekmek üzere bir eliyle hâlâ perdeyi tutuyordu.

— Evet, çok şaşırdım, sizin karşınıza böyle çıkmaya asla cesaret edemezdim, diye geveliyordu, boynundaki pembe lekeler, dudaklarındaki telaşlı gülücüklerle afallamış gibi görünmeye çalışarak.

— Aman canım, şaşıрманıza gerek yok, herkes sizi çok hoş buluyor! diye haykırdı Bordenave.

Yeniden utangaç masum kız yüzü takındı, gıdıklanmış gibi fıkırdadı:

— Prens hazretleri beni çok onurlandırdılar.. Kendisini böyle karşıladığım için haşmetlilerinden özür dilerim...

— Asıl densizliği ben yaptım, dedi prens; ama kendimi buraya gelip sizi kutlamaktan alamadım madam...

Bunun üzerine tuvalet masasına yönelen Nana, iki yana açılan beylerin arasından pantolonuyla sakince geçti. Okkalı kalçalarının hatları pantolonunda kabarıklıklar oluşturuyordu, memelerini füze gibi öne uzatmış, en ince gülüşüyle gelenleri selamlıyordu. Ansızın Kont Muffat'yı tanır gibi oldu, dostça elini uzattı. Sonra, verdiği gece yarısı yemeğine gelmediği için adama çıkıştı. Prens hazretleri kolonyalarla serinlemiş o minik eli bir an için yanan avucunda tutmanın verdiği ürpertiyle ne diyeceğini bilemeyen Muffat'yı neşelendirmek lütfunda bulundu. Yemeğe düşkün iyi bir içkici olan Kont, akşam yemeğini prensin evinde yemişti. İkisi de çakırkeyif olsalar da bunu pek belli etmiyorlardı. Muffat, yaşadığı şaşkınlığı gizlemek üzere, odanın ne kadar sıcak olduğunu söyleyebildi:

— Aman Tanrım! Burası ne kadar sıcak, madam böyle bir sığağa nasıl katlanıyorsunuz?

Konuşma tam bu konuyla sürerken soyunma odasının kapısında gürültüler yükseldi. Bordenave kapının üstündeki kafesli küçük gözetleme penceresini çekti. Gelenler Fontan, onu izleyen Prullière ve Bosc'tu, üçünün de koltuk altında şişeler vardı, elleri bardak doluydu. Fontan kapıya vuruyor, bugün doğum günü olduğunu, şampanyayı kendisinin ısmarladığını haykırıyordu. Nana göz ucuyla prensi yoklamıştı. Aman canım! Prens hazretleri kimsenin canını sıkmak istemez, tersine mutlu olurdu. Zaten kimseden izin beklemeden içeri giren Fontan peltek peltek aynı şeyi tekrarlıyordu:

— Ben densizin teki değilim, şampanyalar benden...

Birden, odada olduğunu bilmediği prensi fark etti. Kalkaldı, şarlatanlığına biraz saygınlık kattı:

— Kral Dagobert koridordalar. Sayın prens hazretleriyle kadeh tokuşturmak istiyorlar.

Prens gülümseyince, herkes bu sözleri çok hoş buldu. Ancak soyunma odası herkesi alamayacak kadar küçüktü. Bunun üzerine sıkışmak gerekti, Satin ve Madam Jules dibe, perdeye sokuldular, erkekler de yarı çıplak Nana'nın çevresine toplandı. Üç oyuncunun üzerinde hâlâ sahne kıyafetleri vardı. Prullière, tüyü basık tavana değen İsviçreli amiral şapkasını çıkarırken, Bosc da başında tenekeden tacı, sırtında geniş kollu lâl kazağıyla sarhoş bacakları üstünde dik durup güçlü bir komşu ülkenin prensini kabul eden kral gibi prens hazretlerini selamlıyordu. Doldurulan bardakları tokuşturdular.

— Prens hazretlerine içiyorum! dedi yaşlı Bosc kral edasıyla.

— Orduya! diye ekledi Prullière.

— Venus'e! diye bağırdı Fontan.

Bu arada prens kadehini sallıyordu. Hafifçe mırıldanarak bekledi, üç kez selamladı:

— Hanımefendi... Amiral... Kral hazretleri...

Şarabını bir dikişte içti. Kont Muffat ile Chouard markisi de aynısını yaptılar. Artık kimse şaka yapmıyordu, hepsi saraydaydı. Tiyatro dünyası, gazın kavurucu buğusu içinde, ciddi bir güldürünün ortasında gerçek dünyanın uzantısı gibiydi. Sadece pantolonla dolaştığını unutan Nana, iç gömleğinin ucu dışarı fırlamış, üst düzey devlet görevlilerine salonunu gösteren soylu hanımı, Kraliçe Venus'ü oynuyordu. Her cümlenin başına prens hazretlerini yerleştiriyor, saygıyla yerlere dek eğiliyor, Bosc ve Prullière soytarılarına yanında bakanıyla dolaşan kral gibi davranıyordu. Ve bu tanrılar karnavalının, bu kraliyet şarlatanlığının ortasında yardımcı kızlarla, dekorcularla, kadın pazarlayıcılarıyla, sıradan bir komedyenin şampanyasını içten bir ifadeyle içen gerçek bir prensin, bir tahtın vârisinin oluşturduğu bu garip karışım kimse gülmüyordu. Bu sahnenin coşkusuyla havalarda uçan Bordenave, prens hazretleri *Sarışın Venus*'ün ikinci perdesini kuliste izlemeye razı olsa toplayacağı parsayı düşünüyordu.

— Bana baksanıza, diye bağırdı tüm içtenliğiyle, hadi şu benim küçük hanımları aşağı indirelim.

Nana buna yanaşmadı. Yine de, o da bu sahnenin etkisine kapılmıştı. Fontan yüzündeki o gülünç maskeyle onu kolundan tutmuş çekiştiriyordu. Fontan'a sürtünen, ona canının istediği sağlıksız bir şeyi yemek isteyen hamile bir kadın gibi bakan Nana ansızın senlibenli konuşmaya başladı.

— Hadi bakalım koca oğlan, doldur şu kadehleri!

Fontan'ın yeniden doldurduğu kadehler aynı nidalarla bir kez daha tokuşturuldu.

— Prens hazretlerine!

— Orduya!

— Venus'e!

Ancak Nana eliyle susmalarını işaret etti. Kadehini yukarıya kaldırıp:

— Hayır, hayır, Fontan'a! dedi. Bu gün Fontan'ın doğum günü, Fontan'a, Fontan'a!

Bunun üzerine, üçüncü kez kadeh tokuşturuldu, Fontan alkışlandı. Prens genç kadının gözleriyle yiyecekmiş gibi baktığı oyuncuyu selamladı.

— Sayın Fontan, dedi büyük bir incelikle, başarınıza içiyorum.

Bu arada prens hazretlerinin redingotu, arkasındaki tuvalet masasının mermerine değiyordu. Burası, leğenden ve süngerlerden çıkan buharın, esans şişelerinin keskin kokusuna, şampanyanın yarattığı sarhoşluğa karıştığı daracık bir hamamı, kuytu bir yataklığı andırıyordu. Prens ve Kont Muffat aralarına sıkışan Nana'nın, en küçük kıpırtıda ortaya dökülen memelerine ve kalçalarına sürtünmemek için ellerini havaya kaldırmak zorunda kalıyorlardı. Madam Jules bütün bunlara karşın bir damla ter bile dökmeden, asık yüzüyle beklerken, Satin bir prensin ve şık giyimli beylerin çıplak bir kadının yanına sıradan aktörlerle birlikte gelmelerinin yarattığı şaşkınlıkla, içinden, kibar insanların sanıldıkları kadar saygın olmadıklarını düşünüyordu.

Ancak, Barillot Baba'nın çingırağının koridorda ilerleyen sesi usul usul yaklaşıyordu. Soyunma odasının kapısına gelince, üç oyuncuyu da hâlâ ikinci perdenin sonundaki giysilerle görünce ağzı açık kaldı.

— Aman beyler, diye geveledi, elinizi çabuk tutun... İzleyicilerin fuayesinde zil çaldı bile.

— Umurunda değil! dedi Bordenave hiç istifini bozmadan, izleyici bekler.

Bununla birlikte, şişelerin boşaldığını gören oyuncular, prensi tekrar selamladıktan sonra giyinmeye çıktılar. Bosc, şampanya kadehine soktuğu sakalını çıkarmış, o saygıdeğer sakalın altından, şaraba batmış yaşlı oyuncunun perişan, mavileşmiş yüzü ortaya çıkmıştı. Merdivende Fontan'a kısık ve boğuk sesiyle prensten söz ederken:

— Ama onu nasıl şaşırttım! diyordu.

Odada yalnız Nana, prens hazretleri, Kont ve Marki kalmıştı. Bordenave, Barillot'yu da yanına alıp uzaklaşmıştı ve ona Nana'ya haber vermeden perdeyi açmamasını söylüyordu.

— İzin verir misiniz beyler? diye sordu Nana üçüncü perdedeki çıplak sahneler için kollarına ve yüzüne çekidüzen vermeye çalışırken.

Prens, yanına Chouard markisini de alarak sedire çekildi. Bir tek Kont Muffat ayakta kalmıştı. O boğucu sıcakta, içtikleri ikişer kadeh şampanya başlarını iyice döndürmüştü. Soylu beylerin arkadaşıyla odaya kapandıklarını gören Satin perdenin arkasına gizlenmeyi uygun bulmuştu; o böyle ortada dolaşmaktan sıkılıp sandıklardan birinin üzerinde beklerken, Madam Jules tek söz etmeden, dönüp kimseye bakmadan, büyük bir dinginlik içinde gidip geliyordu.

— Rondoyu harika söylediniz, dedi prens.

Bunun üzerine, ara sıra suskunlukla bölünen sohbet kısa cümlelerle devam etti. Nana onlara karşılık verecek durumda değildi. Eliyle yüzüne ve kollarına yağsız krem sürdükten sonra, bir peçetenin ucuyla beyaz pudrayı yayıyordu. Bir

ara aynaya bakmayı bıraktı, elindeki pudra kutusunu yerine koymadan prene göz atıp gülümsedi.

— Prens hazretleri beni şımartıyorlar, diye mırıldandı.

Süslenmesi, Chouard markisinin derin bir hayranlıkla izlediği karmaşık bir işti. Marki de iki çift laf etti.

— Orkestra size daha kısık sesle eşlik edemez mi acaba? dedi. Sesinizi bastırıyor, bu da bağışlanamaz bir suç.

Nana bu kez arkasına dönmedi. Fırçasını eline almış, büyük bir dikkatle yüzünde gezdiriyordu, tuvalet masasına doğru öyle çok eğilmişti ki, pantolonunun beyaz yuvarlaklığı iyice dışarı fırlayıp geriliyordu. Ancak yaşlı adamın övgüsü karşısında duyarsız kalmak istemedi, kalçalarını iki yana salladı.

Ortalığı bir sessizlik kapladı. Madam Jules, pantolonun sağ paçasında bir yırtık görmüştü, göğsünden bir iğne aldı, diz çöküp bir an Nana'nın baldırının dibinde kaldı, genç kızsı, onun orada olduğuna aldırmadan, elmacık kemiklerine sürmemeye özen göstererek pudralanıyordu. Prens, Londra'ya şarkı söylemeye gelirse, bütün İngiltere'nin kendisini alkışlayacağını söyleyince sevimli sevimli gülümsedi, bir pudra bulutu içinde, bembeyaz sol yanağını göstererek, bir an kafasını çevirdi. Sonra ansızın ciddileşti; sıra allığa gelmişti. Yüzünü yeniden aynaya yaklaştırmış, parmağını bir kavanoza daldırıyor, gözlerinin altına allık sürüyor, boyayı usulca şakaklarına dek yayıyordu. O arada beyler, büyük bir saygı içinde susuyorlardı.

Kont Muffat henüz ağzını açmamıştı. Elinde olmadan gençliğini düşünüyordu. Çocukken yattığı oda buz gibiydi. Daha sonra, on altısına geldiğinde, her akşam annesini öptüğünde, bu öpücüğün soğukluğunu uykusuna taşıyordu. Bir gün, aralık bir kapıdan, yüzünü yıkayan hizmetçi bir kıızı görmüştü ve ergenlikten evlenene dek kafasını kurcalayan biricik anı buydu. Evlendikten sonra karşısında evlilik görevlerine son derece bağlı bir kadın bulmuştu, zaten kendisi de ona karşı sofuca bir tiksinti duyuyordu. Büyüyor, yaşla-

nıyor, çok katı dinsel törelere boyun eğmiş, yaşamını bazı kurallara ve yasalara uydurmuş bir halde tensel hazlardan habersiz yaşıyordu. Ve aniden onu şu soyunma odasına, şu çıplak kızın karşısına atıyorlardı. Onun gibi Kontes Muffat'yı çorap lastiklerini takarken bile görmemiş bir adam, insanın genzini yakan bu tatlı koku içinde, krem kavanozlarıyla küçük leğenler arasında, bir kadının süslenmesinin en gizli saklı ayrıntılarıyla karşılaşılıyordu. Tüm benliği isyan ediyor, Nana'nın yavaş yavaş ruhunu ele geçirişi gözünü korkutuyor, ona okuduğu kutsal metinleri, çocukluğundaki ruhunu iblise kaptırma korkularını anımsatıyordu. Şeytana inanırdı. Nana'ysa, içleri günah dolu fırlak memeleriyle, dolgun kalçalarıyla, cilveli gülüşleriyle şeytanın ta kendisiydi. Kendi kendine güçlü davranacağı sözünü veriyordu. Ruhunu savunacaktı.

— Peki, anlaştık, dedi sedire yayılan prens, önümüzdeki yıl Londra'ya geleceksiniz ve sizi öyle güzel ağırlayacağız ki, bir daha Fransa'ya dönmeyeceksiniz... Bakın! Sevgili Kontum, güzel kadınlarınıza pek aldırımıyorsunuz. Biz de onları elinizden alacağız.

— Onun umurunda bile olmaz, diye mırıldandı Chouard markisi ansızın göze aldığı senlibenlilik içinde dişlerini gıcırdatarak. Kont erdemini ta kendisidir.

Kont erdeminden söz edildiğini duyunca kendisine garip garip bakan Nana'nın bakışları altında ezildi. Sonra kızın bu davranışına şaşırarak kendine kızdı. Erdemli olma düşüncesi onu bu kızın karşısında neden utandırıyor? İçinden Nana'yı pataklamak geldi. O sırada Nana bir fırçayı alırken yere düşürmüştü; tam eğilirken, Kont atıldı, solukları birbirine karıştı, Venus'ün çözölmüş saçları ellerine döküldü. İçinde Katoliklere özgü, günah işlerken cehennem korkusunun iyice bilemediği pişmanlıkla karışık bir haz hissetti.

Tam bu sırada kapının arkasında Barillot Baba'nın sesi yükseldi.

— Perdeyi açtırabilir miyim hanımefendi? Salondakiler sabırsızlanıyor da.

— Az sonra, diye karşılık verdi Nana hiç istifini bozmadan.

Fırçayı siyah bir kavanoza daldırmıştı; sonra burnunu aynaya dayadı, sol gözünü yumdu, fırçayı dikkatle kirpiklerinin arasından geçirdi. Muffat tam arkasında durmuş, bakıyor, aynada yuvarlak omuzlarını, pembe bir gölge düşmüş memelerini görüyordu. Ve harcadığı bütün çabaya karşın, arzuyla kendinden geçmiş bir halde, yumuk gözlerin alabilmesine çekici kıldığı her yanı gamzeli bu yüze bakmaktan kendini alamıyordu. Kız fırçayı gezdirmek üzere sağ gözünü yumduğunda, artık ona ait olduğunu anladı.

— Hanımefendi, diye bağırdı soluk soluğa kalmış Barrillot yeniden, ayaklarını yere vuruyorlar, sonunda sıraları kıracaklar... Perdeyi açtırayım mı?

— Aman be! dedi sabırsızlanan Nana. Açtırın, umurumda bile değil! Hazırlanmamışsam, ne yapalım, beklerler!

Sonra yatıştı, kibar beylere dönüp gülümseyerek ekledi:

— Doğrusu, bir dakika sohbet etmeye bile izin vermiyorlar.

Şimdi artık yüzü ve kolları hazırdı. Parmağıyla dudaklarına iki geniş kıvrık çizgi çekti. Kendini, pudra ve allıkların, o gösterişli gençliğin, bembeyaz yüzdeki kıpkırmızı ağzın, kenarlarına kara sürme çekilmiş, irileşmiş, aşktan yorulmuş, alev alev yanan gözlerin çekiciliğine kaptıran Kont Muffat'ın başı dizginleyemediği bir arzuyla bir daha döndü. Bu arada, Nana pantolonunu çıkarıp Venus'ün bedenini sımsıkı saran elbisesini giymek üzere perdenin arkasına geçti. Sonra, aldırmazlığın verdiği rahatlıkla, sık dokunmuş pamuklu korsajının düğmelerini çözdü, kollarını Madam Jules'e uzattı, o da ince tuniğinin kısa kollarını geçirdi.

— Madem kızıyorlar, çabuk ol! diye mırıldandı Nana.

Gözleri yarı kapalı prens, bu konuda deneyimli olduğunu belli edercesine göğsünün kabarık çizgilerini izlerken,

Chouard markisi, elinde olmadan başını salladı. Muffat hiçbir şey görmemek için gözlerini halıya çevirdi. Zaten Venus de hazırды, omuzlarında artık yalnız ince bir tül vardı. Madam Jules dalgın ve duru bakışlarıyla, tahtadan yapılmış bir kukla gibi çevresinde dönüyor, yüreğinin tam üstündeki küçük yastıktan iğneler alıp duruyor, kuru elleriyle o çıplak tene sürtünüp, Venus'ün tuniğini iğnelerken cinsiyetinin farkında değilmiş ve cinselliğe dair tek bir anısı dahi yokmuş gibi görünüyordu.

— İşte oldu! dedi genç kadın aynaya son bir kez daha bakarak.

Üçüncü perdenin başladığını söyleyen Bordenave endişeyle geri gelmişti.

— Tamam geliyorum, dedi Nana. İş bitmiyor ki! Hep ben öbürlerini beklerim.

Beyler odadan ayrıldılar. Ama kızla vedalaşmadılar, prens üçüncü perdeyi kulisten izlemek istemişti. Yalnız kalan Nana çevreye göz gezdirerek şaşkınlıkla:

— Nerede bu kız? diye sordu.

Satin'i arıyordu. Onun perdenin gerisinde, giysi sandığının üstünde beklediğini fark edince, Satin hiç istifini bozmadan karşılık verdi:

— O erkeklerin arasında canını sıkmak istemedim!

Sonra, çıkıp gideceğini söyledi. Ama Nana buna engel oldu. Aptal mıydı? Bordenave onu işe almaya razı olmuşken! Gösteriden sonra gideceklerdi. Satin kararsızdı. Her yer karmakarışık, bu ortama alışık değildi. Ama sonunda kalmaya karar verdi.

Prens küçük tahta merdivenden inerken, tiyatronun diğer yanından garip bir gürültü geldi, kısık sesli küfürler, itişip kakışmalar işitildi. Bu sesler sıralarını bekleyen sanatçıları ürküttü. Mignon, Fauchery'yi okşayarak, yeniden şaka yapmaya başlamıştı. Yeni bir oyun bulmuş, dediğine göre, sinekleri kovmak üzere sürekli burnunu sıkıştırıyordu. Doğal olarak,

bu oyun sanatçıları çok eğlendiriyordu. Ancak, elde ettiği başarıyla kendinden geçen Mignon, gazeteciye bir tokat, sıkı bir tokat yapıştırmıştı. Bu kez çok ileri gitmişti, Fauchery herkesin önünde böyle bir tokada katlanamazdı. Yüzleri sarı olan iki adam gözlerinden nefret fışkırarak birbirlerinin gırtlığına sarılmışlardı. Birbirlerine sövgüler yağdırarak, ana direklerden birinin gerisinde yerde yuvarlanıyorlardı.

— Mösyö Bordenave! Mösyö Bordenave! diyerek geldi paniğe kapılan yönetmen.

Bordenave prensten izin istedikten sonra adamın ardına düştü. Fauchery ile Mignon'u yerlerde yuvarlanırken görünce canı sıkılmış gibi elini salladı. Sahnenin öbür yanında prens hazretleri varken, koca bir salon itişip kakışmalarını işitebilecekken, doğrusu pek güzel eğleniyorlardı! Üstüne üstlük, Rose Mignon soluk soluğa sahneye girmek üzereydi. Vulcanus ona hitaben repliğini söylüyordu. Ama kocasıyla sevgilisinin, beyaz redingotları toza bulanarak, ayaklarının dibinde yerde yuvarlandıklarını, birbirlerini boğazladıklarını, saçlarını başlarını yolduklarını görünce Rose'un ağzı bir karış açık kaldı. Üstelik yolunu kesiyorlardı; dahası, dekorculardan biri, itişip kakışma sırasında Fauchery'nin sahneye doğru fırlayan şapkasını yakalamıştı. O arada, izleyiciyi eğlendirmek isteyen Vulcanus yeni replikler uyduruyordu. Olduğu yere çakılan Rose'sa, kıpırdamadan iki erkeğe bakıyordu.

— Burada dikilip durma! diye öfkeyle kulağına fısıldadı Bordenave. Hadi gir! Hadi gir! Senin işin değil bu! Sahneye girme sıranı kaçıracaksın!

Ve ittiği Rose, yerde yuvarlanan adamların üzerinden atlayarak, kendini sahne kenarındaki lambaların alevleri altında, izleyicilerin önünde buldu. Neden böyle kapıştıklarını, yerlerde yuvarlandıklarını anlayamamıştı. Başu uğıldarken titreyerek sevdalı Diana'nın tebessümüyle sahne ışıklarına doğru yürüdü, ilk repliğı öyle sıcak bir sesle söyledi ki izleyi-

ci tezahürat etmeye başladı. Dekorun gerisinden iki erkeğin yumruk sesleri geliyordu. Perdenin kenarına dek yuvarlanmışlardı. Neyse ki müzik, yerde yuvarlanırken çıkardıkları gürültüyü bastırıyordu.

— Tanrı cezasını versin! diye bağırды sonunda onları ayırmayı başaran Bordenave sabrı tükenmiş bir halde. Neden gidip evinizde dövüşmüyorsunuz? Oysa ikiniz de bu işleri sevmediğimi çok iyi biliyorsunuz... Sen Mignon, hatırım için sahnenin sağ yanında kal; siz de Fauchery, soldan sağa geçerseniz sizi anında dışarı attırırım. Anlaşıldı mı? Biriniz sağda, biriniz solda, yoksa Rose'un sizi buraya davet etmesini yasaklarım.

Prens yanına geri dönen Bordenave'a neler olup bittiğini sordu.

— Aman canım! Yok bir şey, diye mırıldandı dingin bir ifadeyle.

Bir kürke sarınmış Nana soylu beylerle konuşarak, ayakta sırasını bekliyordu. Kont Muffat, iki çerçeve arasından sahneye göz atmaya çalışırken, yönetmenin el hareketinden çok sessiz olması gerektiğini anladı. Sahnenin üst bölümünden aşağı sıcak bir dinginlik yayılıyordu. Keskin ılık huzmeleriyle aydınlanan kuliste alçak sesle konuşan birkaç kişi sağda solda dikiliyor, ayaklarının ucuna basa basa dolaşıyordu. Gaz lambalarından sorumlu görevli yerinde, karman çorman dizilmiş muslukların yanındaydı; bir direğe yaslanmış bekleyen yangın söndürücü başını uzatarak, sahneyi görmeye çalışıyordu; yukarıda sırasına çökmüş perdeciyse oyunu umursamıyor, yazgısına boyun eğmiş bir halde, elindeki halatlara asılmak için zil sesini bekliyordu. Ve bu bastırılmış sesler, fısıltılar ve koşuşmalar arasında, sahnedeki oyuncuların, yapaylığı dinleyeni şaşırtan boğuklaşmış sesleri insana bir garip geliyordu. Biraz ötedeysen, orkestranın boğuk gürültüsünün ardında, uçsuz bucaksız bir iç çekişle soluyan salon zaman zaman kabarıyor, mırıltılar, gülüşmeler,

alkışlar halinde pathlıyordu. Gözle görülme bile izleyicinin suskunluk anlarındaki tepkisi hissedilebiliyordu.

— Bir yer açık, dedi Nana ansızın kürkünün uçlarını çe-kiştirerek. Gidip bakın Barillot. Pencerenin birini açtıklarına bahse girerim... Burada insan soğuktan donar!

Barillot her yeri kapadığına yemin etti. Belki camlardan biri kırılmıştı. Yanan gazın yarattığı ağır sıcaklığın ortasında dolaşan soğuk esintiler Fontan'ın deyişiyle, zatürreye ortam hazırlıyordu.

— Böyle yarı çıplak olsaydınız görürdüm sizi, diye ekledi öfkelenen Nana.

— Şışış! dedi Bordenave.

Sahnedeki Rose'un bir repliğini büyük bir ustalıkla söylemesi üzerine bravo sesleri orkestrayı bastırdı. Yüzü ciddileşen Nana hiç ses çıkarmadı. Bu arada Kont daracık pasajlardan birine dalmaya kalkınca Barillot, orada bir perde boşluğu bulunduğunu söyleyerek onu durdurdu. Dekor geriden ve yandan görüyordu, önünde eski kalın afiş yığınlarının asılı olduğu tahta çerçeveler, arkasında gümüş bir kayalığa oyulmuş Etna Mağarası ve Vulcanus'un örsü görülüyordu. Aşağı indirilen şamdanlar geniş fırça vuruşlarıyla çizilmiş yıldızları alev alev tutuşturuyordu. Orantılı bir karşıtlıkla yerleştirilmiş mavi ve kırmızı camlı destekler kor ateşi gibi görünüyordu; yerdeyse, gaz bulutları bir dizi kapkara kayanın üzerinde geziniyorlardı. Ve Juno'yu canlandıran yaşlı Madam Drouard, çimlere yerleştirilmiş lambacıkları andıran ışık huzmelerinin ortasında, hafif eğimli dekor parçasının üstünde ışıktan kamaşmış gözlerini kapamış bir halde uyuklayarak sırasının gelmesini bekliyordu.

Derken, bir kıpırtı oldu, Clarisse'in anlattıklarını dinleyen Simonne elinde olmadan:

— Şuraya bak, Tricon gelmiş! dedi.

Gerçekten de İngiliz gibi giyinmiş, servetini yitirdiği için avukattan avukata koşan Kontes edalı, çöpçatan Tricon gelmişti. Nana'yı görünce doğruca yanına gitti.

— Hayır, dedi Nana hızla telaffuz edilen kısa sözlerin ardından. Şimdi olmaz.

Yaşlı kadının yüzü ciddileşti. Prullière geçerken kadının elini sıktı. İki küçük figüran kız hayran hayran kadını süzüyorlardı. Kadın bir an duraksadı. Sonra eliyle Simonne'ı yanına çağırdı. Ve hararetle konuşmaya başladılar.

— Peki, dedi sonunda Simonne. Yarım saat sonra.

Ama tam locasına çıkarken, elinde mektuplarla dolaşan Madam Bron yaşlı kadının mektubunu eline tutuşturdu. Bordenave alçak sesle kapıcı kadını Tricon'u içeri bıraktığı için haşlıyordu; böyle bir kadın, hem de bu akşam! Prens hazretlerinden ötürü, tüyleri diken diken oluyordu. Otuz yıldır tiyatroda çalışan Madam Bron, kızgın bir ses tonuyla yanıt verdi. Nereden bilecekti? Tricon bütün bu hanımlarla iş çeviriyordu; sahne sorumlusu, belki yirmi kez kadına rastlamış, hiç sesini çıkarmamıştı. Bordenave küfürler gevelerken, Tricon hiç oralı olmadan, bir erkeği bakışlarıyla tartar gibi prene bakıyordu. Sarı yüzü bir gülüşle aydınlandı. Sonra, kendisini saygıyla izleyen küçük kızların arasından, küçük adımlarla yürüyüp uzaklaştı.

— Hemen, tamam mı? dedi bir ara Simonne'a dönüp.

Simonne'un canı çok sıkın gözükiyordu. Mektup o akşam için söz verdiği bir delikanlıdan geliyordu. Madam Bron'un eline çabucak yazdığı iki satırı tutuşturdu: "Ah sevgilim, bu akşam mümkün değil, isim çıktı." Ama yine de kaygılıydı; delikanlı onu bekleyebilirdi. Üçüncü perdede rolü olmadığından, hemen çıkıp gitmek istiyordu. Bunun üzerine, perdenin sonunda sahneye girecek olan Clarisse'ten gidip aşağıya bakmasını rica etti. Clarisse aşağı inerken, Simonne bir an için birlikte kullandıkları soyunma odasına çıktı.

Madam Bron'un küçük içki büfesinin önünde, sırtındaki uzun, alev rengi peleriniyle Pluton rolünü oynayan bir figüran tek başına içiyordu. Kapıcının işlerinin yolunda gitmediği belliydi, çünkü merdiven altındaki o daracık mağara

yıkanmış bardaklardan yayılan nemle sırlıslıklamdı. İris'i canlandıran Clarisse yağlı merdivenlerde sürünen uzun eteğini kaldırdı. Ancak dikkatle durdu, merdivenin başında, kafasını küçük odaya bir göz atmak için uzatmakla yetindi. Burnu koku almış olmalıydı. O sersem Faloiseli, masayla soba arasında, hâlâ aynı iskemlenin üzerinde değil miydi? Simonne'un yanında gidiyormuş gibi yapmış, sonra geri gelmişti. Zaten küçük oda hep beyaz eldivenli, şık giyimli, sabırlı ve sakin beylerle dolu olurdu. Hepsi ciddi ciddi birbirlerine bakarak beklerdi. Masanın üstünde artık yalnız kirli tabaklar kalmış, Madam Bron son çiçek demetlerini de dağıtmıştı; yalnız kıvrılıp yatan siyah anne kedinin yanına düşmüş bir gül soluyor, yavru kediler, kurumlu beylerin bacakları arasında deli gibi koşuyorlardı. Clarisse'in içinden bir an gidip Faloiselıyı kapı dışarı etmek geldi. Bu serseri hayvanları da sevmezdi; bu da sevimsizliğini tamamlıyordu. Ana kediye dokunmamak için dirseklerini karnına çekmişti.

— Dikkat et, şimdi seni tırmalayacak! dedi şakacı Pluton dudaklarını elinin tersiyle silerken.

Bunun üzerine, Clarisse'in kafasından Faloiselıya bir oyun oynamak geçti. Madam Bron'un, Simonne'un mektubunu delikanlıya verdiğini görmüştü. O da gidip gaz lambasının altında okumaya koyulmuş, "Bu akşam olmaz sevgilim, işim çıktı," cümlesine alışık olan delikanlı uslu uslu çekip gitmişti. En azından içlerinde nasıl davranması gerektiğini bilen biri vardı! O genç, insanı sıcaktan pişiren, hiç de hoş kokmayan camlı kocaman fenerin yanında, Madam Bron'un delik deşik iskemlelerinde oturmakta direnen öbürlerine benzemiyordu. Burası erkeklere çekici geliyordu besbelli! Clarisse midesi bulanarak yukarı çıktı; sahneyi geçti, Simonne'la konuşmak üzere soyunma odalarına çıkan üç kat merdiveni hızlı hızlı tırmandı.

Sahne kenarında bir köşeye çekilen Prens, Nana'yla konuşuyordu. Bir an bile yanından ayrılmamıştı ve yarı ka-

palı gözlerle kızı süzüyordu. Nana ise yüzüne bakmadan, dudaklarında gülücük, başıyla onu onaylıyordu. O sırada Kont Muffat içinden gelen bir dürtüye boyun eğdi ve kendisine silindirlerin ve çıkırıkların nasıl çalıştığını anlatan Bordenave'ın yanından ayrılıp bu sohbeti yarıda kesmek için kıza yaklaştı. Nana gözlerini yukarı kaldırıp ona prens hazretlerine yaptığı gibi gülümsedi. Ancak, gelecek yanıtı beklediği için bir kulağı kırısteydi.

— Üçüncü perde sanırım daha kısadır, diyordu Kont'un yanlarına gelmesine canı sıkılan prens.

Yanıt vermeyen Nana'nın yüz ifadesi değişti ve sahneye girmek için hazırlanmaya başladı. Omuzlarının hızlı hareketle aşağı bıraktığı kürkünü hemen arkasında dikilen Madam Jules tuttu. Ve prensi baştan çıkarmak üzere ellerini saçlarına götürdükten sonra, kolları çıplak bir halde sahneye girdi.

— Şişt! Şişt! diye fısıldadı Bordenave.

Kont ve prensin ağızları açık kalmıştı. Ortalığı kaplayan derin sessizlik içinde, izleyici kalabalığından bir uğultu, derin bir iç çekiş yükseliyordu. Venus, tanrıça çıplaklığıyla sahneye girdiğinde, her akşam aynı etkiyi yaratıyordu. Bunun üzerine, onu görmek isteyen Muffat gözünü bir deliğe dayadı. Sahne kenarındaki göz kamaştırıcı ışıkların ötesinde kalan salon, kızıl bir dumanla kaplanmış gibi karanlıktı ve yüzlerin karman çorman bir solgunluğa büründürdüğü bu belli belirsiz fonun önünde, Nana'nın hemen gözünün önünde olduğu için daha da büyümüş görünen beyaz bedeni, localardan balkona, tavana dek her şeyi örtüyordu. Kont arkadan onun kollarını iki yana açtığını, böğrünü gerdiğini görüyordu; ayağının dibindeki, zavallı, yaşlı suflör bulunduğu yerden kafası kesilmiş gibi görünüyordu. Girişte söylediği kimi repliklerde boynundan başlayan dalgalanmalar âdeta aşağı dek iniyor ve giysisinin ucunda sona eriyordu. Bravo seslerinin fırtınayı andıran uğultusu içinde son notaya geldi-

ğinde, üzerindeki ince tül uçuşurken, beline kadar uzanan açık saçlarıyla eğilip seyircileri selamladı. Onu böyle öne eğilmiş, kalçaları iyice genişlemiş bir halde deliğe doğru geri geri gelirken gören Kont solgun bir yüzle doğruldu. Sahne gözünün önünden silinip gitmişti, artık yalnız dekorun arka bölümünü, şuraya buraya yapıştırılmış eski duyuruların alaca bulaca renklerini görebiliyordu. Sahneye inen eğimli tahtanın üzerinde, yerlerde dolaşan gaz bulutları içinde, bütün Olympos uyuklayan Madam Drouard'ın yanına gelmişti. Hepsi perdenin bitmesini bekliyorlardı. Bosc ve Fontan yere oturup çenelerini dizlerine dayamışlardı, Prullière sahneye girmeden önce gerinip esniyordu; herkes yorgunluktan tükenmiş, gözleri kan çanağına dönmüş bir halde, bir an önce yatağa koşmak istiyordu.

Tam bu sırada, Bordenave'ın kendisine sahnenin sağ tarafına geçmesini yasakladığından beri sol tarafta gezinen Fauchery, azıcık toparlanmak üzere Kont'un yanına geldi, ona localara bakmasını söyledi. Gittikçe artan bir gevşemenin yarattığı etkiyle ne yapacağını bilemeyen Muffat, bakışlarıyla ortalarda gözükmeyen Chouard markisini aradıktan sonra gazetecinin ardına düştü. Nana'nın şarkısını dinlediği sahne gerisinden ayrılırken hem yatışıyor, hem kaygılanıyordu.

Önünden giden Fauchery merdivenleri çıkmaya başladığında, tahta döner kapılar şimdiden birinci ikinci katı kapatmaya başlamıştı. Çıktıkları, Kont Muffat'nın, yardım derneği üyesi olarak kentin viran evlerini dolaşmaya çıktığında gördüklerine benzeyen, koşuşmaların basamaklarını aşındırdığı, demir tırabzanları sürtünen ellerle parlamış sarı bir merdivendi. Her sahanlıkta havalandırma için alçak bir pencere boşluğu bırakılmıştı. Duvarlara asılmış fenerlerdeki gaz alev alev yanıyor, ışıyla, yükselip katları birbirine bağlayan merdiven kıvrımının altında biriken bir sıcaklık yayıyor, bütün o sefaleti çiğ bir ışıkla aydınlatıyordu.

Kont merdivenin başına gelince, yakıcı bir soluğun, localardan yoğun bir aydınlığın ve gürültünün arasından yayılan o kadın kokusunun yine ensesinde yoğunlaştığını hissetmişti; şimdi, çıktığı her basamakta pudraların misk kokusu, temizlik için kullanılan sirkelerin keskin kokusu ateşini artırıyor, başını daha çok döndürüyordu. Birinci katta, iki koridor uzayıp gidiyor, sarıya boyanmış, üzerlerinde iri beyaz numaralar bulunan, viran otel odası kapılarını andıran kapıları aşarak ansızın sağa sola dönüyordu; yerlerinden oynamış döşeme tahtaları, eski evlere özgü bir dağınıklıkla sağda solda tümsekler oluşturunuyordu. Kont başını eğerek önüne gelen odalardan birine doğru yürüdü, aralık kapıdan içeri göz attı, iki iskemlesi, bir aynası, tarakların yağıyla esmerleşmiş çekmeceli küçük masasıyla kenar mahallelerdeki perukçu dükkânlarından birini andıran pislik içindeki odayı gördü. Omuzlarının terleri tüten bir adam içeride çamaşır değiştiriyor; hemen yanındaki benzer odadaysa saçları banyo yapmış gibi ıslak, düz görünen bir kadın dışarı çıkmaya hazırlanırken eldivenlerini giyyordu. Bu arada Fauchery ikinci kata çıkan Kont'a seslenirken sağ koridordan öfkeli bir ses yükseldi: "Lanet olsun!" Salak, sırfıntı bir kız olan Mathilde küçük leğenini kırmış, içindeki sabunlu su sahanlığa yayılmıştı. Odalardan birinin kapısı küt diye kapatıldı. Korsajlı iki kadın hızla önlerinden geçti; eteğinin ucunu dişlerinin arasına almış başka biri gözüktü, anında yok oldu. Sonra gülüşmeler duyuldu, bir tartışma çıktı, bir şarkıya başlandı, ansızın kesildi. Koridor boyunca kapı aralıklarından çıplak bedenler, tenlerin beyazlığı, çamaşırların solgun renkleri gözüküyordu; alabildiğine neşeli iki genç kız birbirlerine benlerini gösteriyordu; çocuk yaştaki daha genç bir kız iç eteklerini dizlerinin üstüne çekmiş pantolonunu dikiyordu; o arada yardımcı kadınlar iki erkeği görünce utanarak hafifçe perdeleri çekiyordu. Oyun sonunun itiş kakışının, çarpılan kapılardan fışkıran keskin

kokuların arasında, sürülmüş beyaz ve kırmızı boyalar siliniyor, sahne kıyafetleri çıkarılıyordu. Muffat üçüncü katta kendini içini kaplayan esrikliğe bıraktı. Figüran kızların odası oradaydı; yirmi kadın üst üste yığılmış, lavanta şişeleri ve sabun yığınları her yana dağılmıştı ve oda bu haliyle kentin kapısındaki evlerden birinin ortak kullanılan salonlarına dönmüştü. Geçerken, kapalı bir kapının ardında, bir leğenin başında koparılan fırtınanın, amansız bir yıkanma itiş kakışının gürültüsünü işitti. Son kata çıkarken, yine meraklandı, açık unutulmuş bir gözetleme deliğinden içeri göz attı: Oda boştu, gaz lambasının alevinde, yerlerde sürünen eteklerin arasında, odanın tam ortasında bir lazımlık duruyordu. Bu oda tiyatrodan aklında kalan son görüntü oldu. Yukarıda, dördüncü katta artık soluğu kesiliyordu. Bütün kokular, gaz lambalarının bütün alevleri burada yoğunlaşıyordu; sarı tavan kaynamış gibiydi, kızılımsı bir pus içinde bir fener yanıyordu. Bir an için tutunduğu demir parmaklığın ılıkliğini hissetti, gözünü yumdu ve bir solukta, henüz tanımadığı, bir şamar gibi yüzüne çarpan dişi kokusunu içine çekti.

— Hadi gelin artık, diye bağırdı bir süredir ortada görünmeyen Fauchery; herkes sizi soruyor.

Burası Clarisse ve Simonne'un, koridorun sonundaki, çatının hemen altındaki, duvarları aralarından esinti sızan yan yana çakılmış tahtalardan oluşan, derme çatma, dar ve uzun soyunma odalarıydı. Işık yukarıdan, iki derin açıklıktan geliyordu. Ancak gecenin bu saatinde, duvarları üç kuruşluk yeşil bir dal üzerine serpiştirilmiş güllerle bezeli bir kâğıtla kaplanmış soyunma odasını gaz alevleri aydınlatıyordu. Yan yana uzatılmış iki tahta tuvalet masası işlevini görüyordu; tahtalar sıçrayan sularla kararmış muşambayla kaplanmıştı, altlarında yamru yumru çinko ibrikler, durulama suyuyla dolu kovalar, sarı kilden yapılmış testiler vardı. Her yan bit-pazarından alınmışa benzeyen ıvır zıvırla doluydu, kullanıla

kullanıla kirlenmiş eğri büğrü nesneler, kenarları çentilmiş leğenler, dişleri kırılmış taraklar, kısacası alelacele soyunan, birlikte süslenip püslenen, yalnız işlerini gördükleri, pisliğini önemsemedikleri bu odada iki kadının telaş ve umursamazlıkla ortalığa saçtığı bir sürü şeyle.

— Hadi gelin artık, diye yineledi Fauchery erkeklerin kızların yanında takındıkları dostça hava içinde, Clarisse sizi öpmek istiyor.

Muffat sonunda odaya girdi. Ancak, Chouard markisinin iki tuvalet masasının arasındaki bir iskemlede oturduğunu görünce ağzı bir karış açık kaldı. Marki oraya çekilmişti. Su sızdıran bir kova ortalıkta beyazımsı bir birikinti oluşturduğu için ayaklarını iki yana açmıştı. Bu kirli paslı köşenin, bu kimseye aldırmayan kadın rahatlığına eşlik ederek âdeta özgür, doğal kıldığı odada, bu hamam bunaltıcılığı içinde gençleşmiş, bu tür mekânları tanıyan bir insan gibi son derece rahat gözükiyordu.

— Morukla mı gidiyorsun? diye sordu Clarisse'in kulağına eğilen Simonne.

— Çoğunlukla! diye karşılık verdi Clarisse yüksek sesle.

Simonne'un mantosunu giymesine yardım eden son derece çirkin, alabildiğine içten yardımcı kız gülmekten kırılıyordu. Üç kız itişip kakışıyor, neşelerini artıran bir şeyler geveliyorlardı.

— Hadi bakalım Clarisse, beyefendiyi öp, diye yineledi Fauchery. Kesesinin yüklü olduğunu biliyorsun.

Sonra Kont'a dönüp:

— Göreceksiniz çok incedir, şimdi sizi kucaklayacak, dedi.

Ama Clarisse'in erkeklerden midesi bulanmıştı. Aşağıda, kapıcı odasında bekleyen salaklardan öfkeyle söz etti. Zaten hemen aşağı inmesi gerekiyordu, yoksa son sahneyi kaçıracaktı. Ama Fauchery'nin kapıyı tuttuğunu görünce, Muffat'ın favorilerine öpücük kondurup:

— Size değil bunlar! dedi. Canımı sıkan Fauchery'nin hatırına öpüyorum.

Sonra çıkıp gitti. Kayınbabasının önünde utanıp sıkılan Kont'un yüzü kıpkırmızı olmuştu. Nana'nın, o her yanı ayna dolu, duvarları kâğıt kaplı soyunma odasında, iki kadının her şeyi sağa sola savurdıkları bu ıvır zıvır dolu utanç verici, sefil odadaki keskin kışkırtıcılığı hissetmemişti. O arada Marki, aceleyle dışarı çıkan Simonne'un ardından koşturuyor, kulağına bir şeyler fısıldıyor, kız da başını sallayarak hayır diyordu. Fauchery de gülerek onları izliyordu. Derken Kont, leğenleri çalkalayan yardımcı kızla yalnız kaldı. Bunun üzerine dışarı çıktı, bacakları titreyerek, kendisini gördüklerinde kapılarını çarpan iç etekli kadınların önünden bir kez daha geçerek aşağı indi. Ve dört kata saçılmış bu koşuşan kızlar arasında gözüne bir kedi çarptı; bu kocaman azmış kedi, misk kokusuna boğulmuş o kızgın fırında, kuyruğu havada, tırabzanın parmaklıklarına sürtüne sürtüne aşağı iniyordu.

— Aman be! dedi çatlak sesli bir kadın, bu akşam bizi hiç bırakmayacaklar sandım! Bitip tükenmeyen alkışlarıyla şu can sıkıcı heriflere baksana!

Oyun sona ermiş, perde kapanmıştı. Merdivenlerde gerçek bir koşuşturma başlamış, merdiven boşluğunu bağırıp çağırmalar, bir giyinip çıkma telaşı kaplamıştı. Kont Muffat son basamağı inerken, Nana ile koridorda onu ağır ağır izleyen prensi gördü. Genç kadın bir an durdu; sonra, sesini kısarak:

— Tamam, dedi, az sonra.

Prens, Bordenave'ın kendisini beklediği sahneye döndü. Bunun üzerine Nana'yla yalnız kalan Muffat, bir öfke ve arzu nöbetine kapılarak kızın ardından koştu ve tam soyunma odasına girerken, ensesine, omuzlarının arasından aşağılara dek uzanan küçük sarı tüylere bir öpücük kondurdu. Yukarıda kendi yanağına kondurulana benzer bir öpücüktü

bu. Çılgına dönen Nana elini kaldırmıştı bile. Ama Kont'u tanıyınca gülümsedi.

— Beni korkuttunuz! demekle yetindi.

Artık öpücüğü beklemekten umutsuzluğa düşen ve niha-yet sevinen Nana kafası karışmış, hayran olmuş, boyun eğ-miş bir ifadeyle gülümsedi. Ama ne o akşam ne de ertesi gün boştu. Beklemek gerekiyordu. Zaten vakti de olsa, Kont'un kendisini daha da arzulamasını istiyordu. Bakışı bütün bun-ları anlatıyordu. Sonunda, devam etti:

— Biliyor musunuz, artık bir evim var... Evet, hani şu sizin zaman zaman gittiğiniz yerde, Orléans yakınlarında bir kır evi alıyorum. Oraya gittiğinizi bana bebek Georges Hu-gon söyledi, onu tanıyorsunuz değil mi? Beni görmek için oraya gelin.

Utangaç bir adam olan, yaptığından dolayı yüzü kızaran Kont, davetini kabul ettiğini söyleyerek onu saygıyla selam-ladı. Sonra düşlere dalarak uzaklaştı.

Tam prensin yanına giderken, fuayenin kapısında Sa-tin'in haykırışını işitti:

— Al sana yaşlı bir pislik! Rahat bırakın beni!

Chouard markisi Satin'e kur yapıyordu. Kız bu kibar beylerden yaka silkmişti. Nana az önce onu Bordenave'la tanıştırmıştı. Ancak, sersemce bir şeyler söyleme korkusuy-la, ağzını hiç açmaması canına tak etmişti; o uzun suskunlu-ğun öcünü almak istiyordu, ayrıca perde gerisinde eski sev-gililerinden birine, oyunda Pluton'u canlandıran, bir hafta boyunca onu sevgiye ve tokada boğan pastacıya rastlamıştı. Markinin kendisiyle tiyatrodaki kızlardan biriymiş gibi ko-nuşmasına sinirlenmiş, adamı bekliyordu. Sonunda, saygın bir ifadeyle:

— Şimdi kocam gelince görürsünüz siz! dedi.

O arada, sırtlarına paltolarını geçirmiş yorgun yüz-lü oyuncular birer birer gidiyordu. Yılan gibi kıvrılan mer-divenden kadınlı erkekli gruplar iniyor, loş ışıktaki delinmiş

şapkaların, buruş buruş atkılarının, allığı silinmiş gezgin oyuncuların soluk renkli çirkinliğinin karaltısı seçiliyordu. Prens, ışıldakların ve şamdanların söndürüldüğü sahnede, Bordenave'ın anlattığı bir olayı dinliyordu. Nana'yı beklemek istiyordu. Kız sonunda gözüksüğünde sahne kararmıştı, görevli yangın söndürücü elinde fenerle denetimini tamamlıyordu. Prens hazretlerini Panoramas Pasajı'nın dönemecinden geçirmemek için, kapıcı kadının odasından tiyatronun girişine uzanan koridoru açtırmıştı. Ve bu pasajda sıra sıra dizilmiş erkeklerin elinden kurtulmuş mutlu kadıncağızların kaçışması sürüyordu. Dirseklerini karınlarına yapıştırarak, geriye kaygılı bakışlar atarak, ancak sokağa çıkınca derin bir soluk alarak koşuşan bu küçük kadınlar caddede sevgililerinin kolunda uzaklaşırken, Variétés Tiyatrosu'nun koridorlarını arşınlayan ciddi beylerle dalga geçen Fontan, Bosc ve Prullière ağır ağır yürüyorlardı. En büyük kurnazlığı Clarisse yaptı. Faloiselidan çekiniyordu. Gerçekten de genç adam, hâlâ, Madam Bron'un iskemlelerinde oturmakta direnen beylerle birlikte kapıcı odasındaydı. Hepsi kafasını uzatmıştı. Kapının önünden bir kız geçti, az önce arkadaşının arkasına gizlenmişti. Kibar beyler, içlerinden birini bile tanıma imkânı bulamadıkları bütün o etekli grubun daracık merdivenden döne döne inmesini ağızları bir karış açık halde izliyor, göz kırptırıyorlardı. Kara kediler topluluğu, ayaklarını iki yana açmış, keyifle kendinden geçmiş analarının karnına gömülmüş, muşambanın üstünde uyuyordu; kızıl tüylü erkek ke-diye, masanın öbür köşesine oturup kuyruğunu aşağı sarkıtmış, sarı gözleriyle kaçışan kadınlara bakıyordu.

— Prens hazretleri şuradan buyursunlar, dedi Bordenave merdivenin dibinde, koridoru göstererek.

Birkaç figüran kız hâlâ koridorda itişiyordu. Prens, Nana'yı izliyordu. Muffat ile Marki geriden geliyorlardı. Burası, camlı çerçevelerin açıldığı eğimli bir çatıcıkla örtülmüş, tiyatroyla komşu evi birbirine bağlayan, bir tür dara-

cık sokak, uzun bir pasajdı. Duvarlardan nem sızıyor, topuk sesleri, bir yer altı galerisindeki gibi çınılıyordu. Burada, her şey bir tavan arasında olduğu gibi üst üste yığılmıştı, bir köşede kapıcının dekorları rendelerken kullandığı bir planya tezgâhı vardı, akşamları oluşan kuyruğu sıraya sokabilmek için kapının önüne konan tahta parmaklıklar bir köşeye sıralanmıştı, Nana, musluğu iyi kapatılmadığı için taşları ısılatan küçük çeşmenin önünden geçerken eteğini toplamak zorunda kaldı. Tiyatronun girişinde herkes birbirini selamladı. Ve yalnız kalan Bordenave omzunu silkerek, prens hakkındaki küçümseyici düşüncelerini özetledi.

— Sizin anlayacağınız, biraz görgüsüz, dedi Rose Mignon'un barıştırmak üzere kocasıyla birlikte evlerine götürdüğü Fauchery'ye.

Muffat caddede yalnız kaldı. Prens hazretleri sükûnetle Nana'yı arabasına bindirmişti. Marki birkaç öpücük koparma umuduyla, heyecan içinde, Satin'le figüran sevgilisinin, bu iki sefihin ardına takılmıştı. Bunun üzerine, kafası bozulan Muffat eve yürüyerek dönmek istedi. İçindeki savaş sona ermişti. Kırk yıllık inanç ve düşünceleri yeni bir yaşam dalgasının altında yitip gidiyordu. Caddelerden geçerken son arabaların tekerlek sesleri kulağına “Nana!”, “Nana!” haykırırları olarak çarpıyor, sokak lambaları gözünün önünde Nana'nın kar beyaz omuzlarını, yumuşacık kollarını, çıplak tenini dolaştırıyordu ve kızın, ruhunu çoktan ele geçirdiğini hissediyordu, hemen o akşam, onunla bir saatliğine birlikte olabilmek için her şeyden vazgeçebilir, her şeyi satabilirdi. Ansızın, o Katolik soğukluğunun, olgun adam saygınlığının içinde gençliği uyanıyor, delikanlılara özgü iştahlı arzusu kabarıyordu.

VI

Kont Muffat eşi ve kızıyla bir gün önce, Madam Hugon'un oğlu Georges'la birlikte oturduğu ve bir haftalığına davet ettiği Fondettes'teki evine gitmişti. Ev, on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru, en küçük bir yeşilliğin dahi bulunmadığı, çitle çevrili uçsuz bucaksız, dört köşe bir arazi üzerine inşa edilmişti; ancak evin bahçesinde olağanüstü gölgelikler, kaynakların beslediği, birbirine bağlı akarsulu havuzlar vardı. Orléans-Paris yolu üzerindeki yeşillikler ve ağaç kümeleri, ekili tarlaların göz alabildiğine uzayıp gittiği bu düzayak beldenin tekdüzeliğini bozuyordu.

Saat on birde, ikinci kez çalan kahvaltı zili herkesi masa başına topladığında, Madam Hugon dudaklarındaki o anaç tebessümle Sabine'in yanaklarına iki kocaman öpücük konurup:

— Biliyor musun, köye geldiğinde hep böyle olurum... dedi. Seni burada görmek beni yirmi yaş gençleştiriyor... Eski odanda güzel uyudun mu?

Sonra yanıt beklemeden Estelle'e döndü:

— Peki ya şu küçük kız, o da mışıl mışıl uyudu mu acaba? Hadi gel beni öp yavrum...

Pencereleri bahçeye bakan geniş yemek odasında oturuyorlardı. Ancak, daha yakın olabilmek için, masanın bir köşesine yerleşmişlerdi. Sabine çok neşeliydi, ansızın canlanan

gençlik anılarını, Fondettes'te geçirdiği ayları, uzun yürüyüşleri, bir yaz akşamı havuzlardan birine nasıl düştüğünü, kışın bağ çubukları ateşinin önünde dolaplardan birinde bulup okuduğu şövalye romanını düşünüyordu. Birkaç aydır Kontes'i görmeyen Georges, kadını tuhaf buluyordu, yüzünde bir şeyler değişmişti; o sırık Estelle'se, tersine, çok daha silikleşmiş, suskunlaşmış, beceriksizleşmiş gibiydi.

Rafadan yumurtayla pirezola yerlerken Madam Hugon, bir ev kadını olarak, kasapların katlanılmaz hale geldiklerinden yakındı; hiçbir zaman verdiği siparişleri tam olarak getirmediikleri için her şeyi Orléans'dan alıyordu. Zaten konukları iyi yemekler yiyemiyorsa, bu kendi suçlarıydı: Hep mevsim sonunda geliyorlardı.

— Bu yaptığınız hiç de akla uygun değil, dedi. Sizi hazırandan beri bekliyorum, oysa eylülün ortasına geldik... Dolayısıyla gördüğünüz gibi neredeyse kış geliyor.

Bunu derken, bahçedeki sararmaya başlamış çimenleri gösteriyordu. Hava açıldı, bir yumuşaklık ve dinginlik içinde uzaklarda insanın kederli düşlere dalmasına yol açan mavimsi bir sis belirliyordu.

— Neyse! Gelecek misafirler var, diye ekledi, o zaman ortalık neşelenir... Georges'un çağırdığı iki bey var, Mösyö Fauchery ile Mösyö Daguenet; siz de onları tanıyorsunuz, değil mi? Ayrıca beş yıldır gelirim diye söz veren Mösyö Vandeuvres; bu yıl belki gelmeye karar verir.

— Demek öyle! dedi Kontes gülerek. Mösyö Vandeuvres'e kaldıysak! Çok işi var onun.

— Peki ya Philippe? diye sordu Muffat.

— Philippe bir süreliğine izin istedi, diye karşılık verdi yaşlı kadın, ama o geldiğinde sanırım Fondettes'te olmayacaksınız.

O sırada kahve ikram ediliyordu. Konu dönüp dolaşıp Paris'e gelmişti, elbette Steiner'in de adı geçti. Bu adı duyunca Madam Hugon hafif bir çığlık attı.

— Steiner dediğiniz, hani bir akşam sizde gördüğüm o iri yarı bankacı bey değil mi? diye sordu. Doğrusu çok aşağılık bir adam! Buradan bir fersah uzakta, Gumières tarafında, Choue'nun gerisinde oyuncu kızlardan birine ev alan o değil mi? Bütün yöre ayağa kalktı! Bundan haberiniz var mıydı dostum?

— Hayır, diye karşılık verdi Muffat. Steiner yakınlarda bir kır evi aldı demek!

Georges, annesinin bu konuyu açtığını duyunca, başını elindeki kahve fincanına eğmişti; Ancak, verdiği cevaba şaşıracağı için başını kaldırıp Kont'a baktı. Neden böyle göz göre göre yalan söylüyordu? Delikanlının bakışlarını kendine yönelttiği fark eden Kont meydan okurcasına ona baktı. Madam Hugon ayrıntılı bilgiler vermeyi sürdürüyordu: Köyün adı Mignotte'tu; bir köprüden geçmek için Choue Irmağı boyunca Gumières'e dek yürümek gerekiyor, bu da yolu iki kilometre uzatıyordu; yoksa insanın ayakları ıslanıyor, dereye yuvarlanma tehlikesi geçiriyordu.

— Peki adı neymiş bu oyuncu kızın? diye sordu Kontes.

— Hey Tanrım! Söylemişlerdi oysa, diye mırıldandı yaşlı kadın. Georges, bahçıvan bu konudan söz ederken oradaydın...

Georges hatırlamaya çalışır gibi yaptı. Muffat elindeki küçük kaşığı fincanın içinde döndürürken, verilecek yanıtı bekliyordu. Bunun üzerine Kontes ona döndü:

— Mösyö Steiner Variétés'deki şarkıcı kızla, Nana'yla yaşamıyor mu?

— İşte o, Nana, o iğrenç yaratık! diye bağırdı öfkelenen Madam Hugon. Ve Mignotte'ta onu bekliyorlar. Ben, bahçıvan sayesinde her şeyi biliyorum... Bahçıvan bu akşam geleceğini söylüyordu, değil mi Georges?

Kont şaşkınlıkla ürperdi. Ancak Georges, ateşli ateşli yanıt veriyordu:

— Aman anne! Bahçıvan işin aslını bilmeden konuşuyordu... Oysa arabacı az önce, tam tersini söylüyordu: Mignotte'a iki günden önce kimseyi beklemiyorlar.

Göz ucuyla sözlerinin Kont üzerinde nasıl bir etki yarattığını gözlemleyerek doğal bir ifadeyle konuşmaya çabalıyordu. Kont endişesini gidermeye çalışır gibi küçük kaşığı çevirmeye devam ediyordu. Gözleri bahçenin mavimsi uzak köşelerine dalıp giden Kontes ise konuşulanları dinlemeyi bırakmış gibi görünüyordu, aniden zihninde canlanan gizli bir düşünceye gülümsedi; iskemlesinin üstünde doğrularak, o bembeyaz el değmemiş kız yüzündeki tek bir çizgiyi bile kıpırdatmadan, Nana konusunda söylenenleri dinlemişti.

— Hey ulu Tanrım, diye mırıldandı az önceki anaç tavırlarını takınan Madam Hugon bir süre sustuktan sonra, boşuna kızıyorum. Herkes kendi hayatını yaşar... Yolda bu hanıma rastlarsak selam vermeyip geçeriz.

Masadan kalkarken, Kontes Sabine'e bu yıl kendisini bu kadar beklettiği için bir daha çıkıştı. Kontes de kendini savunuyor, gecikmelerinden kocasının sorumlu olduğunu söylüyordu; iki kez bütün bavullar hazırlanmışken, işlerinin aciliyetini bahane etmiş, derken, tam yolculuğun suya düştüğü sanılırken, ansızın karar vermişti. Bunun üzerine yaşlı kadın, Georges'un da iki kez geliyorum diye haber gönderdiğini söylese de gelmediğini, iki gün önce, bütün umudunu kestiği sırada aniden Fondettes'e geldiğini anlattı. Bahçeye inmişlerdi. Hanımların iki yanında duran erkekler, boyun eğmiş bir halde hiç ses çıkarmadan konuşulanları dinliyorlardı.

— Neyse canım, dedi Madam Hugon oğlunun sarı saçlarını öperek, Zizi'nin annesiyle gelip şu kır evine kapanması büyük incelik... Çok iyi yürekli bir benim Zizi'm, hiç unutmaz annesini!

Nana öğleden sonra Georges için kaygılanmıştı. Masadan kalktıktan sonra başındaki ağırlıktan yakınan Georges yavaş yavaş migreni tutmuş gibi yaptı. Saat dörde doğru çıkıp yatmak istedi, tek çare buydu, ertesi güne dek uyursa iyileşirdi. Onu kendi eliyle yatırmak isteyen annesi yukarı çıkarken, kimsenin gelip kendisini rahatsız etmesini isteme-

diğini söyleyerek kapıyı kilitledi; bir yandan da, güzel bir uyku çekmeye söz vererek, yumuşacık bir sesle annesine iyi akşamlar dileyerek yarın görüşeceklerini söylüyordu. Ancak yüzü dupduru, gözleri ıslı ıslı, yatağa yatmadı ve hiç gürültü çıkarmadan yeniden giyinip bir iskemleye oturdu. Akşam yemeği zili çaldığında, Kont Muffat'ın salona yönelmesini bekledi. On dakika sonra, kimsenin kendisini görmediğine emin olunca, bir oluktan destek alarak hemen pencereden aşağıya indi; birinci kattaki odası evin arkasına bakıyordu. Sık bir ağaçlığa atlamıştı, bahçeden çıktı, karnı aç, yüreği heyecandan küt küt atarak, tarlalar arasından Choue Irmağı'na doğru koşmaya başladı. Karanlık bastırıyordu, yağmur çiselemeye başlamıştı.

Nana o akşam Mignotte'a gelecekti. Steiner mayısta ona bu kır evini aldığından beri içinde oraya yerleşme arzusu uyanmıştı ve bunu düşündükçe gözyaşı döküyordu; ancak Bordenave, tam da sergi sırasında, bir akşamlığına dahi olsa yerine başka bir oyuncu koyamayacağını söyleyerek izin vermeye yanaşmıyor, hep eylüle erteliyordu. Ağustos sonuna doğru ise, ekimden söz etmeye başladı. Küplere binen Nana, 15 Eylül'de Mignotte'ta olacağını söyledi. Dahası, Bordenave'a meydan okumak üzere, kır evine bir yığın insanı davet etti. Bir öğleden sonra, bile bile sürekli reddettiği Kont Muffat, kendi evinde heyecandan titreye titreye yalvarmaya başlayınca sonunda anlayışlı olmaya söz verdi, ama onunla kır evinde birlikte olacaktı ve Kont'a da 15 Eylül dedi. Ama ayın 12'sinde, içinde yanına yalnız Zoé'yi alarak hemen sıvışma isteği uyandı. Önceden haber verirse, Bordenave onu alıkoymaya kalkışabilirdi. Doktordan rapor alıp adamı ortada bırakma düşüncesi çok hoşuna gidiyordu. Mignotte'a herkesten önce gelip kimseye söylemeden iki gün yaşama düşüncesi kafasına yatar yatmaz bavulları hazırlaması için Zoé'yi sıkıştırmaya başladı, ardından arabaya binmeye zorladı; arabada duygulanıp özür dilediği Zoé'yi iki yanağın-

dan öptü. Steiner'e mektup yazıp haber vermek ancak garda aklına geldi. Onu dipdiri bulmak istiyorsa, yanına gelmek için ertesi günü beklemesini rica ediyordu. Derken aklına bir şey daha geldi, ikinci bir mektup yazdı, teyzesinden küçük Louis'yi hemen getirmesini rica etti. Orası ne kadar iyi gelecekti yavruya! Ağaçların altında nasıl da eğleneceklerdi! Yüreğini ansızın kaplayan anaç duygularla trende Paris'ten Orléans'a dek yaşlı gözlerle, yalnız çiçeklerden, kuşlardan ve oğlundan söz etti.

Mignotte üç fersahtan daha uzaktı. Nana araba bulabilmek için tam bir saat harcadı, nihayet korkunç bir gümbürtüyle ağır ağır ilerleyen, her yanı dökülen, üstü açık devasa bir araba buldu. Suskun yaşlı arabacıyı hemen soru yağmuruna tuttu. Mignotte'tan ne sıklıkta geçmişti? Hemen şu tepenin ardında mıydı? Her yanı ağaçlık mıydı? Peki, ev uzaktan görülüyor muydu? Ufak tefek yaşlı adam bu sorulara homurdanarak yanıt veriyordu. Nana arabada sabırsızlıkla hop oturup hop kalkıyordu; Paris'ten böyle apar topar ayrılmalarına kızan Zoé'ye, asık suratla, kımıldamadan oturuyordu. At aniden durunca genç kadın geldiklerini sandı. Başını dışarı uzatıp sordu:

— Geldik mi yoksa?

Arabacı yanıt olarak, yokuşu güçlkle tırmanan atı kamçıladi. Nana, kendinden geçerek kocaman bulutların yığıldığı uçsuz bucaksız külrengi gökyüzüne bakıyordu.

— Bak Zoé, bak! Her yer çayır çimen! Bunların hepsi buğday tarlası mı? Hey ulu Tanrım! Ne kadar güzel!

— Hanımefendinin köylü olmadığı açıkça görülüyor, dedi sonunda hizmetçi kız soğuk bir ifadeyle. Bougival'de evi olan dışçının yanında çalışırken taşrayı çok iyi tanıdım... Ayrıca bu akşam hava soğuk. Çok nemli buralar.

O sırada ağaçların altından geçiyorlardı. Nana küçük bir köpek yavrusu gibi yaprak kokusunu içine çekiyordu. Derken, bir dönemeçte, uzaktan, dallar arasından bir evin

köşesini gördü. Belki de orasıydı ve arabacıyla sohbete daldığında adam her sorusunu başını hayır anlamında sallayarak yanıt verdi. Ve tepenin öbür yamacından aşağı inmeye başladıklarında kırbacını uzatıp mırıldandı:

— Bakın, işte orada.

Nana ayağa kalktı, bütün gövdesini kapıdan uzattı.

— Nerede? Nerede? diye bağıırıyordu henüz hiçbir şey göremediği için rengi solan Nana.

Sonunda bir duvarın kenarını görebildi. Bunun üzerine, büyük bir coşkuya kapılarak kadınlara özgü küçük çığlıklar atmaya, hoplayıp zıplamaya başladı.

— Görüyorum Zoé, görüyorum! Öbür taraftan bak... Aman Tanrım! Çatıda, tuğlayla çevrilmiş bir taraça var. Bir sera mı acaba? İyi ama çok geniş... Ah ne kadar mutluyum! Şuna bak Zoé, şuna bak!

Araba demir parmaklığın önünde durmuştu. Küçük bir kapı açıldı, kasketi elinde, ince uzun bahçıvan göründü. Nana eski saygın havasına dönmek istedi, çünkü arabacı kıs kıs gülüyor gibiydi. Koşmamak için kendini tuttu, bahçıvanı dinledi; arabacının tersine, bu çok geveze bir adamdı, hanımefendinin mektubunu ancak o sabah aldığından, ortalığın karışıklığı için özürler diliyordu; ancak, kendini engellemeye çalışsa da Nana'nın ayağı yerden kesilmişti, öyle hızlı yürüyordu ki Zoé ona yetişemiyordu. Ağaçlı dar yolun sonunda, bakışlarıyla evi kucaklamak üzere bir an durdu. Varlıklı bir İngiliz'in, Napoli'de iki yıl oturduktan sonra yaptırdığı, ama çabucak bıktığı, yanında küçük bir müştemilat bulunan İtalyan tarzı büyük bir kır eviydi bu.

— Hanımefendiyi gezdireyim, dedi bahçıvan.

Ancak Nana ondan önce davranmıştı ve bağırarak rahatsız olmamasını, evi tek başına gezmenin daha keyifli olacağını söylüyordu. Ve şapkasını bile çıkarmadan odalara daldı, Zoé'yi yanına çağırdı, koridorlar boyunca düşüncelerini anlatarak, aylardır kimsenin oturmadığı evi çığlıkları ve gülüşle-

riyle doldurarak dolaşmaya başladı. Önce hole girdiler, burası biraz nemliydi ama orada yatılmayacağına göre hiç önemi yoktu. Yeşil çimenlere bakan pencereleriyle salon pek zarıftı; yalnız kırmızı mobilyalar korkunçtu, bunları değiştirecekti. Yemek salonuna gelince, çok güzeldi doğrusu! Ah, ah, Paris'te insanın böyle kocaman bir yemek salonu olsa ne şöenler verilirdi! Tam birinci kata çıkarken, mutfığa bakmadığını fark etti; çığlıklar atarak aşağı indi, Zoé de musluk teknesinin güzelliğine, içinde koyun bile çevrilebilecek ocağın genişliğine hayran kalmıştı. Üst kattaki odasına çıkınca, Orléanslı bir döşemecinin XVI. Louis tarzı açık pembe kalın pamuklu bir kumaşla kapladığı odaya bayıldı. Aman aman! Ne güzel uyunurdu bu odada! Sıcacık gerçek bir yatak odası! Ayrıca dostlar için dört beş oda vardı, muhteşem tavan aralarına bütün bavullar rahatça yerleştirilirdi. Her odayı surat asarak soğuk bakışlarla dolaşan Zoé, Nana'nın tavan arasına çıkan dik merdivende gözden kayboluşunu izledi. Hayır, teşekkür ederdi! Bacaklarını kırmaya niyeti yoktu. Ancak, uzaktan, baca borusundan geliyormuşa benzeyen bir gürültü işitti.

— Neredesin Zoé? Hadi çık, çık! Aklına bile getiremezsin... Peri masalı gibi!

Zoé homurdanarak çıktı. Hanımını çatıda, kenardaki tuğla korkuluğa dayanmış, göz alabildiğine uzanıp giden koyağa bakar buldu. Uçsuz bucaksız ufkun her yanını külrengi dumanlar kaplamıştı, şiddetli rüzgâr ince yağmur damlalarını savuruyordu. Nana, uçmasın diye iki eliyle şapkasını tutmak zorunda kalmıştı, etekleriye bayrak gibi çarpa çarpa uçuşuyordu.

— Aman Tanrım, bu da ne! dedi Zoé dışarı uzattığı kafasını hızla içeri çekerken. Hanımefendi uçacaksınız... Ne berbat hava bu!

Ama hanımının onu dinlediği yoktu. Başını eğmiş, aşağıdaki araziye bakıyordu. Yaklaşık yedi sekiz dönümdü, çevresi duvarla çevriliydi. Derken gözüne bostan ilişti. Hızla

merdivenlere koştı, ağzının içinde geveleyerek hizmetçi kadını itti:

— Aman Tanrım, her yer lahana dolu! Hem de kocaman lahanalarla! Ayrıca salatalık, kuzukulağı, soğan, her şey var her şey! Koş, koş!

Yağmur sağanağa dönüşmüştü. Beyaz ipekli şemsiyesini açtı, bahçedeki daracık yollarda koştu.

— Hanımefendi hasta olacak, diye bağıırıyordu merdivenli taraçanın sundurması altında hiç istifini bozmadan dikilen Zoé.

Oysa hanımefendi her şeyi görmek istiyordu. Her yeni buluşta çığlıklar atıyordu.

— Şuna bak Zoé, ıspanak var! Gel bak, gel! Enginar da var! Ne garipler! Demek enginar çiçek açarmış? Peki ya şu ne? Bunun ne olduğunu bilmiyorum... Hadi gel bak Zoé, belki sen bilirsin bunun ne olduğunu.

Hizmetçi kız yerinden kıpırdamıyordu. Hanımefendi gerçekten kudurmuş olmalıydı. Yağmur artık sele dönüşmüştü, küçük şemsiye kapkaraydı ve eteğinden sular sızan hanımı korumuyordu. Ama umurunda bile değildi. Sağanağın altında meyve ve sebze bahçesini dolaşıyor, her ağacın önünde duruyor, eğilip her sebze tarhına bakıyordu. Derken, kuyunun dibine bakmaya koştı, altında ne var diye bir tahta çerçeveyi kaldırdı, kocaman balkabağını görünce kendinden geçti. Bir zamanlar, eski postallarını Paris kaldırımlarında sürüdüğü günlerde düşünüyordu ki bütün bu şeylere bir an önce sahip olmak için bahçenin bütün ara yollarını hemen dolaşmak istiyordu. Yağmur azıttıkça azıtıyor, o bunu hissetmiyor, yalnız karanlığın bastırmasına üzülüyordu. Artık iyice seçemiyor, önündekinin ne olduğunu anlayabilmek için parmaklarıyla dokunuyordu. Derken, alacakaranlıkta çilekler ilişti gözüne. İşte o an birden gözünün önünde çocukluğu canlandı.

— Çilek! Çilek! Çilek var burada, kokusunu duyuyorum! Zoé hemen bir tabak getir! Çilek toplamaya gel.

Ve çamurun içinde çömelen Nana, şakır şakır yağın yağmura aldırmadan, şemsiyesini bir yana attı. Islak elleriyle, yaprakların arasından çilek topluyordu. Zoé tabak getirmeye gitmedi. Genç kadın doğrulurken korktu. Yanından bir gölge kaymıştı sanki.

— Burada bir hayvan var! diye bağırdı.

Ama tam ara yolun ortasında şaşkınlıkla durdu. Karşısındaki bir insandı ve onu tanımıştı.

— Aaa nasıl olur? Bebek mi bu? Ne yapıyorsun burada bebeğim?

— Dayanamadım! diye karşılık verdi Georges. Geldim işte.

Kız şaşkınlık içindeydi.

— Bahçivandan mı öğrendin geleceğimi? Vay canına ne yaman çocuk! Sırılsıklam olmuş!

— Dur her şeyi anlatayım. Yarı yolda yağmura yakalandım. Bunun üzerine, Gumières'e dek çıkmak istemedim ve Choue Irmağı'nı aşarken berbat bir çukura düştüm.

Nana bir anda çilekleri unuttu. Yüreği sızlamıştı, tir tir titriyordu. Şu zavallı Zizicik bir çukura düşmüştü demek! Kolundan tutmuş, onu eve doğru sürüklüyor, hemen büyük bir ateş yakmaktan söz ediyordu.

— Biliyor musun, diye mırıldandı delikanlı karanlık yolda durup, bir köşede saklanıyordum, Paris'te, seni haber vermeden görmeye geldiğim günlerdeki gibi azarlanırım diye korkuyordum.

Nana bir şey demeden gülmeye başladı, alnına bir öpücük kondurdu. Bugüne dek onu çocuk yerine koymuş, sözlerini ciddiye almamış, onunla önemsiz bir genç diye dalga geçmişti. Georges'u görmek Zoé'yi hiç şaşırtmamıştı. Ama yukarı odun getiren, kendisine bahçe kapısını açmadığından emin olsa da, içeride üstünden başından şırl şırl sular akan bu beyi gören bahçıvanın ağzı açık kaldı. Bahçıvan kendisine ihtiyaç kalmadığı için geri gönderildi.

— Aman Tanrım, hiç kurumayacak bu oğlan, nezle olacak, dedi Georges'un tir tir titrediğini gören Nana.

Ve evde tek bir erkek pantolonu yoktu! Tam bahçivana seslenecekken, aklına bir şey geldi. Süslenme odasında bavulları boşaltan Zoé, hanımına değişsin diye bir gömlek, iç etek ve gecelik getiriyordu.

— Tamam, harika! diye bağırdı genç kadın. Zizi giyebilir bunları. Giyersin, benden tiksizmezsin değil mi? Giysilerin kuruyunca, fırlayıp gidersin, annen azarlamasın sonra... Çabuk ol, ben de gidip süslenme odasında üstümü değişeceğim.

On dakika sonra gecelikle geri geldiğinde hayranlıkla ellerini birleştirdi.

— Aman Tanrım! Ne şeker oldu böyle küçük bir kadın kılığında!

Georges geniş bir gecelik, kenarları işlemeli bir pantolon, dantellerle süslü uzun bir sabahlık giymişti. Ensesine dökülen hâlâ ıslak parlak sarı saçlarıyla, sarı tüylerle kaplı çıplak kollarıyla bu giysilerin içinde bir kız gibi görünüyordu!

— Belin benimki kadar inceymiş! dedi Nana beline sarı olarak. Zoé, gel bak ne kadar yakıştı bu kılık ona... Öyle değil mi? Tam ona göre; yalnız korsaj biraz bol geldi... Zavallı Zizi'nin memeleri benimkiler kadar büyük değil.

— Evet, memelerim biraz küçük, diye mırıldandı Georges gülümseyerek.

Gülüştüler. Nana, daha edepli olsun diye sabahlığını düğmeliyordu. Delikanlıyı bebek gibi döndürüyor, orasına burasına şaplak yapııştırıyor, eteğini arkadan kabartıyordu. Bir yandan da iyi olup olmadığını, ısınıp ısınmadığını soruyordu. Hey Tanrım! Elbette iyiydi! Kadın geceliğinden daha sıcak ne olabilirdi; elinden gelse her gün giyerdi. İçinde Nana'nın ılık teni varmış gibi mis kokan o bol giysinin inceliğiyle mutlulukla sağda solda dolanıyordu.

O arada Zoé, bağ kütükleri atılmış ateşin karşısında daha çabuk kurusunlar diye ıslak giysileri mutfığa indir-

mişti. Bunun üzerine, bir koltukta uzanan Georges, bir şeyi açıklamayı göze aldı:

— Söylesene, acıkmadın mı bu akşam? Ben açlıktan ölüyorum. Yemek yemedim de!

Nana kızdı. Anasının evinden karnı aç sıvışıp bir su birikintisine yuvarlanan bu koca kafalıya ne demeliydi? Ama onun da karnı zil çalıyordu. Elbette yemek yenmeliydi! Yalnız ne bulurlarsa onu yiyeceklerdi. Ve ateşin önüne yerleştirilen tek ayaklı yuvarlak masaya çok garip bir akşam yemeği sofrası kurdular. Zoé hemen bahçıvanın evine koştu; adamcağız, hanımefendi Orléans'dan yemek yemeden gelebilir diye lahana çorbası pişirmişti; çünkü hanımı mektubunda hazırlanması gerekenleri yazmayı unutmuştu. Neyse ki kiler tıka basa doluydu. Böylece, lahana çorbasının yanına bir parça domuz pastırması katabildiler. Derken Nana çantalarından birini karıştırınca, ne olur ne olmaz diye tıktırdığı bir sürü şey buldu: Biraz kaz ciğeri ezmesi, bir torba şekerleme ve birkaç portakal. Bunun üzerine oturup, kırk yıllık arkadaş gibi hiç sıkılmadan aç kurtlar gibi yediler. Nana Georges'a, "Sevgilim" diye hitap ediyor, onu kız yerine koymak daha samimi ve hoş geliyordu. Tatlı olarak da, aynı kaşığı sırayla kullanarak bir dolabın tepesinde buldukları reçel kavanozunu boşalttılar.

— Ah sevgilim, dedi Nana tek ayaklı masayı itiştirirken, on yıldır böyle güzel yemek yememiştım!

Ancak vakit ilerliyor, azar işitmesin diye ufaklığı yollamak istiyordu. Georges da durmadan, daha zamanım var diyordu. Zaten giysileri de henüz kurumamıştı. Bu iş için daha en az bir saat gerektiğini söyleyen Zoé'nin yol yorgunluğuyla ayakta uyuduğunu görünce, onu yatmaya yolladılar. Bunun üzerine, çıt çıkmayan evde baş başa kaldılar.

Çok hoş bir akşam geçirdiler. Ocaktaki ateş kora dönüşmüş usul usul sönüyordu, Zoé'nin yukarı çıkmadan önce yatağı hazırladığı büyük mavi odada biraz daralmışlardı.

Sıcaktan bunalan Nana bir ara kalkıp pencereyi açtı. Açar açmaz bir çığlık attı:

— Aman Tanrım! Ne kadar güzel! Gel bak sevgilim.

Georges yanına gelmişti; yaslandıkları pervaz çok alçak gözüktüğünden, Nana'nın beline sarılıp başını omzuna yasladı. Hava ansızın değişmişti, gök dupduru uzayıp gidiyor, yusuvarlak Ay tarlalara altın sarısı bir örtü çekiyordu. Her yana dinginlik hâkimdi, uçsuz bucaksız ovaya açılan koyaktaki durgun ışık gölüne ağaç kümelerinin gölgeleri yansiyordu. Ve Nana efkârlandığını, çocuklaştığını hissediyordu. Hiç kuşkusuz, hayatının artık anımsayamadığı bir döneminde böyle geceleri düşlemişti. Trenden indiği andan beri başına gelenler, şu uçsuz bucaksız tarlalar, mis gibi kokan şu çayırlar, şu ev, şu bitkiler kafasını allak bullak ediyor, Paris'ten ayrılalı yirmi yıl olmuş gibi hissediyordu. Dünkü yaşamı o kadar uzaktı ki. O güne dek hissetmediği şeyler hissediyordu. Bu arada Georges boynuna küçük öpücükler konduruyor, bu da yaşadığı şaşkınlığı artırıyordu. Sevgisi insanı yoran bir çocuğu iter gibi onu çekingen bir elle itiyordu ve "Artık gitmelisin," deyip duruyordu. Georges bir şey demiyordu; az sonra, az sonra gidecekti.

Derken bir kuş öttü, sonra sustu. Pencerenin altındaki mürvere konmuş bir narbülbülyüdü öten.

— Dur bir dakika, dedi Georges, lamba onu korkutuyor, gidip söndüreyim.

Geri gelip yeniden beline sarılırken ekledi:

— Az sonra yine yakarız.

Kuş öterken ve delikanlı beline sarılırken, Nana anılara daldı. Ancak sevda şarkılarında dinlemişti bütün bunları. Bir zamanlar, böyle bir dolunay görmek, bir narbülbülyü dinlemek, kendisine sokulan sevdalı bir oğlana kavuşmak için varını yoğunu verirdi. Aman Tanrım! Neredeyse ağlayacaktı, her şey ona öyle yumuşak ve güzel gözüküyordu ki! Elbette düzgün bir yaşam sürdürmek için doğmuştu. Gittikçe yüreklenen Georges'u itıştıriliyordu.

— Hayır yapma, bırak beni, istemiyorum... Senin yaşında biriyle yakışık almaz... Dinle beni, senin annen olarak kalmaya devam edeceğim.

Birden utanmış, kıpkırmızı kesilmişti. Oysa onu kimse göremezdi; arkalarındaki oda karanlığa gömülmüştü, önlerindeki tarlalar ıssızlığın sessizliği ve kıpırtısızlığı içinde uza-yıp gidiyordu. Şimdiye dek hiç böyle utanmamıştı. Ancak, tüm utancına ve karşı çıkmasına rağmen yavaş yavaş gücünün tükendiğini hissediyordu. Kadın gömleği ve sabahlığı giymiş delikanlının görünümü onu hâlâ güldürüyordu. Yanındaki kendisine takılan bir kız arkadaşıydı sanki.

— Yoo! Kötü bir iş bu, kötü! diye geveledi son bir çabadan sonra.

Ve o güzelim gecenin ortasında, el değmemiş bir kız gibi kendini delikanlının kollarına bıraktı. Evde çıt çıkmıyordu.

Ertesi gün Fondettes'te kahvaltı zili çaldığında, yemek salonundaki masa dar gelmeye başlamıştı. Küçük bir araba Fauchery ile Daguenet'yi getirmişti; hemen arkalarından da bir sonraki trenden inen Kont Vandeuvres gelmişti. Aşağıya en son, yüzü biraz sararmış, gözleri morarmış Georges indi. Daha iyi olduğunu ama baş ağrısının etkisiyle, hâlâ biraz sersem gibi olduğunu söyledi. Gözlerindeki kaygılı gülümsemeyle onu süzen Madam Hugon, oğlunun o sabah pekiyi taranmamış saçlarını düzeltiyor, oğlan da bu okşayış onu utandırmış gibi geri çekiliyordu. Masada, tam beş yıldır kendisini beklettiğini söylediği Vandeuvres'le şakalaştı.

— Sonunda çıkıp gelebildiniz... Nasıl becerdiniz bu işi?

Vandeuvres bu sözleri şaka olarak kabul etti. Bir gün önce kulüpte yüklüce bir para yitirdiğini, hayatına bir çekidüzen vermek için taşraya geldiğini anlattı.

— Gerçekten, belki de bana buralarda varlıklı bir dul bulursunuz... Buralarda çok tatlı kadınlar olmalı.

Yaşlı kadın oğlunun davetini kabul ettikleri için Daguenet ile Fauchery'ye de teşekkür ederken, üçüncü arabanın getirdiği Chouard markisini görünce sevincinden havalara uçtu.

— Aaa, şuraya bakın! Sanki herkes sözleşmiş bu sabah! Birbirinize söz mü verdiniz ne? Neler oluyor? Yıllardır hiçbirinizi görmedim, birden hep birlikte geliyorsunuz... Hayır, artık yakınacak bir şeyim kalmadı.

Masaya bir takım daha eklendi. Fauchery Kontes Sabine'in yanına oturmuştu, Miromesnil Sokağı'ndaki evin kasvetli salonunda çok bezgin gördüğü Kontes, apansız neşesiyle onu şaşırtıyordu. Daguenet'ye, sivri dirseklerinden hiç hoşlanmadığı o uzun boylu suskun kızın, Estelle'in yanına düşmüş olmaktan hiç hoşnut değildi. Muffat ile Chouard kimseye çaktırmadan bakışmışlardı. Bu arada Vandeuvres, bir sonraki evliliğiyle ilgili şakayı sürdürüyordu.

— Evleneceğiniz hanıma gelince, dedi sonunda Madam Hugon, tanışmanız gereken bir komşum var.

Ve Nana'nın adını andı. Vandeuvres çok şaşırmış gibi yaptı.

— Nasıl! Nana'nın evi buraya yakın mı?

Fauchery ile Daguenet de şaşkınlık çığlıkları attılar. Chouard markisi tavuğun göğüs etini yiyor, hiçbir şeyin ayırımında değilmiş gibi davranıyordu. Erkeklerin bir teki bile azıcık gülümsememişti.

— Elbette, hemen şuracıkta, diye karşılık verdi yaşlı hanım. Sözü geçen kişi dün akşam Mignotte'a geldi. Bunu bu sabah bahçivandan öğrendim.

Bunun üzerine, masadaki beyler bu kez şaşkınlıklarını gizleyemediler. Hepsi başını kaldırdı. Nee! Demek Nana gelmişti! Oysa onlar kadını yarın bekliyorlar, ondan önce geldiklerini sanıyorlardı! Yalnız Georges, yorgun bir ifadeyle gözünü bardağından ayırmadı, başı önünde oturdu. Kahvaltının başından beri hafifçe gülümseyerek gözü açık uyur gibiydi.

— Başın hâlâ ağrıyor mu Ziziciğim? diye sordu gözünü üstünden ayırmayan annesi.

Georges tir tir titredi, daha iyi olduğunu söylerken kızardı.

— Boynunda ne var? diye ekledi korkuya kapılan Madam Hugon. Kıpırmızı kesilmiş.

Delikanlı telaşlandı, bir şeyler geveledi. Bilmiyordu, hiç farkında değildi, bir şey yoktu canım boynunda. Sonra, gömleğinin yakasını kaldırırken ekledi:

— Unutmuşum, böcek soktu.

Chouard markisi kızarıklığa yan gözle bakmıştı. Muffat da Georges'un yüzüne baktı. O sırada, gezinti planları yaparak kahvaltıyı bitiriyorlardı. Fauchery, Kontes Sabine'in kahkahalarıyla giderek daha da hareketleniyordu. Kadına bir meyve tabağı uzatırken, elleri birbirine dokundu ve kadın ona siyah gözleriyle anlamlı bir bakış atınca sarhoş oldukları bir gece duyduğu itirafı anımsadı. Ayrıca, kadın da eskisi gibi değildi, tavırlarında çok belirgin bir değişim vardı, omuzlarının dışına taşan ince külrengi elbisesi o ince ve gergin zarafetine bir umursamazlık katıyordu.

Daguenet masadan kalktıktan sonra, Estelle'i çekiştirmek üzere Fauchery'yle geride kaldı: "Bir adamın koynuna sokulacak güzel bir süpürge." Ancak gazeteci kızın getireceği dört yüz bin franklık çeyizi söyleyince hemen ciddileşti.

— Peki annesi hakkında ne düşünüyorsun? diye sordu Fauchery. Bir içim su, değil mi?

— Aaa o mu, her istediğini veririm! Ama avucunu yala yavrum, hiç mümkün değil!

— Kim bilebilir ki? Denemek lazım.

O gün gezintiye çıkılamayacaktı, sağanak devam ediyordu. Georges bir anda gözden kaybolmuş, gidip odasına kapanmıştı. Konuk beyler, onları bir araya getiren nedeni bildikleri halde bu konuyu konuşmaktan kaçındılar. Kumarda çok para kaybeden Vandeuvres, gerçekten de şehir hayatından uzaklaşıp taşraya taşınmayı düşünmüştü ve çok canı sıkılmasın diye güzel bir hanım arkadaşın komşuluğuna gveniyordu. O sıralarda işi başından aşkın olan Rose'un verdiği izinden yararlanan Fauchery, kır yaşamı ikisini de duy-

gulandırırrsa, gazetede Nana ile ilgili ikinci bir makale daha yazmayı tasarlıyordu. Steiner ortaya çıktığından beri kıza surat asan Daguenet, bir fırsat yakalarsa yeniden ilişkiyi başlatmayı, biraz okşanmayı umuyordu. Chouard markisi de fırsat kolluyordu. Ama Venus'ün ardına takılıp gelen beyler arasında Muffat allak bullak olmuş gönlünde çarpışan yeni arzu, öfke ve korku karışımı duyguların etkisiyle en ateşlisiydi, yanağına kondurulan öpücüğün boyasını henüz silememişti. En azından kendisine verilmiş bir söz vardı, Nana onu bekliyordu. İyi ama neden iki gün önce yola çıkmıştı? Hemen o akşam, yemekten sonra Mignotte'a gitmeye karar verdi.

Akşam Kont parktan çıkarken, Georges arkasından sıvıştı. Kont Gumières yolundan giderken, kendisi Choue Irmağı'nı geçti, gözünde yaşlar, burnundan soluyarak, soluk soluğa Nana'nın evine geldi. Ah, ah! Her şeyi anlamıştı, yoldaki moruk bir randevu ayarlamaya geliyordu. Bu kıskançlık gösterisine şaşırın Nana, olayların gidişatına epey üzülerek oğlana sarıldı, onu elinden geldiğince avuttu. Aman canım, Georges yanılıyordu, kimseyi beklediği yoktu; beyefendi geliyorsa, bu onun hatası değildi ki. Hey gidi aptal Zizi hey, boş yere sorun yaratıyordu! Georges'dan başkasını sevmediğini kanıtlamak için oğlu üzerine yemin ederdi. Delikanlının yanaklarını öpüyor, gözyaşlarını siliyordu.

— Dinle beni, biraz sakinleşince her şeyin senden yana olduğunu göreceksin, diye ekledi. Steiner geldi, şu an yukarıda. Ama onu da kapı dışarı edemem ki sevgilim.

— Evet biliyorum, ben de zaten ondan söz etmiyorum, diye mırıldandı ufaklık.

— Tamam öyleyse! Hasta olduğumu söyleyerek onu dipteki odaya soktum. Şu an bavulunu açıyor.. Kimse seni görmediğine göre, hemen git yatak odama saklan, beni bekle.

Georges kızın boynuna sarıldı. Doğruydu demek, kendini biraz da olsa seviyordu! Dünkü gibi, yine lambayı söndürüp gün ışıyana dek karanlıkta yatacaklar mıydı? Bu arada kapı

çalınınca, usulca yukarı sıvıştı. Yatak odasına gelince, gürültü etmemek için hemen pabuçlarını çıkardı; sonra gidip bir perdenin arkasında yere uzandı, sükûnetle beklemeye başladı.

Nana Kont Muffat'ı kabul etti, Kont hâlâ kendine gelememişti, kaygılı bir hali vardı. Evet, ona söz vermişti, adam ciddi görüldüğü için, sözünü tutmaya hazırdı. Ancak kimin aklına gelirdi dün olanlar? O yolculuk, tanımadığı o ev, sıırıslıkla çıkagelen şu ufaklık, her şey nasıl da hoşuna gitmişti, bu ilişkiyi sürdürmeyi ne çok isterdi! Canı cehen-nemeydi yaşlı adamın! Üç aydır, onu daha da ateşlendirmek için kibarlık taslıyor, onu yalvartıyordu. Olsun, gerekirse yine atlatırdı, hoşuna gitmezse çıkıp giderdi. Georges'u al-datmaktansa, her şeyi yüzüstü bırakabilirdi.

Kont, kırdaki komşusunu ziyaret eden biri gibi ağırbaşlı bir tavırla oturuyordu. Yalnız elleri titriyordu. O güne dek hiçbir yabancı kadına el sürmemiş bu adamın, Nana'nın ustaca dolaplarıyla iyice tutuşmuş gönlünde arzu korkunç fırtınalar estiriyordu. Sarayın mabeyincisi olan, Tuileries'nin toplantı odalarında kurumlu adımlarla dolaşan bu saygın adam, akşamları hep aynı iç gıcıklayıcı görüntüyü gözünün önüne getirerek, umutsuzluk içinde hıçkırarak hıçkırarak yastığını ısıırıyordu. Ve bu kez işi bitirmeye kararlıydı. Yol boyunca, günbatımının dinginliğinde, bazı hoyratça davranışlar düş-lemişti. Nitekim iki çift laf ettikten sonra ansızın Nana'nın ellerine sarılmak istedi.

— Yoo, yapmayın, dedi Nana hiç kızmadan, gülümse-yerek.

Adam dişlerini sıkarak bir hamle daha yaptı; kızın çır-pındığını görünce, kabalaştı, onunla yatmak istediğini söy-ledi. Nana'ysa, biraz telaşlanmış olsa da yine gülümseyerek onun elini tutuyordu. Onu reddetmişti, havayı yumuşatmak için senlibenli konuştu.

— Dur canım, uslu ol... gerçekten yapamam... Steiner yukarıda.

Ama Kont çılgına dönmüştü; Nana o güne dek hiçbir erkeği bu durumda görmemişti. Korkusu gittikçe artıyordu; adamın attığı çığlıkları bastırmak için, parmaklarıyla ağzını kapatıyor; sesini kısarak, kendisini rahat bırakması için yalvarıyordu. O sırada Steiner aşağı iniyordu. Doğrusu çok saçmaydı bütün bunlar! Steiner odaya girdiğinde, kendini rahatça koltuğuna bırakmış Nana'nın:

— Ben kırlara bayılırım... dediğini işitti.

Sonra sözünü kesip başını çevirdi:

— Bak sevgilim, bu Kont Muffat, gezinirken ışık görmüş, bize hoş geldiniz demeye gelmiş.

İki erkek el sıkıştı. Surat asan Muffat bir süre konuşmadı. Steiner bu karşılaşmadan hoşlanmamış gibi görünüyordu. Paris'ten söz ettiler; işler iyi gitmiyordu. Borsada durum çok kötüydü. Muffat bir çeyrek saat sonra izin istedi. Kendisini yolcu eden genç kadından ertesi gece için randevu istese de, talebi kabul edilmedi. O gider gitmez, Steiner, yosmaların bitmek tükenmek bilmeyen bahanelerine söylene söylene yatmaya çıktı. Sonunda iki moruktan kurtulmuştu! Nana, yanına gidebildiğinde, Georges'un perdenin gerisinde sakince beklediğini gördü. Oda karanlıktı. Delikanlı kızı yanına çekip oturtmuş, birlikte yuvarlanmaya başlamışlardı; çıplak ayaklarıyla bir eşyaya çarptıklarında duruyor, kahkahalarını bastırıyorlardı. Kont Muffat'ysa, uzakta, Gumières yolunda, şapkası elinde, ateşler içinde yanan kafasını gecenin serinliğinde ve sessizliğinde gezdirerek ağır ağır yürüyordu.

Sonraki günler çok güzel geçti. Nana ufaklığın kollarında on beş yaşına geri dönüyordu. Yeniden yaşanan bu çocukluğun verdiği mutluluk içinde, erkeklerin yarattığı alışkanlık ve tiksintiye karşın, yüreğinde bir sevgi çiçeği filizleniyordu. Ansızın yanakları kızarıyor, heyecandan ürpeyor, aynı anda hem gülüp hem ağlamak ihtiyacı duyuyor, el değmemiş bir kız gibi kaygılanıyor, buna karşın duyduğu

arzudan utanıyordu. Şimdiye dek böyle bir şey yaşamamıştı. Kır hayatı içini sevecenlikle doldurmuştu. Küçükken, günün birinde, bir bayırda, bir kazığa bağlanmış, meleyen bir keçi görmüştü, bu yüzden hep bir çayırdaki, bir keçiyle birlikte yaşamaya düşleri kurmuştu. Şimdi kendisine ait olan bu ev, bu arazi bütün özlemlerini düşlediğinin ötesinde gerçekleştirdiğinden, onu sevinçten havalara uçuruyordu. Küçük bir kızın taptaze duygularına geri dönmüştü ve akşam, bütün günü açık havada geçirmenin şaşkınlığıyla, yaprakların kokusuyla esremiş bir halde yukarıya, perdenin arkasında gizlenen Zizi'sinin yanına çıktığında, bu ona yaz tatiline gelmiş yatılı bir öğrencinin kaçamağı, ileride evleneceği bir kuzenle yaşadığı aşk gibi geliyor, en küçük tıkırtıda titriyor, âdeta ebeveynlerinin çıkardığı sesleri işitmesinden korkuyor, ilk günahın insanı kendinden geçiren ürkek okşamalarının, şehvet fışkıran ürküntülerinin tadını çıkarıyordu.

Nana kendini duygusal genç kızların düşlerine kaptırmıştı. Saatler boyunca gözünü aydan ayırmıyordu. Bir gece, herkes yattıktan sonra Georges'la birlikte bahçeye inmek istedi; birbirlerinin beline dolanarak, ağaçların altında gezindiler, her yanlarını ıslatan çiy düşmüş çimenlere uzandılar. Başka bir akşam, yatak odasında bir süre suskun kaldıktan sonra, ölmekten korktuğunu söyleyerek ufaklığın boynuna sarılıp hıçkırdı. Çoğu kez, Madam Lerat'nın çiçeklerden ve kuşlardan söz eden sevda şarkılarını kısık sesle mırıldanıyor, gözlerinden yaş gelecek kadar duygulanıyor, ardından şarkıyı kesip tutkuyla Georges'a sarılıyor, ondan sonsuz aşk yeminleri istiyordu. Kısacası, kendisinin de kabul ettiği gibi, arzuyu aşır Georges'u yeniden dostu olarak gördüğünde, çıplak bacaklarını uzatıp ayak tabanlarını tahta döşemeye vurarak sigara içtikleri zaman tam anlamıyla şapşal bir kız olup çıkıyordu.

Ama genç kadını asıl duygulandıran Louis'ciğin gelişti oldu. Bu anaçlık nöbetinde bir parça delilik vardı. Oğlanı

küçük bir prens gibi giydirdikten sonra koşup oynadığını izlemek üzere onu güneşe çıkarıyor, onunla birlikte çimenlerde yuvarlanıyordu. Hemen oğlanın kendisinininkine bitişik odada yatmasını istedi; oysa kır yaşamından derinlemesine etkilenen Madam Lerat, başını yastığa koyar koymaz horlamaya başlıyordu. Louis'ciğin Georges'a hiç zararı dokunmuyordu. Tersine, Nana iki oğlu olduğunu söyleyip onları aynı sevgi yumağında birleştiriyordu. Geceleri, birçok kez Zizi'yi bırakıp Louis'ciğin soluk alıp verişini dinlemeye gidiyordu; geri geldiğinde, geri kalan anaç okşamalarıyla Zizi'yi koynuna alıyor, ona annelik yapıyordu; muzip delikanlı da, bu koca kızın kollarında yatmaya bayılıyor, kendini uyutulan bir bebek gibi pırpışlanmaya bırakıyordu. Her şey o kadar güzeldi ki, bu yaşamın büyülediği Nana, günün birinde ona ciddi bir şekilde köyden hiç ayrılmamayı önerdi. Herkesi gönderecek, Georges, kendisi ve oğlu burada yalnız yaşayacaklardı. Ve gün ağarana dek, kır çiçekleri toplamaktan bitkin düştüğü için horlayarak uyuyan Madam Lerat'nın sesini bile duymadan binlerce plan yaptılar.

Bu güzel yaşam yaklaşık bir hafta sürdü. Kont Muffat her akşam geliyor, sonra suratı beş karış, avuçları alev alev yanar bir halde geri dönüyordu. Bir akşam eve alınmadı bile; Steiner Paris'e gitmek zorunda kaldığından, Kont'a hanımın hasta olduğu söylendi. Nana, Georges'u aldatma düşüncesine her geçen gün daha büyük bir dirençle karşı koyuyordu. Şu tertemiz, kendisine bu kadar güvenen genci aldatmak ha! Öyle bir şey yapsa kendini yosmaların en aşağılığı sayardı. Ayrıca bundan tiksiniyordu. Hiç sesini çıkarmadan, küçümseyerek bu macerayı izleyen Zoé, hanımının aptallaştığını düşünüyordu.

Altıncı gün, bu cennet yaşamına ansızın bir yığın konuk karıştı. Nana herkesi davet etmiş, gelmezler sanmıştı. Bu yüzden, bir öğleden sonra, tıka basa dolu bir posta arabasının Mignotte'un demir parmaklığının önünde durduğunu görünce ağzı açık kaldı, canı çok sıkıldı.

— Biz geldik! diye bağırdı arabadan ilk inen Mignon, sonra uzanıp oğulları Henri ve Charles'ı aldı.

Sonra Labordette belirdi ve sonu gelmeyen bir sürü kadına elini uzattı: Lucy Stewart, Caroline Héquet, Tatan Néné, Maria Blond. Nana gelenlerin bundan ibaret olduğunu umarken, arabanın basamağından atlayan Faloiseli titreyen kollarıyla Gaga ile kızı Amélie'nin arabadan inmelerine yardım ediyordu. On bir kişi gelmişti. Misafirleri odalarına yerleştirmek uzun sürdü. Mignotte'ta, birinde zaten Madam Lerat ile küçük Louis'nin kaldıkları beş konuk odası vardı. En büyüğü Gaga, Faloiseli çiftine verildi, Amélie'nin hemen yandaki süslenme odasında, açılır kapanır bez yatakta yatması kararlaştırıldı. Üçüncü odada Mignon ve oğulları, dördüncü odada Labordette kalacaktı. Dört yatak hazırlanarak yatakhaneye dönüştürülen son oda Lucy, Caroline, Tatan ve Maria'ya ayrılmıştı. Steiner'e gelince, oturma odasındaki sehide uyuyacaktı. İlk başta öfkelenen Nana bir saat sonra, herkes odasına yerleştirilince, ev sahipliğinin verdiği sevincin tadını çıkarmaya başladı. Hanımlar "Aman şekerim," diyerek insanı afallatacak ölçüde güzel olan bu eve iltifatlar yağıdırıyorlardı! Sonra, hep bir ağızdan konuşarak, gülüşerek, çılgınlık atarak ona Paris'in esintisini getiriyor, geçen haftanın dedikodularını aktarıyorlardı. Peki ya Bordenave, sessizce sıvışmasına ne demişti? Pek bir şey dememişti. Kızı jandarmayla geri getirteceğini haykırdıktan sonra, hemen o akşam onun yerine sahneye başka birini çıkarmıştı; dahası, yedek oyuncu küçük Violaine, *Sarışın Venus*'te büyük bir başarı elde etmişti. Bu haber Nana'yı epey ciddileştirdi.

Saat daha dörttü. Gezintiye çıkmaya karar verdiler.

— Bilmiyorsunuz, dedi Nana, siz geldiğinizde, patates toplamaya hazırlanıyordum.

Bunun üzerine hepsi üstlerini bile değiştirmeden patates toplamak istedi. Böylece tam bir eğlence başladı. Bahçıvanla iki yardımcısı arazinin dibindeki patates tarlasındaydılar. Diz

çöküp yüzükleriyle toprağı eşelemeye başlayan hanımlar iri bir patates bulunca çığlık atıyorlardı. Nasıl da eğleniyorlardı! Hele Tatan Néné sevincinden havalarda uçuyordu; gençliğinde öyle çok patates toplamıştı ki, kendinden geçiyor, “Aptallar!” diyerek öbür kadınlara öğütler veriyordu. Beyler daha gevşek çalışıyorlardı. Mignon dürüst bir adam edasıyla köyde bulunma fırsatından yararlanarak oğullarının eğitimini tamamlamaya girişmişti: Onlara Parmentier’den söz ediyordu.

Akşam yemeğı çılgınca bir neşe içinde yendi. Misafirler her şeyi silip süpürüyordu. Enerji dolu Nana, Orléans Piskoposluğu’na hizmet vermiş şef garsonla tartıştı. Hanımlar kahvelerini içerken birer sigara yaktılar. Pencereleden yayılan, kulakları sağır eden bir cümbüşün gürültüsü uzaklarda gecenin dinginliği içinde yitip gidiyor; çitler arasında eve dönmekte gecikmiş köylüler başlarını çevirip ışıklar saçan eve bakıyorlardı.

— Ah! Ne yazık, öbür gün geri dönüyorsunuz! dedi Nana. Neyse, artık böyle eğlenceler düzenlemeye devam ederiz.

Ve pazara denk gelen ertesi gün yedi kilometre ötede bulunan eski Chamont Manastırı’nın yıkıntılarını dolaşmayı kararlaştırdılar. Kahvaltıdan sonra, seçkin konukları almak için Orléans’dan gelecek beş araba akşam yemeğı için yediye doğru onları Mignotte’a geri getirecekti.

Kont Muffat, o akşam da her zamanki gibi evin kapısını çalmak üzere yokuşu tırmandı. Ama pencerelerden fışkıran göz kamaştırıcı ışığı görüp, gülüşmeleri duyunca şaşırdı. Mignon’un sesini tanıyıp olup biteni anladı, sabrı tükendiğinden, artık işi zorbalığa dökmeye karar verip öfkeyle uzaklaştı. Georges cebindeki anahtarla küçük bir kapıdan içeri girdi, duvar boyunca sessizce süzülerek Nana’nın odasına çıktı. Ama bu kez gece yarısından sonraya dek beklemek zorunda kaldı. Nana sonunda iyice sarhoş olmuş bir halde geldi ve o akşam genç adama öbür gecelerden daha sevecen davrandı;

içtiğinde sırnaşıklaşacak ölçüde duygulanıyordu. Nitekim ertesini gün onunla birlikte mutlaka Chamont Manastırı'na gelmesini istiyordu. Delikanlı da dikkatleri üzerine çekmekten korkarak çekiniyordu; arabada kızın yanında görülürse, korkunç bir skandal olurdu. Nana gözden çıkarılmış bir kadının umutsuzluğuna kapılıp gözyaşı dökmeye başlayınca Georges onu pırpısladı ve gezintiye katılacağına dair söz verdi.

— Demek beni çok seviyorsun, diye mırıldandı Nana. Hadi bir daha söyle beni çok sevdiğini... Söyle bakalım tatlı sevgilim, ölürsem çok üzülür müsün?

Fondettes'tekiler Nana'yla komşu olmaktan rahatsızdılar. Madam Hugon her sabah kahvaltıda, elinde olmadan bu kadından söz ediyor, bahçıvanın kendisine aktardıklarını anlatıyor, o tür kızların saygın kentli kadınları kendilerine bağlamalarından endişeleniyordu. O kadar hoşgörülü bir kadın olmasına karşın, akşamları, bölgedeki hayvanat bahçesinin birinden yırtıcı bir hayvanın kaçtığını öğrenmiş gibi, başlarına gelecek bir yıkımın önsezisiyle tir tir titriyor, çileden çıkıyordu. Bu yüzden de konuklarına Mignotte'un çevresinde dolaştıkları için durmadan çıkışıyordu. Vandevres'ü anayolda şapka takmamış bir kadınla kahkaha atarken görmüşlerdi; ama Kont kendini savunuyor, o kadının Nana olmadığını söylüyordu; aslında kendisine eşlik eden üçüncü prensini nasıl kapı dışarı ettiğini anlatan Lucy'ydi. Chouard markisi de her gün dışarı çıkıyordu; ama o buna gerekçe olarak hekiminin verdiği öğüdü gösteriyordu. Daguenet ile Fauchery'ye gelince, Madam Hugon hak-sızlık ediyordu.; Nana ile yeniden birlikte olma düşüncesinden vazgeçen Daguenet Fondettes'ten hiç çıkmıyordu ve saygılı bir ifadeyle Estelle'in ardında koşuşturuyordu. Fauchery de Madam Muffat ve kızının yanında kalıyordu. Yalnız bir kez bir patikada, kucağında bir yığın çiçekle oğullarına bitkibilim dersi veren Mignon'a rastlamıştı. El sıkışıp Rose'dan söz etmişlerdi; kızın keyfi yerindeydi; ikisi de o sabah ondan,

açık havanın keyfini çıkarmalarını dileyen birer mektup almışlardı. Dolayısıyla yaşlı kadın bütün konukları arasında bir tek Kont Muffat ile Georges'u ayrı bir yere koyuyordu; Orléans'da çok ciddi işleri olduğunu öne süren Kont o sür-tüğün ardında koşamazdı; Georges'a gelince, zavallı çocuk her akşam korkunç bir migrenle yatağa serildiği için her ge-çen gün onun için daha çok kaygılanıyordu.

Bu arada Kont her öğleden sonra ortalıktan kaybolduğu için, Fauchery Kontes Sabine'in yanından ayrılmaz olmuştu. Geniş bahçenin kenarına gittiklerinde, kadının açılır kapanır iskemlesiyle şemsiyesini taşıyordu. Zaten, sıradan gazetecile-re özgü garip düşünceleriyle kadını eğlendiriyor, kır yaşama-nın verdiği rahatlıkla beklenmedik zamanlarda ona çok iç-ten davranarak, onu da aynı şekilde kendisine içtenlikle yak-laşmaya davet ediyordu. Kontes, çocuksu şakalarıyla adına leke süremeyecek bu delikanlının yanında, bir bakıma ikinci gençliğini yaşıyor, kendini rahat hissediyordu. Kimi zaman, bir çalılığın ardında yalnız kaldıklarında ansızın bakışıyor-lardı; bir gülüşmenin ortasında aniden duruyor, aralarındaki yakınlığın fark edileceğini düşünerek ciddileşiyorlardı.

Cuma günü kahvaltıda sofraya yeni bir servis koymak gerekmişti. Madam Hugon'un geçen kış Muffatların evin-de davet ettiği Mösyö Théophile Venot gelmişti. Kendisine gösterilen endişeli saygıyı görmezden gelerek, temiz yürekli sıradan biri gibi davranıyor, başını omuzlarının arasına gö-merek dolaşıyordu. Yemekten sonra şeker yiyerek kendini unutturmayı başardığında, Estelle'e çilek uzatan Dague-net'yi inceledi, anlattığı fıkrayla Kontes'i müthiş eğlendiren Fauchery'ye kulak verdi. Yüzüne bakıldığında, tam bir din-ginlik içinde gülümsüyordu. Masadan kalkılınca, Kont'un koluna girip onu bahçenin bir ucuna götürdü. Annesinin ölümünden beri Kont üzerinde çok etkili olduğu biliniyor-du. Bu eski avukatın evdeki etkisi konusunda ortalıkta türlü söylentiler dolaşırdı. Gelişine canı sıkılan Fauchery, Georges

ve Daguenet'ye adamın servetinin kaynağını, bir zamanlar Cizvitlerin ona verdikleri büyük davayı anlatıyordu; ona göre, bu yumuşak yüzlü, tombul yanaklı adamın rahiplerin çevirdiği bütün dolaplarda parmağı vardı. İki delikanlı dalga geçmeye başlamışlardı, çünkü küçük yaşlı adamı pek salak buluyorlardı. Bu tanınmamış olağanüstü adamın, din adamlarına akıl hocalığı yaptığı düşüncesi onlara gülünç bir düşgücünün ürünü gibi geliyordu. Ancak Kont Muffat, Venot'nun kolunda, gözleri ağlamışçasına kızarmış bir halde, solgun bir yüzle geri gelince gülmeyi kestiler.

— Mutlaka cehennemden söz etmişlerdir, diye mırıldandı Fauchery alaycı alaycı.

Bunu işiten Kontes Sabine başını ona çevirdiğinde bakışları karşılaştı, bu kendilerini alışılmadık maceralara atmalarından önce birbirlerini tarttıkları uzun bakışmalardan biriydi.

Genellikle, kahvaltıdan sonra arazinin ucundan ovaya bakan taraçaya gidiliyordu. Pazar günü öğleden sonra hava alabildiğine yumuşadı. Saat ona doğru, yağmur yağacak diye korkmuşlardı; ancak gökyüzü açmasa da süt rengi bir sisle kaplanmış, her yanı güneşin maviye boyadığı ışıklı bir toz bürümüştü. O sırada Madam Hugon, taraçanın küçük kapısından çıkıp, yürüyerek Gumières'e doğru bir gezinti yapmayı, Choue Irmağı'na uzanmayı önermişti; altmış yaşına rağmen hâlâ dinçti ve yürümeyi seviyordu. Zaten herkes arabaya ihtiyaç olmadığı konusunda hemfikirdi. Böylece dağınık bir halde ırmağın kıyısındaki ormana yürüdüler. Fauchery, Daguenet, Muffat'nın karısı ve kızı en öndeydi; hemen arkalarından, Madam Hugon'un iki yanında yürüy-en Kont ve Marki geliyordu; o geniş yolda canı sıkılan Vandevres'se ciddi bir ifadeyle, ağzında sigarayla en arkadaydı. Mösyö Venot, adımlarını bazen sıklaştırıp bazen yavaşlatarak, konuşulan her şeyi işitmek istercesine, bir gruptan diğerine gidiyordu.

— Yazık Orléans'a giden şu Georges'a! deyip duruyordu Madam Hugon. Artık evinden dışarı çıkmayan şu yaşlı Doktor Tavernier'yi görüp şu migren ağrılarını sormak istedi... Evet, sizler daha kalkmamıştınız, yediden önce yola çıktı. Onun için biraz değişiklik olur.

Birden sözünü kesti:

— Şuraya bak! Neden köprüde durdular?

Gerçekten de hanımlar, Daguenet ve Fauchrey, önlerine bir engel çıkmış gibi kararsızlık içinde köprüünün başında dikiliyorlardı. Oysa yol açıktı.

— Yürüsenize! diye seslendi Kont.

Ama köprüünün başındakiler kıpırdamadı, gözlerini henüz diğerlerinin göremedikleri bir şeye dikmişlerdi. Sık kavak ağaçlarının çevrelediği yol tam orada kıvrılıyordu. Ancak, tekerlek gürültülerinin gülüşmelere, kırbaç seslerine karıştığı boğuk bir homurtu gittikçe yaklaşıyordu. Ve birden, her yanları mavi ve pembe örtülerle kaplı, dingilleri kopacak kadar tıka basa dolu beş araba gözüktü.

— Bu da ne? dedi şaşırان Madam Hugon.

Sonra, yolunun birileri tarafından kesilmesine başkaldırarak olan biteni tahmin etti.

— Aman! Yine o kadın! diye mırıldandı. Yürüyün, yürüyün. Aldırmayın...

Oysa yürüyecek zaman kalmamıştı. Nana'yla yanındakileri Chamont yıkıntılarına götüren beş araba küçük tahta köprüye giriyordu. Fauchery, Daguenet, Muffat'nın karısı ve kızı geri çekilmek zorunda kaldılar; Madam Hugon'la yanındakiler de yol boyunca sıralanıp durdular. Ve müthiş bir geçit başladı. Arabalardaki kahkahalar kesilmişti; meraklı yüzler onlara çevriliyordu. Sadece atların ahenkli ayak seslerinin bozduğu bir sessizliğin ortasında herkes birbirinin yüzüne bakıyordu. İlk arabadaki Maria Blond ile Tatan Néné birer düşes gibi kaykılmış, kabarık eteklerini tekerleklerle dek yaymış, küçümseyen gözlerle yaya dolaşan kendi

halindeki hanımlara bakıyorlardı. Sonraki arabada Gaga, sadece kaygılı burnu görünen Faloiselyi örterek bütün sırayı kaplamıştı. Ardından, Caroline Héquet ile Labordette, Lucy Stewart ile Mignon ve oğulları geliyordu; kuyruğun sonundaysa, üstü açık dört tekerlekli victoryada Steiner'le Nana vardı; hemen önündeki iner kalkar iskemlede, dizlerini kızinkilerin arasına gömmüş, zavallı Zizicik oturuyordu.

— Bu sonuncuydu değil mi? diye sordu Kontes büyük bir dinginlik içinde Fauchery'ye, Nana'yı görmezden gelerek.

Tek adım geri atmadığı için, viktoryanın⁴ tekerleği neredeyse sürtünüp geçti. İki kadın, birbirlerine şu bir saniye süren, kesin ve kararlı bakışı yöneltmişlerdi. Erkeklerinse kılları bile kıpırdamadı. Kaskatı duran Fauchery ile Daguenet kimseyi tanımadılar. Arabalardaki hanımların bir şaka yapmasından çekinen Marki yerden bir ot koparmış, parmaklarının arasına döndürüyordu. Yalnız, biraz uzaktaki Vandeuvres, geçerken kendisine gülümseyen Lucy'ye gözleriyle selam verdi.

— Dikkat edin! diye mırıldanmıştı Kont Muffat'nın arkasında dikilen Mösyö Venot.

Çok sarsılan Kont, önünden geçip giden Nana'nın bu görüntüsünü izliyordu. Eşi usulca dönmüş onu inceliyordu. Bunun üzerine Kont, yüreğini ve bedenini derinden sarsan dörtnala atlardan kurtulmak istercesine gözlerini yere çevirdi. Kendini tutmasa kederden avaz avaz bağıracaktı, Georges'u Nana'nın etekleri arasında görünce her şeyi anlamıştı. Hem de bir çocuk! Kendisini bırakıp bir çocuğu yeğlemiş olması yüreğini paralıyordu! Steiner ona vız gelirdi ama böyle bir süt kuzusu!

O arada, Madam Hugon önce Georges'u tanımamıştı. Delikanlıysa, Nana'nın dizleri engel olmasa, köprüyü geçerken neredeyse kaldırıp kendini dereye atacaktı. Kıpırdamayınca buz kesildi, yüzü bembeyaz, kazık gibi durdu. Kimseye bakmıyordu. Belki onu tanımazlardı.

---

4 İlk kez Fransa'da üretilen sürücü koltuğu bulunan bir tür fayton. (e.n.)

— Aman Tanrım! dedi ansızın yaşlı kadın. Kadının yanındaki Georges!

Arabalar, birbirlerini tanıyan ama selamlaşmayan bu insanların yüreklerini saran sıkıntı içinde geçip gitmiş, o garip, hızlı karşılaşma bir anda herkesi derinden etkilemişti. Ve şimdi tekerlekler açık havanın kamçıladığı yosmalarla dolu arabaları, sapsarı tarlalar arasında daha da büyük bir neşeyle alıp götürüyordu; parlak renkli etek uçları uçuşuyordu, gülüşmeler yeniden başlamıştı, yol ortasında asık suratla çakılıp kalmış kendi halindeki bu insanlara dönüp dönüp bakıyor, dalga geçiyorlardı. Nana başını çevirip bakınca, grubun bir an duraksadığını, sonra köprüyü geçmeyip geri döndüğünü gördü. Madam Hugon, Kont Muffat'ın koluna yaslanmıştı, öylesine kederliydi ki, kimse onu avutmaya cesaret edemiyordu.

— Bana baksana, diye seslendi Nana öndeki arabadan başını dışarı uzatan Lucy'ye, Fauchery'yi gördünüz mü şekerim? Nasıl surat astı! Bunu ona ödetirim... Ya Paul, ona ne kadar iyi davranmıştım! El bile sallamadı... Doğrusu, hepsi pek nazikmiş!

Ve hıncını sözü edilen beylerin davranışlarını çok yerinde bulan Steiner'den aldı. Ne yani, en azından kendisini şapkalılarını çıkararak selamlamalarını bile hak etmiyor muydu? Önüne gelen her hödük ona hakaret mi edecekti? Tamam, Steiner de saygındı; takım tamamdı. Şöyle ya da böyle, bir hanıma selam verilirdi.

— O uzun boylu kadın kim? diye sordu Lucy tekerlek gürültüsünün ortasında avaz avaz bağırarak.

— Kontes Muffat, diye karşılık verdi Steiner.

— Bak sen! Bundan kuşkulanıyordum zaten, dedi Nana. Peki dostum, Kontes olsa da işe yaramazın teki... Evet efendim, işe yaramazın teki... Bilirsiniz, benim gözümünden hiçbir şey kaçmaz. Şu anda, Kontes'inizi onu yıllardır tanıyormuşum gibi biliyorum... O yılan Fauchery'yle yattığına bahse girer misiniz? Bundan eminim! Kadınlar bunu hemen hisseder.

Steiner omuz silkti. Dünden beri canı daha da sıkılmıştı, hemen ertesi sabah yola çıkmasını gerektiren mektuplar almıştı; ayrıca salondaki sedirde uyuyacaksa kıra gelmenin hiç anlamı yoktu.

— Peki ya şu zavallı bebeğe ne demeli! diye ekledi soluğu kesilmiş, sapsarı bir yüzle oturan Georges'u fark edip ansızın içi sızlayan Nana.

— Annem beni tanımış mıdır acaba? diye geveledi sonunda ağzının içinde.

— Kesinlikle! Hatta çığlık attı... Bütün bunlar benim suçum. O bu geziye katılmak istemiyordu. Ben zorladım... Dinle beni Zizi, annene bir mektup yazmamı ister misin? Pek saygın bir hanıma benziyor. Ona seni şimdiye dek hiç görmediğimi, bugün ilk kez Steiner'in getirdiğini yazarım.

— Yoo hayır, sakın yazma, dedi Georges büyük kaygılar içinde. Ben işleri yoluna koyarım... Ayrıca, çok canımı sıkarlarsa bir daha eve dönmem.

Bunları söylese de, akşam ne yalan söyleceğini düşünmeye daldı. Beş araba, güzel ağaçlarla çevrili ovada dümdüz uza-yıp giden bir yolu izliyordu. Gümüş grisi bir gök her yanı sarmalıyordu. Hanımlar, bu garip insanlara bakıp kıs kıs gülen arabacıların arkasında, arabadan arabaya bağrışıp duruyorlardı; zaman zaman içlerinden biri, çevreyi görmek için ayağa kalkıyor, yanında oturan birinin omzuna yaslanarak, yeni bir sarsıntıyla yerine çökene dek direniyordu. Bu arada Caroline Héquet, Labordette'le hararetli bir sohbeta dalmıştı; ikisi de, Nana'nın üç aya kalmadan kır evini satacağı görüşündeydi ve Caroline, Labordette'i burayı el altından üç kuruşa satın almaya zorluyordu. Karşılarında oturan sırılsıklam âşık Fa-loiseli Gaga'nın kat kat olmuş ensesine ulaşamıyor, yırtılacak kadar gerilmiş elbisesinin üzerinden belini öpüyordu; yanlarındaki iner kalkar koltukta kollarını iki yana sarkıtmış halde oturan Amélie annesinin sürekli sarılıp öpüşmesinden bıktığı için "Kesin artık şunu!" diyordu. Öbür arabada Mignon,

Lucy'yi etkilemek için oğullarından La Fontaine'in bir fablını okumalarını istiyordu; özellikle Henri olağanüstüydü, fablı hiç şaşırmadan bir çırpıda okuyordu. İlk arabadaki Maria Blond'sa, Parisli sütçülerin tutkalla safranı karıştırıp yumurta yaptıklarını anlattığı Tatan Néné denen ahmağı işletmekten bıkmıştı. Yol ne kadar da uzundu, hâlâ gelmemişler miydi? Soru arabadan arabaya aktarıldı, Nana'ya ulaştı, o da arabasına danıştıktan sonra ayağa kalkıp bağırdı:

— Bir çeyrek saat kaldı... Bakın, şurada, ağaçların ardında görülen kilise...

Sonra ekledi:

— Söylentiye göre, Chamont Şatosu'nun sahibi Napoléon zamanının soylularındanmış... Joseph, piskoposun hizmetçilerinden öğrendiğine göre, eskiden eşi benzeri görülmemiş bir eğlence düşkünü olduğunu söyledi. Ama şimdi rahiplerin yanından ayrılmıyor.

— Adı ne bu kadının? diye sordu Lucy.

— Madam d'Anglars.

— Irma d'Anglars, onu tanırım! diye bağırdı Gaga.

Atlar tırıs giderken arabadan arabaya şaşkınlık çığlıkları atıldı. Başlar Gaga'yı görmek üzere uzandı; Maria Blond'la Tatan Néné, dizlerini koltuğa yaslayıp arkalarını döndüler ve devrilen körüğe yapıştılar; arabadan arabaya, gizli bir hayranlığı yansıtan iğneli sözler atıldı. Gaga bu kadını tanımıştı, bu uzak geçmiş hepsinde saygı uyandırıyor.

— Ben çok gençtim, diye ekledi Gaga. Ama olsun, onu geçerken görürdüm... Evinde çok özensiz giyindiği söylenirdi. Ama dışarıya çıktığında tam anlamıyla iki dirhem bir çekirdekti! Ve hakkında insanın ağzını bir karış açık bırakan, rezil mi rezil hikâyeler, korkunç dedikodular anlatılırdı... Bir şatosunun olmasına hiç şaşmam. Soluğunun bir esintisiyle karşısındaki erkeği mahvediyordu... Hey gidi hey! Hâlâ yaşıyor Irma d'Anglars! Evet sevgili yavrularım, şimdi doksan yaşına gelmiş olmalı.

Hanımlar birden ciddileştiler. Doksan yaşındaydı demek! Lucy'nin bağırarak söylediği gibi içlerinden biri bile o yaşa gelecek kadar yaşamayacaktı. Nana da zaten öyle bir deri bir kemik kalmak istemediğini belirtti; öylesi çok gülünç oluyordu. Yıkıntılara varmak üzereydiler, konuşmalar atları hızlandıran arabacıların kırbaç sesleriyle kesildi. Yine de Lucy o gürültünün ortasında konuşmaya devam edip başka bir konuya atladı, Nana'ya ertesi gün kendileriyle birlikte gelmesi için ısrar etti. Sergi yakında kapanıyordu, hanımların Paris'e dönmeleri gerekiyordu ve tiyatro mevsimi umduklarının aksine daha uzun sürmüştü. Ama Nana direniyordu. Paris'ten tiksiniyor ve hemen dönmek istemiyordu.

— Biz kalırız, öyle değil mi sevgilim? dedi Georges'a, Steiner'e aldırmadan dizlerini sıkıştırarak.

Arabalar ansızın durmuştu. Şaşkınlığa kapılan grup, bir tepenin dibinde, ııssız bir yerde arabalardan indi. Olup biteni anlayabilmeleri için arabacılarından birinin, kamçısının ucuyla, ağaçlar arasında yitip gitmiş eski Chamont Manastırı'nın yıkıntılarını göstermesi gerekti. Büyük bir hayal kırıklığı yaşandı. Hanımlar bunu çok aptalca buldular: Üzerleri böğürtlenlerle kaplı birkaç yapı kalıntısı, yarısı yıkık bir kule. Doğrusu, böyle iki fersah yol tepip gelmeye değmezdi. Bunun üzerine arabacı onlara bahçesi manastırın yakınından başlayan şatoyu gösterdi, dar bir yola girip duvarlar boyunca yürümelerini önerdi; böylece, arabalar onları köyün meydanında beklerken, bütün şatonun çevresini dolaşmış olacaktı. Grup bu sevimli yürüyüş önerisini kabul etti.

— Vay canına! Irma amma da güzel bir yerde yaşıyor! dedi Gaga yol üzerinde, bahçenin tam köşesindeki demir parmaklığın önünde durarak.

Hep birlikte, sessizce, parmaklıklı kapıyı örten altın kaplamaya baktılar. Ardından, keçi yolundan, bahçeyi çevreleyen duvar boyunca yürürken gözlerini yukarıya kaldırıp dalları kalın bir yeşil kubbe gibi dışarı taşan ağaçları hayranlıkla

incelediler. Üç dakika sonra kendilerini yeni bir parmaklığın önünde buldular; bu parmaklık yüz yıllık iki ulu meşenin gölgelediği geniş bir çimenliğe açılıyordu; üç dakika ötedeyse başka bir parmaklık gözlerinin önüne, güneşin parlak renkli bir yıldız oturttuğu uçsuz bucaksız ağaçlı bir yol, karanlık bir dehliz serdi. Az önce yaşadıkları sessiz şaşkınlık onlara yavaş yavaş küçük çılgınlık attırıyordu. Biraz kıskanarak dalga geçmeye çalışmışlardı, ama gördükleri hepsini derinden etkiliyordu. Aman Tanrım, ne güç vardı bu Irma'da! Gördükleri, kadın hakkındaki düşüncelerini pekiştiriyordu! Ağaçlar uzanıp gidiyor, duvarlardan aşağı süzülen sarmaşıklar, dalları aşan küçük çatılar, sık karaağaç ve titrek kavak öbekleri birbirini izliyordu. Sonu gelmeyecek miydi bütün bunların? Böyle dönüp durmaktan, her açıklıkta derinlemesine uzayıp giden yeşillikten başka bir şey görememekten yorulan hanımlar bir bina görmek istiyorlardı. Elleriyle parmaklıklara yapışıyor, yüzlerini demire dayıyorlardı. O uçsuz bucaksız bahçenin bir yerlerinde yitip gitmiş şatoyu düşlerken, içlerini bir saygı duygusu kaplıyordu. Yürümeye alışık olmadıkları için az sonra yoruldu. Oysa duvar bitmek bilmiyordu; ıssız yolun her dönemecinde, aynı taştan çizgi uzayıp gidiyordu. Kızların kimisi, bir yere varma umudunu yitirmiş, geri dönelim diyordu. Ancak yürüyüş kollarını kanatlarını kırdıkça saygıları artıyor, attıkları her adımda, bu malikânenin krallara yakışır büyüklüğü ve dinginliği karşısında solukları kesiliyordu.

— Aslında aptalca bir şey bu! dedi dişlerini sıkarak Caroline Héquet.

Nana omuz silkerek onu susturdu. Bir süredir, çok cildileşmiş, biraz sararmıştı ve hiç konuşmuyordu. Aniden, son dönemde tam köy meydanına çıkarlarken duvar bitti, bir ağırlama avlusunun dibinde şato gözüktü. Hepsi durdu, giriş basamaklarının görkemli genişliğinin, şatonun ön yüzündeki yirmi pencerenin, tuğlaları taş şeritlerle çevrili çatıların karşısında dilleri tutulmuştu. Bu tarihî şatoda kalan

IV. Henri'nin Cenova kadifesiyle kaplı geniş yataklı odası olduğu gibi muhafaza ediliyordu. Soluğu kesilen Nana çocuk gibi iç çekti.

— Vay canına! diye mırıldandı ancak kendisinin duyabileceği alçak sesle.

Hepsi çok heyecanlandı. Gaga ansızın, orada, kilisenin önünde duranın Irma'nın ta kendisi olduğunu söyledi. Onu çok iyi tanıyordu; yaşına karşın, hâlâ dimdik, kendinden emindi ve en alımlı tavrını takındığı zamanlardaki gibi gözleri yine ıslıl ıslıldı. Pazar günlerinin ikindi ayininden çıkılıyordu. Hanımefendi bir an sundurmada durdu. Yaprak sarısı ipek bir elbise giymişti, devrimin korkunç kıyımlarından kurtulmuş saygıdeğer bir markizi andıran yüzüyle, son derece sade, ulu bir kadındı. Sağ elindeki kalın dua kitabı güneş vurdukça parlıyordu. Kendisini on beş adım geriden izleyen üniformalı bir uşağın önünden yürüyerek meydanı ağır ağır geçti. Kilise boşalıyor, Chamont'da yaşayanların hepsi onu saygıyla selamlıyorlardı; yaşlı bir adam elini öptü, kadının biri dizlerine kapanmak istedi. Uzun ve onurlu bir yaşam sürmüş güçlü bir kraliçe gibiydi. Geniş basamakları çıkıp gözden kayboldu.

— İnsan düzenli bir yaşam sürerse, işte böyle saygı görüyor, dedi Mignon inanmış bir ifadeyle, ders vermek istercesine oğullarına bakarak.

Bunun üzerine herkes bir şeyler söyledi. Labordette'e kalırsa kadın kendine çok iyi bakmıştı. Maria Blond küfretti, Lucy "Yaşlılara saygı göstermek gerekir!" diyerek kızdı. Ancak kızların hepsi bunun görülmemiş bir şey olduğu konusunda hemfikirdi. Yeniden arabalara binildi. Nana, Chamont'dan Mignotte'a dek ağzını açmadı. İki kez şatoya göz atmak üzere başını geriye çevirdi. Tekerlek gürültüsüyle sarsılırken yanı başında oturan Steiner'i fark etmiyor, gözü yalnız Georges'u görüyordu. Zihninde, günbatımının renkleri arasında uzun ve onurlu bir yaşam sürmüş bir kraliçeyi andıran yaşlı hanımın görüntüsü canlanıyordu.

Georges akşam yemeği için Fondettes'e döndü. Gittikçe garipleşip dalgınlaşan Nana, onu annesinden özür dilemeye yollamıştı; ansızın aile kurumuna saygı duymaya başlamış, delikanlıya ciddi bir ifadeyle böyle davranması gerektiğini söylemişti. Dahası, o akşam evine gelmemesi için ona yemin bile ettirdi; kendisi yorgundu, delikanlı da, sözünü dinleyecekti. Verilen bu ahlak dersine canı çok sıkılan Georges, içi kan ağlayarak, başını önüne eğip annesinin karşısına çıktı. Neyse ki, iri yarı, neşeli mi neşeli ağabeyi teğmen Philippe gelmişti; bu, çok korktuğu karşılaşma sahnesinin kısa sürmesini sağladı. Madam Hugon ona yaşlı gözlerle bakmakla yetinirken, olup bitenden haberdar olan Philippe kardeşini, o kadının evine bir daha giderse, onu kulağından tutup geri getirmekle tehdit ediyordu. Yüreğine su serpilen Georges, hemen ertesi gün, saat ikiye doğru gizlice evden kaçıp Nana'yla buluşmalarını ayarlamayı düşünmeye başladı.

Bu arada, Fondettes'in konukları o akşam yemekte epey sıklıkındılar. Vandeuvres yola çıkacağını söylemişti; on yıldır en küçük bir arzu duymadığı bu kızı yanında tutmaktan hoşlanıyor, Lucy'yi Paris'e geri götürmek istiyordu. Chouard markisi burnunu tabağına gömmüş, Gaga'nın kızını düşünüyordu; Lili'yi dizlerinde hoplattığını anımsıyordu; çocuklar nasıl da çabuk büyüyordu! Bu küçük kız da giderek nasıl tombullaşıyordu. Ama özellikle Kont Muffat, yüzü kıpkırmızı olmuş, dalıp gitmiş bir halde tek söz etmeden oturdu. Georges'a uzun uzun bakmıştı. Yemekten sonra, "Biraz ateşim var," diyerek yukarı çıkıp odasına kapandı. Mösyö Venot hızla peşinden gitti; yukarıda, Kont, sinirli hıçkırıklarını yastığa gömerek yatağa kapandı, Mösyö Venot'ysa, alabildiğine yumuşak bir sesle ona "Kardeşim," diyerek yüce Tanrı'dan kendisini bağışlamasını istemesini öğütledi. Ama onu dinlemeyen Kont âdeta hırliyordu. Birden yataktan fırlayıp:

— Duramam artık... Oraya gidiyorum... diye geveledi.

— Tamam, diye karşılık verdi yaşlı adam, ben de sizinle geleyim. Onlar çıkarken, bahçedeki yollardan birinde iki gölge karanlıklara dalıyordu. Fauchery ile Kontes Sabine artık her akşam Daguenet'yi çayı hazırlayan Estelle'e yardım etmesi için evde bırakıyorlardı. Kont, ana yolda çok hızlı yürüyordu, Mösyö Venot ona yetişmek için koşmak zorunda kalıyordu. Soluk soluğa kalan adamcağız bir yandan da Kont'u şehvetin kışkırtmalarına karşı uyarmayı sürdürüyordu. Kont ağzını bile açmıyor, gecenin karanlığında sürükleniyordu. Mignotte'un önüne gelince:

— Duramam artık... dedi. Hadi siz gidin.

— Öyleyse Tanrı ne yazdıysa öyle olsun, diye mırıldandı Mösyö Venot. O, zafere ulaşmak için her yolu dener... İşleyeceğiniz günahı silahlarından biri olarak kullanacak.

Mignotte'ta yemek sırasında tartışma çıktı. Nana eve dönüşte Bordenave'ın, ona kendisini hiç umursamadan "Bol bol dinlen," diyen bir mektubunu almıştı; küçük Violaine, her akşam iki kez alkışlarla sahneye çağırılmıştı. Mignon onu ertesi gün kendileriyle birlikte yola çıkmaya çağırınca sabrı tükenen Nana kimseden öğüt almayacağını söyledi. Zaten yemek boyunca gülünç bir şekilde herkese karşı çok katı davranmıştı. Madam Lerat yemekte ağzından kaba bir söz kaçırınca, "Yeter!" diye haykırdı, teyzesi bile olsa, kimsenin onun önünde böyle kaba saba konuşmasına izin veremezdi. Ardından, ansızın yüreğinde kabaran temiz duygularla, aptalca bir dürüstlük tutkusuyla, küçük Louis'yi din kurallarına uygun yetiştirmekten, doğru yola dönmekten söz ederek herkesin kafasını ütüledi. Herkesin güldüğünü görünce, inançlı bir burjuva gibi ağır ağır başını salladı, derin anlamlı sözler etti, düzenli bir yaşamın sonunda insanı servete kavuşturduğunu, samanlar üstünde ölmek istemediğini söyledi. Canları sıkılan hanımlar bağırıyorlardı: Aman Tanrım, olacak şey mi, Nana nasıl da

değişmişti! O ise hiç kıpırdamıyor, gözünü yumup düşlere dalıyor, gözünün önüne varlıklı, herkesin yerlere dek eğilerek selamladığı bir Nana getiriyordu.

Muffat geldiğinde yatmaya çıkılıyordu. Onu bahçede ilk gören Labordette oldu. Durumu kavradı, Steiner'i uzaklaştırma, Kont'un elinden tutup Nana'nın odasına dek götürme işini üstlendi. Labordette tam bu işlerin insanıydı, alabilirdiğine ince ve becerikliydı, sanki başkalarının mutluluğundan haz duyuyordu. Nana olup bitene hiç şaşırmadı, yalnız Muffat'nın öfkesine biraz canı sıkıldı. İnsan biraz ağırbaşlı davranmalıydı. Sevmek çok budalacaydı, hiçbir yere varmıyordu. Ayrıca, Zizi'nin gençliğinden ötürü bazı kaygıları vardı; doğrusu hiç de dürüst davranmamıştı. Şimdi artık doğru yola dönüyor, yaşlı bir sevgiliyi kabul ediyordu.

— Zoé, dedi kırdan ayrılacaklarına sevinen oda hizmetçisine, yarın kalkınca bavulları hazırla, Paris'e dönüyoruz.

Ve hiç haz almadan, Muffat'yla sevişti.

VII

Üç ay sonra bir aralık akşamı Kont Muffat Panoramas Pasajı'nda dolaşıyordu. Çok sakin bir akşamdı, az önce boşalan sağanak pasajı insanla doldurmuştu. Büyük bir itiş kâkış, dükkânlar arasına sıkışmış yoğun, ağır bir insan seli vardı. Yansımalarla beyazlaşmış camların altında, gözleri kamaştıran bir aydınlık, ışıltılar, beyaz küreler, kırmızı fenerler, mavi panolar, gaz lambaları, havada duran sıra sıra alevlerin arasındaki kocaman saatler ve yelpazeler her yanı kaplıyordu; rengârenk raflar, mücevhercilerin altınları, şekercilerin billur kavanozları, modacıların açık renk ipekli kumaşları, aynaların duruluğunun gerisinde, ışıldakların çiğ ışığında alev alev yanıyordu ve tabelaların cümbüşünde, uzaktaki kızıl bir eldiven, kesilip sarı bir kollukla oraya tutturulmuş kanlı bir el gibi parlıyordu.

Kont Muffat yavaşça caddeye kadar geri yürüdü. Taş döşeli yola göz attı, sonra, küçük adımlarla dükkânların önünden geçti, geri döndü. Nemli ve ısınmış bir hava daracık geçide ıslıklı bir buhar yayıyordu. Şemsiyelerden düşen damlalarla ıslanmış kaldırım taşları boyunca, insan sesinin hiç karışmadığı ayak sesleri yankılanıyordu. Her gidiş gelişte dirsek dirseğe sağından solundan geçenler, gaz lambalarının ışığıyla sapsarı kesilmiş yüzüne bakıyorlardı. Kont, bu meraklı bakışlardan kurtulmak için bir kırtasiye dükkânının

önüne dikildi, büyük bir dikkatle, içlerinde kır görüntülerinin ve çiçeklerin uçuştğu cam kürelerin, kâğıt ağırlıklarının dizildiği rafa bakmaya koyuldu.

Aslında gözü bir şey görmüyor, Nana'yı düşünüyordu. Kız neden bir kez daha yalan söylemişti? Sabah ona, o akşam gelmemesini, küçük Louis'nin hasta olduğunu yazmıştı, geceyi teyzesinde oğlunun başında bekleyerek geçirecekti. Ama kuşkulanarak kadının evine gitmiş, kapıcıdan, az önce tiyatroya gitmek için çıktığını öğrenmişti. Nana yeni oyunda rol almadığı için Kont bu habere şaşırılmıştı. Peki bu yalana neden gerek duymuştu ve o akşam Variétés'de ne işi olabilirdi?

Yoldan geçen biri Kont'un koluna çarptı, ama o bunu fark etmedi, kırtasiyecinin önünden ayrıldı, kendini bir oyuncakçı vitrininin önünde buldu; dalgın gözlerle, hepsinin bir köşesinde aynı mavi kırlangıç resmi bulunan küçük defterlere ve sigara kutularına bakıyordu. Kuşkusuz Nana değişmişti. Köyden döndüğünde, ilk başlarda, dişi bir kedinin civeleriyle yüzünü gözünü, favorilerini öpüp ona hayranlık duyduğuna, biricik küçük sevgilisi olduğuna yeminler ederken aklını başından alıyordu. Artık annesinin Fondettes'te alıkoyduğu Georges'dan korkmuyordu. Geriye, Georges'un yerini aldığını sandığı ama hakkında en küçük soru sormayı göze alamadığı para babası Steiner kalıyordu. Adamın yine sağa sola para saçtığını, borsada dibe vurmak üzere olduğunu, ellerindeki son meteliği de sızdırmak üzere Landes Tuz Madenleri'nin hissedarlarına musallat olduğunu biliyordu. Nana'nın evinde adama rastladığında, kız son derece mantıklı bir ifadeyle ona, kendisi için onca para harcadıktan sonra, köpek yavrusu gibi kapı dışarı etmek istemediğini anlatıyordu. Zaten kendisi de üç aydır şehvetle öyle bir afallamıştı ki, kıza sarılma ihtiyacı dışında hemen hemen hiçbir şey hissetmiyordu. Cinsel arzularının bu geç uyanışı içinde, kibre ve kıskançlığa yer bırakmayan çocuksu bir oburluk yaşıyordu. Aslında açıkça hissettiği tek bir duygu vardı: Nana artık

sakalını öpmüyor, ona eskisi kadar nazik davranmıyordu. Bu da onu kaygılandırıyor, kadınları hiç tanımayan bir erkek olarak, kendisinde ne gibi bir kusur bulduğunu merak ediyordu. Bununla birlikte, onun bütün arzularını tatmin ettiğine inanıyordu. Ve sürekli olarak sabahki mektubu, Nana'nın geceyi tiyatrodan geçirebilmek için söylediği yalanı düşünüyordu. Kalabalık bir kez daha hareketlenince pasajın öbür yanına geçmiş, bir lokantanın giriş aralığının önünde dikilmişti, camekânın önünde sergilenen kocaman somon balığına ve yolunmuş tarla kuşlarına bakıyordu.

Sonunda kendini bu görüntüden koparır gibi oldu. Şöyle bir silkindi, başını kaldırdı ve saatin neredeyse dokuz olduğunu gördü. Nana az sonra tiyatrodan çıkacak, o da gerçeği öğrenecekti. Ve yürümeye başladı, bir zamanlar onu buradan, tiyatronun kapısından aldığı akşamları anımsıyordu. Bütün dükkânları biliyor, gaz kokusunun sindiği havada hepsinin kendine has kokusunu duyuyordu: keskin Rus derisi kokusu, bir çikolatacının bodrumundan yükselen vanilya kokusu, parfümcülerin açık kapılarından yayılan misk kokuları. Ama artık tanıdıkları için ona sakince bakan satıcı hanımların solgun yüzleri önünde beklemeyi göze alamıyordu. Bir an için, tanıtım levhalarının kargaşası içinde, dükkânların üzerindeki yuvarlak küçük pencere dizilerini ilk kez görüyormuş da onları inceliyormuş gibi yaptı. Sonra, yeniden anacaddeye dek yürüdü, orada bir dakika durdu. Serinliği ellerine vurup onu yatıştıran yağmur artık çiseliyordu. Şu anda, sonbahardan beri Mâcon'da, yakın arkadaşı Madam de Chezelles'in yanında kalan, hastalığın acıları içinde kıvranan eşini düşünüyordu; arabalar, ana caddede bir çamur ırmağında sürükleniyorlardı, bu berbat havada taşra korkunç olmalıydı. Ansızın yüreğini kaygı kapladı, pasajın insanı boğan sıcağına döndü, dolaşanlar arasında büyük adımlarla yürüdü: Aklına Nana'nın, kuşkulanması halinde Montmartre Pasajı'ndan sıvışabileceği düşüncesi gelmişti.

Kont tiyatronun kapısını gözlemeye koyuldu. Pasajın tanınmaktan korktuğu bu ucunda beklemeyi sevmiyordu. Burası, Variétés Pasajı ile Saint-Marc Pasajı'nın birleştiği yerdeki, kimsenin uğramadığı bir kunduracının, her yanı toz kaplı bir mobilyacının, camları sökülmüş lambaları akşamları yeşil ışıktaki uykuya dalmış, dumana boğulmuş okuma odasının bulunduğu ürkütücü köşeydi; orada, yalnız sanatçıların girip çıktığı kapıda dekorcuların içki âlemleri, yardımcı oyuncuların yırtık pırtık giysileri arasında şık giyimli, sabırlı beyler dolanırdı. Tiyatronun önünde, kapıyı solmuş bir cam küre içindeki gaz lambası aydınlatıyordu. Muffat'ın aklından bir an için gidip Madam Bron'u sorguya çekmek geçti; derken, orada olduğunu öğrenen Nana'nın caddeden sıvışıp gitmesinden korktu. Yeniden yürümeye başladı, daha önce iki kez başına geldiği gibi, demir parmaklıkları çekmek üzere kendisini kapı dışarı etmelerini beklemeye karar vermişti; eve tek başına dönüp yatma düşüncesi yüreğini daraltıyordu. Saçı başı dağılmış kızlar, kirli çamaşırli adamlar kapıdan çıkıp yüzüne baktıklarında, dönüp okuma odasının kapısının önünde dikiliyordu; burada, bir cama yapıştırılmış iki duyuru arasında, hep kocaman bir masada, bir lambanın yeşil ışığında tek başına oturan, yemyeşil elleriyle tuttuğu yeşil gazeteyi okuyan, ufak tefek yaşlı adamın görüntüsüyle karşılaşıyordu. Ancak, saat ona birkaç dakika kala eldiven giymiş, uzun boylu, sarışın, yakışıklı başka bir bey tiyatronun önünde dolaşmaya başladı. Bunun üzerine ikisi de her gidiş gelişte, kuşkulu bir ifadeyle birbirlerine yan gözle bakmaya başladılar. Kont iki pasajın birleştiği, yüksek bir aynayla süslü köşeye dek yürüyordu ve aynada ciddi yüzünü, düzgün yürüyüşünü görünce korkuyla karışık bir utanç duyuyordu.

Saat onu vurdu. Muffat ansızın, Nana'nın soyunma odasında olup olmadığına bakmanın daha emin bir yol olduğunu düşündü. Üç basamağı çıktı, gelişigüzel sarıya boyanmış küçük arayı geçti, yalnız bir kolun kapattığı kapıdan avluya

süzüldü. Bu saatte o daracık, bir kuyu dibi kadar nemli avlu, leş kokulu tuvaletlerinden, çeşmesinden, mutfak fırınından ve kapıcının her yana diktiği bitkilerden yayılan kapkara bir buharla kaplıydı; ancak, yer yer pencere delikleri açılmış iki yüksek duvar alev alev parılıyordu: Aşağıda aksesuar odası ile yangın söndürücülerin odası, solda yönetim odası, sağda ve yukarıda sanatçıların soyunma odaları vardı. Bu derin kuyu boyunca, pencereler karanlıklara açılan fırın ağızları gibiydi. Kont hemen birinci kattaki soyunma odasının ışıklı penceresini gördü; yüreğine su serpildi, sevindi, bu eski Paris evinin yapışkan bir çamurla kaplı, pis kokulu avlusunda, gözleri yukarıda, kendinden geçti. Delinmiş bir oluktan iri damlalar düşüyordu. Madam Bron'un penceresinden sızan bir gaz lambası ışığı yosunlu bir taşın köşesini, bir mutfak musluğundan gelen suların aşındırdığı duvar dibini, eski kovaların ve delik çömleklerin yığıldığı, bir tencerenin içinde cılız bir taflanın yeşerdiği çöplüğü sarıya boyuyordu. Bir pencere kolunun gıcırdamasıyla Kont geri sıçradı.

Belli ki Nana aşağı inecekti. Kont okuma odasının önüne döndü; bir gece lambasının mahmur gölgesindeki yaşlı adam yerinden kıpırdamamıştı, yandan bakınca hâlâ gazetesine doğru eğilmiş bir halde durduğu görülüyordu. Kont biraz daha yürüdü. Şimdi biraz daha ileriye gidiyor, önce iç karartıcı bir karanlığa gömülmüş, büyük, soğuk ve ıssız Feydau Pasajı'ndan sonra da geri dönüp tiyatronun önünden geçiyor, Saint-Marc Pasajı'nın köşesini dönüyor, ilgisini çeken bir şeker kesme makinesine sahip bakkalın bulunduğu Montmartre Pasajı'na dek uzanmayı göze alıyordu. Ancak üçüncü gidiş gelişte, arkası dönükken Nana'nın çekip gitmesinden duyduğu korku ona insani saygı duygularının tamamını unutturdu. Sarışın beyle birlikte tiyatronun kapısına dikildi, içinde olası bir rekabet karşısında belli ölçüde meydan okuma taşıyan, kardeşçe bir alçakgönüllülükle birbirlerini süzmeye başladılar. Perde aralarında sigara tütürmek için

dışarı çıkan dekorcular onları itip kaksalar da, ikisi de orali olmadı. Kapıda saçları dağınık, kirli elbiseli, uzun boylu üç kız belirdi, elma dişleyip çekirdeklerini yere tükürdüler ve itişip kakışarak üzerlerine gelmeyi eğlenceli bulan bu yosmaların bakışlarındaki küstahlıkla, sözlerindeki kabalıkla lekelenen iki bey başlarını öne eğdi.

Tam o sırada Nana üç basamağı iniyordu. Muffat'yı görünce yüzü bembeyaz oldu.

— Bak sen! Siz mi geldiniz, diye bir şeyler geveledi ağzının içinde.

Bir köşede dalga geçen figüran kızlar, Nana'yı tanıyınca korktular ve hanımları tarafından kötü bir şey yaparken yakalanan hizmetçi kızlar gibi ciddi bir ifadeyle sıraya girdiler. Uzun boylu sarışın bey, hem içi rahatlamış, hem de hüzenlenmiş bir halde biraz uzaklaşmıştı.

— Hadi, koluma girin, dedi Nana sabırsızca.

Yavaşça yürüdüler. Soracağı soruları önceden hazırlayan Kont diyecek bir şey bulamıyordu. Bunun üzerine kız aceleyle bir hikâye anlattı: Saat sekizde hâlâ teyzesindeydi; sonra, küçük Louis'nin daha iyi olduğunu görünce, kısa süreligine tiyatroya inmeyi düşünmüştü.

— Önemli bir iş mi vardı? diye sordu Kont.

— Evet, yeni bir oyun, diye karşılık verdi kız biraz duraksadıktan sonra. Görüşümü almak istiyorlardı.

Kont, kızın yalan söylediğini anladı. Ancak, koluna sıkı sıkı yaslanmış ılık kolunun hissettirdikleri onu güçsüz bırakıyordu. Uzun bekleyişinin yarattığı öfkeden de hınçtan da iz kalmamıştı, biricik kaygısı artık onu yanında tutabilmektir. Soyunma odasında ne yaptığını yarın öğrenirdi. Hâlâ tereddüt içindeki Nana'nın kendini toparlayıp güç kazanmaya çalıştığı açıkça anlaşılıyordu, Variétés Pasajı'nın köşesini dönerken, yelpaze satılan bir tezgâhın önünde durdu:

— Şuna bak! diye mırıldandı. Şu tüylü sedef süsleme çok güzel.

Sonra, kayıtsız bir sesle sordu:

— Bana eve kadar eşlik ediyor musun?

— Elbette, dedi Kont şaşkın bir ifadeyle, oğlun iyileştigine göre.

Kız uydurduğu yalana pişman oldu. Küçük Louis yeni bir nöbet geçirmiş olabilirdi ve Batignolles'a dönmekten söz etti. Ama Kont'un da kendisiyle birlikte gelmeyi önerdiğini duyunca bir daha üstelemedi. Bir an için kendini köşeye kısıtılmış gibi hisseden ama nazik davranması gereken bir kadının korkunç öfkesine kapıldı. Sonra durumu kabullenip zaman kazanmaya karar verdi; gece yarısına doğru Kont'tan kurtulabilirse, her şey istediği gibi yolunda giderdi.

— Doğru, bu akşam yalnızsın, diye mırıldandı. Karın yarın sabah dönüyor, öyle değil mi?

— Evet, diye yanıt verdi Muffat, kızın Kontes'ten böyle senlibenli söz etmesine biraz sıkılarak.

Oysa kız üsteledi, gara onu karşılamaya gidip gitmeyeceğini öğrenmek üzere tren saatini sordu. Dükkânlar çok ilgisini çekiyormuş gibi adımlarını daha da ağırlaştırmıştı.

— Aaa şuna bak! dedi yine bir mücevhercinin önünde durarak. Ne garip bilezik!

Panoramas Pasajı'na bayılırdı. Paris'i süsleyen düzmece takılara, altın suyuna batırılmış çinkoya, deri diye yutturu lan kartona duyduğu tutku gençliğinden kalmıştı. Buradan geçerken, küçük kız postallarını sürüdüğü günlerdeki gibi, bir çikolatacının şekerlemeleri önünde kendinden geçerek, komşu dükkândaki orgu dinleyerek, kendini özellikle ucuz bibloların cırlaklığının, ıvrır zıvırların yerleştirildiği ceviz kabuklarının, eskici küfelerine benzeyen minyatür kürdanlıkların, üzerlerinde termometreler bulunan Vendôme sütunlarının ve dikilitaşların çekiciliğine kaptırıyor, tezgâhların önünden bir türlü ayrılamıyordu. Ancak, o akşam büyük bir sarsıntı geçirdiği için etrafına boş boş bakıyordu. Doğrusu, özgür olmamak canını sıkıyordu ve sessiz isyanının

içinden bir saçmalık yapmanın öfkeli ihtiyacı yükseliyordu. Oturaklı beylerle düşüp kalkmanın bedeli buydu işte! Paranın nereye harcandığını bilmeden, prensi ve Steiner'i çocuk şımarıklıklarıyla bezdirmişti. Haussmann Bulvarı'ndaki daireleri doğru dürüst döşenmemişti bile; çok süslü, tıkış tıkış mobilyalarla dolu, kırmızı saten kaplı salonu tek başına fazlasıyla sırtıyordu. Şimdi, özellikle meteliksiz olduğunda, alacaklılar canını eskisinden daha çok sıkıyorlardı; bu da onu epey şaşırtıyordu, çünkü kendini tutumlu bir insan olarak örnek gösterirdi. O hırsız Steiner'i bir aydır para getirmediği için kapı dışarı etmekle tehdit ettiğinde, topu topu bin frank bulabiliyordu. Muffat'ya gelince, salağın tekiydi, ne kadar para harcanması gerektiğini bilmiyordu, kız da cimriliğinden dolayı ona kızacak durumda değildi. Ah, ah! Günde yirmi kez, doğru düzgün davranmayla ilgili özdeyişleri tekrarlamasa, bu adamların hepsini çoktan bırakırdı! Mantıklı davranmak gerekirdi, Zoé bunu her sabah söylüyordu, kendi belleğinde de dinî bir anı vardı, Chamont'daki o muhteşem sahne aklına geliyor, gözünde giderek daha da büyüyordu. Bu yüzden, bastırıldığı bir öfkeyle tir tir titrese de insanların daha da seyrekleştiği sokaklarda Kont'un kolunda camekândan camekâna sakince dolaşıyordu. Pasajın dışında kaldırım taşları yavaş yavaş kuruyordu, içeri dolan serin yel tepedeki camın altında birikmiş sıcak havayı süpürüp götürüyor, renkli fenerleri, gaz lambalarını, yapay bir nesne gibi yanan kocaman yelpazeyi üflüyordu. Lokantanın kapısında, garsonlardan biri küre biçimindeki lambaları söndürüyordu; alev alev parıldayan boş dükkânlardaki satıcı kızlarsa hiç kıpırdamıyor, gözleri açık uyuyor gibi duruyorlardı.

— Aman ne şeker! dedi Nana son tezgâhın önünde ve birkaç adım geri gelip, güller arasına saklanmış bir yuvanın içindeki bisküviden yapılmış, bir patisini havaya kaldırmış taziye bakarak duygulandı.

Sonunda pasajdan çıktılar, Nana arabaya binmek istemedi. Havanın çok güzel olduğunu söylüyordu; zaten hiç aceleleri yoktu, eve yürüyerek dönmek hoş olacaktı. Derken, Kafe Anglais'nin önüne gelince içinde bir arzu uyandı, küçük Louis'nin hastalığından ötürü, sabahtan beri ağzına tek lokma atmadığını söyleyerek, istiridye yemek istedi. Muffat karşı çıkmayı göze alamadı. Henüz onunla birlikte görünmek istemiyordu, koridorlardan süzülerek, küçük bir oda istedi. Kız, lokantayı bilen bir kadın gibi ardından geliyordu, garsonlardan birinin kapısını açık tuttuğu odaya girmek üzerelerken, korkunç kahkahaların ve çığlıkların yükseldiği bitişik salondan ansızın adamın biri çıktı. Bu Daguene'tydi.

— Şuraya bak, Nana! diye bağırdı.

Kont, göz açıp kapayıncaya dek kapısı yarı açık duran odaya dalmıştı. Sırtı kapıda gözden kaybolurken, Daguene't göz kırıp alaycı bir edayla ekledi:

— Vay canına! Demek artık erkekleri Tuileries Sarayı'ndan seçiyorsun!

Nana susması için parmağını dudaklarına götürüp gülümsedi. Seçkin kadınların yanındayken kendisini tanımazlıktan gelme edepsizliğine karşın, yüreğinde küçük bir sevgi beslediğinden, delikanlıyı gördüğüne sevinmişti ve onu pek gösterişli buluyordu.

— Neler yapıyorsun? diye sordu dostça.

— Hayatımı düzene sokuyorum. Evet, evlenmeyi düşünüyorum.

Nana acıyan bir ifadeyle omuz silkti. Genç adam ise dalga geçerek devam ediyor, borsadan hanımlara birer çiçek yollayacak kadar kazanarak yaşamının yaşamak olmadığını, hayatını dürüst bir insan olarak sürdürmek istediğini söylüyordu. Elindeki üç yüz bin frank on sekiz ay dayanmıştı. Rahat bir yaşamı tercih ediyor, yüklüce bir çeyizle evlenip sonunda babası gibi vali olmayı düşünüyordu. Söyledikleri-

ne inanmamış gibi görünen Nana hâlâ gülümsüyordu. Başıyla salonu gösterdi:

— Orada kiminlesin?

— Aman canım, bizim grupla, dedi bir esriklik esintisi içinde kurduğu planların hepsini unutarak. Düşünsene, Léa, Mısır'a yaptığı yolculuğu anlatıyor. Çok gülünç! Hele bir hamam hikâyesi var ki...

Sonra hikâyeyi anlattı. Nana keyifle oyalanıyordu. Sonunda, koridorun birer duvarına karşılıklı yaslanmışlardı. Alçak tavanda gaz lambaları yanıyor, duvarlardaki kumaşın katmanları arasından belli belirsiz bir mutfak kokusu yayılıyordu. Bazen salondan gelen gürültü patırtı arttığında yüzlerini birbirlerine yaklaştırmak zorunda kalıyorlardı. Her dakika, eli tabak dolu bir hizmetli, geçişi kapattıkları için onları rahatsız ediyordu. Ama onlar gece yarısı yemeğine gelmiş insanların gürültü patırtısı, garsonların itişip kakışması arasında hiç aldırmadan, sözlerini kesmeden, kendi evlerindeymiş gibi sakince sohbet ediyorlardı.

— Şuna bak, diye mırıldandı delikanlı, Muffat'nın gözden kaybolduğu kapıyı göstererek.

İkisi de kapıya baktılar. Kapı, hafif bir esinti sallıyormuş gibi hafifçe kımıldıyordu. Derken çok ağır bir hareketle, en küçük bir gürültü çıkarmadan kapandı. Karşılıklı sessizce güleştiler. Kont içeride tek başına somurtuyor olmalıydı.

— Bu arada, Fauchery'nin benimle ilgili yazısını okudun mu? diye sordu Nana.

— Evet, *Altın Sinek*, diye karşılık verdi Daguenet, seni üzmemek için o yazıdan söz etmeyecektim.

— Üzmek mi, neden ama? Yazısı çok uzun.

Nana, *Figaro*'da kendisiyle ilgilenilmesinden hoşnuttu. Aslında berberi Francis'in açıklamaları olmasa, kendisinden söz edildiğini anlamayacaktı. Daguenet alaycı havasıyla sırtarak belli etmeden onu gözlemliyordu. Aslında, kendisi hoşnut olduğuna göre herkesin öyle olması gerekiyordu.

— İzin verin! diye haykırdı hizmet eden garsonlardan biri elinde kocaman bir dondurma topuyla aralarından geçerken.

Nana, Muffat'nın beklediği odaya doğru bir adım atmıştı.

— Hadi bakalım, hoşça kal, dedi Daguenet, boynuzlunun yanına git artık.

Nana bunun üzerine durdu.

— Neden ona boynuzlu diyorsun?

— İyi ama gerçekten boynuzlu!

Nana büyük bir ilgiyle yeniden duvara yaslandı.

— Bak sen! dedi yalnızca.

— Bilmiyor muydun? Dostum, karısı Fauchery'yle yatıyor... İlişki köyde başlamış olmalı... Az önce, buraya gelirken Fauchery yanımdan ayrıldı ve bu akşam evinde biriyle buluşacağını sanıyorum. Bir yolculuk masalı uydurmuşlar galiba.

Nana'nın heyecandan dili tutuldu.

— Biraz kuşkulanmıştım aslında! dedi sonunda kalçalarına vurarak. Kadını, o gün köy yolunda görür görmez sezmiştim bunu... Namuslu bir kadının kocasını, hem de Fauchery gibi bir yılanla aldatması olacak şey mi! Fauchery o kadına gerçekleri öğretecek.

— Yoo! diye mırıldandı Daguenet sinsi sinsi, bu ilk macerası değil. Kadın belki de bu konuda ondan daha çok şey biliyor.

Nana, şaşkınlıkla hafif bir çığlık attı.

— Sahi mi! Aman ne güzel insanlar! Çok tiksindirici!

— İzin verin! diye bağırdı eli kolu şişe dolu bir garson onları birbirinden ayırırken.

Daguenet kızı kendine doğru çekti, bir an elini tuttu. Hanımların içini eriten bir armonikanın ezgilerini andıran o billur sesiyle konuşuyordu.

— Hoşça kal sevgilim... Seni hep sevdiğimi bilirsin.

Nana elini kurtardı ve kapısı titreşen salondan gelen çığlıklar ve tezahüratlar söylediklerini iştirilmez kılarken karşılık verdi:

— O iş bitti sersem... Ama önemi yok. Bir gün bana gel, oturur konuşuruz.

Sonra ansızın ciddileşti, irkilmiş bir kentli kadın sesiyle:

— Boynuzlu demek! Bak canım, çok can sıkıcı bir şey bu. Boynuzlulardan hep tiksinişimdir.

Sonunda küçük odaya girdiğinde, Muffat'ın solgun bir yüzle yazgısına boyun eğmiş bir halde elleri titreyerek sedirin bir köşesinde oturduğunu gördü. Ona hiçbir imada bulunmadı. Nana acıma ve küçümsemeyi aynı anda yaşıyordu. Aşağılık bir kadının rezilce aldattığı zavallı bir adamcağız! İçinden gönlünü almak üzere boynuna sarılmak geliyordu. Ama doğrusu, başına geleni hak ediyordu, kadınların karşısında çok şapşaldı; bu da ona ders olurdu. Ancak sonunda acıma duygusu ağır bastı. Planladığı gibi istiridyelerini yedikten sonra Kont'u göndermedi. Kafe Anglais'de on beş dakika kaldıktan sonra birlikte Haussmann Bulvarı'na döndüler. Saat on birdi; gece yarısından önce ona yol vermenin bir çaresini bulurdu elbet.

Ne olur ne olmaz diyerek, sofada Zoé'ye bir buyruk verdi.

— Adamı gözlersin, bu hâlâ yanımdaysa, gürültü etmemesini söylersin.

— İyi ama hanımefendi, adamı nerede bekleteyim?

— Mutfakta. En güvenlisi bu.

Muffat'ysa yatak odasına gidip redingotunu çoktan çıkarmıştı. Şöminede harlı bir ateş yanıyordu. Oda üstünde büyük mavi çiçek desenlerinin olduğu külrengi zemin üzerinde pelesenk ağacından mobilyaları, Şam ipeğinden iskemle ve duvar örtüleriyle her zamanki gibiydi. Nana bir keresinde siyah kadifeyle, bir keresinde de üstünde pembe güller bulunan beyaz satenle odayı iki kez yeniden döşetmeyi düşlemişti, ama Steiner razı olunca, aldığı parayı harcamıştı. Şöminenin önüne bir kaplan postu serdirmeyi, tavana asılı kristal gece lambasını aldırmayı becerebilmişti sadece.

— Benim uykum yok, dedi kapıyı kapattıklarında, yatmayacağım.

Kont artık kimsenin kendisini görmesinden korkmayan bir adamın uysallığıyla her sözünü dinliyordu. Biricik kaygısı onu kızdırmamaktı.

— Nasıl istersen, diye mırıldandı.

Bununla birlikte, ateşin başına oturmadan çizmelerini de çıkardı. Nana'nın en büyük keyiflerinden biri, kendini tepeden tırnağa gördüğü aynalı dolabının önünde soyunmaktı. Orada, gömleğine dek her şeyi çıkarıp yere bırakırdı; sonra çırlıçıplak kendinden geçer, uzun uzun aynaya bakardı. Bedenine duyduğu tutku teninin ipeksi yumuşaklığına, hatlarının esnekliğine duyduğu hayranlık onu aynanın karşısında, kendine olan aşkıyla, ciddi, dikkatli bir insan haline getirirdi. Berber, çoğu kez onu böyle, başını bile çevirmeden, ayna karşısında dikilir bulurdu. O zaman Muffat kızar, kız da şaşırırdı. Ona ne oluyordu ki? Bunu başkaları için değil, kendisi için yapıyordu.

O akşam, kendini daha iyi görebilmek için duvardaki altı şamdanın mumlarını da yaktı. Ama tam gömleğini yere bırakırken, bir süredir kafasını karıştıran bir soruyu hatırlayarak ansızın durdu.

— *Figaro*'daki yazıyı okumadın mı? Gazete masanın üstünde.

Daguenet'nin gülüşü aklına geliyordu, içine kurt düşmüştü. O Fauchery denen alçak kendisini çekeştirmişse öcünü alırdı.

— Benden söz ettiğini söylüyorlar, dedi umursamaz bir ifadeyle. Sen ne dersin sevgilim?

Sonra, parmak ucuyla tuttuğu gömleği yere bırakıp öylece çıplak kaldı. Muffat ağır ağır okuyordu. Fauchery'nin *Altın Sinek* başlıklı yazısı, yedi sülalesi ayyaş bir ainin kızımı, uzun süren bir yoksulluk ve alkolizm mirası kendisini onda dişilere özgü bir sinir buhranı şeklinde dışa vuruyormuş. Bir kenar mahalleden Paris kaldırımlarına sürülmüştü; gübreliğin ortasında açmış bir çiçeğinkini andıran teniyle, iri yarı,

güzel bir kız olarak, içlerinden çıktığı serserilerin ve yüzüstü bırakılmış kadınların öcünü alıyordu. Onun aracılığıyla, halkın arasında mayalanmaya başlayan çürümüşlük, daha yukarı çıkıp soylu sınıfı çürütüyordu. Bu haliyle kendisi istemese de tüm Paris'i kar beyazı kalçalarının arasına alıp yozlaştıran, kadınların her ay sütünü bozana benzer yıkıcı bir mayaya, doğal bir güce dönüşüyordu. Sinek benzetmesi yazının sonundaydı, çöplüğün üstünden havalanmış, yol kıyısına bırakılmış leşlerden ölüm getiren, vızıl vızıl vızıldayıp fırıl fırıl dönen, gözleri kamaştıran, pencerelerinden girdiği saraylarda, üstlerine konduğu erkekleri zehirleyen güneş rengi bir sinek.

Muffat başını kaldırıp gözünü şömineye dikti.

— Eee ne diyorsun? diye sordu Nana.

Adam karşılık vermedi. Yazıyı bir daha okuyormuş gibi yaptı. Kafasından omuzlarına doğru buz gibi bir heyecan yayılıyordu. Yazı tam anlamıyla şeytancaydı, türlü kelime oyunları, aşırıya kaçan beklenmedik sözcüklerle, şaşırtıcı benzetmelerle kaleme alınmıştı. Okuduğu yazının etkisinde kalan Muffat ansızın içinde aylardır kıpırdamasından hoşlanmadığı her şeyin uyandığını hissediyordu.

Bunun üzerine başını kaldırdı. Nana hayranlıkla aynada kendine bakmaya dalmıştı. Boynunu büküp, dikkatle sağ kalçasının altındaki küçük esmer bene bakıyordu; ona parmağının ucuyla dokunuyor, biraz daha kaykılarak iyice görünmesini sağlıyor, kuşkusuz tam orada bulunmasını gülünç ve hoş buluyordu. Sonra, o çocuksu, yaramaz merakına yeniden kapılmış bir halde eğlenerek, bedeninin diğer bölümlerini gözden geçirdi. Kendini izlemek onu her zaman şaşırtırdı; ergenliğini keşfeden bir genç kız gibi şaşkın ve büyülenmiş durumdaydı. O tombul Venus gövdesini sergilemek için kollarını ağır ağır iki yana açtı, eğildi, kendini önden ve arkadan inceledi, göğsünün yandan görünüşünden, kalçalarının kıvrak yuvarlaklığından etkilendi. Ve en sonunda,

göbek dansı yapan Doğulu bir dansçı gibi, dizlerini iki yana açıp kalçasını bir o yana bir bu yana sallayarak, göbeğini sürekli titreterek dans etmeye başladı.

Muffat onu izliyordu. Bu kadın onu ürkütüyordu. Gazete elinden düşmüştü. Bu açık saçık görüntü kendini küçülmüş hissetmesine neden oluyordu. Evet, evet: Kız, üç ayda yaşamını kirletmişti, daha şimdiden kendini topuklarına dek aklına bile getiremeyeceği pisliklere batmış hissediyordu. Şu anda, içindeki her şey çürümek üzereydi. Bir an için kötülüğün insanın başına ne işler açabileceğinin bilincine vardı, bu mayanın yarattığı kokuşmayı gördü; kendisi zehirlenmiş, ailesi yıkılmıştı, toplumun bir köşesi çatırdayıp devriliyordu. Ama gözünü ondan ayıramıyor, onu süzüyor, çıplaklığından tiksineye çalışıyordu.

Nana şimdi hiç kıpırdamıyordu. Dirseklerini kırmış, ellerini ensesinde birleştirip başını arkaya devirmişti, dirsekleri görünmüyordu. Kont, yarı kapalı gözlerini, yarı açık ağzını, işveli bir gülüşün kapladığı yüzünü aynadan, sırtını bir dişi aslanın altın yelesi gibi örten çözülmüş sarı saçlarını arkadan görüyordu. Belini germiş, kaykılmıştı, ipek gibi yumuşacık derisinin altındaki güçlü kaslarıyla, savaşı bir kadının sınıksı göğsünü, sağlam böğürlerini sergiliyordu. Dirseğinin birinden başlayan dalgalı ince bir çizgi omuzlarından kalçasına, oradan da ayağına doğru uzanıyordu. Muffat mumların alevinin ipeksi yansımalarla donattığı bu yumuşacık hatları, sarı ışıktaki eriyip giden bu sarışın tenin kıvrımlarını hayranlıkla izliyordu. Kadınlar karşısında duyduğu eski korkuyu, Kutsal Kitap'taki her yanından şehvet fışkıran dişi canavarı düşünüyor, gözünün önündeki yırtıcı hayvanı hissediyordu. Nana'nın ince kızıl tüyleri tüm bedenini kadife gibi kaplamıştı; bir kısırağinkini andıran sağrısında ve kalçalarında, cinsel organına ürkütücü bir gölge düşüren derin kıvrımlarla kaplı teninin kabartılarının içinde bir hayvan yatıyordu. Karşısında, sadece kokusu dünyayı baştan çıkaran, kendi

varlığının bilincinde olmayan bir gücü andıran, altın yeleli bir hayvan vardı. Muffat büyülenmiş, kendinden geçmiş bir halde hâlâ ona bakıyordu, öyle ki, görmemek için başını indirdiğinde, hayvan daha da büyümüş, heybetini iyice abartmış olarak ürkütücü görüntüsüyle karanlıkların içinde yeniden belirliyordu. Artık, sonsuza dek hep orada, gözünün önünde, etinde, kanında olacaktı.

Bu arada Nana olduğu yerde büzülmeye başlamış, âdeta tüm bedenine bir sevgi ürpertisi yayılmıştı. Gözleri nemliydi, kendini daha iyi duyumsayabilmek için büzülerek küçüldükçe küçülüyordu. Derken kavuşturduğu ellerini açıp onları yavaşça memelerine doğru kaydırdı, göğüslerini sımsıkı kavrayıp ezdi. Ve kendisiyle övünerek, bütün bedenini bir okşayışta eriterek, yanaklarını binbir cilveyle sağa sola, omuzlarına dokundurdu. Etli dudakları bedenine arzu esintisi yayıyordu. Dudaklarını şişirdi, kendisi gibi, kendini aynada öpen öbür Nana'ya gülerek, koltuğunun altına yakın bir yeri uzun uzun öptü.

Bunun üzerine Muffat bezgin bir halde uzun uzun iç çekti. Tek başına yaşadığı bu haz onu çileden çıkarıyordu. Birden, her şey güçlü bir yel tarafından silinip süpürülmüş gibi oldu. Şiddetli bir hamleyle kollarının arasına aldığı Nana'yı halının üstüne attı.

— Bırak beni, diye bağırdı Nana, canımı yakıyorsun!

Kont yaşadığı bozgunun bilincindeydi, kızın ahmak, edepsiz, yalancı olduğunu biliyor ve tepeden tırnağa zehirlenmiş de olsa, onu arzuluyordu.

— Bu çok aptalca bir şey! dedi kız öfkeyle, Kont doğrulmasına izin verdiğinde.

Ama sonunda yatıştı. Muffat artık giderdi. Sırtına dantelli bir gecelik geçirip ateşin karşısında yere oturdu. En sevdiği yer burasıydı. Ona yeniden Fauchery'nin yazısını sorunca, Muffat bir tartışmaya yol açmamak için üstünkörü bir yanıt verdi. Kız da zaten Fauchery'yi hiç umursamadığını söyledi. Sonra, Kont'u nasıl göndereceğini düşünerek uzun bir ses-

sizliğe gömüldü. Her şeye karşın iyi yürekli bir kız olduğundan ve insanları üzmemek istemediğinden, sevimli bir bahane bulmak istiyordu; üstelik adam boynuzluydu, bu düşünce sonunda yüreğini yumuşatmıştı.

— Demek karın yarın sabah geliyor? dedi sonunda.

Muffat yorgun, uykulu bir halde bir koltuğa uzanmıştı. Başını evet anlamında salladı. Zihni bir bahane bulmakla meşgul olan Nana ona ciddi bir ifadeyle bakıyordu. Gece-liğinin dantellerini hafifçe buruşturarak kalçalarından biri üzerine oturmuş, bir ayağını tutmuş, onu farkına varmadan evirip çeviriyordu.

— Uzun süredir mi evlisin? diye sordu.

— On dokuz yıldır, diye karşılık verdi Kont.

— Yaa! Peki Kontes hoş bir kadın mı? İyi anlaşıyor musunuz?

Adam sustu. Sonra, sıkkın bir ifadeyle:

— Biliyorsun, senden bu konuları açmamamı rica etmiştim.

— Bak sen! Neden ama? diye bağırdı kız şimdiden sabrı taşmış bir halde. Yemedim ya karını, ondan söz etsem ne olur... Bak sevgilim, bütün kadınlar birbirine benzer...

Ancak gereğinden fazlasını söyleme korkusuyla sustu. Bununla birlikte, çok iyi yürekli olduğunu düşünerek, kendinden emin bir tavır takındı. Bu zavallı adamı kollamak gerekiyordu. Zaten aklına bir düşünce, eğlenceli bir düşünce gelmişti, adamın yüzünü incelerken gülüyordu. Kaldığı yerden devam etti:

— Bana baksana, Fauchery'nin senin hakkında yaydığı söylentiye anlatmadım değil mi sana? Tam bir yılandır o! Böyle bir yazı yazması mümkündür, ona bu yüzden kızmıyorum; ama her şeye karşın yılanın tekidir.

Sonra ayağını bıraktı, daha yüksek sesle gülererek sürüne sürüne geldi, göğsünü Kont'un dizleri arasına soktu.

— Düşünsene, karınla evlendiğinde bakir olduğuna yemin ediyor... Öyle mi, bakir miydin? Gerçek mi bu?

Bakışlarıyla adamı sıkıştırıyordu, ellerini omuzlarına uzatmış, bu itirafı söküp almak için onu sarsıyordu.

— Elbette, diye karşılık verdi Kont sonunda ciddi bir ifadeyle.

Bunun üzerine korkunç bir gülme krizine giren Nana, Muffat'nın ayaklarının dibine oturarak onun sağına soluna hafif tokatlar indirdi.

— Sen paha biçilmez, eşi benzeri görülmemiş bir adam-sın... Zavallı köpeciğim, bunun için çok aptal olman gerek! Bir erkeğin bu işleri bilmemesi çok gülünç doğrusu! Ne çok isterdim ikinizi o halde görmeyi! Peki işler yolunda gitti mi? Hadi biraz anlat! Rica ederim, anlat.

Adamı soru yağmuruna tuttu, her şeyi sordu, en ince ayrıntıları öğrenmek istedi. Geceliği kayıp buruşmuş, derisi ocaktaki ateşle kızarmış bir halde, kendini ansızın iki büküm eden kahkahalar ata ata öyle güzel gülüyordu ki, kont, yavaş yavaş hiç sıkıntı duymadan gerdek gecesini anlattı. Beylik deyimle, “el değmemişliğini nasıl yitirdiğini” anlatmak artık onu da eğlendiriyordu. Sadece, geriye kalan o azıcık utanma duygusuyla sözcükleri seçiyordu. Daha da ileri giden genç kadın Kontes'i sordu. Kontun dediğine göre, kusursuz bir güzelliği vardı ama son derece soğuktu.

— Yoo! diye mırıldandı çekine çekine. Onu kıskanmana gerek yok.

Nana gülmeyi kesmişti. Gidip eski yerine oturdu, sırtını ateşe verdi, çenesini elleriyle kavradığı dizlerine dayadı. Ve son derece ciddi bir ifadeyle düşüncesini söyledi:

— Yok canım, insanın ilk akşam, karısının karşısına öyle beceriksiz bir halde çıkması çok garip.

— Neden ama? diye sordu şaşırان Kont.

— İşte öyle, diye yanıt verdi kız kibirli bir ifadeyle.

Öğretmen gibi başını sallıyordu. Ama sonunda, söylediklerini biraz daha açma lütfunda bulundu.

— Biliyorsun, ben bu işlerin nasıl yürüdüğünü bilirim... Bak yavrum, kadınlar erkeğin aptalını sevmez. Anlıyorsun

ya, utanır, hiçbir şey demezler... Ama emin ol, bu konuyu uzun uzadıya düşünürler. Ve er ya da geç başka yerde başlarının çaresine bakarlar... İşte böyle sevgilim.

Kont bir şey anlamamış gibiydi. Bunun üzerine, biraz daha açtı. Anaç bir ifadeyle ve iyi niyetiyle ona arkadaşça ders veriyordu. Boynuzlu olduğunu öğreneli beri, bu sır canını sıkıyor, bunu onunla konuşmayı çok istiyordu.

— Hey Tanrım! Beni hiç ilgilendirmeyen şeylerden söz ediyorum... Bu konuyu açmamın nedeni herkesin mutlu olmasını istemem... Oturmuş konuşuyoruz, öyle değil mi? Hadi bakalım, şimdi açık yüreklilikle karşılık ver.

Ancak, konumunu değiştirmek üzere sözünü yarım bıraktı. Sırtı pişmişti.

— Şuraya bak, bayağı sıcak, öyle değil mi? Sırtım pişti. Dur biraz da karnımı pişireyim... Sıcak ağırlara iyi gelir!

Ve ayaklarını kalçalarının altına alıp yüzünü ateşe döndükten sonra:

— Söyle bakalım, karınla artık yatmıyor musun? diye sordu.

— Hayır, yemin ederim yatmıyorum, dedi bir tartışma çıkmasından korkan Muffat.

— Ve karını bir odun parçası sanıyorsun galiba?

Adam başını önüne eğerek olumlu yanıt verdi.

— Beni de bu yüzden mi seviyorsun? Hadi yanıt ver! Kızmayacağım.

Kont yine başını öne eğdi.

— Çok güzel! diye karşılık verdi kız. Aklına da gelmişti. Vah zavallı köpecğim! Lerat teyzemi tanıyorsun değil mi? Geldiğinde ona, evinin tam karşısındaki manavın hikâyesini anlattır... O manavı düşünsene... Lanet olsun, ne de sıcak bu ateş. Yine dönmeliyim. Şimdi de sol yanımı pişireyim.

Kalçasını ateşe çevirirken, aklına gülünç bir şey geldi, kornu yansıyan ışığında kendini böylesine etli butlu, pespembe görünce dalga geçti.

— Baksana, yağlı bir kazı andırıyorum, değil mi? Tamam tamam, şişe geçirilmiş kaz gibiyim... Sürekli çeviriyorum kazı. Doğrusu, kendi suyumla pişiyorum.

Dışarıdan bir gürültü gelip kapılar çarpıldığında eski neşesine kavuşmuştu. Meraklanan Muffat, bakışlarıyla neler olup bittiğini soruyordu. Nana kaygılı bir ifadeyle ciddileşti. Zoé'nin her şeyi kırıp döken belalı kedisi olmalıydı. Saat gecenin yarımıydı. Boynuzlusunu mutlu etme düşüncesi nereden aklına gelmişti? Diğeri geldiğine göre, bunu hemen göndermek gerekiyordu.

— Ne diyordun? diye sordu Kont onu böylesine nazik görmenin verdiği keyifle.

Kadınsa onu bir an önce sepetleme arzusuyla, bir anda kabalaştı, sözünü hiç esirgemedi.

— Evet, manav ve karısı... Olan şu dostum! Ömürleri boyunca birbirlerine bir kez bile dokunmamışlar! Bunun üzerine, kadın bunalmış, anlıyorsun ya. Adam, salağın teki, hiçbir şeyden haberi yokmuş... Öyle ki, kadını odun sanıp sağda solda fingerdek yosmalarla düşüp kalkarken, kadın da kocasından daha becerikli sıırım gibi oğlanları koynuna almış... Birbirleriyle konuşmadıkları için, bu düzen böylece sürüp gidiyormuş. Bu işleri iyi bilirim!

En sonunda bu imaları kavrayıp yüzü sapsarı kesilen Muffat kızı susturmak istedi. Ama o bir kere kendini kaptırmıştı.

— Hayır, bırak konuşayım! Bu kadar hödük olmanız, karılarınıza da bizim yanımızdaki kadar nazik davranırdınız; karılarınız da bu kadar ahmak olmasalardı, sizleri yanlarında tutabilmek için bizim sizi tavlama üzere harcadığımız çabayı harcarlardı.. Boş bütün bunlar... İşte böyle, yavrum, bunu aklının bir köşesine yaz.

— Namuslu kadınlardan söz etmeyin, dedi Kont sertçe. Onları tanımıyorsunuz.

Nana bir anda dizlerinin üstünde doğruldu.

— Demek onları tanımıyorum! İyi ama senin namuslu kadınların hiç de sandığın kadar erdemli değiller! Hayır, hiç erdemli değiller! İçlerinden bir tekinin bile benim kadar namuslu olamayacağına bahse girerim... Evet, evet, güldürme beni namuslu kadınlarınla! Beni boşuna kışkırtma, bana pişman olacağım şeyleri söyletme.

Kont, karşılık olarak, ağzının içinde bir küfür yuvarlamakla yetindi. Bunun üzerine Nana da sapsarı kesildi. Birkaç saniye ses çıkarmadan yüzüne baktı. Sonra kararlı bir ses tonuyla:

— Karın seni aldatırsa ne yapardın? diye sordu

Kont kolunu vuracaktı gibi havaya kaldırdı.

— Çok güzel! Peki, ya ben seni aldatırsam?

— Sen mi? diye mırıldandı Kont omuz silkerek.

Nana kötü yürekli bir insan değildi. Konuşmanın ilk sözcüklerinden beri, boynuzlu oluşunu yüzüne vurmamak için kendini tutuyordu. Onun bu durumu sakince kendiliğinden itiraf etmesini yeğlerdi. Ama artık sabrını taşırmıştı; bu işi bitirmeliydi.

— Peki yavrum, diye sürdürdü, evimde ne işin olduğunu bilmiyorum... İki saattir kafamı ütülüyorsun... Hadi git karını bul, aynı işi Fauchery'yle yapıyor. Evet, Taitbout Sokağı'nda, Provence Sokağı'nın tam köşesinde... Görüyorsun ya, adresini bile veriyorum.

Sonra Muffat'nın, kafasına tokmak indirilmiş öküz gibi sendeleyerek doğrulduğunu görünce zaferinin sevinciyle ekledi:

— Ya bu namuslu hanımlar işe burunlarını sokar da sevgililerimizi elimizden alırlarsa! Evet efendim, sizin namuslu hanımların işleri yolunda!

Ama konuşmasına devam edemedi. Kont korkunç bir hamleyle onu boylu boyunca yere uzatmış, sussun diye kafasını ezmek için topuğunu kaldırmıştı. Nana bir an için çok korktu. Adam çıldırmış, odayı arşınlamaya koyulmuştu.

Derken, sürdürdüğü sessizlik içinde bütün varlığını sarsan o iç çatışmanın etkisiyle gözleri yaşardı. Nana söylediğine ölesiye pişman oldu. Bu kez sağ tarafını pişirmek üzere ateşin başına otururken Muffat'yı avutmaya çalıştı.

— Sevgilim, yemin ederim biliyorsun sanıyordum. Yoksa inan hiç sözünü etmezdim... Ayrıca, belki doğru değildir. Ben, kendi payıma hiçbir şey iddia etmiyorum. Bana öyle söylediler, herkes bunu konuşuyor, iyi de söylentiler neyi kanıtlar? Yoo! Üzülmekle hata ediyorsun. Ben erkek olsam kadınlara hiç aldırılmazdım! Kadınların içi dışı birdir canım: Hepsi yalnız evlenmeye, can yoldaşlığına yarar.

İndirdiği darbenin etkisini azaltmak için özveride bulunup bu kez kadınlara saldırıyordu. Ama Kont onu dinlemiyor, söylediklerini işitmiyordu. Olduğu yerde tepinirken, kısa çizmelerini ve redingotunu giymişti. Bir süre daha odayı arşınladı. En sonunda, son bir çabayla kapıyı bulup yıldırım gibi çıktı. Nana'nın canı epey sıkıldı.

— Peki! Yolun açık olsun! diye sürdürüyordu yüksek sesle, yalnız kaldıktan sonra bile. Doğrusu adam, kendisiyle konuşulurken epey kibar davranıyor! Ben onu avutmaya çalışıyordum! İlk ben geri çekildim, yeterince özür diledim! O ise orada dikilmiş, canımı sıkıyordu!

Bununla birlikte, bacaklarını iki eliyle birden kaşırken keyfi hiç yerinde değildi. Ama sonunda kendini teselli etti...

— Aman be! Boynuzlu olması benim suçum değil!

Ve her yanı pişmiş, bildircin kadar ısınmış bir halde koşup yatağına gömüldü, mutfakta bekleyen öbür adamı içeri alması için Zoé'ye zil çaldı.

Muffat dışarı çıkınca hışımla yürümeye başladı. Sağanak daha yeni kesilmişti. Islak kaldırım taşlarında kayıyordu. Başını gayriihtiyari kaldırıp göğe bakınca, ayın önünden kayıp giden is rengi parçalı bulutlar gördü. Bu saatte, Hausmann Caddesi'nde pek insan yoktu. Karanlıkta önünü görmeye çalışarak, ardı arkası gelmeyen sözler geveleyerek, inşası süren

operanın iskeleleri boyunca yürüdü. Kız düpedüz yalan söylüyordu. Bu masalı sersemliğinden ve acımasızlığından uydurmuştu. Ayağının altına aldığı keşke kafasını ezseydi. Şöyle ya da böyle, utanç verici bir sahne yaşanmıştı, bir daha artık yüzünü göremez, tenine dokunamazdı; ya da böyle bir şey yapabilmesi için alçağın teki olması gerekirdi. Ve bütün bunları düşünürken rahatlamak istercesine derin derin soluk alıyordu. Ah o çıplak, kendini kaz gibi kızartan, kırk yıldır saygı duyduğu her şeye dil uzatan salak canavar! Ay buluttan sıyrılmıştı, ıssız sokağı beyaz bir örtü kapladı. Ansızın uçsuz bucaksız bir boşluğa savrulmuş gibi umutsuzluğa kapıldı, ne yapacağını şaşırdı, korktu, hıçkırmaya başladı.

— Hey ulu Tanrım! diye geveledi ağzının içinde. Bitti, hiçbir şeyin anlamı kalmadı.

Bri yerlere yetismeye çalışan insanlar uzayıp giden caddelerde adımlarını sıklaştırıyordu. Kendini yatıştırmaya çalıştı. Kızın anlattığı hikâye ateşler içinde yanan kafasında sürekli canlanıyor, yaşananlar üzerinde düşünmek istiyordu. Kontes, Madam Chezelles'in şatosundan sabah dönecekti. Bu durumda, Paris'e bir gün önce dönmesi, geceyi o adamın evinde geçirmesi için hiçbir engel yoktu. Şimdi artık Fondettes'te kaldıkları günlerin kimi ayrıntılarını anımsıyordu. Bir akşam, Sabine'i ağaçların altında sorularına yanıt veremeyecek ölçüde heyecanlanmış bir halde bulmuştu. Adam da oradaydı. O zaman neden bu akşam onun evinde olmasındı? Düşündükçe bu olasılığa aklı yatıyordu. Sonunda bu olasılığı doğal ve gerekli buldu. Kendisi bir yosmanın yanında elbiselerini çıkarırken, karısı da sevgilisinin odasında soyunuyordu; bundan daha mantıklı, daha basit bir şey olabilir miydi? Bir yandan böyle akıl yürütüyor, bir yandan da serinkanlılığını korumaya çalışıyordu. Şehvetli çılgınlığına, genişleyen, etrafındaki dünyaya yayılan ve her şeyi beraberinde sürükleyen bir çöküş duygusu karışıyordu. Ateşli görüntüler gözünün önünden gitmiyordu. Çıplak Nana,

birden, gözünün önüne çıplak Sabine'i getiriyordu. Bu iki çıplak kadını, aynı arzusun soluğunda, aynı utanmazlığın çemberinde yan yana getiren görüntünün etkisiyle sendeledi. Ana caddede az kalsın bir araba tarafından eziliyordu. Bir kafeden çıkan kadınlar gülererek sağına soluna çarpıyorlardı. Bunun üzerine, gözleri yeniden yaşadığından, bütün çabasına karşın insanların önünde hıçkırmamak için, boş ve karanlık sokaklardan birine, Rossini Sokağı'na daldı, sessiz evler boyunca çocuklar gibi ağladı.

— Her şey bitti artık, diyordu boğuk bir sesle. Hiç ama hiçbir şeyin anlamı kalmadı.

Ellerini yüzüne kapatmış bir halde sarsılarak ağlarken bir kapıya yaslandı. Bir ayak sesi duyup oradan uzaklaştı. Bir gece gezgini gibi ürke ürke yürüyerek herkesten kaçmasına yol açan bir utanç duyuyor, korkuyordu. Kaldırımında gelip geçenlerle karşılaştığında, ruh halinin omuzlarının salınışından anlaşılabileceğini sanarak, yürüyüşünü rahatlatmaya çalışıyordu. Grange-Batelière Sokağı boyunca yürüyüp Faubourg-Montmartre Caddesi'ne gelmişti. Işıkların parlaklığı onu şaşırttı, hemen geri döndü. Böylece, en karanlık köşeleri arayarak, mahallede yaklaşık bir saat dolaştı. Kuşkusuz, git-tikçe karmaşıklaşan dönemeçlerden geçerken, ayakları onu sabırla ulaşmak istediği yere götürüyorlardı. Sonunda, bir sokağın köşesinde, gözlerini yerden kaldırdı. Gelmişti. Burası Taitbout Sokağı ile Provence Sokağı'nın birleştiği köşeydi. Aslında beş dakikada gelebileceği yere, beyninin acılı uğultusu içinde, tam bir saatte varmıştı. Geçen ay, bir sabah, gazetecinin Tuileries Sarayı'ndaki bir baloyu anlatan yazısında kendisinden söz ettiği için teşekkür etmek üzere Fauchery'nin dairesine çıkmıştı. Daire asmakattaydı, bir dükkânın dev boyutlu tabelasının ardında kalan küçük kare pencereleri vardı. Soldaki son pencere, perdelerin arasından sızan keskin bir ışık çizgisiyle boydan boya aydınlanmıştı. Bir şeyler bekleyerek, dalgın bir halde gözlerini bu ışık çizgisine dikti.

Ay kaybolmuştu, kapkara gökyüzünden aşağı buz gibi bir çisenti iniyordu. Trinité Kulesi'ndeki saat ikiyi vurdu. Taitbout Sokağı ile Provence Sokağı, uzakta, sarı dumanlar arasında yitip giden parlak gaz lambası lekeleriyle bölünerek karanlıklar içinde uzayıp gidiyordu. Muffat artık kıpırdamıyordu. Burası yatak odasıydı; duvarları kırmızı Edirne kumaşı kaplı, dibine bir XIII. Louis yatağı yerleştirilmiş bu odayı anımsıyordu. Lamba sağda, şöminenin üstünde olmalıydı. Kuşkusuz yatıyorlardı, çünkü tek bir gölge hareket etmiyor, ışık çizgisi bir gece lambasının yansıması gibi kıpırdamadan parlıyordu. Ve gözlerini pencereden ayırmayan Muffat bir plan yapıyordu: Kapıyı çalıyor, kapıcının seslenmelerine aldırmadan yukarı çıkıyor, bir omuzda kapıyı kırıyor, çifti yatakta, birbirlerinden ayrılmaya vakit bulamadan yakalıyordu. Silahının olmadığı düşüncesi onu bir an duraklattı; sonra, ikisini de elleriyle boğmaya karar verdi. Tekrar tekrar düşündüğü planını bir şey, emin olacağı bir belirti bekleyerek daha da yetkinleştiriyordu. O sırada pencerede bir kadın gölgesi belirse, hemen kapıyı çalacaktı. Ama yanılıyor olma olasılığı elini kolunu bağlıyordu. Ya yanılıyorsa, o zaman ne söyleyecekti? Kuşkuları artıyordu, karısı bu adamın evinde olamazdı, korkunç ve olanaksız bir şeydi bu. Bununla birlikte, pencereye diktiği bakışlarının bir sanrıya çevirdiği bu uzun bekleyiş içerisinde, bedenini kaplayan uyuşuklukla yavaş yavaş gevşeyerek orada bekliyordu.

Derken bir sağanak boşandı. Gece bekçileri yaklaşıyordu, sığındığı kapı aralığından ayrılmak zorunda kaldı. Bekçiler Provence Sokağı'nın köşesinde gözden kaybolunca, ıslanmış bir halde titreyerek geri geldi. Işıklı çizgi hâlâ camı ikiye bölüyordu. Bu kez harekete geçecekti, aniden camda bir gölge belirdi. Ama öyle çabuk kayboldu ki yanıldığını sandı. Ancak, camda peş peşe başka gölgeler belirdi, odada bir koşuşma oldu. Kaldırımı çakılmış bir halde, midesinde korkunç bir yanma hissediyor, neler olup bittiğini anlamak

üzere bekliyordu. Kol bacak karaltıları gidip geliyordu; kocaman bir el, odada bir testi silüetiyle dolaşıyordu. Hiçbir şeyi açıkça seçemiyordu; bununla birlikte, bir kadın topuzu görür gibi oldu. Ve biraz düşündü: bunun Sabine'in saç olması mümkündü, ama ensesi fazla kabarıktı. Ancak, şu an fikir yürütemiyor, ne yapacağını bilemiyordu. Midesi canını o kadar yakıyordu ki, korkunç bir belirsizliğin pençesinde, bir sokak serserisi gibi titreyerek, acısını dindirmek üzere kapıya yaslanıyordu. Ardından ne yaparsa yapsın gözünü candan ayıramayınca, öfkesi ahlakçılara özgü bir düşlem içinde eriyip gitti: Milletvekili olarak mecliste konuşuyor, fuhuşa lanetler yağdırıyor, yakında kıyametin kopacağını haber veriyordu ve Fauchery'nin zehirli sinek hikâyesini yeniden kurguluyor, Roma İmparatorluğu'nun yozlaşma dönemine özgü bu törelerle bir toplumun ayakta kalamayacağını belirterek kendini örnek gösteriyordu. Bu düş ona iyi geldi. O arada gölgeler yok olmuştu. Belki ki yeniden yatmışlardı. Ama o hâlâ pencereye bakıp bekliyordu.

Saat önce üçü, sonra dördü vurdu. Oradan ayrılmıyordu. Sağanak boşandığında, bacakları çamur içinde, kapının bir köşesine büzülmüş duruyordu. Gelip geçen kalmamıştı. Zaman zaman, sersemce bir saplantıyla dimdik baktığı camdaki ışıklı çizginin kamaştırdığı gözlerini kapıyordu. Gölgele iki kez daha aynı hareketlerle, kocaman bir su testisi taşıyarak koştu; iki kez ortalık yeniden yatıştı, lambanın gece lambasınınkini andıran belirsiz ışığı cama vurdu. Bu gölgeler kuşkusunu artırıyordu. Zaten ansızın beliren, harekete geçmesini geciktiren bir düşünce heyecanını yatıştırmıştı: En iyisi kadının çıkışını beklemektir. O zaman nasılsa Sabine'i tanır. Bundan daha basit bir şey olamazdı, rezalet çıkarmaya gerek yoktu, her şey kesinleşirdi. Orada beklemesi yeterliydi. Zihnini meşgul eden karışık duygulardan geriye şimdi yalnız belli belirsiz bir öğrenme ihtiyacı kalmıştı. Ancak, bu kapının altında can sıkıntısından uykusu geliyordu;

oyalanmak için, daha ne kadar beklemesi gerektiğini hesapladı: Sabine'in saat dokuza doğru garda olması gerekiyordu. Yaklaşık dört buçuk saat vardı. Sabırlıydı, artık yerinden kıpırdamayacaktı. Gecenin karanlığındaki bekleyişinin son-
suza dek süreceğini düşlemek hoşuna gitti.

Birden, camdaki ışık çizgisi silindi. Bu sıradan olay, onun gözünde beklenmedik bir yıkıma dönüşürken, kafasını al-
lak bullak etti. Belli ki lambayı söndürmüşlerdi ve uyuma-
ya hazırlanıyorlardı. O saatte son derece olağandı bu. Ama Kont, o karanlık pencere artık ilgisini çekmediği için sinir-
lendi. Bir çeyrek saat daha baktı, sonra yoruldu, kapıdan
ayrılıp kaldırımında birkaç adım yürüdü. Saat beşe dek, gidip
gelerek, zaman zaman başını kaldırıp cama bakarak gezin-
di. Pencerede tek kıpırtı yoktu; ara sıra, o camda gölgelerin
dolaştığını fark eder gibi olduğunda kendi kendine düş gö-
rüp görmediğini soruyordu. Bedenini müthiş bir yorgunluk
kaplarken, afallamış bir halde bu sokak köşesinde ne yaptı-
ğını unutuyor, yürürken kaldırım taşlarına çarpıyor, nerede
bulunduğunu bilmeyen biri gibi soğuk bir ürpertiyle sıçra-
yarak kendine geliyordu. Artık kaygılanacak hiçbir şey yok-
tu. Odadaki insanlar uyuduklarına göre, uyumalarına izin
vermek gerekiyordu. İşlerine burnunu sokmak neye yarar-
dı? Ortalık zifirî karanlıktı, olup biteni kimse bilmeyecekti.
Bunun üzerine, merakı da dâhil olmak üzere kafasındaki her
şey silinip gitti, artık gidip bir yerde yüreğine su serpme arzu-
su hissetti. Soğuk artıyor, sokak dayanılmaz hale geliyordu;
tam iki kez oradan uzaklaştı, iyice uzaklaşmak isterken, aya-
ğını sürüyüp daha da yakına geldi. Her şey bitmişti, yapacak
bir şey yoktu, caddeye indi, geri dönmedi.

Sokaklarda kasvetli bir yürüyüş başladı. Duvar diplerin-
de, aynı tempoyla ağır ağır yürüyordu. Topukları çınlıyor,
her sokak lambasında, sadece yaklaştıkça büyüyen, uzak-
laştıkça küçülen gölgesini görüyordu. Bu da onu avutuyor,
ister istemez oyalıyordu; bir sirkte, saatlerce durmadan dön-

düğünü sanıyordu. Belleğinde açık seçik, tek bir anı kaldı. Nedenini bilemeden, kendini hep Panoramas Pasajı'nın yüzünü dayadığı parmaklıklarını iki eliyle tutmuş bir halde buluyordu. Parmaklıkları sallamıyor, yüreğini ayağa kaldıran bir duyguyla yalnız pasajın içini görmeye çalışıyordu. Ama hiçbir şey seçemiyordu, ıssız pasajda yalnız karanlık akıp gidiyor, Saint-Marc Sokağı'ndan pasaja dolan yel, yüzüne bir bodrum nemi gibi çarpıyordu. Ve orada durmakta direniyordu. Derken, daldığı düştü uyandı, kendi haline şaşıp kaldı, gecenin bu saatinde, demirleri yanaklarına gömecek kadar büyük bir tutkuyla bu parmaklığa yapışıp ne yaptığını merak etti. Bunun üzerine, umutsuzluk içinde yeniden yürümeye başladı, ihanete uğramış, o uçsuz bucaksız karanlığın içinde tek başına kalmış gibi yüreğinde son bir keder vardı.

Gün sonunda doğmuş, kış gecelerine özgü silik bir aydınlıkla Paris'in çamurlu kaldırımlarını âdeta melankoliyle kaplamıştı. Muffat, yeni opera binasının iskelelerini çevreleyen geniş caddelere dönmüştü. Sağanakların ıslattığı, arabaların derin izler açtığı alçılı toprak tam anlamıyla çirkefe dönmüştü. Kont nereye bastığına bakmadan, kayarak, sağa sola tutunarak, durmadan yürüyordu. Ve gün ağardıkça, Paris'in uyanışı, çöpçüler, çalışmaya gelen ilk işçi grupları başına yeni bir dert açıyordu. Başında sıırıslam olmuş şapkasıyla, çamura batmış bir halde yürüyen bu telaşlı adama şaşkınlıkla bakıyorlardı. Uzun süre duvar kazıklarının ardına, iskelelerin arasına saklandı. Hiçleşmiş benliğinde artık tek bir düşünce, sefil olduğu düşüncesi vardı.

Bunun üzerine, Tanrı'yı düşündü. Ona tanrısal bir yardımda, insanüstü bir tesellide bulunan bu apansız düşünce, hiç beklemediği, garip bir şey gibi onu şaşırttı; düşünce kafasındaki Mösyö Venot imgesini uyandırıyor, onun o küçük yağlı yüzünü, çürük dişlerini gözünün önüne getiriyordu. Aylardır görüşmek istemediği için üzdüğü Mösyö Venot, kollarında hıçkırmak üzere gidip kapısına dayansa, kuşku-

suz çok mutlu olurdu. Eskiden, Tanrı bütün bağışlayıcılığıyla her an yanındaydı. En küçük üzüntüde, önüne çıkan ilk engelde bir kiliseye girer, diz çöker, o her şeye egemen güç karşısında önemsiz varlığını hiçleştirirdi ve kiliseden, duayla güçlenmiş, dünya nimetlerini elinin tersiyle itmeye hazır bir halde, yalnız ruhunun sonsuz kurtuluşunu arzulayarak çıkardı. Bugünse, ancak cehennem korkusunun yüreğini sarıp onu zangır zangır titrettiği saatlerde Tanrı'ya yakarıyordu; kendini çok güçsüz hissediyordu. Nana yüzünden bütün kutsal görevlerini aksatıyordu. Ve Tanrı aklına geldiğinde şaşıyordu. Şu kırılgan insanlığının çatırdayıp çöktüğü o korkunç bunalım içinde neden hemen Tanrı'yı düşünmemiştii?

Binbir güçlkle yürüyerek bir kilise aradı. Artık nerede olduğunu anımsayamıyor, sabahın erken saati bütün sokakları birbirine karıştırmasına neden oluyordu. Derken, tam Chaussée-d'Antin Sokağı'nın köşesini dönerken, uzakta, sisler içinde güçlkle seçilebilen belli belirsiz kuleyi, Trinité'yi fark etti. Issız bahçeye bakan beyaz yontular, parkın sararmış yaprakları arasına tir tir titreyen Venusler dikeyormuş gibiydi. Geniş basamaklı taraçayı çıkmanın verdiği yorgunlukla, kapı sundurmasında durup bir soluk aldı. Sonra içeri girdi. Pencerelerden sızmış ince bir buğunun doldurduğu yüksek kemerli kilise kaloriferi bir gün önce söndürüldüğü için buz gibiydi. Yan bölümler karanlığa gömülmüştü, ortalıkta kimsecikler yoktu, o insanın içini ürperten karanlığın gerisinden yalnız eski postal gürültüsü geliyor, uykudan yeni kalktıkları için suratları asık bir iki kilise görevlisi ayaklarını sürüye sürüye dolaşıyorlardı. Kont, sağa sola dağılmış oturaklara birkaç kez çarptıktan sonra, dokunsan ağlayacak kadar duygulanmış bir halde, kutsal su kabının yanındaki küçük mihrabın parmaklığı önünde diz çökmüştü. Ellerini bitıştirmişti, hangi duaları okuyacağını düşünüyor, bütün varlığıyla kendini Tanrı'ya adamak istiyordu. Ama yalnız dudakları birkaç söz geveliyordu, aklı uçup gidiyor, dışarı

çıkıyor, karşı konulmaz bir zorunluluğun kamçısı altındaymış gibi, yeniden sokaklarda dolaşmaya başlıyordu. Ve o, durmadan yineliyordu: “Ey ulu Tanrım! Yardım et bana! Ey ulu Tanrım! Adaletine sığınan zavallı kulunu yüzüstü bırakma! Ey ulu Tanrım! Ben size hayranım, düşmanlarınızın darbeleriyle göçüp gitmeme göz yumacak mısınız?” Hiçbir yanıt gelmiyor, karanlık ve soğuk omuzlarına çöküyor, uzaktan gelmeye devam eden postal gürültüsü yakarmasını engelliyordu. İlk ayinlerin ortalığı ısıtmasından önce, daha sabah temizliğinin bile yapılmadığı ıssız kilisede yalnız bu sinir bozucu gürültüyü işitiyordu. Bunun üzerine, bir iskemleye tutunarak kalktı, dizleri çatırdadı. Tanrı henüz burada değildi. Mösyö Venot’nun kollarında ağlaması neye yarardı? O adamcağız hiçbir şey yapamazdı.

Bilinçsizce Nana’nın evine döndü. Sokakta ayağı kaymış, yazgısına hiç kızmayan, yalnız zayıf ve hasta bir insan olarak gözleri yaşarmıştı. Sonuçta, çok yorgundu, uzun süre yağmurda kalmıştı, soğuktan donuyordu. Miromesnil Sokağı’ndaki karanlık konağına dönme düşüncesi içini donduruyordu. Nana’nın evinde kapı açık değildi, kapıcının aşağı inmesini beklemek zorunda kaldı. Yukarı çıkarken, en sonunda şöyle doya doya gerinip uyuyabileceği bu yuvanın hafif sıcaklığını daha şimdiden içinde hissedip gülümsüyordu.

Kapıyı açan Zoé, şaşkınlık ve hoşnutsuzlukla irkildi. Korkunç bir baş ağrısına yakalanan hanımı bütün gece gözünü kırpmamıştı. Ama gidip uyuyup uyumadığına bakabilirdi. Ve Kont oturma odasındaki koltuklardan birine devrilirken yatak odasına süzüldü. Az sonra Nana gözüktü. Hemen yataktan fırlamış, bacağına kısa bir etek geçirmeye ancak vakit bulmuştu, ayakları çıplak, saçları başı dağınıktı, geceliği buruşup yırtılmıştı, kısacası bir sevişme gecesinin düzensizliği içindeydi.

— Nee! Yine mi sen geldin! diye haykırdı yanakları kızarak.

Öfkenin kamçısıyla, onu kendi eliyle kapı dışarı etmeye koşmuştu. Ama adamı böylesine acınası, bitkin durumda görünce içini son kez acıma duygusu kapladı.

— Ne yaptın, zavallı kuşum, berbat durumdasın! diye ekledi daha yumuşak bir sesle. Ne var? Gidip onları mı gözledin, meraklandın mı?

Adam karşılık vermiyordu, kafasına balyoz indirilmiş bir hayvan gibiydi. Nana, Muffat'nın onları birlikte yakalayamadığını anladı ve kendini toplaması için:

— Gördün mü, ben yanılmışım... Karın, Tanrı için, namuslu bir insan! Şimdi yavrum, eve dönüp yatmalısın. Buna ihtiyacın var.

Adam hiç kıpırdamadı.

— Hadi ama çık git artık. Seni burada ağırlayamam... Sabahın bu saatinde burada kalmak niyetinde değilsin herhalde?

— Niyetindeyim, hadi gidip yatalım, diye geveledi ağzının içinde.

Nana yakasına yapışmamak için kendini zor tuttu. Sabrı tükeniyordu. Adam giderek aptallaşıyordu.

— Hadi ama çık git artık, dedi ikinci kez.

— Hayır.

Bunun üzerine sabrı taşan Nana büyük bir öfkeyle patladı.

— Ama bu yaptığın çok iğrenç! Anlasana, bıktım artık senden, seni boynuzlayan karına dön... Evet, seni boynuzluyor; şimdi artık bunu sana ben söylüyorum... Tamam mı? Alacağını aldın mı? Bırakacak mısın artık yakamı?

Muffat'nın gözleri yaşardı. Ellerini bitıştirdi.

— Hadi gidip yatalım.

Nana bir anda kendini kaybetti, sinirli hıçkırıklara boğuldu. İyi niyetini kötüye kullanıyorlardı! Olup bitenler onu ne ilgilendirirdi? Elinden geldiğince nazik davranarak adamı bilgilendirmişti. Ama şimdi kendisini sorumlu göstermek istiyorlardı! Hayır bu mümkün değildi! İyi yürekli bir insandı, ama bu kadarı da fazlaydı.

— Lanet olsun! Bıktım artık! deyip duruyordu mobilyaları yumruklayarak. Ne güzel! Ben kendimi tutabilmek için elimden geleni yaparken, sadık kalacağım diye ter dökerken... Dinle beni yavrum, ağzımı açıp tek söz etsem, tüm zengin erkekler etrafıma toplanır.

Kont başını kaldırdı, şaşırmıştı. Bugüne dek para konusunu hiç düşünmemişti. Kızın böyle bir arzusu varsa, hemen yerine getirirdi. Bütün serveti ona aitti.

— Hayır, çok geç artık, diye karşılık verdi Nana öfkeyle. Ben istemeden veren erkekleri severim... Hayır, bir milyon frank versen geri çeviririm. Hepsi bu, şimdi başka bir işim var... Hadi çık git, yoksa olacaklardan sorumlu değilim. Elimden bir kaza çıkacak.

Tehditler savurarak adamın üstüne yürüyordu. Haklılığına ve kendini bunaltan dürüst insanlardan üstün olduğuna inanan, sabrının sonuna gelmiş iyi yürekli kızlara özgü bir şekilde öfkesini kusarken, aniden kapının açılmasıyla Steiner belirdi. Bu kadarı fazlaydı. Korkunç bir çığlık attı.

— Hadi bakalım! Al sana bir tane daha!

Kızın çığlığından ürken Steiner olduğu yere çakılıp kalmıştı. Muffat'yı beklenmedik bir şekilde karşısında görmek canını sıkmıştı, tam üç aydır korktuğu açıklamanın yapılmasından korkuyordu. Konta bakmaktan kaçınıyor, gözlerini kırpıştırarak, sıkkın bir yüzle sendeliyordu. Ve iyi bir haber vermek üzere Paris'e koşmuş ama bir felaketle karşı karşıya kalmış bir halde, kıpkırmızı, allak bullak yüzüyle iç çekiyordu.

— Sen ne istiyorsun? diye sordu Nana Kont'a hiç aldırmadan, senlibenli konuşarak.

— Ben mi... diye geveledi Steiner. Bildiğiniz bir şeyi size teslim etmeye geldim.

— Neymiş o?

Adam duraksadı. Evvelsi gün, bir senedi ödemek üzere bin frank getirmezse artık onu eve almayacağını söylemişti.

Adam da iki gündür kaldırımları aşındırıyordu. İstenen parayı ancak o sabah tamamlayabilmişti.

— Bin frank, diyebildi sonunda cebinden bir zarf çıkararak.

Nana bunu unutmuştu.

— Bin frank mı? diye bağırdı. Senden sadaka mı istiyorum ben? Bak bakalım ne yapıyorum senin o bin frankını!

Zarfı elinden aldığı gibi yüzüne fırlattı. Adam, sakınlı bir Yahudi olarak, binbir güçlükle eğilip saçılan paraları topladı. Şaşkınlıkla genç kadına bakıyordu. Kız, daha yüksek sesle bağırarak üzere ellerini kalçalarına dayarken, Muffat ve Steiner umutsuz bakışlarını birbirlerine yönelttiler.

— Aman be! Bana hakaret yağdırmaya son verecek misiniz? Senin de gelmiş olmana çok sevindim dostum, böylece temizlik tamam olur... Hadi bakalım, hemen dışarı!

Sonra, neye uğradıklarını şaşırان adamların hiç acele etmediklerini görünce:

— Ne yani? Salaklık ettiğimi mi düşünüyorsunuz? Olabilir. Ama canımı çok sıktınız! Ayrıca, vız gelir! Kibar davranmaktan bıktım! Gebersem bile önce keyfimi düşünürüm.

Adamlar onu yatıştırmak isteyip yalvarmaya başladılar.

— Bakın sayıyorum, bir, iki, üç... Gitmek istemiyor musunuz? Peki! Buna ne diyeceksiniz bakalım. Bir konuğum var.

Ansızın kolunu uzatıp yatak odasının kapısını ardına dek açtı. Bunun üzerine iki erkek, dağınık yatağın üstünde yatan Fontan'ı gördüler. Fontan böyle teşhir edilmeyi beklemiyordu, bacakları havada, gömleğinin fırfırlarından fırlayan esmer teniyle buruşuk dantellerin arasından başını uzatmış bir teke gibi görünüyordu. Sahnedeki şaşırtmacalara alışık olduğu için hiç istifini bozmadı. İlk sarsıntıyı atlattıktan sonra, onurunu kurtarmak için dudaklarını şişirdi, kızdı, yüzünü buruşturdu ve kendi deyişiyle tavşan tavrını takındı. İğrenç

yüzünden alçaklık akıyordu. Komedyenlerin yapmacık yüzlerinin çekiciliğine geçici bir hevesle kapılan Nana, bir haftadan beri, Fontan'ı almak için Variétés'ye gidiyordu.

— Buyrun bakalım! dedi elini tragedyalardaki gibi uzatarak.

Her şeyi kabullenen Muffat bu son hakarete dayanamadı.

— Fahişe! diye geveledi.

Yatak odasına giren Nana son sözünü söylemek için geri geldi.

— Demek fahişe öyle mi! Ya senin karın?

Sonra odaya dönüp kapıyı sertçe kapadı ve kilidi gürültüyle çevirdi. Yalnız kalan iki adam sessizce bakiştılar. Az önce Zoé içeri girmişti. Ama adamları itip kakmadı, onlarla makul bir şekilde konuştu. Sağduyulu bir kadın olarak, hanımının sersemliğini biraz aşırı buluyordu. Ama yine de onu savunuyordu: Bu soytarıyla ilişkisi çok sürmezdi, şimdi öfkesinin yatışmasını beklemeliydiler. İki adam dışarı çıktılar. Ağzılarını açıp tek söz etmemişlerdi. Sokakta, apansız bir kardeşlik duygusu içinde sessizce tokalaştılar ve sonra, sırt sırta dönüp ayaklarını sürüye sürüye farklı yönlerle doğru uzaklaştılar.

Muffat, nihayet Miromesnil Sokağı'ndaki konağına döndüğünde karısı da yeni geliyordu. Karanlık duvarları insanın sırtına soğuk bir ürperti çökerten geniş merdivende karşılaştılar. Başlarını kaldırıncı birbirlerini gördüler. Kont'un sırtında hâlâ çamurlu giysiler, yüzünde günah işlemiş bir adamın solgunluğu vardı. Uzun bir tren yolculuğunun ardından bitkin düşmüş gibi görünen Kontes ayakta uyuyordu, gözkapakları morarmıştı, saç başı dağınıktı.

VIII

Nana ile Fontan, kral pastasını⁵ paylaşmak üzere bazı arkadaşlarını Montmartre Mahallesi, Veron Sokağı'nda, dördüncü kattaki küçük bir eve davet etmişlerdi. Henüz üç gün önce taşındıkları bu evde bir kutlama düzenlemişlerdi.

Her şey, balaylarının en tatlı döneminde, önceden tasarlanmadan ansızın olup bitmişti. Nana'nın Kont'u ve bankacıyı bir güzel azarlayıp kapı dışarı ettiği günün hemen ertesinde çevresindeki her şeyin çatırdadığını hissetti. Bir an düşünüp olan biteni değerlendirdi: Mantıklı davranmazsa alacaklılar bekleme odasına doluşacak, gönül işlerine burunlarını sokacak, her şeyi satmaktan söz edeceklerdi ve üç beş parça mobilya uğruna, bitip tükenmez tartışmalara girilecekti. Bunun üzerine her şeyi olduğu gibi bırakmayı yeğledi. Zaten Haussmann Bulvarı'ndaki daire artık onu boğuyordu. Sırmalı süslerle kaplı büyük odaları hoşuna gitmiyordu. Fontan'a duyduğu apansız sevgiyle, çiçekçi dükkânı açmayı tasarladığı eski günlerdeki gibi pelesenk ağacından yapılmış aynalı bir dolap ve ucuz mavi kumaş kaplı bir yatakla döşemekten ötesini düşünemediği küçük aydınlık bir odayı

---

5 Gâteau des Rois. Epifani Bayramı'nda yenen, meyveyle ve üç münecimi simgeleyen bir heykelcikle süslenen, taç görünümlü simit şeklindeki pasta. Katalan menşelidir. Fransa'da ortasına kâğıttan bir taç yerleştirilir, hamuruna da bir adet bakla saklanır. Baklanın tesadüf ettiği kişi kâğıt tacı takma ve çevresindekilerden bir günlüğüne kral muamelesi görmeye hak kazanır. (e.n.)

düşlüyordu. İki günde, evden çıkarabildiklerini, bibloları, mücevherleri sattı ve kapıcıya tek söz etmeden, arkasında hiçbir iz bırakmadan elindeki on on iki bin frankla ortadan kayboldu. Böylece erkekler gelip eteklerine yapışmayacaklardı. Fontan çok nazikti. Tek söz etmedi. İstedliğini yapmasına izin verdi. Dahası, iyi bir arkadaş gibi davrandı. Üstelik cimri olarak suçlansa da, kendisi de kızın on bin frankına yaklaşık yedi bin frank eklemişti. Bu para onlara sağlam bir dayanak gibi gözüktü. Ve böylece eski mahalleden taşınarak ortak paralarını harcadılar, Veron Sokağı'ndaki iki odalı daireyi kiralayıp döşeyerek, eski birer dost gibi her şeyi paylaştılar. Başlangıçta her şey gerçekten çok keyifliydi.

Epifani akşamı,⁶ Madam Lerat yanında küçük Louis ile herkesten önce geldi. Fontan daha dönmediğinden, kuzeninin servet edinmekten vazgeçmesine dair endişelerini dile getirdi.

— Ah teyzecim! Onu öyle çok seviyorum ki! diye bağırdı Nana sevimli bir hareketle iki elini göğsüne bastırırken.

Bu sözlerden çok etkilenen Madam Lerat'nın gözleri doldu.

— Doğru, dedi ikna olmuş bir ifadeyle, sevgi her şeyden önce gelir.

Sonra, odaların güzelliğini fark edip çılgınlık attı. Nana ona yatak odasını, yemek odasını, hatta mutfağı bile gösterdi. Ulu Tanrım! Pek geniş sayılmazdı ama duvarlarını yeniden boyamış, kâğıtları değiştirmişlerdi: üstelik, eve pırıl pırıl bir güneş vuruyordu.

Bunun üzerine Louis'cik, bir pilicin kızarışını izlemek üzere hizmetçi kadının ardına düşüp mutfığa giderken, Madam Lerat genç kadını yatak odasında alıkoydu. Düşüncelerini açıklamasına izin verirse, Zoé'nin az önce eski evinden ayrıldığını söylemek istiyordu. Zoé, hanımına duyduğu bağlılıkla, büyük bir yiğitlik gösterip onun yanında kalmıştı.

---

6 İsa'nın doğumunu, yani Noel'i izleyen on ikinci geceye verilen isim, o gece bebek İsa'nın üç münecim tarafından ziyaret edildiğini inanılır. (e.n.)

Hanımefendi parasını sonra öderdi; bu konuda hiç kaygısı yoktu. Haussmann Bulvarı'ndaki dairenin kargaşası içinde alacaklılarla çatışıyor, elde kalan bazı eşyaları kurtarıyor, adres vermeden hanımının geziye çıktığını söyleyerek onurlu bir geri çekilişe olanak sağlıyordu. Dahası, izlenme korkusuyla, kendini hanımını görme keyfinden bile yoksun bırakıyordu. Ama o sabah, yeni bir şey olduğundan, Madam Lerat'ya koşmuştu. Bir gün önce alacaklılar, halıcı, kömür-cü, çamaşırcı gelmiş, hanımefendiye zaman tanımış, hatta evine dönerse yüklüce bir borç vermeyi bile önermişlerdi. Teyze, Zoé'nin sözlerini yineledi. Belli ki bu işin altında bir beyin parmağı vardı.

— Asla! diye haykırdı kanı beynine sıçrayan Nana. Pek de akıllıymış şu alacaklılar! Borçlarını ödemem için kendimi satacağımı mı sanıyorlar? Bana bak, Fontan'ı aldatmaktansa, açlıktan ölürüm.

— Ben de öyle söyledim zaten, dedi Madam Lerat; yeğenim yürekli kızdır.

Bununla birlikte, Mignotte'un satışa çıkarıldığını, Labor-dette'in onu gülünç bir fiyata Caroline Héquet'ye aldığını öğrenince epey canı sıkıldı. Bütün o çalımlarına karşın, hepsi gerçek birer fahişe olan o insanlara kızıp köpürdü. Evet, evet! Kendisi hepsinden daha değerliydi!

— Şimdi dalga geçebilirler, diye bağladı sözünü, para onlara mutluluk getirmeyecek... Hem sonra, teyzeciğim, artık onlarla hiçbir ilişkim kalmadığı için çok mutluyum.

Tam bu sırada Madam Maloir, ancak kendisinin şekil verebildiği garip şapkalarından biriyle içeri giriyordu. Birbirlerini görünce çok sevindiler. Madam Maloir geniş evlerin onu ürküttüğünü anlatıyordu; artık zaman zaman bezik oynamaya gelebilirdi. Ev ikinci kez dolaşıldı ve Nana, mutfakta, ateşin üstündeki tavuğa yağ süren hizmetçi kadının önünde, bir oda hizmetçisinin çok pahalıya geldiğini, artık tutumlu davranmak gerektiğini, evinin işini kendisinin gör-

mek istediğini söyledi. Louis'cik ağzı bir karış açık, kızaran tavuğa bakıyordu.

Derken bir patırtı koptu. Fontan, Bosc ve Prullière ile birlikte gelmişti. Artık masaya oturulabilirdi. Nana yeni gelenlere evi üçüncü kez gösterirken çorba servisi yapılmıştı bile.

— Ah, çocuklar! Buraya taşınmakla ne iyi ettiniz! deyip duruyordu Bosc kendini akşam yemeğine davet eden arkadaşlarını keyiflendirmek için, çünkü aslında, kendi deyişiyle, “yuva” sorunu onu pek ilgilendirmiyordu.

Yatak odasında, bu sevimli tavrını artırarak sürdürdü. Genellikle kadınlara deve gözüyle bakar ve bir erkeğin bu pis hayvanlardan birine sarıldığını düşündükçe tüyleri diken diken olurdu; bir ayyaş olarak küçümseyerek baktığı şu dünyada duyduğu biricik tiksinti buydu.

— Sizi açıkgozler sizi! dedi göz kırparak. Bütün bu işleri gizli kapaklı çevirdiler... Ama doğrusu, haklıydınız. Burada yaşamak çok keyifli olacak, biz de zaman zaman sizi görmeye geliriz!

Tam bu sırada süpürge atına binmiş Louis'cik çıkagelince, Prullière haince gülerek mırıldandı:

— Bak hele! Şimdiden bebeğiniz mi oldu?

Herkes bu sözleri çok gülünç buldu. Madam Maloir ve Madam Lerat gülmekten kırıldı. Nana kızmak şöyle dursun, “Ne yazık ki hayır,” diyerek tatlı tatlı gülümsedi; hem kendisi, hem çocuk için öyle olmasını isterdi; ama günün birinde belki o da olurdu. Güler yüzlü adamı oynayan Fontan, Louis'ciği kucağına aldı, oynayıp şakalaşmaya başladı.

— Ama bütün bunlar babacığımızı sevmeye engel değil elbet... Hadi bana baba de, haylaz oğlan!

Çocuk da bunun üzerine:

— Baba... Baba... diye gevelemeye başladı.

Herkes çocuğun başını okşadı. Canı sıkılan Bosc masaya oturmaktan söz ediyordu; onu ilgilendiren tek şey buydu. Nana küçük Louis'yi yanına oturtmak için izin istedi. Ak-

şam yemeği çok neşeli geçti. Bununla birlikte, tabağını korumak zorunda kalan Bosc çocuğa yakın olmaktan yakındı. Madam Lerat da canını sıkıyordu. Adama birtakım gizemli hikâyelerden, hâlâ peşini bırakmayan kerli ferli beylerden alçak sesle söz ederken alabildiğine duygulanıyordu ve Bosc, tam iki kez dizini çekmek zorunda kaldı, çünkü kadın baygın gözlerle âdeta üzerine çullanıyordu. Prullière, tabağına hiç servis yapmadığı Madam Maloir'a çok kaba davrandı. Nana'yı Fontan'ın yanında gördüğüne canı sıkılmıştı ve yalnız onunla ilgileniyordu. Bu arada kumrular öpüşmeyi bırakmayınca sonunda herkesin canını sıkmayı başardılar. Görgü kurallarını bir yana bırakıp yan yana oturmak istemişlerdi.

— Lanet olsun! Yemeğinizi yesenize, daha bol bol vaktiniz var! deyip duruyordu ağzı dolu olan Bosc. Sevişmek için gitmemizi bekleyin.

Ama Nana kendini tutamıyordu. Aşkla kendinden geçmiş, el değmemiş kız gibi yanakları al al olmuş bir halde kıkır kıkır gülüyor, baygın baygın bakıyordu. Gözünü Fontan'a dikmiş, sevgi sözcükleri yağdırıyordu: Köpeğim, kurdum, pisiciğim ve adam ona tuz ya da su uzattığında, eğilip önüne gelen yerden, dudaklarından, burnundan, kulağından öpüyordu ve azarlanırsa, dövülmüş bir dişi kedinin ustalığıyla, alçakgönüllülüğüyle ve yumuşaklığıyla üsteliyor, ille de bir yerine dokunmak istediği Fontan'ın sinsice tuttuğu elini öpüyordu. Fontan'ın göğsü kabarıyor, büyük bir alçakgönüllülükle, kadının sevgisini göstermesine izin veriyordu. Kocaman burnu şehvetli bir sevinçle titriyordu. O kar beyaz tenli, etine dolgun, göz kamaştırıcı kızın sofuca hayranlığı içinde teke burnu, garip bir canavarinkini andıran çirkinliği iyice göze batıyordu. Zaman zaman, keyfi son derece yerinde, ancak kibar gözükme de isteyen bir adam gibi bir öpücüğe karşılık veriyordu.

— Eee ama can sıktınız be! diye bağırdı Prullière sonunda. Hadi bakalım, sen kalk buradan!

Fontan'ı kaldırdı, Nana'nın yanına oturmak üzere tabağının yerini değiştirdi. Bunun üzerine masada alkışlar koptu, çılgınlık atıldı, alabildiğine sivri laflar edildi. Fontan, Venus için ağlayan Vulcanus gibi gülünç havalar takınıyor, umutsuz adamı oynuyordu. Prulli re hemen kibar davranmaya başladı; ama masanın altında ayağını aradığı Nana uslu otursun diye, ona yaman bir tekme yapıştırdı. Hayır,  lse onunla yatmayacaktı. Geçen ay, yakışıklı olmasından dolayı kanı biraz kaynar gibi olmuşt . Ama artık ondan nefret ediyordu. Pe etesini yerden alma bahanesiyle orasını burasını  imdiklerse bardağını suratına  arpacaktı.

Bununla birlikte, akşam iyi geçti. Sonunda söz elbette Vari t s'ye gelmişt . O aşığılık Bordenave ne zaman gebe-recekti? Nükseden hastalıkları nedeniyle çok acı çekiyor, artık çok iğrenç görünüyordu. Bir gün önce prova sırasında Simonne'a bağıırıp durmuşt . Ve sanatçılar artık onun için hiç  z lm yorlardı! Nana, kendisine bir rol vermek ister-se onu güzelce tersleyeceğini söyledi; zaten artık sahneye çıkmayacağını söylüyordu, tiyatro evinin yerini tutmuyordu. Yeni oyunda ve şu an hazırlanan oyunda yer almayan Fontan kesintisiz özgürlüğünün verdiğı mutluluğı abartıyor, akşamlarını ateşin başında ayaklarını uzatarak kedicisinin yanında geçirmeye bayılıyordu. Bunun  zerine öbürleri bağıırıp  ağıırıyor, mutluluklarını kıskanıyormuş gibi yaparak onların ne kadar şanslı olduklarını söylüyordu.

O arada Epifani pastası dilimlenip yenmiş, Madam Lerat kendi payına düşen kuru baklayı Bosc'un bardağına bırak-mıştı. Bunun  zerine hep birlikte bağıırıld : "Kral içiyor! Kral içiyor!" Nana bu neşeli gösteriden yararlanıp Fontan'ın yanına gitti, boynuna sarıldı, kulağına bir şeyler söyledi. Ama Prulli re, bu işe canı sıkılmış yakışıklı bir delikanlının sinirli gülümsemesiyle bunun uygun bir davranış olmadığını haykırıyordu. K  uk Louis birleştirilmiş iki iskemlenin üzerinde uyuyordu. Misafirler ancak saat bire doğıru kalktılar. Merdivenlerde "Görüşmek üzere!" diye bağıırıyorlardı.

Ve üç hafta boyunca, iki sevdalının yaşamı gerçekten hoş geçti. Nana ilk ipekli giysisinin ona büyük bir sevinç tattırdığı eski günlerine döndüğünü sanıyordu. Yalnız ve sıradan bir yaşam sürmek için pek az sokağa çıkıyordu. Bir sabah, erken saatte balığını kendi eliyle almak üzere La Rochefoucauld pazarına indiğinde, eski berberi Francis'le burun buruna gelince müthiş heyecanlandı. Adam her zamanki gibi ince gömleği, mükemmel redingotu ile çok şıktı ve Nana ona böyle eski ayakkabılarını sürürken, saç başı dağınık bir halde sabahlıkla yakalandığı için pek utandı. Ancak berber nezaketinde aşırıya kaçma inceliğini gösterdi. Hanımefendinin yolculuğa çıktığına inanmış gibi görünüyordu. Ah, ah! Yolculuğa çıkmayı kararlaştırarak ardında bir yığın kederli insan bırakmıştı hanımefendi! Yokluğu herkes için kayıptı. Genç kadın sonunda, kendisine ilk utancını unutturan bir merakla adamın sözünü kesti. Kalabalık onları itip kakınca adamı bir kapı altına itti, sepeti kolunda, karşısına dikildi. Kaçışı konusunda neler söyleniyordu? Hey ulu Tanrım! Berberin gittiği yerlerdeki hanımlar şunu bunu diyorlardı: Sözün kısası, ortalıkta korkunç bir gürültü dolaşıyordu, tam bir başarı elde edilmişti. Peki ya Steiner? Mösyö Steiner dibe vurmuştu; yeni bir numara bulamazsa, ayaktakımının yanını boylayacaktı. Ya Daguenet? Haa, o mu, işleri tıkırındaydı; Mösyö Daguenet yaşamını düzene sokuyordu. Eski anıların kışkırttığı Nana yeni bir şey sormak üzere ağzını açmıştı; ancak Muffat'nın adını anarken utandı. Bunun üzerine, Francis gülererek o sormadan anlattı. Sayın Kont'a gelince, hanımefendinin ardından çok acı çekmişti, durumu içler acısıydı, hanımefendiyi görebileceği yerlerde dolaşıyordu. Sonunda, Mösyö Mignon ona rastlamış, alıp evine götürmüştü. Bu haber Nana'yı epey güldürdü, ama doğrusu biraz zorlama bir gülüştü bu.

— Yaa! Rose'la birlikte demek şimdi? dedi. Biliyor musunuz Francis, umurumda bile değil! O ikiyüzlünün biridir!

Alıştı bir kere, artık bir hafta bile ilişkisiz yaşayamaz! Oysa benden başka bir kadına el sürmeyeceğine yeminler ediyordu!

Aslında içten içe öfkeleniyordu.

— Aslında adam benim artığım, diye sürdürdü sözünü, Rose boynuzlunun tekine yanaştı! Ama anlıyorum, şu hödük Steiner'i elinden almamın acısını çıkarıyor... Kapı dışarı ettiğim birini evine almak büyük kurnazlık doğrusu!

— Mösyö Mignon olayları böyle anlatmıyor, dedi berber. Onun dediğine göre, Kont hazretleri sizi kovmuş... Evet, evet, hem de çok iğrenç bir şekilde, kışınıza tekme yapııştırarak.

Nana bunun üzerine sapsarı kesildi.

— Nee? Nasıl? diye haykırdı. Bak yavrum, o boynuzluyu merdivenden aşağı ben attım! Evet, bunu da bilmelisin, boynuzlunun teki o; Kontes karısı onu önüne gelenle, hatta şu aşağılık Fauchery'yle boynuzluyor... Mignon da, bir deri bir kemik olduğundan kimsenin istemediği sürtük karısı için kaldırımları arşınıyor! Ne rezil bir dünya! Ah, ne rezil bir dünya!

Boğulacak gibiydi. Durup bir soluk aldı.

— Yaa! Böyle işte, gidip onları bulacağım, hemen şimdi birlikte gidelim mi? Evet, oraya gideceğim ve hâlâ şu kıça indirilen tekmeden söz etme yürekliliğini gösterip göstereceklerini göreceğiz... Kıça tekmeymiş! Kimseye bu izni vermedim ben. Kimse bana el kaldıramaz, anlıyor musun, bana parmağını dokunduran adamı çiğ çiğ yerim ben.

Sonunda yatıştı. Aslında istediklerini söyleyebilirlerdi, artık onlara pabucundaki çamurdan daha çok değer vermiyordu. Böyleleriyle uğraşmak adına leke sürerdi. Onun vicdanı rahattı. Ve içli dışlı olduğu Francis, onu böyle ev kadını gibi sabahlıkla görünce, yanından ayrılırken birtakım öğütler vermeye hakkı olduğunu düşündü. Böyle bir gönül serüveni uğruna kendini harcamakla hata ediyordu; geçici hevesler yaşamı berbat ederdi. Başını öne eğen Nana, böylesine güzel bir kızın kendini böyle harcamasına üzülen,

bu işlerden anlayan biri olarak kederli bir ifadeyle konuşan adamı dinliyordu.

— Bu benim sorunum, dedi kız sonunda. Ama yine de teşekkür ederim şekerim.

Ve Francis'in özenli giyimine karşın, her zaman biraz kremli olan elini sıktı; sonra balığını almaya indi. Bu kışa tekme atma söylentisi bütün gün kafasını kurcaladı. Hatta bundan Fontan'a bile söz etti, yeniden kendisine bir fiske vurulmasına razı olmayacak bir kadın gibi davrandı. Fontan yüce ruhlu bir insan olarak, böyle kibar görünen erkeklerin aslında hödük olduklarını, onları aşağılamak gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Nana da onları gerçekten küçümsemeye başladı.

Hemen o akşam, Fontan'ın tanıdığı ufak tefek bir kadını, on satırlık repliği olan bir rolde izlemeye Bouffes Tiyatrosu'na gittiler. Yürüyerek Montmartre tepelerine döndüklerinde saat bire geliyordu. Chaussée d'Antin Sokağı'ndan aldıkları çikolatalı pastayı hava pek sıcak olmadığı, ateş yakmaya da değmeyeceği için yatakta yediler. Yastıkları sırtlarına dayayıp yan yana oturdular, battaniyeyi karınlarına çektiler, pastalarını yerken ufak tefek kadını konuşuyorlardı. Nana onu çirkin, üstelik de rüküş buluyor, Fontan yüzüstü uzanmış, komodinin üstündeki mum ve kibritlerin arasında duran pastadan parçalar alıyordu. Sonunda tartışmaya başladılar.

— Aman! diye bağıryordu Nana. Ona da güzel denirsel! Gözleri pörtlek, saçları da solgun sarıydı.

— Kapa çeneni! deyip duruyordu Fontan. Harika saçları, ateş gibi yanan bakışları var... Kadınların böyle birbirlerini çekiştirmesi ne garip!

Bu işe canı sıkılmış gibiydi.

— Bu kadarı da fazla artık! dedi sonunda kaba bir şekilde. Biliyor musun, canımın sıkılmasından hoşlanmam... Hadi yatalım, yoksa bu işin sonu iyi olmayacak.

Ve mumu söndürdü. Öfkelenen Nana'ysa söylenmeye devam ediyordu: Kendisiyle böyle konuşulmasını istemiyordu, saygı görmeye alıştı. Fontan'ın karşılık vermediğini görünce susmak zorunda kaldı. Ama bir türlü uyuyamıyor, bir o yana bir bu yana dönüyordu.

— Lanet olsun! Kesecek misin kıpırdanmayı? diye bağırdı Fontan ansızın yattığı yerden fırlayarak.

— Benim hatam değil, yatakta pasta kırıntıları var, diye karşılık verdi kız sertçe.

Gerçekten de kırıntılar vardı. Kendini huzursuz eden kırıntıları kalçalarının altında hissediyor, her yanı kaşınıyordu. Zaten pasta yenince örtü silkelenmez miydi? Fontan buz gibi bir öfkeyle bir mum yakmıştı. İkisi birden kalktı ve üstlerinde gecelik, çıplak ayak inip, yorganı kaldırdılar, çarşafın üstündekileri elleriyle süpürdüler. Ve ayaklarını güzelce silmesini isteyen kıza lanet okuyan Fontan titreyerek yatağa girdi. Sonunda kız da yanına uzandı; ama daha yatar yatmaz sıçradı. Yatakta hâlâ kırıntı vardı.

— Lanet olsun! Böyle olacağı belliydi, deyip duruyordu. Ayaklarıyla taşıdın onları yatağa... İşte buna dayanamam! Evet, dayanamam diyorum sana!

Yere atlamak için Fontan'ın üzerinden geçmeye çalıştı. Bunun üzerine sabrı tükenen Fontan, kıza okkalı bir tokat yaptırdı. Nana tokadın şiddetiyle bir anda kendini yastığa uzanmış buldu. Ağzı bir karış açık kaldı.

— Off! dedi yalnız, küçük bir çocuk gibi iç çekerek.

Adam, onu yine kıpırdarsa ikinci tokadı yaptırmakla tehdit etti. Sonra mumu söndürüp sırtüstü uzandı, anında horlamaya başladı. Kız burnunu yastığa gömmüş, kısık kısık hıçkırıyordu. Kaba kuvvet kullanmak alçaklıktı. Ama Fontan'ın suratındaki gülünç maskenin korkunç bir hal alması karşısında dehşete kapılmıştı. Ve sanki tokatın etkisiyle sakinleşmiş gibi öfkesi geçiyordu. Adama saygı duyuyor, ona daha geniş yer kalması için karyola ile duvar arasındaki

aralığa doğru çekiliyordu. Ama sonunda, yanağı alevler içinde, gözleri yaşlı uyudu; üzerine çöken tatlı bir yorgunluğun, bitkin bir boyun eğişin etkisiyle artık kırıntıları hissetmiyordu. Sabah, çıplak kollarıyla Fontan'a sarılmış, onu olanca gücüyle bağrına bastırmış bir halde uyandı. Bir daha böyle yapmayacaklardı, değil mi? Onu çok seviyordu; ondan tokat yemek bile güzeldi.

Böylece yeni bir yaşam başladı. Adam, en küçük bir tepki gösterdiğinde kızı tokatlıyordu. Bu duruma alışan Nana tokatları sineye çekiyordu. Zaman zaman bağıyor, adama gözdağı veriyordu; ama Nana adam onu duvara dayayıp boğazına sarılınca hemen sakinleşiyordu. Çoğu kez bir iskemleye yıkılıp tam beş dakika hıçkırıyordu. Sonra her şeyi unutuyor, alabildiğine neşeleniyor, evi şarkılarla, gülüşlerle dolduruyor, eteklerini savura savura koşuyordu. İşin kötüsü, Fontan artık bütün gün ortadan kayboluyor, arkadaşlarıyla buluşmak üzere kahveye gidiyor, gece yarısından önce eve dönmüyordu. Nana, biraz sitem ederse geri dönmeyeceği korkusuyla tir tir titreyerek hoşgörüyü her şeye katlanıyordu. Ancak, Madam Maloir'ın ya da küçük Louis'yle teyzesinin gelmediği günlerde ölesiye sıkılıyordu. Böylece, günün birinde La Rochefoucauld pazarında bildir-cin pazarlığı yaparken, bir demet turp almaya gelen Satin'e rastlayınca çok sevindi. Prens Fontan'ın şampanyasını içtiği akşamdan beri birbirlerini görmemişlerdi.

— Nasıl olur? Bu mahallede mi oturuyorsun? dedi Satin onu bu saatte, böyle şıpıdık terliklerle sokakta görünce. Vah zavallı yavrum vah! Bu kadar düştün demek!

İç çamaşırı giymemiş, saçları dökülmüş ya da ağarmış, gecelikleriyle dolaşan kadınlar yanlarından geçtiği için Nana onu kaşlarını çatarak susturdu. Mahalledeki bütün yosmalar, sabahları, geceyi beraber geçirdikleri adamı yolladıktan sonra, gözlerinden uyku akarak, can sıkıcı bir gecenin verdiği yorgunluk ve huysuzluk içinde eski ayakkabılarını sü-

rüyerek alışveriş yapmaya geliyorlardı. Kavşağa açılan her sokaktan, kendini bırakmışlıkları içinde alabildiğine sevimli, gencecik, sapsarı kadınlar; çalışma saatlerinin dışında böyle görülmeye hiç aldırmayan, kendilerine özen göstermeyi bırakmış, yaşlı, orası burası şişmiş, korkunç görünümlü kadınlar pazara iniyorlardı; yoldan geçenler onlara baktığında, kendi işleriyle meşgul olan, erkekleri defterlerinden silmiş bu kadınlar onlara küçümseyen bir gülümseme lütfunda bile bulunmuyorlardı. Nitekim Satin turp demetinin parasını verirken, işe geç kalmış genç bir memurun geçerken: “Günaydın şekerim,” demesi üzerine, kız bir anda hakarete uğramış bir kraliçenin edasıyla dikildi:

— Bu domuz da kimin nesi? dedi.

Ama sonra adamı tanır gibi oldu. Üç gün önce, gece yarısına doğru caddeden yukarı çıkarken, La Bruyère Sokağı'nın köşesinde, adamı kandırmak üzere yarım saate yakın dil dökmüştü. Ancak, adamı tanınması onu daha da öfkeliendirdi.

— Güpegündüz size böyle şeyler söyleyecek kadar hödük bunlar, diye ekledi. İşiniz gücünüz varken, size daha saygılı davranılması gerekmez miydi?

Nana, pek taze olmadıklarından kuşkulansa da bildircinlerini almıştı. Bunun üzerine Satin ona evinin kapısını göstermek istedi; hemen şuracıkta, La Rochefoucauld Sokağı'nda oturuyordu. Ve baş başa kalır kalmaz Nana ona Fontan'a olan tutkusunu anlattı. Evin önüne gelince turp demetini koltuğunun altına alan Satin, Nana'nın aktardığı son ayrıntının uyandırdığı merakla, kendi payına yalanlar atarak, kıcına tekmeler yapıştırarak Kont Muffat'ı kapı dışarı edenin Nana olduğuna inandığına yeminler ederek konuşmaya başladı.

— Aman ne güzel! Aman ne güzel! Demek onu tekmeledin! diye tekrarlıyordu Satin. Ve herif hiç sesini çıkarmadı, değil mi? Ödleşin teki zaten! Keşke orada olup suratını görseydim... Aman çok haklısın şekerim. Para vız gelir! Kendi

payıma, birine vuruldum mu, onun için ölümü göze alırım. Beni görmeye gel, olur mu? Söz ver bana. Soldaki kapı. Üç kez vur, çünkü ortalıkta bir sürü baş belası var.

O günden sonra, Nana canı çok sıkılınca hemen Satin'e gitmeye başladı. Kız saat altıdan önce sokağa çıkmadığından, onu hep evde bulacağından emindi. Satin, onu aynasızların elinden kurtarmak isteyen bir eczacının döşediği iki odalı bir dairede oturuyordu; ancak, bir yıla kalmadan mobilyaların sağını solunu kırmış, iskemlelerin oturacak yerlerini çökertmiş, perdeleri kirletmiş, her yanı çöplerle kaplamıştı, gören burada bir yığın azgın kedi yaşıyor sanırdı. Kendi pisliğinden iğrendiği sabahlar temizliğe kalkıştığında, üzerlerindeki pislikleri kazımaya çalışırken iskemle kulpları, duvarlardaki kaplamaların parçaları elinde kalıyordu. Temizlik günlerinde ortalık çok daha pis oluyor, kapılardan sağa sola dökülen parçalardan dolayı içeri girilmiyordu. Bunun üzerine, kız da giriştiği işi yarım bırakıyordu. Lamba yandığında, aynalı dolap, sarkaçlı saat ve perdelerden kalanlar biraz olsun erkeklerin gözünü alıyordu. Zaten ev sahibi, altı aydır onu kapı dışarı atmakla tehdit ediyordu. Bu durumda, evin temizliğiyle kimin için uğraşacaktı? Belli ki çoğu kez ev sahibi için. Ve keyifli kalktığı sabahlar, çatırdayan aynalı dolabın ve konsolun sağına soluna: "Heeyy!" diye bağırarak tekmeler atıyordu.

Nana onu hemen her sabah yatakta buluyordu. Satin, alışverişe indiği günler bile dönerken öyle yoruluyordu ki, kendini yatağa bırakır bırakmaz uyuyordu. Gündüzleri evin içinde güçlkle yürüyor, iskemlelerin üzerinde uyukluyor, bu uyuşukluktan ancak akşama doğru, gaz lambaları yanarken kurtuluyordu. Ve Nana, düzeltilmemiş yatağın karşısında, sağda solda dolaşan leğenlerin, bir gün önceki çamurlu iç eteklerin ortasında hiçbir şey yapmadan otururken, koltuklara çamur bulaştırırken kendini müthiş rahat hissediyordu. Sonu gelmez iç dökmelere, gevezeliklere daldıklarında Satin,

ayaklarını başından yükseğe dayamış, yan yatmış bir halde, sigara üstüne sigara yakarak onu dinliyordu. Zaman zaman, kederli oldukları akşamüstleri, kendi deyişleriyle dertlerini unutmak üzere birbirlerine içki ısmarlıyorlardı; Satin ayağına bir iç etek bile geçirmeden, aşağı inmeden, merdiven başından aşağı sarkıyor, kapıcının küçük kızına içki almasını söylüyor; on yaşındaki ufaklık, gözünü hanımların çıplak bacaklarından alamıyordu. Bütün konuşmaların sonu erkeklerin alçaklığına varıyordu. Nana, Fontan'ıyla kafa şişiriyor, onun ne dediğini, ne yaptığını defalarca tekrarlamadan iki laf edemiyordu. Ancak Satin iyi yürekli bir kızdı, bu sonu gelmez pencerelerde bekleme sahnelerini, yakılan yahni tartışmalarını, saatler süren suskun küsüşmelerin ardından yatakta barışma hikâyelerini sıkılmadan dinliyordu. Nana her şeyi anlatma ihtiyacıyla sonunda ona yediği tokatlardan da bahsetmişti; geçen hafta, adam bir yumrukta gözünü şişirmişti; daha dün, bulamadığı terlikleri yüzünden akşam yemeğinde, kıza okkalı bir tokat yapıştırmıştı; Satin bütün bunlara hiç şaşmıyor, sigarasının dumanını üfleme-yi sürdürüyor, yalnız zaman zaman Nana'nın sözünü kesip, kendisinin bu gibi durumlarda hep eğildiğini, adamın tokadının boşa gittiğini söylüyordu. Böylece iki kız, belki yüz kez yinelenmiş aynı sersemce olaylarla mutlu olarak, şaşkına dönerek, kendilerini anlattıkları bu onur kırıcı dayak hikâyelerinin gevşek, sıcacık tembelliğine bırakarak kendilerinden geçiyorlardı. Nana'yı oraya bıkip usanmadan Fontan'ın tokatlarını tekrarlama, çizmelerini çıkarmaya varana dek Fontan'ın yaptıklarını anlatma sevinci çekiyordu; üstüne üstlük, Satin de bu hikâyelerden hoşlanmaya başlamıştı: O da kendisini ölü gibi yere yikan, ama yine de sevdiği pastacıyı anlatıyordu. Derken, Nana'nın artık dayanamayacağını söyleyerek ağlamaya başladığı günler geldi. Satin onu kapısına dek bırakıyor, adamın onu boğazlamadığına emin olmak için bir saat sokakta bekliyordu. Ve ertesi gün iki ka-

dın, bütün öğleden sonrayı yeniden barışmanın sevinciyle geçiriyor ancak daha çok heyecanlandığı için havada tokatların uçtuğu günleri yeğliyorlardı.

Sonunda birbirlerinden ayrılmaz oldular. Ama Satin Nana'ya gitmiyordu, çünkü Fontan evde misafir istemiyordu. Birlikte sokağa çıkıyorlardı; Satin günün birinde arkadaşını Madam Robert'in evine götürdü; bu kadın Nana'nın ilgisini çekiyor, özellikle akşam yemeği davetini geri çevirdiğinden beri onda belli bir saygı uyandırıyor. Madam Robert, Europe Mahallesi'nin dükkânsız, küçük daireli güzel evlerinde soylu hanımların oturdukları, yeni ve sessiz Mosnier Sokağı'nda yaşıyordu. Saat beşti; ıssız kaldırımlar boyunca, beyaz yüksek evlerin aristokrat dinginliğinin ortasında, borsacıların ve tüccarların faytonları bekliyor; erkekler sabahlıklı kadınların birilerini bekliyormuş gibi dizildikleri pencerelere baka baka hızla koşarak geçiyorlardı. Nana, önce bu hanımı tanımadığını söyleyerek yukarı çıkmak istemedi. Ama Satin üsteliyordu. İnsan yanında bir arkadaşını getirebilirdi. Yalnız bir nezaket ziyaretinde bulunmak istiyordu; bir gün önce lokantada rastladığı Madam Robert kendisine büyük incelik göstermiş, mutlaka kendini ziyarete gelmesini rica etmişti. Nana sonunda ayak diremeyi bıraktı. Yukarıda, yarı uykulu ufak tefek bir hizmetçi kadın, hanımefendinin henüz dönmediğini bildirdi. Bununla birlikte onları içeri alıp salonda yalnız bıraktı.

— Vay canına! Amma da fiyakalı, diye mırıldandı Satin.

Burası, yüklüce bir servet edindikten sonra emekliye ayrılmış Parisli bir dükkâncıya yakışır biçimde koyu renk kumaşla kaplı, kentlilere özgü ciddi görünümlü bir daireydi. Çok etkilenen Nana dalga geçmek istedi. Ama Satin buna kızıyor, Madam Robert'in erdemli bir insan olduğunu öne sürüyordu. Onu hep koluna giren yaşlı ve ciddi beylerin yanında görürdünüz. Bu aralar, ağırbaşlı eski bir çikolata-cıyla birlikteydi. Evin görkeminden etkilenen adam, geldiği

zaman hizmetçiyle haber gönderiyor, evin hanımına yavrum diye sesleniyordu.

— Hah, işte bak o! dedi Satin sarkaçlı saatin önüne yerleştirilmiş bir resmi göstererek.

Nana bir an fotoğrafa baktı. Resimde, dudakları hafif bir gülümsemeyle büzülmüş, upuzun yüzlü, çok esmer bir hanım vardı. Soylu sınıftan şık giyinmiş bir hanım gibi duruyordu.

— Çok garip, diye mırıldandı sonunda, bu yüzü bir yerlerde görmüş gibiyim. Nerede? Anımsamıyorum. Ama öyle düzgün bir mekân olmamalı... Evet, evet! Hiç de düzgün bir mekân değildi.

Sonra arkadaşına dönüp ekledi:

— Demek ille de gelip onu görmeni söyledi. Ne istiyormuş senden?

— Ne mi istiyormuş? Ne olacak canım! Şöyle oturup iki laf etmek besbelli... Sadece inceliğinden.

Nana gözünü dikmiş Satin'e bakıyordu; sonra hafifçe dilini şaklattı. Aman canım, ona neydi. Ancak hanım vakitlerini alıyordu, daha fazla bekleyemeyeceğini söyledi. Bunun üzerine çıktılar.

Ertesi gün Fontan akşam yemeğine gelmeyeceğini söyleyince, Nana Satin'e bir lokantada güzel bir yemek ısmarlamak üzere erkenden onu bulmaya gitti. Satin, Nana'nın iğrenç bulduğu biracılara gitmeyi öneriyordu. Sonunda onu akşam yemeği için üç frank ödenen Martyrs Sokağı'ndaki Laure'da yemeye razı etti.

Yemek saatini beklerken sıkıldılar, sokaklarda ne yapacaklarını bilemedikleri için Laure'a yirmi dakika önce gittiler. Üç salon henüz boştu. Laure Piédefer'in yüksek bir tezgâhın başına kurulduğu salondaki bir masaya yerleştiler. Laure elli yaşlarında, etli butlu bedeni kemerler ve korsajlarla sıkıştırılmış bir kadındı. Kadınlar sırayla geliyor, üst üste yığılmış fincan tabaklarının üzerinden uzanıp sevgi dolu bir içtenlikle Laure'u dudağından öpüyorlardı; bu canavar ka-

dınsa, yaşlı gözlerle herkese aynı özeni göstererek, kimseyi kıskandırmamaya uğraşıyordu. Bütün bu kadınlara hizmet edense, göz kapakları morarmış, bakışları karanlık bir ışıkla parlayan, ince uzun bir kadındı. Üç salon hızla doldu. Lokantadaki yüze yakın kadın masalara gelişigüzel dağılmışlardı, çoğu kırkına yakındı, oralarından buralarından etler sarkıyordu, sürdükleri günahkâr yaşam dudaklarını sarkıtmıştı; bütün o şiş göğüs ve göbeklerin arasında, zaman zaman birkaç ince güzel kız beliriyordu; küstah el kol hareketlerine rağmen yüzlerinde hâlâ çocuksu bir ifade bulunan bu kızlar ayaktakımının gittiği eğlence yerlerinin birinden alınıp işe yeni başlatılmış, buranın kadın müşterilerinden biri tarafından Laure'a getirilmişti; gençliklerinin kokusunu almış bu tombul kadınlar, bu körpelerin çevresinde kaygılı yaşlı delikanlılar gibi toplanıyor, kızlara çerezler ısmarlıyorlardı. Lokantada topu topu on on beş erkek vardı ve ortalığı kaplayan eteklerin arasında sakince oturuyorlardı; yalnız bütün bu kadın ordusunu görmek üzere gelmiş, alabildiğine rahat dört dalgacı genç şakalaşıyordu.

— Buranın yahnisi çok lezzetli, öyle değil mi? diyordu Satin.

Keyfi yerine gelen Nana başını sallıyordu. Bu, tam eski doyurucu taşra oteli yemeğine benziyordu: Etli finansiyer,⁷ tavuklu pilav, et suyunda fasulye, vanilyalı dondurmali krem karamel. Korsajları patlayacakmış gibi duran hanımlar ağır ağır dudaklarını silerek, özellikle tavuklu pilava hücum ediyorlardı. Nana önce, bazı aptal sorularla kafasını şişirecek eski arkadaşlarına rastlamaktan korktu; ama sonra yatıştı, bu pek karışık kalabalık içinde tanıdık bir yüze rastlamamıştı: Solmuş elbiseler, acınası şapkalar, aynı sapkın yaşamı sürmenin yarattığı kardeşlik içinde, göзалıcı tuvaletlerle yan yanaydı. Bir ara, her yanlarından yağ fışkıran bir masa dolusu kızın hayranlıkla baktığı kısa kıvrıcık saçlı, küstah yüz-

7 Bir tür kek. İçi doldurularak, sosla servis edilir. (e.n.)

l  bir delikanlı ilgisini çekti. Delikanlı gülmeye başlayınca Nana'nın göğsü kabardı.

— Bak sen, kad nm   bu! diye hafif bir çığlık attı.

Tavu unu atıştıran Satin başını kaldırıp mırıldandı:

— Evet! Tanırım onu... Ne hoş değil mi? Kadınlar onu kapışır.

Nana tiksintiy le yüzünü buruşturdu. Henüz bu işe aklı ermiyordu. Bununla birlikte, i inden bir ses be enilerle renkleri tartışmamak gerektiğini söylüyordu, çünkü günün birinde kimi sevece imiz hiç belli olmazdı. Dolayısıyla, Satin'in el değmemiş genç kıza özgü iri mavi gözleriyle komşu masaları taradığını gözlerken, filozofça bir edayla krem karamelini yiyordu. Üstelik Satin'in yanında çok sevimli iri yarı bir sarışın vardı; kadın yanıp tutuşuyor, durmadan kıza sokuluyordu, öyle ki Nana neredeyse araya girecekti.

Ama tam bu sırada içeri giren bir kadın onu epey şaşırttı. Gelen Madam Robert'di. Kadın uzun boylu sıska garson kadını başıyla dostça selamladı, sonra gelip Laure'un tezg hına yaslandı. Ve iki kadın uzun uzun öpüştüler. Nana böylesine seçkin bir hanımın böyle  p şmesini çok gülünç buldu;  stelik Madam Robert'in o alçakgönüllü ifadesi kaybolmuştu. Alçak sesle konuşuyor, gözleriyle salonu kola an ediyordu. Laure, sadık kızlarının  p c kleriyle aşınıp boyanmış suratıyla, yaşlı bir günah yontusu gibi eski yerine   km ş, iskemlesine yılmıştı; bütün o dolu tabakların tepesinde, kırk yıllık çalışmanın yarattığı o otel işletmecisinin servetinin başında, şışman kadınlardan oluşan müşterileri üzerinde egemenliğini sürdürüyordu.

Derken Madam Robert Satin'i gördü. Laure'u bıraktı, koşarak geldi, sevimli bir ifadeyle bir gün önce evde olmadığı için ne kadar üzüldüğünü söyledi; bu ilgiden hoşlanan Satin kadına k  k bir yer a maya kalkışınca yemek yediğine dair yeminler etti. şöyle bir çevreye bakmak için gelmişti. Konuşurken, yeni dostunun arkasında durmuştu ve

dudaklarında işveli bir gülücükle kızın omzuna yaslanırken durmadan:

— İyi ama sizi ne zaman göreceğim? Şöyle bir gün boş olsaydınız... diyordu.

Nana ne yazık ki daha fazlasını duyamadı. Bu konuşma canını sıkıyor, o namuslu kadına aklına geleni söylemek için yanıp tutuşuyordu. Fakat yanlarına gelen bir yığın kadın onun harekete geçmesini engelledi. Gelenler pırlantalar takmış, en süslü elbiselerini giymiş çok şık hanımlardı. Bir eğlence için Laure'a geliyorlardı, hepsi Laure'la senlibenli konuşuyor, sapkın bir zevkin etkisiyle, yüz bin franklık mücevher takarken, oraya, üstü başı çamurlu yoksul kızların kıskanç şaşkınlığının ortasında, adam başı üç franklık yemek yemeye geliyorlardı. Onlar böyle bağrışa çağrışa, kahkaha ata ata, birer güneş parçası gibi içeri girdiklerinde, aralarında Lucy Stewart ve Maria Blond'u görünce epey canı sıkılan Nana bir anda başını çevirmişti. Hanımların, yan salona geçmeden önce Laure'la konuştukları beş dakika boyunca, örtü üzerindeki kırıntıları süpürüyormuş gibi yaparak başı öne eğik durdu. Sonunda, dönüp etrafına baktığında ağzı bir karış açık kaldı: Yanındaki iskemle boştu. Satin yok olmuştu.

— Aaa nerede bu kız? dedi yüksek sesle.

Yakın ilgisiyle Satin'i bunaltan iri yarı sarışın sinirli sinirli güldü ve bu gülüşüne sinirlenen Nana'nın tehditkâr bir ifadeyle kendisini süzdüğünü fark edince, boğuk bir sesle, ağır ağır ekledi:

— Ben değil, öbürü götürdü kızı.

Bunun üzerine, herkesin kendisiyle alay edeceğini anlayan Nana ağzını açmadı. Dahası, öfkesini göstermemek için bir süre oturduğu yerde kaldı. Bitişik salonun dibinden, Montmartre ve Chapelle'deki eğlence yerlerinden gelmiş bir masa dolusu küçük yosmayı kırıp geçiren Lucy Stewart'ın kahkahalarını işitiyordu. Hava çok sıcaktı, garson kız, yo-

ğün tavuklu pilav kokuları arasında kirli tabakları topluyordu; o arada, salondaki dört erkek iyice kafayı buldurup ileri geri konuşturmak üzere, yarım düzine çifte iyi şarap doldurmayı bitirmişlerdi. Şimdi Nana'nın canını sıkan, Satin'in parasını ödemekti. Kaltak kendini tıka basa doyurtuyor, sonra bir teşekkür bile etmeden önüne çıkan ilk kariyla sığışıyordu! Önemli olan üç frank değildi elbet, ama yine de ağırına gitmişti, davranışı çok iğrençti. Bununla birlikte yemeğin parasını ödedi, altı frankı şu anda derelerdeki çamurdan daha tiksindirici bulduğu Laure'un önüne fırlattı.

Nana Martyrs Sokağı'na çıktığında, hıncının daha da arttığını hissetti. Satin'in ardından koşacak değildi elbet; koklanacak güzel bir pislikten başka bir şey değildi işte! Ama gecesı berbat olmuştu, özellikle Madam Robert'e ateş püskürerek ağır ağır Montmartre'a doğru yokuş yukarı yürüyordu. Seçkin kadın tavırları takınan sürtüğün tekiydi; evet, ancak çöplük köşelerinde seçkin görünecek kadar seçkindi! Şimdi artık ona Papillon'da, erkeklerin onu otuz meteliğe kapattıkları, Poissonniers Sokağı'ndaki o aşağılık barda rastladığına emindi. Ve alçakgönüllü tavırlar takınarak büro şeflerini tavlıyor, ama erdemli geçinmek için, onurlandırılarak çağrıldığı akşam yemeklerini geri çeviriyordu! Zaten bu sözümona iffetli kadınlar, hep böyle kimsenin bilmediği iğrenç yerlerde eğlenirlerdi.

Nana, bunları düşünerek Veron Sokağı'ndaki evine gelmişti. Işığın yandığını görünce şaşırdı. Fontan da, yemeği kendisine ödeten bir arkadaşı tarafından ekildiği için asık suratlıydı. Kız gece birden önce beklemediği adamın atacağı tokatların korkusu içinde açıklamalar yaparken, adam onu dinlemiyordu bile; Nana yalan atıyor, altı frankı Madam Maloir'la harcadığını söylüyordu. Adam hiç istifini bozmadı, ona sakince açtığı mektubu uzattı. Mektup, hâlâ Fondettes'te kalan, her hafta içini rahatlatmak için ateşli satırlar yazan Georges'dan geliyordu. Nana kendisine mektup

yazılmasına, hele yeminlerle dolu sevda mektuplarına bayılıyor, onları önüne gelene okuyordu. Fontan, Georges'un üslubunu tanıyor ve beğeniyordu. Ama o akşam Nana bir patırtı kopmasından çok çekindiği için tam anlamıyla kayıtsız kaldı; asık suratla okuduğu mektubu bitirir bitirmez attı. Gecenin geri kalan bölümünü nasıl geçireceğini bilmeyen, bu kadar erken yatmak zorunda kalışına canı sıkılan Fontan camlardan birinin önünde gidip geliyordu. Ansızın döndü.

— Hemen yanıt verelim mi şu oğlana? dedi.

Genellikle mektuplara o cevap yazıyordu. Üslup konusunda güçlük çekiyordu. Ama sonra, Nana yüksek sesle okuduğu mektubu bitirdiğinde bu gibi sözleri yalnız onun bulabileceğini söyleyerek kendisine sarıldığında mutlu oluyordu. Bu durum ikisini de kızıştırıyor, birbirlerine hayran oluyorlardı.

— Nasıl istersen, dedi Nana. Ben çay yapayım. Sonra yatarız.

Bunun üzerine Fontan hokkayı, diviti, kâğıdı koyduğu masanın başına geçti. Yazarken kolunu kıvrıyor, çenesini uzatıyordu.

— “Canımın içi,” diye başladı yüksek sesle.

Ve bir saati aşkın süre, başı ellerinin arasında, kimi zaman tek bir tümce üzerinde durarak, daha ince anlatımlar arayarak, sevgi dolu bir ifade bulunca kendi kendine gülererek uzun uzun yazdı. Nana bir köşede sessizce şimdiden iki fincan çay içmişti. Fontan, sonunda tiyatro sahnesindeki gibi zaman zaman elini kolunu sallayarak, endişesini belli eden bir ses tonuyla mektubu okudu. Beş sayfalık mektupta, Mignotte'ta geçirilmiş “tadına doyulmaz günler”den, anısı bellekte hafif bir koku gibi kalmış saatlerden söz ediyor; “yaşadıkları o sevda baharına ömür boyu sadık kalacağı”na yemin ediyor ve mektubu, biricik isteğinin “mutluluk yenisinden yaşanabilirse, o mutluluğu bir daha yaşamak” olduğunu belirterek bitiriyordu.

— Biliyorsun, bunu incelik olsun diye söylüyorum, di-yordu. Zaten hepsini gülelim diye yapıyoruz... Nasıl ama! Dokunaklı bir mektup oldu, değil mi?

Havalarla uçuyordu. Ama Nana, her zamanki gibi on-dan kuşkulananarak beceriksiz davrandı, “Bravo, muhteşem olmuş!” diyerek boynuna sarılmadı. Mektubun iyi yazılmış olduğunu söyledi, o kadar. Bunun üzerine adamın canı çok sıkıldı. Mektup hoşuna gitmediyse yenisini yazabilirdi ve her zamanki gibi, birkaç sevda sözünün ardından kucaklaşıp öpüşecek yerde, masanın iki yanında buz gibi oturdular. Bu arada, Fontan’a bir fincan çay koymuştu.

— Al sana bir ahmaklık daha! diye bağırdı adam dudağı-nı bardağa değdirir değdirmez. Tuz mu koydun buna!

Nana bu söze de omuz silkmek gibi hatalı bir davranışta bulundu. Bunun üzerine Fontan çığına döndü.

— Bak sen! Bu akşam işler kötü gidiyor!

Ve kavga başladı. Duvardaki saat daha onu gösteriyor-du, bu da bir zaman geçirme biçimiydi. Adam köpürüyor, kendisini savunmasına fırsat bırakmadan, birbiri ardından Nana’nın suratına bin türlü küfür yağıdırıyordu. Leş gibi bir karıydı, sersemin tekiydi, girip çıkmadığı delik kalmamıştı. Sonra para konusuna geçti. Kendisi kente indiğinde, yemeğe altı frank mı veriyordu, tersine ona yemek ısmarlanıyordu, yoksa yemeği evde yerdı. O yaşlı çöpçatan Maloir’a gelince, yarından tezi yok onu kapının önüne koyacaktı! Aman ne güzel böyle her gün altı frankı sokağa atarlarsa, yakında günlerini görürlerdi!

— Her şeyden önce, hesap vermeni istiyorum! diye ba-ğırdı. Hadi bakalım, ver şu paraları; ne durumda olduğumuza görelim.

Bütün o iğrenç pintiliği depreşmişti. Korkan Nana itaat ederek yazı masasının çekmecesinden kalan parayı alıp ge-tirdi. O güne dek, çekmecenin anahtarı ortak kutuda duru-yor, açıp istedikleri kadar alıyorlardı.

— Nee! dedi saydıktan sonra. On yedi bin franktan geriye topu topu yedi bin kalmış ve daha ancak üç aydır birlikteyiz... Olacak şey değil.

Yazı masasına gitti, çekiştirip çekmeceyi çıkardı, incelemek üzere lambanın dibine getirdi. Ama içinde altı bin sekiz yüz küsur franktan başka bir şey yoktu. Bunun üzerine kıızılca kıyamet koptu.

— Üç ayda on bin frank ha! diye uluyordu. Lanet olsun! Ne yaptın onca parayı? Ne yaptın ha? Hadi cevap ver bana! Hepsi senin o iskelet kılıklı teyzene mi gitti? Ya da başka açıklaması yok, erkeklere para yediriyorsun... Hadi cevap ver bana!

— Böyle öfkelenirsen işimiz zor! dedi Nana. Hesap ortada... Ev eşyasını katmıyorsun işin içine; ayrıca çamaşır almam gerekti. Yeni bir eve yerleşirken su gibi para harcanıyor.

Adam açıklama istiyor, ama söylenenleri dinlemiyordu.

— Evet efendim, su gibi harcanıyor, diye ekledi biraz yatışarak ve sana bir şey söyleyeyim yavrum, ben bu ortak mutfaktan bıktım... Biliyorsun, şu yedi bin frank benim. Hazır elimdeyken alıyorum onları... Ne olacaksa olsun! Madem bu kadar savurgansın, seninle birlikte batmak istemem. Herkesin malı kendine.

Ve bunu derken, parayı kendinden emin bir ifadeyle cebine yerleştirdi. Nana şaşkınlıkla ona bakıyordu. Fontan konuşmasını büyük bir keyifle sürdürüyordu:

— Ben öyle teyzelere, benim olmayan çocuklara bakacak kadar ahmak değilim... Paranı çarçur etmek hoşuna mı gitti, bu senin bileceğin şey; ama benimki değerlidir canım! Bir kuzu budu pişirdiğinde, yarısını veririm. Akşam oturup hesaplaşırız, o kadar!

Bunun üzerine Nana başkaldırdı. Kendini tutamayıp haykırdı:

— Bana baksana sen, asıl sen benim on bin frankımı yedin... Bu da hiç adil değil!

Ancak adam tartışmada geri adım atmadı. Masanın üstünden uzanıp Nana'ya okkalı bir tokat yaptırdı:

— Bir daha söyle bakayım!

Nana tokada karşın yineledi, bunun üzerine adam üstüne çullanıp sille tokat girişti. Kısa sürede kızı öyle bir hale getirdi ki, her zamanki gibi soyunup, ağlayarak yatağa girmek zorunda kaldı. Fontan burnundan soluyordu. Tam yatağın baş kısmında Georges'a yazdığı mektubu gördü. Gidip aldı, özenle katladı, yatağa dönüp gözdağı verirdesine:

— Yarın bunu kendi elimle postalarım, çünkü şımarıklıktan hiç hoşlanmam, dedi... Ve artık sızlanıp durma, canımı sıkıyorsun.

Kesik kesik hıçkıran Nana sesini kesti. Ama adam uzanınca, hıçkırıklara boğularak göğsüne kapandı. Kavgaları hep böyle bitiyordu; kız onu yitirmekten ölesiye korkuyor, her şeye karşın, korkakça davranıp onu hep yanında istiyordu. Tam iki kez kasıla kasıla itti kızı. Ancak, sadık bir hayvan gibi ıslak gözlerle kendisine yalvaran bu kadının sıcacık sarılışı sonunda içinde bir arzu uyandırdı. Ve böylece, en küçük bir ödün vermeden, yeniden gönlünün efendisi oldu; kendini okşamasına izin verdi, bağışlaması her şeye değer bir erkek olarak, zorla ele geçirilmeye razı oldu. Derken bir kaygıya kapıldı, Nana'nın, çekmecenin anahtarını elde etmek için oyun oynamasından korkuyordu. Mumu söndürdüklerinde, kararını tekrarlama ihtiyacı duydu.

— Biliyorsun değil mi kızım, kararım ciddi, param bende kalıyor.

Boynuna sokulmuş yatan Nana harika bir söz buldu:

— Korkma sakın... Ben çalışırım.

Ama o akşamdan sonra, yaşamları gittikçe katlanılmaz bir hal aldı. Âdeta saatin tik taklarını andıran şamar sesleri haftanın başından sonuna kadar yaşamlarına yön veriyordu. Nana dayak yiye yiye, ince bir kumaş gibi yumuşuyordu; bu da pembe beyaz derisini öyle yumuşak, öyle ışıltılı

yapıyordu ki, daha da güzelleşmişti. Dolayısıyla Prullière, Fontan'ın yokluğunda geliyor, eteklerinde dolaşıyor, öpmek için sıkıştırıyordu. Ama kız yanakları utançtan kızarmış bir halde öfkelenerek onu itiştiyordu; bir arkadaşının eşini kandırmaya çalışmasını tiksindirici buluyordu. Bunun üzerine canı sıkılan Prullière işi şakaya vuruyordu. Ama doğrusu, Nana gerçekten ahmaklaşıyordu! Kendini nasıl olur da böyle bir maymuna kaptırabilirdi? Fontan durmadan sallanan koca burnuyla, gerçek bir maymundu. Pis herifin teki! Üstelik sabah akşam onu pataklıyordu!

— Olabilir, ama ben onu böyle seviyorum, diye karşılık veriyordu Nana, iğrenç bir beğenisini açıklayan bir kadının dinginliğiyle.

Bosc akşam yemeğine mümkün olduğunca sık gelmekle yetiniyordu. Prullière'in arkasında durup omuz silkiyordu; evet, yakışıklı bir gençti, ama ciddi değildi. Kendisi birçok tartışmaya tanık olmuştu; bir keresinde tatlı yedikleri sırada, Fontan Nana'yı tokatlarken, Bosc bunu son derece doğal bulup ağzındakini çiğnemeyi sürdürmüştü. Akşam yemeğini çıkarmak amacıyla, hâlâ mutluluklarına övgüler yağıdırıyordu. Bir filozof olduğunu iddia ediyordu, her şeyden, ünlü biri olmaktan bile vazgeçmişti! Prullière ve Fontan dağınık masanın karşısında iskemlelerine kaykılıyor, kimi zaman sabahın ikisine dek, kendilerinden geçerek, tiyatrodaki jestleri ve ses tonlarıyla birbirlerine geçmişteki başarılarını anlatıyorlardı; Bosc'sa, zaman zaman küçümsemeyle hafifçe iç çekerek dalgın bir halde konyak şişesini bitiriyordu. Ünlü oyuncu Talma'dan geriye ne kalmıştı? Hiçbir şey! Bu yüzden kendini rahat bıraksınlardı, bütün bunların hiç anlamı yoktu!

Bir akşam Nana'yı gözyaşları içinde buldu. Kız, sırtındaki ve kollarındaki darbe izlerini göstermek için gömleğini sıyırdı. Bosc, o salak Prullière'in yapacağının aksine durumu hiç abartmadan kızın derisine baktı. Sonra tumturaklı bir ifadeyle:

— Bak kızım, kadının olduğu yerde dayak da vardır. Sanırım Napoléon söylemiş bunu... Tuzlu suyla yıkan. Tuzlu su bu yaralara iyi gelir. Aldırma, daha çok dayak yiyeceksin, ayrıca bir yerin kırılmadığına göre hiç yakınma... Biliyor musun, kendimi bu akşam yemeğe davet ediyorum, mutfakta bir but gördüm.

Ancak Madam Lerat aynı düşüncede değildi. Nana ona beyaz derisindeki her yeni morluğu gösterişinde çığlıklar atıyordu. Yeğenini göz göre göre öldürüyorlardı, bu iş böyle süremezdi. Aslında Fontan onu bir daha evinde görmek istemediğini söyleyerek Madam Lerat'yı kapı dışarı etmişti; o günden beri, adam kendisi oradayken gelirse, kendini aşağılanmış hissederek mutfaktan sıvışmak zorunda kalıyordu. Dolayısıyla, bu kaba herife karşı demediğini bırakmıyordu. İyi eğitimin ne olduğunu herkesten iyi bildiğini belli eden bir tavırla, Fontan'ın kötü yetiştirilmiş olduğundan yakınıyordu.

— Elbette! Hemen belli oluyor, görgü kurallarından haberi yok, diyordu Nana'ya. Annesi orta malı olmalı; sakın karşı çıkma, açıkça belli oluyor! Benim yaşımda birine saygı gösterilmesi gerekse de, ben kendi adıma konuşmuyorum... Ama sen, böylesine kötü bir muameleye nasıl katlanıyorsun; çünkü övünmek gibi olmasın, sana hep hanım hanımcık davranmayı öğretip en güzel öğütleri verdim. Öyle değil mi? Birlikte nasıl uyum içinde yaşıyorduk.

Nana başı önde dinliyor, karşılık vermiyordu.

— Üstelik sen, hep seçkin insanlarla tanışırdın, diye sürdürüyordu teyze... Dün akşam, bende Zoé'yle bunu konuşuyorduk. O da olup biteni anlayamıyor. Sayın Kont gibi dört dörtlük bir beyefendiyi parmağında oynatan hanımefendi nasıl oluyor da -laf aramızda, serseme çeviriyordun adamı- evet, kendini böyle bir palyaçoğa nasıl ezdiriyor, diyordu kızcağız. Ben de, hadi dayak neyse ama kendi payıma saygısızlığa hiç dayanamayacağımı ekledim... Aslında, beş para etmez adamın biri. Evimde onun suratını bile gör-

mek istemezdim. Ve böyle garip bir soytarı uğruna kendini harcıyorsun; evet, kendini harcıyorsun, elinin altında onca varlıklı adamlar, onca üst düzey görevli yöneticiler varken, burun kıvırıyorsun... Yeter artık! Bütün bunları sana benim söylemem gerekmez. Ama bak, yapacağı ilk pislikte ona haddini bildirecek bir edayla, “Hayır bayım, siz beni kim sanıyorsunuz?” deyip terk ederdim adamı.

Bunun üzerine Nana hıçkırıklara boğuluyor, ağzının içinde geveliyordu:

— İyi ama teyzeciğim! Seviyorum onu.

Aslında Madam Lerat, yeğeninin kendisine küçük Louis’nin bakımı için, kırk yılda bir topu topu yirmi frank verdiğini gördükçe kaygılanıyordu. Elbette özveride bulunur, her şeye karşın çocuğa bakar, daha iyi günleri beklerdi. Ama Fontan’ın, kendisinin, çocuğun ve annesinin altınlar içinde yüzmesini engellediğini düşündükçe aşkı inkâr edecek ölçüde sinirleniyordu. Dolayısıyla konuşmasını şu sert sözlerle tamamladı:

— Dinle beni, adam karnının derisini yüzdüğünde gelip kapıma dayanacaksın, ben de açacağım.

Kısa süre sonra, Nana’nın başlıca kaygısı parasız kalmak oldu. Fontan yedi bin frankı yok etmişti; parayı belli ki güvenli bir yere koymuştu ve Nana, Madam Lerat’nın deyişiyle bu soytarının karşısında utanıp sıkıldığından, paranın nerede olduğunu sormayı göze alamıyordu. Adamın, kendisine üç kuruşu için bağlandığını sanacağını düşündükçe tır tır titriyordu. Fontan evin masrafına katılmaya söz vermişti. İlk günler, her sabah üç frank veriyordu. Ama verdikten sonra da istekleri bitmiyordu; üç frankla tereyağı, et, turlanda meyve ve sebze istiyordu ve kız karşı çıkmaya kalkıp, üç franka bütün hali alamayacaklarını ima ederse küplere biniyor, işe yaramazın, savurganın teki olduğunu haykırıyor, satıcıların kazıkladıkları şapşal bir karı olduğunu, ayrıca beğenmiyorsa gidip kendine başka bir kapı bulabileceğini

söyleyerek gözdağı veriyordu. Derken bir ay sonra kimi sabahlar komodinin üstüne o üç frankı koymayı da unutmaya başladı. Kızcağız, dolaylı yoldan, utana sıkıla soracak oldu. Yaşanan tartışmalar ve her fırsatta Nana'ya hayatı zehir eden tehditleri yüzünden Nana artık ona güvenemeyeceğini anladı. Fontan'a gelince, yirmişer meteliklik o üç frankı bırakmadığı günlerde, eve gelip yemeği hazır bulunca kuşlar gibi neşeleniyor, alabildiğine kibarlaşıyor, Nana'yı öpücüklerle boğuyor, iskemlelerle dans ediyordu. Ve Nana, iki yakasını zor bir araya getirse de alabildiğine mutlulukla komodinin üstünde hiçbir şey bulmamayı isteyecek duruma geldi. Hatta bir gün, bir gün önceki paranın durduğunu söyleyerek koyduğu üç frankı ona geri verdi. Fontan, bir gün önce para bırakmadığından, Nana'nın bir şeyler ima ettiğini sanarak ilkin şöyle bir duraksadı. Ama kız ona olanca sevgisiyle bakıyor, onu bütün varlığını teslim ederek öpüyordu; bunun üzerine, riske atılmış bir parayı geri alan pintilere özgü titreyen elleriyle üç frankı cebine attı. O günden sonra, paranın nereden geldiğini sormadan, sofrada patates bulunca suratını asarak, hindi ya da kuzu budu yediğinde gülerek; ayrıca mutlu günlerinde bile, sırf elini çalıştırmak üzere, Nana'ya okkalı bir iki tokat atmaktan geri durmayarak, bütün kaygı ve tasayı bir yana bıraktı.

Demek ki Nana her şeyin üstesinden gelmenin yolunu bulmuştu. Ev kimi günler, tıka basa yiyecek doluyordu. Bosc haftada iki gün mide ilacı içiyordu. Madam Lerat, ocakta yiyemeyeceği leziz bir yemeğin piştiğini görüp sinirlenerek gitmeye hazırlanırken, kendini tutamayıp bütün bunların parasını kimin verdiğini sordu. Afallayan Nana ne diyeceğini bilemedi, ağlamaya başladı.

— Tamam, anladım, işler yolunda, dedi olup biteni kavrayan teyze.

Nana evdeki huzur bozulmasın diye, sonunda bu işe razı olmuştu. Zaten bütün kusur, Fontan'ın, sofradaki morina

balığına kızıp gittiği bir gün, Laval Sokağı'nda rastladığı Tricon'daydı. Bunun üzerine, epey sıkıntıda olan Tricon'a evet demişti. Fontan saat altıdan önce dönmediğinden, bütün öğleden sonrasını onda geçiriyor, eve kırk, elli, altmış frank, kimi zaman daha fazlasını getiriyordu. Eski konumunda olsa, on on beş altın kazanırdı; ama o, tencereyi kaynatacak bir şeyler bulabildiğine seviniyordu. Akşamları, Bosc çatlayıncaya dek yerken; Fontan, olduğu haliyle sevilen adamlara özgü kibirli tavrıyla gözlerini öptürürken her şeyi unutuyordu.

Artık, büyük bir aşkla bağlandığı sevgilisinin geçimini sağlayan Nana öncekilerden daha korkunç bir batağa yuvarlandı. Yüz metelik uğruna, o eski postallarıyla kaldırımları arşınlamaya başladı. Bir pazar, La Rochefoucauld pazarında, ilk başta Madam Robert'le ilişkisi yüzünden öfkeyle saldırdığı Satin'le barışmıştı. O saldırdıkça Satin, insanın kendi sevmediği bir şeyden başkalarını tiksindirmeye çalışmaması gerektiğini söylüyordu. Bunun üzerine hoşgörölü davranan Nana, insanın sonunun nereye varacağını asla bilemeyeceğini savunan bu felsefi düşünceye boyun eğip kızı bağışlamıştı. Dahası, meraklanmıştı, bildiği onca şeye karşın, o yaşında bu garip eğilim konusunda yeni ayrıntılar öğrenirken şaşırıyor, kızı sorguya çekiyordu; dinlerken gülüyor, çığlıklar atıyordu, bununla birlikte biraz da tiksiniyordu, çünkü kendi alışkanlıkları arasında yer almayan konularda hâlâ tutucuydu. Böylece, Fontan'ın yemeği kentte yediği akşamlar, akşam yemeklerini yine Laure'da yemeye başladı. Orada, lokantanın kadın müşterilerini yanıp tutuşturan hikâyeleri, aşkları, kıskançlıkları dinlerken eğleniyordu. Ama kendi deyişiyle, bu işe hâlâ aklı yatmamıştı. Tombul Laure o duygulu anaçlığıyla, çoğu kez onu, Asnières'deki, hanımlara ayrılmış yedi odası bulunan bahçeli evine çağırıyordu. Nana bu davetleri korkuyla geri çeviriyordu. Ama Satin ona durumu yanlış anladığına, orada Parisli beylerin kadınları salıncakta salladıklarına, fıçıdan çember geçirme oyunu oynadıklarına

dair yeminler edince, evden çıkmaya fırsat bulduğu bir gün gelmeye söz verdi.

O sıralarda, başı dertte olan Nana'nın eğlenceyi düşünecek hali yoktu. Para gerekiyordu. Tricon'un ona ihtiyaç duymadığı zamanlarda bedenini kime satacağını bilemiyordu. Dolayısıyla, Satin'le birlikte Paris kaldırımlarını arşınıyor, gaz lambalarının solgun aydınlığında, çamurlu dar sokakların ayaktakımına özgü sefih yaşamına dalıyorlardı. Böylece Nana, şehir kapısındaki, çamurlu eteklerini ilk kez savurduğu, ucuz meyhanelere geri döndü; kentin dış mahallelerine, on beş yaşındayken, babası pataklamak için onu ararken, erkeklerin kendisini öptükleri sınır taşlarına yeniden gidip gelmeye başladı. İki kız, durmadan sağa sola koşuşturuyor, bir mahalledeki bütün kahve ve eğlence yerlerini dolaşüyor, devrilmiş bira şişeleriyle ve balgamla kaplı merdivenleri tırmanıyor ya da sokaklarda sakince yürüyor, arabaların çıktığı kapıların önünde dikiliyorlardı. Bu işlere Quartier Latin'de başlayan Satin onu Bullier Bahçesi'ne, Saint-Michel Caddesi'ndeki biracılara götürüyordu. Ancak yaz tatili yaklaşıyor, mahalle meteliğe kurşun atıyordu. Dolayısıyla, dönüp dolaşıp ana caddelere geliyorlardı. Oralarda müşteri bulma ihtimali daha yüksekti. Böylece, Montmartre tepelelerinden Gözlemevi düzlüğüne dek bütün kenti arşınıyorlardı. Küçük potinlerinin cılkının çıktığı yağmurlu akşamlar, korsajları bedene yapıştıran boğucu akşamlar, sonu gelmeyen dolaşmalar, uzun bekleyişler, itişip kakışmalar, adı çıkmış bir odaya götürülen, yağlı merdivenleri küfürlerle inen bir adamın kabalıkları...

Kavurucu geceleri çok hareketli geçen yaz sona eriyordu. Akşam yemeğinden sonra, saat dokuza doğru birlikte çıkıyorlardı. Notre-Dame-de-Lorette Sokağı'nın kaldırımlarında, iç eteklerini kıvrımış, kafalarını öne eğmiş iki sıra kadın dükkânların hemen önünden geçiyor, tezgâhlara şöyle dönüp bakmadan, telaşlı telaşlı caddelere seğirtiyordu. Bu

görüntü Breda Mahallesi'nin aç kadınlarının gaz lambaları yanar yanmaz kente inişini yansıtıyordu. Nana ve Satin kilise duvarının dibinden gidiyor, hep Le Peletier Sokağı'ndan geçiyorlardı. Sonra, Kafe Riche'e yüz metre kala, askerlerin eğitim alanına vardıklarında, oraya dek özenle kaldırdıkları eteklerini aşağı bırakıyorlardı; ondan sonra, kaldırımları süpürüyor, toz kaldırıyor, bellerini kıvıra kıvıra, küçük adımlarla yürüyor, büyük bir kahvenin çığ ışığından geçerken daha da yavaşlıyorlardı. Gözlerini dönüp kendilerine bakan adamlara çevirerek, kahkahalar atarak, kurum satarak dolaşırken tam anlamıyla kendi âlemlerindeydiler. Tekdüzeliği dudaklarındaki kırmızı ruj, gözlerindeki kara rimelle bozulan beyazlamış yüzleri karanlıkta Doğu'nun üç kuruşluk pazarlarındaki kadınların gizemli sihrine bürünüyordu. Saat on bire dek, arada bir, topuklarıyla eteklerinin fırırını koparan bir beceriksizin ardından "Pis ayı!" diye söylenmenin dışında, kalabalığın itiş kakışı içinde, neşeleri hiç bozulmuyordu; kahvelerde çalışan garsonlara başlarıyla hafifçe dostane selamlar veriyor, konuşmak üzere bir masanın başında duruyor, ikram edilen içkileri ağır ağır içiyor, tiyatroların dağılmasını beklerken mutlu insanlar gibi oturuyorlardı. Ancak gece ilerledikçe, henüz La Rochefoucauld Sokağı'nda bir iki müşteri bulamadıklarında şirret yosmalara dönüştükleri için avları da kendileri gibi kaba saba adamlar oluyordu. Adım adım karanlığa gömülen caddelerde, ağaçların dibinde çirkin pazarlıklar yapılıyor, küfürler ediliyor, sille tokat gırla gidiyordu; o arada, bu sahnelerle karşılaşmaya alışmış, babalı analı kızlı namuslu aileler hiç orali olmadan, adımlarını hızlandırmadan geçip gidiyorlardı. Ardından, Nana ile Satin, Opéra'dan Gymnase'a on kez gidip geldikten sonra, erkekler hızlı hızlı evlerine çekilmeye başladıklarında, Montmartre Mahallesi'nin kaldırımlarını arşınıyorlardı. Orada lokantalar, biracılar, mezeciler saat ikiye dek ışıltıyor, kahve kapılarında kadın grupları beklediği; burası, Paris akşamlarının

son ışıklı, canlı köşesiydi, sokağın bir ucundan diğerine kadar toplaşan gruplar arasında, tıpkı koridoru ardına dek açık bir genelevde olduğu gibi pazarlıkların sürüp gittiği son açık pazarıydı. Ve elleri boş döndükleri akşamlar aralarında tartışıyorlardı. Notre-Dame-de-Lorette Sokağı kapkara ve ıssız uzayıp gidiyor, sağda solda kadın gölgeleri dolaşıyor, artık mahallenin eve geç dönüş saati başlıyordu, aylaklıkla geçen bir gecenin umutsuzluğa düşürdüğü zavallı kızlar inatla direniyor, Bréda ya da La Fontaine Sokağı'nın köşesinde yakaladıkları herhangi bir sefil ayyaşla boğuk sesle tartışıyorlardı.

Bununla birlikte, iyi parsaların toplandığı, nişanlarını ceplerine tıkarak dolaşan varlıklı beylerden koparılmış altın liracıkların kazanıldığı akşamlar da vardı. Özellikle Satin'in burnu iyi koku alıyordu. Nemli akşamlar, Paris'ten çekidüzen verilmemiş kocaman bir yüklüğünü andıran pis bir koku yükseldiğinde, bu havanın, karanlık köşelere özgü bu leş kokusunun erkekleri azdirdiğini biliyordu. Ve en zenginleri gözüne kestiriyor, bunu solgun bakışlarından anlıyordu. Kentin üzerinde sanki şehvetli bir çılgınlık yeli esiyordu. Gerçi Nana biraz da korkuyordu, çünkü en düzgün görünüşlüler en rezilleriydi. O anda bütün cila dökülüyor, içlerindeki hayvan, sapıklığını en ince ayrıntılarıyla ortaya koyarak, canavarca zevklerini doyumak isteyerek su yüzüne çıkıveriyordu. Dolayısıyla, Satin'in onlar karşısındaki yosmalığı saygıdan yoksundu, arabalı beyleri görünce kahkahayı patlatıyor, kadınlara saygı gösterdikleri, onları öbür dünyayı düşünerek gebertmedikleri için, arabacılarının daha nazik olduklarını söylüyordu. Satin'in onu kurtarmaya çalıştığı önyargılarına rağmen, kibar insanların günahın batakhanesine sürüklenmeleri Nana'yı hâlâ şaşırtıyordu. Ve ciddi konuştuğu anlarda söylediği gibi, demek ki yeryüzünde erdem diye bir şey yoktu! İnsanlar, en tepeden en aşağıya dek ahlaksızlaşmıştı. İyi öyleyse! Bu durumda, akşamın dokuzundan sabahın üçüne dek bütün Paris kaynıyordu;

bunun üzerine eğleniyor, o anda gidip bütün yatak odalarına bakılabilse son derece gülünç bir şeyle karşılaşılacağını, kibarlar dünyasının boğazına dek çamura battığını, kimi itibarlı kişilerin, şurada burada, öbürlerinden daha beter çirkefe gömüldüklerini göreceklerini haykırıyordu. Böylece Nana eğitimini tamamlıyordu.

Bir akşam, Satin'i almaya geldiğinde, bembeyaz bir yüzle, tutulmuş bacaklarıyla tırazana tutuna tutuna merdivenleri inen Chouard markisini tanıdı. Hemen burnunu siliyormuş gibi yaptı. Sonra yukarı çıkınca, Satin'i tam bir haftadır temizlenmemiş korkunç bir odada, dört bir yanda sürünen leğenlerin ortasında leş gibi bir yatağın içinde bulunca, onun Marki'yi tanımasına şaştı. Onu elbette tanıyordu! Hatta pastacısıyla birlikte oldukları günlerde, epey canlarını sıkı-mıştı! Şimdi artık ara sıra geliyordu; ama durmadan başının etini yiyor, temizlenmemiş bütün köşeleri, dahası terliklerinin içini bile kokluyordu.

— Evet sevgilim, ponpon terliklerimin içini bile... Aman canım, yaşlı bir bunak işte! Hep garip şeyler ister...

Nana'yı asıl kaygılandıran, bu sefahatin içtenliği idi. Tanınmış bir kadın olduğu günlerde, çevresindeki genç yosmaların her gün sokaklarda aklıktan kırıldıkları döneme ait keyifli gülünçlükleri anımsıyordu. Derken, Satin polisten söz ederek ödünü patlatıyordu. Kızın bu konuda bitip tükenmeyen hikâyeleri vardı. Bir zamanlar, onu rahat bıraksınlar diye, ahlak zabıtasında çalışan biriyle yatıyormuş; adam tam iki kez fişlenmesini engellemiş; şimdiyse tir tir titriyordu, çünkü yine yakalanırsa işi bitikti. Dikkatli olmak gerekiyordu. Polisler, ödül kazanmak için elden geldiğince çok kadını tutukluyorlardı; her yanlarını avuçluyor, bağırırlarsa tokadı yapıştırıyorlardı, kalabalığın içinde namuslu bir kızı yakalasalar bile üstlerinin onları koruyacağından, sonunda ödül alacaklarından emindiler. Yazın, on ikişer ya da on beşer kişilik gruplar halinde caddede tarama yapıyor, bir kaldırım

kesiyor, kimi zaman gecede otuza yakın kadın avlıyorlardı. Ama Satin bu aramaların yapıldığı yerleri biliyordu; polislerin kokusunu alır almaz, kaldırımında biriken ürkmüş kalabalığın arasından sıvışıyordu. Bu yasanın korkusu öyle büyük, valiliğin estirdiği terör öyle yoğunlu ki, kimileri, caddeyi silip süpüren gücün karşısında kafe kapılarında donup kalıyordu. Ama Satin asıl kendilerini ihbar etmelerinden çekiniyordu; pastacısını terk ettiğinde adam onu aynasızlara haber vermekle korkutacak kadar hödük çıkmıştı; evet, erkekler işte bu yolla oynaşlarının sırtından geçiniyorlardı; kendilerinden çok daha güzel kadınları alçakça ele veren kadınlar da cabasıydı. Nana bütün bunları gittikçe artan bir korkuyla dinliyordu. Kendini bildiğinden beri yasa karşısında, kimse- nin yüzünü görmediği bu gücün, kimsenin savunmasına izin vermeden kendisini ortadan kaldıracabilecek olan bu erkek öcünün karşısında tir tir titremişti. Eskiden beri ünlü kadın tutukevi Saint-Lazare'ı, saçları kesildikten sonra, kadınların diri diri atıldıkları bir çukur, kara bir delik olarak düşünürdü. Kendi kendine, Fontan'ı terk ederse, kendini koruyacak birilerini bulacağını söyleyip duruyordu; Satin'in, polislerin elinde fotoğraflı listeler bulunduğunu ve o kadınlara asla dokunmadıklarını söylemesi önemli değildi: Nana yine de zangır zangır titriyor, hayalinde kendini hep yerlerde sürüklenirken, itilip kakılırken canlandırıyor, yüzlerce erkekle cinsel ilişkiye girmiş olmasına rağmen doktorun cinsel organını muayene edeceğini düşündükçe kaygı ve utanca boğuluyordu.

Nitekim eylül sonuna doğru, birlikte Poissonnière Caddesi'nde dolaşırlarken, Satin ansızın tabanları yağladı. Sorduğunda:

— Aynasızlar geliyor, diye fısıldadı kulağına. Çabuk tüy! Çabuk tüy!

Bunun üzerine, kalabalığın içinde çılgınca bir koşuştur- ma başladı. Etekler uçuşuyor, yırtılıyordu. Tokat sesleri ve çığlıklar işitildi. Kadının biri düştü. Kalabalık çemberi hızla

daraltan aynasızların saldırısını gülüşerek izliyordu. O arada Nana Satin'i gözden kaybetmişti. Bacaklarında derman kalmamıştı, tam tutuklanacağı anda, adamın biri koluna girip onu öfkeli aynasızların arasından çıkardı. Prullière'di bu, Nana'yı tanımıştı. Adam tek söz etmeden, ıssız Rougemont Sokağı'na saptı; kız burada derin bir soluk aldı, öylesine bitkin düşmüştü ki, adamın koluna girmek zorunda kaldı. Kız ona teşekkür bile etmiyordu.

— Hadi, hadi toparlan artık, dedi sonunda adam... Gel daireme çıkalım.

Hemen yakında, Bergère Sokağı'nda oturuyordu. Kız hemen doğruldu.

— Hayır, istemiyorum.

Bunun üzerine adam kabalaştı:

— İyi ama bunu herkesle yapıyorsun... Neden istemiyorsun ki?

— İstemiyorum işte.

Nana'ya göre bu tavrı her şeyi ortaya koyuyordu. Fontan'ı, bir dostuyla aldatamayacak kadar çok seviyordu. İşin içinde haz bulunmadığına, sırf gereksinmeden yapıldığına göre öbürlerinin önemi yoktu. Bu salakça direniş karşısında Prullière, aşağılandığını hisseden yakışıklı bir erkeğin alçaklığını gösterdi.

— Peki yavrum, dedi. Ama ben seninle aynı yöne gitmiyorum sevgilim, başının çaresine bak...

Ve yanından ayrılınca, Nana yeniden korkmaya başladı. Montmartre'a dönebilmek için yolunu uzatarak dolambaçlı sokaklardan geçti, dükkânların önünden dimdik yürüyor, bir erkek yaklaşıncı sapsarı kesiliyordu.

Ve Nana,ertesi gün, bir gün önce yaşadığı büyük korkunun sarsıntısını henüz atlatamadan teyzesine giderken, Batignolles'deki ıssız sokaklardan birinde Labordette'le burun buruna geldi. Bu karşılaşma önce ikisinin de canını sıkmış gibiydi. Her zamanki gibi gönül alıcı davranan genç adam

bazı gizli işler çeviriyordu. Yine de ilk toparlanan o oldu, bu güzel karşılaşmadan ötürü sevinç çılgılığı attı. Doğrusu, herkes hâlâ Nana'nın ortadan yok oluşuna şaşıyordu. Hepsi onu arıyor, eski dostları sıkıntıdan patlıyordu. Derken, babacan bir tavır takınıp öğüt vermeye başladı.

— Aramızda kalsın ama sevgilim, bu iş çığrından çıktı... Herkes birine âşık olabilir. Ama işi bu noktaya vardırmaq, hem elindeki avucundakini yedirmek, hem de karşılığında her gün kötek yemek! Ne oldu, en erdemli kadın ödölüne adaylığını mı koydun?

Nana sıkıntılı bir ifadeyle onu dinliyordu. Bununla birlikte, Kont Muffat'ı kafese koyduğı için kurum satan Rose'dan söz açınca gözleri parladı. Kendi kendine mırıldandı:

— Ben isteseydim...

Labordette hemen, iyi niyetli bir dost olarak aralarını bulmayı önerdi. Kız istemedi. Bunun üzerine genç adam başka bir konuya geçti. Bordenave'ın, Fauchery'nin bir oyununu sahneye koyduğunu söyledi, oyunda Nana için harika bir rol vardı.

— Nee! Benim de rol alacağım bir oyun demek! diye haykırdı şaşkınlıkla. Adam bu oyunda rol alıyor ve bana hiçbir şeyden bahsetmiyor!

Bunu derken Fontan'ın adını ağzına almıyordu. Zaten az sonra yatıştı. Bir daha tiyatroya dönmeyecekti. Ama Labordette'in aklı buna yatmamıştı, gülümseyerek üsteliyordu.

— Biliyorsun, ben güvenilirmez bir adam değilim. Senin Muffat'ını bu işe hazırlarım, tiyatroya geri dönersin, ben de adamı elinden tutup sana getiririm.

— Hayır istemem! diye karşılık verdi kız kararlılıkla.

Sonra yanından ayrıldı. Kendi kahramanlığı karşısında duygulandı. Yine de, Muffat kendisi için para ödese de bunu herkese yayacak kadar hödük bir adam değildi. Bununla birlikte, bir şey dikkatini çekti: Labordette de ona Francis'in

verdiği öğüdü yinelemişti. Akşam, Fontan döndüğünde ona Fauchery'nin oyununu sordu. Adam iki aydır Variétés'deki oyunda rol alıyordu. Peki ama neden kendisine bundan söz etmemişti?

— Ne rolü? dedi homurdanırcasına. Sakın soylu hanımefendi rolü olmasın? Kendini yetenekli sanıyorsun galiba! İyi ama yavrum, sen o rolün altında ezilirdin... Gerçekten çok gülünçsün!

Bu söz Nana'yı derinden yaraladı. Fontan bütün gece boyunca Madam Mars diyerek onunla dalga geçti. Fontan üstüne geldikçe kendine hâkim oluyor, onu kendi gözünde çok yüce ve sevdalı bir kadına dönüştüren tutkunluğun asaletinin verdiği acı hazzı tadıyordu. Fontan'ın geçimini sağlamak için başka erkeklerle birlikte olmaya başladığından beri, onca yorgunluğa ve tiksintiye karşın onu daha çok seviyordu. Fontan, bedelini ödediği günahı, yediği onca tokada rağmen vazgeçemediği bir ihtiyaca dönüşüyordu. Adamsa bu uysal hayvanı gördükçe giderek azıttıyordu. Nana, Fontan'ın sinirlerini bozuyor ve içinde onun iyiliğini dahi umursamayacak kadar büyük bir nefret uyandırıyor. Bosc kendisini dostça uyardığında anlaşılmaz bir nedenle avaz avaz bağıırıyor, Nana'nın da, o güzel akşam yemeklerinin de umurunda olmadığını, elindeki yedi bin frankı başka bir kadına armağan ederek onu her an evden atabileceğini söylüyordu. Nitekim ilişkileri böyle bitti.

Nana bir akşam saat on bire doğru eve döndüğünde kapıyı kilitli buldu. Bir kez çaldı, yanıt yok; ikinci kez, yine yok. Oysa içeriden ışık sızıyor, Fontan da ona aldırmadan içeride dolaşıyordu. Kız gittikçe kızarak, adama seslenerek kapıyı çalmaya devam etti. Sonunda Fontan'ın ağır ve yavvan sesi işitildi, tek bir söz etti:

— Lanet olası!

Nana kapıyı iki eliyle yumrukladı.

— Lanet olası!

Kapıyı kıracakmış gibi vurdu.

— Lanet olası!

Ve bir çeyrek saat boyunca kapıyı sarsan yumruklarına aldığı tek yanıt aynı homurtu, aynı küfürdü. Sonunda, Nana'nın vazgeçmeyeceğini anlayınca ansızın kapıyı açtı, kollarını kavuşturup eşikte dikildi, aynı serinkanlı kabalıkla:

— Lanet olası, bu gürültüyü ne zaman keseceksiniz... dedi. Ne istiyorsunuz? Uyumamıza izin vermeyecek misiniz? Görüyorsunuz ki konuğum var.

Gerçekten de yalnız değildi. Nana, parasını kendisinin ödediği mobilyaların ortasında, Bouffes Tiyatrosu'nda çalışan dağınık sarı saçlı, küçücük gözlü küçük kızı gördü, kız çoktan soyunmuştu. Bu sırada Fontan dışarı bir adım atmış, kalın parmaklarını mengene gibi açmış, hışımla üstüne geliyordu.

— Çek git, yoksa gebertirim!

Bunun üzerine Nana sinirli hıçkırıklara boğuldu. Korkup kaçtı. Bu kez kendisi kapı dışarı ediliyordu. O öfkeli halinde, birden aklına Muffat geldi; doğrusu, onu böyle kovacak adam Fontan olmamalıydı.

Kaldırımında ilk aklına gelen, misafiri yoksa gidip Satin'de yatmak oldu. Kızı evinin önünde buldu, ev sahibi onu da sokağa atmıştı; ev eşyası onun olduğu için, hiç hakkı olmadığı halde kapıya kilit vurdurmuştu; Satin yeminler ediyor, adamı karakola şikâyet etmekten söz ediyordu. Ancak bu arada saat on ikiye geldiğinden, yatacak bir yer bulmak gerekiyordu. Ve Satin gece bekçilerini bu işe karıştırmayı akıllıca bulmadığından, Nana'yı Laval Sokağı'nda dayalı döşeli bir otel işleten hanıma götürdü. Onlara, penceresi avluya bakan, daracık bir oda verdiler. Satin sürekli olarak:

— Madam Robert'in evine gidebilirdim, deyip duruyordu. Her zaman için bana ayıracağı küçük bir odası vardır... Ama yanımda sen varken olmaz... Kadın gülünç derecede kıskanç. Geçen akşam beni dövdü.

Odalarına kapandıklarında, Nana henüz sakinleşmemişti, yine hıçkırıklara boğuldu ve Satin'e belki yirmi kez Fontan'ın yaptığı pisliği anlattı. Satin büyük bir anlayışla dinliyor, gönlünü alıyor, erkeklere lanetler yağdırarak Nana'dan çok daha fazla tepki gösteriyordu.

— Ah domuzlar, ah! Pis domuzlar! Görüyorsun ya, işin yok artık bu domuzlarla!

Sonra Nana'nın soyunmasına yardım etti, her şeyi gözetten, her sözü dinleyen küçük bir hanım gibi çevresinde dönüp durdu. Cilveli bir sesle durmadan:

— Hadi yatalım pisiciğim, diyordu. Yatakta kendimizi daha iyi hissederiz... Ah, ah! Üzülmekle aptallık ediyorsun! Öteden beri erkeklerin hepsinin salak olduklarını söylüyorum! Düşünme artık onları... Ben seni çok seviyorum. Küçük sevgilinin hatırı için artık ağlama.

Ve yatakta, Nana'yı yatıştırmak için hemen kollarının arasına aldı. Artık Fontan adını duymak istemiyordu; sevgilisi bu adamın adını anmaya kalkıştığında, sevecen çocuksu bir güzellikle, dağınık saçlarıyla, yüzünde sevimli bir öfke gülücüğüyle bir öpücük kondurup onu susturuyordu. Bunun üzerine Nana, bu yumuşacık sarmalanmanın etkisiyle yavaş yavaş ağlamayı kesti, o da duygulanmış bir halde Satin'i okşuyordu. Saat ikiye vurduğunda, mum hâlâ yanıyor; ikisi de kısık sesle, kikir kikir gülüyor, birbirlerine sevgi dolu sözler söylüyorlardı.

Ancak, ansızın otelde kopan patırtı üzerine Satin yarı çıplak doğrulup kulak kabarttı.

— Aynasızlar! dedi solgun bir yüzle. Hey Tanrı'nın cezası, hiç talihimiz yokmuş! İşte şimdi hapı yuttuk!

Polislerin otellere yaptıkları baskınları belki yirmi kez anlatmıştı. O gece Laval Sokağı'na sığınırken bu hiç akıllarına gelmemişti. Nana aynasız sözcüğünü duyar duymaz kendini kaybetmişti. Yataktan atladı, koşarak aşağı atlamaya kararlı bir çılgın gibi pencereyi açtı. Neyse ki küçük

avlunun üzeri camla kaplıydı ve pencerenin hemen yanında bir tel kafes vardı. Bunun üzerine hiç duraksamadı, bacağını pencerenin kenarından aşırđı, geceliğini uçura uçura, kalçalarına gecenin esintisi vura vura karanlığa dalıp gitti.

— Dur gitme, deyip duruyordu korkuya kapılan Satin. Öleceksin.

Sonra kapının yumruklandığını duyunca hemencecik kendi halinde bir kız tavrı takındı, pencereyi örttü, arkadaşının giysilerini bir dolaba tıktırdı. Yazgısına şimdiden boyun eğmişti, aslında fişlenirse bu korkusunu yeneceğini düşünüyordu. Uykudan yeni uyanmış gibi yaptı, yüksek sesle esnedi, söylendi, sonunda kirli sakallı bir bıçkına kapıyı açtı; adam ona:

— Ellerinizi uzatın... dedi. Hiç iğne izi yok, demek çalışmıyorsunuz. Hadi öyleyse giyinin, dedi.

— İyi ama ben terzi değilim, gümüş parlaticısıyım, dedi Satin küstahça.

Ancak tartışmanın bir işe yaramayacağını bildiğinden sakince giyindi. Otelde çığlıklar atılıyor, kızın biri kapılara yapışıyor, kendisini götürmelerine direniyordu; sevgilisiyle yatan bir erkek aynasızların sorularına yanıt veriyor, yanındaki kadınsa onuru çiğnenmiş dürüst biriymiş gibi davranıyor, Emniyet Müdürlüğü'nü mahkemeye vermekten söz ediyordu. Bir saat boyunca merdivenlerde ağır ayakkabıların gürültüsü yankılandı, kapılar yumruklandı, kısık sesli tartışmalar hıçkırıklara boğuldu, duvarları yalayıp geçen etek hışırtıları işitildi, alabildiğine nazik, ufak tefek sarışın bir komiserin emrindeki üç polisin ansızın uykularından uyandırdığı bir yığın kadın ite kaka götürüldü. Ardından otel büyük bir sessizliğe gömüldü.

Kimse ismini vermediği için Nana kurtulmuştu. Korkudan ödü patlamış bir halde, titreye titreye, el yordamıyla odaya döndü. Tel örgünün yırttığı çıplak ayakları kanıyordu. Uzun süre, kulak kabartarak yatağın kenarında oturdu.

Ancak sabaha karşı içi geçti. Ama saat sekizde uyanınca hemen otelden çıkıp teyzesine koştu. Zoé'yle birlikte kahvaltısını hazırlayan Madam Lerat onu bu saatte böyle yüzü gözü allak bullak, kir pas içinde görünce hemen olup biteni kavradı.

— Hah, tamam işte! diye bağırdı. Ben sana karnının derisini yüzer dememiş miydim? Neyse, gel içeri, kapım sana her zaman açıktır.

Zoé de saygılı bir içtenlikle mırıldanarak ayağa kalkmıştı:

— Sonunda hanımefendimizi geri verdiler.. Ben zaten geri gelmesini bekliyordum.

Madam Lerat, bir annenin çocuğuna göstereceği en büyük bilgeliğin bu olduğunu söyleyerek, Nana'nın hemen küçük Louis'yi öpmesini istedi. Zavallı hastalıklı Louis'cik hâlâ uyuyordu. Nana oğlanın sıracalı, sapsarı yüzüne eğildiğinde, son ayların bütün sıkıntıları gelip boğazında düğümlendi.

Tutulduğu son hıçkırık nöbeti içinde:

— Zavallı yavrum, zavallı yavrum! deyip duruyordu.

IX

Variétés'de *Küçük Düşes*'in provaları yapılıyordu. Birinci perde iyi kötü toparlanmış, ikinciye başlanmıştı. Sahnenin önündeki eski koltuklara yerleşen Fauchery ile Bordenave tartışıyorlar; suflör Cossard Baba, hasır bir iskemleye oturmuş, ağzına bir kurşunkalem almış, elyazması metni karıştırıyordu.

— Eee? Daha ne bekliyoruz? diye haykırdı Bordenave ansızın, elindeki kalın değneği öfkeyle yere vurarak. Bana baksana Barillot, provaya neden başlanmıyor?

— Mösyö Bosc ortadan kayboldu, diye karşılık verdi yardımcı yönetmenlik görevini üstlenen Barillot.

Bunun üzerine kızılca kıyamet koptu. Herkes Bosc'a seslenmeye başladı. Bordenave küfürler yağdırıyordu.

— Tanrı cezasını versin! Hep aynı şey. İstediğin kadar zil çal, insanlar hep olmamaları gereken yerdeler... Üstelik saat dörtten sonra çalışmalarını isterseniz homurdanmaya başlarlar.

Bu sırada Bosc hiçbir şey olmamış gibi sakince geri döndü.

— Ne var? Ne istiyorsunuz? Demek sıra bende! İyi ama söylemeliydiniz... Peki Simonne, sen repliğini söyle: “Hah işte konuklar geliyor,” ve ben de içeri giriyorum... İyi ama nereden gireceğim?

— Elbette kapıdan, dedi canı sıkılan Fauchery.

— İyi de, kapı nerede?

Bunun üzerine Bordenave, yeniden küfürler yağdırmaya, değneğiyle döşeme tahtalarını dövmeye girişerek Barillot'ya yüklendi.

— Lanet olsun! Kapı yerine kullanılması için şuraya bir iskemle konmasını söylemiştim. İşe her gün yeniden başlamak gerekiyor... Barillot? Barillot nerede? Biri daha yok oldu! Birer birer sıvışıyorlar!

Barillot küfür yağmuru altında sessizce, iskemleyi getirdi. Ve prova kaldığı yerden devam etti. Kürküne sarılmış, şapka takmış Simonne, mobilyaları düzenleyen hizmetçi rolünü oynuyordu. İşini yarıda kesip:

— Biliyorsunuz hiç ısınamıyorum, ellerimi kürkümün içinde tutuyorum.

Sonra sesini değiştirip hafif bir çığlık atarak Bosc'u karşıladı: "Bak hele! Kont hazretleri gelmiş. Sayın Kont, ilk gelen sizsiniz, hanımefendi çok sevinecek."

Bosc'un ayağında çamurlu bir pantolon, sırtında sarı bir yağmurluk vardı, boynuna kocaman bir atkı dolamıştı. Elleri ceplerinde, başında eski bir şapka, hiç rol yapmadan, güçlüklerle yürüyerek, boğuk bir sesle yanıt verdi: "Isabelle, hanımınızı rahatsız etmeyin; ona sürpriz yapmak istiyorum."

Prova devam ediyordu. Koltuğuna gömülüp suratını asan Bordenave onları bıkkın bir ifadeyle dinliyordu. Sinirlenen Fauchery yerinde duramıyor, içinden her saniye araya girmek geliyor, ama kendini tutuyordu. Derken, arkasındaki boş ve karanlık salonda bir fısıltı işitti.

— Orada mı? diye sordu Bordenave'a doğru eğilerek.

Bordenave başını evet anlamında salladı. Nana önerilen Géraldine rolünü kabul etmeden önce oyunu görmek istemişti, çünkü yine bir yosmayı canlandırmakta tereddüt ediyor, iffetli bir kadını oynamak istiyordu. Bordenave'a karşı sözcülüğünü üstlenen Labordette'le birlikte localardan birinin karanlığında saklanıyordu. Fauchery göz ucuyla onu aradı, sonra provayı izlemeye devam etti.

Yalnız sahne önü aydınlatılmıştı. Bir masanın üzerinde, tırabzanların kenarında yanan, bir yansıtıcıyla ışığı sadece ön sıralara düşen gaz lambası yarı karanlıkta sonuna dek açılmış sarı bir gözü andırıyor, garip bir kederle alevleniyordu. Cossard daha iyi görebilmek için, elde yazılmış metni ışığa uzatıyor, bu da kamburunu iyice ortaya çıkarıyordu. Bordenave'la Fauchery bile karanlıkta kalmıştı. Büyük bir geminin ortasında, bir direğe çivilenmiş sokak lambasının ışığında, yalnız birkaç metrekarelik bir alan içinde oyuncuların gölgeleri garip biçimler alıyordu. Sahnenin geri kalanı, yıkılan bir binadan, ortası delinmiş bir kilise nefinden yükselen dumanı benzer bir dumanla kaplıydı; merdivenler, çerçeveler, dekorlarla tıka basa doluydu, bunların arasındaki solgun resimler moloz yığını andırıyordu; asılı duran fonlar büyük bir eskici dükkânının kirişlerine tutturulmuş paçavraları andırıyordu. En tepedeyse, bir pencereden sızan güneş ışığı, üst bölümdeki karanlığı altın sarısı bir şeritle kesiyordu.

Sahnenin gerisindeki oyuncular sıralarının gelmesini beklerken repliklerini konuşuyor, sesleri yavaş yavaş yükseliyordu.

— Şuraya bakın! Susar mısınız siz! diye uludu Bordenave öfkeyle koltuğundan fırlarken. Tek sözcüğü bile duyamıyorum... Konuşmak istiyorsanız dışarı çıkın; biz çalışıyoruz... Bana bak Barillot, gene konuşurlarsa herkese ceza yazarım!

Bir an sustular. Yerleştirilmeye hazır ilk dekor olan bahçenin bir köşesinde, kaba saba iskemlelere ve bir sıraya oturmuş küçük bir grup oluşturuyorlardı. Fontan ile Prullière, Folies-Dramatiques Tiyatrosu yönetmeninin çok yüksek paralar önerdiği Rose Mignon'la konuşuyorlardı. Derken biri bağırırdı:

— Düşes! Saint-Firmin! Hadi düşes ve Saint-Firmin girsin!

Prullière ancak ikinci seslenmeden sonra Saint-Firmin olduğunu anımsadı. Düşes Hélène'i oynayan Rose, onunla birlikte sahneye girmek üzere çoktan yerini almıştı. Yaşlı

Bosc, sahnenin gıcırdayan altı boş tahtalarında ayaklarını sürüye sürüye oturduğu yere dönüyordu. O gelince, Clarisse sıranın yarısını ona ayırmak için kenara çekildi.

— Neden böyle uluyup duruyor? dedi Bordenave'dan söz ederek. Az sonra kibarlaşacak oysa... Artık sinirleri bozulmadan bir oyun sahneleyemiyoruz.

Bosc omuz silkti. Sövgülere hiç aldırılmıyordu. Fontan mırıldanıyordu:

— Oyunun başarısız olacağını hissediyor. Ahmakça bir oyun.

Sonra yeniden Rose'un hikâyesine dönüp Clarisse'e sordu:

— Folies'dekilerin tekliflerinde samimi olduklarına inanıyor musun? Gecede üç yüz frank, hem de yüz oyun boyunca. Neden acaba bir de kır evi önermiyorlar! Karısına üç yüz frank verseler, Mignon Bordenave'ı hemen ortada bırakırdı!

Clarisse üç yüz franka inanıyordu. Bu Fontan hep arkadaşlarını çekiştirirdi! Derken Simonne araya girdi. Titriyordu. Hepsi atkıları boyunlarında, önleri sıkıca ilikli bir halde sahnenin iç karartıcı soğuk ortamına aldırılmadan kafalarını kaldırıp tepedeki güneşe baktılar. Dışarıda bulutsuz kasım göğünün altında buz gibi bir hava vardı.

— Üstelik ocakta da ateş yok! dedi Simonne. İğrenç bir şey bu, gittikçe pintileşiyor! Kendi payıma gitmek istiyorum doğrusu, hastalanmaya niyetim yok.

— Susun be! diye haykırdı Bordenave yeniden gök gürültüsünü andıran bir sesle.

Bunun üzerine, birkaç dakika boyunca sahnede yalnız oyuncuların anlaşılmasız replikleri işitildi. Ellerini kollarını belli belirsiz oynatıyor, kendilerini yormamak için tekdüze bir sesle konuşuyorlardı. Bununla birlikte, bir repliğe vurgu katmak istediklerinde gözleri salona kayıyordu. Önlerinde, penceresiz bir ambara hapsedilmiş toz bulutunu andıran puslu bir karanlığın dalgalandığı uçsuz bucaksız bir boşluk uzanıyordu. Işıkları söndürülmüş, sahnenin ölgün ışığıyla

aydınlanan salon uykuya dalmış, insanı kederlendiren, tedirgin eden bir biçimde silinip gitmişti. Tavanda, resimler koyu karanlığa gömülmüştü. Sağda solda, kumaş kaplamaları korumak için ön locaların tepesinden sarkıtılmış geniş külrengi örtüler görölüyordu ve kılıflar, tırabzanların kadifesi üzerine atılmış bez parçaları, balkonlara âdeta iki kat kefen geçirerek, karanlığı soluk renkleriyle kirleterek uzayıp gidiyordu. Bu solukluğun ortasında, kırmızı kadifeleri kararmış koltukların meydana getirdiği lekeler ve katların ana hatlarını belli eden locaların koyu girintileri şöyle böyle seçiliyordu. İndirilmiş büyük avize küpeleriyle orkestra yerini dolduruyor, tiyatrodakilerin taşındığı, izleyicinin geri dönüşsüz bir yolculuğa çıktığı izlenimi veriyordu.

Yanlışlıkla bir yosmanın evine düşmüş küçük düşesi canlandıran Rose tam bu sırada sahne kenarındaki ışıklara doğru ilerledi. Ellerini havaya kaldırdı, bir yas evi kadar kederli bu boş ve karanlık salona bakarak insanı hayran bırakacak biçimde yüzünü buruşturdu. “Aman Tanrım! Ne garip insanlar!” dedi yaratacağı etkiden emin bir vurguyla.

Nana gizlendiği locanın dibinde, kocaman bir şala sarınmıştı ve bakışlarını Rose’dan ayırmıyordu. Labordette’e dönüp alçak sesle sordu:

— Geleceğinden emin misin?

— Kesinlikle eminim. Görünüşü kurtarmak için kuşkusuz Mignon’la birlikte gelecektir... O gelir gelmez Mathilde’in soyunma odasına çıkarsın, ben de onu yanına getiririm.

Kont Muffat’dan söz ediyorlardı. Bu, Labordette’in tarafsız bölgede ayarladığı bir görüşmeydi. Art arda gelen iki başarısızlık sonrasında maddi durumu bozulan Bordenave’la ciddi bir konuşma yapmıştı. Kontun desteğini kazanmak isteyen, ondan borç para koparmayı düşleyen Bordenave, tiyatrosunu bu işe katmakta, Nana’ya yeni oyunda görev vermekte acele etmişti.

— Peki ne diyorsun şu Géraldine rolüne? diye ekledi Labordette.

Ama kıpırdamadan duran Nana yanıt vermedi. Yazarın Beaurivage dükünün, karısını operaların yıldızı sarışın Géraldine'le aldatma hikâyesini anlattığı birinci perdeden sonra, ikinci perdede Düşes Hélène, bir maskeli balo akşamı, bu yosmaların kocalarını hangi sihirli güçle tavlayıp avuçlarında tuttuklarını öğrenmek üzere operacı kadının evine geliyordu. Onları tanıştıran da ileride onu yoldan çıkarmayı planlayan yakışıklı kuzeni Oscar de Saint-Firmin'di. Ve ilk ders olarak, büyük bir şaşkınlıkla Géraldine'in, dükün arabacısıyla, kendinden geçmiş halde tartışmasına tanıklık ediyordu; kız şöyle bağıırıyordu: "Yaa pek güzel! Tamam, işte insanlarla böyle konuşmak gerekir!" Géraldine'in perde boyunca başka sahnesi yoktu. Düşese gelince, merakından ötürü cezalandırılması gecikmiyordu: Yaşlı ve yakışıklı Baron Tardiveau onu hafıfmeşrep bir kadın sanıp çevresinde dolaşmaya başlıyordu; Beaurivage'sa diğer köşedeki dinlenme koltuğunda Géraldine'i öpüyor, onun gönlünü alıyordu. Géraldine rolü henüz kimseye verilmediğinden, Cossard Baba onun metnini okumak üzere ayağa kalkmıştı ve elinde olmadan aşırı hevesli davranıyor, Bosc'un kollarında Géraldine rolünü canlandırıyordu. Prova böyle sürerken, her şey iç karartıcı bir tekdüzelik içinde akıp giderken, Fauchery ansızın koltuğundan fırladı. O ana dek kendini tutmuştu, ama artık iyice öfkelenmişti: — Olmuyor, olmuyor! diye haykırdı.

Oyuncular durdu, elleri iki yana sarktı. Fontan yüzünde dünya umurunda değilmiş gibi bir edayla surat asarak sordu:

— İyi ama nedir olmayan?

— Kimse kendini oyuna vermiyor! Hayır, hiç vermiyor! diye sürdürdü Fauchery ve elini kolunu sallayarak, sahneyi boydan boya arşınlayarak, bu sahneyi canlandırmaya girişti. Bakın Fontan, siz, Tardiveau'nun öfkelenmesini doğru kavrayın; düşesi yakalamak üzere, şöyle eğilmelisiniz... Rose, sen de tam bu sırada çabucak şöyle geçiyorsun; ama sakın daha erken geçme, öpücük sesini duyduğun anda...

Burada sözünü kesti, açıklamalarının yarattığı heyecanla Cossard'a bağırdı:

— Bana bak Géraldine, hadi öp... Daha güçlü, daha güçlü! Herkes işitsin sesini!

Cossard Baba, Bosc'a dönüp dudaklarını şaklattı:

— Tamam! Öpücük dediğin öyle olur! dedi amacına ulaşan Fauchery. Evet, bir öpücük daha... Görüyor musun Rose, bu arada geçmeye vakit buluyorum, bunun üzerine hafif bir çığlık atıyorum: “Şuraya bak, onu öptü.” Ama bunun için, Tardiveau'nun şöyle durması gerekir... Beni duyduunuz mu Fontan, sahneye dönün. Hadi bakalım! Bir daha deneyin, hep birlikte.

Oyuncular sahneyi baştan aldılar; ama Fontan rolünü o kadar isteksizce canlandırıyor ki, hiçbir şey yolunda gitmedi. Fauchery tam iki kez, her seferinde daha da coşarak uyarılarını yinlemek zorunda kaldı. Hepsi onu asık suratla dinliyor, bir an sanki onlardan amuda kalkarak yürümelelerini istemiş gibi birbirlerine bakıyor, sonra beceriksizce yeniden oyuna başlıyor, ama kısa süre sonra ipleri koparılmış kuklalar gibi duruyorlardı.

— Yoo hayır, bu kadarı fazla benim için, hiçbir şey anlamıyorum, dedi sonunda Fontan o küstah ses tonuyla.

Bordenave'ın dudakları kilitlenmişti. Gaz lambasının solgun ışığı altında, koltukta iyice kaykılmıştı, sadece gözlerine dek indirilmiş şapkasının tepesi gözüküyor, kendi haline bırakılmış değneği göbeğinde duruyordu; onu gören uyuduğunu sanabilirdi. Ansızın dikildi:

— Bak yavrum, çok aptalca bu! dedi Fauchery'ye sakince.

— Nee! Aptalca mı? diye bağırdı sapsarı kesilen yazar. Aptal sizsiniz sevgili dostum!

Bunun üzerine Bordenave köpürmeye başladı. Aptal sözünü birkaç kez yineledi, daha etkili bir şeyler aradı, “salak”, “sersem” sözcüklerini buldu. Böyle giderse, izleyici ıslıklar, perde tamamlanamazdı. Ve Fauchery, her yeni sahnede ara-

larında yinelenen ağır sözlere aldırmadan ona kaba herif deyinince Bordenave çileden çıktı. Değneğini fırıl fırıl çeviriyor, danalar gibi böğürüyor, avaz avaz bağırıyordu:

— Bırakın Tanrı aşkına! Kafamı şişirmeyin... Çeyrek saattir saçmalıklarla uğraşıyoruz... Evet efendim, saçmalıklarla. Mantiğa aykırı bu. Bana bak Fontan, sen kıpırdamıyorsun. Sen Rose, şöyle hafif bir hareket yapıyorsun, daha fazla değil, tamam mı ve aşağı iniyorsun... Tamam, şimdi yürüyün bakalım. Cossard, siz de öpün.

Bunun üzerine işler daha karmaşık bir hal aldı. Sahne düzelmemişti. Bordenave ayağa kalkmış, fili andıran gövdesiyle kaşını gözünü oynatıyor, Fauchery ise acıyarak omuz silkip dalga geçiyordu. Derken, Fontan işe karışmak istedi. Bosc bile birtakım öğütler vermeye kalktı. Bitkin düşen Rose kapı yerine kullanılan iskemleye çökmüştü. Kimse artık ne yaptığını bilmiyordu. Üstüne üstlük, sırasının geldiğini sanan Simonne bütün bu karışıklığın ortasında sahneye girdi; işte bu Bordenave'ı iyice çileden çıkardı, fırıl fırıl dönen değnek küt diye kızın kalçasına indi. Yattığı kadınları prova sırasında sık sık pataklardı. Kız öfkeli bir çılgılık atıp kaçtı:

— Hey Tanrı'nın cezası, ders olsun bu sana! Biraz daha canımı sıkarsanız, dükkânı kapatır giderim!

Fauchery tiyatrodan ayrılmak üzereymiş gibi, şapkasını kafasına iyice oturtmuştu; ama çıkmadı, sahnenin dibinde bekledi ve Bordenave'ın yerine oturduğunu görünce, kan ter içinde geri geldi. O da geçip öbür koltuğa oturdu. Salondaki ağır sessizlik altında, bir süre hiç kıpırdamadan yan yana durdular. Oyuncular yaklaşık iki dakika beklediler. Herkes ağır bir işi yeni bitirmişçesine bitkindi.

— Peki devam edelim, dedi sonunda Bordenave tam anlamıyla yatışmış olarak, her zamanki ses tonuyla.

— Evet, devam edelim, diye yineledi Fauchery, bu sahneyi yarın yeniden deneriz.

Ve koltuklarına yayıldılar, prova her zamanki kayıtsızlığıyla, sıkıntılı akışıyla devam etti. Yöneticiyle yazar arasındaki atışma sürerken Fontan ve diğerleri sahnenin dibinde, gösterişsiz iskemlelerin ve sıranın üzerinde epey gülüp eğlenmişlerdi. Ama Simonne kalçasına yediği değneğin acısıyla sesi hıçkırıklarla kesilerek geri gelince, hemen oyuna döndüler, senin yerinde olsak şu domuzu gırtlaklardık dediler. Kızcağız gözlerini silerken başıyla onaylıyordu; zaten artık tamamdı, bu adamı bırakıyordu, zaten Steiner bir gün önce, “Gel seni yıldız yapayım,” demişti. Clarisse’in ağzı bir karış açık kaldı, bankacının meteliği kalmamıştı ki; buna karşılık Prullière gülmeye başladı ve bu aşağılık Yahudi’nin, Landes Tuz Madenleri’nin hisselerini ortaya sürdüğünde Rose’la dolaştığı günleri anımsattı. Zaten o sırada kafasında yeni bir proje vardı, Boğaz’ın altına bir tünel açılacağını söylüyordu.⁸ Simonne kulak kabartmış, konuşulanları ilgiyle dinliyordu. Clarisse’e bir haftadır hop oturup hop kalkıyordu. Gaga’nın saygıdeğer kollarına atarak kurtulduğu şu hayvan Faloiseli varlıklı bir amcanın mirasına konacaktı! Kızın işi bitikti, öteden beri hep avcunu yalamıştı. Ve şu Bordenave pisliği de, sanki Géraldine’i oynayamazmış gibi ona topu topu elli satırlık uyduruk bir rol vermişti! Oysa hep bu rolü düşünüyor, Nana’nın rolü geri çevireceğini umuyordu.

— Peki ya ben? dedi canı çok sıkılan Prulliére. Rolüm iki yüz satırı geçmiyor. Bu rolü geri çevirmeyi düşündüm... Saint-Firmin'i oynamak bana yakışır mı? Üstelik o ne üslup çocuklar! Biliyor musunuz, bu oyun tam bir hüsrarla sonuçlanacak!

Tam bu sırada, Barillot Baba'yla konuşmakta olan Simonne, soluk soluğa geri geldi:

—Biliyor musunuz Nana salonda.

— Nerede? dedi Clarisse hızla ayağa kalkarak.

8 Sultan Abdülaziz'in İstanbul Boğazı tüp geçit projesi (Tünel-i Bahri). (e.n.)

Söylenti bir anda bütün tiyatroya yayıldı. Herkes eğilmiş aşağı bakıyordu. Bir an provaya ara verilmiş gibi oldu. Ama hiç kımıldamadan oturan Bordenave aniden haykırdı:

— Ne var, ne oluyor? Bitirin şu perdeyi... Siz diptekiler, sessiz olun, bu ne gürültü!

Nana, hâlâ ön locanın kenarından oyunu izliyordu. Labordette iki kez konuşmaya yeltenmişti; ama kız sabırsızlanmış, dirseğiyle dürterek onu susturmuştu. Tam ikinci perde tamamlanmak üzereyken tiyatronun dibinde iki gölge belirdi. Nana gürültü etmemeye çalışarak ayaklarının ucuyla aşağı inerken, sessizce Bordenave'ı selamlayan Mignon'u ve Kont Muffat'yı tanıdı.

— Hah işte geldiler! diye mırıldandı içinin rahatladığını belli edercesine derin bir soluk alarak.

Rose Mignon son repliğini söyledi. Bunun üzerine Bordenave üçüncüye geçmeden, ikinci perdeyi yeniden oynamak gerektiğini belirtti ve provayı bırakıp aşırı bir neza-ketle Kont'u karşıladı; o arada Fauchery çevresine toplanmış oyuncularla ilgileniyormuş gibi yaptı. Ellerini arkasında bir-leştiren Mignon, gözlerini sinirlenmiş gibi görünen karısından ayırmadan hafif ısıklık çalıyordu.

— Ne dersin, yukarı çıkıyor muyuz? diye sordu Labor-dette Nana'ya. Seni soyunma odasına yerleştirip onu almaya ineyim.

Hemen ön locadan ayrılan Nana orkestraya yakın kol-tukların arasından el yordamıyla geçti. Ancak, karanlıkta sıvışırken onu fark eden Bordenave sahne gerisindeki, içinde gece gündüz gaz lambası yanan daracık koridorda onu ya-kaladı. Ve işi kızıştırmak üzere, hemen yosma rolünden söz etmeye başladı.

— Ne diyorsun? Ne rol ama! O ne poz! Tam sana göre... Yarın gel provaya katıl.

Nana soğuk bir ifadeyle durdu. Üçüncü perdeyi izlemek istiyordu.

— Üçüncü perde mi, harikaa! Düşes evde yosmalığa kalkışıyor, bu duruma tiksinen Beaurivage kendine çekidüzen veriyor, tam bu sırada Tardiveau geliyor ve gülünç bir şekilde kendini bir dansçı kadının evinde sanıyor...

— İyi de, bu arada Géraldine ne yapıyor? diyerek sözünü kesti Nana.

— Géraldine mi? diye yineledi azıcık canı sıkılan Bordene. Onun pek uzun olmayan ama önemli bir sahnesi var... İnan bana, tam sana göre diyorum, kabul ediyor musun?

Kız gözünü dikmiş ona bakıyordu. Sonunda:

— Birazdan konuşuruz, dedi.

Ve merdivende kendisini bekleyen Labordette'in yanına gitti. Bütün tiyatro onu tanımıştı ve herkes fısıldaşıyordu. Prullière onun geri dönmesine şaşırılmış, Clarisse rol elinden gider diye çok kaygılanmıştı. Fontan'a gelince, soğuk bir ifadeyle umurunda değilmiş gibi davranıyordu, çünkü bir zamanlar kendisini sevmiş bir kadını dövmek ona yakışmazdı; oysa aslında, nefrete dönüşen geçici tutkusuyla, iğrenç beğenilerinin sapkınlığı nedeniyle kendini adanmış olmasından, kızın güzelliğinden, hiç istemediği o birliktelikten ötürü kıza dış biliyordu.

O arada, Labordette geri gelip Kont'a yaklaşıncı, Nana'yı görür görmez işkillenen Rose bir anda her şeyi anladı. Muffat canını çok sıkıyordu ama böyle yüzüstü bırakılma düşüncesi onu çileden çıkardı. Genellikle bu gibi konuları kocasıyla konuşmazdı, ama sessizliğini bozup Mignon'a sertçe:

— Olup biteni görüyor musun? dedi. İnan bana, Steiner'e yaptığını yaparsa onun gözünü oyarım!

Mignon her şeyi bilen bir adam tavrıyla, kendinden emin bir edayla sakince omuz silkti.

— Sussana sen! diye mırıldandı. Susar mısın lütfen!

O işini biliyordu. Muffat'sının öfkesini yatıştırmıştı, onun Nana'dan gelecek küçücük bir işaretle, kendisini bir halı gibi kızın ayaklarının altına atmaya hazır olduğunu his-

sediyordu. Böyle tutkulara karşı koymak imkânsızdı. Erkekleri iyi tanıdığı için artık sadece bu durumdan en iyi biçimde yararlanmayı düşünüyordu. Beklemek gerekiyordu. O da bekliyordu.

— Rose sahneye! diye bağırdı Bordenave. İkinci perdeyi tekrarlıyoruz.

— Hadi git! dedi Mignon. Bu işi bana bırak.

Ardından alaycı bir ifadeyle, Fauchery'e oyunuyla ilgili iltifatlar yağdırmayı eğlenceli buldu. Ama ne muhteşem bir oyundu; yalnız, o iri yarı kadın neden bu kadar iffetliydi? Bu durum kişiliğiyle çelişiyordu. Ve sonra, Géraldine'in bunak âşığı Beaurivage dükü için kimi seçtiğini sorarak dalga geçti. Fauchery, kızacak yerde hafifçe gülümsedi. Ancak Muffat'ya kaçamak bir bakış atan Bordenave'in canının sıkılmış olduğunu fark edince, Mignon hemen kendini toparlayıp ciddileşti.

— Başlıyor muyuz? diye haykırıyordu Bordenave. Lanet olsun! Hadi Barillot! Ne duruyorsun? Bosc yok mu ortada? Demek beni hiç umursamıyor!

Bosc gürültüsüz patırtısız geldi. Labordette, Kont'u soyunma odasına götürürken prova yeniden başladı. Muffat, Nana'yı yeniden göreceği için tir tir titriyordu. Bozuşmalarından sonra büyük bir boşluğa düşmüş, alışkanlıklarının altüst olmasıyla daha çok acı çekeceğini düşünerek kendisini Rose'a götürmelerine ses çıkarmamıştı. Zaten yaşadığı şaşkınlıkla, kontese bir açıklama yapmaktan kaçınarak, Nana'yı aramayı kendine yasaklayarak her şeyi unutmak istemişti. Saygınlığının kızı unutmasını gerektirdiğini düşünüyordu. Oysa bir kurt içini kemiriyor, Nana anılarla, teninin şehvetiyle, esinlediği yeni, karmaşık, biraz babacan duygularla yeniden gönlünü fethediyordu. O korkunç sahne silinip gidiyor, Fontan artık gözünün önüne gelmiyor, Nana'nın, karısının başkasıyla yattığını söyleyerek kendisini kapı dışarı etmiş olmasına aldırılmıyordu. Bütün bunlar boş birer

anı olup uçmuş; geriye acısı her geçen gün soluğunu kesecek kadar boğazını sıkan bir cendere kalmıştı. Aklına çocukça şeyler geliyor, kendini suçluyor; Nana'yı gerçekten sevmiş olsaydı, kız onu asla aldatmayacaktı, böyle düşünüyordu. Sonunda yüreğindeki daralma dayanılmaz hale geldi, çok mutsuz oldu. Şimdi her şeye göz yummasını sağlayan o körü körüne arzunun yerini, eski bir yaranın depresmesi, kadına duyduğu kıskanç tutku, yalnız ona, saçlarına, ağzına, hiç aklından çıkmayan bedenine duyduğu ihtiyaç almıştı. Sesi- nin tınlayışını anımsadığında, tüm bedeni ürperiyordu. Bir cimrinin titizliğiyle, sonsuz bir incelikle arzuluyordu onu. Bu aşk yüreğini öyle bir acıyla kaplamıştı ki, Labordette'in bir randevuyu ima eden ilk sözlerini işittiğinde engel olama- dığı bir hamleyle onun kollarına atılmış, sonra kendisi gibi saygın biri için alabildiğine gülünç kaçan bu davranışından utanmıştı. Oysa Labordette her şeyin farkındaydı. Merdi- venlerde Kont'tan ayrılırken, su gibi akıp giden yalın söz- cüklerle inceliğini bir kez daha kanıtladı:

— İkinci katta, sağdaki koridor, tek yapacağınız kapıyı itmek.

Muffat tiyatronun bu sessiz köşesinde tek başınaydı. Sanatçıların fuayesinden geçerken, açık kapılardan, gün ışı- ğının altında kirliliğinden ve eskimişliğinden âdeta utanan büyük odanın dağınıklığı gözüne çarpmıştı. Ama sahnenin karanlığından ve uğultusundan uzaklaşırken onu asıl şaşırtan, bir akşam, gaz dumanlarının ortasında her kattan bir yığın kadının koşuşturduğunu gördüğü merdiven boşluğ- nun derin sessizliği, göz alan aydınlığıydı. Locaların ıssız, koridorların boş olduğu fark ediliyordu, ne bir insan, ne de gürültü vardı; basamakların hizasındaki dört köşe pen- cerelerden sızan soluk kasım güneşi, yukarıdan aşağı süzü- len ölüm dinginliğinin ortasında uçuşan toz taneciklerinin arasına sarı huzmelerini gönderiyordu. Bu dinginlik ve ses- sizlik onu mutlu etti, soluklanmaya çalışarak, merdivenleri

ağır ağır çıktı; yüreği küt küt atıyor, iç çekip gözyaşı dökem bir çocuk gibi davranmaktan korkuyordu. Bunun üzerine, birinci katın sahanlığında, kimse tarafından görülmeyeceğinden emin olduğunda sırtını duvara dayadı ve mendilini dudaklarına götürerek iyice aşınmış basamaklara, sürtünen ellerle parlamış tırabzana, yer yer dökülmüş badanaya, çalışan kızların uyudukları bu loş ikinci saatinde uzayıp giden bu genelev sefaletine bakmaya başladı. İkinci kata geldiğinde, basamakların birine kıvrılıp yatmış iri kızıl tüylü kedinin üstünden atlamak zorunda kaldı. Bu kedi, kadınların her akşam geride bıraktıkları tavsamış, ekşimiş kokular içinde uyuklayarak tek başına tiyatroyu bekliyordu.

Gerçekten de, sağ koridordaki soyunma odasının kapısı hafif aralıktı. Nana bekliyordu. Pasaklı Mathilde'in hiç temizlemediği odasında sağa sola saçılmış yarı boş krem kavanozları, yağlı bir tuvalet masası, hasırı üzerine kan dökülmüş gibi kırmızıya boyanmış bir iskemle vardı. Duvarlardaki ve tavandaki kâğıtlara sabunlu su sıçramıştı. Ekşimiş lavanta suyundan yayılan kokunun keskinliği yüzünden Nana pencereyi açtı. Bir dakika kollarını pencereye dayadı, aşağıda, karanlığa gömülmüş daracık avluda hışımla taşları süpüren Madam Bron'u görebilmek için eğildi. Panjurlardan birine yerleşmiş bir kanarya kulakları tırmalayan bir sesle ötüyordu. Ne caddedeki arabaların, ne de yan sokaklardan geçenlerin gürültüsü işitiliyordu, ortalığı bir taşra dinginliği kaplamıştı, güneşin uykuya çekildiği geniş bir alan uzayıp gidiyordu. Yukarı bakınca, pasajın küçük binalarını, ıslıl ıslıl parlayan camekânlarını görüyordu; tam karşısındaysa Vivienne Sokağı'nın, arka cepheleri boş gibi duran, sessizce yükselen evleri vardı. Taraçalar kat kat sıralanmıştı, bir fotoğrafçı çatıya mavi camdan kocaman bir kafes oturtmuştu. Görünüşü çok hoştu doğrusu. Nana kendinden geçmişti, kapıya vurulduğunu hisseder gibi oldu. Geri dönüp seslendi:

— Girin!

Kontu görünce pencereyi kapattı. Hava artık o kadar sıcak değildi, ayrıca Madam Bron'un her şeyi ısıtmasına gerek yoktu. Birbirlerine ciddi bir ifadeyle bakıyorlardı. Adamın olduğu yerde kaskatı kesilmiş, yüreği daralmış bir şekilde durduğunu gören Nana gülmeye başladı:

— Demek sonunda geldin, koca sersem! dedi.

Kont heyecandan donmuş gibiydi. Nana'ya "hanımefendi" diye hitap etti; onu yeniden gördüğüne çok sevinmişti. Nana ortamı ısıtmak için daha içten davrandı.

— Boşuna saygınlık taslama. Beni görmek istemedin mi? İki yabancı gibi davranmayalım... İkimiz de hatalı davran-dık. Ama neyse, kendi payıma ben seni bağışlıyorum!

Ve bir daha bu konuyu açmamaya karar verdiler. Kont kızın dediklerini başıyla onaylıyordu. Gittikçe yatışıyor ama dilinin ucuna gelen laf kalabalığına rağmen hiçbir şey söyle-yemiyordu. Bu soğukluğa şaşırان Nana cilveli bir içtenlikle:

— Neyse, sen mantıklı adamsın, diye ekledi dudakların-da hafif bir gülümsemeyle. Madem barıştık, el sıkışıp dost kalalım.

— Nasıl, dost mu? diye mırıldandı Kont ansızın.

— Evet öyle, belki aptalca gelecek ama senin saygılı yak-laşımına değer veriyordum... Şimdi artık birbirimize her şeyi açıkladık, bundan sonra karşılaştığımızda, hiç değilse ah-makça davranmayız...

Adam sözünü kesecekmiş gibi yaptı.

— İzin ver de sözümü bitireyim... Hiçbir erkek beni her-hangi bir şeyle suçlayamaz, anlıyor musun? İşe seninle baş-lamak canımı sıkıyordu... Herkesin kendine göre bir gururu var canım.

— İyi ama mesele bu değil! diye haykırdı Kont. Otur da beni dinle.

Ve çıkıp gitmesinden korkarak kızı odadaki tek iskem-leye itti. Kendisi, gittikçe artan bir telaşla odanın içinde do-laşıyordu. Kapalı penceresine güneş vuran küçük soyunma odasında, dışarıdan gelen en küçük bir gürültünün bozma-

dığı ılık bir dinginlik vardı. Sustukları zaman, sadece kanar-
yanın, uzaklardan gelen flüt sesindeki iniş çıkışları andıran
keskin şakıması işitiliyordu.

— Dinle, dedi kızın önünde dikilerek; seninle yeniden
birlikte olmak için geldim... Evet, yeniden başlamak istiyor-
um. Bunu biliyorsun, benimle neden böyle konuşuyorsun?
Cevap ver. Kabul ediyor musun?

Nana başını öne eğmişti, tırnağıyla kırmızı lekeyi kazıyor-
du. Ve Muffat'ın kaygılı olduğunu anladığından, hiç acele
etmiyordu. Sonunda ciddi bir yüz ifadesiyle başını kaldırdı,
güzel gözlerine hüznü bakışlar yerleştirmeyi başarmıştı.

— Hayır yavrum, olamaz. Sana yeniden bağlanamam.

— İyi ama neden? diye geveledi yüz kasları anlatılmaz bir
acıyla gerilen Muffat.

— Neden mi? Ulu Tanrım! Öyle işte... Mümkün değil,
hepsi bu. İstemiyorum.

Kont alev alev yanan gözlerle ona birkaç saniye daha
baktı. Sonra dizlerinin bağı çözüldü, döşemeye çöktü. Kız
sıkıntılı bir ifadeyle şunu eklemekle yetindi:

— Yoo hayır! Çocuklaşma lütfen!

Oysa Muffat çoktan çocuklaşmıştı. Ayaklarına kapan-
mış, beline sarılmıştı, başını dizlerinin arasına, yüzünü teni-
ne gömüyordu. Böylece Nana'nın kokusunu alıp, elbisesinin
ince kumaşının altında kadife gibi yumuşak bedenini yeni-
den elinin altında hissedince tepeden tırnağa ürperdi; bacak-
larının arasına girmek istercesine yükleniyor, iyice kendin-
den geçiyor, ateş gibi yanıyor, tir tir titriyordu. Eski iskemle
çatırdıyordu. Ekşimiş havanın içinde, basık tavanın altında
arzu yüklü hıçkırıklar bastırılıyordu.

— Peki ya sonra? diyordu Muffat'ın bu yakınlaşmasına
izin veren Nana. Bu yaptıkların hiçbir işe yaramaz. Çünkü
mümkün değil... Hey ulu Tanrım! Ne kadar çaylaksın!

Derken Muffat yatıştı. Ama hâlâ yerdeydi, kızı bırakmı-
yor, kesik kesik:

— En azından sana vereceğim armağanı dinle... diyordu. Monceau Parkı'nda senin için bir konak beğendim. Bütün isteklerini yerine getireceğim. Sana tek başıma sahip olabilmek için bütün servetimi vereceğim. Evet, tek bir koşul olacak: Bir tek ben olacağım anlıyor musun? Ve yalnız benim olmaya razı olacaksın! Ah, ah! Seni dünyanın en güzel, en varlıklı kadını yapacağım: arabalar, elmaslar, süslü giysiler...

Nana, adamın önerdiği her şeye kibirli bir edayla, hayır anlamında başını sallayarak yanıt veriyordu. Ama ayağının dibine daha başka neler sereceğini bilemeyerek tüm parasını onun evine getireceğini söylediğini duyunca sabrı tükenir gibi oldu.

— Tamam, dizlerimi kurcalamayı bitirdin mi? Ben iyi yürekli bir kıyım, bensizliğin seni böyle hasta ettiğini görünce bir an için ses çıkarmadım; ama artık yeter, öyle değil mi? Bırak da kalkayım. Yoruyorsun beni.

Sıyrılıp kurtuldu. Ayağa kalkınca da:

— Hayır, hayır, hayır.. İstemiyorum, dedi.

Bunun üzerine Kont güçlükle toparlandı ve kolu kanadı kırılmış bir halde iskemleye çöktü, sırtını dayayıp yüzünü ellerinin arasına aldı. Bu kez Nana odayı arşınılıyordu. Bir an için duvarlardaki lekeli kâğıda, yağ kaplı tuvalet masasına, solgun bir güneşin vurduğu o kir pas içindeki deliğe baktı. Sonra gelip Kont'un karşısına dikildi, alabildiğine dingin bir ses tonuyla konuştu:

— Çok garip, varlıklı erkekler paralarıyla her şeye sahip olabileceklerini sanıyorlar.. İyi de, ya ben istemiyorsam? Senin armağanların bana vız gelir. Bana Paris'i versen, yine hayır, her zaman hayır.. Görüyor musun, burası hiç temiz değil. Böyle bir yerde seninle yaşamak hoşuma gidiyor olsaydı, bunu çok sevimli bulabilirdim; ama insanın içinden gelmiyorsa, insan senin saraylarında sıkıntıdan geberir.. Para mı? Zavallı köpeğim, benim de bir yerlerde üç beş kuruşum var! Ben paranın üstünde tepinirim, üstüne tükürürüm!

Bunu derken yüzü tiksintiyle buruşuyordu. Sonra duygulu bir sesle, dalgın dalgın ekledi:

— Ama paradan daha değerli bir şey biliyorum... Ah! Bana istediğimi verselerdi...

Adam ağır ağır başını kaldırdı, gözlerinde küçük bir umut ışığı belirdi.

— Yoo, sen bu isteğimi yerine getirmezsın, diye ekledi Nana; bu iş seninle ilgili değil, zaten bu yüzden sözünü ediyorum... Şurada oturmuş dostça konuşuyoruz... Ben şu oyunda iffetli kadını oynamak istiyorum.

— Hangi iffetli kadını? diye mırıldandı şaşırın Kont.

— Hangi kadını olacak? Düşes Hélène'i elbette! Géraldine'i oynayacağımı sanıyorlarsa avuçlarını yalarlar! Beş para etmez bir rol, tek sahne, o kadar! Zaten asıl sorun bu değil. Yosmaları oynamaktan bıktım. Sürekli yosma rolünü canlandırırsam elimden başka bir şey gelmez sanacaklar. Sonunda insanın canını sıkıyor ama ben işin aslını biliyorum, beni kötü yetiştirilmiş bir kız sanıyorlar... Evet yavrum! Ama parmaklarını gözüme sokuyorlar. Seçkin olmak istedim mi, âlâsını yaparım! Bak istersen.

Pencereye kadar geriledi, sonra göğsünü şişire şişire, adımlarını tarta tarta atarak, patilerinin çamurlanmasından korkan, ürkek ürkek çevresine bakınan koca bir tavuk gibi geri geldi. Adam gözleri hâlâ yaşlı, acısını delip geçen bu apansız güldürü sahnesi karşısında ağzı bir karış açık, ona bakıyordu. Nana hünerlerini sergilemek için bir süre daha gezindi, hafiften gülümsüyor, göz kapaklarını indirip kaldırıyor, eteğini savuruyordu; gelip yeniden karşısına dikildi:

— Nasıl? Oldu değil mi?

— Oo, hem de nasıl, diye geveledi gözleri buğulu Muffat şaşkınlıkla.

— İffetli kadını oynarım diyorsam oynarım! Evde denedim ben bu işi, hiçbir kadında bendeki kadar erkekleri umursamayan bir düşes edası yoktur; sana göz ucuyla baka-

rak önünden geçtiğim zamanki halimi gördün mü? Bu ifade insanın damarlarında akar... Ayrıca, artık iffetli kadını oynamak istiyorum; hep bunu düşünüyorum, çok bahtsızım, böyle bir rolü canlandırmalıyım, anlıyor musun?

Tutkulu arzusunun verdiği acıyla gerçekten sarsılmış, çok heyecanlanmış, sesi sertleşmiş, yeniden ciddileşmişti. Muffat'ysa, hâlâ art arda aldığı hayır cevaplarının etkisiyle bir şey anlamadan bekliyordu. Bir sessizlik oldu. Boş tiyatronun dinginliğinde sinek vızıltısı bile işitilmiyordu.

— Bilmiyorsun, diye sürdürdü ansızın, bu rolü almamı sen sağlayacaksın.

Adamın ağzı açık kaldı. Sonra umutsuz bir el hareketiyle:

— İyi ama bu olanaksız! Sen kendin bu işin benimle ilgili olmadığını söylüyordun.

Kız omuz silkerek sözünü kesti.

— Aşağı inip Bordenave'a bu rolü istediğini söyleyeceksin... Bu kadar saf olma! Bordenave'ın paraya ihtiyacı var. Sende de pencereden savuracak kadar bol para olduğuna göre, ona borç vereceksin.

Ve Muffat'nın hâlâ tereddüt ettiğini görünce köpürdü.

— Tamam, anladım, Rose'u kızdırmaktan korkuyorsun... Yere kapanıp ağladığında, sana bu kadından söz etmedim; ama söyleyecek çok şeyim var... Evet, bir kadına ömür boyu sevgi sözü verildiğinde, ertesi gün ilk önüne gelene sarılılmaz... Evet! Beni en çok inciten bu oldu, çok iyi anımsıyorum! Zaten şekerim, Mignonların artıklarında lezzet arama! Dizlerime kapanmadan önce o pis insanlarla ilişkini kesmen gerekmiyor muydu?

Kont hafif itirazlarla durumu geçiştirmeye çalışıyordu, sonunda düzgün bir tümce kurmayı başardı.

— Rose umurumda bile değil, onun rolünü hemen çalarım.

Nana bu konudaki ısrarından hoşlanmış gibiydi. Devam etti:

— Peki senin canını sıkan nedir? Bu tiyatronun sahibi Bordenave... “Ondan başka, bir de Fauchery var,” mı diyecaksin?

Sesini alçalttı, işin can alıcı noktasına yaklaşıyordu. Muffat gözlerini yere dikmiş susuyordu. Taitbout Sokağı’nda bir kapının altında geçirdiği o korkunç gecede yanıldığını umarak, zamanla kendini yatıştırarak, Fauchery’nin sık sık gelip Kontes’le görüşüğünü unutmaya çalışmıştı. Ancak adama karşı içinde hâlâ gizli bir öfke, bir tiksinti vardı.

— İyi ama, Fauchery iblisin ta kendisi değil ki! deyip duruyordu Nana bir şeyler, âşıkla koca arasında işlerin ne durumda olduğunu öğrenmeye çalışarak. Fauchery sorun çıkarmazdı. İnan bana, aslında iyi çocuktur.. Ne diyorsun, anlaştık mı? Bunu benim için istediğini söylersin.

Böyle bir önerinin düşüncesi bile Kont’a isyan ettirdi.

— Hayır, hayır, asla olmaz! diye bağırды.

Nana bekledi. “Fauchery senin hiçbir isteğine hayır diyemez,” tümcesi dilinin ucuna geliyordu; ama bunun biraz ağır kaçacağını hissediyordu. Yalnız hafifçe gülümsedi ve ne gariptir, bu gülümseme dile getirmediği tümceyi söylüyordu. Gözünü kaldırıp ona bakan Muffat’nın canı sıkıldı, yüzü sarardı, gözlerini yeniden önüne eğdi.

— Ah, ah! diye mırıldandı Nana sonunda. Hiç de hoşgörülü değilsin.

— Yapamam! dedi Kont, yüreği daralarak. Ah sevgilim, istediğin her şeyi yaparım, ama bu olmaz!

Bunun üzerine Nana tartışmayı sürdürerek vakit kaybetmedi. Küçük elleriyle adamın başını geriye yatırdı, eğildi, dudaklarını dudaklarına yapıştırdı, uzun uzun öptü. Adam tepeden tırnağa ürperdi, gözlerini yummuş, kızın dudakları altında tir tir titriyordu. Nihayet Nana onu doğrulttu.

— Hadi git, dedi sadece.

Kont kalktı, kapıya yöneldi. Nana tam çıkarken koşup ona sarıldı, kedi gibi sokulgan, alçakgönüllü bir tavırla, yumuşacık çenesini yelegine sürttü.

— Nerede bu konak? diye sordu az önce elinin tersiyle ittiği şeyleri geri isteyen küçük bir kızın utanmış, güleç yüzüyle.

— Villiers Caddesi'nde.

— Arabalar var mı?

— Evet.

— Peki dantelli giysiler? Elmaslar?

— Evet.

— Ah minnoşum benim, ne kadar iyisin! Biliyorsun ya, az önce öyle davranmam kıskançlıktandı... Ve bu kez yemin ederim, ilk seferki gibi olmayacak, çünkü artık bir kadına gerekenleri biliyorsun. Her şeyi veriyorsun, değil mi? Öyleyse başka kimseye ihtiyacım kalmaz... Al bak! Artık hepsi senin! Bu da, bu da, bu da!

Ellerini, yüzünü öpücük yağmuruna tuttuktan sonra Muffat'yı gönderdiğinde derin bir soluk aldı. Hey ulu Tanrım, ne pis bir koku vardı şu pasaklı Mathilde'in soyunma odasında! Kış güneşinde, taşra odalarının bu dingin sıcaklığında her şey yolundaydı aslında; ama daha başka tatsız şeylerin yanında, çürümüş lavanta kokuyordu. Pencereyi açtı, yeniden dirseklerini dayadı, vakit geçirmek için pasajın camekânlarına bakmaya başladı.

Muffat merdivenleri sendeleyerek, beyni zonklayarak indi. Şimdi ne söyleyecekti? Kendisini ilgilendirmeyen bu işe neresinden başlayacaktı? Sahneye yaklaştığında bir tartışmaya kulak misafiri oldu. İkinci perde tamamlanıyor, Fauchery'nin repliklerinden birini çıkarmaya kalktığı Prulliére küplere biniyordu.

— Onu çıkaracaksanız, hepsini çıkarın, böylesi çok daha iyi! diye bağırdı. Zaten topu topu iki yüz satırlık rolüm var, şimdi bir satırı daha gidiyor! Hayır bıktım bu işten, rolü geri veriyorum.

Cebinden buruşmuş küçük bir defter çıkardı, titreyen ellerinde evirip çevirdi, Cossard'ın kucağına fırlatıyormuş gibi yaptı. İçindeki fırtınayı gizleyemese de, bir çizgiye dönüşmüş

dudakları, alev alev yanan gözleri, acı çeken gururu sapsarı yüzünü allak bullak ediyordu. İzleyicinin taptığı Prullière böyle iki yüz satırlık bir role çıkacaktı ha?

— Bana uşak rolü de verebilirdiniz! diye ekledi kederli bir ifadeyle.

— Yapmayın Prullière, biraz anlayışlı olun, diyordu onun localar üzerindeki etkisini bilen Bordenave adamı kollayarak. Yine sorun çıkarmayın... Etkileyici bir şeyler buluruz sizin için. Öyle değil mi Fauchery? Etkileyici bir şeyler eklersiniz onun için... Hatta üçüncü perdede, bir sahneyi uzatırız.

— Öyleyse, perdeyi indirin sözünü de bana verin... Bunu bana borçlusunuz.

Fauchery sesini çıkarmayarak söylediğini kabul etmiş gibi göründü, bunun üzerine Prullière pek hoşnut olmasa da oyun defterini cebine koydu. Bosc ve Fontan, bu tartışmaya son derece kayıtsız kalmışlardı: Herkes kendi işine bakmalıydı, bu iş onları ilgilendirmezdi.

Oyuncular Fauchery'nin etrafına toplandılar, övgüler bekleyerek sorular yağdırdılar; bu arada Mignon, gözünü geri dönmesini beklediği Kont'tan ayırmadan, Prullière'in son yakınmalarını dinlemişti.

Kontsa tartışmaya karışmamak için geri döndüğü karanlığın içinde, sahnenin dibinde durup kalmıştı. Ama onu fark eden Bordenave hemen yanına geldi.

— Ne tuhaf insanlar değil mi! diye mırıldandı. Ah Sayın Kont, bunlardan neler çektiğimi bilemezsiniz. Hepsi birbirinden kibirli, üstelik de birbirinden dolandırıcı, işleri güçleri dolap çevirmek, ne mutlu ki bunların üstesinden geliyorum... Neyse, bağışlayın, bir an için kendimden geçtim.

Sustu, bir anlık sessizlik oldu. Muffat konuyu açmak için bir bahane arıyordu. Hiçbir şey bulamadı, sonunda bu işten bir an önce kurtulabilmek üzere her şeyi apaçık anlattı.

— Nana düşesi oynamak istiyor.

Bordenave olduğu yerde sıçrayıp bağırdı:

— Hadi canım siz de! Delilik bu!

Sonra Kont'a baktı, adamı o kadar solgun, o kadar allak bullak buldu ki, hemen yatıştı.

— Lanet olsun! demekle yetindi.

Ve yeni bir sessizlik oldu. Aslında umurunda bile değildi. O tumbul Nana'nın düşes rolüne çıkması belki de epey hoş olurdu. Ayrıca, böylelikle Muffat'yı avucunun içine alırdı. Dolayısıyla hemen kararını verdi ve dönüp seslendi:

— Fauchery!

Kont, Bordenave'ı durdurmaya çalıştı. Fauchery onu iştmemişti. Fontan onu perdenin kenarına çekmişti ve Tardiveau'yu nasıl canlandıracağını anlatıyordu. Fontan, Tardiveau'yu bir Marsilyalı olarak düşünüyor ve anlatırken Marsilya şivesiyle konuşuyordu. Upuzun replikleri art arda sıralıyordu; nasıl, böylesi iyi değil miydi? Bunları aslında kendisinin de pek emin olmadığı bir tarzda anlatıyordu. Ama Fauchery'nin kendini soğuk bir ifadeyle dinlediğini, bazı şeylere karşı çıktığını görünce bir anda canı sıkıldı. Pekâlâ! Rolün ruhunu kavrayamadığına göre, herkesin iyiliği için oynamaması çok daha doğru olurdu.

— Fauchery! diye bağırdı Bordenave yeniden.

Bunun üzerine genç adam, bu kadar erken yaşta emekliye ayrıldığı için yüreği yaralanan oyuncudan kurtulduğuna sevinerek koştu.

— Burada durmayalım, diye ekledi Bordenave. Gelin beyler.

Meraklı kulaklardan korunmak üzere onları sahnenin arkasına, aksesuarların bulunduğu odaya götürdü. Şaşırان Mignon arkalarından bakakaldı. Odaya birkaç basamakla iniliyordu. İki penceresi avluya bakan dört köşe bir odaydı. Kirli camlardan içeriye, alçak tavanın daha da solgunlaştırdığı bir bodrum ışığı vuruyordu. Odada, her yanı kaplayan sepetler içinde, akla gelebilecek her türlü ıvır zıvır, ünlü es-kiciler sokağı Lappe'taki bir satıcıya yakışır eşyalar duru-

yordu; odaya tabaklar, süslü karton kupalar, eski kırmızı şemsiyeler, İtalyan testileri, her türlü sarkaçlı saat, tepsiler, hokkalar, ateşli silahlar, şiringaların yarattığı tasvir edilemez bir karmaşa hâkimdi; bütün bunlar, sağı solu kırılmış, orası burası kopmuş bir halde, tozlar içinde üst üste yığılmıştı. Ve elli yıldan beri oynanan oyunların eski kalıntılarının yığıldığı bu nemli karton, demir ve bez dağından dayanılmaz bir koku yükseliyordu.

— Girin, girin, diyordu Bordenave. Burada hiç değilse baş başa kalırız.

Canı çok sıkılan Kont, teklifi tek başına halletmesi için birkaç adım atıp yönetmeni yalnız bıraktı. Fauchery şaşkınlıkla bakıyordu:

— Neler oluyor? diye sordu.

— Durum şu, dedi Bordenave sonunda. Aklımıza bir şey geldi... Ama sakın hemen tepki verme. İş çok ciddi... Düşesi Nana'nın oynamasına ne dersiniz?

Yazarın ağzı bir karış açık kaldı. Sonra patladı.

— Hayır, işte bu olmaz! Şaka yapıyorsunuz, değil mi? Herkes kahkahalarla güler buna.

— İyi ya, gülmelerinde ne kötülük olabilir? Üzerinde düşünün sevgili dostum... Bu fikir Sayın Kont'un pek hoşuna gitti.

Muffat sakın görünmek üzere, tozlu rafların birinden ne olduğunu kestiremediği bir şey almıştı. Bu, kulpu alçıyla onarılmış bir rafadan yumurta fincanıydı. Farkına varmadan fincanı avucunda tutarak yanlarına yaklaşıp mırıldandı:

— Evet, evet, çok iyi olur doğrusu.

Fauchery ansızın sabırsızlıkla elini sallayarak Kont'a döndü. Kontun oyununa karışmaya hiç hakkı olmadığını açıkça söyledi:

— Yoo, asla olmaz! Nana istediğiniz yosmayı oynayabilir ama iffetli bir kadını, olacak şey değil!

— İnanın bana yanıyorsunuz, diye karşılık verdi gittikçe cesaretlenen Muffat. Nitekim az önce bana iffetli bir hanımı canlandırdı...

— Nerede yaptı bu işi? diye sordu şaşkınlığı gittikçe artan Fauchery.

— Yukarıda, soyunma odalarının birinde... Doğrusu, duruşu seçkin bir kadınıninki gibiydi! Hele bir yandan bakışı var ki... Bilirsiniz canım, yanınızdan geçerken şöyle göz ucuyla size bakar...

Ve karşısındaki beyleri ikna etme ihtiyacıyla elindeki yumurta fincanıyla Nana'yı taklit etmek istedi. Şaşkınlıkla ona bakan Fauchery durumu kavramıştı ve artık öfkelenmiyordu. Onun alaycı, acıyan bakışlarını hisseden Kont, yanakları hafifçe kızararak Nana'yı taklit etmekten vazgeçti.

— Ulu Tanrım! Olabilir elbet, diye mırıldandı yazar gönül alıcı bir ifadeyle. Belki de bu rolü çok iyi canlandırır... Ama rol zaten birine verildi. Onu Rose'dan geri alamayız.

— Aman, sorun yeter ki bu olsun, dedi Bordenave, ben bu işin çaresine bakarım.

Bunun üzerine, ikisinin kendisine karşı birleştiklerini, Bordenave'ın bu işte gizli bir çıkarı olduğunu sezen genç adam, kolay teslim olmamak için birden eskisinden daha büyük bir şiddetle karşı çıkıp bu konuşmayı sona erdirmek istedi.

— Yoo hayır, hayır! Rol boş olsaydı bile, asla ona vermezdim... Anlaşıldı mı? Rahat bırakın beni! Oyunumu kendi elimle iki paralık etmek istemem!

Ortalığı sıkıntılı bir sessizlik kapladı. Orada bulunmasının bir anlamı kalmadığını fark eden Bordenave uzaklaştı. Kont başı önde dikiliyordu. Büyük bir çabayla başını kaldırdı, ciddi bir ses tonuyla:

—Peki bunu sizden bir yardım olarak rica etsem? diye sordu.

— Yapamam, bunu yapamam, deyip duruyordu çaresiz kalan Fauchery.

Bunun üzerine Muffat'nın sesi daha da sertleşti.

— Çok rica ederim... Bu rolün ona verilmesini istiyorum!

Ve bakışlarını Fauchery'ye sabitledi. Genç adam, tehdit içeren bu bakış karşısında boyun eğdi, gevelemeye başladı:

— Tamam, ne isterseniz yapın, vız gelir... Ama aşırıya kaçıyorsunuz! Göreceksiniz, göreceksiniz...

Bunun üzerine ortam daha da gerildi. Fauchery sepetlerden birine sırtını dayamış, sinirli sinirli ayağını yere vuruyordu. Muffat elinden bırakmadığı yumurta fincanını dikkatle inceliyor gibiydi.

— Bir yumurta fincanı bu, dedi yanına gelen Bordenave havayı değiştirmek üzere.

— Vay canına, gerçekten de yumurta fincanıymış, diye yineledi Kont.

— Bağışlayın, toz içinde kaldınız, dedi Bordenave yumurta fincanını raflardan birine geri koyarken. Anlarsınız ya, her gün tozlarını almaya kalksak üstesinden gelemeyiz... Bu yüzden burası hiç de temiz değil. Üstelik ne karmaşa, öyle değil mi? İster inanın ister inanmayın, bugün bile para ederler. Şunlara bir baksanıza.

Avludan vuran yeşilimsi ışıktaki Muffat'ı sepetlerin arasında dolaştırıyor, gülerek verdiği adla bütün bu eskici yığınyla ilgilenmesini sağlamaya çalışarak ona aksesuarların adlarını sayıyordu. Sonra, Fauchery'nin yanına geldiklerinde, neşeli bir ifadeyle:

— Beni dinleyin, dedi, mademki anlaştık, bu işi uzatmayalım... Hah, Mignon da burada zaten.

Mignon bir süredir koridoru arşınılıyordu. Bordenave'nin sözleşmelerini değiştirmekle ilgili ilk sözleri üzerine küplere bindi; bu alçaklıktı, karısının geleceğiyle oynamak istiyorlardı, hayır, buna karşı çıkacaktı. Bordenave'sa, hiç istifini bozmadan gerekçelerini sıralıyordu; rol Rose'a uygun değildi, onu *Küçük Düşes*'ten sonra sahneye koymayı düşündüğü operete saklayacaktı. Ama Mignon'un bağırmaı sürdür-

düğünü görünce, ansızın Folies-Dramatiques Tiyatrosu'nun Rose'a yaptığı tekliften söz ederek anlaşmayı bozmayı önerdi. Bunun üzerine bir an için şaşırان Mignon, sözü edilen teklifi inkâr etmeden, paraya pula aldırmadıklarını söyledi; karısına Düşes Hélène rolü verilmişti, bu yüzden servetini kaybetmesi gerekse de bu rolü oynayacaktı; bu bir saygınlık, onur meselesiydi. Bu doğrultuda devam eden tartışma uzayıp gitti. Bordenave dönüp dolaşıp aynı gerekçeye geliyordu: Folies-Dramatiques, Rose'a yüz gösteri boyunca her gece üç yüz frank önerdiğine, kendi tiyatrosundaysa yüz elli frankla yetindiğine göre, sözleşmesini bozmayı kabul ettiği an bir çırpıda on beş bin frankı cebe indirecekti. Mignon da sanata verdiği değerden vazgeçmiyordu: Rolün karısından alındığını duyanlar ne derdi? Demek ki rolü canlandırmakta yetersiz kalmıştı ve onun rolü bir başkasına verilmişti; dolayısıyla büyük bir haksızlık doğacak, sanatçının itibarı sarsılacaktı. Yoo hayır, hayır, olamazdı! Ün servetten önce gelirdi! Derken, ansızın bir çözüm yolu önerdi: Rose sözleşmeyi bozduğu zaman, on bin frank tazminat ödeyecekti: Tamam işte, kendisine on bin frank verirlerse, Rose hemen Folies-Dramatiques'teki rolü kabul edecekti. Bordenave bu teklif karşısında şaşakaldı, gözünü bir an bile Kont'tan ayırmayan Mignon'sa sakın sakın bekliyordu.

— Bu durumda her şey yoluna giriyor demektir, diye mırıldandı içi rahatlayan Muffat, anlaşabiliriz.

— Ama hayır! Bu çok saçma bir teklif! diye bağırdı Bordenave, bir işadının dürtülerine sahipti, bu nedenle öfkelenmişti. Demek Rose'u göndermek için on bin frank! Bana kahkahalarla gülerler!

Kontsa durmadan başını sallayarak ona öneriyi kabul etmesini buyuruyordu. Bordenave biraz daha duraksadı. Sonunda, kendi cebinden çıkmayacak olsa bile, on bin frankın üzüntüsüyle kabaca ekledi:

— Neyse tamam. En azından sizden kurtulmuş olacağım.

Fontan çeyrek saattir avludan onları dinliyordu. Çok meraklanmış, gelip oraya gizlenmişti. Olup biteni anlayınca, hemen yukarı çıkıp büyük bir keyifle Rose'a haberi verdi. Tamam işte, defteri dürülmüş, üstüne bir çarpı atılmıştı. Rose aksesuar odasına koştu. Herkes sustu. Kız dört adama baktı. Muffat başını öne eğdi, Fauchery kızın sorgulayan bakışlarına omuz silkerek yanıt verdi. Mignon'a gelince, Bordenave'la yeni anlaşmanın ayrıntılarını tartışıyordu.

— Ne var, ne oluyor? diye sordu Rose aceleyle.

— Yok bir şey, dedi kocası. Bordenave rolünü geri alabilmek için on bin frank veriyor. Rose ufacık yumruklarını sıkırmıştı, yüzü sapsarıydı, titriyordu. İş konusunda tiyatro yöneticileriyle ya da sevgilileriyle yapılacak anlaşmaları imzalamayı kocasına bırakmaya alışık olan kadın, tüm bedenini sarsan bir başkaldırıyla adamın yüzüne baktı. Ve bir kırbaç gibi kocasının suratında şaklayan şu çığlıktan başka söyleyecek bir şey bulamadı:

— İşe bak! Sen alçağın önde gidenisin!

Sonra çekip gitti. Şaşakalan Mignon arkasından koştu. Neler oluyordu? Karısı aklını mı kaçırmıştı? Ona alçak sesle bir yandan on bin, öbüründen on beş bin frank geleceğini, bu işten yirmi beş bin frank kazançlı çıkacaklarını anlatıyordu. Harika bir iş çeviriyorlardı! Zaten, Muffat onu terk ediyordu; doğrusu, kanadından bu son tüyü koparmak çok hoş olurdu. Boğazı düğümlenen Rose hiç ağzını açmıyordu. Bunun üzerine Mignon küçümseyerek karısını kadınca üzüntüsüyle baş başa bıraktı. Yanında Muffat ve Fauchery'yle sahneye dönen Bordenave'a:

— Sözleşmeyi yarın sabah imzalarız, dedi. Para hazır olsun.

Labordette'in durumdan haberdar ettiği Nana da tam bu sırada bir kraliçe edasıyla aşağı iniyordu. Alabildiğine seçkin tavırlarla iffetli kadını oynuyor, bütün bu salaklara, kendisi istediği sürece, kimsenin kendisiyle boy ölçüşemeyeceğini göstermek istiyordu. Ancak az kalsın her şeyi berbat edecek-

ti. Onu gören Rose, hıçkırıklar arasında lafları geveleyerek üstüne atıldı:

— Dur sen, bu iş burada bitmedi... Bunu aramızda halledeceğiz, anladın mı?

Bu apansız saldırı karşısında kendinden geçen Nana az kalsın elini beline dayayacak, kızı “Sersem,” diye bağıracaktı. Ama kendini tuttu, bir flütünkini andıran tonlamasını abarttı, yanlışlıkla portakal kabuğuna basmış bir markiz edasıyla:

— Ne var? Ne oluyor? dedi. Çıldırдың mı şekerim?

Rose kendisini görmezden gelen Mignon’un ardına düşerken, zarif davranmaya devam etti. Ağzı kulaklarına varan Clarisse az önce Bordenave’dan Géraldine rolünü koparmıştı. Yüzü asılan Fauchery, tiyatroyu terk edip terk etmemek arasında kalmış, sağda solda dolaşıyordu; oyunu harcanmıştı, durumu nasıl toparlayacağını bilemiyordu. Ama Nana gelip bileklerine yapıştı, burnunun dibinde durdu, kendisini nasıl bu kadar korkunç bulduğunu sordu. Oyununu yiyecek değildi ve sonunda genç adamı güldürdü, Muffatların evindeki konumundan ötürü, kendisiyle bozuşmanın aptallık olacağını hissettirdi. Rolünü ezberleyemezse bir süflör tutardı; zaten kendisi hakkında yanıliyordu, salonun nasıl dolduğunu görecekti. Bunun üzerine, Prullière’in repliklerinin artırılması için yazarın düşes rolü üstünde biraz oynanması kararlaştırıldı. Prullière’in ağzı kulaklarına vardı. Nana’nın herkese yaydığı bu doğal sevincin ortasında bir tek Fontan buz gibi duruyordu. Geçici aydınlatmanın sarı ışığı altında dikilmiş, yabandomuzunu andıran sivri burnuyla, yaşananlarla hiç ilgili değilmiş gibi davranıyordu. Nana hiç istifini bozmadan yanına geldi, elini uzattı.

— İyi misin?

— Elbette iyiyim, fena sayılmam. Ya sen?

— Sağ ol, çok iyiyim.

Hepsi bu kadardı. Sanki bir gün önce tiyatronun kapısında birbirlerinden ayrılmış gibiydiler. Bu arada oyuncular bekliyorlardı: Ama Bordenave, üçüncü perdeyi tekrarlama-yacaklarını söyledi. Rastlantıyla tam zamanında gelen Bosc Baba, homurdana homurdana gitti: Hiç gereği yokken onları burada tutuyor, koskoca bir öğleden sonrasını harcatıyorlardı. Sonra herkes çıkıp gitti. Aşağıda, kaldırımda, üç saati bir bodrumda geçirmiş insanlar gibi, parlak gün ışığında gözlerini kırpıştırıyor, daimi bir gerginlik içinde tartışıyorlardı. Labordette gönlünü aldığı Fauchery'yi götürürken, Kont da kolu kanadı kırılmış, zihni boşalmış bir halde Nana'yla birlikte arabaya bindi.

Bir ay sonra, *Küçük Düşes*'in ön gösterimi Nana için büyük bir felaket oldu. Çok kötü oynadı, yüksek seviyeli komedi sergilemeye kalktı, bu da izleyiciyi kırıp geçirdi. Çok eğlendikleri için ıslıklamadılar. Rose Mignon sahneye yakın locaların birinde, rakibesinin her sahneye girişinde keskin bir kahkaha atıyor, böylece bütün salonu tetikliyordu. Bu onun ilk öcüydü. Dolayısıyla akşam, Muffat'yla baş başa kalan Nana büyük bir öfkeyle:

— Ne entrika ama değil mi! diye bağırırdı. Hepsi kıskançlıktan! Aman, umuumdaydı sanki! Artık onlara ihtiyacım mı var? Bak! Yüz altınına bahse girerim, benimle dalga geçenlerin hepsini buraya getirtip ayaklarımın dibine yatıracağım! Evet, senin Paris'ine gününü göstereceğim!

X

Böylece Nana, erkeklerin aptallık ve bayağılığından yararlanan süslü bir kadın, yüksek kaldırımların markizi olup çıktı. Güzelliğin savurgan gözüpekliğiyle paranın yarattığı çılgınlıkların ortasında, ani ve kesin bir çıkış yapan Nana kibarlar dünyasında yükselmeye başladı. Bir anda en pahalı yosmalar arasında ağırlığını hissettirdi. Fotoğrafları bütün camekânlarda boy gösteriyor, gazeteler ondan söz ediyordu. Arabayla caddelerden geçerken kalabalık dönüp bakıyor, kraliçesini selamlayan bir halkın coşkusuyla adını anıyordu; o da, uçuşan süslü giysileri içinde kaykılmış bir halde, gözlerini çevreleyen mavi sürmesinin, dudaklarındaki rujun etrafında dalgalanan kıvrır kıvrır sarı saçlarının arasından neşeyle gülümsüyordu. Ve ne gariptir, sahnede o kadar beceriksiz olan, iffetli kadını oynamaya kalktığında gülünç duruma düşen bu tombul kız kentte, en küçük bir çaba harcamadan büyüleyici bir kadına dönüşüveriyordu. Karayılan gibi kıvrılıyor, hiç umursamadan zarif biçimde açık saçık giyiniyor, soylu bir kedi gibi sinirli bir seçkinlikle ortalıkta dolaşüyor, dediği dedik bir hanım olarak bütün Paris'in ayaklarına kapınmasını sağlıyor, günah dünyasında göz kamaştıran, her şeye başkaldırmış bir soylu gibi salınıyordu. Böylece herkese örnek oluyor, soylu hanımlar ona öykünüyordu.

Nana'nın konağı, eski Monceau düzlüğündeki boş arsalarla yükselen zengin bir mahalledeki Villiers Caddesi'nde, Cardinet Sokağı'nın köşesindeydi. Elde ettiği ilk başarıyla başı dönmüş ve daha alçıları kurumadan onu satmak zorunda kalmış genç bir ressam tarafından yaptırılan konak, sarayı andıran havasıyla İkinci İmparatorluk Dönemi'ne yakışan bir evdi; çağdaş görünümü bile bile abartılmıştı, içi de oldukça kullanışlıydı. Kont Muffat'nın dayalı döşeli aldığı konağın her yanı biblo doluydu, duvarlar gösterişli Doğu kâğıtlarıyla kaplıydı, odalara eski açık raflı büfeler, XIII. Louis tarzı koltuklar yerleştirilmişti; böylece Nana, kendini çeşitli dönemlerin karmaşasını yansıtan ve ince bir beğeniyle döşenmiş mobilyaların ortasında buluvermişti. Ancak, ressamın evin tam ortasındaki işliğı işine yaramadığından, katlarda değişiklik yapmış; serayı, büyük salonu ve yemek salonunu zemin katta bırakmış; birinci katta, yatak ve süs odasının hemen yanında yer alan küçük bir salon hazırlamıştı. Bütün incelikleri sezen Parisli bir kaldırım yosmasının içgüdüleriyle lükse ve ihtişama hızla ayak uydurmuştu ve önerileriyle mimarı şaşırtıyordu. Kısacası, konağı çirkinleştirmede, bir zamanlar, pasajlardaki camekânların önünde düşlere dalmış çiçekçi kızın duygusal ve cırlak görkem düşkünlüğünü yansıtan birkaç saçmalık dışında, eve yeni güzellikler bile kattı.

Avluda, sundurmanın altında, merdivenli taraçaya halı döşenmişti ve girişten başlayarak tüm eve yayılan kalın duvar kaplamalarının üzerinde yoğunlaşan ılık bir hava, bir menekşe kokusu insanın genzini yakıyordu. Geniş merdiveni sarışın bir ten kadar solgun renkli, sarı pembe bir vitray aydınlatıyordu. Merdivenin dibinde bir siyahi yontusu, gelip geçene içi kartvizit dolu gümüş bir tepsi uzatıyordu; beyaz mermerden göğüsleri açıktaki dört kadın yontusunun üzerine lambalar yerleştirilmişti; hole ve sahanlıklara çiçekli Çin işi mineli süslemeler, tunç yontular, üzerlerine eski İran halıları serilmiş sedirler, eski halı kaplı koltuklar yerleştirilmiş-

ti; tüm bunlar birinci kata, sağına soluna erkek yağmurluk ve şapkaları bırakılmış bir bekleme odası havası katıyordu. Duvarlardaki kumaşlar ise gürültüyü emiyor, ortama bir kilise havası veriyordu; insan hafif ürpererek kapalı kapılar ardında sessizliği, gizemi barındıran küçük bir kiliseye girer gibi hissediyordu.

Nana, alabildiğine görkemli döşenmiş XVI. Louis tarzı büyük salonunu yalnız Tuileries'den gelenleri ya da yabancıları ağırladığı ön gösterim akşamları açıyordu. Genellikle, sadece yemek saatlerinde aşağı iniyor, gündüzleri yüksek tavanlı, goblen halıyla kaplı, eski çinilerle ve işlenmiş antik gümüş parçalarla süslenmiş büyük bir sofra takımı dolabının yerleştirildiği yemek salonunda tek başına yemek yiyordu. Yemeğini bitirir bitirmez yukarı çıkıyor, birinci kattaki üç odada, yatak, süslenme ve küçük oturma odasında oturuyordu. Yatak odasını şimdiye dek iki kez yeniden döşetmiş, birincisinde açık mor satenle, ikincisinde üzeri dantelli mavi ipek kumaşla kaplatmıştı ve yine de içine sinmemişti, odayı hâlâ yavan buluyordu, bir şeyler düşünüyor, ama neye karar vereceğini bulamıyordu. Sedir gibi alçak, dolgun yatağı yirmi bin franklık Venedik danteli ile süslemişti. Ahşabına ince gümüş çizgiler çekilmiş iskemle ve koltuklar mavi beyaz cila kaplıydı; her yana beyaz halıyı kapatacak kadar çok ayı postu serpiştirilmişti; bu postlar, çoraplarını çıkarmak için yere oturmaktan vazgeçmeyen Nana'nın bir hevesi, kaprisi neticesinde serilmişti. Yatak odasının yanındaki küçük salona ince bir beğenin eseri olan eğlenceli bir karışıklık egemendi; sırma işli, soluk Türk pambesi ipek kaplamaların arasında, her ülkeden çeşit çeşit objeler, küçük İtalyan büfeleri, İspanyol ve Portekiz sandıkları, minyatür Çin tapınakları, son derece değerli bir Japon paravanı, porselen tabaklar, tunç yontular, işlemeli ipekler, küçük süslerle kaplı halılar göze çarpıyor; yatak kadar geniş koltuklar ve yüklük kadar geniş sedirler odaya hafif bir tembellik, yarı uykulu

bir saray havası veriyordu. Odaya kırmızı yeşil karışımı, eskitilmiş altın rengi tonu hâkimdi; iç gıcıklayan iskemleler hariç, bir yosmanın odasını çağrıştıran bir şey yoktu; ancak biri üzerindeki pireleri ayıklayan gecelikli bir kadının, diğeri bacakları havada, ellerinin üzerinde yürüyen çırlıçılak bir kadının tasvir edildiği iki porselen biblo salonu ev sahibinin geldiği yeri göstererek lekemeye yetiyordu. Ve hemen her zaman açık duran bir kapıdan, her yanı mermer ve ayna kaplı, bembeyaz küvetli, sağına soluna gümüş testi ve leğenler, kristal ve fildişi süslemeler yerleştirilmiş süslenme odası göze çarpıyordu. Kapalı perdeden içeri hafif ışık sızıyordu ve süslenme odası, her yanına sinmiş menekşe kokusuyla, Nana'nın avluya varana dek bütün konağı kaplayan bayıltıcı kokusuyla uyur gibiydi.

Evi çekip çevirmek başlı başına bir sorundu. Nana'nın yanında, sezgilerine güvenerek bu apansız değişimi aylardır sabırla bekleyen, kendini ona adanmış Zoé vardı. Zoé artık hanımına elinden geldiğince dürüst hizmet ederken yavaş yavaş küpünü dolduruyor, konağın efendisi olarak tam bir egemenlik sürüyordu. Ancak tek bir oda hizmetçisi yetmiyordu. Bir baş hizmetçi, bir arabacı, bir kapıcı, bir de aşçı gerekiyordu. Ayrıca, ahırlara çekidüzen verilmesi lazımdı. Bunu üzerine, Labordette Kont'un canını sıkan işleri üstlenerek çok yararlı oldu. At alınırken çok sıkı pazarlık etti, araba satıcılarına koşturdu, dükkânlarda koluna takarak gezdirdiği Nana'nın tercihlerini yönlendirdi. Uşakları bile Labordette buldu. Corbreuse dükünün yanından yeni ayrılmış iri yarı arabacı Charles'ı, güleryüzlü, kıvrıkcık saçlı, kısa boylu baş hizmetçi Julien'i ve çocuksuz bir aileyi konağa yerleştirdi; Victorine aşçılık yaparken kocası François kapıcılık ve uşaklık yapıyordu. François kısa pantolon giyiyor, yüzüne pudra sürüyor, Nana'ya hizmet ediyor, konağın girişinde gümüş sırmalı açık mavi özel kıyafetiyle gelen konukları karşılıyordu. Tavırları ve dış görünüşüyle prensleri andırıyordu.

Ev iki aya kalmadan düzene sokuldu. Aylık gider üç yüz bin frankı aşırıyordu. Ahırda sekiz at, arabalıkta beş araba vardı, gümüş kaplamalı kupa arabası bir ara bütün Paris'in dilinde dolaştı. Nana bütün bu servetin ortasında, eve iyice yerleşiyor, kendini herkese kabul ettiriyordu. *Küçük Düşes*'in üçüncü temsilinden sonra, Kont'un verdiği paraya rağmen batma tehlikesi geçiren Bordenave'ı kendi haline bırakarak tiyatrodan ayrılmıştı. Keyfi yerindeydi, ama içinde başarısızlığın buruk acısı kalmıştı. Bu acı, bütün erkekleri sorumlu tuttuğu pisliğin yaratıcısı Fontan'ın verdiği derse eklenmişti. Dolayısıyla artık kendini bütün o gelip geçici tutkulara karşı hazırlıklı, alabildiğine güçlü hissediyordu. Ancak, kuş kadar beyinde öç alma düşüncesine yer yoktu. Öfkeye kapıldığı anlar dışında, içini dinmek bilmeyen bir harcama arzusu, kendisi için para harcayan erkeğe duyulan doğal küçümseme, sevgililerinin mahvolmasıyla övünen, durmadan yiyip içen, dört bir yana paralar saçan bir kadının şımarıklığı kaplıyordu.

Nana önce Kont'u hizaya getirdi. İlişkilerinde kesin bir program belirledi. Kont armağanların dışında, her ay on iki bin frank veriyor, karşılığında kesin bir bağlılık istiyordu. Nana onu aldatmayacağına yemin etti. Ama buna karşılık saygı görmeyi, ev içinde tam bir hanımefendi özgürlüğü yaşamayı, bütün isteklerinin yerine getirilmesini istedi. Böylece her gün bütün dostlarını görecekti; Kont yalnız belli saatlerde gelecek ve her şeyden önemlisi, kendisine yüzde yüz güvenecekti. Kont endişeli bir kıskançlık hissedince, iffetli bir kadının saygınlığına bürünüyor, malını mülkünü hemen geri vermeyi önererek onu korkutuyor ya da Louis'ciğin üzerine yeminler ediyordu. Bu kadarı yeterli olmalıydı. Saygının bulunmadığı yerde sevgi olmazdı. Ve Kont, bir ayın sonunda onu saymaya başladı.

Ama Nana daha fazlasını isteyip elde etti. Kısa sürede iyi yürekli bir kız izlenimi bırakmaya başladı. Kont suratı

asık geldiğinde onu neşelendiriyor, sıkıntısını anlattırdıktan sonra öğütler veriyordu. Yavaş yavaş onun aile içinde yaşadığı sıkıntılarla, karısıyla, kızıyla, gönül sorunlarıyla, para işleriyle çok makul, adil ve dürüst bir şekilde ilgilenmeye başladı. Sadece bir kez, Daguenet'nin, kızı Estelle'le evlenmeye niyetlenmesi üzerine biraz duygusal davrandı. Kont ilgisini açığa vurduğundan beri Daguenet, onun Nana ile arasını bozmaya çalışıyor, kıza sürtük gibi davranıyor, müstakbel kayınbabasını bu aşağılık yaratığın pençelerinden kurtarmaya yemin ediyordu. Bunun üzerine Nana eski Mi-mi'sini bir güzel benzetti: Servetini aşağılık kadınlarla yemiş bir zamparaydı; ahlak nedir bilmezdi, gerçi kimseden para istemezdi, ama kırk yılda bir bir demet çiçeğe ya da akşam yemeğine para harcayarak başkalarının kesesinden geçinirdi ve Kont'un delikanlının bütün zayıflıklarını bağışlamaya hazır olduğunu fark edince, Daguenet'nin kendisiyle seviştiğini söyleyip iğrenç ayrıntılar anlattı. Muffat sapsarı kesildi. Ondan sonra bir daha Daguenet'nin lafı edilmedi. Dostuna minnet duymamanın ne demek olduğunu göstermişti.

Konağın tamamı henüz döşenmemişti, Nana, Muffat'ya en ateşli bağlılık yeminleri ettiği bir akşam, on beş gündür elinde çiçeklerle gönlünü çelmeye çalışan Kont Xavier de Vandevres'ü misafir ediyordu. Bunu kaçamak bir aşk yaşamak için değil, özgür olduğunu kendine kanıtlamak için yapmıştı. Bundan çıkar sağlamayı daha sonra, Vandevres eline, Kont'tan almak istemediği parayı tutuşturunca akıl etti. Ondan ayda sekiz on bin frank sızdırabilirdi; bu da cep harçlığı olarak epey işine yarardı. Vandevres o günlerde son tutkusuyla servetini yiyip bitirmekteydi. Atları ve Lucy için üç çiftliğini satmıştı; Nana da Amiens yakınlarındaki son şatosunu bir lokmada yutmuştu; Vandevres bir felakete sürüklenme tutkusuyla, bir Vandevres'in II. Philippe döneminde yaptırdığı kulenin kalıntılarına varana dek armasındaki son sarı altınları bütün Paris'in ardında koştuğu bu kızın

avuçlarına bırakmaktan hoşnuttu. O da Nana'nın bütün koşullarını kabul etti ve ona tam bir özgürlük tanıdı, Muffat gibi çocukça bağlılık yeminleri ettirmeye bile kalkışmadan, haftanın belli günlerinde sevilip okşanmaya razı oldu. Muffat'nın hiçbir şeyden haberi yoktu. Vandeuvres'se kuşkusuz her şeyi biliyordu; ama hiçbir zaman en küçük bir imada dahi bulunmuyor, şüpheli zevk düşkünlerine özgü ince gülüşüyle bilmezlikten geliyor, imkânsız istemiyordu, kendisine bir zaman ayrılması ve Paris'in bunu bilmesi yeterliydi.

O andan itibaren Nana'nın evi gerçekten dört dörtlük hale geldi. Ahıra, mutfığa ve hanımın yatak odasına bakacak hizmetçi kadrosu tamamlandı. Her şeyi Zoé çekip çeviriyor, beklenmedik zamanda ortaya çıkan en karmaşık işlerin bile altından kalkıyordu; konaktaki işler bir tiyatrodaki gibi tıkır tıkır işliyor, büyük bir işletmedeki gibi düzenli yürüyordu ve her şey öylesine yolunda gidiyordu ki, ilk aylarda ne bir anlaşmazlık ne de bir aksaklık yaşandı. Ancak hanımefendi, sakınımsız ve çılgınca davranışlarıyla, apansız çıkışlarıyla Zoé'nin başını ağrıtıyordu. Nitekim Zoé de yavaş yavaş işi gevşetiyordu, hanımı bir sersemlik yapıp da durumu telafi etmesi gerektiğinde kendisinin kazançlı çıktığının farkına varmıştı. O anlarda gökten armağan yağıyor, Zoé de kargaşadan yararlanıp altınları cebine indiriyordu.

Bir sabah Zoé Nana'nın iç çamaşırını değiştirdiği süslenme odasına tir tir titreyen bir beyi aldı, Muffat daha çıkmamıştı.

— Aaa Zizi bu! dedi ağzı bir karış açık kalan genç kadın.

Gerçekten de, gelen Georges'du. Kızı üzerindeki sabahlığıyla, altın sarısı saçları omuzlarına dökülmüş bir halde görünce boynuna atılmış, beline sarılmış, her yanını öpücüğe boğuyordu. Nana korkmuştu, çırpınıyor, alçak sesle geveliyordu:

— Dur yapma, adam içeride! Bu çok aptalca... Ya siz Zoé, aklınızı mı kaçırdınız? Alın bunu aşağı götürün, ben gizlice inmeye çalışacağım.

Zoé genç adamı önüne katıp itelemek zorunda kaldı. Nana, alt kattaki yemek salonuna indiğinde ikisini birden azarladı. Canı sıkılan Zoé dudağını ısıırıyordu, hanımefendiyi sevindirmek istediğini söyledi. Georges, Nana'yı yeniden görmenin sevinciyle ona güzel gözlerini yaşartacak kadar büyük bir mutlulukla bakıyordu. Kötü günler geride kalmış, aklının başına geldiğine inanan annesi, Fondettes'ten ayrılmasına izin vermişti; dolayısıyla, trenden inince, biricik sevgilisine bir an önce sarılabilmek için hemen bir arabaya atlamıştı. Bundan sonra, Mignotte'taki odasında, çıplak ayakla onu beklediği günlerdeki gibi hemen yanı başında yaşayacaktı. Ve o bir yıllık acımasız ayrılığın ardından, dokunma ihtiyacıyla parmaklarını ona doğru uzatıyor, ellerine yapışıyor, sabahlığın geniş ceplerini karıştırıyor, oradan omuzlara uzanıyordu.

— Bebeğini hâlâ seviyor musun? diye sordu çocuksu sesiyle.

— Elbette seviyorum! diye karşılık verdi Nana ani bir hamleyle delikanlının kollarından sıyrılarak. Ama hiç haber vermeden geldin... Biliyorsun yavrum, artık özgür değilim, akıllıca davranmak gerek.

Uzun süren bir arzunun sonunda doyurulacak olmasının verdiği eskriklikle arabadan inen Georges nereye girdiğini bile görmemişti. Bu söz üzerine çevresindeki her şeyin değiştiğinin ayırımına vardı. Süslü yüksek tavanı, goblen halıları, pırıl pırıl gümüş takımların sıralandığı raflarıyla yemek odasını inceledi.

— Demek öyle! dedi kederli bir sesle.

Ve Nana ona bir daha sabah gelmemesi gerektiğini anlattı. Öğleden sonra, dörtle altı arası olabilirdi; onu ancak bu saatte kabul edebilirdi. Ve Georges'un hiçbir şey söylemeden, kendisine sorgulayan ve yalvaran bakışlar yönelttiğini görünce bütün iyi yürekliliğiyle onu alnından öptü.

— Mantıklı ol lütfen, elimden geleni yapacağım, diye mırıldandı.

Oysa söyledikleri gerçeği yansıtmıyordu. Delikanlıyı çok nazik buluyor, onunla arkadaş kalmak istiyordu. Bununla birlikte, her gün saat dörtte geldiğinde çok mutsuz olduğunu görünce çoğu kez geri göndermiyor, giysi dolabında saklıyor, güzelliğinden artakalan kırıntıları toplamasına izin veriyordu. Georges artık konaktan ayrılmıyordu, küçük köpeği Bijou gibi konağın ayrılmaz parçası olmuştu, ikisi de hanımlarının etekleri altında saklanıyor, yanında başkaları varken bile Nana'nın yakınında bulunuyor, tek başına kaldıkları sıkıntılı saatlerde, atılan bir şeker ya da okşamayı havada kapıyorlardı.

Küçük oğlunun yeniden bu kötü kadının kucağına düştüğünü öğrenen Madam Hugon Paris'e koştı ve diğer oğlundan, Vincennes alayında görevli teğmen Philippe'ten yardım istedi. Ağabeyine görünmemek için saklanan Georges, dayak yemekten korkarak büyük bir umutsuzluğa kapıldı; ama ondan hiçbir şeyi gizleyemeyeceği için, bir süre sonra sevecen ve gergin bir ifadeyle Nana'ya her türlü çılgınlığı yapabilecek iri yarı ağabeyinden söz etti.

— Anlıyor musun, diyerek açıklıyordu, annem sana kendi gelmeyecek, ağabeyimi gönderecek... Tabii ya, beni alması için annem Philippe'i gönderecek.

Bunu ilk söylediğinde Nana incindi. Soğuk bir ifadeyle:

— Gelsin de görelim bakalım! dedi. Teğmenliği vız gelir, François onu tuttuğu gibi dışarı atar.

Ama küçük kardeş durmadan ağabeyinden söz edince, sonunda Philippe'le ilgilenmeye başladı. Bir hafta sonra, bu uzun boylu, güçlü kuvvetli, neşeli, biraz kaba saba adam hakkında tüm bilgileri topladı; dahası, en gizli yanlarını, kollarındaki kılları, omzundaki beni bile öğrendi. Öyle ki, günün birinde, zihni kapı dışarı ettireceği bu adamla meşgulken şöyle bağırdı:

— Bana bak Zizi, gelmiyor mu şu senin abin? Vurdum-duymazın biri galiba!

Ertesi gün Nana, Georges'le yalnızken, François yukarı çıkıp hanımefendinin teğmen Philippe Hugon'u kabul edip etmeyeceğini sordu. Delikanlı bir anda sapsarı kesilip mırıldandı:

— Aklıma da gelmişti, annem daha bu sabah ondan söz etti çünkü.

Ve genç kadına onu kabul edemeyeceğini söylemesi için yalvarmaya başladı. Oysa Nana öfkelenmiş, çoktan ayağa fırlamıştı.

— Neden olmasın? diyordu. Kabul etmezsem korktuğumu sanır. Hadi bakalım, biraz gülelim! François, bu beyi on beş dakika salonda bekletin. Sonra yanıma getirin.

Bunu dedikten sonra yerine oturamadı, iyice alevlenmişti, şöminenin üstündeki aynayla küçük İtalyan sandığının üzerine asılmış Venedik yapımı aynacığın arasında gidip geliyordu ve her seferinde aynaya bir göz atıyor, yeni bir gü-lücük deniyordu; Georges'sa dermansız bir halde bir sedire çökmüş, yaşanacak sahneyi düşündükçe tir tir titriyordu. Nana gidip gelirken kısa cümleler sıralıyordu:

— On beş dakika beklemek bu genci yatıştırır.. Ayrıca bir sokak kızına geldiğini sanıyordu, salonu görünce neye uğradığını şaşırır.. Evet, evet, etrafına iyi bak adamım. Gör-düklerinin hiçbirisi sahte değil, kentli bir hanım ne demekmiş öğren. Bu durumda erkeklere ancak saygı göstermek kalır.. Çeyrek saat geçti, değil mi? Hayır daha on dakika olmuş. Neyse, bol bol vaktimiz var.

Yerinde duramıyordu. Çeyrek saatin sonunda kapıdan dinlemeyeceğine yemin ettirerek Georges'u odadan çıkardı, çünkü uşaklar görürse çok yakışksız olurdu. Zizi yatak odasına geçerken, boğuk bir sesle şunu söylemeyi göze aldı:

— Biliyorsun, ne de olsa ağabeyimdir..

— Korkma, dedi kız saygılı bir ifadeyle, o kibar davranırsa, ben de öyle davranırım.

François, redingot giymiş Philippe'i içeri aldı. Georges, ağabeyi gelmeden genç kadının sözünü dinleyip ayaklarının

ucuna basa basa odadan çıkmıştı. Ancak duyduğu sesler onu engelledi, yüreği kaygılı, kararsız bir halde durdu, bacakları tutmaz olmuştu. Nana'yla arasını ömür boyu açacak korkunç şeyler, kavgalar, tokatlar düşlüyordu. Dolayısıyla geri gelip kulağını kapıya dayamaktan kendini alamadı. Konuşulanları pek duyamıyordu, kapıdaki perdeler sesleri bastırıyordu. Bununla birlikte Philippe'in söylediklerinin bir bölümünü anlayabildi, bunlar aralarında çocuk, aile, onur sözcüklerinin de geçtiği sert tümcelerdi. Sevgilisinin ne yanıt vereceğini düşündükçe yüreği çarpıyor, kulakları uğulduyordu. Nana sonunda mutlaka "Pis herif!" ya da "Çık git, burası benim evim!" diye bağıracaktı. Oysa hiçbirisi olmuyor, çıt çıkmıyordu; Nana âdeta ölmüştü. Dahası, az sonra ağabeyinin sesi yumuşadı. Tam neler olup bittiğini anlayamadığı sırada, garip bir mırıltı şaşkınlığını iyice artırdı. Nana hıçkırıyordu. Georges bir an karışık duyguların pençesinde kıvrandı, kaçıp gitmek ya da Philippe'in üstüne çullanmak istedi. Ama tam bu sırada odaya Zoé girdi, suçüstü yakalandığı için utanıp kapıdan uzaklaştı.

Zoé hiç orali olmadan, elindeki çamaşırları dolaba yerleştiriyordu; Georges'sa meraktan ölüyor, alnını cama dayamış kıpırdamadan duruyordu. Zoé bir süre sonra sordu:

— Hanımın yanındaki ağabeyiniz mi?

— Evet, diye karşılık verdi boğuk bir sesle.

Yine bir sessizlik kapladı odayı.

— Bu da sizi kaygılandırıyor, değil mi Mösyö Georges?

— Evet, diyebildi aynı sıkıntıyla.

Zoé hiç acele etmiyordu. Dantelli giysileri katlayıp ağır ağır ekledi:

— Yanılıyorsunuz... Hanımefendi bunun da çaresine bakar.

Ve hepsi bu kadardı, daha fazla konuşmadılar. Ama Zoé bir türlü odadan çıkmıyordu. Sıkıntı ve kuşkuyla sapsarı kesilen delikanlının öfkesinin giderek artmasına hiç aldıрма-

dan bir çeyrek saat daha odada dolaştı. Georges yan gözle salona bakıp duruyordu. Bunca zamandır ne yapıyor olabilirlerdi? Belki Nana hâlâ ağlıyordu. Kaba teğmen ona bir iki sille yapıştırmış olmalıydı. Nihayet Zoé odadan çıkınca, hemen kapıya koştu, kulağını dayadı. Ve şaşakaldı, zihni allak bullak oldu, çünkü içeriden bir neşe cıvıltısı, yumuşacık fısıldaşmalar, pohpohlanan bir kadının gülüş sesleri geliyordu. Zaten hemen ardından Nana, alabildiğine dostça, içten konuşmalarla Philippe'i merdivenin başına dek götürdü.

Georges oturma odasına girmeyi göze aldığı anda, genç kadının aynanın karşısında ayakta durmuş, kendine bakıyordu.

— Ne oldu? diye sordu delikanlı şaşkınlıkla.

— Ne ne oldu? dedi Nana arkasını dönmeden.

Sonra, hiç oralı değilmiş gibi ekledi:

— Ne diyordun? Ağabeyin çok nazık biri.

— Sorun çözüldü mü yani?

— Elbette çözüldü... İyi ama sana neler oluyor böyle? Seni gören kavga edeceğimizi sanır.

Georges olup biteni hâlâ anlayamıyordu. Bir şeyler geveledi:

— Bana öyle geldi ki... Bir ara ağlamadın mı?

— Ağlamak mı, ben mi! diye haykırdı Nana gözlerini Georges'a dikerek. Düş görüyorsun galiba! Neden ağlayacakmışım ki?

Ve sözüne aldırmadan, kapıdan kendilerini dinlediği, hafiyelik yaptığı için kızılca kıyamet koparınca, zavallı delikanlı neye uğradığını şaşırdı. Kızın suratını astığını görünce, olup biteni öğrenmek üzere dalkavukça bir itaatle yeniden yanaştı.

— Peki ağabeyim?

— Ağabeyin nereye geldiğini hemen anladı... Ben bir sokak kızı olsaydım, senin yaşından, ailenin onurundan dolayı, bu işe burnunu sokması bağışlanabilirdi. Ben bu gibi duyguları çok iyi anlarım... Ama şöyle bir bakış yetti, kibar

bir bey gibi davrandı... O yüzden, sakın artık kaygılanma, gidip anneni yatıştıracaktır.

Sonra gülerek ekledi:

— Zaten ağabeyini burada göreceksin... Onu davet ettim, tekrar gelecek.

— Yaa! Tekrar mı gelecek? dedi küçük oğlan sapsarı kesilerek.

Başka bir şey söylemedi, bir daha Philippe'ten söz etmediler. Nana sokağa çıkmak için giyiniyor, delikanlı da kederli gözlerle ona bakıyordu. Kuşkusuz, ayrılmaktan sa ölmeyi yeğleyeceği için işlerin yoluna konmuş olmasına seviniyordu; ama içinde belirsiz bir sıkıntı, daha önce hiç tanımadığı, sözünü etmeyi göze alamadığı derin bir keder vardı. Philippe'in, annelerini nasıl yatıştırdığını hiçbir zaman öğrenemedi. Kadın yüreğine su serpilmiş bir halde üç gün sonra Fondettes'e döndü. Daha o akşam, François teğmen Philippe'in geldiğini haber verince tepeden tırnağa ürperdi. Ağabeyi neşeyle şakalar yaptı, ona, aslında hiç de ürkütücü bir yanı olmayan, kendisinin de göz yumduğu küçük bir kaçamak yapan haylaz bir çocuk olduğunu söyleyerek takıldı. Oysa Georges, yüreği daralarak, en küçük bir imada yüzü genç bir kız gibi kızarak kıpırdamayı bile göze alamıyordu. O güne dek, kendisinden on yaş büyük olan Philippe'le pek yakınlık kuramamıştı; ondan karşı cinsle yaşanan maceraların gizlendiği bir baba gibi çekinirdi. Dolayısıyla, onu Nana'nın yanında, keyifle yüksek sesle gülerek, alabildiğine rahat görünce sıkıntılı bir utanç duyuyordu. Yine de, ağabeyi konağa her gün gelmeye başlayınca duruma biraz alıştı. Nana tam anlamıyla ışık saçıyordu. Görkemli bir yaşama yapılan son bir eklemeydi bu, erkek ve mobilya dolu bir konağın ortasında yeni birinin gelişi edepsizce kutlanıyordu.

Bir öğleden sonra, Hugon kardeşler konaktayken, Kont Muffat kararlaştırılan saatin dışında çıkıp geldi. Zoé hanımın yanında konukların bulunduğunu söyleyince, kibar

beylere yakışan bir incelikle içeri girmedi, çekip gitti. Akşam geldiğinde, Nana onu onuru kırılmış bir kadının soğukluğuyla karşıladı.

— Beyefendi sizin bana hakaret etmenizi gerektirecek hiçbir şey yapmadım. Anlıyor musunuz? Evdeysem, geldiğinizde herkes gibi içeri girmenizi rica ederim.

Kontun ağzı bir karış açık kaldı.

— İyi ama sevgilim... diyerek açıklamaya çabaladı.

— Belki de yanımda konuklarım var diye böyle davrandınız! Evet, yanımda erkekler vardı. İyi ama, o erkeklerle ne yaptığımı sanıyordunuz? Gizli âşık tavırları takınırsanız beni herkese rezil edersiniz, bense rezil olmak istemiyorum, anladınız mı?

Kont binbir güçlkle kendini bağışlattı. Aslında, ağzı kullaklarına varıyordu. Nana buna benzer sahneler yaratarak onun kendisine uysalca ve güven duyarak yaklaşmasını sağlıyordu. Bir süredir, bu çocuk beni eğlendiriyor diyerek ona Georges'u kabul ettirmişti. Bir akşam da Philippe'i yemeğe davet etti ve Kont çok içten davrandı; masadan kalkınca, genç adamı bir köşeye çekip annesinin nasıl olduğunu sordu. Böylece, Madam Hugon'un oğulları, Kont Vandeuvres ve Muffat evin konukları arasına katıldılar, dostça birbirlerinin elini sıkmaya başladılar. Böylesi daha uygundu. İçlerinde yalnız Muffat çoğunlukla temkinli davranıyor, geçerken uğramış bir yabancı gibi mesafeli davranıyordu. Nana geceleri ayı postları üstüne çöküp gerinirken, Kont da bu beylerden, özellikle bir dürüstlük simgesi olan Philippe'ten söz ediyordu.

— Doğru, hepsi nazik insanlar, diyordu Nana, oturduğu yerde geceliğini giyerken. Yalnız, farkındasın, kim olduğumu biliyorlar. Tek bir sözle hepsini kapı dışarı ederim!

Ancak Nana bu gösterişli yaşamın ortasında, çevresinde hayranları olmasına rağmen ölesiye sıkılıyordu. Gecenin her saatinde evinde erkekler vardı, tuvalet masasının çekmecele-ri bile taraklara karışmış paralarla doluydu; ama bütün bun-

lar onu hoşnut etmiyor, bir şeylerin eksik olduğunu hissediyordu. Hiçbir özel uğraşa zaman ayırmadığı yaşamı tekdüze bir programla akıp gidiyordu. Ertesi gün diye bir şey yoktu, ekmek elden su gölden, önüne çıkacak ilk dala konmaya hazır bir kuş gibi yaşıyordu. Onu nasıl olsa besleyeceklerine ve bakacaklarına duyduğu güvenle, manastırlara özgü o aylaklık ve boyun eğişle bütün gün yatıyordu. Sokağa hep arabayla çıktığından bacaklarını kullanmayı unutmuştu. Çocukluğundaki eğlencelerine geri dönmüştü, Bijou'yu sabah akşam öpüp kokluyor, hoşgörölü bir bezginlikle katlandığı erkekleri beklerken, saçma sapan şeylerin keyfini çıkararak vakit öldürüyordu; bu kendini bırakmışlığın ortasında bir tek güzelliğine önem veriyor, hiç utanıp sıkılmadan, günün her saatinde, önüne gelenin karşısında soyunabilmekle övünerek, sürekli süslenme odasına gidip geliyor, yıkanıyor, kokular sürünüyordu.

Sabah onda kalkıyordu. İskoç av köpeği Bijou onu yüzünü yalayarak uyandırıyor; ardından, beş dakikalık bir oyun başlıyor, kollar ve bacaklar arasında gezinen köpek, pençeleriyle Kont Muffat'nın orasını burasını çiziyordu. Doğrusu Bijou, Kont'un kıskandığı ilk küçük erkek oldu. Bir köpeğin yorganın altına girip çıkması hiç de hoş değildi. Bu oyundan sonra Nana süslenme odasına geçip yıkanıyor. On bire doğru, Francis gelip saçlarını şöyle bir topluyor, öğleden sonra ise saçlarını bu kez özenle yapıyordu. Tek başına yemekten nefret ettiği için, kahvaltıda kendisine hemen her zaman Madam Maloir eşlik ediyordu; kadın sabahları o tuhaf şapkalarıyla bilinmeyen bir yerlerden çıkıp geliyor, akşam da aslında kimsenin aldırmadığı gizemli yaşamına dönüyordu. En sıkıntılı geçen, kahvaltıyla saç yapımı arasındaki iki üç saatti. Genellikle yaşlı hanım arkadaşına bir el bezik oynamayı öneriyordu; kimi zaman da, *Figaro*'daki tiyatro dedikodularını, soylular dünyasından kendini ilgilendiren haberleri okuyordu; zaman zaman, edebiyatla ilgilendiği için, eline bir

kitap aldığı bile oluyordu. Saçının yapılması onu beşe kadar oyalıyordu. Uzun uykulu halinden ancak o zaman sıyrılıyor, ya arabayla gezintiye çıkıyor ya da bir yığın erkeği ağırılıyor, akşam yemeğini çoğu kez dışarıda yiyor, gece çok geç yatıyor, ertesi gün aynı yorgunlukla, birbirinin hemen hemen aynısı olan günlere başlamak üzere kalkıyordu.

En büyük eğlencesi, teyzesinin Batignolles'daki evine Louis'ciğini görmeye gitmekti. Çoğunlukla on beş gün boyunca çocuğu unutuyordu; sonra kendine öfkeleniyor, alçakgönüllü ve şefkatli bir anne gibi arabaya binmeden koşturuyor, teyzeye hediyeler ve tütün, çocuğa portakal ve bisküviler getiriyordu ya da Boulogne Ormanı'ndan dönüşte, fiyakalı arabasıyla, görkemi o ıssız caddeyi ayağa kaldıran giysilerle çıkageliyordu. Yeğeni böyle gösterişli bir yaşam sürmeye başladığından beri Madam Lerat'nın kibrinden geçilmiyordu. Kendine göre bir yer olmadığını söyleyerek Villiers Caddesi'ne nadiren gidiyor, ama genç kadın beş altı bin franklık giysileriyle kendi sokağına geldiğinde sevinçten uçuyor, ertesi gün getirilen armağanları gösterip fiyatlarını sıralayarak komşu kadınları şaşırttığında kendini zafer kazanmış gibi hissediyordu. Nana, genellikle pazarlarını ailesine ayırıyordu ve o günlerde, Muffat kendisini davet ettiğinde, küçük burjuvalara özgü bir gülücükle hayır diyordu: Mümkün değildi, akşam yemeğini teyzesiyle yiyecek, oğlunu görecekti. Bütün bunlara karşın, zavallı Louis'cik hep hastaydı. Üç yaşındaydı, neşeli bir çocuktı. Ama ensesinde egzama vardı, şimdi de kulaklarında yumrular belirmeye başlamıştı, kafatası kemiğinin hasar görmesinden korkuluyordu. Anne-si oğlunu böyle solgun, kanı çekilmiş, kolları dermansız, vücudu yer yer sararmış bir halde görünce ciddileşiyor, özellikle de şaşıırıyordu. Nesi vardı böyle göz göre göre eriyip giden sevgili oğlunun? Oysa annesi, yani kendisi ne de sağlıklıydı!

Çocuğuyla ilgilenmediği günlerde Nana günlük yaşamının gürültülü tekdüzeliğine, Boulogne Ormanı'ndaki araba

gezintilerine, gala gecelerine, Maison d'or ya da Kafe Anglais'de yenen akşam ve gece yarısı yemeklerine katılıyor, ayrıca halkın eğlendiği yerlere, büyük kalabalıkların koştuğu gösterilere, Champs-Élysées'deki ünlü Mabil'e, müzikallere gidiyor, yürüyüşlere çıkıyordu. Bütün bu gürültü patırtıya karşın içindeki boşluğu bir türlü dolduramıyordu, o aptalca aylaklıktan âdeta midesine sancılar giriyordu. Yüreğinde esen sevda yellerine karşın, tek başına kalınca, dinmek bilmez bir yorgunlukla geriniyordu. İçindeki boşluk ve sıkıntıyla baş başa kaldığı için, yalnızlık onu hemen kedere boğuyordu. İşi ve doğası gereği çok neşeli bir insan olsa da bir anda hüzünleniyor, yaşamı, iki esneme arasında yinelenen şu çığlıkla özetleniyordu:

— Ah, ah! Şu erkekler nasıl da canımı sıkıyor!

Bir öğleden sonra, bir konserden dönerken, Montmartre Caddesi'ndeki kaldırımında gözüne yamru yumru olmuş çizmeleri, kirli eteği, yağmurda ıslana ıslana yıpranmış şapkasıyla dolaşan bir kadın ilişti. Birden kadını tanıdı.

— Durun Charles, durun! diye bağırdı arabacıya.

Sonra seslendi:

— Satin! Satin!

Gelip geçenler başlarını onlara doğru çevirdi, bütün sokak onlara baktı. Satin yaklaşmış, arabanın tekerleklerinden sıçrayan çamurla biraz daha kirlenmişti.

— Binsene kızım, dedi Nana kimseye aldırmadan.

Ve kir pas içindeki bu kızı arabasına aldı, açık mavi arabasında, her yanı dantelli inci rengi ipek elbisesine degecek şekilde yanına oturttu; sokaktakiler, arabacının çalımli duruşuna bakıp gülüyorlardı.

O günden sonra Nana'nın, yaşamını dolduran bir tutkusunu oldu. Satin onun kötü alışkanlığıydı. Üstü başı temizlenen, giydirilip kuşatılan Satin, Villiers Caddesi'ndeki konağa yerleştikten sonra üç gün boyunca, Saint-Lazare Hapishanesi'ndeki günlerini, rahibelerin başına nasıl dert olduğunu,

vesikalı bir hayat kadınına dönüşmesine yol açan o sersem aynasızları anlattı. Nana dinlerken hop oturup hop kalkıyor, kızı avutuyor, gidip bakanı görmesi gerekse bile, onu bu hattan kurtaracağına yemin ediyordu. Zaten aceleye gerek yoktu, kimse gelip onu burada aramazdı. Böylece iki kadın arasında sevgi dolu ikindiler, okşayıcı sözcükler, gülüşmelerle kesilen öpüşmeler başladı. Laval Sokağı'nda, aynasızların çıkıp gelmesiyle yarıda kesilen küçük oyun şakalaşma biçiminde sürüyordu. Derken, bir akşam işler ciddileşti. Laure'un lokantasında yaşananlardan midesi bulanana Nana şimdi her şeyi anlıyordu. Allak bullak oldu, küplere bindi; üstüne üstlük, dördüncü günün sabahı Satin ortadan kayboldu. Kimse gittiğini görmemişti. Kaldırımını özlemiş, hava almak için üzerindeki yeni elbisesiyle kaçıp gitmişti.

O gün konakta öyle bir fırtına koptu ki, bütün uşaklar başları önlerinde tek söz edemeden öylece duruyorlardı. Nana, Satin'in gitmesini engellemediği için François'yı az kalsın dövecekti. Yine de, kendine hâkim olmaya çalışıyor; Satin'e "Pis sürtük!" diyordu; bu olanlar ona çamura elini daldırıp çer çöp toplamanın ne demek olduğunu öğretecekti. Öğleden sonra, Zoé, odasına kapanan hanımının hıçkırdığını işitti. Akşam, ansızın arabasını hazırlatıp Laure'un lokantasına gitti. Birden aklına Satin'i Martyrs Caddesi'ndeki lokantada bulabileceği gelmişti. Kızı görmeye değil, suratına şamar atmaya gidiyordu. Nitekim Satin küçük bir masada, Madam Robert'le oturuyordu. Nana'yı görünce gülmeye başladı. Yüreğinden yaralanan Nana tartışma çıkarmadı, tersine son derece sakin ve hoşgörülü davrandı. Herkese şampanya ısmarladı, beş altı masayı sarhoş etti, sonra Madam Robert tuvaletteyken Satin'i kaptığı gibi kaçırdı. Ancak arabaya bindikten sonra sağını solunu ısırdı, bir daha böyle bir şey yaparsa onu öldüreceğini söyledi.

Bunun üzerine, aynı oyun belki yirmi kez tekrarlandı; Nana aldatılmış bir kadın olarak, içler acısı bir durumda,

konaktaki huzurlu yaşamdan sıkılan, geçici kaçamaklarına koşan bu sürtüğün ardına düştü. Madam Robert'i tokatlamaktan söz ediyordu; dahası, günün birinde onu düelloya davet etmeyi bile aklından geçirdi; ikisinden biri fazlaydı. Artık Laure'un lokantasına akşam yemeğine giderken el-maslarını takıyor, zaman zaman yanına Louise Violaine'i, Maria Blond'u, Tatan Néné'yi alıyordu, hepsi çevrelerine parıltılar yayıyordu ve bitişik üç salonu kaplayan yanık yağ kokusunda, gaz lambalarının gittikçe sararan ışığında bu gösterişli hanımlar zenginliklerini ortaya döküyor, masadan ayrıldıkları zaman ayağa kalkan kenar mahalle yosmalarının ağızlarını bir karış açık bıraktıkları için seviniyorlardı. O günlerde, daracık korsajının içinde ısıtıcı ışıltı veren Laure, lokantasını dolduran küçük yosmaları daha anaç bir edayla kucaklayıp öpüyordu. Satin'se, olup bitenin ortasında, el değmemiş kızlara özgü dupduru yüzü, masmavi gözleriyle, hiç istifini bozmadan oturuyordu; iki kadın arasında bir o yana bir bu yana çekiştirilirken, ısırlıp dövülürken, bunun çok garip olduğunu, aslında pekâlâ anlayabileceklerini söylüyordu. Onu tokatlamak işe yaramazdı; herkesin gönlünü almak istese bile, iki parçaya ayrılamazdı. Sonunda, Satin'i büyük bir sevgi ve armağan yağmuruna tutan Nana ağır bastı; bunun üzerine Madam Robert öç almak için, rakibesinin âşıklarına, imzasız iğrenç mektuplar yazdı.

Kont Muffat bir süredir kaygılı gözükiyordu. Bir sabah büyük bir telaşla Nana'ya imzasız bir mektup uzattı; mektupta Nana, kendisini Kont Vandeuvres'le ve Madam Hugon'un oğullarıyla aldatmakla suçlanıyordu.

— Yalan! Yalan! diye bağırdı kız olağanüstü bir içtenlik ve kararlılıkla.

— Yemin eder misin? diye sordu içi rahatlayan Kont.

— İsteddiğin her şey üzerine yemin ederim! Tamam, oğlumun başına yemin ederim!

Ancak mektup uzundu. Ardından, Satin'le ilişkisi insanın tüylerini ürperten bir iğrençlikle anlatılıyordu, Nana okumayı bitirince gülümsedi.

— Şimdi kimin gönderdiğini anladım, demekle yetindi.

Ve Muffat'nın bir yalanlama beklediğini görünce büyük bir dinginlikle ekledi:

— Bak aslanım, bu konu seni hiç ilgilendirmiyor. Bunun sana ne zararı dokunabilir ki?

Yazılanları yalanlamıyordu, bunun üzerine Muffat tepkisini gösteren birkaç söz söyledi. Nana omuz silkti. Dünyadan haberi yok muydu? Bu iş her yerde yapıyordu, sonra sevdiği kadınların adlarını sıraladı, kibar hanımların da aynı şeyi yaptıklarına yemin etti. Dediklerine bakılırsa, bundan daha yaygın, daha doğal bir şey olamazdı. Bir şey doğru değilse, doğru değildir; nitekim az önce Vandeuvres ve Hugon'un oğulları konusunda nasıl öfkелendiğini kendi gözleriyle görmüştü. Tamam! O konuda yazılanlar doğruysa kendisini boğsa bile haklı olurdu. Ancak neticeyi değiştiremedikten sonra bir konuda yalan söylemenin ne yararı vardı? Dolayısıyla aynı şeyi yineleyip duruyordu:

— İyi ama bunun sana ne zararı var?

Sonra tartışmanın uzayıp gittiğini görünce sert bir sesle kestirip attı.

— Ayrıca sevgilim, işine gelmiyorsa, yapılacak şey çok basit... Kapı açık... O kadar! Beni olduğum gibi kabul etmelisin.

Bunun üzerine Muffat başını önüne eğdi. Aslında genç kadının ettiği yeminler yüreğine su serpmişti. Nana ise elindeki gücü fark edip artık onunla uğraşmadı. Böylece Satin eve, bütün o beylerle eşit koşullarda yerleşti. Vandeuvres'ün olup biteni anlaması için imzasız mektup gerekmemişti; şakalar yapıyor, Satin'le aralarında kıskançlık kavgaları çıkarmaya fırsat kolluyordu; Philippe ve Georges'sa kıza arkadaşça davranıyor, kollarını, bacaklarını avuçlayıp kaba şakalar yapıyorlardı.

Bu sürtük tarafından yüzüstü bırakıldığı bir akşam Nana'nın başından bir macera geçti. Martyrs Sokağı'na yemeğe gitti, ama kızı bulamadı. Tek başına yemek yerken, Dagenet geldi; bu işlerden elini eteğini çekmiş olmasına karşın, Paris'in ayaktakımının yaşadığı bu mahallelerde kimsenin kendisini görmeyeceğini umarak, küçük bir günah işleme ihtiyacıyla bazen buraya geliyordu. Nana'nın orada olması ilkin canını sıkarak gibi oldu. Ama öyle kolay kolay geri adım atacak adamlardan değildi. Yüzünde gülümsemeyle ilerledi. Yemek yerken hanımefendinin masasında oturup oturamayacağını sordu. Nana soğuk bir ifadeyle ve sert bir ses tonuyla karşılık verdi:

— Nereye isterseniz oturun beyefendi. Halka açık bir yerdeyiz.

Böyle başlayan konuşma zamanla gülünç bir hal aldı. Sıra tatlıya geldiğinde canı sıkılan Nana üstünlüğünü hissettirme arzusuyla yanıp tutuştuğundan, dirseklerini masaya dayadı; ardından yeniden senlibenli konuşarak sordu:

— Söyle bakalım, senin şu evlilik nasıl gidiyor yavrum?

— Pek iyi sayılmaz, diye itiraf etti Dagenet.

Gerçekten de, Muffatlardan kızlarını istemeye niyetlendiği günlerde Kont'un kendisine çok soğuk davrandığını hissetmiş, temkinli davranıp geri çekilmişti. Ona kalırsa bu iş yatmıştı. Çenesini eline dayayan Nana, dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle açık mavi gözlerini ona dikmişti.

— Ah, ah! Alçağın biriyim ben, diye karşılık verdi Nana ağır ağır; kayınbabayı önce benim pençelerimden kurtarmak gerekir! İyi ama yavrum, akıllı bir çocuk olduğun halde, çok aptalca davranıyorsun! Bana tapan, duyduğu her şeyi bana anlatan bir adama oyun oynamayı nasıl düşünebildin! Bak yavrum, ben istersem kolayca evlenebilirsin.

Olup biteni bir anda kavrayan Dagenet'nin içinde itaat etme arzusu belirmişti. Ancak, işlerin ciddileşmesini istemediğinden, yelkenleri suya indirmeye de yanaşmıyor-

du; eldivenlerini giydi, ciddi bir ifadeyle Nana'dan kendisini Madam Estelle de Beuville ile evlendirmesini istedi. Nana gıdıklanmış gibi gülmeye başladı. Ah ah! Yine o eski Mimi'ydi işte, insan bu delikanlıya nasıl diş bileyebilirdi. Daguenet'nin soylu hanımlarla ilişki kurmadaki başarısı sesinin yumuşaklığından ileri geliyordu; kızlar arasında ona "Kadife Sesli" adının takılmasını sağlayan duru ve yumuşak bir sesi vardı. Kadınların hepsi delikanlıdan yayılan o okşayıcı sese teslim oluyordu. O da böyle bir gücü olduğunun farkındaydı. Nana'yı saçma sapan hikâyeler anlatarak, bitip tükenmeyen sözlerin beşiğinde sallayarak uyuttu. Masadan kalktıklarında, Nana'nın yanakları pespembe olmuş, içi ürpererek gönlünü yeniden kazanan Daguenet'nin koluna girmişti. Hava çok güzel olduğundan arabasını yolladı, yürüyerek delikanlının evine gitti, doğal olarak yukarı çıktı. İki saat sonra giyinirken sordu:

— Peki Mimi, bu evliliği gerçekten istiyor musun?

— Hem de nasıl! diye mırıldandı Daguenet. Yapabileceğim en iyi şey bu... Biliyorsun sıfırı tükettim.

Nana kısa çizmelerini düğmelemesi için ona seslendi. Ve bir süre sustuktan sonra:

— Hey ulu Tanrım! Çok da isterim doğrusu... Ben sana destek olurum... O küçük kız da fasulye sıırığı gibi kuru. Ama madem hepinizin işine yarayacak... İyi yürekliyimdir, bu işi hallederim.

Sonra gülmeye başladı, bağı hâlâ açıktı:

— Peki karşılığında sen bana ne vereceksin?

Delikanlı Nana'ya sarılmıştı ve minnetini belli edercesine omuzlarına öpücükler yağdırıyordu. Keyfi yerinde olan Nana da hazdan ürpererek çırpınıyor, geriye devriliyordu.

—Hah! Buldum, diye haykırdı bu cilveleşmenin verdiği coşkuyla. Yardımına karşılık bak senden ne istiyorum? Evlendiğin gün, karından önce benimle yatacaksın... Karından önce, tamam mı?

— Tamam! Tamam! diye bağırdı genç adam Nana'dan daha yüksek sesle gülerken.

Bu pazarlık hoşlarına gitmişti. Pek güzel bir plan olduğunu düşünüyorlardı.

Tam da ertesi akşam Nana bir akşam yemeği veriyordu; her perşembe yinelenen bu akşam yemeğinin misafirleri Muffat, Vandeuvres, Hugon'un oğulları ve Satin'di. Kont erkenden geldi. Genç kadını iki üç senetten kurtarmak, ayrıca Nana'nın çok istediği gökyakut mücevher takımını alabilmek üzere seksen bin franka ihtiyacı vardı. Servetinin büyük bir kısmını o vakte kadar tüketmişti, henüz toprak satmayı göze alamıyor, borç bulmak istiyordu. Dolayısıyla Nana'nın öğüdünü dinleyerek Labordette'e başvurmuştu; ancak o, istenen parayı çok bulmuş, gidip hanım müşterilerine hizmet etmekten büyük haz duyan kuaför Francis'le konuşmak istemişti. Böylece Kont, sıfırı tüketmiş gözükmek için bu beylerin eline düşmüştü; iki adam, Kont'un imzalayacağı yüz bin franklık borcu üstleniyor ve alacakları yirmi bin frank faiz için özür dilerken başvurmak zorunda kaldıklarını söyledikleri tefecilere lanet okuyorlardı. Muffat'nın geldiği haber verildiğinde Francis, Nana'nın saçını bitirmek üzereydi. Labordette de hiçbir zararı dokunmayan yakın bir dost olarak süslenme odasındaydı. Kontu görünce, pudraların, kremlerin arasında, yüklüce bir para destesini gizlice eline tutuşturdu ve borç senedi, tuvalet masasının mermerinde imzalandı. Labordette, Nana'nın yemeğe kalma önerisini geri çevirdi, varlıklı bir yabancıya Paris'i gezdiriyordu. Ancak Muffat onu bir köşeye çekip hemen mücevherci Becker'e gitmesini, o akşam sürpriz yaparak genç kadına armağan etmek istediği gökyakut mücevher takımını alıp getirmesini söyleyince Labordette bu işi seve seve üstlendi. Yarım saat sonra Julien mücevher kutusunu getirip, gizlice Kont'a verdi.

Nana yemek boyunca sinirliydi. Seksen bin frankı görünce sinirleri bozulmuştu. Bütün o paraların tefecilerin eline

geçmesi onu tiksindiriyordu. Daha çorba içilirken, kristal avizeler ve gümüş yemek takımlarının yansımalarıyla ışıltıya bürünen o görkemli yemek salonunda birden duygusallaştı, yoksulluğun verdiği mutluluktan söz etmeye başladı. Erkekler şık giyinmişti, kendi üzerinde de sırmalı beyaz atlastan bir giysi vardı; herkesten daha mütevazı giyinen Satin'se siyah ipek elbisesinin üstüne, sevgili Nana'sının armağan ettiği altın kalpli kolyeyi takmıştı. Julien'le François konukların arkasında duruyor, Zoé'nin de yardımıyla, büyük bir saygıyla onlara hizmet ediyorlardı.

— Meteliğim yokken, hiç kuşkusuz çok daha fazla eğleniyordum, diye tekrarlıyordu Nana.

Muffat'yı sağına, Vandeuvres'ü de soluna oturtmuştu; ama dönüp yüzlerine bile bakmıyor, yalnız tam karşısında, Philippe ve Georges'un arasında tüm çekiciliğiyle oturan Satin'le ilgileniyordu.

— Öyle değil mi, minnoşum? diye soruyordu her tümceden sonra. O dönemde, Polonceau Sokağı'ndaki Josse Ana'nın evine gittiğimiz günlerde ne gülerdik ama!

Bu sırada rosto servis ediliyordu. İki kadın anılara dalıp gitmişti. Birden gençliklerindeki sefiş yaşamı hatırlama ihtiyacıyla gevezelik etmeye başlamışlardı ve ne gariptir ki bu ihtiyaç hep yanlarında erkekler bulunduğunda beliriyor, kendilerini âdeta ortasında büyüdükleri çirkefi anlatarak adamları bunaltma çılgınlığına kaptırıyorlardı. Sofradaki beyler birbirlerine sıkıntılı bakışlar atıyor, sapsarı kesiliyorlardı. Hugon'un oğulları gülmeye çalışıyor, Vandeuvres sinirli sinirli sakalını sıvazlıyor, Muffat'nın suratı daha da ciddileşiyordu.

— Victor'u anımsıyor musun? dedi Nana. Ne hınzır oğlandı, küçük kızları yakalayıp bodrumlara götürürdü!

— Elbette anımsıyorum, diye karşılık verdi Satin. Sizin evdeki kocaman avluyu da çok iyi anımsıyorum. Elinde süpürgesiyle bir kapıcı vardı...

— Evet, Boche Ana; öldü.

— Sizin dükkân da hâlâ gözümün önünde... Annen iri yarı bir kadındı. Bir akşam, biz oynarken, baban zilzurna geldi; küfelik olmuştu!

Tam bu sırada, Vandeuvres, anılarından söz eden genç kadınların arasına girip konuyu değiştirmek istedi.

— Baksana şekerim, biraz daha mantar alacağım... Harikalar. Dün de Corbreuse dükünün evinde mantar yedim ama onlar bu kadar lezzetli değildi.

— Julien mantar getir! diye seslendi Nana sert bir ses tonuyla.

Sonra kaldığı yerden devam etti:

—Tanrı cezasını versin, babam hiç akli başında bir adam değildi... Dolayısıyla evde hep patırtı kopardı! Nasıl yok-sulluk çekerdik bir bilsen! Ah, ah, neler çektim ben, anam babam gibi postu kaptırmamış olmam gerçek bir mucize.

Bu kez, sinirli sinirli bıçağıyla oynayan Muffat araya girmeye kalkıştı.

— Bu anlattıklarınız hiç de iç açıcı değil.

— Nasıl? İç açıcı değil mi? diye haykırdı kız şimşekler çakan bakışlarını Muffat'ya yönelterek. İç açıcı olmadığını ben de biliyorum! Ama o günlerde eve ekmek getirmek gerekiyordu sevgilim... Ayrıca ben, temiz yürekli bir kızım, her şeyi olduğu gibi anlatırım. Anam çamaşırcıydı, babam durmadan kafayı çekerdi ve içkiden öldü. O kadar! İşinize gelmiyorsa, ailemden utanıyorsanız...

Erkeklerin hepsi karşı çıktı. Bunu da nereden çıkarıyordu! Hepsi ailesine saygı duyuyordu. Ama Nana devam etti:

— Ailemden utanıyorsanız, hemen yanımdan ayrılın beyler, çünkü ben annesini babasını inkâr eden kızlardan değilim... Beni onlarla birlikte kabul etmeniz gerek, anlaşıldı mı?

Zaten onu istediği gibi, babasıyla, annesiyle, geçmişiyile kabul etmişlerdi. Dört erkek gözleri masada, oturdukları yerde küçülmüşlerdi; Nana'ysa sahip olduğu sınırsız gücün

verdiği esriklikle, onları Goutte-d'Or Sokağı'ndayken giydiği eski çamurlu takunyalarıyla âdeta eziyordu. Daha da ileri gitti: Dünyanın servetini ayaklarının dibine serseler, onun için saraylar yaptırırsalar bile elmaları kabuğunu soymadan dişlediği günleri arıyordu. Şu lanet olasıca para onun için bir hiçti! Yalnız tefecilerin işine yarardı. Nihayet herkesin içten davranacağı evrensel bir iyiliğin ortasında sade bir hayat sürdürme arzusu duyduğunda öfkesi yatıştı.

Tam bu sırada gözüne kollarını iki yanına sarkıtıp bekleyen Julien ilişti.

— Hadi, bize şampanya getirin, dedi. Neden öyle bön bön bakıyorsunuz?

Uşaklar, Nana esip gürlerken hiç gülümsememişlerdi. Hanımları söylendikçe, daha da resmi bir ifadeyle hiçbir şey işitmiyormuş gibi duruyorlardı. Julien hiç bozuntuya vermeden kadehlere şampanya doldurmaya başladı. Ancak tersliğe bakın ki, meyve servisi yapan François elindeki tepsiyi fazla eğdi, elmalar, armutlar, üzümmler masaya yuvarlandı.

— Beceriksiz! diye haykırdı Nana.

Uşak, meyvelerin tepsiye düzgün yerleştirilmediğini söylemeye kalktı. Zoé portakalları alırken düzeni bozmuştu.

— Öyleyse Zoé salağın teki.

— İyi ama hanımefendi... diye mırıldandı incinen oda hizmetçisi.

Bunun üzerine hanımefendi ayağa fırladı, krallara özgü bir ifadeyle sertçe:

— Yeter artık değil mi? Hadi hepiniz çıkın! Size ihtiyacımız kalmadı!

Bu aşağılama onu yatıştırdı. Bir anda son derece tatlı, sevimli bir tavır takındı. Meyveler keyifle yendi, beyler kendi kendilerine servis yaparken şakalaşıyorlardı. Soyduğu armudu yerken sevgili arkadaşının arkasına geçip omuzlarına yaslanan Satin, Nana'nın kulağına bir şeyler fısıldıyor, ikisi de kahkahalarla gülüyorlardı; ardından, kalan armudu

onunla paylaşmak istedi ve dişlerinin arasındaki armudu ona uzattı; böylece armudu bir öpücükle bitirip birbirlerinin dudaklarını ısırıldılar. Bunun üzerine beylerden gülünç bir tepki geldi. Philippe, “Rahat olun!” diye bağırdı. Van-deuvres, gitmesinin gerekli olup olmadığını sordu. Georges, Satin’in beline sarılmış, onu yerine oturtmuştu.

— Salak mısınız siz! dedi Nana. Zavallı minnoşumu utandırıyorsunuz... Aldırma yavrum, bırak dalga geçsinler. Bu işler yalnız ikimizi ilgilendirir.

Sonra her zamanki ciddi edasıyla etrafına bakınan Muffat’ya dönüp:

— Öyle değil mi dostum?

— Elbette, diye mırıldandı Kont, başını da ağır ağır sallayıp onaylayarak.

Ondan sonra kimse tepki göstermedi. İki kadın, bütün bu beylerin, bu ünlü isimlerin arasında karşı karşıya oturmuş, baygın baygın birbirlerine bakıyor, dişiliklerini olanca rahatlığıyla gözler önüne sererken, erkekleri açıkça küçümüyor, ağırlıklarını hissettirerek egemenliklerini sürüyorlardı. Erkekler de onları alkışlıyordu.

Kahve için küçük salona çıkıldı. İki lambanın tembel ışığı duvarlardaki pembe kâğıtları, siyah ya da soluk altın sarısı rengindeki bibloları aydınlatıyordu. Gecenin bu geç saatinde, çekmecelerin, tunç yontuların, porselenlerin ortasında, çok soluk bir ışık oyunu bir gümüş ya da fildişi kakmayı aydınlatıyor, ince uzun bir değneği parlatıyor, bir panoya ipeğimsi bir parıltı yayıyordu. Öğleden sonra yakılmış şöminedeki ateş kora dönüşmüş, odayı perdelerin ve kapı örtülerinin altında yoğunlaşan ve insanı bitkin düşüren bir sıcaklık kaplamıştı. Ve Nana özel yaşamına ayrılmış bu odada, sağdaki soldaki eldivenlerinin, yere düşmüş bir mendilin, açık bir kitabın arasında, bütün o zenginliklerin ortasında melekşe kokusuyla, temiz yürekli kızlara özgü dağınıklığıyla, insanda hoş bir izlenim yaratan edasıyla yarı çıplak bir hal-

de duruyordu; yatak kadar geniş koltuklarla yüklük kadar derin sedirler odadakileri saatlerin unutulduğu bir rehavete, kuytu köşelerdeki fısıldaşmalara, gülüşmeli sevecenliklere davet ediyordu.

Satin şömineye yakın bir sedire uzandı. Bir sigara yakmıştı. Ama Vandeuvres, Nana'nın kendisine sevgiyle yaklaşmasını engellerse, onu düelloya davet etmekle tehdit ediyor, müthiş bir kıskançlık gösterisi yaparak eğleniyordu. Bu oyuna Philippe'le Georges da katılıyor, kızla dalga geçiyor, orasını burasını çimdikliyorlardı, sonunda o kadar ileri gittiler ki kız haykırdı:

— Sevgilim! Sevgilim! Söyle şunlara uslu dursunlar! Hepsi başıma çullandı!

— Kızı kendi haline bırakın, dedi Nana ciddi bir ifadeyle. Biliyorsunuz, onun canının sıkılmasını istemem. Sen de minnoşum, madem bu kadar düşüncesizler, neden onlarla dalaşıyorsun?

Yanakları kızaran Satin dilini çıkarıp süslenme odasına gitti; odanın ardına dek açık kapısından, içinde bir gaz alevinin yandığı sırları dökülmüş kocaman bir küreden yayılan süt rengi bir ışığın aydınlattığı mermerlerin solgunluğu görölüyordu. Bunun üzerine Nana, tüm çekiciliğini gözler önüne seren bir ev sahibesi olarak dört erkekle konuştu. Gündüz, o sıralarda büyük yankı uyandıran bir romanda bir sokak kızının hikâyesini okumuştı; anlatılanlara şiddetle karşı çıkıyor, bunların hepsinin düzmece olduğunu söylüyor, her şeyi olduğu gibi yansıtmak mümkünmüş gibi, doğayı olduğu gibi tasvir etmeye çalışan, bir romanın insana hoş bir saat geçirtmek üzere yazılması gerektiğini unutan o iğrenç edebiyat akımına ateş püskürüyordu. Nana'nın kitap ve oyunlar konusunda çok kesin görüşleri vardı: Düşlere dalmasını sağlayacak, ruhunu yüceltecek, sevecen ve soylu duygulara hitap edecek yapıtlar istiyordu. Ardından sohbet o sıralarda Paris'i ayağa kaldıran olayla-

ra, her akşam halk toplantılarında ortaya atılan silahlanma ve ayaklanma çağrılarına, sağda solda yayımlanan ateşli yazılara kayınca, cumhuriyetçilere verdi veriştirdi. Hiç yıkanmayan o pis heriflerin amaçları neydi? İnsanlar mutlu değil miydi, imparator halk için elinden gelen her şeyi yapmamış mıydı? Halk dedikleri çöplüğün ta kendisiydi! Halkın ne olduğunu çok iyi bilirdi, isteyene anlatabilirdi; az önce Goutte-d'Or Sokağı'ndaki küçük çevresi için masadakilerden saygı beklediğini unutmuştu ve eski yakınlarını sonradan görme sokak yosmalarının tiksintisi ve korkusuyla çekiştiriyordu. Daha o gün öğleden sonra, *Figaro*'da, komediye dönüşen bir halk toplantısı haberini okumuştı ve argo konuşarak kendini toplantıdan attıran bir ayyaşı düşündükçe hâlâ gülüyordu.

— Ah bu ayyaşlar, ah! dedi yüzünü buruşturarak. Anlıyor musunuz, bunların kuracağı cumhuriyet herkes için büyük bir felaket olur.. Ah! Tanrı imparatoru başımızdan eksik etmesin!

— Tanrı sesinizi duyacaktır sevgilim, diye karşılık verdi Muffat ciddi bir ifadeyle. Hiç kaygılanmayın, imparatorun otoritesini kimse sarsamaz.

Muffat onun tertemiz duygularını böyle dile getirmesine bayılıyordu. Siyaset konusunda çok güzel anlaşıyorlardı. Vandeuvres ve Yüzbaşı Hugon da bir süngü görür görmez tabanları yağlayan “kopuklar”la sürekli dalga geçiyordu. Bu akşam Georges epey solgundu, kaygılı bir hali vardı.

— Nesi var bu bebeğin? diye sordu delikanlının sıkıntısını fark eden Nana.

— Yok bir şeyim, sizi dinliyorum, diye mırıldandı oğlan.

Oysa acı çektiği belli oluyordu. Masadan kalkarken, Philippe'in genç kadınla şakalaştığını görmüştü; şu anda da Nana'nın yanında kendisi değil, Philippe vardı. Nedendir bilinmez, göğsü şişiyor, patlayacak gibi oluyordu. Onları yan yana görmeye dayanamıyor, aklına son derece aşağı-

lık düşünceler geliyor, yüreğini daraltan kaygının yanı sıra utanç da duyuyordu. Satin'e gülüp geçmesine, Steiner'i sineye çekmesine, ardından Muffat'ya katlanmasına rağmen, Philippe'in günün birinde bu kadına dokunabileceğini düşündükçe isyan ediyor, çılgına dönüyordu.

— Hadi gel, Bijou'yu al! dedi gönlünü almak isteyen Nana eteklerinde uyuyan küçük köpeği uzatarak.

Ve Georges'un yüzü tekrar güldü; Nana'nın dizlerinin üstünde sıcacık olmuş bu hayvanı kucağında tutuyordu.

Konuşma dönüp dolaşıp Vandevres'ün bir gün önce, Cercle Impérial'de kaybettiği yüklüce paraya gelmişti. Muffat kumar oynamazdı, bu işe şaşıyordu. Vandevres'se gülümseyerek, yaklaşan çöküşünün şimdiden bütün Paris'in dilinde dolaştığından söz etti: Ölme şeklinin bir önemi yoktu, önemli olan soylu bir ölüm olmasıydı. Nana bir süredir onun sinirli olduğunun farkındaydı, ağzının kenarında sert bir kırışık, açık renk gözlerinde titrek ışıltılar belirmişti. Gerçi o aristokrat duruşunu, gittikçe yoksullaşan sınıfına özgü zarafetini hâlâ kaybetmemişti; durumunu ele veren tek gösterge kumar ve kadınların tükettiği beynini arada bir yoklayan bir baş dönmesiydi.

Bir gece yanında yatarken, korkunç bir hikâye anlatıp Nana'nın ödünü patlatmıştı: Düşünde her şeyini kaybettiğinde ahırına kapandığını, atlarıyla birlikte kendini yaktığını görüyordu. Bu aralar bütün umudunu Büyük Paris Yarışı'na hazırladığı atı Lusignan'a bağlamıştı. Sarsılan itibarını korumasını sağlayan bu ata güvenerek yaşıyordu. Lusignan kazanırsa, hazıranda Nana'nın her isteğini yerine getireceğini söylüyordu.

— Pöh! dedi Nana dalga geçerek Vandevres şu an her şeyini kaybedebilir, ama yarışlarda kaybettiklerinin hepsini telafi edecek.

Vandevres gizemli bir gülücükle yanıt verdi. Sonra usulca ekledi:

— Bu arada, izninizi almadan benim şu *outsider*'a⁹ adınızı verdim, dişi bir tay... Nana, Nana, kulağa çok hoş geliyor. Kızmadınız değil mi?

— Kızmak mı, iyi ama neden kızayım? dedi Nana, kızmak şöyle dursun, kendinden geçmişti.

Sohbet sürüp gidiyor, Nana'nın büyük bir heyecanla izlemeyi düşündüğü yakın zamanda infaz edilecek bir idamdan söz ediliyordu, tam bu sırada süslenme odasının kapısında beliren Satin yalvaran bir sesle onu çağırdı. Nana hemen kalktı, koltuklarına hafifçe yayılıp puro tüttürerek, gece gündüz içen bir alkoliğin cinayet işlemesi halinde ne derece sorumlu sayılabileceğini ciddi ciddi tartışan beyleri kendi hallerine bıraktı. Süslenme odasında Zoé bir iskemleye çökmüş, hüngür hüngür ağlıyor; Satin de, boş yere onu yatıştırmaya çalışıyordu.

— Ne oldu yine? diye sordu Nana şaşkınlık içinde.

— Aman sevgilim, konuş şununla, dedi Satin. Yirmi dakikadır laf anlatmaya çalışıyorum. Ona sersem dediğin için ağlıyor.

— Evet hanımefendi... Buna dayanamam... Bu bana çok ağır geldi... diye geveledi yeniden hıçkırmaya başlayan Zoé.

Bunun üzerine, genç kadın duygulandı. Peş peşe güzel şeyler söyledi. Ve yatışmadığını görünce, hizmetçi kızın önünde diz çöktü, dostça beline sarıldı.

— İyi ama aptal kız, sersem lafı ağzımdan öylesine çıktı. Ne bileyim ben! Kızmıştım, öylece ağzımdan kaçtı işte... Sana haksızlık etmişim, hadi unut artık.

— Oysa ben ne çok severim hanımefendiyi... deyip duruyordu Zoé. Hanımefendi için bütün o yaptıklarımın sonra...

Bunun üzerine Nana oda hizmetçisine sarıldı. Sonra, kızmadığını göstermek üzere, sadece üç kez giydiği bir elbiseyi ona verdi. Kavgaları hep böyle armağanlarla biterdi. Zoé mendiliyle gözlerini kuruluyordu. Giysiyi koluna atıp gö-

9 İng. At yarışlarında kazanma olasılığı olmayan atlara verilen isim. (e.n.)

türdü, mutfaktakilerin de çok üzgün olduklarını, Julien ve François'nın bir lokma yemek yemediklerini, hanımefendinin öfkesinin bütün iştahlarını kestiğini söyledi. Ve hanımefendi, gönüllerini almak için onlara birer louis altını yolladı. Çevresindekilerin üzülmesine hiç dayanamazdı.

Nana, ertesi gün için kendini belli belirsiz tedirgin eden bu dargınlık meselesini halletmenin sevinciyle salona dönerken, Satin heyecanla kulağına bir şeyler fısıldadı. Yakınıyor, bu adamlar kendisiyle biraz daha dalga geçerlerse çıkıp gitmekten söz ediyordu: Ve sevgili Nana'sının, hemen o gece hepsini kapı dışarı etmesini istiyordu. Böylece derslerini alırlardı. Ayrıca, baş başa kalmak ne güzel olurdu! Yeniden kaygılanan Nana, bunun mümkün olmadığını söylüyordu. Bunun üzerine Satin, bütün ağırlığını hissettirerek hırçın bir çocuk gibi dayattı:

— Ben öyle istiyorum, anlıyor musun? Ya onları gönder ya da ben çıkıp gideceğim!

Ardından salona döndü, pencereye yakın, uzak bir sedire uzandı, kocaman gözlerini Nana'ya dikip ölü gibi sessizce beklemeye başladı.

Beylerse suçla ilgili son kuramları değerlendiriyorlardı; kimi patolojik vakalarda sorumluluğu ortadan kaldıran o yasa sayesinde artık suçlular değil, hasta kişiler vardı. Başıyla konuşulanları onaylayan genç kadın, Kont'u nasıl kapı dışarı edeceğini düşünüyordu. Diğerleri gideceklerdi, ama o belli ki kalmakta ısrar edecekti. Gerçekten de Philippe gitmek üzere ayağa kalkınca, Georges hemen onu izledi; onun biricik kaygısı ağabeyini orada Nana ile bırakmaktı. Vandevres birkaç dakika daha kaldı; ortalığı yokluyor, Muffat'nın o gece Nana ile baş başa kalmasına engel olacak herhangi bir aksilik çıkıp çıkmayacağını anlamak istiyordu; ama Kont'un geceyi orada geçirmek üzere koltuğuna iyice yerleştiğini görünce üstelemedi, incelik göstererek hemen izin istedi. Ama tam kapıya doğru yürürken iri gözlerini

kendisine sabitleyen Satin'i gördü; durumu kavradı, gülerek kızın elini sıkmaya geldi.

— Küsmedik değil mi? diye mırıldandı. Bağışla beni... Yemin ederim çok zarıfsın.

Satin karşılık vermeye tenezzül etmedi. Ancak gözünü Kont'la yalnız kalan Nana'dan ayırmıyordu. Ortada kimse kalmayınca, Kont genç kadının yanına gelmiş, parmaklarını tutup öpmeye başlamıştı. Bunun üzerine Nana konuyu değiştirecek bir şeyler aradı, kızı Estelle'in daha iyi olup olmadığını sordu. Kont bir gün önce, o zavallı kızın kederli olduğundan yakınmıştı; bütün günü dışarıda geçiren karısı ve buz gibi bir suskunluğa gömülen kızı yüzünden evinde bir gün bile mutlu olamıyordu. Nana bu gibi ailevi konularda hep yerinde öğütler verirdi. Ve Muffat'ın bedensel ve düşünsel olarak gevşeyip her zamanki yakınmalarına başladığını görünce:

— İyi ama evlendirsene bu kızı, dedi ansızın verdiği sözü anımsayarak.

Ve hemen Daguenet'den söz etmeye başladı. Kont bu adı duyunca tepki gösterdi, Nana'nın kendisine anlattıklarından sonra asla olamazdı.

Nana önce şaşırmış gibi yaptı, sonra kahkahayı bastı ve Kont'un boynuna sarıldı:

— Seni kıskanç, olacak şey mi! Biraz düşün. Sana benim hakkımda da kötü şeyler söylemişlerdi, çok öfkelenmiştim... Bugün aynı şeyleri duysam sadece üzülürüm...

Bunları söylerken, Muffat'ın omzunun üstünden Satin'le göz göze geldi. Kaygılandı, hemen Kont'u bıraktı, konuşmasına daha ciddi bir ifadeyle devam etti:

— Bak sevgili dostum, bu evlilik gerçekleşmeli, kızının mutluluğuna engel olmak istemem. Bu delikanlı mükemmeldir, daha iyisini bulamazsın.

Ve ardından Daguenet'ye övgüler yağdırmaya başladı. Kont kızın ellerini tutmuştu; artık olmaz demiyordu, düşü-

necekti, bu konuyu daha sonra konuşturlardı. Sonra gidip yatmaktan söz edince, Nana sesini kıstı, bunun olanaksız olduğunu söyledi, muayyen günündeydi, kendisini azıcık seviyorsa daha fazla üstelemezdi. Ama Kont ayak diriyor, çıkıp gitmeye yanaşmıyor, Nana da yavaş yavaş gevşiyordu, tam bu sırada yeniden Satin'le göz göze geldi. Bunun üzerine iyice katılaştı. Hayır, bu gece mümkün değildi. Çok heyecanlanan, canı çok sıkılan Kont ayağa kalkmış, şapkasını arıyordu. Tam kapıda, cebindeki kutuda duran gökyakut mücevher takımını anımsadı; kendisinden önce yatağa girdiğinde ayaklarıyla dokunup bulsun diye kutuyu yatağa saklamayı düşünmüştü; akşam yemeğinden beri böyle çocukça bir oyun oynamayı tasarlıyordu. Ancak, böyle apar topar kapı dışarı edilmenin verdiği şaşkınlıkla kafası karışmıştı, kutuyu hemen cebinden çıkarıp eline tutuşturdu.

— Bu da ne? diye sordu Nana. Aa! Gökyakut mücevher ha! Ah canım, ne sevimlisin! Yalnız sevgilim, aynı mücevher takımını mı bu acaba? Vitrinde daha parlak duruyordu da.

Teşekkürü bununla sınırlı kaldı, sonra onu yolcu etti. Kont tam çıkarken, sessiz bekleyişi içinde sedire uzanmış Satin'i gördü. Bir an iki kadına baktı, daha fazla üstelemedi, yazgısına boyun eğip aşağı indi. Daha sokak kapısı kapanmadan Satin, Nana'nın beline sarıldı, şarkılar söyleyip dans etmeye başladı. Sonra pencereye koştu:

— Kaldırımında yürürken suratının aldığı şekli görmek lazım! dedi.

İki kadın, perdelerin gölgesinde, pencerenin demir korkuluğuna sarılmışlardı. Saat biri vuruyordu. Villiers Caddesi yağmur yüklü esintilerin yalayıp süpürdüğü o nemli mart gecesinde, iki yanda gaz lambalarıyla ıpsız uzayıp gidiyordu. İlerideki boş araziler kapkara delikler gibi görünüyordu; konak inşaatlarının iskeletleri karanlık gökyüzüne uzanıyordu. Yeni Paris'in kurulduğu o buz gibi ıssız ovada kaldırımında yürüyen ve gölgesi yerdeki suya vuran Muffat'nın kam-

bur sırtını görünce çılgınca gülmeye başladılar. Ama Nana hemen Satin'i susturdu:

— Dikkat et, polisler geçiyor!

Bunun üzerine kahkahalarını bastırdılar, gizli bir korkuyla, caddenin öbür ucunda, uygun adım yürüyen iki karaltıya baktılar. Nana, bir sözü iki edilmeyen itibarlı bir kadın olsa da polislerden hâlâ ölesiye korkuyor, değil görmek adlarını bile işitmek istemiyordu. Polisler geçerken başını kaldırıp konağına baktığını görse yüreği daralıyordu. Bu insanların ne yapacakları hiç belli olmazdı. Gecenin o saatinde gülüşüklerini işitirlerse, onları sokak kızı sanabilirlerdi. Satin hafifçe ürpererek Nana'ya sarılmıştı. Bununla birlikte, taş döşeli yolun su birikintileri arasında, salına salına yaklaşan fenerin büyüüne kapılıp camdan ayrılmadılar. Gelen çöp yığınlarını karıştıran yaşlı bir eskici kadındı. Satin onu tanıyordu.

— Bak hele, sırtında kaşmir küfesiyle Tahiti kraliçesi Pomaré geliyor!

Ve rüzgâr bir yağmur serpintisini yüzlerine kırbaç gibi indirirken, sevgilisine Kraliçe Pomaré'nin hikâyesini anlatmaya başladı. Hey gidi günler hey! Bir zamanlar Paris'in dilinden düşmeyen güzeller güzeli bir kızmış; aynı zamanda aşâğılık kadının, küstahın tekiymiş, erkeklere hayvan gibi davranırmış, koskoca adamlar merdivenlerinde ağlaşmış! Şimdi durmadan içiyormuş, mahallenin kadınları, biraz gülebilmek için ona içki ısmarlıyormuş; sokak çocukları da kaldırımlarda ona taş atarak arkasından koşuyormuş.

— Senin anlayacağın, tepetaklak edilmiş, balçığa gömülmüş bir kraliçe!

Nana donakalmış bir halde dinliyordu.

— Dur bak, diye ekledi Satin.

Sonra bir erkek gibi ılık çaldı. Pencerenin altına gelen olan eskici kadın başını kaldırdı, fenerin sarı ışığında yüzünü gösterdi. Sırtına geçirdiği paçavraların, boynuna doladığı lime lime dökülen atkının içinden morarmış, kırış kırış ol-

muş bir yüz, tam ortasında dişsiz bir ağız, ısıt ısıt yanan mosmor göz çukurları gözüktü. Ve şaraba gömülmüş bu sokak kızının ürkütücü düşkünlüğü karşısında, Nana'nın zihninde aniden karanlıkların içinde Chamont, Irma d'Anglars'ın hayali belirdi, önünde yerlere dek eğilen köyün ortasındaki şatosunun merdivenlerini ağır ağır tırmanan, yaşlanıp saygınlık kazanmış o eski yosma. Ve Satin'in kendisini seçemeyen yaşlı kadına gülerek ısılt çalmaya devam ettiğini görünce:

— Kes artık, aynasızlar geliyor! diye mırıldandı değişik bir ses tonuyla. Hadi minnoşum, gel içeri gidelim!

Uzaklaşan uygun adım sesleri, yine yaklaşıyordu. Pencereyi kapattılar. Tir tir titreyen, saç baş ıslanmış Nana bir an, nerede olduğunu unutmuş, tanımadığı bir yere dönmüş gibi salona şaşkınlıkla baktı. Odada öyle ılık, öyle güzel kokulu bir hava vardı ki, baktıkça mutlulukla şaşıırıyordu. Bütün bu zenginlik, eski mobilyalar, altın sarısı ipek kumaşlar, fildişi ve tunç nesneler lambaların pembe ışığında ısıldıyordu ve uykuya çekilmiş sessiz konaktan büyük bir şatafatın yarattığı güçlü bir duygu, konukların ağırlandığı salonların görkemi, yemek odasının ferahlığı, rahat merdivenin dinginliği, halılarla iskemlelerin yumuşaklığı yayılıyordu. Bu konak onun varlığının, egemen olma ve keyif sürme ihtiyacının, sonradan yok etmek üzere her şeye sahip olma isteğinin ifadesiydi. Dışiliğinin gücünü hiç böylesine derinden hissetmemişti. Bakışlarını ağır ağır çevresinde dolaştırdı, ciddi bir düşünür gibi:

— Evet canım! dedi. İnsan gençken her şeyin keyfini çıkarmalı!

Satin'se, çoktan yatak odasındaki ay postlarının arasında yuvarlanıp ona sesleniyordu:

— Hadi gel canım! Çabuk gel!

Nana süslenme odasında soyundu. Satin'in yanına daha çabuk gidebilmek için, gür sarı saçlarını iki eliyle kavrayıp gümüş küvetin üstünde salladı, saçlarındaki uzun tokalar yere düştü.

XI

O pazar, haziran ayının ilk sıcaklarının fırtınalı havasında, Boulogne Ormanı'nda Büyük Yarış vardı. Sabah güneş kızıl toz bulutları arasından doğmuştu. Ama saat on birde, arabaların Longchamp yarış alanına gelmeye başladıkları sırada çıkan bir güney yeli bütün bulutları sürüklemişti; külrengi buhar uzun yarıklar halinde uzayıp gidiyor, ufuk boyunca uzanan koyu mavi kısımlar gittikçe genişliyordu. Ve bulutların arasından beliren güneşle her şey ansızın alev alev yanmaya başlıyor, yeşil çimin üzeri yavaş yavaş atlı arabalarla, binicilerle, yayalarla doluyor; pist, yarış hakemi kulübesi, varış direği, işaret direkleriyle henüz boş duruyor; tartı mahallinin tam ortasında tuğla ve tahta sıralı beş simetrik tribün yer alıyordu. Daha geride öğle güneşiyle yıkanan, etrafı küçük ağaçlarla çevrili ve batısı Valérien Dağı'nın sert hatlarını örten ağaçlı Saint-Cloud ve Suresnes tepeleriyle kuşatılmış geniş bir ova uzanıyordu.

Büyük Yarış yazgısını belirleyecekmiş gibi heyecanlanan Nana varış direğinin yanı başına, pistin tahta parmaklığının kenarına yerleşmek istedi. Kont Muffat'nın armağanı olan Daumont usulü dört göz kamaştırıcı beyaz atın koşulduğu gümüş kaplamalı üstü açık arabasıyla neredeyse herkesten önce, erkenden gelmişti. Soldaki atlara binmiş iki sürücüsüyle, arabanın arkasında kıpırdamadan dikilen iki uşağıyla

çim alanın girişinde belirdiğinde, kalabalıkta bir kraliçe geçecekmiş gibi bir itiş kakış olmuştu. Olağanüstü şık giysisi mavi-beyazdı, Vandeuvres'ün ahırının renklerini temsil eder gibiydi. Küçük bir korse ile bedenini saran mavi bir tunik giymiş, kabarık eteklerin pek gözde olduğu o günlerde, beline kalçalarını gözüpek biçimde belli eden bir puf yerleştirmişti; beyaz atlastan elbisesi, beyaz atlastan kollukları, beyaz atlastan eşarblı güneşin parlattığı gümüş renkli kabartma bir dantelle bezenmişti. Ve dahası, bir jokeye benzemek için, hiç kimseye aldırmadan topuzunun üstüne, sarı püskülleri kızıl tüylü bir dişi tayın uzun kuyruğu gibi sırtının tam ortasında sallanan beyaz tüylü mavi, kenarsız şapka takmıştı.

Saat on iki olmuştu, Büyük Yarış'ın başlamasına daha üç saatten fazla zaman vardı. Üstü açık araba pistin tahta parmaklığına yanaşınca, Nana evindeymiş gibi rahatladı. Bijou ile küçük Louis'yi de yanında getirmek istemişti. Eteklerinde yatan köpek, sıcak havaya rağmen soğuktan tir tir titriyor; kurdele ve dantellerle süslenmiş çocuksa, esen yelle sapsarı kesilmiş bir halde hiç sesini çıkarmadan oturuyordu. Yine de, genç kadın yakınındakilere aldırmadan, omuzlarına kadar yükselen beyaz gül ve mavi unutmabeni yığınları arasında tam karşısındaki koltukta oturan Georges ve Philippe Hugon'la yüksek sesle konuşuyordu.

— Canımı sıkınca ona kapıyı gösterdim, diyordu... İki gündür bana dargın.

Muffat'dan söz ediyor, ama aralarındaki bu ilk tartışmanın gerçek nedenini açıklamıyordu. Kont bir akşam yatak odasında bir erkek şapkası bulmuştu, Nana'nın can sıkıntısından eve birini aldığına, gelip geçici bir hevese işaret ediyordu bu.

— Ne kadar garip bir adam olduğunu bilemezsiniz, diye sürdürüyordu konuşmasını verdiği ayrıntılarla eğlenerek. Aslında yalancı sofunun teki... Her akşam duasını ediyor. Hem de hiç aksatmadan. Dua ederken rahatsız olmasın diye

önce ben yattığım için, hiçbir şeyin farkında değilim sanıyor; ama göz ucuyla onu izliyorum, duasını mırıldanıyor, haç çıkarıyor, sonra duvar dibine geçmek üzere üstümden atlıyor...

— Bak hele, çok kurnazca doğrusu! diye mırıldandı Philippe. Öncesinde mi ve sonrasında mı?

Nana bir kahkaha attı.

— Evet, öncesinde ve sonrasında yapıyor bu işi. Uyku ya dalarken, yine mırıldandığını işitiyorum... Ama işin asıl can sıkıcı yanı, ne zaman tartışsak yeniden sofulaşması. Ben öteden beri dinime bağlı olmuşumdur. Tamam gülün, dalga geçin, bu yaptığınız beni inancımdan döndüremez... Ama bizimki kafa ütülüyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyor, ne kadar pişman olduğunu anlatıyor. Nitekim iki gün önce, tartışmamızdan sonra bunalıma girdi, bir türlü yatıştıramadım...

Ama birden sözünü kesti:

— Bakın, Mignonlar geliyor! dedi. Şuraya bak! Çocukları da getirmişler! Zavallı yavrular, nasıl da özensiz giydirilmişler!

Mignonlar, sonradan zengin olmuş burjuvalara özgü soluk renkli bir arabaya binmişlerdi. Yer yer düğüm atılmış, büzgülü kırmızı kuşaklarla süslü külrengi ipek bir elbise giyen Rose, geniş okul ceketleri içinde boyunları omuzlarına gömülmüş bir halde tam karşısında oturan Henri ile Charles'a bakıp mutlu mutlu gülümsüyordu. Ama üstü açık araba tahta parmaklığın kenarına gelip arkada dikilen uşaklarıyla dört atlı arabasındaki çiçeklerin ortasında kraliçeler gibi kurulmuş Nana'yı görünce kaskatı kesilip dudaklarını büzdü, hemen başını çevirdi. Mignon'sa tam tersine, ıslıl ıslıl yüzü, neşeli bakışlarıyla eliyle bir selam verdi. Mignon prensip olarak kadın kavgalarından uzak dururdu.

— Bu arada aklıma gelmişken sorayım, dedi Nana, tertemiz giyinen, dişleri dökülmüş, kısa boylu yaşlı adamı tanıyor musunuz? Hani şu Mösyö Venot'yu? Bu sabah beni görmeye geldi.

— Mösyö Venot mu? dedi şaşırان Georges. Olamaz! O Cizvit'tir.

— Çok doğru, ben de bunu hissettim. Neler konuştuğumuzu asla bilemezsiniz! Ama pek gülünçtü! Konttan söz etti, dağılan ailesini anlattı, bana bu aileye mutluluğunu geri vermem için yalvardı... Adam aslında fazlasıyla nazik, güleçti. Ben de ona aynı şeyi düşündüğümü söyleyip Kont'u karısına geri göndermeye söz verdim... İnanın şaka yapmıyorum, o insanların mutlu olması beni çok sevindirir! Ayrıca, ben de bu dertten kurtulurum, çünkü bazen ona gerçekten katlanamıyorum! Başımın etini yiyor.

Son aylardaki bıkkınlığını içinden kopup gelen bu çılgınlıkla ağzından kaçıvermişti. Üstelik Kont'un para sıkıntısı çekiyor gibi bir hali vardı; Labordette'e imzaladığı senedi ödeyemeyecek olması onu epey kaygılandırıyordu.

— İşte, Kontes de şurada zaten, dedi bakışlarıyla izleyici tribünlerini tarayan Georges.

— Nerede, nerede? diye haykırdı Nana. Ne göz var şu bebekte... Philippe, şemsiyeyi tutar mısın?

Ama külrengi ipekli şemsiyeyi tutmaya bayılan Georges ağabeyinden önce atılmıştı. Nana devasa dürbünüyle göz gezdirdi.

— Tamam, gördüm, dedi sonunda. Sağ tribünde bir direğin yanında, değil mi? Açık mor bir elbise giymiş, beyazlara bürünmüş kızı da yanında... Şuraya bak! Daguene't onları selamlamak için yanlarına geliyor.

Bunun üzerine Philippe, Daguene't'nin yakında o sırık Estelle'le evleneceğini anlattı. İş çoktan halledilmişti, evlilik ilan edilmişti bile. Kontes önce ayak diremişti ama daha sonra Kont ağırlığını koymuştu. Nana bunları dinlerken gülüm-süyordu.

— Biliyorum, biliyorum, diye mırıldandı. Ne mutlu Paul'e. Efendi çocuktur, bunu hak ediyor.

Sonra Louis'ciğ'e doğru eğilip:

— Eğleniyor musun? diye sordu. Bu ne ciddiyet!

Çocuk gördükleri karşısında derin düşüncelere dalmış yaşlı bir adam gibi gülümsemeden çevresindekilere bakıyordu. Sürekli hareket eden genç kadının eteğinden inen Bijou küçük oğlanın ayağının dibinde hâlâ titriyordu.

Bu arada yeşil çayır yavaş yavaş doluyordu. Arabalar, Cascade Kapısı'ndan ardı arkası kesilmeyen bir kuyruk halinde akıp geliyordu. Büyük omnibüs Pauline, Italiens Bulvarı'ndan aldığı elli yolcuyla tribünlerin sağına yanaştı; tek atlı çift kişilik arabalar, viktoryalar, muhteşem kupa arabaları, beygirlerin sarstığı içler acısı faytonlar, bir sürücünün sürdüğü dört atlı arabalar, efendilerin yukarıda, sürücü koltuklarına kuruldukları, şampanya sepetlerini tutan uşaklarını içeride bıraktıkları posta arabaları; ayrıca tekerlekleri çelik gibi pırıl pırıl parlayan kiralık arabalar, çingirak sesleri arasında akıp giden, art arda iki atın özenle koşulduğu arabalar iç içeydi. Zaman zaman bir atlı geçiyor, telaşlı yayalar arabaların arasında koşuyordu. Ormandaki ara yollardan, uzaktan gelen tekerlek gürültüleri, yeşil çimenler üzerindeki insanların boğuk sürtüşmeleri içinde yitip gitmişti; artık sadece giderek artan kalabalığın uğultusu, haykırmalar, seslenmeler, açık havaya yayılan kamçı şakırtıları işitiliyordu. Ve yelin kovaladığı güneş bir bulutun ucundan gözüktüğünde, altın sarısı bir sızıntı belirliyor, koşum takımlarını ve cilalanmış ilan panolarını tutuşturuyor, kadınların süslü elbiselerini parlatıyordu; sürücü yerlerine kurulmuş arabacılar, bu ışıltıların ortasında, ellerindeki uzun kamçılarla alev rengine bürünüyorlardı.

Labordette o sırada Gaga, Clarisse ve Blanche de Sivry'nin kendisine de bir yer ayırdıkları arabadan iniyordu. Pisti geçip aradaki geçide yöneldiği an, Nana Georges'u gönderip onu yanına çağırttı. O gelince Nana:

— İyi ama bahse kaç oranla yatıracam? diye sordu gülererek.

Diane Ödülü'nde utanç verici bir şekilde bütün atların gerisinde kalan "Nana" adındaki dişi taydan söz ediyordu; tay, geçen nisan ve mayıs aylarında, Vandeuvres'ün ahırından başka bir atın, Lusignan'ın kazandığı Des Cars ve Grande Poule des Produits yarışlarında dereceye bile girememişti. O yarıştan sonra Lusignan'ın yıldızı birden parlamış, yarışın favorisi olarak görülmeye başlamıştı; dünden beri genellikle bahis oranı bire ikiye.

— Hâlâ bire elli veriyorlar, diye yanıtladı Labordette.

— Hay aksi şeytan! diye sürdürdü neşelenen Nana. Öyleyse kendime oynamam... Hayır, kendime bir altın bile yatırmam!

Acelesi olan Labordette uzaklaşmak üzereyken Nana ona yeniden seslendi. Ondan tavsiye istiyordu. Seyisleri ve jockeyleri tanıdığı için ahırlar konusunda özel bilgileri vardı. Şimdiye dek yaptığı tahminlerin çoğu doğru çıkmıştı. Yarış dünyasındaki adı "Tüyo Kralı"ydı.

— Hadi söyle bakalım, hangi ata oynayayım? deyip duruyordu genç kadın. İngiliz tayı kaç veriyor?

— Spirit mi? Bire üç... Valerio II de bire üç... Sonra diğerleri geliyor, Cosinus bire yirmi beş, Hasard bire kırk, Boum bire otuz, Pichenette bire otuz beş, Frangipane bire on veriyor...

— Yoo hayır. İngiliz tayına oynamam ben. Yurdumu seversim... Ne dersin? Valerio II olabilir belki; Corbreuse dükü az önce ışıklar saçarak dolaşıyordu... Ama hayır! O da olmaz. Lusignan'a elli altın koyayım mı, ne dersin?

Labordette ona garip bir ifadeyle bakıyordu. Nana eğildi, Vandeuvres'ün onu bahis düzenlemekle görevlendirdiğini bildiği için alçak sesle sordu. Bir şeyler öğrendiyse kulağına fısıldayabilirdi. Ama Labordette hiçbir açıklama yapmadı, sezgilerine güvenmesini önerdi; elli altınını kendisi nasıl isterse öyle oynayacaktı, böylece Nana da pişmanlık duymamış olacaktı.

— Peki, hangi ata istersen oyna! diye seslendi ardından. Ama sakın Nana'ya oynama, çünkü o tam bir sütçü beygiri!

Arabadakiler çılgınca güldüler. Delikanlılar bu lakabı çok gülünç bulmuştu; küçük Louis'ye, solgun gözlerini kaldırmış çınlayan sesiyle kendisini şaşırtan annesine bakıyordu. Zaten Labordette de hemen paçasını kurtaramadı. Rose Mignon yanına gelmesini işaret etmişti; genç adama birtakım talimatlar veriyor, o da defterine rakamlar yazıyordu. Ardından, Gaga ile Clarisse kendi bahislerini yazdırmak için ona seslendiler; bazı söylentiler yüzünden artık Valerio II'ye oynamak istemiyor, paralarını Lusignan'a yatırıyorlardı; hiç istifini bozmayan Labordette söylenenleri yazıyordu. Sonunda yakasını kurtardı, pisti geçip karşıda, tribünün arasında gözden kayboldu.

Gelmeye devam eden arabalar şimdi beyaz atların oluşturduğu açık lekelerle bölünmüş binbir renkli geniş bir yığın oluşturarak, tahta parmaklık boyunca uzayıp giden beş kuyruk oluşturuyordu. Onların gerisindeyse, çimenlere yayılmış gibi görünen başka arabalar vardı: Her taraf yan yana, yanlamasına, çapraz, kafa kafaya yerleştirilmiş atlar, tekerleklerle doluydu. Ve boş kalan yeşil çimenlerde kimi atlılar tırıs gidiyor, yayalarsa hareket halinde kara kümecikler oluşturuyordu. Panayır arazisinde büfelerin zaman zaman vuran güneşle beyazlaşan çadırları yükseliyordu. Ancak asıl itiş kakışlar, gruplaşmalar, şapka kıpırtıları üstü açık arabaların tepesine çıkan, yanlarında bahis oranlarının yapıştırıldığı uzun tahtalar bulunan, dişçi gibi sürekli el kol sallayan bahisçilerin çevresindeydi.

— İnsanın hangi ata oynayacağını bilememesi ne kötü, diyordu Nana. Bu durumda benim de birkaç altını gözden çıkarmam gerekiyor.

Şöyle temiz yüzlü bir bahisçi seçebilmek için ayağa kalkmıştı. Ancak, bir yığın tanıdığı görünce bu isteğini unuttu. Mignonların, Gaga'nın, Clarisse'in ve Blanche'in dışında,

sağda, solda, arkada, şimdi artık arabasının etrafını saran araba yığınının arasında, bir viktoryanın içinde Maria Blond ve Tatan Néné vardı; Caroline Héquet, annesi ve iki bey üstü açık dört tekerlekli arabadaydılar; Louise Violaine tek başına, Méchain ahırının turuncu ve yeşil kurdeleler bağlanmış iki kişilik küçük arabasını sürüyordu; Léa de Horn, bir grup delikanlının patırtı kopardığı posta arabasının yüksek koltuğuna kurulmuştu. Biraz daha ötede, alabildiğine aristokrat görünümlü sekiz makaslı arabada, uzun boylu, üniformalı bir deniz subayı adayı gencin yanında, siyah ipekli giysisiyle Lucy Stewart kurum kurum kuruluyordu. Ama Nana'yı asıl şaşırtan, arkasında kıpırdamadan duran bir uşağın bulunduğu, art arda iki atın çektiği arabasını süren Steiner'in Simonne'la birlikte geldiğini görmek oldu; kadın, sarı çizgili atlas giysisiyle, belinden şapkasına dek uzanan elmaslarıyla göz kamaştırıyordu; bankacıysa elindeki upuzun kamçısıyla iki atı sürüyordu: Açık kızıl tüylü olan fındık faresi gibi küçük adımlarla tırıs gidiyor, doru olanıysa uzun bacaklarını kaldıra kaldıra koşuyordu.

— Vay canına! dedi Nana. Şu hırsız Steiner yine borsayı silip süpürdü galiba! Simonne'un kurumuna baksana! Bu kadarı da fazla, şimdi biri gelip kalçalarını avuçlayacak.

Böyle dese de, onları uzaktan selamladı. Elini sallıyor, gü-lümsüyor, dört bir yana dönüyor, kendini herkese göstermek istiyor, kimseyi atlamıyordu. Bir yandan da konuşuyordu.

— Bak sen, Lucy oğlunu da getirmiş! Üniformasıyla pek de zarif görünüyor... Neden öyle kasım kasım kasıldığı anlaşıyor! Oğlundan korkuyor ve ona kendini oyuncu olarak tanıtıyor... Zavallı delikanlı, işin aslını aklına bile getirmiyor.

— Aman sende! diye mırıldandı Philippe gülerek. İsteddiği zaman oğluna taşrada yüklüce bir mirasa konmuş bir kız bulur.

Nana susuyordu. Az önce, arabaların en yoğun olduğu yerde gözüne Tricon ilişmişti. Oturduğu yerden kimseyi

görmesine izin vermeyen bir faytonla gelen Tricon, rahatça sürücü koltuğuna çıkıp oturdu. Ve tepede, uzun boylu İngiliz kadınlarına özgü soylu yüzüyle, kalabalığa hükmeden, kendi kadın grubunu yöneten bir kraliçe gibiydi. Tüm kızlar ona bakıp gizlice gülümsedi. O ise burnu bir karış havada, hiçbirini tanıımıyormuş gibi davranıyordu. Buraya laf olsun diye gelmemiştii, büyük bir at tutkunu olarak, para yatırdığı yarışları zevk için izlerdi.

— Şuraya bakın şu Faloiseli salağı da gelmiş! dedi Georges birden.

Buna hepsi şaştı. Nana Faloiselisini artık tanıyamıyordu. Yüklüce bir mirasa konduğundan beri çok şık giyinmeye başlamıştı. Devrik yakalı bir gömlek giymiş, sırtına zayıf omuzlarına yapışan sıcak renkli bir takım geçirmiş, saçına bez bantlar takmıştı ve her şeyden bıkmış gibi salına salına yürüyor, peltek bir sesle, bitirme zahmetine girmediği tümcelelele, argo sözcüklerle konuşuyordu.

— Ama çok zarif görünüyor! dedi genç adamdan etkilenen Nana.

Gaga ile Clarisse onu yanlarına çağırıp, boynuna atılmış, arabaya bindirmek için dil dökmeye başlamışlardı. Ama o, alttan alta dalga geçerek, küçümseyerek çok zaman geçmeden yanlarından ayrıldı. Nana gözünü kamaştırınca hemen onun yanına gitti, arabanın basamağına çıktı ve Nana, Gaga'yla dalga geçmeye başlayınca:

— Yoo, o yaşlı hastabakıcıyla işim bitti! Artık bana ondan söz etmeyin! Hem zaten biliyorsunuz, şimdi benim Juliette'im sizsiniz...

Bunu derken elini yüreğinin üstüne koymuştu. Nana açık havada yapılan bu apansız aşk ilanına kıkır kıkır gülüyordu. Ama hemen karşılık verdi:

— Durun bakalım, hepsi o kadar değil. Bana bahis oynamayı unutturacaksınız... Georges, şurada duran kıvrıcık saçlı, kırmızı yüzlü şişman bahisçiyi görüyor musun? O

aşğılık suratı hoşuma gitti... Hadi ona yatır... Başka kime oynanır ki?

— Ben o kadar yurtsever değilim, hayır! diye bir şeyler geveliyordu Faloiseli ağzının içinde. Ben paramı İngiliz taya yatırdım... İngiliz tay kazanırsa, yaşadık demektir! Fransız atları Chaillot çayırında koşsun!

Nana bu söze çok alındı. Bunun üzerine atların yetenekleri hakkında tartışmaya giriştiler. Faloiseli her şeyden haberi varmışçasına, onlara sütçü beygiri diyordu. Baron Verdier'nin The Truth ve Lenore'dan olma tayı Frangipane; şu uzun bacaklı doru tay, çalışmalarda bacaklarını aşırı zorlamamış olsaydı, yarışı kazanırdı. Corbreuse'ün ahırının Valerio II'si henüz hazır değildi, nisanda bacaklarında yaralar çıkmıştı; herkesten gizlemişlerdi, ama gerçekten öyleydi! Ve sonunda, tayların en berbatını, Méchain'in ahırından Hasard'ı tavsiye etti. Evet efendim! Hasard formunun doğrudundaydı, tam anlamıyla fişek gibiydi! Herkesi şaşırtacak tay oydu!

— Yoo hayır, dedi Nana. Ben Lusignan'a on, Boum'a beş altın oynayacağım.

Faloiseli bu sözleri duyar duymaz kahkahayı bastı.

— İyi ama sevgilim, Boum uyuzun teki! Sakın ona oynamayın! Gasc'ın kendisi bile atından umudu kesmiş durumda... Hele şu sizin Lusignan, asla! Hepsi palavra! Lamb ile Penses, düşünsenize! Lamb ile Penses'ten hiçbir şey çıkmaz! Bacakları çok kısa!

Gölmekten soluk soluğa kalmıştı. O arada Philippe, Lusignan'ın Des Cars ve Grande Poule des Produits ödülleri kazandığını anımsattı. Ama Faloiseli hiç oralı olmadı. O yarışları kazanmış olmasının ne anlamı vardı? Tam tersine, bu yarışta dikkatli olmak gerekirdi. Ayrıca, Lusignan'a Gresham biniyordu; bu durumda kesinlikle ondan vazgeçmek gerekirdi! Gresham talihsizin biriydi, hiçbir yarışı kazanamamıştı.

Böylece, Nana'nın arabasında başlayan tartışma yeşil çimenlerin bir ucundan öbürüne yayılır gibi oldu. Dört bir yandan haykırırlar yükseliyor, esen tutku yeli yüzleri alevlendiriyor, elleri kolları hareketlendiriyordu; arabaların tepesine çıkmış bahisçiler oranları haykırıyor, oynanan bahisleri yazıyorlardı, kudurmuş gibiydiler. Ama burada küçük bahisçiler vardı, önemli bahisler jokeylerin tartıldığı yerde oynanıyordu; buradaki, olsa olsa birkaç altın kazanmayı uman ufacık keselerin çekişmesiydi. Aslında, asıl karpışma Lusignan ile Spirit arasındaydı. Her halleriyle kendilerini belli eden İngilizler, daha şimdiden yarışı kazanmış gibi şişinerek, neşeyle gruplar arasında dolaşıyorlardı. Lord Reading'in atı Bramah geçen yıl Büyük Ödül'ü kazanmıştı: bu, yürekleri hâlâ kanatan bir yenilgiydi. Fransa bu yıl da geride kalırsa bu tam bir yıkım olacaktı. Dolayısıyla, çayırdaki bütün hanımlar, millî duyguları coşmuş bir halde heyecanla bekliyorlardı. Vandeuvres'ün ahırını millî onurun direniş cephesi olmuştu, hepsi Lusignan'ı destekliyor, alkışlıyordu. Gaga, Blanche, Caroline ve birkaç kız daha Lusignan'a oynuyorlardı. Lucy Stewart oğlundan çekindiği için bahis oynamıyordu; ayrıca ortalıkta o ata oynaması için Rose Mignon'un Labordette'e iki yüz altın verdiği söylentisi dolaşıyordu. Sadece Tricon sürücüsünün yanına oturmuş, son dakikayı bekliyordu; sağda solda sıralanan at isimlerine tepeden bakarak, Parislilerin ateşli konuşmaları, İngilizlerin gırtlaktan gelen bağrıışmaları arasında, tartışmalara hiç aldırmadan soğukkanlılığını koruyor, görkemli bir ifadeyle defterine durmadan bir şeyler yazıyordu.

— Peki Nana? diye sordu Georges. Kimse ona oynamıyor mu?

Hayır, gerçekten de kimse ona para yatırmıyordu; adını anan bile yoktu. Vandeuvres ahırının yarışta hiç şansı olmayan bu kısrağı Lusignan'ın gölgesinde silinip gitmişti. Ancak Faloiseli, kollarını havaya kaldırarak:

— Birden içime doğdu... dedi. Nana'ya bir altın yatırmıyorum.

— Bravo, dedi Georges, ben de iki altın.

— Ben de üç, diye ekledi Philippe.

Sonra arabaya bindiler, açık artırmaya katılmış gibi, bazı rakamlar sıralayarak, tatlı tatlı eğlenerek Nana'ya kur yapmaya koyuldular. Faloiseli kızı altına boğmaktan söz ediyordu. Aslında herkesin bu ata oynaması gerekirdi, az sonra herkes bahisçilerin başına üşüşecekti. Ama üç genç adam sağda solda propagandaya başlamak üzere yanından uzaklaşırlarken Nana arkalarından seslendi:

— Biliyor musunuz, hiç istemiyorum bunu! Hem de hiç! Bana bak Georges, Lusignan'a on, Valerio II'ye de beş altın oyna.

Oysa gençler çoktan işe koyulmuşlardı. Bu durum karşısında neşelenen Nana, onların araba tekerleklerinin arasından süzölmelerini, atların başının altından eğilerek geçmelerini, bütün çayırı dolaşmalarını izliyordu. Bir arabada tanıdık birini gördüklerinde hemen yanına koşuyor, Nana'yı övüyorlardı. Ve genç kadın ayakta şemsiyesini sallarken, parmaklarıyla rakamları göstererek, zafer kazanmış gibi sevinç içinde geri geldiklerinde kalabalığın içinden kahkahalar yükseliyordu. Oysa aslında pek de başarılı olamamışlardı. Topu topu birkaç kişi ikna olmuştu; bunlardan biri de Nana'yı görünce heyecanlanıp üç altın yatıran Steiner'di. Kadınlarsa bu tavsiyelere hiç aldırmıyordu, yüzde yüz kaybetmek için para yatırmak mı, hayır asla! Ayrıca, dört beyaz atıyla, arabanın arkasında dikilen uşaklarıyla, o bütün dünyaya meydan okuyan havasıyla bu pis kıza destek olmaya hiç gerek yoktu. Bu işe canları çok sıkılan Gaga ile Clarisse, Faloiseliya kendileriyle dalga geçip geçmediğini sordular. Georges büyük bir gözüpeklikle Mignonların kupa arabasının önüne dikildiğinde, Rose sinirlendi ve yanıt vermeden başını öteye çevirdi. İnsanın bir ata adını verebilmesi için

tam bir pislik olması gerekirdi! Mignon'sa, tersine, kadınların insana her zaman talih getirdiklerini söyleyerek keyifle genç adamın ardına düşmüştü.

— Eee n'oldu? diye sordu Nana bahisçileri dolaştıktan sonra yanına gelen gençlere.

— Bire kırk oldu, dedi Faloiseli.

— Nasıl, kırk mı? diye bağırdı Nana şaşkınlık içinde. Başında bire elliydim... Ne oldu peki?

Tam bu sırada Labordette çıkageldi. Pist kapatılıyor, çınlayan çan ilk yarışın başlamak üzere olduğunu duyuruyordu. Nana uğultular arasında ona bu ani değişimin nedenini sordu. Labordette kaçamak bir yanıt verdi; belli ki bahis oynayanların sayısı artmıştı. Kız bu yanıtla yetinmek zorunda kaldı. Zaten, bütün dikkatini yarışa veren Labordette, vakit bulabilirse Vandeuvres'ün yanına geleceğini haber verdi.

İlk koşu Büyük Yarış'ın yarattığı beklenti içinde sona ererken hipodromun tepesine bir bulut yığıldı. Bir süredir güneş gözden yitmiş, kalabalığın üstüne solgun bir ışık düşmüştü. Ansızın esinti çıktı, şiddetli bir yağmur bastırdı, iri iri damlalar düştü, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Bir an için ortalık karıştı, her yandan çığlıklar, şakallar, küfürler yükseldi, yayalar koşarak büfelerin çadırlarının altına sığındı. Arabalardaki kadınlar korunmaya çalışıyor, şemsiyelerini iki elleriyle kavırıyor, telaşlı uşaklar arabaların örtülerini çekmeye koşuyorlardı. Oysa sağanak çoktan durmuş, güneş havada uçuşan yağmur serpintilerinin arasında yeniden parlamıştı. Rüzgârın Boulogne Ormanı'na doğru sürüklediği yağmur bulutu ardında masmavi bir gök bırakmıştı. Gök sanki yüreklerine su serpilen kadınların gülüşmeleri arasında yeniden şenleniyordu; güneşin parıltısı, atların aksırmalarının, üstünü başını silkeleyen sıırıslık olmuştuk kalabalığın hareketliliğinin ortasında her yanı kristal damlacıklarla kaplı yeşil çayırı tutuşturuyordu.

— Vah zavallı Louis'ciğim! Çok mu ısladın yavrum? dedi Nana.

Küçük hiç ağzını açmadan, kurulasın diye ellerini annesine uzattı. Genç kadın mendilini almıştı. Daha sonra, tir tir titreyen Bijou'yu kuruladı. Aslında önemli bir şey yoktu, beyaz atlas giysisine birkaç damla düşmüştü; o da umurunda bile değildi. Yağmur suyuyla canlanan çiçekler kar yağmış gibi parlıyordu; keyiflenen Nana da, onları dudaklarını çiy taneleriyle ıslatır gibi kokluyordu.

Ancak, bu apansız sağanak tribünlerin sıralarını bir anda doldurmuştu. Nana dürbünüyle bakıyordu. Bu uzaklıktan yalnız sıralara sıkış tıkış yığılmış bir kalabalık görünüyor, o koyu renkli görüntünün üzerinde yalnız yüzlerin solgun lekeleri parlıyordu. Güneş tribünlerin tahta çatısının kenarından sızıyor, oturan kalabalığın bir köşesini ışık demetiyle aydınlatıyor, süslü giysiler bu ışığın altında solgun görünüyordu. Nana özellikle sağanakla tribünlerin önündeki kumlara dizilmiş iskemlelerde oturan hanımların kaçışmasına bakıp eğleniyordu. Kızların tartı mahalline girmesi yasak olduğundan, Nana, o saçları dağılmış, zevksizce giyinmiş kadınlarla acı acı dalga geçiyordu.

Derken bir uğultu koptu, imparatoriçe en ortadaki tribünün geniş, kırmızı koltuklar yerleştirilmiş locasına giriyordu.

— Aaa işte bizim Kont! dedi Georges. Onun bu hafta görevli olduğunu sanmıyordum.

İmparatoriçenin arkasında Muffat'ın mimiksiz, heybetli suratı belirmişti. Bunun üzerine gençler dalga geçmeye başladılar, Satin'in gidip karnına bir şaplak indirmek üzere orada olmayışına üzüldüler. Dürbünüyle imparatorluk locasına bakan Nana'ysa İskoç prensini gördü.

— Şuraya bak! Charles bu! diye bağırdı.

Prensin biraz şişmanladığını fark etti. On sekiz ayda epey kilo almıştı. Hemen bazı ayrıntılara girişti: Sıkı adamdı doğrusu!

Çevresindeki arabalarda oturan hanımlar Kont'un Nana'yı terk ettiğine dair fısıldaşıyorlardı. Bu önemli bir olaydı. İlişkisini açıkça belli ettiğinden beri, Tuileries Sarayı mabeyincinin bu birlikteliğiyle çalkalanıyordu. Bunun üzerine Kont itibarını koruyabilmek için kızla ilişkisini bitirmişti. "Juliette'im" diyerek yeniden yanına gelen Faloiseli genç kadını bu söylentilerden haberdar etti. Nana gülererek:

— Ah o sersem... dedi. Siz onu tanımazsınız: Pişt desem, her şeyi bırakıp peşimden koşar.

Bir süredir Kontes Sabine'i ve Estelle'i inceliyordu. Daguenet hâlâ bu hanımların yanındaydı. Yeni gelen Fauchery, kadınları selamlamaya çalışırken yanlarından geçtiği kişileri iteliyor ve gülümseyerek onlara eşlik etmeye geliyordu. Bunun üzerine Nana küçümseyen bir el hareketiyle tribünleri göstererek ekledi:

— Ayrıca, bütün bu insanlar artık beni hiç heyecanlandırmıyor! Hepsini çok iyi tanıyorum. Bunların gerçek yüzlerini görmek gerekir! Onlara artık hiç saygı duymuyorum! Tepeden tırnağa pisliğe batmışlar, hem de hepsi... O yüzden artık başımı ağrıtmalarını istemiyorum.

Ve tepkisi büyüyor, atları piste getiren seyislerden, prensliğine karşın salağın teki olan Charles'la konuşan imparatoriçeye dek herkesi kapsıyordu.

— Bravo Nana! Çok doğru Nana! diye bağırdı coşan Faloiseli.

Çan sesleri esen yelle dağılıp gidiyor, yarışlar sürüyordu. Az önce İsfahan Ödülü koşulmuş, bu yarışı Méchain'in ahırından Berlingot kazanmıştı. Nana, Labordette'i yeniden çağırıp yüz altınını hangi atlara yatırdığını sordu; genç adam gülmeye başladı ve talihini küstürmemek için atların adını vermeye yanaşmadı. Parasını çok iyi bir ata yatırmıştı, bunu az sonra görecekti. Nana ona oynadığı atları, Lusignan'a on, Valerio II'ye beş altın yatırdığını söyleyince, kadınların her şeye karşın aptalca davranmaya devam ettiğini ima ederce-

sine omuz silkmekle yetindi. Nana da buna şaşı, bu işten artık hiçbir şey anlamıyordu.

Bu sırada çayır gittikçe canlanıyor, Büyük Yarış'ı beklerken açık havada öğle yemekleri yeniyordu. Çimenler üzerinde, iki sürücülü arabaların, posta arabalarının, viktoryaların, kupa arabalarının, üstü açık gezi arabalarının kaldırılmış koltuklarında yemek yeniyor, daha çok da içiliyordu. Ayak işlerine bakan uşakların getirdiği şampanya sandıklarının, sepetlerdeki soğuk etlerin sergilendiği bir tezgâh kurulmuştu. İçki şişelerinin kapakları rüzgârın alıp götürdüğü hafif patlamalarla açılıyordu; herkes şakalaşıyor, dört bir yandan yükselen gürültüye zaman zaman kırılan bardakların çatlak notaları karışıyordu. Gaga ile Clarisse, Blanche'ı da yanlarına almış, dizlerine serdikleri örtü üzerinde sandviçlerini yiyorlardı. Louise Violaine küçük arabasından inip Caroline Héquet'nin yanına gelmişti; bazı beyler ayaklarının dibine, çimenler üzerine, Tatan, Maria, Simonne ve daha başka kızların gelip içki aldıkları küçük bir büfe kuruyorlardı; az ötede, Léa de Horn'nun posta arabasının üstünde şişeler peş peşe devriliyor, küçük grup güneş altında, kalabalığa çalım satarak, kasım kasım kasılarak kafayı buluyordu. Ama az sonra hemen herkes Nana'nın arabasına yöneldi. Kız ayağa kalkmış, kendisini selamlayan erkeklerin kadehlerine şampanya dolduruyordu. Ayak işlerine bakan uşaklardan François şişeleri uzatıyor, Faloiseliysa sesini gürleştirmeye çalışarak laf kalabalığı yapıyordu:

— Gelin beyler, yaklaşın... Bedava... Herkese içki var.

— Kesin şunu sevgili dostum, demek zorunda kaldı sonunda Nana. Sirk cambazına benzedik.

Aslında genç adamı çok gülünç buluyor, epey eğleniyordu. Bir ara, Georges'la, içmiyormuş gibi görünen Rose Mignon'a bir kadeh şampanya göndermeyi düşündü. Henri ile Charles ölesiye sıkılıyorlardı; bu bacaksızlara sorsan, şampanyayı seve seve içerlerdi. Ancak Georges, tartışma çık-

masından korkarak kadehteki içkiyi kendisi içti. Bu arada Nana, arkasında duran Louis'ciği unuttuğunu fark etti. Belki oğlan susamıştı; çocuğa zorla birkaç damla şarap içirdi, o da boğulurcasına öksürdü.

— Gelin beyler, yaklaşın, deyip duruyordu Faloiseli. İki meteliğe değil, bir meteliğe de değil. Bedava dağıtıyoruz...

Tam bu sırada Nana sözünü kesti.

— Hey Bordenave! Çağırın şunu! Rica ederim koşun!

Gördüğü gerçekten Bordenave'dı, güneşin kızıla boyadığı şapkasıyla, dikiş yerleri ağarmış kirli redingotuyla, elleri arkasında geziniyordu; varını yoğunu kaybedip iflas etmişti, ama her an talihi zorlamaya hazır, öfkeli bir adam olarak, yoksulluğunu zenginlerin gözleri önüne sermekten çekinmiyordu.

— Vay canına! Bu ne şıklık! dedi Nana cici bir kız gibi ona elini uzattığında.

Ve bir bardak şampanyayı yuvarladıktan sonra, derin derin iç çekerek:

— Ah, ah! Keşke kadın olsaydım! dedi. Ama olsun! Zararı yok! Tiyatroya dönmek ister misin? İyi bir planım var. Gailé Tiyatrosu'nu kiraliyorum! Ondan sonra Paris ayaklarımıza kapansın... Ne dersin? Aslında bana bunu borçlusun.

Sonra homurdanarak orada kaldı, kızı yeniden gördüğüne sevinmişti; çünkü dediğine göre, bu hınzır Nana'nın orada olması bile yüreğini yatıştırıyordu. Nana onun kıızıydı, onu kendisi yaratmıştı.

Çevrelerindeki çember genişliyordu. Şimdi artık Faloiseli herkese şarap dolduruyor, Philippe ve Georges da eşe dosta sesleniyordu. Hafif bir itiş kakış yavaş yavaş bütün çayırı arabanın çevresine topluyordu. Nana gelenlerin her birine söyleyecek bir söz buluyor, bir gülücük gönderiyordu. İçki-ciler gruplar arabaya yaklaşıyor, şampanya kadehleri Nana'ya doğru ilerliyordu; sonunda, bir tek onun arabasının çevresinde bir kalabalık, bir uğultu oluştu ve elden ele dolaşan kadehler arasında, uçuşan sarı saçları, güneş vurmuş kar beyaz

yüzüyle gerçek bir kraliçe gibiydi. Şenlik doruk noktasına ulaştığında, topladığı ilgiye öfkelenen diğer kadınları çatlatmak üzere, eski görkemli Venus duruşuyla, dolu bardağını havaya kaldırdı.

Ama biri sırtına dokundu, arkaya dönüp bakınca Mignon'un koltukta oturduğunu görüp çok şaşırdı. Bir an gözden kayboldu, sonra adamın yanına gidip oturdu, zira adam önemli bir şeyler söylemeye gelmişti. Mignon, karısının her fırsatta Nana'ya kızmasının çok gülünç olduğunu söylüyor; bunu aptalca ve gereksiz buluyordu.

— Bak şekerim, diye mırıldandı. Rose'u çok fazla kızdırma... Anlıyorsun ya, sana başından haber vereyim dedim... Evet, elinde bir silah var, şu *Küçük Düşes* rolünden dolayı seni hiç bağışlamadığı için...

— Silah mı? dedi Nana. Silah vız gelir bana!

— Dinle beni, Fauchery'nin cebinde bir mektup bulmuş galiba, Kontes Muffat'nın o aşağılık Fauchery'ye yazdığı bir mektup bu. Ve işte mektupta her şey açık açık sıralanmış... Rose, hem ondan hem senden öç almak üzere mektubu Kont'a göndermek istiyor.

— Gönderirse göndersin! diye karşılık verdi Nana. Amma gülünç... Demek şimdi Fauchery'yle birlikte. Tamam çok iyi, zaten canımı sıkıyordu. Epey güleceğiz demektir.

— Yoo, öyle deme, böyle olmasını istemiyorum, diye karşılık verdi Mignon. O zaman kızılca kıyamet kopar! Ve hiçbir kazancımız olmaz...

Daha fazlasını söylemekten korkarak sustu. Nana, namuslu bir kadını bataktan kurtarmaya hiç niyeti olmadığını haykırıyordu. Ama Mignon'un üstelediğini görünce gözünü dikip onun yüzüne baktı. Kontes'le arasının açılması durumunda Fauchery'nin başına kalacak olmasından korktuğu belliydi; öç almak isteyen Rose'un dileği buydu, çünkü gazeteciye bazı duygular besliyordu. Bunun üzerine Nana düşlere daldı. Mösyö Venot'nun kendisini görmeye geldiği günü

düşünüyor, Mignon onu razı etmeye çalışırken, kafasında bir plan oluyordu.

— Diyelim ki Rose mektubu gönderdi, tamam mı? Rezalet çıkar. Sen de bu işe bulaşırsın, herkes buna senin neden olduğunu düşünür... Her şeyden önce, Kont karısından ayrılır...

— Neden ayrılırsın? dedi Nana. Tam tersine...

Bu kez de o sözünü yarıda kesti. Yüksek sesle düşünmesine gerek yoktu. Ve sonunda, onu başından savmak üzere, Mignon'un görüşünü benimsermiş gibi yaptı ve adam gelip Rose'un gönlünü almasını, örneğin, şu yarış alanında, herkesin gözü önünde arabasına uğramasını önerince, bir çaresine bakacağını, bu konuyu düşüneceğini söyledi.

Nana bir uğultuyla ayağa fırladı. Pistte atlar şimşek hızıyla geliyorlardı. Cornemuse'ün kazandığı Ville de Paris Yarışı koşulmuştu. Şimdi sıra Büyük Yarış'taydı, heyecan gittikçe artıyor, olduğu yerde tepinen, dakikaları hızlandırmak üzere hareketlenen kalabalığın yüreği daralıyordu. Ve bu son dakikada, beklenmedik bir olay, Vandeuvres ahırının acemi atı Nana'nın sürekli yükselişi bahisçileri ürkütüyordu. Beyler, her an yeni bir oranla geri geliyorlardı: Nana, bire otuz veriyordu, derken bire yirmi beş, sonunda bire yirmi, en sonunda da bire on beş. Kimse olup biteni kavrayamıyordu: Bütün hipodromlarda hep geride kalmış, daha bu sabah hiçbir bahisçinin bire elliye bile yanaşmadığı bir tay! Bu telaş da neyin nesiydi? Kimileri dalga geçiyor, bu masala kanaların okkalı bir kazık yiyeceklerini söylüyorlardı. Daha ciddi düşünen başkalarıysa, kaygıyla bu işte bir dolap döndüğünden kuşkuluyorlardı. Belki de gizli bir anlaşma yapılmıştı. Yarışlarda çevrilen dolaplar, danışıklı dövüşler anlatılıyordu; ancak Vandeuvres'ün şanı bütün bu söylentilerin önünü keşiyor, kuşkucular Nana'nın olsa olsa nal toplayacağını ileri sürerek bastırıyorlardı.

— Kim biniyor Nana'ya? diye sordu Faloisel.

Tam bu sırada gerçek Nana yeniden ortaya çıkıyordu. Çevredeki beyler, abartılı kahkahalar atarak, soruya imalı bir anlam yüklediler. Nana herkesi selamlıyordu.

— Price, diye karşılık verdi Nana.

Ve tartışma yeniden alevlendi. Price, Fransa'da kimsenin tanımadığı ünlü bir İngiliz'di. Nana'ya hep Gresham binerken, Vandevres bu sürücüyü neden getirtmişti? Lusignan'a Faloiselının deyişiyile tek bir yarış bile kazanamayan Gresham'ı bindirdiğini görünce daha da şaşırmışlardı. Bu saptamalar, şakalaşmalar, yalanlamalar ve ortalığı kaplayan onlarca karşıt görüş arasında yitip gidiyordu. Herkes zaman öldürmek için şampanya şişelerini boşaltmaya devam ediyordu. Derken ortalıkta bir fısıltı dolaştı, gruplar yana çekilip yol açtı. Vandevres geliyordu. Nana kızmış gibi yaptı:

— Ben tartı mahallinde neler olup bittiğini görmek isterken, tam bu saatte gelmeniz büyük incelik doğrusu!

— Hadi gelin öyleyse, dedi, daha vakit var. Şöyle bir dolaşırsınız. Cebimde hanımlar için düzenlenmiş bir giriş belgesi var.

Ve Lucy'nin, Caroline'in ve öbürlerinin kıskançlık dolu bakışları altında mutluluktan uçan Nana'yı koluna takıp götürdü. Arabada kalan Hugon kardeşler ve Faloiseli, o giderken, onun sunduğu şampanyayı onun onuruna içmeyi sürdürüyorlardı. Kız da onlara "Az sonra dönerim!" diye sesleniyordu.

Ancak Vandevres gözüne ilişen Labordette'i çağırdı; aralarında kısa bir konuşma geçti.

— Hepsini topladınız mı?

— Evet.

— Ne kadar?

— Bin beş yüz altın, hemen her köşede.

Nana merakla kulak kabartınca sustular. Vandevres çok sinirliydi, geceleri kendini atlarıyla birlikte yakmaktan söz ettiği anlarda Nana'yı korkutan açık renk gözlerinde

yine o küçük pırıltılarla alev alevdi. Nana pistten geçerken sesini kısıp senlibenli konuşmaya başladı:

— Söylesene bana... Senin küçük taya neden bu kadar ilgi gösteriliyor? Herkesin dilinde bu!

Adam ürperdi, ağzından istemeden şu sözler kaçtı:

— Hey Tanrı'nın cezası! Elbette herkesin dilinde olur... Ah bu lanet bahisçiler! Gözde bir atım olunca, hepsi üzerine üşüşür, bana oynayacak bahis bırakmazlar. Ama yarışa acemi bir at katıldı mı, yaygarayı koparır, herkesin bu ata oynadığını haykırırlar.

— İyi ama bana haber vermeliydin, ben de ona oynardım. Kazanma olasılığı var mı bari?

Adam birden anlaşılmaz bir öfkeye kapıldı:

— Ne diyorsun sen? Beni rahat bırak... Bütün atların kazanma olasılığı var. Bahis yükseliyorsa ne yapayım, birileri ona oynamış demek. Ne bileyim ben? Böyle aptal sorularla kafamı şişireceksen, yanından hemen ayrılayım.

Bu tavrı ne kişiliğine, ne de alışkanlıklarına uygundu. Dolayısıyla Nana incinmekten ziyade şaşırdı. Zaten adam da söylediklerinden utanmıştı; kız, soğuk bir ifadeyle kibar davranmasını isteyince özür diledi. Bir süredir, böyle ansızın parlayıveriyordu. Paris'in soylu ve varlıklı çevrelerinde, bugün son kozunu oynadığını bilmeyen yoktu. Atlarına oynanan büyük bahislerden para kazanamazsa, onun için tam bir felaket olacaktı; yıkılacaktı, sürdürmeye çalıştığı gerçekte temelden sarsılmış, borç ve düzensizliğin kemirdiği gösterişli yaşamı bir anda yerle bir olacaktı.

Ve herkesin bildiği gibi erkeklerin başını yiyen Nana, o yok olan servetin son kalıntılarına denk gelmiş, kalanı da o silip süpürmüştü. Kızın gelip geçici hevesleri dört bir yanda anlatılıyordu; havaya saçılan altınlar, Baden'deki parti dilinden dile dolaşıyordu, adamın cebinde otel parası bile bırakmamış, körkütük sarhoş oldukları bir akşam, kömür gibi yanıp yanmadıklarını görmek için bir avuç elması şöminede-

ki korun üstüne fırlatmıştı. Nana, yavaş yavaş kenar mahalle kızlarına özgü kahkahalarıyla, iri göğüsleriyle, bu narin ve yoksul düşmüş soylu aile çocuğunun gırtlığına çökmüştü. Şu anda, çirkin ve içgüdüsel beğenilerinin tutsağı olmuş bir halde, ihtiyatı tamamen elden bırakmış, varını yoğunu tehlikeye atmıştı. Nana bir hafta önce, ondan Normandiya kıyılarında, Le Havre ile Trouville arasında bir şato için söz almış, Vandeuvres de bu sözünü tutmayı onur meselesi yapmıştı. Ama kız canını çok sıkıyordu ve onu öyle salak buluyordu ki pataklamak istiyordu.

Kapıdaki bekçi, Kont'un koluna girmiş bu kadını durdurmayı göze alamayarak tartı mahalline girmelerine izin verdi. Bu yasak bölgeye ayak basmanın övüncüyle şişinen Nana kendisiyle gurur duyuyor, tribünün kenarında oturan hanımların önünden ağır ağır geçiyordu. On sıra iskemleye, açık havanın yarattığı sevince binbir renk katan geniş bir süslü giysi yığını yerleşmişti; iskemleler sağa sola çekiliyor, bir halk bahçesinin beş köşeli kameriyesi altındaymışçasına rastgele küçük halkalar oluşturuluyor, ortada gezinen çocuklar bir gruptan öbürüne koşuyorlardı; daha yukarıda, büyük bir kalabalığın oturduğu tribünün sıraları uzayıp gidiyor, açık renk kumaşlar çatının gölgesinde parlaklığını yitiriyordu. Nana bu hanımların yüzüne dik dik bakıyordu. Bakışlarını bir süre Kontes Sabine'e sabitledi. Daha sonra İmparatorluk Locası'nın önünden geçerken, imparatoriçenin yanında kaskatı dikilen Muffat'ı görünce pek eğlendi.

— Ne ahmak bir hali var! dedi Vandeuvres'e yüksek sesle.

Her köşeyi gezmek istiyordu. Parkın bu bölümü, yeşil çimenleri, kalın gövdeli ağaçlarıyla ona hiç o kadar da eğlenceli gelmiyordu. Dondurmacının biri tahta parmaklığın dibine bir tezgâh açmıştı. Taşra usulü mantar biçimli bir kulübenin kamıştan çatısı altına birikmiş bahisçiler ellerini kollarını sallayarak bağırıyordu. Yanda atlara ait boş bölmeler vardı; düş kırıklığına uğrayan Nana, bu bölmelerden

birinde sadece bir jandarma atını görebildi. Daha ötede atların dolaştırıldığı at gezdirmeliği vardı; çevresi yüz metrelik bu gezdirmelikte ahırlarda görevli bir genç, başlığı çıkarılmış Valerio II'yi dolaştırıyordu. Hepsi bu! Çakıllı kumla kaplı yaya yollarında yakasına turuncu giriş kartı takmış bir sürü adam geziniyordu; ayrıca, tribünlerin arkasındaki boşluklarda da sürekli gidip gelenler vardı, onlarla ancak kısa bir süre ilgilendi. Doğrusu bu bölüme girilmesi yasak diye tasalanmaya hiç değmezdi.

Yanından geçen Daguenet ile Fauchery onu selamladılar. Nana onlara el sallayınca yanına gelmek zorunda kaldılar. Genç kadın tartı mahallini çekiştirdi. Birden sözünü kesti:

— Bak sen! Chouard markisi, nasıl da yaşlanmış! Adamcağız ayakta zor duruyor! Gönül oyunlarına hâlâ düşkün mü?

Bunun üzerine Daguenet, yaşlı adamın iki gün önce yaşanmış ve henüz pek fazla kimsenin bilmediği son hikâyesini anlattı. Aylarca çevresinde dolaştıktan sonra, Gaga'dan otuz bin franka kızı Amélie'yi aldığı söyleniyordu.

— Aman ne güzel olmuş! diye haykırdı Nana öfkeyle. İyi o zaman, herkes satmak için kız çocuk doğursun... Hey gidi hey, düşünüyorum da! Şurada, bir kupa arabasının içinde, bir hanımın yanında gördüğüm de Lili olmalı. Bu yüzü bir yerden tanıyordum... Yaşlı adam onu gezintiye çıkarmış olmalı.

Sabırsızlanan, ondan bir an önce kurtulmaya çalışan Vandeuvres, Nana'yı dinlemiyordu. Ancak Fauchery yanlarından ayrılırken, bahisçileri görmezse buraya girmenin bir anlamı olmadığını söyleyince, Kont istemeye istemeye onu oraya götürmek zorunda kaldı. Nana oraya gitmekten hoşnut oldu; burası gerçekten ilginçti.

Kestane fidanlarıyla çevrili bir çayırın ortasında yuvarlak bir yapı vardı ve açık yeşil yaprakların altında, tek sıra halinde dizilmiş bahisçiler bir panayırıdaki gibi bahis oynayacakları bekliyorlardı. Kalabalığa tepeden bakabilmek için tahta sıraların üstüne çıkmış, bahis oranlarını hemen yanı

başlarındaki ağaçlara asmışlardı; oynanan bahisleri bir el hareketine, bir göz kırpmaya bakarak öyle hızlı yazıyorlardı ki, meraklılar şaşkın bir halde hiçbir şey anlamadan bakıyorlardı. Tam bir karmaşa yaşanıyor, sağdan soldan rakamlar haykırılıyor, oranlarda beklenmedik bir değişiklikte uğultular yükseliyordu. Bazen de, birkaç kişi koşarak geliyor, yuvarlak yapının girişinde duruyor, var güçleriyle bir yarışın başlangıcını ya da bitişini duyuruyor, sağdan soldan güneş altında oynanan bu oyunun ateşini iyice artıracak şekilde uzun mırıltılar yükseliyordu.

— Ne garipler! diye mırıldandı Nana büyük bir keyifle. Yüzleri allak bullak olmuş... Hele şu uzun boyluya bak, doğrusu, bir ormanda yalnızken ona rastlamak istemezdim.

Vandeuvres ona, eskiden tuhafiyecide çalışan ve iki yılda üç milyon kazanan bir bahisçiyi gösterdi. İnsanlar saygıyla, bu ince uzun boylu, kırılğan, sarışın gencin etrafını sarmıştı; insanlar onunla gülümseyerek konuşuyor, gelip geçen onu görmek için duruyordu.

Dairesel kulübeden ayrılırlarken, Vandeuvres kendisine seslenen başka bir bahisçiyi başıyla hafifçe selamladı. Eski bir arabacı olan bu iri yarı adamın omuzları bir öküzün omuzları kadar genişti, yüzü kırmızıydı. Nereden geldiği belli olmayan paralarla yarışlarda talihini denemeye başladığından beri, Kont ona hiçbir şeyini saklamadığı uşağı gibi davranıyor, onu gizli bahislerini oynamakla görevlendirerek adamı yüreklendirmeye çalışıyordu. Kontun himayesinde olmasına karşın, o da büyük paralar kaybetmişti, o gün o da, kan çanağına dönmüş gözlerle son kozunu oynuyordu.

— Evet Mareşal, diye sordu Vandeuvres alçak sesle, ne kadar verdiniz?

— Beş bin altın Sayın Kont, diye yanıtladı bahisçi aynı şekilde sesini alçaltarak. Nasıl, güzel değil mi? Bahis oranını üçe yükselttim.

Vandeuvres'ün buna canı sıkılır gibi oldu.

— Yoo hayır, hayır, bunu istemem, hemen ikiye indirin... Başka bir şey söylemeyeceğim Mareşal.

— İyi ama bunun artık Sayın Kont'a ne yararı olur? diye karşılık verdi bahisçi bir suç ortağının mütevazı gülümsemesiyle. İki bin altınınızı yatırabilmek için insanları çekmek gerekiyordu.

Bunun üzerine Vandeuvres onu susturdu. Tam uzaklaşırken, Mareşal ona dışı tayın oranını sormadığına pişman oldu. İki yüz altını bire elliden yatırdığına göre, dışı tay kazanırsa işi iş olurdu doğrusu.

Kontun fısıldayarak söylediklerinden hiçbir şey anlamayan Nana başka bir şey sormayı göze alamıyordu. Kont git-tikçe daha çok sinirleniyordu, birdenbire Nana'yı tartı odasının önünde karşılaştıkları Labordette'in yanında bırakıp uzaklaştı.

— Siz onu arabasına götürün, dedi. Benim işim var... Görüşmek üzere.

Ve bir tartının doldurduğu, basık tavanlı küçük odaya girdi. Burası, banliyö istasyonlarındaki emanetçi odalarını andırıyordu. Nana bir kez daha düş kırıklığına uğradı, zihninde atları tartmak üzere geniş mi geniş, devasa bir tartı canlandırmıştı. Nasıl yani, sadece jokeyleri mi tartıyorlardı! O zaman tartı konusunda bu kadar gürültü koparmanın ne gereği vardı? Jokeyin biri, tartı odasında, eyeri dizinde, alık bir ifadeyle, redingot giymiş şişman bir adamın kilosunu belirlemesini bekliyor, aynı ahırdan bir genç de kapıda, sessiz, meraklı bir kalabalığın çevresinde biriktiği atı Kosinüs'ü tutuyordu.

Az sonra pist geçişe kapatılacaktı. Labordette, Nana'ya acele etmesini söylüyordu; ama ona bir köşede, Vandeuvres'le konuşan ufak tefek birini göstermek üzere geri döndü.

— İşte Price bu, dedi.

— Öyle mi, hani şu benim taya binen, diye mırıldandı kız gülerek.

Ve adamı son derece çirkin buldu. Zaten bütün jokeyler gözüne pek sersem görünüyordu. Büyümelerine izin verilmediği için böyle besbelli, diye düşünüyordu. Nana'ya binen kırk yaşlarında bir adamdı, kırışıqlarla kaplı, uzun, cansız suratıyla büyüüp gelişmemiş bir çocuğu andırıyordu. Bedeni öyle yamru yumru, öyle küçüktü ki, beyaz kollu mavi ceketi bir tahtaya giydirilmiş gibi duruyordu.

— Yok, dedi arkasını dönüp giderken, biliyor musun, bu adam bana şans getirmez.

İslenmiş, çiğnenmiş çimeni kararmış pistte hâlâ büyük bir kalabalık vardı. Demir direklerin tepesine yerleştirilmiş iki gösterge levhasının önünde insanlar, başları havada, bir elektrik telinin tartı odasına bağladığı tahtaların üzerinde bir at belirdiğinde gürültü koparıyorlardı. Beyler ellerindeki kuponları işaretliyorlardı; sahibinin Pichenette'i yarıştan çekmesi söylentilere yol açıyordu. Nana'ysa, Labordette'in kolunda, karşıdan karşıya geçmekle yetindi. Sancak direğinin tepesindeki çan kalabalığın pisti boşaltması için ısrarla çalışıyordu.

— Aman çocuklar! dedi Nana arabasına binerken. Şu tartı odası tam bir palavra!

Arabadakiler çevresini kuşatmış, alkışlıyorlardı: “Yaşa Nana! Nana'mızı geri verdiler!” Ne salaklık! Onları yüzüstü bırakıp gideceğimi mi sanıyorlardı? Tam zamanında geri dönmüştü. Dikkat! Yarış başlıyordu. Şimdi artık şampanya bile unutulmuştu, kimse içmiyordu.

Ancak Nana, Gaga'yı kucağında Louis'cik ve ayağının dibindeki Bijou ile birlikte arabasında görünce şaşırdı; Fa-loiseliya yaklaşmak isteyen Gaga, çocuğu kucağına alma bahanesiyle gelmişti. Çocuklara bayılıyordu.

— Bu arada Lili'den ne haber? diye sordu Nana. Şurada, o yaşlı adamın faytonundaki o değil mi? Onunla ilgili pek hoş şeyler söylediler bana.

Gaga'nın yüzünü hüznümlü bir ifade kaplamıştı.

— Ah şekerim, bu yüzden hastalandım, dedi acılar içinde. Dün o kadar çok ağladım ki, yataktan çıkamadım, bugün buraya gelebileceğimi sanmıyordum... Bu konuda ne düşündüğümü biliyor musun? Hiç istemiyordum bunu, iyi bir evlilik için onu manastıra vermiştim. Çok sıkı tembihliyor, onu sürekli gözümün önünde tutuyordum. Ama bunu kendisi istedi. Gözyaşları içinde hoş olmayan sözler söylediğinde suratına okkalı bir tokat bile yapıştırdım. Evde çok sıkılıyor, ille de bu ilişkiyi denemek istiyordu... Sonunda gelip, “Bu konuda bana engel olmaya hakkın yok,” deyince, “Aşağılığın tekisin, onurumuzu lekeliyorsun, hadi git ne halin varsa gör!” dedim. Olan olmuştu, bunun üzerine bu işi düzenlemeye razı oldum... Böylece son umudum da uçup gitti, ah, ah! Ne düşler kurmuş, ne güzel şeyler tasarlamıştım oysa!

Bir tartışmanın gürültüsü hepsini ayağa kaldırdı. Georges, gruplar arasında dolaşan söylentilere karşı Vandevres’ü savunuyordu.

— Neden atından vazgeçtiğini söylüyorsunuz? diye bağıırıyordu delikanlı. Daha dün bahis salonunda tam bin altın yatırdı Lusignan’a.

— Evet, ben de oradaydım, diye doğruladı Philippe. Nana’yaysa tek bir kuruş bile oynamadı... Nana bire on veriyorsa, onun bunda hiç payı yok. İnsanları böylesine kurnazlıkla suçlamak gülünç doğrusu. Neden yapsın böyle bir şeyi, çıkarı ne?

Labordette dingin bir ifadeyle dinliyordu; sonunda omuz silkti:

— Aman bırak canım, insanlar konuşacak elbet... Kont az önce Lusignan’a beş yüz altın daha yatırdı, Nana’ya da yüz altın kadar oynadı, at sahipleri hayvanlarına sahip çıkmak zorunda.

— Aman! Bize ne bütün bunlardan! diye haykırdı Faloi-seli kollarını sallayarak. Nasıl olsa Spirit kazanacak yarışı... Fransa yine nal toplayacak! Yaşasın İngiltere!

Çan atların piste gelişini haber vermek üzere bir daha çınlarken, kalabalıkta yeni bir ürperti dolaştı. Bunun üzerine Nana daha iyi görebilmek için, çiçek demetlerini, gülleri, unutmabenileri ezerek arabanın koltuğuna tırmandı. Geniş bir açıdan, bütün ufku tarıyordu. Heyecanın doruğa ulaştığı bu anda, külrengi tahta perdelerin ayırdığı, direk başına ikişer güvenlik görevlisinin dikildiği pist boştu ve çamura bulanmış yeşil şerit tam karşısında ileride yeniden yumuşacık bir halıya dönüşüyordu. Gözlerini yere çevirdiğindeyse, yeşil çimenleri, ayaklarının ucunda yükselen, arabalara asılan, büyük bir tutkuyla çalkalanan kalabalığı, kişneyen atları, rüzgârla birbirlerine çarpan çadır bezlerini, parmaklığa yaslanmak üzere koşuşan yayaların arasına atlarını sürenleri görüyor; yüzünü öbür yana, basamaklı tribünlere çevirdiğindeyse yüzler iyice küçülüyor, kafaların oluşturduğu yoğun kalabalık ara yolları, basamakları, taraçaları dolduruyor, karaltı yumağı mavi göğe yansıyor. Ve daha da öteye baktığında, hipodromun çevresinde, ovayı tepeden görüyordu. Sağda, sarmaşık kaplı değirmenin arkasında, ağaçların arasında genişçe bir çayır vardı; tam karşıda, yamacın dibinde akan Seine Nehri'ne dek, sonu gelmez araba kuyruğunun kımıldamadan dizildiği ara yollar birbirini kesiyordu; solda Boulogne Ormanı'na doğru yeniden genişleyen arazi uzaklardaki mavimsi Meudon tepelerine giden bir boşluk açıyor, yapraksız pembe tepeleri canlı bir örtü oluşturan süs ağaçlarıyla çevrili yol bu boş araziye ortadan ikiye ayırıyordu. Gelenlerin ardı arkası kesilmiyor, boş alandaki incecik yolda bir karınca sürüsü gibi yürüyorlardı; daha ötede, Paris'e doğruysa, bahis oynamayanlar, ormanın kıyısında, ağaçların altına birikmiş siyah noktalardan oluşan hareketli bir çizgi oluşturunuyordu.

Uçsuz bucaksız göğün altında, pistin çevresini çılgına dönmüş böcek yığını gibi kaplayan yüz bin kişi ansızın sevinçle dalgalandı. Çeyrek saattir bulutların ardına gizlenen

güneş birden ortaya çıktı, bir ışık gölü biçiminde ovaya yayıldı. Böylece her şey yeniden alev aldı, kadınların şemsiyeleri, kalabalığın tepesinde altından birer kalkana dönüştü. İnsanlar güneşi alkışladı, kahkahalar onu selamlıyor, kollar bulutları aralamak için uzanıyordu.

Bu arada, bir güvenlik görevlisi pistin ortasında tek başına yürüyordu. Daha yukarıda, sola doğru, elinde kırmızı bayrak tutan bir adam gözüktü.

— Bu, yarışı başlatacak adam. Baron Mauriac, diye karşılık verdi Labordette Nana'nın sorusuna.

Nana'nın çevresinde, arabasının basamaklarına kadar üşüşen erkeklerden haykırışlar yükseliyor, kopuk kopuk sözcüklerle aniden akıllara gelen tahminleri dışarı vuran bir konuşma sürüp gidiyordu. Philippe, Georges, Bordenave ve Faloiseli bir türlü susmuyorlardı.

— İtmeyin canım! Bırakın ben de göreyim... Tamam, hakem kulübesine giriyor... Onun Mösyö Souvigny olduğunu mu söylüyorsunuz? Öyle mi? Doğrusu, böyle bir curcunada burunları ayırt edebilmek için insanda kartal gözü olmalı! Susun be, bayrak kalktı... Bakın işte geliyorlar! En önde Kosinüs var.

Bir direğin tepesinde, sarı kırmızı bir bayrak dalgalanıyordu. Ahır görevlilerinin çektiği atlar birer birer geliyor, ellerini yana sarkıtmış jokeyler güneşin altında aydınlık lekeler oluşturuyorlardı. Kosinüs'ün ardından Hasard ve Boum gözüktü. Derken Spirit'i bir mırıltı karşıladı, harika bir doru taydı, siyah, kızıl renkli tüyleri ona İngilizlere özgü hüzünlü bir görünüm veriyordu. Kenarlarına pembe şerit geçirilmiş açık yeşil eyeriyle, yerinde duramayan ufak tefek Valerio II yerini alırken çok ilgi gördü. Şimdi artık Vandeuvres'ün iki tayı bekleniyordu. Sonunda, Frangipane'in ardından, mavi beyaz renkler gözüktü. Ancak, bir sülünü andıran koyu doru Lusignan, Nana'nın yarattığı şaşkınlıkla unutuldu. Bugüne dek onu hiç böyle görmemişlerdi, güneş, bu al kısırağı

kızıl saçlı bir sarışına dönüştürüyordu. Sinirli sinirli salladığı ince uzun omurgasıyla, tüy gibi başı ve boynuyla, geniş göğsüyle yeni basılmış bir altın lira gibi parılıyordu.

— Şuraya bak! Yeleşi benim saçıma benziyor! diye bağırdı ağzı kulaklarına varan Nana. Onunla nasıl gururlandığımı bilseniz!

İnsanlar tayı görmek için arabanın üzerine çıkıyordu, hatta Bordenave, az kalsın anasının çoktan unuttuğu küçük Louis'yi çiğneyecekti. Babacan bir ifadeyle mırıldanarak çocuğu kucağına aldı, söylenerek omzuna oturttu:

— Vah zavallı yavrucak, o da görsün olup biteni... Dur canım, şimdi sana anneni göstereceğim... Nasıl, gördün mü? Bak şurada, sizin deh deh.

Ve Bijou'nun ayaklarını tırmaladığını fark edince onu da kucakladı; bu arada Nana, adını taşıyan atla övünerek, suratlarının ne hale geldiğini görmek üzere diğer kadınlara bakıyordu. Hepsi kudurmuştu. O anda, şimdiye dek kıpırdamadan duran Tricon, faytonunda elini kolunu sallamaya başladı, bahisçinin birine kalabalığın üstünden bazı talimatlar verdi. Burnu iyi koku almıştı ve Nana'ya oynuyordu.

Bu arada Faloiseli katlanılmaz bir gürültü çıkarıyordu. O, Frangipane'a vurgundu.

— İçime doğdu, diyordu, Frangipane'a bakın. Nasıl ama? Ne duruş ama! Frangipane'a bire sekiz koyuyorum. Başka para koyan var mı?

— Sakin olun, demek zorunda kaldı sonunda Labor-dette. İnsanı canından bezdiriyorsunuz.

— Frangipane mı, tam bir sütçü beygiri o, dedi Philippe. Daha şimdiden sıırıslıkla. Deneme koşusu başlayınca görürsünüz.

Sağa çekilen atlar tribünlerin önünden doludizgin geçerek deneme koşusuna başladılar. Bunun üzerine kalabalık yeniden hareketlendi, herkes bir ağızdan konuşuyordu.

— Lusignan'ın yelesi çok uzun, ama iyi hazırlanmış doğrusu... Biliyor musunuz, Valerio II'ye metelik yatırmadım; sinirli görünüyor, başı havada koşuyor, bunlar kötüye işaret... Şuraya bak! Spirit'e Burne biniyor... Söylemiştim size, omuz yok bunda. Şöyle sağlam bir omuz her şey demektir... Hayır, azizim. Spirit çok dingin... Nana'yı Grande Poule des Produits Yarışı'ndan sonra gördüm, sırlıslıklamdı, tüyleri kararmıştı, çatlayacakmış gibi soluyordu. Dereceye bile giremeyeceğine yirmi altın koyuyorum! Aman yeter artık, şu Frangipane'ıyla çok kafa şişirdi! Artık zaman kalmadı, bakın yarış başlıyor.

Faloiseli neredeyse ağlamaklı bir halde bir bahisçi bulmaya çalışıyordu. Onu sakinleştirmeye çalıştılar. Tüm gözler yarış alanına dönmüştü. Ama ilk çıkış iyi olmadı, uzaktan ince kara bir çizgi gibi gözüken başlama işaretini verecek hakem kırmızı bayrağını indirmemişti. Atlar, uzun bir koşudan sonra yerlerine döndüler. Böyle iki hatalı çıkış daha oldu. Sonunda çıkış hakemi bütün atları topladı, dört bir yandan cıglık koparan bir ustalıkla yarışı başlattı.

— Harika! Yoo hayır, şansa bak! Her neyse canım, başladı işte!

Yürekleri saran kaygılarla uğultu birden kesildi. Şimdi artık bahisler kapanmış, gözler uçsuz bucaksız piste çevrilmişti. İlk, bütün soluklar tutulmuş gibi derin bir sessizlik oldu. Bembeyaz kesilmiş yüzler ürpertiyle yukarıya kalkıyordu. Başlangıçta, Kosinüs ve Hasard hamle yapıp öne geçmişlerdi; hemen arkalarından Valerio II geliyor, geri kalanlar topluca onları izliyordu. Koşarken yarattıkları esintiyle, zemini titreterek tribünlerin önünden geçtiklerinde, arkadan gelen atlar çoktan kırk metre kadar geride kalmıştı. Frangipane en sondaydı, Nana, Lusignan ve Spirit'in az gerisinden geliyordu.

— Vay canına! diye mırıldandı Labordette, İngiliz taya bak, nasıl da aradan sıyrılıyor!

Arabadakilerin hepsi söyleyecek bir söz, haykıracak bir şeyler buluyordu. Ayaklarının üzerinde yükseliyor, güneş altında akıp giden sürücülerin parlak lekelerini izliyorlardı. Yokuş çıkılırken Valerio II öne geçti, Kosinüs ve Hasard git-tikçe geride kalıyor, burun buruna giden Lusignan ve Spirit hâlâ Nana'nın önünde koşuyorlardı.

— Lanet olsun, açıkça görülüyor. İngiliz tayı kazandı, dedi Bordenave. Lusignan yoruluyor, Valerio II de bu tempo-yu sürdüremez.

— İngiliz tayı kazanırsa çok güzel olur doğrusu! diye haykırdı Philippe bir yurtseverin kederiyle atılarak.

Üst üste yığılmış bu insanların yüreği yavaş yavaş sıkışı-yordu. Bir yenilgi daha mı yaşanacaktı! Ve dört bir yandan, Lusignan için âdeta ilahi, olağanüstü dilekler yağıyordu; Spirit'e ve insanın sinirini bozacak ölçüde neşeli jokeyine durmadan lanetler okunuyordu. Yeşil çimenlere dağılmış kalabalığın arasında, nalların yarattığı güçlü esinti yerden toprak parçalarını koparıp havaya fırlatıyordu. Jokeyler çimenleri çılgın bir koşuyla eziyorlardı. Olduğu yerde ağır ağır dönen Nana, ayaklarının dibindeki o hayvan ve insan yumağını, jokeylerin keskin parıltılarıyla lekelenen ufku, ya-rışın burgacıyla pistten öteye sürükleniyormuş gibi görünen o insan denizini fark ediyordu. Atların kısa sürede gözden uzaklaşan sağrılarının, hızlandıkça saç teli kadar ince gö-rünmeye başlayan hızlı bacaklarının arasından jokeylerin sırtlarını görüyordu. Artık, Boulogne Ormanı'nın uzak ye-şilliklerinde iyice küçülmüş, incelmış jokeylerin karaltıları belli belirsiz görünüyordu. Ansızın, hipodromun ortasına dikilmiş bir ağaç kümesinin arkasında gözden kayboldular.

— Aldırmayın! diye bağırdı hâlâ umudunu yitirmeyen Georges. Daha yarış bitmedi... İngiliz tayına yaklaşıyorlar.

Faloiseliysa yeniden millî gururunu küçümseyerek, utanç verici bir şekilde Spirit'i alkışlıyordu. Yaşasın! Çok iyi oldu! Fransa'ya bu gerekliydi işte! Spirit birinci, Frangipane da

ikinci gelirdi! Böylece ülkesinin itibarı sarsılacaktı. Çileden çıkan Labordette onu arabadan atmakla cidden tehdit etti.

— Bakalım kaç dakikada gelecekler? dedi sakın bir ifadeyle Bordenave, bir koluyla küçük Louiset'yi kavrayıp saatini çıkarırken.

Atlar ağaçlıkların arkasından birer birer çıktı. Herkes çok şaşırılmıştı, kalabalıktan kesilmeyen bir mırıltı yükseldi. Valerio II hâlâ öndeydi ama Spirit ona yaklaşıyordu; gerisinde kalan Lusignan yarıştan koparken üçüncülüğü başka bir ata bırakmıştı. Durumu hemen kavrayamadılar, jokeylerin giysileri birbirlerinden ayırt edilemiyordu. Her yandan çığlıklar yükseliyordu:

— Şuraya bakın, Nana geliyor! Nana mı, hadi canım sen de! Lusignan yerinde saymış kıpırdamamış... Evet, evet, Nana bu! Altın sarısı, renginden belli... Şimdi onu görüyor musunuz? Yıldırım gibi geliyor... Bravo Nana! Tam bir kırma! Ama hiç önemi yok bunun! O, Lusignan için koşuyor.

Birkaç saniye boyunca herkes aynı fikirdeydi. Ancak, dişi tay sürekli bir çabayla durmadan arayı açıyordu. Bunun üzerine herkesin içini büyük bir heyecan kapladı. Geride kalan atlar artık kimseyi ilgilendirmiyordu. Spirit, Nana, Lusignan ve Valerio II arasında amansız bir çekişme başlamıştı. Arkası gelmeyen, ağız içinde gevelenen kesik tümcelerle atların adları söyleniyor, yerleri, geride kalıp kalmadıkları saptanıyordu. Arabacısının koltuğuna çıkan Nana herkeşe yukarıdan bakarken bembeyaz kesilmişti, tir tir titriyor, ağzını açamıyordu. Hemen yanı başında duran Labordette yeniden gülümsemeye başlamıştı.

— Ne dersiniz? İngiliz tayı zorlanıyor, dedi Philippe sevinçle. Durumu hiç de iç açıcı değil.

— Şöyle ya da böyle, Lusignan'ın işi bitik, diye bağırıldı Faloiseli. Valerio II öne çıkıyor... Bakın! Dördü bir arada geliyorlar.

Bütün ağzılardan aynı sözcük dökülüyordu.

— Nasıl da hızlandılar! Vay canına yıldırım gibiler!

O anda, dört at şimşek hızıyla tam karşıdan geliyordu. Gittikçe yaklaştıkları hissediliyor ve atların uzak hırıltısı, bir soluk gibi her saniye büyüyordu. Bütün kalabalık coşkuyla tahta parmaklıklara atılmıştı ve atlar yaklaşırken, bütün göğüslerden yükselen derin bir uğultu giderek çalkalanan bir deniz gibi gürüldemeye başlamıştı. Büyük bir oyunun son eli oynanıyordu, tamamı kazanma arzusuyla yanıp tutuşan yüz bin izleyici zihinlerinde tek bir düşünceyle milyonlarca altını da beraberlerinde koşturan atları izliyordu. Yumruklar sıkılmış, ağızlar açılmıştı, insanlar itişiyor, birbirini eziyor, herkes yalnız kendini düşünüyor, sesle ya da el kol hareketleriyle kendi atını teşvik ediyordu. Redingotların altından yükselen çılgınlıklar artık daha açık seçik işitiliyordu:

— İşte geliyorlar! İşte geliyorlar! İşte geliyorlar!

Nana arayı kapatmaya devam ediyordu; şimdi Valerio II biraz daha öne çıkmış, Spirit'in iki üç kafa önünde başta gidiyordu. Nalların uğultusu daha da artmıştı. Atlar yaklaşıyor, arabadan peş peşe küfürler yükseliyordu.

— Şu Lusignan'a bak, aşağılık hayvan, sütçü beygiri! Ama İngiliz tayı harika! Hadi yavrum, biraz daha gayret! Hele şu Valerio midemi bulandırıyor! Lanet olası! Gitti benim on altın! Geriye bir tek Nana kaldı! Aferin Nana! Yaşa kızım!

Sürücü koltuğunun üstündeki Nana da farkına varmadan, sanki koşan kendisiymiş gibi, belini ve kalçalarını sallamaya başlamıştı. Dişi tayına destek olacağını sanarak göbeğini sallıyordu. Ve göbeğini her salladığında, binbir güçlülle çıkan kısık bir sesle, yorgun yorgun göğüs geçiriyordu:

— Hadi kızım... Hadi kızım... Hadi kızım...

O anda sıradışı bir olay yaşandı. Üzengilerin üzerinde dikilmiş, kırbacını havaya kaldıran Price çelik gibi güçlü koluyla Nana'yı kamçılıyordu. Sıkacık bu yaşlı çocuk, ölü-yü andıran bu uzun ve katı yüz alevler saçıyordu. Ve çılgın bir gözüpeklikle, her şeyi bastıran bir istençle yüreğini dişi

taya aktarıyor, gözleri kan çanağına dönen, her yanından köpükler saçan hayvanı destekliyor, alıp uçuruyordu. Grup solukları kesen bir yıldırım gümbürtüsüyle âdeta havayı ardına takıp götürüyordu; soğukkanlılığını koruyan hakem, gözünü bitiş çizgisine dikmiş, bekliyordu. Derken korkunç bir alkış koptu. Nana Price'ın insanüstü çabasıyla Spirit'i bir baş geride bırakarak birinci geldi.

Kalabalık denizin yükselmesi gibi dalgalandı: "Nana! Nana! Nana!" Çığlık, Boulogne Ormanı'nın derinliklerinden Valérien Dağı'nın doruklarına, Longchamp çayırlarından Boulogne düzlüğüne kadar dört bir yana yayılarak yankılanıyor, bir kasırğa gibi büyüyordu. Yeşil çimenlerin üzerinde çılgın bir coşku yaşanıyor. "Yaşasın Nana! Yaşasın Fransa! Kahrolsun İngiltere!" Kadınlar şemsiyelerini havaya kaldırıyor; erkekler haykırarak sığıyor, oldukları yerde dönüyorlardı; kimileriye, çılgın kahkahalar atarak şapkalarını havaya fırlatıyorlardı. Karşı taraftan, tartı mahalli buna coşkuyla karşılık veriyor, tribünlerde bir kıpırtı yayılıyor, bütün bu afallamış yüzler, kıvrılmış kollar, kara birer nokta gibi görünen gözler ve açılmış ağızlar yığınının üstünde, sadece bir korun görünmez alevini andırırcasına titreşen havadan başka bir şey seçilmiyordu. Ardı arkası kesilmeyen çığlıklar uzaklarda, insanların ağaçların altına oturdukları ara yollarından başlayıp imparatoriçenin alkışlandığı locaya dek artarak yayılıyor. "Nana! Nana! Nana!" Çığlıklar, altın sarısı yağmuruyla kalabalığın esrikliğini yıkayan güneşin pırıltısı içinde göklere yükseliyordu.

Bunun üzerine, arabasının sürücü yerinde parmaklarının ucuna basarak duran Nana kendisinin alkışlandığını sandı. Bir an için, artık çimeni görünmeyen, kara bir şapka denizinin kapladığı piste bakarak, kazandığı utkunun şaşkınlığıyla kıpırdamadan durmuştu. Sonra bütün o kalabalık, çıkış kapısına dek bir yol açıp sırtındaki Price'la, içindeki bütün enerjiyi harcamış gibi görünen boynunu öne eğmiş Nana'ya

selamlayınca her şeyi unuttu, olanca şiddetiyle kalçalarını dövmeye, yarım yamalak cümlelerle zaferini dile getirmeye başladı:

— Hey ulu Tanrım! İnanılır gibi değil, ben kazandım, ben... Hey ulu Tanrım, bu ne büyük talih!

Ve başını döndüren sevinci nasıl dile getireceğini bilemeyip yanındaki Bordenave'ın omzunda gördüğü küçük Louis'ciği kaptığı gibi öpmeye koyuldu.

— Üç dakika on dört saniye, dedi Bordenave saatini cebine yerleştirirken.

Nana bütün ovada yankılanan adını dinliyordu. Gök rengi mavi beyaz elbisesi, altın sarısı saçlarıyla güneşin altında dimdik dururken, yukarıdan baktığı halkı onu alkışlıyordu. Kalabalıktan kurtulan Labordette yanına gelip iki bin altın kazandığını haber verdi, oran bire kırkken, elli altınını Nana'ya yatırmıştı. Ama o kazandığı paradan çok kendisini bir anda Paris'in kraliçesi yapan bu beklenmedik zafere seviniyordu. Oradaki hanımların hepsi kaybetmişlerdi. Korkunç bir öfkeye kapılan Rose Mignon şemsiyesini kırmıştı; bu tombul kızın şansı yüzünden çılgına dönen Caroline Héquet, Clarisse, Simonne ve oğlunun yanında oluşuna aldırmayan Lucy Stewart alçak sesle küfürler ediyorlardı; yarışın başında ve atların bitişe varışında haç çıkararak Tricon'sa, deneyimli bir kadın olarak, sezgisinin verdiği övünçle kabarıyor, Nana'yı kutsuyor, uzun boyuyla herkese tepeden bakıyordu.

Bu arada, arabanın çevresindeki erkekler itiş kakışı iyice abartmışlardı. Nana'nın grubu korkunç çığlıklar atıyordu. Boğulacak gibi olan Georges tek başına, gittikçe alçalan bir sesle bağırmayı sürdürüyordu. Şampanya bitince Philippe, ayak işlerine bakan uşakları içecek çadırlarına göndermişti. Ve Nana'nın çevresindeki hayran halkası gittikçe genişliyor, kazandığı utku diğerlerini de oraya çekiyordu; arabasını yeşil çimenin merkezine dönüştüren hareketlilik sonunda

tam bir tapınmaya dönüşmüştü. Kraliçe Venus uyruklarının çılgın gösterileri arasında süzülüyordu. Hemen arkasında duran Bordenave, babacan bir ruhla küfürleri ağzının içinde yuvarlıyordu. Gönlünü yeniden kaptıran Steiner bile Simonne’u bırakmış, arabanın basamaklarından birine çıkmıştı. Şampanyalar gelip Nana dolu kadehini havaya kaldırıncı büyük bir alkış koptu, yeniden yükselen “Nana! Nana! Nana!” haykırıları şaşırın kalabalığı dışı tayı aramaya yöneltti; artık yürekleri hoplatanın hayvan mı yoksa kadın mı olduğu bilinmiyordu.

Bu arada Mignon, Rose’un korkunç bakışlarına aldırmadan arabanın kenarına gelmişti. Bu hınzır kız aklını başından alıyor, koşup ona sarılmak istiyordu. Bir baba gibi iki yanağından öptükten sonra:

— Canımı sıkın tek şey, şimdi artık Rose’un şu mektubu kesin gönderecek olması, dedi... Çok öfkeleni.

— Göndersin, daha iyi! Böylesi işime gelir! diye karşılık verdi Nana.

Ama adamın şaşkınlığını görünce, çabucak düzeltti:

— Ama hayır, ne diyorum ben? Gerçekten ne dediğimi bilmiyorum! Sarhoş oldum.

Gerçekten de sevinçten, güneşten, sürekli kadeh kaldırmaktan sarhoş olmuştu, kendi kendini alkışladı:

— Nana’ya! Nana’ya içelim! diye haykırdı yavaş yavaş bütün hipodroma yayılan çığlıklar, kahkahalar, yaşa var ol sesleri arasında.

O arada yarışlar sona eriyor, Vaublanc Ödülü için koşuyordu. Arabalar birer birer hipodromdan ayrılıyordu. Ve çıkan tartışmalar arasında, bazen Vandeuvres’ün adı geçiyordu. Şimdi artık açıkça ortaya çıkmıştı: Vandeuvres, iki yıldan beri, Gresham’ı Nana’yı dizginlemekle görevlendirip oyun oynamıştı; Lusignan’ı da aslında dışı tayını gizlemek üzere kullanmıştı. Kaybedenler öfkelenirken, kazananlar omuz silkiyordu. Ne yani, böyle planlar yapılamaz mıydı?

Mal sahibi ahırını dilediği gibi yönetirdi. Böyle şeyler daha önce de çok yaşanmıştı! Tartışanların çoğu, Vandeuvres'ün oranı yükseltmek üzere, Nana'ya yatıracağı bütün parayı dostlarına oynatmış olmasını çok akıllıca buluyordu; ortalama bire otuzdan yatırılan yaklaşık iki bin altından söz ediliyordu, buysa bir milyon iki yüz bin altın kazanç demektir; rakamın büyüklüğü herkeste saygı uyandırıyor, her şeyi bağışlatıyordu.

Ancak tartı mahallinden çok daha ciddi başka söylentiler yayılıyordu. Oradan dönenler bazı ayrıntılı bilgiler veriyorlardı; sağdan soldan sesler yükseliyor, yüz kızartıcı bir hikâye bağıra bağıra anlatılıyordu. O zavallı Vandeuvres'ün işi bitmişti; anlaşılabilir bir budalalıkla, sersemce bir girişimle karanlık işler çeviren bahisçisi Mareşal'e, açıkça oynadığı bin küsur kaç altını telafi etmek üzere, Lusignan'ın kazanamayacağına dair iki bin altın yatırmasını söyleyerek her şeyi berbat etmişti ve bu, tükenmekte olan servetine indirilen son darbeydi. Favori atın kazanamayacağına dair uyarılan bahisçi, bu ata yaklaşık altmış bin frank yatırmıştı. Sadece, doğru ve ayrıntılı bilgi edinemeyen Labordette, hiçbir şeyden haberi olmayan bahisçinin bire elliden para topladığı anda, Nana'ya iki yüz altın yatırmıştı. Dişi taya yüz bin frank heba eden, öbüründe kırk bin yitiren Mareşal, toprağın ayaklarının altından kaydığını hissettiği anda Labordette'le Kont'u yarıştan sonra tartı mahallinin önünde fısıldaşırken görünce, birden dönen dolabı anlamıştı ve parasını kaptıran eski bir arabacıya yakışır bir edayla öfkelenmiş ve korkunç bir gürültü koparmıştı, olayı en iğrenç sözcüklerle anlatmaya başlamış, herkesi ayağa kaldırmıştı. Bütün bunlara az sonra jürinin toplanacağı bilgisi ekleniyordu.

Philippe ve Georges'un alçak sesle bilgilendirdikleri Nana gülüp içmeyi sürdürürken, düşüncelere dalmıştı. Aslında bu dünyada her şey mümkündü; nitekim geçmişteki kimi olayları anımsıyordu; ayrıca, şu Mareşal'in aşağılık bir

yüz ifadesi vardı. Ancak her şeye karşın biraz kuşkuluydu, tam o sırada Labordette geldi, solgun görünüyordu.

— Ne oldu? diye sordu alçak sesle genç adama.

— Hapı yuttuk! diye karşılık vermekle yetindi Labor-dette.

Sonra omuz silkti. Tam bir çocuktuk şu Vandeuvres! Nana canının sıkıldığını belli edercesine elini salladı.

Akşam Mabilie'de görülmemiş bir ilgiyle karşılaştı. Saat ona doğru oraya geldiğinde şamata çoktan doruğa çıkmıştı. Bu geleneksel gece çılgınlığı bütün gençleri bir araya getiriyor, soylu insanlar uşaklara yakışan bir kabalık ve sersemlikle oraya doluşuyordu. Yaprak şeklinde süslerle bezenmiş gaz lambalarının altında herkes birbirini eziyordu; siyah takım elbiseler, aşırı süslü tuvaletler, açık giyinmiş hanımların kirlenmelerini umursamadıkları eski giysiler durmadan dönüyor, sınır tanımayan bir esriklilik içinde hışırıyordu. Otuz adım geride kalanlar, orkestranın nefesli çalgılarını duyamıyordu. Kimse dans etmiyordu. Kulaktan kulağa nedeni bilinmeden yinelenen bazı sözler dolaşıyordu. Herkes gülünç duruma düşmemek için ölçülü kahkahalar atıyordu. Vestiyere kapatılmış yedi kadın dışarı çıkarılmak için gözyaşı döküyorlardı. Açık artırmayla satılan bir yaban sarımsağı iki altına çıkmıştı. Nana işte tam bu sırada yarıştaki mavi beyaz giysisiyle çıkageldi. Yeri göğü inleyen tezahüratlar arasında sarımsak ona verildi. İstemese de herkes ona sarılıyordu, üç bey onu havaya kaldırıp çiğnenmiş yeşil çimenlerin üzerinden, ağaçların arasından bahçeye taşıdılar; önlerine çıkan orkestranın iskemlelerini, nota sehpaalarını kırdılar. Babacan bir polis bu karmaşayı düzene sokmaya çalışıyordu.

Nana zaferinin coşkusundan ancak salı günü sıyrılabilirdi. Yağan yağmur yüzünden hastalanan küçük Louis'ten haber getiren Madam Lerat'yla sohbet ediyordu. Bütün Paris'in konuştuğu bir hikâyeye onu da heyecanlandırıyordu. Vandeuvres yarışlardan ihraç edilmiş, hemen o akşam İm-

paratorluk Mahkemesi'nde yargılanmış, ertesi gün ahırında kendini atlarıyla birlikte yakmıştı.

— Bunu yapacağını söylemişti, deyip duruyordu genç kadın. Tam bir deliydi bu adam! Dün akşam bunu bana anlattıklarında ödüm patladı! Düşünebiliyor musun, bir gece beni de gebertebilirdi... Ayrıca, atı konusunda beni uyarması gerekmez miydi? Böylece en azından bir servet kazanırdım! Labordette'e çevirdiği dolabı bilsem, gidip berberimi ve herkesi durumdan haberdar edeceğimi söylemiş. Hiç de hoş değil! Doğrusu onun için çok fazla üzülemem.

Hatta düşündükçe öfkelenmeye başladı. Tam o sırada Labordette geldi; bahisleri yoluna koymuş, ona yaklaşık kırk bin frank getirmişti. Bu keyfini daha da kaçırdı, çünkü aslında bir milyon kazanabilirdi. Çevrilen bu dolaptan hiç haberi olmadığını söyleyen Labordette açıkça Vandeuvres'ü suçluyordu. O eski aileler tüm itibarlarını yitirmişlerdi, ahmakça kendi sonlarını hazırlıyorlardı.

— Yoo, dedi Nana, bir ahırda kendini ateşe vermek hiç de ahmakça değil. Kendi payıma, kendini yiğitçe öldürdüğünü düşünüyorum... Elbette Mareşal'le çevirdiği dolabı savunmuyorum. Sersemce bir iş bu. Blanche'ın gelip beni suçlamaya kalktığını düşünüyorum da! Ben de ona şu karşılığı verdim: "Ben ona git hırsızlık yap mı dedim!" Öyle değil mi? İnsan birinden, onu suça itmeden de para isteyebilir... Gelip bana: "Param kalmadı," deseydi, ben de ona: "Tamam, ayrılalım öyleyse," derdim. Böylece işler o noktaya varmazdı.

— Elbette, diye karşılık verdi teyze ciddi bir ifadeyle. Erkekler bazı konularda diretirlerse, başlarına gelene de katlanırlar!

— Ama o son küçük şenlik harika doğrusu! diye sürdürdü Nana. Yaptığı korkunç bir şey, insanın tüyleri ürperiyor! Herkesi göndermiş, bir bidon gaz alıp ahıra kapamış... Ahırın nasıl yandığını görmek gerekirdi! Düşünsene,

tıka basa ot ve saman dolu, kocaman ahşap bir yapı! Alevler kule boyunda... En güzeli, diri diri kızarmak istemeyen atlar. Durmadan kişiyor, kapılara çarpıyor, insan gibi çığlıklar atıyorlar... Evet, insanlar bu tarz bir ölümün tüyler ürpertici anısını hiç unutmazlardı.

Labordette, inanmamış gibi hafifçe göğüs geçirdi. O, Vandeuvres'ün öldüğüne inanmıyordu. Adamın biri onun pencereden atladığına yemin ediyordu. Bir an çılgına dönüp ahırını ateşe vermişti. Ama derisi kızarmaya başlayınca aklını başına toplamış olmalıydı. Kadınlar karşısında o kadar aptalca davranan, varını yoğunu tüketen bir adam o kadar yiğitçe ölemezdi.

Hayal kırıklığına uğrayan Nana onu dinliyordu. Sonunda ancak şunu söyleyebildi:

— Zavallı adamcağız! Hâlbuki ne hoş biriydi!

XII

Saat bire geliyordu, Venedik dantelleriyle kaplı kocaman yataktaki Nana ile Kont henüz uyumamıştı. Kont üç günlük bir küskünlüğün ardından eve dönmüştü. Tek bir lambanın solgun bir şekilde aydınlattığı oda, gümüş kakmalı beyaz lake cilalı mobilyasıyla, aşk kokusuyla nemlenmiş, ısınmış bir halde uyukluyordu. Çekili perde yatağa koyu bir gölge düşürüyordu. Önce bir iç çekiş, ardından bir öpücük sessizliği bozdu; Nana örtülerin altından kayıp, bir süre çıplak bacaklarıyla yatağın kenarında oturdu. Başını yeniden yastığa koyan Kont karanlıktaydı.

Âşığının koynundan çıkan Nana bir an düşüncelere daldıktan sonra ciddi bir ifade ve ilahi bir korkuyla:

— Sevgilim, Tanrı'ya inanıyor musun? diye sordu.

Sabahtan beri bir iç sıkıntısından yakınıyor, kendi deyişiyle bütün o saçma düşünceler, ölüm ve cehennem düşünceleri gizli gizli zihnini kemiriyordu. Zaman zaman çocukça korkulara kapılıyor, gözü açıkken gördüğü korkunç hayaller bir karabasan gibi üzerine çöküyordu.

— Ne dersin? Cennete gider miyim?

Bu ani garip sorulara şaşırان Kont din kaynaklı vicdan azaplarının depreştiğini hissederken, kız tepeden tırnağa ürperdi. Geceliği omzundan aşağı kaymış, saç başı dağılmış bir halde hıçkırırken Kont'a sımsıkı sarılıp göğsüne gömüldü.

— Ölmekten korkuyorum... Ölmekten korkuyorum...

Kont kendini binbir güçlükle kurtardı. Görünmez olanın verdiği bulaşıcı korkuyla, kendini bedenine sarılmış bu cadının çılgınlığına kaptırmaktan çekiniyordu ve Nana'yı sakinleştirmeye çalıştı, sağlığı yerindeydi, sadece günahlarını bağışlatmak için daha düzgün davranmalıydı. Ama Nana başını iki yana sallıyordu; kimseye kötülük yapmıyordu ki; dahası, üzerinde hep Meryem Ana'nın bir kolyesini taşıyordu, memelerinin arasında kırmızı bir ipe geçirilmiş kolyeyi gösterdi; ancak, olacaklar belliydi, evli olmayan ve erkeklerle düşüp kalkan kadınlar cehenneme giderdi. Çocukluktan kalma dinî inançları depreşiyordu. Ah, ah! İşin aslını bilebilselerdi; ama kimse bir şey bilmiyordu, kimse ona ölümden sonra ne olacağını söylemiyordu; ayrıca, rahipler saçma sapan şeyler söylediklerinde, üzüntüye kapılmak aptallık olurdu. Bununla birlikte, içine buz gibi bir korku salan ölüm düşüncesinden sıyrılmak için, teninin sıcaklığıyla ısınmış kolyeyi büyük bir inançla öpüyordu.

Süslenme odasına giderken Muffat ona eşlik etmek zorunda kaldı; kapıyı açık bıraksa da, bir an bile yalnız kalınca tır tır titriyordu. Kont yeniden yatağa uzanınca, Nana en ufak gürültüde yerinden sıçrayarak, odanın bütün köşelerini kolağan etti. Bir ayna dikkatini çekti, çıplak bedenine bakarken, eskiden olduğu gibi aklından geçenleri unuttu. Ama göğsünün, kalçalarının görüntüsü korkusunu daha da artırdı. Sonunda iki eliyle uzun uzun, yüzündeki kemiklere dokundu.

— İnsan ölünce çirkinleşiyor, dedi alçak sesle.

Bunu derken yanaklarını sıkıyor, gözlerini sonuna kadar açıyor, neye benzeyeceğini görmek üzere çenesini geri çekiyordu. Yüzünü böyle çarpıtıp Kont'a döndü:

— Şu hale bak, kafam küçücük kalacak.

Bunun üzerine Kont kızdı.

— Delisin sen, hadi gel yat.

Zihninde Nana'nın yüz yıllık bir uykuyla iskelete dönmüş bir halde, bir çukurun içinde yattığını canlandırıyor ve ellerini bitıştirmiş, bir dua okuyordu. Bir süredir, dinî duyguları depreşmişti, her gün inancı konusunda şiddetli içsel çatışmalar yaşıyor, yüreği daralıyordu. Parmaklarını cıtlatıyor, sürekli: "Hey ulu Tanrım! Hey ulu Tanrım!" de-yip duruyordu. Lanetlendiğinden emin olsa da, bu, işlediği günaha karşı çaresizliğinin, güçsüzlüğünün çığlığıydı. Nana yatağa döndüğünde Kont'u yorganın altında, tırnaklarını göğsüne geçirmiş, gözlerini Tanrı'yı aramak üzere göğşe çevirmiş, afallamış bir halde buldu. Ve ağlamaya başladı, ikisi de aynı saçma saplantının pençesinde kıvranarak, nedenini bilmeden dişleri takırdayarak birbirlerine sarıldılar. Daha önce de buna benzer bir gece geçirmişlerdi; ama bu kez, korkusu geçince Nana bu yaşadıklarının çok saçma olduğunu söyledi. Şüphelenmişti, Kont'u temkinle sorguya çekti: belki Rose Mignon o ünlü mektubu yollamıştı. Hayır, bundan değildi, yalnızca günah işleme korkusuydu, başka bir şey değil, çünkü henüz boynuzlandığından haberi yoktu.

İki gün ortada görünmeyen Muffat, sonraki gün sabah alışılmadık bir saatte çıkageldi. Yüzü sapsarı, gözleri kan çanağı gibiydi, hâlâ geçirdiği bir iç sarsıntısının etkisindeydi. Ancak, kendisi de telaşlı olan Zoé onun bu halini fark edemedi. Onu görür görmez koştu, bağırmaya başladı:

— Ah beyefendi, çabuk gelin! Hanımefendi dün akşam az kalsın ölüyordu.

Kont işin ayrıntısını sorunca:

— İnanılmaz bir şey oldu... Çocuk düşürdü beyefendi!

Nana üç aylık hamileydi. Uzun süre bu belirtilerin başka bir rahatsızlıktan kaynaklandığını sanmıştı; zaten Doktor Boutarel'in de kuşkuları vardı. Daha sonra, hamile kaldığı anlaşıncı canı çok sıkılmış, hamileliğini gizlemek için ne yapacağını şaşırmıştı. Gerginlikleri, korkuları, tutarsız davranışları bir bakıma evlenmeden hamile kalmış bir kızın

utancıyla saklamak zorunda kaldığı bu sırrından kaynaklanıyordu. Bunun itibarını sarsacak, herkesin kendisiyle alay etmesine neden olacak gülünç bir kaza olduğunu düşünüyordu. Ne, şaka mı yapıyorsun? Büyük talihsizlik doğrusu! Asla hamile kalmayacağını düşündüğü sırada hamile kalıyordu. Ve cinsel organından rahatsızlık duyar gibiydi, şaşırmıştı; demek ki istemediğiniz, başka işlerde kullandığınız zaman bile onun sayesinde çocuk yapılabiliyordu. Keyifli ve etrafına ölüm saçtığı yaşamının ortasında ortaya çıkan bu hamilelikten, yeni bir varlığa can vermekten dolayı doğaya öfkeleniyordu. İnsan bedenini, başını derde sokmadan, dilediği gibi kullanamaz mıydı? Bu bebek de nereden çıkmıştı? Adını bile ağzına alamazdı. Hey ulu Tanrım! Keşke onu dölleyen kişi dölünü kendine saklasaydı, çünkü bu bebeği kimse istemiyordu, herkesin canını sıkıyordu, dolayısıyla yaşarken hiç de mutlu olamayacaktı.

O arada Zoé başlarına gelen felaketi anlatıyordu:

— Saat dörde doğru hanımefendinin sancısı tuttu. Geri gelmediğini fark edip süslenme odasına gidince, onun baygın bir halde yerde yattığını gördüm. Evet beyefendi, yerde, bir kan gölünün içinde gırtlaklarını kesmişler gibi yatıyordu... O zaman durumu hemen anladım. Öfkelenim, çünkü hanımefendinin başına geleni bana anlatması gerekirdi... Neyse ki Mösyö Georges buradaydı. Onu yerden kaldırmama yardım etti, ama daha çocuk düşürme lafını duyar duymaz, o da fenalaştı... Ah, ah! Dünden beri neler çektim neler!

Gerçekten de, konağın altı üstüne gelmiş gibiydi. Bütün uşaklar merdivenlerde, odalarda koşup duruyorlardı. Georges geceyi bir koltukta geçirmişti. Akşam, konuklarını ağırladığı saatte, hanımefendinin dostlarına durumu o haber vermişti. Solgun bir yüzle, şaşkınlık ve heyecan içinde durumu anlatıyordu. Steiner, Faloiseli, Philippe ve diğerleri gelmişlerdi. Daha ilk cümleyi duyar duymaz çığlık atmaya başlamışlardı; yok canım, olacak şey değildi! Besbelli şakay-

dı! Sonra ciddileşiyor, yatak odasının kapısına sıkıntılı sıkıntılı bakıyor, başlarını iki yana sallıyor, bu durumu hiç de eğlenceli bulmuyorlardı. Gece yarısına dek şöminenin önünde, birbiriyle dost olan, kafalarında babalık düşüncesi dolaşan bir düzine erkek alçak sesle konuşmuşlardı. Beceriksizlere özgü allak bullak yüzlerle, birbirlerinden özür diler gibiydiler. Derken umursamaz bir ifade takınıyor, bunun kendilerini ilgilendirmediğini söylüyorlardı, Nana kendi başına açmıştı bu derdi, hey gidi hey, göz kamaştırıcı Nana! Böyle bir şaka yapacağı kimsenin aklına gelmezdi doğrusu! Ardından, kimsenin gülmediği bir ölü evindeymiş gibi, ayaklarının ucuna basa basa birer birer gitmişlerdi.

— Yukarı çıkın beyefendi, dedi Zoé Muffat'ya. Hanımefendi şimdi çok daha iyi, sizi kabul edecektir.. Bu sabah geleceğini söyleyen doktoru bekliyoruz.

Oda hizmetçisi Georges'u evine gidip dinlenmeye razı etmişti. Yukarıda, sedirin birine uzanmış, gözlerini tavana dikmiş bir halde sigara içen Satin'den başka kimse yoktu. Bu aksilik ortaya çıktığından beri, konaktaki panik havasının ortasında, zaman zaman omuz silkerek, korkunç sözler ederek, buz gibi bir öfkeyle dolanıyordu. O sırada, Zoé beyefendiye hanımının çok acı çektiğini söyleyerek önünden yürürken:

— Çok iyi oldu, bu ona ders olur! dedi alçak sesle.

İkisi de şaşırıp kıza baktılar. Oysa gözlerini tavana diken Satin sinirli dudaklarının arasındaki sigarasını içerken hiç kıpırdamamıştı.

— Çok hoşsunuz doğrusu! dedi Zoé.

Satin doğruldu, öfkeyle Kont'a baktı, az önce söylediklerini bu kez yüzüne tekrarladı:

— Çok iyi oldu, bu ona ders olur!

Sonra yeniden uzandı, hiçbir şeyle ilgili değilmiş, bütün bu işlere burnunu sokmamaya karar vermiş gibi dumanı hafifçe havaya üfledi. Aman canım, bütün bunlar çok aptalcaydı!

O arada Zoé, Muffat'ı odaya almıştı. Villiers Caddesi'nden geçen arabaların derinden gelen tekerlek seslerinin zaman zaman bozduğu ılık sessizliğin ortasında odayı bir eter kokusu kaplamıştı. Bembeyaz bir yüzle başını yastığa bırakan Nana uyumuyor, gözleri ardına dek açık, düşünüyordu. Kontu görünce hiç kıpırdamadan gülümsedi.

— Ah minnoşum, diye mırıldandı hafif bir sesle, hiç gelmeyeceksin sanmıştım.

Sonra, Kont saçından öpmek üzere eğilince birden duygulandı, iyi niyetle, babasıymış gibi, ona çocuktan söz etti.

— Sana söylemeyi göze alamamıştım... Oysa öyle mutluydum ki! Ah, ah, ne düşler kuruyordum, sana yakışan bir çocuk olmasını istiyordum. Ama bak, şimdi artık hiçbir şey yok... ancak... belki de böylesi çok daha iyi. Başına yeni bir iş daha açmak istemem.

Bu babalık işine şaşırın Kont bir şeyler geveliyordu. Bir iskemle çekip yanına oturmuş, kolunu yatağa dayamıştı. Genç kadın o zaman allak bullak olmuş yüzünü, kan çanağına dönmüş gözlerini, titreyen dudaklarını fark etti.

— Neyin var? diye sordu. Hasta mısın yoksa?

— Hayır değilim, dedi adam binbir güçlülle.

Nana gözünün içine baktı. Sonra, ilaç şişelerini yerleştiren Zoé'yi bir baş işaretiyle dışarı gönderdi. Yalnız kalınca, Kont'u kendine doğru çekip yeniden sordu:

— Neyin var sevgilim? Gözlerin ağlaya ağlaya kan çanağına dönmüş, açıkça görüyorum... Hadi konuş, buraya bana bir şey söylemeye mi geldin?

— Yok, yok, yemin ederim bir şey yok, diye geveledi Kont.

Ancak, yaşadığı büyük acının, bilmeden geldiği bu hasta odasının etkisiyle hıçkırıklara boğuldu ve bu yoğun kederle allak bullak olan yüzünü çarşaflara gömdü. Nana durumu hemen anladı. Belli ki Rose Mignon mektubu göndermeye karar vermişti. Bir süre ağlamasına, yatağın içinde sarsıla

sarsıla hıçkırmasına izin verdi. Sonunda, yavrusuna acıyan bir ana gibi sordu:

— Evde bir sorun mu var?

Kont başıyla onayladı. Bunun üzerine o kederli odaya bir sessizlik, ağır bir sessizlik çöktü. Dün gece, imparatoriçenin sarayındaki akşam yemeğinden dönüşte Sabine'in sevgilisine yazdığı mektubu bulmuştu. Öç alma düşleriyle geçirdiği korkunç gecenin ardından, karısını öldürme arzusunun bastırmak için sabah evden fırlamıştı. Dışarıda, güzel haziran sabahının yumuşaklığı içinde, kafasındaki düşünceler uçup gitmiş, yaşamının bütün sıkıntılı anlarında yaptığı gibi Nana'ya gelmişti. Ancak burada, avutulmanın verdiği korkakça hazla kederiyle baş başa kalabilmişti.

— Hadi, hadi, toparla kendini, dedi Nana iyimser bir ifadeyle. Bunu uzun süredir biliyorum. Ama seni uyarmak bana düşmezdi. Geçen yıl kafanda bazı kuşkular uyandığını anımsıyor musun? Sonra ben dikkatli davranınca işler düzelmişti. Sonuçta, elinde kanıt yoktu... Lanet olsun! Bugünse çok kesin bir kanıtın var, tamam, anlıyorum. Ama aklını başına toplamalısın. İnsan bu yüzden ismini lekelemez.

Kont artık ağlamıyordu. Çoktandır aile yaşamı ile ilgili en gizli şeyleri anlatmış olmasına karşın utanıyordu. Nana onu yüreklendirmek zorunda kaldı. Hadi canım, sonuçta o da bir kadındı, her şeyi anlayabilirdi. Kont boğuk bir sesle ağzından şu sözleri kaçırdı:

— İyi ama sen hastasın. Seni yormanın ne yararı var! Zaten buraya gelmekle aptallık ettim. Ben gidiyorum.

— Hayır, olmaz, diye karşılık verdi Nana hemen. Dur, gitme. Belki sana iyi bir öğüt veririm. Ama beni çok konuşturma, doktor yasakladı.

Kont sonunda doğrulmuş, odanın içinde dolaşıyordu. Bunun üzerine Nana ona sorular sormaya başladı:

— Peki şimdi ne yapacaksın?

— Ne mi yapacağım, gidip adamın suratına eldivenimi çarpacağım.

Kız bu sözlerden hiç hoşlanmamış gibi yüzünü buruşturdu.

— Pek hoş bir çözüm değil... Peki ya eşin?

— Dava açarım, elimde kanıt var.

— Bu da işe yaramaz sevgilim. Hatta çok aptalca bir düşünce... Biliyor musun, bunu yapmana asla izin vermem.

Ve sonra, yorgun sesiyle, yavaş yavaş adamla düello etmenin ya da dava açmanın yaratacağı gereksiz skandalı anlattı. İsmi bir hafta boyunca gazetelerin baş sayfasından düşmezdi; böyle davranırsa bütün yaşamını, huzurunu, saraydaki saygınlığını, adının taşıdığı onuru tehlikeye atardı; hem de ne için? Herkesi kendine güldürmek için.

— Gülsünler, ne önemi var! diye haykırdı Muffat. Ben öcümü almış olurum.

— Bak minnoşum, dedi kız, bu gibi işlerde insan hemen o anda öç alamazsa, bir daha hiç alamaz.

Adam bir şeyler geveleyerek durdu. Korkak değildi elbet; ama kızın haklı olduğunu hissediyor, içindeki sıkıntı büyüyordu; kapıldığı öfke içinde, her şeyi değersizleştiren, utanç verici bir şey kendini zayıf hissetmesine neden olmuştu. Zaten her şeyi söylemeye karar veren Nana da, yeni bir darbe daha indirdi.

— Asıl canımı sıkan ne biliyor musun sevgilim? Sen de karını aldatıyorsun... Geceleri dışarıda geçirmenin nedeni saçma sapan işlerle oyalanmak değil sanırım. Karın da bir şeylerden kuşkulanmış olmalı. Ona nasıl sitem edebilirsin? Bu işi senin başlattığını söyleyecek, sen de dut yemiş bülbüle döneceksin... Bak sevgilim, gidip ikisini de öldürecek yerde burada tepinip durmanın nedeni bu.

Muffat bu ağır sözlerin etkisiyle yıkılmış bir halde bir iskemleye çökmüştü. Nana sustu, biraz soluklandı; sonra kısık sesle sürdürdü:

— Ah! Çok yoruldum! Gel biraz doğrulmama yardım et. Sürekli kayıyorum, başım çok aşağıda kaldı.

Kont yardım edince, azıcık rahatlayıp derin bir soluk aldı. Ve yeniden boşanma davasına döndü. Kontes'in avukatının Nana'dan söz ederek bütün Paris'i eğlendirmesini gözünün önüne getirebiliyor muydu? Variétés Tiyatrosu'ndaki başarısızlıkları, konağı, yaşamı, hepsi ortaya dökülecekti. Yoo, bu kadar gündemde olmaya katlanamazdı doğrusu! Rezil kadınlar belki de Muffat'dan yararlanmak için aklına boşanma düşüncesini sokmuşlardı; oysa kendisi, her şeyden önce onun mutluluğunu düşünüyordu. Kontu kendine doğru çekmiş, kolunu boynuna atmış, başını kendi başının yanına yaklaştırmıştı; usulca kulağına fısıldadı:

— Bak minnoşum, gidip karınla barışacaksın.

Kont öfkeyle karşı çıktı. Böyle bir şeyi asla yapamazdı! Yüreği çatlayacakmış gibi atıyor, utançtan yerin dibine giriyordu. Nana ise, sevecen bir ses tonuyla üsteliyordu.

— Gidip karınla barışacaksın... Herkesin yuvanı bozduğumu söylemesini istemezsin değil mi? Böyle bir şey adımı lekeler, sonra insanlar benim hakkımda ne düşünürler? Sadece beni her zaman seveceğine yemin et, çünkü başka biriyle birlikte olursan...

Bunu derken gözyaşlarına boğuluyordu. Adam öpücüklerle sözünü kesti:

— Çıldırdın mı sen, mümkün değil bu!

— Hayır, mümkün, diye karşılık verdi Nana, hatta gerekli... En azından kendimi huzurlu hissederim. Ne de olsa o senin karın. Böylece, beni ilk önüne gelenle aldatmış olmazsın.

Ve Muffat'ya en iyi öğütleri vererek konuşmasını sürdürdü. Hatta ona Tanrı'dan bile söz etti. Kont, ihtiyar Mösyö Venot'nun günah işlemesini önlemek için konuştuğunu duyar gibi oluyordu. Üstelik Nana ilişkiyi bitirmekten söz etmiyordu; gönül alma yolları gösteriyor, mutluluğunu karısıyla metresi arasında paylaştırmasını, dünyayı kaplayan kaçınılmaz pisliklerin arasında, kimsenin canını sıkmayacak dingin, huzurlu bir yaşamı öneriyordu. İlişkilerinde hiçbir

değişiklik olmayacak, Muffat yine onun en gözde minnoşu olacaktı, sadece eskisinden daha seyrek gelecek, yanında olmayacağı geceleri Kontes'le geçirecekti. Gücü tamamen tükenmişti, hafif bir soluk alarak sözünü bitirdi:

— Böylece, ben de hayırlı bir iş yapmanın mutluluğunu yaşıyorum... Sen de beni daha çok seversin.

Bir süre sustular. Hafifçe yastığa gömülen yüzü daha da sararan Nana gözlerini yummuştu. Kont, şimdi Nana'yı yormamak için söylediklerine yanıt vermeden onu dinliyordu. Kız, geçmesi uzun süren bir dakikanın sonunda gözlerini açıp mırıldandı:

— Ayrıca para ne olacak? Öfkene hâkim olamazsan, parayı nereden alacaksın? Labordette dün senet için gelmişti... Bak bir sürü eksikim var, giyecek bir şeyim kalmadı.

Sonra, göz kapaklarını indirip ölü gibi yattı. Muffat'nın yüzünde derin bir kaygının gölgesi belirdi. Önceki gün başına gelenlerin sarsıntısıyla, nasıl sıyrılacağını bilemediği para sıkıntılarını unutmuştu. Verdiği kesin sözlere karşın, bir kez vadesi uzatılan yüz bin franklık senet bir başkasına devredilmişti ve Labordette, durumunun umutsuz olduğunu öne sürerek, her şeyi Francis'in sırtına yıkıyor, böyle eğitimsiz bir adamla bir daha kendini tehlikeye atmayacağını söylüyordu. Borcun ödenmesi, Kont'un senedinin protesto edilmesine izin vermemesi gerekiyordu. Ayrıca, Nana'nın ihtiyaçları dışında, kendi evinde de büyük harcamalar yapıyordu. Kontes, Fondettes'ten döndükten sonra, ansızın lüks bir yaşama eğilim göstermiş, içinde servetlerini tüketen seçkin hazlara yönelik bitip tükenmeyen bir arzu uyanmıştı. Yavaş yavaş insanları yıkıma sürükleyen heveslerinden söz edilir olmuştu, evin masrafları artmış, Miromesnil Sokağı'ndaki eski konağın yenilenmesine beş yüz bin frank harcanmış, alabildiğine süslü giysiler alınmış, büyük paralar eriyip gitmiş, belki de Kontes farkında olmadan sağa sola dağıtılmıştı. Muffat iki kez, bunca harcamanın nedenini sormak istemiş, ama Kontes'in ken-

disine gülümseyerek garip bir şekilde bakması üzerine sert bir yanıt alacağından korkarak bir daha ağzını açmamıştı. Daguenet'yi Nana aracılığıyla damat olarak kabul etmesinin nedeni, Estelle'in drahomasını iki yüz bin franka indirmektir, daha fazlasının pazarlığını bu beklenmedik evliliğin sevinciyle uçan delikanlı ile daha sonra yapacaklardı.

Ancak bir hafta düşünmüş, gerçekleştirmek konusunda tereddüt ettiği tek bir çözüm akıl edebilmişti, tereddütlüydü zira Labordette'in yüz bin frankını hemen ödemek zorundaydı. Bir amcasından Kontes'e miras kalan, yaklaşık yarım milyon frank değer biçilen Bordes'daki muhteşem araziyi satmayı düşünüyordu. Ancak, bunun için Kontes'in imzası gerekliydi; o da, sözleşme gereği Kont'un izni olmadan araziye başkasına satamazdı. Önceki gün, bu imza işini karısıyla konuşmaya karar vermiş, ama birden her şey altüst olmuştu, artık karısıyla böyle bir uzlaşmaya asla yanaşamazdı. Bu düşünce, karısının kendisini aldatmış olmasının acısını daha da artırıyordu. Nana'nın kendisinden istediğini çok iyi anlıyordu; çünkü kızı her şeye ortak etmeye iten tutkunun etkisiyle içinde bulunduğu durumdan yakınmış, Kontes'in imzası konusundaki sıkıntısını anlatmıştı.

Yine de, Nana üstelemekten vazgeçmiş gibi görünüyordu. Bir türlü gözünü açmıyordu. Onu böyle sapsarı gören Muffat korkup ona biraz eter koklattı. Eteri içine çeken Nana, Daguenet'nin adını anmadan sordu:

— Evlilik ne zaman?

— Evlilik sözleşmesi beş gün sonra. Salı günü imzalanıyor, diye karşılık verdi.

Bunun üzerine kız göz kapaklarını kaldırmadan, düşüncelerinin en karanlık köşesinden sesleniyormuş gibi ekledi:

— Görüyorsun ya minnoşum, yapacağın belli... Ben herkesin hoşnut olmasını istiyorum.

Kont, bir elini tutup onu yatıştırdı. Tamam, çaresine bakacaklardı, şimdi önemli olan dinlenmesiydi. Ve artık kızın

sözlerine karşı çıkmıyordu; bu ılık, uykulu eter kokulu hasta odası onu sonunda mutlu bir huzur ihtiyacıyla yatıştırma-
yı başarmıştı. Lekelenen onuruyla ayağa kalkan bütün er-
kekliği şu yatağın sıcaklığında, acısını dindirmeye çalıştığı
şu kadının yanında, ateşler içinde yanan bedeninin ve eski
tensel hazlarının anısının yarattığı uyarılmayla eriyip gitmiş-
ti. Kadına doğru eğiliyor, sımsıkı sarılıyordu; Nana'ysa, du-
daklarının kıyısında bir zafer gülümsemesiyle kıpırdamadan
yatıyordu. Derken Doktor Boutarel geldi.

— Evet, bu sevgili çocuk nasıl bakalım? dedi kocasıymış
gibi davrandığı Muffat'ya içtenlikle. Hay aksi şeytan! Ko-
nuşturduk mu yoksa onu?

Doktor, zenginler arasında epey hastası olan henüz genç,
yakışıklı bir adamdı. Çok neşeliydi, bu hanımlarla arkadaş
gibi konuşur, hiçbiriyle yatmaz, ama hiç sektirmeden yüklü-
ce bir ücret alırdı. Üstelik her çağrılışında gelirdi, Nana haf-
tada iki üç kez, ölüm korkusuna kapılarak onu çağırıyor,
çocukça sıkıntılarını açıyordu; doktor da, dedikodular, gü-
lünç hikâyeler anlatarak kızı eğlendirip yatıştırıyordu. Ama
bu kez sıkıntı ciddiydi.

Muffat heyecan içinde gitmeye hazırlanıyordu. Zavallı
Nana'sını bu kadar zayıf düşmüş görünce, elinden acımak-
tan başka bir şey gelmiyordu. Tam çıkarken kız başıyla onu
yanına çağırdı, alnını uzattı. Kısık bir sesle ve tatlı bir göz-
dağıyla:

— Neyi yapmana izin verdiğimi biliyorsun... Ya karınla
işleri yoluna koyarsın ya da her şey biter, beni öfkelendirmel!

Kontes Sabine, kızının evlilik sözleşmesinin, boyaları
daha yeni kuruyan onarılmış konağın açılışını kutlamak
üzere, bu salı imzalanmasını istemişti. Neredeyse tüm yakın-
larına beş yüz davetiye gönderilmişti. O sabah, döşemeciler
hâlâ duvarlara örtü çakıyordu ve saat dokuza doğru, büyük
avizeler yakılırken, yanında gittikçe heyecanlanan Kontes
bulunan mimar son talimatları veriyordu.

Alabildiğine neşeli geçen ilkbahar şölenlerinden biriydi. Sıcak haziran akşamları büyük salonun iki kapısının açılmasına, eğlencenin bahçenin kumlarına dek yayılmasına izin vermişti. Kapıda Kont ve Kontes tarafından karşılanan ilk konukların gözleri kamaştı. İnsanlar ister istemez, Kontes Muffat'ın soğuk anısının dolaştığı eski salonu, kalın maun ağacından İmparatorluk tarzı iskemle ve koltukları, sarı kadifeden duvar kaplamaları, yeşile çalan tavanı, her yanı kaplayan nemiyle, sofu bir ciddiyetin hâkim olduğu geçmiş dönemin salonunu anımsıyorlardı. Oysa şimdi, daha konağa girerken, aralıkta, yüksek şamdanların altında altın kakmalı mozaikler göze çarpıyor, mermer merdiven ince işlemesiyle aşağı kıvrılıyordu. Ardından, Cenova kadifesi kaplanmış salon ıslıl ıslıl parlıyordu; mimar tavanı Dampierre Şatosu'ndaki açık artırmada tam yüz bin frank ödediği Boucher'nin geniş süslemesiyle kaplamıştı. Tavan-daki avizeler, duvarlardaki kristal şamdanlar birçok aynayı ve değerli mobilyayı aydınlatıyordu. Sabine'nin eskiden yumuşaklığıyla içinde bulunduğu ortamla çelişen kırmızı ipek kaplı uzanma koltuğunu, görenlerde gecikmiş ihtirasların ateşiyle tutuşan şehvetli bir tembellikle, şiddetli bir haz düşkünlüğüyle bütün konağı kaplayacak şekilde büyümüş, genişlemiş izlenimini bırakıyordu.

Dans çoktan başlamıştı. Bahçede, açık pencerelerden birinin önündeki orkestra, açık havanın yumuşattığı, ritmi salona dek ulaşan bir vals çalıyordu. Bahçede Venedik fenerlerinin saydam gölgesinde uzayıp giden çimenlerin kenarındaki büfeyi lâl rengi bir çadır çevreliyordu. Çapkınca gülümseyen *Sarışın Venus*'ün bu açık saçık vals eski konağı cınlatıyor, her yana duvarları ısıtan bir titreşim yayıyordu. Sanki sokaktan kopup gelen şehvetli bir esinti, bu mağrur konutun cansız dönemini silip süpürüyor, Muffatların geçmişini, yüksek tavanların altında uykuya çekilmiş yüzyıllık onur ve inancı alıp götürüyordu.

Bu arada, Kont'un annesinin eski arkadaşları, gözleri kamaşmış, afallamış bir halde şöminenin başına her zamanki yerlerine yerleşmiş, adım adım bütün salona yayılan itiş kakış arasında küçük bir grup oluşturmuşlardı. Madam du Joncquoy, odaları birbirine karıştırdığından yemek salonundan gelmişti. Madam Chantereau, gözüne uçsuz bucaksız görünen bahçeye şaşkınlıkla bakıyordu. Kısa bir süre sonra, bu köşede, alçak sesle kederli düşünceler dile getirilmeye başlandı.

— Kontesin geri geldiğini düşünebiliyor musunuz? diye mırıldanıyordu Madam Chantereau... Bütün bu insanların arasından geçişini gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Şu lükse, şu gösterişe bakın... Yüz kızartıcı doğrusu!

— Sabine çıldırmış! diye karşılık veriyordu Madam du Joncquoy. Kapıda gördünüz mü onu? Bakın bakın, buradan da görünüyor... Bütün elmaslarını takmış.

Bir an için, Kont'la Kontes'i incelemek için ayağa kalktılar. İngiliz danteliyle süslenmiş beyaz bir elbise giyen genç, neşeli Sabine dudaklarından eksik olmayan o hafif esrik gülümsemesiyle, güzelliğiyle göz kamaştırıyordu. Biraz sararmış, yaşlanmış gibi görünen Muffat da, her zamanki dingin ve saygın duruşuyla gülümsüyordu.

— Bir zamanlar buranın efendisi olduğunu, onun izni olmadan küçük bir iskemlenin bile eve giremeyeceğini anımsayın, diye devam etti Madam Chantereau... Evet, kadın evin düzenini değiştirdi, Kont artık onun evinde konuk... Kontes'in salona el sürülmesine yanaşmadığı günleri anımsıyor musunuz? Oysa şimdi bütün konağı değiştirdi.

Sustular, salona yanında hafif çığlıklarla söylediklerini onaylayan, sevinç gösterilerinde bulunan bir grup gençle Madam de Chezelles giriyordu.

— Ooo! Harika! Muhteşem! Nasıl da ne zevkli döşenmiş! Ve şöminenin başındakilere uzaktan seslendi:

— Ne diyordum ben size? Çekidüzen verildiğinde şu eski konaklar gibisi yoktur... Müthiş etkileyici olur! Öyle değil

mi? Doğrusu tam da bu yüzyıla uygun... Artık Kontes herkesi ağırlayabilir.

İki yaşlı kadın yerlerine oturup seslerini alçaltarak herkesi şaşırtan bu evlilikten söz etmeye başladılar. Estelle, el değmemiş kızlara özgü suskunluğuyla, üzerindeki pembe ipekli giysiyle, her zamanki sıska ve yassı bedeniyle az önce önlerinden geçmişti. Daguene'tnin teklifini hiç ses çıkarmadan kabul etmişti; kış geceleri şömineye odun atarkenki kadar soğuk ve beyaz yüzünde sevincini ya da hüznünü belirten hiçbir ifade yoktu. Onuruna düzenlenen bu şenlik, bütün bu ışıklar, çiçekler, müzik onda hiçbir heyecan yaratmıyordu.

— Adam tam bir maceracı, diyordu Madam du Joncquoy. Ben onu hiç görmedim.

— Dikkat edin, işte geliyor, diye mırıldandı Madam Chantereau.

Daguene't, oğullarıyla birlikte gelen Madam Hugon'un koluna girmeye koşmuştu ve başına konan talih kuşunda parmağı varmış gibi, büyük bir sevecenlikle kadına gülüyordu.

— Çok teşekkür ederim, dedi kadın şöminenin kenarına otururken. Biliyorsunuz, burası benim eski köşem.

— Bu genci tanıyor musunuz? diye sordu Madam du Joncquoy, Daguene't uzaklaşınca.

— Elbette, çok sevimli bir delikanlıdır. Georges onu çok sever... Soylu bir ailenin evladı.

Ve iyi yürekli kadıncağz, hissettiği gizli düşmanlığa karşı Daguene't'yi savundu. Louis-Philippe'in pek saydığı babası ölene dek valilik yapmıştı. Son zamanlar biraz düzensiz yaşamaya başlamıştı. Şu ara sıfırı tükettiği söyleniyordu. Ancak, büyük toprak sahibi amcalarından biri servetini ona bırakacaktı. Ama genç adam hakkında bilgi verirken kendisi de epey sıkıntı çeken Madam Hugon dönüp dolaşıp ailenin saygınlığına değinirken, yaşlı hanımlar sessizce başlarını sallıyorlardı. Çok yorgundu, bacaklarından yakındı. Dediğine göre, yoğun işlerini halletmek için bir aydır Richelieu So-

kağı'ndaki evinde kalıyordu. Anaç gülüşünü hafif bir keder gölgesi örtüyordu.

— Ne olursa olsun, diye sözü bağladı Madam Chante-reau, Estelle bundan çok daha iyisine layıktı.

Ardından bir hareketlilik yaşandı. Bir kadril başlamıştı, konuklar dans edenlere yer açmak için kenarlara çekiliyordu. Erkeklerin koyu renk takım elbiseleri arasından geçen açık renk etekler birbirine karışıyordu; tepedeki büyük ışık, kafa yığınları üzerine mücevher parıltıları saçarken, dört bir yanda beyaz tüyler, güller, leylaklar titreşiyordu. Ortam şimdiden ısınmıştı, orkestranın çaldığı canlı notalar arasında, o hafif tüllerden, ipek ve atlas büzgülerden yoğun bir koku yükseliyor, açıkta kalmış omuzlar gittikçe soluklaşıyordu. Açık kapılardan, bitişik odaların dibinde yan yana sıralanmış, gizlice gülümseyen, gözleri parlayan, yelpazelerinin esintisiyle dudaklarını buruşturan hanımlar görünüyordu. Bu arada yeni konuklar geliyor, uşaklar gelenlerin adlarını duyuruyor, grupların ortasında beyler parmaklarının ucunda yükseliyor, kollarına girmiş hanımları oturtmak üzere ötelerde boş bir koltuk arıyorlardı. Ancak konak gittikçe doluyor, çoğalan eteklerden hafif bir hışırtı yayılıyor, dantellerin, elbise düğümünün, pufların geçişe izin vermediği köşeler oluşuyordu; hepsi çekici gülücüklerini dudaklarından eksik etmeden, büyük bir incelikle bu itiş kakışa boyun eğiyorlardı. Bu arada bahçede, Venedik fenerlerinin pembe ışığında büyük salonun sıcağından kaçan çiftler karanlık köşelere dalıyor, ağaçların gerisinde uzaktan gelen kadrilin müziğiyle salınıyormuş gibi görünen giysi gölgeleri yeşil çimen boyunca uzayıp gidiyordu.

Steiner az önce içki çadırında birer kadeh şampanya içen Foucarmont ve Faloiselinin yanına gelmişti.

— Şatafattan geçilmiyor doğrusu, diyordu Faloiseli yaldızlı direklerin üzerine kurulmuş lâl rengi çadıra bakarak. Gören peri masalındaymışız sanacak... Sizce öyle değil mi, bütün bunlar peri masalını andırmıyor mu?

Şimdi artık, feleğin çemberinden geçmiş, çevresinde cidiye alınacak hiçbir şey göremeyen bir delikanlı gibi sürekli dalga geçiyordu.

— Geri gelse, buna en çok zavallı Vandeuvres şaşardı, diye mırıldandı Foucarmont. Orada, şöminenin başında sıkıntıdan patladığı günleri anımsıyor musunuz? Vay canına! Demek hiçbir şeye gülmemek gerekiyormuş.

— Vandeuvres mü, bırakın canım şu beceriksiz herifi! diye karşılık verdi Faloiseli küçümseyen bir ifadeyle. Kendini diri diri kızartıp bizi şaşırtacağını sanarak yanılan salağın teki! Artık kimse adını bile anmıyor. Silindi, bitti, gömüldü Vandeuvres! Başkasından söz edelim!

Sonra, Steiner elini sıkarken ekledi:

— Biliyor musunuz, az önce Nana geldi... Ah çocuklar, içeri girişini görecektiniz! Tam anlamıyla muhteşemdi! Önce gidip Kontes'e sarıldı. Sonra, çocuklar yanına gidince Dagenet'ye dönüp: "Bana bak Paul, kıza boynuz takmaya kalkarsan, karşında beni bulursun..." dedi. Nasıl! Görmediniz mi bu sahneyi? Ne kadar zarif, ne kadar çekiciydi!

Foucarmont ve Steiner ağızları bir karış açık dinliyorlardı. Sonunda gülmeye başladılar. Büyülenmiş gibi görünen Faloiseliysa anlattığı hikâyeye gurur duyuyordu.

— Tamam mı? İmandınız mı söylediklerime... Bu evliliği Nana ayarladı. Zaten aileden sayılır.

O sırada yanlarından Hugon'un oğulları geçiyordu, Philippe onu susturdu. Bunun üzerine erkek erkeğe, evlilikten söz etmeye başladılar. Georges, hikâyeyi anlatan Faloiseliya kızdı. Nana, Muffat'ya eski âşıklarından birini damat diye satmıştı; ancak, daha dün onunla yattığı yalandı. Foucarmont buna omuz silkti. Nana'nın ne zaman kiminle yattığını bilen var mıydı? Ancak, öfkelenen Georges hemen karşılık verdi: "Evet efendim, ben bilirim!" Bunun üzerine, hepsi birden güldüler. Her neyse işte, Steiner'in dediği gibi, işler tuhaf bir biçimde karışmıştı.

İçki çadırı yavaş yavaş doluyordu. Birbirlerinden ayrılmadan, gelenlere yer açtılar. Faloiseli, Mabille'in dediklerine inanmışçasına, kadınlara küstahça bakıyordu. Bizim grup bahçedeki bir yolun sonunda, Mösyö Venot'nun Daguenet'ye söylev çektiğini görünce ucuz şakalarla neşelendi, yaşlı adam delikanlıya geçmişteki kusurlarını anlattırıyor, ilk geceyle ilgili öğütler veriyordu. Sonra salonun kapılarından birinin önüne geldiler; çalınan polka, ayakta duran erkeklerin arasında boşluk açan bir salınımla çiftleri sürük-lüyordu. Mumlar, dışarıdan gelen esintiyle, uzun alevler çıkararak yanıyordu. Kendini dansın ritmine kaptırmış bir etek hafif dalgalanarak yanlarından geçtiğinde, avizelerden çevreye yayılan kızgın sıcaklığı biraz olsun serinletiyordu.

— Vay canına! İçeridekiler hiç üşümüyor! diye mırıldandı Faloiseli.

Bahçedeki esrarlı gölgelere bakıp göz kırpmıyorlardı; çıplak omuzlar arasında, uzun boyuyla çevresindekilere tepeden bakan Chouard markisini gösterdiler birbirlerine. İyice seyrelmiş ak saçlarının çevrelediği yüzü solgun ve çok ciddiye; son derece saygıdeğer bir havası vardı. Kont Muffat'nın yaptıklarına öfkelenmiş, aileyle bağlarını açıkça koparmıştı ve konağa bir daha ayak basmayacağını söyleyip duruyordu. Bu akşam buraya gelmeye razı olmasının nedeni torununun ısrarlarıydı, ama onun evliliğini de onaylamıyor, yönetici sınıfın çağdaş sefahatin bu utanç verici uzlaşmaları karşısındaki tutarsızlığını kızgın sözlerle kınıyordu.

— Ah! Her şeyin sonu geldi, diyordu şöminenin kenarındaki Madam du Joncquoy, Madam Chantereau'nun kulağına. Bu kız şu bahtsız adamı büyüledi... Oysa biz onu çok inançlı, çok soylu sanırdık!

— Galiba maddi durumu iyice bozulmuş, diye karşılık verdi Madam Chantereau. Kocamın eline bir senet geçmiş... Şimdi artık Villiers Caddesi'ndeki konakta yaşıyor. Bütün Paris bundan söz ediyor... Hey ulu Tanrım! Sabine'i affede-

miyorum; yine de Kont'un onun başına bir sürü dert açtığını kabul edin, parayı sokağa atıyor!

— Üstelik bunu yapan tek kişi o değil, diyerek araya girdi Madam du Joncquoy, kont için de aynı şey geçerli... Ah şekerim, tam anlamıyla çamura saplanmışlar.

Derken, yumuşak bir ses sözlerini kesti. Mösyö Venot yanlarına gelmişti. Herkesten saklanmak istercesine, hemen arkalarına oturmuş ve eğilip mırıldanmıştı:

— İyi ama neden umutsuzluğa kapılıyorsunuz? Tam her şey yitip gitmiş gibi görünürken, Tanrı duruma müdahale eder.

Şimdi bir zamanlar sözünün geçtiği bu evin çöküşüne tanıklık ediyordu. Fondettes'te geçirdiği günlerden beri, güçsüzlüğünün bilincine vararak, gidişatı artan bir korkuyla izliyordu. Her şeyi, Kont'un Nana'ya duyduğu çılgınca tutkuyu, Fauchery'nin Kontes'le yakınlaşmasını, hatta Estelle'le Daguenet'nin evliliğini bile kabullenmişti. Ne önemi vardı tüm bunların! Artık eskisinden daha esnek, daha içten pazarlıklı davranıyor, büyük karışıklıkların büyük dindarlıklara yol açtığını bildiğinden, bu uyumsuz çiftin evliliğini avucunun içine almayı düşünüyordu. Tanrı zamanı geldiğinde müdahale edecekti.

— Dostumuzun gönlünde her zaman en yüce dinî duygular vardır, diye ekledi alçak sesle... Şimdiye dek bana bunun en güzel kanıtlarını gösterdi.

— Öyleyse, dedi Madam du Joncquoy, her şeyden önce gelip karısıyla barışması gerekirdi.

— Elbette... Ben zaten bu barışmanın gecikmeyeceğini seziyorum.

Bunun üzerine, yaşlı hánımlar adama sorular yönelttiler. Ancak o yeniden eski mütevazı tavırlarını takındı, her şeyi Tanrı'ya bırakmak gerekirdi. Onun bütün isteği, Kont'la Kontes'i yeniden yakınlaştırmak, utanç verici bir olayın patlak vermesini engellemekti. İnsan olması gerektiği gibi davranırsa, din birtakım zayıflıklara göz yumabilirdi.

— Aslında, kızın şu macera düşkünü adamla evlenmesine de engel olmalıydınız, diye ekledi Madam du Joncquoy.

Kısa boylu yaşlı adam derin bir şaşkınlık yaşadı:

— İyi ama yanılıyorsunuz. Mösyö Daguenet çok değerli bir delikanlıdır... Hayata nasıl baktığını biliyorum. Gençlik hatalarını unutturmak istiyor. Estelle onu yola getirecektir, emin olun.

— Ah! Estelle! diye mırıldandı Madam Chantereau küçümseyen bir ifadeyle, o küçük kızın kendi iradesiyle davranacağına inanmıyorum. Kişiliksizin tekidir!

Bu sözler Mösyö Venot'yu gülümsetti. Ancak, yeni gelin konusundaki görüşünü de belirtmedi. Konuşulanlarla ilgilenmemek için göz kapaklarını indirdi, köşesine çekilip eteklerin ardında gözden kayboldu. Madam Hugon, dalgın yorgunluğu içinde, birkaç söze kulak misafiri olmuştu. Kendisini selamlayan Chouard markisine hoşgörölü tavrıyla seslendi:

— Bu hanımlar ne kadar da acımasızlar. Yaşam herkes için zaten çok zor... Sevgili dostum, insan bağışlanmak istiyorsa, başkalarının kusurlarını da bağışlamalıdır, öyle değil mi?

Marki, kendisine bir imada bulunulmuş da buna canı sıkılmış gibi görünüyordu. Ancak kadıncağızın yüzünde öyle kederli bir gülümseme vardı ki, hemen toparlanıp yanıtladı:

— Hayır, bazı kusurlar bağışlanamaz... Bir toplumu uçuruma sürükleyen aşırı hoşgörüdür.

Eğlence iyice canlanmıştı. Yeni başlayan bir kadril dansı, eski konak şenliğin etkisiyle eğilip bükülüyormuş gibi salondaki döşemeyi hafifçe sarsıyordu. Kafaların oluşturduğu karışık solgunlukta zaman zaman, kendini dansa kaptırmış, beyaz teni büyük avizeden yayılan ışıkla parlayan, dudakları yarı aralık, gözleri pırıl pırıl bir kadın yüzü beliriyordu. Madam du Joncquoy, artık kimsenin sağduyulu davranmadığını söylüyordu. Ancak iki yüz kişi alabilecek bir eve beş yüz kişiyi üst üste yığmak düpedüz çılgınlıktı. Bu kadar kişiyi ağırlayacaklarsa, nikâh törenini neden Carrousel

Meydanı'nda yapmamışlardı? “Yeni geleneklerin sonucu,” diyordu Madam Chantereau; eskiden bu gibi törenler aile arasında yapılırdı; bugünse, mutlaka yerin göğün inlemesi gerekiyordu, yoldan geçenler ellerini kollarını sallayarak içeri giriyor, insanlar birbirlerini ezmezse kutlamanın neşeli geçmediğine inanılıyordu. İnsanlar gösteriş peşindeydi, Paris'in ayaktakımı eve çağrılıyor, böylesine karmaşık ortamlar aile ilişkilerini yozlaştırıyordu. Hanımlar, gelenlerin en fazla ellisini tanıyabildiklerinden yakınıyorlardı. Bu kalabalık nereden geliyordu? Göğsü açık giysiler giymiş genç kızlar omuzlarını gözler önüne sermişlerdi. Kadının biri topuzuna altın bir hançer takmış, üzerine de siyah incilerle dokunmuş bir giysi geçirmişti. Kalçalarını saran eteği insanı şaşırtacak kadar cüretkâr duran bir başkasını gülümseyerek izliyorlardı. Kış sonunun bütün şatafatı bu salondaydı, hoşgörüleriyse sefahat âlemlerine dalanlar, bir ev hanımının günübirlik ilişkilerden toplayıp getirdiği insanlar, en ünlü isimlerle en büyük utançların aynı bitip tükenmez eğlence susuzluğuyla dirsek dirseğe yaşadığı bir topluluk buradaydı. Ortam iyice ısınıyor, kadril, kendi ritmine uyan ayakların uyumlu simetrisini ağzına dek dolu salonlarda dolaştırıyordu.

— Kontes ne kadar zarif! dedi Faloiseli bahçe kapısında. Kızından on yaş küçük gösteriyor... Bu arada Foucarmont, Vandeuvres onun kalçalarının çok küçük olduğunu söylerdi.

Alçalmanın bu kadarı beylerin canını sıkıyordu. Foucarmont sadece:

— Sevgili dostum, bunu yeğeninize sorun. İşte geliyor! demekle yetindi.

— Tamam, çok yerinde bir düşünce! diye haykırdı Faloiseli. Ama ben onun kalçalarının daha geniş olduğuna on altına bahse girerim.

Gerçekten de Fauchery yanlarına geliyordu. Evi tanıyan biri olarak, kapılarda biriken kalabalıktan uzak durmak üzere yemek odasından dolanarak gelmişti. Kışın başında Rose'la

yeniden görüşmüştü, şarkıcı ve Kontes tarafından paylaşılıyor, ikisinden birini bırakmayı başaramadığı için yorgun düşüyordu. Sabine gururunu okşuyor, Rose'sa onu daha çok eğlen-diriyordu. Ayrıca Rose ona, Mignon'u epey üzen, gerçek bir tutkuyla bağlıydı ve karıkocaymışlacasına sevgi gösteriyordu.

— Dinle beni, diyordu Faloiselü yeğeninin kolunu sıkarak, sana bir bilgi vereyim. Şu beyaz ipek elbiseli kadını görüyor musun?

Konduğu yüklüce miras onun küstahça tavırlar takın-masına neden olmuştu, taşradan yeni geldiği günlerdeki eski alayların acısını çıkarmak üzere, Fauchery'yle dalga geçme-ye bayılıyordu.

— Evet, hani şu yakası dantelli olan kadın.

Gazeteci henüz durumu anlayamamıştı, kadını görmek için parmak uçlarında yükseldi.

— Kontes mi? dedi sonunda.

— Evet dostum... On altına bahse girdim. Bu kadının kalçası geniş mi?

Ve bir zamanlar, Kontes'in kimseyle yatıp yatmadığını sorduğunda kendisini şaşkına çeviren bu çapkını köşeye kıştırmanın keyfiyle gülmeye başladı. Ancak hiç şaşırmayan Fauchery bakışlarını Faloiseliya sabitlemişti.

— Hadi sen de salak! dedi sonunda omuzlarını silkerek.

Sonra, Faloiselü gülünç bir şey söylemediğini düşünerek bozulurken, Fauchery oradaki beylerin ellerini sıktı. Yarış-lardan beri bankacıyla Foucarmont, Villiers Sokağı'ndan ayrılmıyorlardı. Nana daha iyiydi, Kont her akşam gelip kızı yokluyordu. Ancak anlatılanları dinleyen Fauchery dalgın görünüyordu. O sabah Rose bir tartışma sırasında, açıkça mektubu gönderdiğini söylemişti; evet, Fauchery artık göğ-sünü gere gere Kontes'in evine girebilirdi, üstelik çok güzel karşılanırdı. Uzun süre kararsızlık yaşamış, sonunda bütün cesaretini toplayıp gelmişti. Ama ne kadar dingin gözükürse gözüksün, Faloiselünün ahmakça şakası rahatını kaçırmıştı.

— Neyiniz var? diye sordu Philippe. Canınız sıkılmış gibi.

— Ben mi, yok canım... Bugün çalıştım da, onun için bu kadar geç geldim.

Sonra, yaşamın bayağı trajedilerini bir anda çözüp atan görülmemiş bir yüreklilik ve soğukkanlılıkla ekledi:

— Henüz ev sahiplerine merhaba demedim... Kibar olmak gerekir.

Dahası, Faloiseliya takılmadan edemedi:

— Öyle değil mi salak?

Ve kalabalığı yarıp kendine yol açtı. Uşak o dolgun sesleriyle gelenlerin adlarını duyurmayı bırakmıştı. Ancak, Kont'la Kontes hâlâ kapının yanında, içeri giren hanımlarla konuşuyorlardı. Sonunda yanlarına gitti, bahçeye bakan basamaklı taraçada duran beyler, yaşanacak sahneyi görebilmek için parmak ucunda yükselmişlerdi. Nana lafı uzatmış olmalıydı.

— Kont bizimkini fark etmedi, diye mırıldandı Georges. Dikkat, geri dönüyor.. Tamam, işte gördü.

Orkestra yeniden *Sarışın Venus*'ü çalmaya başlamıştı. Fauchery, önce insanı hayran bırakan bir dinginlikle gülümseyen Kontes'i selamladı. Sonra, bir süre Kont'un arkasında sakın bir şekilde kıpırdamadan bekledi. Kont, o gece, en saygın kişilere özgü mağrur ciddiyetini takınmıştı. Bakışlarını gazeteciye çevirmeye razı olduğunda, heybetli duruşunu daha da abarttı. İki erkek bir süre bakıştılar. Sonra, önce Fauchery elini uzattı, Muffat da karşılık verdi. Onlar el sıkışırken gözlerini kapatan Kontes Sabine karşılarında gülümüyor, çalınan vals hafifmeşrep tınlarını salonlarda dolaştırmayı sürdürüyordu.

— İyi ama işler yolunda! dedi Steiner.

— Elleri birbirine mi yapıştı? diye sordu tokalaşmanın uzamasına şaşırان Foucarmont.

Karşı konulmaz bir hatıra Fauchery'nin yanaklarına pembe bir parıltı yaymıştı. Gözünün önüne dört bir yana saçılmış, üzerleri tozla kaplanmış ıvır zıvır eşya dolu, yeşilimsi

ışıkla aydınlanan aksesuar odası geliyordu; Muffat da oda-daydı, elinde yumurta fincanı, kuşkularıyla dalga geçiyordu. Şu anda Muffat'nın en küçük bir kuşkusu kalmamıştı, saygınlığının son kalıntısı da siliniyordu. Korkusunu atlatan ve Kontes'in ışıldayan neşesini gören Fauchery'ye ansızın bir gülme isteği gelmişti. Olan biteni çok gülünç buluyordu.

— Hah işte, sıra kadında! diye bağırıldı Kontes'in sadık bir kadın olduğunu sandığı dönemde ağzından tek bir şaka çıkmayan Faloiselî. Bakın, Nana şurada, kapıdan içeri giriyor görüyor musunuz?

— Sus sersem! diye mırıldandı Philippe.

— Ne demiştim ben size! Bakın, tam onun valsini çalarlarken geliyor! Üstelik barışmak için! Nasıl, daha göremediniz mi? Şimdi üçünü de bağrına bastırıyor, amcaoğlumu, amcakızımı ve kocasını, hem de minnoşlarım diyerek. Ah, ah, bu aile görüntüleri yüreğimi sızlatır.

Estelle yanlarına gelmişti. Fauchery kıza övgüler yağıdırıyor, kız da pembe giysisi içinde sırık gibi kaskatı durarak anasıyla babasını göz ucuyla süzerken, suskun ve şaşkın bir çocuk gibi ona bakıyordu. Daguenet de gazeteciyle çok sı-cak biçimde tokalaşıyordu. Gülümseyen küçük bir grup oluşturmuşlardı. Mösyö Venot da, bu son teslim oluşların Yaratan'a giden yolu hazırlamasından hoşnut, kendinden geçmiş bir halde hepsini o ılımlı dindarlığıyla süzerek arka-larında dolaşıyordu.

O arada vals şehvetli salınımını sürdürüyordu. Haz, yükselen bir deniz gibi, eski konağın her yanını kaplamıştı. Orkestra salonları küçük flütlerin titreşimleriyle, kemanla-rın baygın iç çekişleriyle dolduruyordu; büyük avizeler, Ce-nova kadifelerinin, altınların, resimlerin arasında her yana canlı bir ışık, bir kızillık yayıyordu; etrafı saran aynalarda büyüyen konuk kalabalığı, mırıltılar yükseldikçe daha da genişliyordu sanki. Salonun ucunda oturan hanımların gü-lümsemeleri arasında, ellerini birbirlerinin beline dolayarak

geçen çiftler döşemenin sarsıntısını iyice artırıyorlardı. Bahçede, Venedik fenerlerinden yayılan ışık, ara yolların karanlık köşelerinde biraz hava almaya çıkan konukların karaltılarını uzaktan aydınlatıyordu. Ve duvarların bu titremesi, ortalığı kaplayan bu kızıl duman, konutun dört bir yanında cayır cayır yanan, eski çağlardan kalma onurda yükselen son alev gibiydi. Fauchery'nin bir nisan akşamı, kristal bir kadehin kırıldığını işittiği anda yavaş yavaş başlayan çekingen eğlenceler gittikçe cüretkârlaşmış, çılgınlaşmış ve bu şenlikle doruk noktasına ulaşmıştı. Şimdi artık yozlaşmanın açtığı bu yarık büyüyerek konağın her yanına yayılıyor, çöküşün yaklaştığını haber veriyordu. Kenar mahallelerdeki ayyaşların evlerinde aileler büyük bir yoksullukla, açlıkla, yatağı yorganı sattıran alkol çılgınlığıyla tükenip gidiyordu. Buradaysa, üst üste yığılmış ve bir anda aydınlatılmış bütün bu zenginliklerin çöküşüne eşlik eden vals eski bir sınıfın ölüm çanıydı âdetâ; esnek kollarıyla şenliğin tamamına hâkim olan Nana, ortalıkta pek görünmese de bu insanları yozlaştırıyor, o sıcak havada, müziğin aşağılık ritmine ayak uydurarak dolaşan kokusuyla hepsinin ciğerlerine işliyordu.

Kilisedeki evlilik töreninden sonra akşam Kont Muffat, karısının iki yıldır girmedeği yatak odasında belirdi. Pek şaşırın Kontes önce geri çekildi. Ama yüzünde hâlâ o aynı esrik gülümseme vardı. Ne yapacağını şaşırın Muffat bir şeyler geveliyordu. Bunun üzerine Kontes, onu hafifçe payladı. Zaten ikisi de açıklama yapmayı göze alamadı. Bu karşılıklı bağışlamayı isteyen dindi; böylece, sessiz bir anlaşmayla özgürlüklerini sürdürmeyi kararlaştırdılar. Yatağa girmeden önce, Kontes hâlâ tereddüt ettiğinden biraz işten söz ettiler. Söze ilk başlayan Kont, Bordes'daki mülkün satışından bahsetti. Kadın hemen razı oldu. İkisinin de büyük ihtiyaçları vardı, parayı paylaşırlardı. Bu konuşma barışmayı tamamladı. Muffat pişmanlık duyguları içinde gerçekten rahatladı.

Yine o gün, saat ikiye doğru Nana hafif kestirirken, Zoé yatak odasının kapısını çaldı. Perdeler çekikti, açık pence-
reden yarı aydınlık odanın serinliğine dışarıdan gelen sıcak
bir esinti karışıyordu. Hâlâ biraz bitkin olan genç kadın o
sırada kalkıyordu.

— Gelen kim? diye sordu.

Zoé yanıt vermek üzereyken Daguenet kapıda belirdi.
Nana hemen dirseğini yastığa dayayıp hizmetçiyi gönderdi.

— Sen mi geldin? Hem de evlendiğin gün! İyi ama ne
oldu?

Odanın karanlığında şaşırان genç adam tam ortada di-
kiliyordu. Ancak, yavaş yavaş gözü karanlığa alışıyor, boy-
nunda boyunbağı, elinde beyaz eldivenler, yatağa doğru yü-
rüyordu. Bir yandan da:

— Evet, işte geldim... Anımsamıyor musun? diyordu.
Hayır, Nana hiçbir şey anımsamıyordu. Daguenet, yüzün-
de şakacı bir ifadeyle konuştuklarını hatırlatmak zorunda
kaldı.

— İyi ama çöpçatanlık hakkın... Bu gece önce seninle ya-
tacağım.

Yatağın ucuna ilishince, kız, tatlı tatlı gülerek çıplak kol-
larını boynuna doladı, Daguenet'nin bu davranışını o kadar
ince bulmuştu ki, neredeyse ağlayacaktı.

— Ah benim Mimi'ciğim ne garip çocuktur! Yine de dü-
şünmüş! Bense çoktan unutmuştum bu işi! Demek kiliseden
sıvıştın. Doğru, üstünde hâlâ buhur kokusu var... Peki, hadi
gel sarıl bana! Ah Mimi'ciğim, daha sıkı daha sıkı! Belki de
bu son sevişmemiz.

Hâlâ eter kokan karanlık odada yumuşak gülüşleri eri-
yip gitti. Dışarıdaki kızgın sıcak perdelere sızıyor, caddeden
çocuk sesleri geliyordu. Sonra saatin kaç olduğunu anım-
sayıp şakalaştılar. Daguenet öğle yemeğinden sonra karısını
alıp yola çıkacaktı.

XIII

Eylül sonuna doğru, akşam yemeğini Nana'da yiyecek olan Kont Muffat, Tuileries Sarayı'ndan ani bir talimat aldığı haber vermek üzere hava kararırken konağa geldi. Konağın ışıkları henüz yakılmamıştı, uşaklar mutfağın bitişiğindeki küçük odada yüksek sesle gülüyorlardı; eski vitrayların sıcak bir ışık altında parladığı merdivenden yavaşça yukarı çıktı. Yukarıda, salonun kapısını açarken hiç gürültü çıkarmadı. Odanın tavanına vuran pembe ışık yavaş yavaş soluyordu; duvarlardaki kızıl kumaşlar, geniş sedirler, cila-lı koltuk ve iskemleler, kenarları dantelli kumaşlar, tunçlar, fayanslar, tek bir fildişi ya da altın pırıltısına izin vermeksizin odanın her köşesini ağır ağır kaplayan karanlığın içinde uyuyorlardı. Orada, geniş bir iç eteğin göze çarpan biricik beyazlığında, Georges'un kolları arasındaki Nana'yı gördü. Şüpheye yer yoktu. Kont hafif bir çığlık attı, ağzı bir karış açık kalakaldı.

Nana bir sıçrayışta ayağa fırlamıştı ve delikanlıya sıvışma fırsatı bırakmak üzere Kont'u yatak odasına itiyordu.

— Hadi gir, diye mırıldandı ne yapacağını şaşırان Nana, şimdi sana anlatırım...

Bu apansız baskın canını çok sıkmıştı. Evinde, bu salonda hiçbir zaman böyle kapıları açık bırakmazdı. Uzun

hikâyeydi, Philippe'i kıskanan Georges'la atışmıştı; genç adam boynuna sarılıp öyle bir hıçkırmaya başlamıştı ki, onu başka türlü yatıştıramayınca, acıyarak yanına uzanmasına izin vermişti. Ve anasının, eline kendisine getirmek üzere bir demet çiçek parası bile sıkıştırmadığı çulsuz bir oğlan uğruna böyle bir saçmalık yaptığı anda Kont aniden gelmişti. Al işte! Böyle bir talihsizlik olmazdı! İyi niyetli olmanın sonu buydu!

Muffat'yı soktuğu yatak odası iyice karanlıktı. Sağı solu öfkeyle yoklayıp lamba getirmeleri için çingırağı çaldı. Hepsi Julien'in yüzündendi! Salonda bir lamba olsaydı, bütün bunlar başına gelmeyecekti. Çökmekte olan şu lanet karanlık onu şaşkına çevirmişti.

— Yalvarırım minnoşum makul davran, dedi Zoé lamba getirdiğinde.

Bir koltuğa oturan Kont ellerini dizlerine dayamıştı ve az önce gördüklerinin şaşkınlığıyla yere bakıyordu. Artık ağzından bir öfke çığlığı bile çıkmıyor, kanını donduran ürkütücü bir şey görmüş gibi titriyordu. Bu sessiz acı genç kadını etkiledi. Kontu avutmaya çalıştı.

— Evet haklısın, hata ettim... Yaptığım çok kötüydü... Görüyorsun ya, pişmanım. Seni rahatsız ettiğime çok üzuldüm... Ama en azından sen kibar davranıp beni bağışla.

Dizinin dibine çökmüştü, boyun eğmiş bir kederle ona bakıp kendisine çok kızıp kızmadığını anlamaya çalışıyordu; sonra Muffat'nın derin derin iç çekerek kendini toparladığını görünce cilveler yapmaya başladı, ciddi bir iyi yüreklilikle son bir gerekçe gösterdi:

— Bak sevgilim, anlayışlı olmak gerek... Zavallı dostlarımdan bu yakınlığı esirgeyemem.

Kont biraz gevşedi. Nana'dan sadece Georges'u göndermesini istedi. Ancak, tüm umutları kaybolmuştu, artık Nana'nın ettiği bağlılık yeminine inanmıyordu. Nana ertesi gün onu yeniden aldatacağı; alçakça bir ihtiyaçla, ömrünün

en büyük korkusuyla, onsuz yaşama düşüncesiyle Nana'ya sahip olma acısına katlanıyordu.

Artık, Nana'nın bütün Paris'in gözünü daha da kamaştırdığı bir dönem başlamıştı. Günahın ufkunda daha da yüceldi, servetlerin gözler önünde erimesine yol açan paraya aldırılmazlığını, şatafat düşkünlüğünü küstahça ortaya vurarak şehri eline geçirdi. Bir demirci atölyesi gibi kıvılcımlar saçan konağından bitip tükenmeyen arzularının alevi fişkırıyordu, dudaklarından çıkan ufacık bir esinti, altını rüzgârın her saat alıp götürdüğü ince bir küle dönüştürüyordu. O güne dek böyle bir para harcama çılgınlığı görülmemişti. Konak âdeta büyük bir uçurumun üstüne inşa edilmişti, erkekler mallarıyla, bedenleriyle, isimleriyle gelip geride en küçük bir toz kırıntısı bile bırakmadan o uçurumun dibini boyluyorlardı. Hafifmeşrep bir kadının geçici beğenilerine sahip olan, her dakika ağzına turp ya da badem şekeri atan, eti yavaş yavaş çiğneyen Nana'nın aylık beş bin frank mutfak gideri vardı. Kilerde şarap fıçılarını birer birer boşaltan korkunç bir yağma, faturaları üç dört elden geçirip şişiren akılalmaz bir savurganlık yaşıyordu. Mutfağı yöneten Victorine ve François, evlerinde soğuk etlerle, domuz yağı çorbalarıyla besledikleri bir yığın yeğenin dışında mutfağa herkesi davet ediyorlardı; Julien tedarikçilerden komisyon istiyor, camcılar bir camı otuz meteliğe değiştirirken yirmi metelik de ona veriyorlardı; atların arpa masrafını artıran Charles kalan parayı cebine indiriyor, evin ön kapısından gireni arka kapıdan satıyordu; ama bu genel savurganlığın, dört koldan yürütülen bu yağmanın ortasında Zoé büyük bir beceriyle, görünüşü kurtarmayı başarıyor, araya kendi payını da katıp hırsızlıkları örtbas ediyordu. Ama harcanan para bununla bitmiyordu, önceki günün çöpe dökülmeleri uşakları canlarından bezdirecek ölçüde ağır olan yemekleri heba oluyor, kahvelere avuç dolusu şeker konuyor, gaz lambaları duvarları çatlatana dek şakır şakır yanıyordu ve bunca ağzın yiyip

bitirdiği bu evde savsaklamalar, ihmaller, aksilikler, kısacası yıkımı hızlandıracak ne varsa sürüp gidiyordu. Ayrıca, üst katta, hanımın odasında, yıkımın etkileri daha da belirgindi; iki kere giyilmiş on bin franklık elbiseler Zoé tarafından satılıyordu; değerli mücevherler çekmecelerin dibinde ufalanıp dağılmış gibi ortadan kayboluyordu; her gün geçici bir hevesle alınmış bazı yeni eşyalar ertesi gün bir köşeye atılıyor, sokağa bırakılıyordu. Nana çok pahalı bir şey görünce almadan duramıyor, dolayısıyla çevresinde sürekli çiçekler, değerli biblolar yığılıyor, bir saatlik hevesi ne kadar pahalıya patlarsa o kadar mutlu oluyordu. Elinde hiçbir şey tutmuyordu; her şeyi kırıyor, o küçük beyaz parmaklarının arasında her şey solup gidiyor, kirleniyordu; böylece, tasvir edilemeyecek bir kalıntı yığını, kıvrılıp bükülmüş kumaş parçaları, çamurlu paçavralar ardından geliyor, geçtiği yeri belli ediyordu. Ve saçılıp savrulan bunca cep harçlığından sonra, yüklü ödemeler geliyor, şapkacıya yirmi bin, çamaşırcıya otuz bin, çizmeciye on iki bin frank ödeniyordu; ahır ayda elli bin franka mal oluyordu; terzisine, altı ayda yüz yirmi bin franklık borcu birikti. Alışverişlerini artırmasa da, Labordette'in ortalama dört yüz bin frank diye tahmin ettiği gideri, o yıl bir milyona ulaştı; bu rakama kendisi de şaşıtı, onca paranın nereye gittiğini anlayamadı. Erkekler peş peşe konağa yığılıyor, harcanan keseler dolusu altın sürdüğü şatafatlı yaşamın çatırtıları arasında o konağın kaldırımının altında gittikçe büyüyen çukuru doldurmaya yetmiyordu.

O arada Nana son bir hevese kapılmıştı. Yatak odasını bir daha değiştirmeyi düşünmüş, sonunda ne istediğine karar vermişti: açık pembe kadifeden, çadır biçiminde tavana dek uzanan, altın kordonlarla ve dantellerle bezenmiş, küçük küçük gümüş kapitonelerle kaplı bir oda. Bu oda ona, parlak kızıl tenine çok uyacak, gösterişli ve sıcak bir hava yaratacak gibi geliyordu. Zaten yatak odası göz kamaştırıcı, ihtişamlı yatağa aksesuar olarak eşlik edecekti. Nana o güne dek gö-

rülmemiş bir yatak, bir taht, bütün Paris'in muhteşem çıplak bedenine tapınmaya geleceği bir sunak düşlüyordu. Gümüş zemine serpiştirilmiş altın güllerle bezeli, altın ve gümüş kabbartmalarla kaplı kocaman bir mücevher olacaktı; başucunda, bir dizi aşk perisi çiçekler arasından başlarını uzatacak, perdelerin gölgesinde yaşanacak tensel hazları gözleyecekti. Bu iş için Labordette'e başvurmuş, o da iki kuyumcu getirmişti. Şimdiden yatağın taslağı çiziliyordu. Elli bin franka mal olacak bu yatağın parasını ona ilk kez girecek olan Kont Muffat ödeyecekti.

Genç kadını asıl şaşırtan, parmaklarının arasından akıp giden bunca altının ortasında hep para sıkıntısı çekmesiydi. Kimi günler birkaç altın dilenecek duruma düşüyordu. Ya Zoé'den ödünç alıyor ya da elinden geldiğince kendisi para buluyordu. Ancak böyle can sıkıcı çarelere başvurmadan önce dostlarını yokluyor, şaka yapıyormuş gibi erkeklerin cebindeki son metelikleri bile alıyordu. Birkaç aydır, özellikle Philippe'in ceplerini boşaltıyordu. Dolayısıyla genç adam böyle dar zamanlarda geldiğinde cüzdanını orada bırakıp çıkıyordu. Ardından Nana iyice gözünü kararttı, biriken borç senetlerini, acil borçları ödemek üzere, ondan iki yüz, üç yüz frank istemeye başladı; temmuzda birliğinin levazım yüzbaşılığına yükseltilen Philippe çok varlıklı olmadığını söyleyip özür dileyerek ertesi gün parayı getiriyordu; bu arada Madam Hugon oğullarına artık garip bir şekilde katı davranıyordu. Üç ayın sonunda, bu küçük borçlar on on iki bin franka ulaştı. Yine de, yüzbaşı o çınlayan kahkahasını atmaya devam ediyordu. Ama gittikçe tükeniyor, bazen yüzünde hafif kederli bir ifadeyle dalıp gidiyor, ancak Nana'nın bir bakışı onu, bir tür tensel coşku içinde hemen neşelendirmeye yetiyordu. Ona cilveler yapıyor, kapı arkalarında yüzünü gözünü öpücüğe boğuyor, apansız kendini bırakışlarla onu avucunun içine alıyor, yüzbaşı kışladan çıkar çıkmaz soluğu eteğinin dibinde alıyordu.

Bir akşam Nana bir adının da Thérèse olduğunu ve doğum gününün 15 Ekim olduğunu söyleyince, beylerin hepsi ona armağanlar gönderdi. Yüzbaşı kendi armağanı olan altın kakmalı, Saksonya porseleninden, eski bir şekerliği getirdi. Kızı süslenme odasında, yeni yıkanmış, üzerinde kırmızı beyaz bir bornozla büyük bir dikkatle masanın üstüne sıralanmış armağanları incelerken buldu. Kapağını açmak isterken, necef taşından yapılmış bir şişeyi kırmıştı bile.

— Ne kadar incesin! dedi genç adama. O ne öyle? Göster bakayım... Aaa, çocuk musun sen, gidip bütün paranı böyle şeylere harcıyorsun! Varlıklı olmadığı için adama çıkıştıyordu, ama aslında varını yoğunu kendisine harcamasından çok hoşnuttu, onu duygulandıran biricik sevgi kanıtı buydu. O arada, nasıl yapıldığını anlamak üzere sürekli açıp kapatarak şekerlikle oynuyordu.

— Aman dikkat et, kırılır, diye mırıldandı Philippe.

Kız omuz silkti. Elinin bir hamal eli gibi kaba olduğunu mu sanıyordu! Ancak şekerlik elinde kaldı, kapak yere düşüp kırıldı. Afallamış bir halde yerdeki kırıklara baktı:

— Aaa kırıldı! dedi.

Sonra gülmeye başladı. Yerdeki kırıklar ona gülünç gözüküyordu. Sinirli bir gülümsemeydi bu, yüzünde bir şeyi kırmanın eğlendirdiği yaramaz bir çocuğun aptalca, kötü niyetli gülüşü vardı. Philippe kısa süren bir öfkeye kapıldı; zavallı kadın onun bunu ne sıkıntılara katlanarak aldığından habersizdi. Genç adamı sarsılmış görünce gönlünü almaya çalıştı.

— İyi ama benim bu işte hiç kusurum yok... Çatlakmış zaten. Hiç dayanmıyor bu eski şeyler... Şu kapak da öyle işte! Nasıl kayıp gitti gördün mü?

Ve sonra yeniden çılgınca gülmeye başladı. Ama genç adamın gözlerinin harcadığı bütün çabaya karşın nemlendiğini görünce sevgiyle boynuna sarıldı.

— Deli misin? Her şeye rağmen seni seviyorum. Biz hiçbir şey kırmasak, satıcılar ne satacaktı? Bütün bunlar kırılmak içindir... Şu yelpazeye bak örneğin, yapışmış mı sanıyorsun!

Yelpazeyi kavramış çekiştiriyordu; ipek ikiye ayrıldı. Bu, onu daha da kışkırttı. Onun armağanını kırdığından, diğer armağanları da umursamadığını göstermek üzere hepsine birer tokat indirmeye, içlerinden bir tekinin bile sağlam olmadığını kanıtlamak için tam bir kırıp dökme şenliğine girişti, armağanların hepsi paramparça olmuştu. Boş bakışlarında bir ışık parıltıyor, hafifçe kıvrılan dudaklarının arasından beyaz dişleri görünüyordu. Bütün armağanlar paramparça olduktan sonra kıpkırmızı kesilip gülmeye başladı, ardına dek açık ellerini masaya vurdu, çocuksu bir ses tonuyla peltek peltek geveledi:

— Bitti, bitti! Hepsi kırıldı!

Bunun üzerine, onun bu esrikliğine kapılan Philippe kızı arkaya yatırıp boynunu öptü. Kız kendini bırakmış, omuzlarına asılıyordu, uzun süredir olmadığı kadar mutluydu. Genç adamı bırakmadan, okşayıcı bir ses tonuyla:

— Sevgilim, yarın bana on altın getirmelisin... dedi. Küçük bir sıkıntım var da, fırıncıya borcum keyfimi kaçırıyor.

Philippe sapsarı kesildi; sonra alına son bir öpücük kondururken:

— Getirmeye çalışacağım, demekle yetindi.

Bunun üzerine bir sessizlik oldu. Kız giyiniyordu. Alnını camlardan birine dayayan genç adam bir dakika sonra geri geldi ve:

—Nana, benimle evlenmelisin, dedi.

Bu öneri genç kadını öyle eğlendirdi ki, iç etekliğini düğümlemeyi beceremedi.

— İyi ama zavallı kuçum, besbelli aklını kaçırdın! Senden on altın istedim diye benimle evlenmeye mi kalkıyorsun? Asla! Seni çok seviyorum. Saçmalık deyip geçelim!

Tam o sırada Zoé ayakkabılarını giydirmeye gelince bir daha bu konuyu açmadılar. Oda hizmetçisi masanın üstündeki paramparça olmuş armağanlara göz ucuyla bakmıştı. Bunları toplamasını isteyip istemediğini sordu; hanımı atmasını söyleyince hepsini eteğine doldurup götürdü. Mutfakta, kırılan parçalar bir araya getirilir, hanımın attıkları paylaşıldı.

O gün Georges, Nana'nın yasaklamasına aldırmadan konağa gelmişti. François onu geçerken görmüştü, ama uşaklar burjuva hanımlarının başını derde sokan şeylerle kendi aralarında dalga geçiyorlardı. Delikanlı küçük salona kadar süzölmüş, ağabeyinin sesini duyunca olduğu yerde kalakalmıştı; kapının arkasında dikilmiş, olup bitenleri, öpücükleri, yapılan evlenme teklifini işitiyordu. Duyduğu tiksintiyle tepeden tırnağa buz kesilmiş, zihninin boşaldığını hissederek sersemleşmiş bir halde oradan uzaklaşmıştı. Yüreğindeki öfkeyi ancak Richelieu Sokağı'nda, annesinin dairesinin üstündeki yatak odasına girdiğinde hıçkırıklara boğularak boşaltabildi. Bu kez kuşkuya yer yoktu. Korkunç bir görüntü gözünün önünden gitmiyor, Nana'yı Philippe'in kollarında hayal ediyor; bu da ona ensest bir ilişki gibi geliyordu. Biraz yatışmak üzereyken, her şeyi yeniden anımsıyor, yeni bir kıskançlık nöbetiyle kendini yatağa atıyor, çarşafı ısıyor, kendisini daha da çok ürküten aşağılık sözler ediyordu. Bütün gün böyle geçti. Odasına kapanmak için başının ağrıdığını söyledi. Ama gece daha da korkunç geçti, gördüğü sürekli karabasanların etkisiyle ateşler içinde cınamet işlemeyi düşündü. Ağabeyi evde olsaydı bıçağını çekip onu gebertecekti. Gün ağarırken aklını başına toplamaya çalıştı. Ölmesi gereken kendisiydi, aşağıdan bir posta arabası geçerken, kendini pencereden atacaktı. Ancak, saat ona doğru evden çıktı; bütün Paris'i dolaştı, köprülerde gezindi, son anda içinde gidip Nana'yı görme isteği uyandı. Belki de genç kadının bir sözü onu kurtaracaktı. Villiers Caddesi'ndeki konağa girerken saat üçü gösteriyordu.

Öğleye doğru, korkunç bir haber Madam Hugon'u perişan etmişti. Philippe dün akşam birliğin kasasından on iki bin frank çalmak suçlamasıyla hapse atılmıştı, Üç aydır, yerine koyma umuduyla küçük paralar yürütüyor, açığı düzmece paralarla gizliyordu; yönetimin ihmallerinden dolayı açık gittikçe büyüyordu. Oğlunun işlediği suçla kendini kaybeden yaşlı kadın Nana'ya karşı ilk öfke çığlığını attı; Philippe'in ilişkisini biliyordu, zaten üzüntüsü de, oğlunun başına bir iş gelir korkusuyla, onu Paris'te tutan bu talihsiz ilişkiden kaynaklanıyordu; ancak böylesine utanç verici bir şey olacağını aklından bile geçirmemişti, dolayısıyla şimdi, istediği paraları vermediği için kendini suçluyordu. Bacakları tutmaz olmuş, bir koltuğa yığılmıştı, kendini hiçbir işe yaramayacak kadar güçsüz hissediyor, oracıkta öleceğini düşünüyordu. Yine de, Georges'u düşünüp biraz yatıştı; Georges yanındaydı, o bir şeyler yapabilir, belki de ağabeyini kurtarırdı. Bunun üzerine, bu sırrı aile içinde tutma arzusuyla, elinin altında hâlâ sığınabileceği bir sevgi bulunduğunu düşünerek, kimseden yardım istemeden güçlkle üst kata çıktı. Ama oğlunun odası boştu. Kapıcı, Mösyö Georges'un erkenden çıktığını söyledi. İkinci bir yıkımın esintisinin hissedildiği odadaki yatak, kırış kırış çarşaflarıyla büyük bir sıkıntıyı haber veriyordu; giysiler arasına devrilmiş iskemle ölü gibi yatıyordu. Georges da o kadının evinde olmalıydı. Madam Hugon, güçlenen bacakları, yaşları kuruyan gözleriyle aşağı indi. Oğullarını geri istiyordu, bunun için yola düştü.

Nana'nın başı o sabahtan beri dertteydi. Önce fırıncı elinde bir faturayla geldi; aslında bu, konağının lüks yaşamı içinde bir türlü ödeyemediği, yüz otuz üç franklık bir ekme gideriydi. Fırıncı veresiyeyi kestiği günden beri, başka bir fırından alışveriş etmelerine sinirlenip belki yirmi kez kapıya dayanmıştı; uşaklar ondan yanaydı. François, bir çingâr çıkarmazsa hanımın bu parayı ödemeyeceğini söylüyor;

Charles da, unutulmuş eski bir saman parası için, onunla birlikte yukarı çıkacağını söylüyordu; Victorine'se, beylerden birinin gelmesini, konuşulanları duymasını ve paranın ondan koparılmasını öğütlüyordu. Mutfakta bir kargaşa yaşanıyordu, eve malzeme getirenlere haber verilmişti, dört beş saattir dedikoduların ardı arkası kesilmiyordu, refah içinde yaşayan aylak uşaklara özgü bir hırsla, evin hanımının bütün sırları ortaya dökülüyor, ipliği pazara çıkarılıyordu. Bir tek baş hizmetçi Julien hanımını savunuyordu: Hanımı her şeye karşın zarif bir insandı ve diğerleri onu "Kadınla yatıyorsun besbelli," diyerek suçlayınca, kibirle sırtıyor, bunun üzerine aşçı kadın öfkeleniyor, bu durumdan tiksiniyor, bu kadınların kışına tükürmek için "Keşke erkek olsaydım," deyip duruyordu. Kötü niyetli François hanımına haber vermeksizin fırıncıyı hole almıştı. Hanımefendi, kahvaltı saatinde aşağı inince adamı karşısında buldu. Faturayı aldı, saat üçe doğru gelmesini söyledi. Bunun üzerine adam küfürler savurarak tam saatinde geleceğini ve bu kez parasını almadan gitmeyeceğini söyleyerek çıktı.

Bu olaya canı çok sıkılan Nana doğru dürüst kahvaltı edemedi. Artık bu adamdan kurtulmak gerekiyordu. Belki on kez onun parasını ayırmış, ancak para kimi zaman çiçeğe, kimi zaman yaşlı bir bekçinin eline sıkıştırılan sadakaya harcanmıştı. Zaten o da Philippe'e güveniyor, söz verdiği iki yüz frankla çıkıp gelmeyişine şaşıyordu. Aslında büyük bir talihsizlik olmuş, bir gün önce Satin'e yaklaşık bin iki yüz franklık giysi ve çamaşır almış, dolayısıyla evde tek bir altın bile kalmamıştı.

Saat ikiye doğru, Nana kaygılanmaya başladığı sırada Labordette çıkageldi. Yatağın çizimlerini getirmişti. Bu olay genç kadına her şeyi unutturan bir sevinç tattırdı. El çırpıp dans ediyordu. Sonra büyük bir merak içinde, oturma odasındaki masalardan birine eğilip Labordette'in kendisine açıklayarak gösterdiği çizimleri inceledi.

— Şunu görüyor musun, burası yatağın içerlek kısmı; tam ortada bir demet açılmış gül var, sonra çiçek ve düğmelerden oluşan bir süs; yapraklar yeşil, güllerse altın kırmızısı... Bu da yatağın başucu, gümüş kafes üzerine oturtulmuş bir grup aşk perisi.

Ama Nana hayranlıkla kendinden geçerek sözünü kesti.

— Aaa ne gülünç şu ufaklık, hani şu köşede duran, kıcı havada olan... Nasıl da şeytanca gülüyor, değil mi? Gözleri domuzların gözlerine benziyor! Biliyor musun şekerim, bunların önünde aptalca şeyler yapmayı göze alamam!

Olağanüstü bir gururun keyfini çıkarıyordu. Kuyumcular, bir kraliçenin bile böyle bir yatakta yatamayacağını söylemişlerdi. Yalnız bir sorun çıkmıştı. Labordette ona yatağın ayakucuna işlenecek çizimleri gösterdi, bunlardan biri gemi motifi, öbürüyse başlı başına bir hikâyeydi: Tüllere bürünmüş Gece Perisi ve onun göz kamaştıran çıplaklığını gözler önüne seren Kır Tanrısı. Sonra, kuyumcuların, Gece Perisi'ni ona benzetmeyi düşündüklerini söyledi. Riskli bir beğeniyi yansıtan bu düşünce Nana'nın yüzünün keyifle solmasına neden oldu. Kendini, yarı karanlık bir odada yaşanacak tensel hazların gümüş simgesi olarak gözünün önüne getiriyordu.

— Elbette yalnız baş ve omuzlar için poz vereceksin, dedi Labordette.

Nana ona hiç istifini bozmadan baktı.

— İyi ama neden? Bir sanat yapıtı söz konusu olduğuna göre, yontucunun beni çıplak görmesi umurumda değil!

Tamam, bu Gece Perisi'ni seçiyordu. Ama Labordette sözünü kesti.

— Dur biraz... Altı bin frank daha gerekiyor bunun için.

— Olsun, vız gelir! diye bağırdı Nana kahkahalar atarak. Para kesesi benim Şaşkınlımda değil mi?

Şimdi artık yakın dostlarının yanında Kont Muffat'dan bu adla söz ediyordu; bu beyler de artık ona yalnız şöyle

soruyorlardı: “Dün akşam küçük Şaşkını gördün mü? Ben de senin Şaşkını burada bulacağımı sanıyordum!” Dostlar arasındaki sıradan bir takılmaydı bu, ama yine de Kont’un yanında bunu söylemeyi göze alamıyordu.

Labordette, son ayrıntıları anlatarak çizim kâğıtlarını dü-rüyordu: Kuyumcular yatağı iki ay sonra, 25 Aralık’a doğru getirmeyi düşünüyorlardı; önümüzdeki hafta, bir yontucu Gece Perisi’nin maketi için çalışmaya gelecekti. O bunları anlatırken, Nana fırıncıyı anımsadı. Ve hemen sordu:

— Bu arada yanında on altın var mı?

Labordette’in kadınlara hiçbir zaman borç vermemek gibi çok yararını gördüğü bir ilkesi vardı. Dolayısıyla hep aynı yanıtı yinelerdi:

— Ah yavrum, şu an meteliksizim... Senin küçük Şaşkını-na gitmemi ister misin?

Nana karşı çıktı, bunun yararı yoktu. Daha iki gün önce Kont’tan beş bin frank sızdırmıştı. Bununla birlikte, bu çekingenliğine pişman oldu. Labordette’in ardından, daha saat iki buçuk olmasına karşın fırıncı yeniden çıkageldi ve kabaca, holdeki sıraların birine çöktü, avaz avaz sövüp saymaya başladı. Genç kadın birinci kattan onu dinliyordu. Beti benzi atıyor, özellikle de uşakların neşesinin kulağına dek gelmesine üzülüyordu. Mutfaktakiler gülmekten kırılıyordu; arabacı avlunun dibinden bakıyor, François gerekmediği halde holden geçiyor, fırıncıya küçük bir şaka yaptıktan sonra mutfığa haber yetiştiriyordu. Kimsenin hanıma aldırdığı yoktu, duvarlar kahkahadan yıkılıyor, her hareketini gözleyen ve edepsiz bir şakayla kendisine çamur atan uşakların küçümseyici davranışları karşısında kendini yapayalnız hissediyordu. Tam o sırada yüz otuz üç frankı Zoé’den ödünç almayı düşündü ama hemen vazgeçti; zaten kıza borcu vardı ve geri çevrilmeye dayanamayacak kadar kibirliydi. Birden içinde kabaran duyguyla yüksek sesle konuşarak odasına döndü.

— Hadi, hadi, yavrum, yalnız kendine güven... Bedenin senin, bir küstahlığa maruz kalmaktansa ondan yararlan.

Ve Zoé'ye bile seslenmeden, Tricon'un evine koşmak için hızlı hızlı giyiniyordu. Sıkıştığı anlarda son sığınağı orasıydı. Erkekler onu çok istediği, yaşlı kadın da sürekli kendisini çağırdığı için duruma göre ya olmaz diyor ya da gidiyordu; o lüks yaşamı içinde gittikçe sıklaşan aralıklarla, ne zaman darda kalsa, orada kendisini bekleyen yirmi beş altını bulacağından emindi. Alışkanlığın verdiği rahatlıkla, yoksulların düşkünler yurduna gittikleri gibi Tricon'un evine gidiyordu.

Ancak, yatak odasından çıkışta, salonun ortasında dikişli Georges'a çarptı. Delikanlının sapsarı yüzünü, gözlerindeki karanlık ışığı fark etmedi. Derin bir oh çekti.

— Hah! Ağabeyin mi gönderdi seni!

— Hayır, o göndermedi, dedi ufaklık biraz daha sararak. Bunun üzerine kız umutsuzca elini salladı. Peki öyleyse ne istiyordu? Neden önüne çıkıyordu? İyi ama, işi aceleydi. Giderken birden geri döndü:

— Paran var mı?

— Yok.

— Doğru ya, ne de aptalım! Metelik yoktur üstünüzde, hatta posta arabasına verecek altı kuruş bile... Anneniz istemez bunu. Erkeklerle bak erkeklerle!

Ve hemen sıvışmak istedi. Ama Georges onu tuttu, konuşmak istiyordu. Öne doğru hamle yapan Nana vaktinin olmadığını söyleyip duruyordu, delikanlının bir sözü karşısında olduğu yerde kalakaldı:

— Bana bak, ağabeyimle evlenmek istediğini biliyorum.

Bu çok komikti doğrusu. Rahatça gülebilmek için kendini bir koltuğa bıraktı.

— Evet, diye sürdürdü ufaklık. Ben buna razı değilim... Benimle evleneceksin... Bunun için geldim.

— Nee? Sen de mi! diye haykırdı kız. Demek bu aileden gelen bir hastalık! Asla! Ben sizden böyle rezilce bir şey istedim mi? Ne seni isterim, ne ağabeyini, asla, asla!

Georges'un yüzü aydınlandı. Yanılmış mıydı acaba? Kaldığı yerden sürdürdü:

— Peki, ağabeyimle yatmadığına yemin et o zaman.

— Öff! Canımı sıkıyorsun ama! dedi sabırsızlanıp ayağa kalkan Nana. Bu dediklerin biraz gülmek için eğlenceli, ama sana acelem var diyorum! Canım isterse, ağabeyinle yatıyorum. Bana sen mi bakıyorsun, bana para mı veriyorsun ki kalkmış hesap soruyorsun? Evet, ağabeyinle yatıyorum...

Delikanlı Nana'nın kavradığı kolunu kıracak gibi sıkıyor, bir yandan da yalvarıyordu:

— Bana bunu söyleme... Bana bunu söyleme...

Genç kadın bir hamlede elinden kurtuldu.

— Şimdi de beni dövmeye kalkıyor! Şu tüysüz oğlana bakın! Hadi yavrum, hemen çıkıp gidiyorsun, hem de hemen! Ben kibarlığımdan dolayı seni bu eve kabul ediyordum. Evet! Ne zaman gözünü açacaksın? Ölene dek anan olacak değilim ya! Sümüklü veletleri yetiştirmekten daha önemli işlerim var benim.

Georges hiç tepki vermeden, kaygıdan kaskatı kesilmiş bir halde onu dinliyordu. Her sözü yüreğine işliyor, her an öleceğini sanıyordu. Nana'ysa, sabahtan beri yaşadığı sıkıntıların acısını ondan çıkarmaktan hoşnut bir halde genç adamın kederini fark etmeden devam ediyordu:

— Al sana ağabeyi gibi garip bir genç daha! İki yüz frank getiririm diye söz vermişti. Ah, ah! İşin yoksa bekle! Sanki parası çok umurumda! Krem paramı bile karşılamaz! Ama şu anda beni sıkıntı içinde bıraktı! Dinle bak! Öğrenmek mi istiyorsun? Ağabeyinin yüzünden, şimdi gidip başka bir adamdan yirmi beş altın kazanacağım.

Bunun üzerine, delikanlının aklı başından gitti, yolunu kesti; bir yandan da ağlıyor, ellerini birleştirip yalvarıyor, geveliyordu:

— Yoo hayır, yapma, yapma!

— Ben öyle istiyorum, dedi kız. Paran var mı?

Hayır, parası yoktu. Parasının olması için canını verirdi. Kendini hiç bu kadar zavallı, işe yaramaz, böylesine küçük hissetmemişti. Gözyaşlarına boğulan zavallı bedeni öyle büyük bir acıyla sarsılıyordu ki, Nana sonunda bunu görüp duygulanabildi. Usulca itti:

— Hadi minnoşum, bırak geçeyim, gitmem gerek. Biraz mantıklı ol. Sen küçük bir bebeksin, bir haftadır da her şey yolundaydı; ama bugün işlerimi düşünmek zorundayım. Azıcık düşün... Kardeşin de bir erkek. Onunla yatıyorum demiyorum... Ha! Bu arada bana bir iyilik yap, bunları ağabeyine anlatma. Onun nereye gittiğini bilmesine gerek yok. Kızınca ağzımdan çıkanı kulağım duymuyor.

Bunu derken gülüyordu. Sonra oğlana sarıldı, alnından öptü:

— Hadi hoşça kal bebeğim, bu iş bitti, anlıyor musun, tamamıyla bitti... Ben kaçıyorum.

Ve yanından ayrıldı. Georges salonun ortasında dikiliyordu. Kızın son sözleri kulaklarında çınlıyordu: “Bitti, tamamıyla bitti,” ve ayaklarının altındaki toprağın ikiye yarıldığını hissediyordu. Zihnindeki düşüncelerin boşalmasıyla, Nana’yı bekleyen adam yok olup gitmiş, yalnız Philippe kalmıştı; sürekli genç kadının çıplak kollarının arasında yatıyordu. Üstelik o da bunu yadsımıyor, sadakatsizliğin vereceği acıdan korumak istediğine göre ağabeyini seviyordu. Her şey bitmişti, hem de tamamıyla. Derin bir soluk aldı, sırtına binen ağırlığın altında ezilerek çevresine bakındı. Anılar birer birer aklına geliyordu, Mignotte’ta sabahlara dek gülüp eğlendikleri geceler, kendisini onun çocuğu sandığı, tatlı sözlerin edildiği saatler ve sonra işte bu yatak odasında yaşanan tensel hazlar. Ve artık bunların hiçbiri, hiçbir zaman yaşanmayacaktı! Çok küçüktü, bedeni yeterince hızlı gelişmemişti; sakalı olduğundan, onun yerini Philippe almıştı. Öyley-

se her şeyin sonu gelmişti, artık yaşayamazdı. Günahına sonsuz bir sevecenlik, bütün varlığıyla duyduğu şehvetli bir hayranlık eklenmişti! Ayrıca, ağabeyi yanındayken Nana'yı nasıl unutabilirdi? Ağabeyi, kendi kanından biri, duyacağı hazı kıskanacağı başka bir bendi. Her şey bitmişti, o anda ölmek istiyordu.

Hanımlarının çıktığını gören uşakların sağa sola koşuşması sırasında evdeki bütün kapılar açık kalmıştı. Alt katta, girişteki bankta fırıncı, Charles ve François gülüşüyordu. Zoé, koşarak salondan geçerken Georges'u görüp şaşırdı, hanımefendiyi mi beklediğini sordu. Evet, onu bekliyordu, kıza bir yanıt vermeyi unutmuştu. Yalnız kalınca, bir şeyler aramaya başladı. Başka bir şey bulamayınca, süslenme odasından Nana'nın sürekli olarak tüylerini ve tınaklarını kesmekte kullandığı sivri makası aldı. Ve sonra elini cebine sokup parmaklarını makasa kenetleyerek bir saat sabırla bekledi.

— İşte hanımefendi geliyor, dedi yatak odasının penceresinden Nana'yı gözleyen Zoé.

Konakta yeni koşuşmalar oldu; gülüşmeler kesildi, kapılar kapandı. Georges, bir şeyler söyleyerek fırıncının parasını ödeyen Nana'nın sesini işitti. Sonra, genç kadın yukarı çıktı.

— Vay canına, sen hâlâ burada mısın? dedi Georges'u görünce. İyi ama sevgili yavrum, artık tepem atacak.

Nana yatak odasına doğru yürürken genç adam ardından geliyordu.

— Benimle evlenecek misin Nana?

Nana omuz silkti. Tam bir saçmalıktı, artık yanıt vermiyordu. Elinden gelse kapıyı suratına çarpacaktı.

— Nana, benimle evlenecek misin?

Nana kapıyı hızla kapadı. Georges, bir eliyle kapıyı açtı, makası tutan diğer elini cebinden çıkardı. Ve hiçbir şey demeden, bütün gücüyle kendi göğsüne sapladı.

Bu arada Nana, kötü bir şeylerin olduğunu sezmiş, geri dönmüştü. Delikanlının kendini yaraladığını görünce irkildi.

— Ahmak! Hem de ne ahmak! Üstelik benim makasım-la! Yaramaz çocuk, keser misin bu oyunu! Hey ulu Tanrım! Hey ulu Tanrım!

Nana ne yapacağını bilemiyordu, ufaklık diz çökmüş, makası göğsüne bir daha saplamış, boylu boyunca haliya serilmişti. Yatak odasının eşğinde yatıyordu. Bunun üzerine, Nana kendini tamamıyla kaybetti, var gücüyle bağırıyor, koşup yardım istemesine engel olan o bedenin üstünden atlamayı göze alamıyordu.

— Zoé! Zoé! Çabuk koş! Onu engelle! Bir çocuğun bu hale düşmesi ne saçmalık! Şimdi de intihar ediyorsun! Hem de benim evimde! Görülmüş şey mi?

Georges onu korkutuyordu. Gözü kapanmış, bembeyaz kesilmişti. Yarası kanamıyordu bile, sadece yeleğinin altından sızan hafif bir kan lekesi görünüyordu. Nana yerde yatan gövdenin üzerinden atlamaya karar verdiğinde, gördüğü şey karşısında geriledi. Tam karşısında, salonun açık kalmış kapısından giren yaşlı bir kadın kendisine doğru ilerliyordu. Birden ürpererek Madam Hugon'ı tanıdı, buraya neden geldiğini anlayamadı. Kadın yaklaştıkça o geriliyordu, hâlâ eldivenleri elinde, şapkası başındaydı. Korkudan titreyen bir sesle kendini savundu.

— Hayır hanımefendi, yemin ederim ben yapmadım... Benimle evlenmek istedi, olmaz dedim, kendini öldürdü.

Madam Hugon siyah elbisesi, sararmış yüzü, bembeyaz saçlarıyla ağır ağır yaklaşıyordu. Arabada, Georges'u tamamıyla unutmuş, Philippe'in işlediği suç her şeyi bastırmıştı. Bu kadın belki de yargıçlara onları duygulandırarak açıklamalar yapabiliirdi; dolayısıyla kafasında oğlundan yana tanıklık etmesi için gelip ona yalvarmayı planlamıştı. Alt katta konağın bütün kapıları açıktı, merdivenlerde tutmayan bacaklarıyla tereddüt ederken korkunç çığlıklar ona yol göstermişti. Üst kattaysa, gömleği kırmızı lekeli bir adam yerde yatıyordu. Bu, diğer oğlu Georges'du.

O arada Nana afallamış bir halde yineleyip duruyordu:

— Benimle evlenmek istiyordu, olmaz dedim, o da kendini öldürdü.

Madam Hugon, bir çığlık bile atmadan öne doğru eğildi. Evet, yerde yatan diğer oğlu Georges'du. Birinin onuru lekelenmiş, diğeri öldürülmüştü. Çöküp giden yaşamı içinde buna hiç şaşmıyordu. Nerede olduğunu unutarak gözü kimseyi görmeden haliya diz çökmüş, bakışlarını Georges'un yüzüne sabitlemiş, elini oğlunun yüreğinin üstüne koymuştu. Sonunda hafif iç çekti. Yüreğinin çarptığını hissetmişti. Bunun üzerine başını kaldırdı, odaya, karşısındaki kadına baktı, nerede olduğunu anımsadı. Boş gözlerinde birden bir alev yandı, suskun haliyle öyle öfkeli, öyle korkunç görünüyordu ki, Nana iki kadını birbirlerinden ayıran bedeninin üzerinde kendini savunmayı sürdürürken korkudan titriyordu.

— Yemin ederim. Hanımefendi... Ağabeyi burada olsaydı, size her şeyi açıklayabilirdi...

— Ağabeyi para çalmış, şimdi hapiste, dedi anne sertçe.

Nana'nın soluğu kesildi. Hey ulu Tanrım, ama tüm bunların sebebi neydi? Demek ki, diğeri de hırsızlık yapmıştı! Belli ki bu ailedeki herkes kaçıktı! Kendi evinde olduğunu unutmuş, talimat vermeyi Madam Hugon'a bırakmıştı, artık kendini savunmuyordu. Uşaklar sonunda koşup gelmişlerdi, yaşlı kadın baygın oğlunun aşağı indirilmesini istedi. Georges'u öldürüp bu evden götürmeyi daha çok tercih ederdi. Nana şaşkın bakışlarla, zavallı Zizi'yi omuzlarıyla bacaklarından kavrayan uşakları izliyordu. Anne artık sevdiği her şeyi yitirip hiçliğe savrulmuş, kolu kanadı kırılmış gibi mobilyalara tutuna tutuna arkalarından gidiyordu. Eşikte durdu, hıçkırdı, geri döndü ve üst üste iki kez:

— Ah bize ne büyük kötülük ettiniz! Ah bize ne büyük kötülük ettiniz! dedi.

Hepsi buydu. Nana, elinde eldivenleri, başında şapkasıyla şaşkınlık içinde bir iskemleye çökmüştü. Araba az önce

gitmiş, konak ağır bir sessizliğe gömülmüştü; kafasının içi yaşanan olaylarla uğuldayarak, hiçbir şey düşünmeden, öylece oturuyordu. Kont Muffat, bir çeyrek saat sonra geldiğinde onu aynı halde buldu. Bunun üzerine Nana ardı arkası gelmeyen sözlerle içini dökmeye başladı, başına gelen talihsizliği Kont'a anlattı, aynı ayrıntıları belki yirmi kez yineledi, kendini nasıl öldürdüğünü göstermek üzere Zizi'nin yere attığı kanlı makası alıp aynı biçimde göğsüne salladı. Özellikle kendisinin suçsuz olduğunu göstermeye çabalıyordu.

— Söyle canım, benim suçum mu bu? Yargıç olsan, beni mahkûm eder miydin? Philippe'e para yürütmesini söylemedim; bu zavallı çocuğa da kendini öldürmesini söylemedim... Bütün bu olaylara en çok üzülen benim. İnsanlar benim evimde sersemce şeyler yapıyor, beni üzüyor, bana sokak kızımıymışım gibi davranıyorlar...

Ve ağlamaya başladı. Yüreğinde büyük bir keder vardı, çok duygulanmıştı, sinirleri boşalmış, eli kolu tutmaz olmuştu.

— Sen de durumdan pek hoşnut gözükmüyorsun... İstersen benim bu işte bir suçum olup olmadığını Zoé'ye sor... Zoé, hadi olup biteni anlatın beyefendiye...

Tuvaletten bir havlu ve bir tas su getiren oda hizmetçisi, kan lekesi kurumadan halıyı silmeye çalışıyordu.

— Ah, beyefendi, dedi. Hanımefendi gerçekten çok üzgün!

Muffat, oğulları için ağlayan bir annenin dramının ve yaşanan acı olayın etkisiyle donup kalmış, orada dikiliyordu. Madam Hugon'un iyi yürekli bir insan olduğunu biliyor, gözünün önüne onun dul giysileri içinde, Fondettes'teki yazlığında tükenip gidişi geliyordu. Bu arada Nana'nın kederi gittikçe artıyordu. Şimdi, gömleğinde kırmızı bir lekeyle yere serilen Zizi'nin görüntüsü aklını başından alıyordu.

— Ah canım, nasıl da şekerdi, tatlıydı, gönül alıcıydı... Ah minnoşum, canın sıkılacak belki ama seviyordum o koca bebeği! Elimde değildi, sevmeden edemezdim... Ayrıca, artık

senin canını da sıkamaz. O artık yok. İstedliğini elde ettin, gelip bizi suçüstü yakalamayacağına emin olabilirsin...

Bu son sözlerin etkisiyle hüznülenen Muffat sonunda Nana'yı teselli etti. Hadi bakalım, artık kendini toplamalıydı; olup bitenler onun suçu değildi. Ama Nana birden:

— Dinle beni, dedi, hemen koş olup biteni öğren... Hemen, hemen! Koş diyorum sana!

Kont şapkasını aldı ve Georges'un durumunu öğrenmeye gitti. Bir çeyrek saat sonra geri geldiğinde, Nana'nın kaygıyla pencerelerin birinden aşağı sarktığını gördü; Muffat aşağıdan ufaklığın ölmediğini, kurtarılma umudunun bulunduğunu haykırdı. Bunun üzerine büyük bir sevince kapılan Nana şarkılar söylemeye, dans etmeye başladı, yaşamı çok güzel buluyordu. Bu arada kan lekesini silmeye çalışan Zoé pek hoşnut değildi. Hâlâ lekeye bakıyor, her geçişinde:

— Biliyor musunuz hanımefendi, çıkmadı, diyordu.

Gerçekten de halının beyaz gül deseninde soluk kırmızı bir leke kalmıştı. Âdeta odanın girişinde kapının önünü kesen kanlı bir çizgi gibiydi.

— Boşver! dedi Nana. Zamanla, üzerinde yürüdükçe silinir.

Kont Muffat da ertesi gün, yaşanan olayı unutuvermişti. Kendisini Richelieu Sokağı'ndaki eve götüren arabada, bir an için, artık bu kadının evine dönmemeyi düşünmüştü. Tanrı kendisini uyarıyordu, Philippe ve Georges'un başına gelenlerin kendi yıkımının habercisi olduğuna inanıyordu. Ancak ne gözyaşları içindeki Madam Hugon'un acısı, ne de ateşler içinde yanan Georges'un görüntüsü ona ettiği yemini tutma gücü verebilmişti ve bu acı olayın yarattığı kısa ürpertiden geriye, sevimli gençliği öteden beri canını sıkkan bir rakipten kurtulmanın gizli sevinci kalmıştı. Şimdi içini gençliğini yaşamamış olmanın verdiği garip bir tutku kaplıyordu. Nana'yı, yalnız kendi sevgilisi olmasını, ona dokunabilmeyi, sesini işitmeyi, soluğunu dinlemeyi isteyerek

seviyordu. Ona duyduğu sevgi duyularının ötesine taşmış, geçmiş kışkanan, zaman zaman ikisinin de gidip Tanrı'nın huzurunda diz çöktüklerini, günahlarını bağışlaması için yakardıklarını düşleyen temiz bir duyguya, kaygılı bir aşka dönüşmüştü. Her geçen gün dine daha sıkı bağlanıyordu. Yeniden günlük dualarını etmeye başlamıştı, binbir vicdan azabı içinde, günah işleyip tövbe etmenin verdiği pişmanlıkların ardından daha fazla sevinerek günah çıkarıyor, ayinlere katılıyordu. Ardından, ruhuna yol gösteren rahibi tutkusunu doya doya yaşayarak tüketmesine izin verdiğinden, sofu bir alçakgönüllülüğün iman dolu gayretleriyle telafi ettiği o lanetli yaşamı sürdürmeyi alışkanlık haline getirmişti. İçinde kıvrandığı korkunç sıkıntıyı büyük bir saflıkla günahlarını bağışlatıcı bir acı olarak Tanrı'ya sunuyordu. Sıkıntı gittikçe büyüyor, bir sokak kızının kudurgan tensel hazzının pençesine düşmüş ciddi, duyarlı bir Katolik olarak, çarmıha gerileceği tepeye doğru çıkıyordu. Ve Nana'yı paylaşmayı kabullenemediği, kızın aptalca kaprislerini kavrayamadığı için yüreğini asıl paralayan, genç kadının süregiden sadakatsizlikleriydi. Oysa kendisi, tutkusu hiç azalmayacak, sonsuza dek sürecek bir aşk istiyordu. Aslında Nana yemin etmişti, Muffat da kendisini aldatmaması için ona para veriyordu. Ancak adam onun, herkesle düşüp kalkmak üzere doğmuş zarif bir hayvan olarak, kendine hâkim olmayı bilemeyen, bütün arkadaşlarının, gelip geçen herkesin koynuna giren bir yalancı olduğunu seziyordu.

Bir sabah, Foucarmont'un erken bir saatte kızın evinden çıktığını görünce müthiş bir çingar çıkardı. Bunun üzerine, Kont'un kıskançlığından bıkan Nana öfkeleni. Daha önce kaç kez ona karşılık vermemiş, güleryüzlü davranmıştı. Nitekim onu Georges'la yakaladığı akşam, hatasını kabul etmiş, her şeyi unutturmak üzere sevip okşamış, tatlı sözler söylemişti. Ama artık kadınları anlamamakta ısrar etmesi canını sıkıyordu ve Muffat'ya çok kaba davrandı.

— Tamam, yattım işte Foucarmont'la! Ne olmuş yattım-sa? Kızdın mı benim küçük Şaşkınım!

“Benim küçük Şaşkınım”ı ilk kez yüzüne söylüyordu. Kızın her şeyi böyle aniden itiraf etmesi üzerine adamın soluğu kesildi; yumruklarını sıkınca, Nana ona doğru yaklaşıp gözünün içine baktı.

— Yeter artık ama tamam mı? İşine gelmiyorsa, lütfen çık git... Evimde avaz avaz bağırmanı istemiyorum... O koca kafana şunu iyice sok, ben özgür olmak istiyorum. Bir erkek hoşuma giderse, onunla yatarım. Evet, işte bu kadar... Hemen şimdi kararını ver: Evet mi hayır mı, hayırsa şimdi çıkıp gidebilirsin.

Gidip kapıyı açmıştı. Kont çıkmadı. Artık Nana onu kendine daha da sıkıca bağlıyordu; en küçük olayda, ufacık bir kavgada, korkunç sözler ederek ondan kesin bir karar vermesini istiyordu. Yok canım! Ondan daha iyisini bulurdu, hangi erkeği seçeceğine karar vermekte zorlanırdı; etrafında kanı fokur fokur kaynayan, onun kadar sümsük olmayan bir sürü erkek vardı. Kont başını öne eğiyor, paraya ihtiyaç duyacağı daha yumuşak anları bekliyordu; para verdiğiğinde Nana hemen gönlünü alıyor, o da her şeyi unutuyor, sevgi dolu bir gecede bir haftalık işkenceyi unutuyordu. Karısıyla yakınlaşması evindeki yaşamını çekilmez kılmıştı. Yeniden Rose'un avucuna düşen Fauchery'nin terk ettiği Kontes, kırk yaşlarındaki kadınlarda ortaya çıkan kaygıların yarattığı sinirlilik haliyle başka aşklar peşinde koşuyor, yaşamının şiddetli burgacını konağa da sokuyordu. Estelle, evlendiği günden beri, babasını görmez olmuştu; o tahta göğüslü, kişiliksiz kız da ansızın çelik iradeli bir kadına dönüşmüştü; karısının karşısında titreyen Daguenet; artık dinî vecibelerini yerine getiriyor, karısını ayine götürüyor, bir sürtük uğruna hepsini felakete sürükleyen kayınbabasına ateş püskürüyordu. Yalnız Mösyö Venot, zamanın gelmesini bekleyerek Kont'a yakın davranıyordu; kendini Nana'nın evine kabul

ettirmeyi bile başarmıştı, her iki eve de girip çıkıyor, kapıların ardında yüzünden hiç silinmeyen gülümsemesiyle karşılaşıyordu. Kendi evinde zavallı bir yaratığa dönüşen, sıkıntıdan ve utançtan bunalan Muffat'ysa, hakaretler arasında Villiers Caddesi'nde yaşamayı yeğliyordu.

Kısa bir süre sonra, Nana'yla Kont arasında tek bir sorun kaldı: para. Günün birinde, on bin frank getireceğine kesin söz vermişken, kararlaştırılan saatte eli boş gelmeyi göze aldı. Oysa bir gün öncesinden beri Nana onu sürekli sevip okşamaya başlamıştı. Ama sözünü yerine getirmemesi, incelikli davranmaması Nana'yı öfkелendirdi. Yüzü bembeyaz kesilmişti.

— Ne? Parayı getirmedi mi? Öyleyse küçük Şaşkınım, şimdi hemen geldiğin yere dönüyorsun, tamam mı? Deveye bak! Bir de beni öpmeye kalkıyor! Para yoksa öpücük falan da yok, anlaşıldı mı?

Kont durumu izah ediyordu, parayı iki gün sonra getirecekti. Ama Nana hemen sözünü kesti.

— Bu arada benim senetler ne olacak? Beyimiz elini kolunu sallayarak gelirken malıma el koyacaklar... Dön de bir kendine bak! Seni boyun bosun için mi seviyorum sanıyorsun? İnsanda senin gibi bir surat varsa, buna katlanmaya razı olan kadınlara parasını verir... Hey ulu Tanrım! On bin frankı hemen bu akşam getirmezsen, parmağımı bile ememezsin, anlaşıldı mı? Evet, doğru karının yanına!

Kont, akşam on bin frankı getirdi. Nana dudaklarını uzattı, adam da onu para bulma kaygısıyla geçen gününü unutturacak şekilde uzun uzun öptü. Yanından hiç ayrılmaması genç kadının canını sıkıyordu. Küçük Şaşkınını Kontes'in evine götürmesi için Mösyö Venot'ya yalvarıyordu; demek karısıyla barışması bir işe yaramamıştı, hâlâ bütün gün yanında olduğundan, bu işe burnunu soktuğuna pişmandı. Çıkarını bile unuttuğu öfkeli günlerinde, ona bir daha evine ayak basamayacağı kadar kötü bir oyun oyna-

yacağına yeminler ediyordu. Ancak kalçalarını döve döve bağırırken gidip suratına tükürse yararı olmaz, adam teşekkür ederdi. Böylece, para yüzünden sürekli tartışmalar çıkmaya başladı. Her türlü arsızlığı yaparak para istiyor, ufacık paralar için fırtınalar koparıyor, her dakika insanı tiksindiren bir açgözlülük gösteriyor, Muffat'nın yüzüne, onunla sadece parası için yattığını, hiç zevk almadığını, başka birini sevdiğini, böyle bir salağa ihtiyacı olduğu için kendini çok talihsiz saydığını haykırıyordu. Sarayda bile itibar görmüyor, istifasını istemesiden söz ediliyordu, imparatoriçe onun için: "Ne tiksindirici adam!" demişti. Üstelik söylenen çok doğrudu. Nitekim Nana da, tartışmaya son vermek üzere hep aynı sözü yineliyordu.

— Hadi oradan! Midemi bulandırırıyorsun!

Artık utanıp sıkılmayı bir yana bırakmış, özgürlüğünü tam anlamıyla kazanmıştı. Her gün Boulogne Ormanı'ndaki göle gidiyor, orada yeni dostluklar kuruyor, bu arkadaşlıklar başka bir yerde sona eriyordu. Toplu bir baştan çıkarma girişimi yaşanıyordu, Paris'in göz kamaştıran şatafatı ve hoşgörülü gülücükleri eşliğinde ortalığı kaplayan ünlü yosmalar pırıl pırıl güneşin altında yeniden buluşuyorlardı. Düşesler Nana'yı birbirlerine gösteriyor, burjuva hanımlar onun şapkalarına öykünüyorlardı; Avrupa'yı avuçlarının içinde oynatan para babaları, iri parmakları Fransa'nın gırtlığına yapışmış bakanlar arabasına yol veriyorlardı; o da bu ormanda dolaşan seçkinlerden biriydi, büyük bir itibarı vardı, bütün başkentlerde tanınıyor, bütün yabancıların dikkatlerini çekiyor, bu kalabalığın ihtişamına sefih yaşamının çılgınlığını, bir ulusun şanını ve haz düşkünlüğünü katıyordu. Sonra, sabah kalkınca belleğinden silinen bir gecelik ilişkiler, art arda eklenen geçici aşklar onu güzel günlerde, sıklıkla Madrid Caddesi'ndeki ünlü lokantalara götürüyordu. Büyükelçiliklerde çalışanlar gözlerini ondan ayırmadan yanından geçiyor, Lucy Stewart, Caroline Héquet, Maria Blond'la birlikte,

Fransızca'yı kaşını gözünü yarararak konuşan, eğlendirilmek için para harcayan, kızları kendilerini güldürdükleri ölçüde seçen, her şeyden bıkmış, hayatları kadınlara ellerini bile sürmeyecek kadar anlamsızlaşmış beylerle yemek yiyorlardı. Kızlar buna “gülmeye gitmek” diyorlar, adamların sevişmeyi düşünmemelerine sevinerek geceyi sevdikleri erkeğin koynunda geçirmeye dönüyorlardı.

Adamların adlarını ağzına almadığı zaman, Kont Muffat bunları bilmezlikten geliyordu. Zaten günlük yaşamın utanç verici küçük olaylarının acısını yeterince çekiyordu. Villiers Caddesi'ndeki konak tam bir cehenneme, bir tımarhaneye dönmüştü; gerilen sinirler, her saniye korkunç tartışmalara yol açıyordu. Bu yüzden Nana artık uşaklarla kapışmaya başlamıştı. Bir ara, Nana arabacı Charles'a çok iyi davrandı; bir lokantaya girdiğinde garsonla ona içkiler gönderiyordu; arabacı, yolları kaplayan araba yığını içinde “argo sözcükler kullandığında” neşeyle gülüyor, onunla konuşuyordu. Derken, hiçbir neden yokken, adama “salak” demeye başladı. Saman için, yulaf için, kepek için kavga çıkarıyordu; hayvanları çok sevmesine karşın atlarının çok yediklerinden yakınıyordu. Günün birinde adamı hırsızlıkla suçlamaya kalkınca, Charles ansızın öfkeyle köpürüp Nana'ya “kaltak” dedi; atları hiç kuşkusuz ondan daha değerliydi, önüne gelenle yatmıyorlardı. Nana da adama aynı biçimde karşılık verdi, Kont araya girmek ve arabacıyı işten atmak zorunda kaldı. Böylece uşaklar arasındaki bozgun başlamış oldu. Çaldıkları elmaslar yüzünden Victorine'le François da evden ayrıldılar. Julien bile ortadan kayboldu; ortada hanımıyla yattığı için, Kont'un ona yüklüce bir para vererek gitmesini rica ettiği söylentisi dolaşıyordu. Mutfakta ve kilerde her hafta yeni yüzler görülüyordu. Hiçbir zaman bu kadar har vurup harman savrulmamıştı; ev, uşak ve hizmetçi bulma kurumlarına başvuran döküntülerin dörtnala geçit yaptıkları bir piste dönüştü.

Geride bir tek, uzun zamandır planladığı üzere kendi adına bir işyeri açana dek bütün bu karışıklığa çekidüzen vermek isteyen, etliye sütlüye karışmayan Zoé kalmıştı.

Üstelik bütün bunlar dile getirilebilen endişelerdi. Kont, Madam Maloir'ın ahmaklığına katlanıyor, genzini yakan ağır kokusuna karşın onunla bezik oynuyordu; ayrıca Madam Lerat ile dedikodularına, meçhul bir babanın bırakıp gittiği pisliğe, sancılar içinde kıvranan küçük Louis'nin sızlanmalarına da katlanıyordu. Ama daha beter durumlar da vardı. Bir akşam, bir kapının ardında, Nana'nın oda hizmetçisine, kendini varlıklıymış gibi tanıtan bir adamın kendisini dolandırdığını anlattığını duydu; evet, Amerika'da altın madenleri olduğunu söyleyen yakışıklı bir adam, kendisi uyurken, bir metelik bile bırakmadan, dahası bir tabaka sigara kâğıdını alıp gitmişti; sapsarı kesilen Kont, daha fazlasını öğrenmemek için, ayaklarının ucuna basa basa aşağı inmişti. Ancak başka bir gün, her şeyi öğrenmek zorunda kaldı. Gönlünü, müzikli kafelerden birinde çalışan bir baritona kaptıran ve terk edilen Nana, büyük bir bunalım geçirip intihar etmeye kalkmıştı; içine bir avuç kibrit daldırdığı bir bardak suyu içmiş, ölmese de kendini çok zor toparlamıştı. Kont onun başında durmak ve gözyaşları içinde bir daha erkeklere bağlanmayacağına yeminler ederek anlattığı sevda hikâyesini dinlemek zorunda kaldı. Kendi deyimiyle, bu domuz erkekleri ne kadar aşağılarsa aşağılasın, onlardan birine bağlanmadan duramıyor, eteğinin dibinde hep bir âşığı oluyor, sürekli garip ilişkilere giriyor, kendini maymun iştahlı bedeninin sapkın beğenilerine kaptırıyordu. Zoé bu karmaşayı fırsat bilip işleri gevşettiğinden beri evdeki düzen bozulmuştu, öyle ki Muffat artık hiçbir kapıyı itmeye, bir perdeyi çekmeye, bir dolabı açmaya cesaret edemiyordu; işler artık yolunda gitmiyor, erkekler ayakaltında dolaşıyor, herkes sürekli birbiriyle çarpışıyordu. Bir akşam arabanın koşulmasını söylemek üzere, berberin hanımın saçlarına

son tarakları vurduğu süslenme odasından iki dakika çıkıp geri döndüğünde genç kadını Francis'in boynuna sarılmak üzereyken yakaladığından beri hiçbir odaya öksürmeden giremez olmuştu. Arkasını döner dönmez Nana kendinden geçiyor, üzerindeki gecelikte ya da en süslü giysiyle, bir köşede önüne ilk çıkan erkekle oynaşmaya başlıyordu. Kontun yanına bu kaçamak hazla kızaran mutlu yüzüyle dönüyordu. Onunla sevişmekse, tam bir angaryaydı, sıkıntıdan patlıyordu.

Bahtsız adam, Nana ve Satin'i baş başa bıraktığı zaman, kıskançlık krizleri geçirse de, sakince oturmak zorunda kalıyordu. Elinden gelse, erkekleri uzak tutmak için Nana'yı Satin'le birlikte olmaya teşvik edecekti. Ancak bu ilişkide de işler kötü gidiyordu. Nana, Satin'i de Kont'a yaptığı gibi aldatıyor, sokak köşelerinden alıp getirdiği yosmalarla kızın gözünün önünde geçici sevdalar yaşıyordu. Bazen arabayla eve dönerken duygularına hâkim olamıyor, hayalgücünün coşkusuyla kaldırımında gördüğü pasaklı bir kızdan etkileniyor, alıp yukarı çıkarıyor, parasını verip gönderiyordu. Derken, erkek kılığına giriyor, sıkıntısını unutmak için batakhanelerde sefahat âlemlerine dalıyordu. Sürekli yüzüstü bırakılan Satin de öfkeleniyor, korkunç kavgalarla konağın altını üstüne getiriyordu; sonunda, kendisine büyük saygı duyan Nana üzerinde kesin bir egemenlik kurmuştu. Muffat kızla iş birliği yapmayı bile düşündü. Kendisi doğrudan müdahale etmeyi göze alamayınca, Satin'i kışkırtıyordu. Satin sevgilisini iki kez Kont'un gönlünü almaya zorlamıştı; buna karşılık Kont da alabildiğine nazik davranıyor, olup biteni önceden haber veriyor, en küçük işaretle ortadan kayboluyordu. Ama bu anlaşma da çok uzun sürmedi, çünkü Satin de çatlağın tekiydi. Kimi zaman, öfke ve sevgi nöbetleri arasında bitip tükenmiş, kolu kanadı kırılmış olsa da her zamanki güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeden her şeyi kırıp döküyordu. Zoé kulağını bükmüş olmalıydı, çünkü ara sıra

Satin'i bir köşeye çekip, henüz kimseyle paylaşmadığı planını onunla birlikte gerçekleştirmek istediğini söylüyordu.

Bu arada, Muffat bazen isyanını belli eden garip tepkiler veriyordu. Aylardır Satin'e dayandığı, tanımadığı adamlara, Nana'nın yüklüğünden gelip geçen bütün o erkek sürüsüne katlandığı halde, yalnızca kendi çevresinden ya da tanıdığı biriyle aldatılma düşüncesine dayanamıyordu. Nana ona Foucarmont'la ilişkisini açıkladığında, eldiveni suratına çarpıp onu düelloya davet edecek ölçüde kederlendi, genç adamın sevgiliyle sevişmesini çok iğrenç buluyordu. Bu gibi durumlarda tanıdığı nereden bulacağını bilemediğinden, Labordette'e başvurdu. Duyduklarına inanamayan delikanlı gülmekten kendini alamadı.

— Nana uğruna düello! İyi ama beyefendi, bütün Paris size güler. Nana için düello edilmez, gülünç bir şey bu.

Kontun yüzü sapsarı kesildi. Hiddetle kolunu salladı.

— Ben de sokak ortasında eldiveni suratına çarparım.

Labordette, Muffat'ya tam bir saat dil dökmek zorunda kaldı. Atacağı tokat durumu daha da korkunç hale getirirdi; hemen o akşam, herkes düellonun gerçek nedenini öğrenir, gazetelerin diline düşerdi. Labordette dönüp dolaşıp sözünü aynı tümceyle bitiriyordu:

— İyi ama olanaksız bu, çok gülünç!

Bu sözler her seferinde Muffat'nın sırtına keskin bir bıçak gibi saplanıyordu. Sevdığı kadın için bile vuruşamıyordu; duyan kahkahadan kırılabilirdi. Yüreğindeki ciddiyet bu haz şakası içinde eriyip gittiğinden, sevgisinin sefilliğini şimdiye dek hiç bu kadar acıyla hissetmemişti. Bu onun son karşı çıkışı oldu; ikna olmuştu, o günden sonra konakta yaşayan bütün erkeklerin, bütün arkadaşlarının geçit törenine tanıklık etti.

Nana birkaç ay içinde, bütün bu erkekleri büyük bir iştahla çıtır çıtır yedi. Şatafatlı yaşamının artan ihtiyaçları iştahını kabartıyor, erkekleri bir hamlede yutuyordu. Önce,

topu topu on beş gün dayanan Foucarmont'u elden geçirdi. Adamcağız deniz kuvvetlerinden ayrılmayı düşlüyordu, on yıllık denizcilik hayatında Birleşik Devletler'de yatırıma dönüştürmeyi tasarladığı yaklaşık otuz bin frank biriktirmişti; ama o temkinli, hatta tutumlu davranışları değişmeye başladı, elindeki her şeyi verdi, dahası, geleceğini tehlikeye atarak hatır senetleri bile imzaladı. Nana onu kapı dışarı ettiğinde çırılçıplaktı. Yine de genç kadın iyi yürekliydi, ona gemisine dönmesini öğütledi. Direnmenin ne yararı vardı? Söyleneni anlaması, mantıklı davranması gerekiyordu. Bitip tükenmiş bir erkek, olgun bir meyve gibi çürüyüp dağılmak üzere elinden kayıp toprağa düşüyordu.

Nana sonra hiç tiksinsen, ama hiçbir sevgi beslemeden Steiner'e çullandı. Adama "Pis Yahudi!" diyor, âdeta nereden kaynaklandığını bilemediği eski bir nefretin acısını çıkarıyordu. Steiner şişmandı, aptaldı, kadın onu sürekli aşağılıyor, bu Prusyalının işini bir an önce bitirmek üzere lokmaları ağzına ikişer ikişer atıyordu. Steiner, Simonne'u terk etmişti. Boğaz'daki işi tehlikedeydi. Nana, çılgınca isteklerle bu çöküşü hızlandırıyordu. Adamcağız mucizeler yaratarak, bir ay daha dayandı; Avrupa'yı devasa tanıtımlarla, afişlerle, reklam broşürleriyle dolduruyor, en uzak ülkelerden bile para koparıyordu. Bütün bu kazanç, borsa spekülâtorlerinden gelen çil çil altınlar, küçük yatırımcıların metelikleriyle birlikte Villiers Sokağı'nın uçurumunda kayboluyordu. Ayrıca Alsaceli bir demirciyle ortak olmuştu; orada, taşranın bir köşesinde, kömürden kapkara kesilmiş, kan ter içinde kalmış işçiler Nana'nın isteklerine yetişebilmek için gece gündüz kaslarını geriyor, kemiklerinin çatırdadığını duyuyorlardı. Nana devasa bir ateş gibi, komisyonlardan, emek sömürsünden gelen paraları bir saniyede yutuyordu. Bu kez Steiner'in işini bitirdi, iliğini kemiğini emip kaldırırma attı; onu yeni bir üçkâğıtçılığa girişemeyecek kadar parasız bırakmıştı. Bankası iflas ettiğinden ağlayıp sızlıyor, aynasız-

ları düşündükçe titriyordu. İflasına karar verildi. Bir zamanlar milyonlarla oynayan Steiner para sözünü duyar duymaz çılgına dönüyor, çocuk gibi heyecanlanıyordu. Bir akşam kızın evinde ağlamaya başladı; hizmetçisine ödemek üzere, Nana'dan yüz frank borç istedi. Yirmi yıldır Paris'i soyup soğana çeviren bu adamın korkunç sonunu izleyen Nana, hem duygulanıp hem eğlenerek parayı getirdi:

— Al işte yüz frankın, dedi, bunu sana çok gülünç olduğu için veriyorum... Ama dinle beni yavrum, artık bakımını üstleneceğim yaşta değilsin. Gidip kendine başka bir iş aramalısın.

Nana ardından hemen Faloiseliya yüklendi. Uzun zamandır tam anlamıyla bir beyefendi olduğunun anlaşılması için Nana tarafından soyulup soğana çevrilmesi gerektiğini söyleyip duruyordu. Tek eksikliği buydu, bir kadının elinden tutup onu topluma tanıtmaması gerekiyordu, iki ay içinde bütün Paris onu tanıyacak, adını gazetelerde okuyacaktı. Altı hafta yeterli oldu. Ailesinden kalan toprakları, otlakları, çiftlikleri, ormanları birbiri ardına hızla satmak zorunda kaldı. Nana, her lokmada bir dönüm yutuyordu. Güneş altında titreşen yapraklar, boy atmış olgun buğdaylar, eylülde altın sarısına boyanan bağlar, ineklerin karınlarına dek gömüldükleri yüksek otlaklar uçuruma yuvarlanır gibi birer birer gidiyordu; dahası, bir akarsuyu, bir alçitaşı ocağını, üç değirmeni de sattı. Nana, koskoca bir bölgeyi talan eden çekirge sürüsüne benziyordu. Küçücük ayaklarını bastığı her yeri yakıyordu. Çiftlikleri, tarlaları, tüm mirası yemek aralarında dizlerine yerleştirdiği şekerleme torbasını avuçlar gibi yedi bitirdi. Yediği neydi ki, bir avuç şekerleme. Ama bir akşam mirastan geriye yalnız küçücük bir orman kaldı. Onu da küçümseyerek yuttu, çünkü çiğnemeye bile değmezdi. Faloiseli, karşısında durmuş, değneğin sapını emiyor, alık alık bakıyordu. Borca batmış, ayda yüz frank geliri bile kalmamıştı, taşraya kaçık dayısının yanına dön-

mekten başka çaresi yoktu; ama buna razıydı, ne de olsa seçkinlerin arasına katılmıştı, *Figaro* iki kez ondan söz etmişti; yakalığının devrik uçları arasından fırlayan cırpı gibi boynuyla, çok kısa kalan ceketinin içinde iki büklüm olmuş bedeniyle, ömründe bir kez bile gerçek bir coşku yaşayamamış insanlara özgü bir tavırla papağan gibi çılgınlık atarak tahtadan bir kukla gibi ortalarda dolanıyordu. Canı sıkılan Nana sonunda onu bir güzel patakladı.

Bu arada, yeğeni Fauchery'yi getirmişti. Zavallı Fauchery'nin o ara yeni bir ilişkisi vardı. Kontesle bozuştuktan sonra, ona kocasıymış gibi davranan Rose'un eline düşmüştü. Mignon, bir köşede hanımefendinin kâhyasıymış gibi sessizce oturuyordu. Eve sanki sahibiymiş gibi yerleşen gazeteci Rose'a durmadan yalan atıyor, kadını aldattığında gereken bütün önlemleri alıyor, ardından iyi bir koca olarak yeniden onun yanına dönüyordu. Nana'nın zaferi, onu elde etmek ve bir dostunun parasıyla kurduğu gazeteyi çıtır çıtır yemek oldu; genç adamlarla birlikte görünmüyor, tersine, ona gizlenmesi gereken biri gibi davranıyordu ve Rose'dan söz ederken de, "zavallı Rose'cuk" diyordu. Gazete, ona iki ay boyunca çiçekler getirmesini sağladı; gazetenin taşradaki abonelerinden gelen parayı, başyazıdan tiyatro haberlerine dek her şeyi silip süpürüyordu; yazı işlerinin soluğunu kestikten, yönetimi dağıttıktan sonra, büyük konağının bir köşesine hevesini gidermek için basımevinin sonunu getiren bir kış bahçesi yaptırdı. Üstelik bunu sırf eğlencesine yapıyordu. Yaşananlara pek sevinen Mignon ona üstü kapalı olarak Fauchery ile ciddi bir ilişkiye girip girmeyeceğini sorduğunda, adama "Benimle dalga mı geçiyorsun?" dedi. "Meteliği olmayan, yazı ve oyunları ile geçinmeye çalışan biriyle asla!" Böyle aptallıklar ancak şu zavallı Rose gibi yetenekli kadınlara yakışır. Ve sonra, aralarındaki ilişkiyi karısına anlatmasından korktuğu Mignon'dan çekinerek, artık ona gazetede tanıttımından başka yararı dokunmayan Fauchery'ye yol verdi.

Ama aklında onunla ilgili iyi bir anı kalmıştı, birlikte o salak Faloiseliyle bir güzel dalga geçmişlerdi. O sersemle alay etme hazzı olmasa, birbirlerini belki bir daha hiç görmek istemeyeceklerdi. Bu iş onları çok eğlendirmişti, gözünün önünde öpüşüyorlar, parasıyla dilediklerince keyif çatıyor, baş başa kalabilmek için onu Paris'in öbür ucuna alışverişe yolluyorlardı; geri geldiğindeyse, şakalar yapıyor, anlayamadığı imalarda bulunuyorlardı. Bir gün, gazetecinin kışkırtmasıyla Faloiseliya bir tokat atacağına dair bahse girdi; hemen o akşam tokadı yapıştırdı, sonra, erkeklerin ne kadar korkak olduklarını gösterdiğine sevinerek tokat atmaya devam etti. Faloiseliya "Şamar Oğlanım" diyor, tokadı yemek için yaklaşmasını söylüyor, işin acelesi olduğundan, attığı her tokatta avuçları kızarıyordu. Faloiseli gözündeki yaşlarla acı acı sırtıyordu. Kızın gösterdiği yakınlıkla kendinden geçiyor, Nana'yı alabildiğine çekici buluyordu.

— Bilmiyorsun, dedi bir akşam şamarları birbiri ardından yedikten sonra, iyice kızışmış bir halde, aslında benimle evlenmelisin... Nasıl da eğlenirdik, değil mi ha?

Bu sözleri laf olsun diye etmemişti. Paris'i şaşırtmak için sinsice bu gizli evlilik planını hazırlamıştı. Nana'nın kocası olmak çok hoş bir düşünce, biraz çılgınca bir yücelme isteğiydi! Ancak Nana, Faloiseliya ağzının payını verdi.

— Seninle evlenmek mi! İyi ama yavrum, aklımdan böyle bir şey geçse, çoktan bir koca bulurdum kendime! Üstelik senden çok daha değerli birini... Birçok teklif aldım. Dur bak, benimle birlikte say: Philippe, Georges, Foucarmont, Steiner, senin tanımadıklarının dışında şimdiden dört etti... Hepsinin ağzında aynı nakarat vardı. Azıcık sevecen davrandım mı, hemen aynı nakarata başlarlardı: "Benimle evlenir misin? Benimle evlenir misin?"

Konuştukça tepesi atıyordu. Sonunda, büyük bir tiksintiyle haykırdı:

— Hayır, istemem!.. Ben böyle bir saçmalığa layık mıyım? Bana baksana, sürekli tek erkekle birlikte olursam artık Nana olamam... Ayrıca, evlilik çok pis bir iştir...

Bunu dedikten sonra yere tükürdü, dünyanın bütün pisliği üzerine yayılmış gibi midesi bulanmış, tiksintiden hıçkırığı tutmuştu.

Bir akşam Faloiseli ortadan kayboldu. Bir hafta sonra, taşrada, her yere bitki dikme takıntısı olan amcasının yanına gittiği öğrenildi; amcası fidanlarını onun sırtına yüklüyor, çok çirkin, çok dindar bir kuziniyle evlenmeye hazırlanıyordu. Nana ardından bir damla bile gözyaşı dökmedi. Yalnız Kont'a:

— Küçük Şaşkınım, rakiplerinden biri daha eksildi, demekle yetindi. Bugün çok mutlu olmalısın... Delikanlı işi ciddiye bindirmeye kalktı! Benimle evlenmek istiyordu.

Kontun yüzünün solduğunu görünce, gülerek boynuna sarıldı, söyleyeceği acımasız sözlerin her birini bir öpücükle telafi etti:

— Senin canını sıkan bu, öyle değil mi? Nana'yla evlenemezsin! Hepsi evlenelim diye başımın etini yerken, sen köşende öfkeden kudurursun... İstesen de yapamazsın, önce karının ölmesini beklemen gerek... Ama ah! Karın geberse koşarak gelirsın, kendini yere atar, yalvarıp yakararak, ağlayarak, yeminler ederek bana evlenme teklifinde bulunursun! Öyle değil mi? Ah sevgilim, ne iyi olurdu o zaman!

Sesini yumuşatmış, acımasızca yaltaklanarak dalga geçmeye başlamıştı. Çok heyecanlanan Muffat onu öpücüklerle boğarken kıpkırmızı kesiliyordu. Bunun üzerine Nana haykırdı:

— Hey ulu Tanrım! Nasıl da tahmin ettim ama! Bunu aklından geçirmiş, karısının geberip gitmesini bekliyor! İşte şimdi tamam oldu doğrusu, bu diğerlerinden daha alçakmış!

Muffat diğer aşağılanmalara razı olmuştu. Şimdi son saygınlığını uşakların ve evin gediklilerinin gözünde “be-

yefendi,” başka bir deyişle, herkesten çoğunu verdiği için, resmi sevgili olmakta buluyordu. Ve kıza duyduğu tutku gittikçe alevleniyordu. İlişkiyi parasını ödeyerek ayakta tutuyor, çok pahalıya mal olan bir gülümsemenin bile bedelini ödüyordu; ama bu durum âdeta içini kemiren bir hastalığa dönüşmüştü, kendini acı çekmekten alamıyordu. Nana’nın odasına girdiğinde, sarışın, esmer erkeklerin kokusunun, genzini yakan sigara dumanının çıkması için bir an pencereleri açmakla yetiniyordu. Bu oda gün geçtikçe bir yol kavşağına daha da benziyor, eşliğini çizmeler aşındırıyordu ve gelenlerden biri bile kapının önündeki kanlı çizgiye takılmıyordu. Temiz bir kızın titizliğiyle bu lekeye kafasını takan Zoé lekeyi görünce daralıyor, yine de bakmadan edemiyor, hanımının odasına girerken hep söyleniyordu:

— Ne garip, bir türlü çıkmıyor... Oysa buraya bir yığın erkek gelip gidiyor.

O günlerde Fondettes’te, annesinin yanında toparlanmaya çalışan Georges’dan iyi haberler alan Nana da hep aynı yanıtı veriyordu:

— Aman canım! Zaman istiyor... Üzerinden ayaklar geçtikçe solup gidiyor.

Gerçekten de, gelen beylerin hepsi, Foucarmont, Steiner, Faloiseli, Fauchery, lekenin bir parçasını ayakkabılarının tabanında götürmüşlerdi. Kanlı çizgiyle Zoé gibi yakından ilgilenen Muffat elinde olmadan onu inceliyor, gittikçe solup pembeleşmesine bakarak oradan geçen erkek sayısını hesaplamaya çalışıyordu. İçinde bu lekeye karşı gizli bir korku duyuyor, canlı bir şeyi, yere uzanmış çıplak bir kolu bacağı ezmekten kaçınmak ister gibi hep üstünden atlıyordu.

Ardından, odada başı dönmeye başlıyordu. Her şeyi unuttuyor, oradan gelip geçen erkek sürüsü de, kapının önündeki leke de gözünün önünden silinip gidiyordu. Zaman zaman sokakta, açık havada, utançtan, yüreğinin isyanından ağlıyor, bir daha oraya dönmemeye yemin ediyordu. Ancak, kapı

kapandığı an aynı nöbete tutuluyor, odanın ılıkliğında eriyip gittiğini sanıyor, içerideki koku tenine işliyor, içini şehvet dolu bir tükenip gitme arzusu kaplıyordu. Zengin kiliselerdeki ilahi coşkulara alışmış bu dindar adam, bir vitrayın altında diz çöküp kendini orgların, buhurların esrikliğine bıraktığı zaman ki duygulara kavuşuyordu. Kadın onu öfkeli bir Tanrı'nın kıskanç buyurganlığıyla ele geçirmişti, onu ürkütüyor, saatler süren azaplara, cehennem görüntülerine ve bitip tükenmeyen işkencelere karşılık, ona yürek daralmasını andıran saniyelik sevinçler tattırıyordu. Lanetlenmiş, geçmişinin sefaletiyle lekelenmiş bir yaratığın aynı gevelemeleri, yalvarıp yakarmaları, umutsuzlukları, özellikle de alçakgönüllü tavırları böylece sürüp gidiyordu. Bir erkek olarak duyduğu istekler, bir ruha kavuşma gereksinimi birbirine karışıyor, benliğinin karanlık köşelerinden çıkıp boy atan bir yaşam ağacını andırıyordu. Kendini, kaldıraçla bütün dünyayı havaya kaldıran seveda ile inancın gücüne bırakıyordu. Ve zihnindeki çatışmalara karşın, Nana'nın odası onu çılgına çeviriyor, tıpkı uçsuz bucaksız göğün ardındaki bilinmeyenin önünde eriyip gidişi gibi, cinselliğin sınırsız gücünde tir tir titreyerek yok oluyordu.

Nana onu karşısında böyle küçülmüş görünce, zorbalığın zaferini yaşadı. İçgüdüsel olarak onu aşağılamaya başladı. Şunu bunu kırmak ona yetmez oldu, kırıklarını kirletmeye başladı. İncecik elleri kırıklarında korkunç izler bırakıyor, en küçük bileşenlerine ayrıştırıyordu. Sersem Kont'sa, bit içinde yüzen, dışkı yiyen ermişlerin çağlar ötesinde kalmış belli belirsiz anısını düşünerek, bu oyuna seve seve katılıyordu. Adamı, kapıları kapatıp odasına aldığı anda, erkeklerin alçaklığıyla eğlenip kendinden geçiyordu. Başlangıçta şakalaşıyorlardı, kız ona hafif tokatlar atıyor, gülünç isteklerde bulunuyor, çocuk gibi peltek peltek konuşmasını, cümlelerin sonunu yinelemesini buyuruyordu.

— Hadi söyle bakalım: “Tüh be! Kuçu kuçu buna alırmaz!”

Muffat, kızın ses tonunu taklit edecek kadar uysal davranıyordu.

— “Tüh be! Kuçu buna aldırılmaz!”

Ya da, Nana gecelikle, kürklü halıya dört ayak üstüne çöküp ayı oluyor, onu yutmak istiyormuş gibi homurdana homurdana dolanıyordu; dahası, eğlenmek için bazen Muffat’ının baldırını bile ısıırıyordu. Sonra ayağa kalkıp:

— Hadi bakalım, sıra sende... Bahse girerim ki benim gibi ayı taklidi yapamazsın, diyordu.

Çok şirindi doğrusu. Kar beyaz teni, kızıl yelesiyle ayı taklidi yapıp adamı eğlendiriyordu. Adam kahkahalar atıyor, dört ayaküstüne çöküyor, homurdanmaya başlıyor, kız çok korkmuş gibi yaparak kaçarken baldırlarını ısıırıyordu.

— Hayvan mıyız biz? diyordu Nana sonunda. Ah pisiçim, ne kadar çirkin olduğunu bilemezsin! Hey gidi hey, Tuileries’dekiler seni böyle görselerdi!

Ama bu küçük oyunlar kısa bir süre sonra iyice çirkinleşmeye başladı. Aslında bunun nedeni kızın acımasızlığından kaynaklanmıyordu, çünkü iyi yürekli bir insandı; ama kapısı kapalı o odada bir çılgınlık yeli esiyor ve gittikçe şiddetleniyordu. Tensel haz düşkünlüğü akıllarını başlarından alıyor, onları çılgınca düşlere sürüklüyordu. Uykusuz gecelerinin eski sofuca korkuları şimdi hayvanlaşma arzusuna, dört ayaküstüne çökme, birbirlerini ısırma çılgınlığına dönüşüyordu. Derken, ayı kılığına büründüğü bir gün Muffat’ı o kadar hızlı itti ki, adam yere düşüp mobilyalardan birine çarptı; alnının şiştiğini gören Nana elinde olmadan kahkahayı patlattı. Ondan sonra, Faloiselü üzerindeki deneşinden heveslenerek, adama hayvanmış gibi davranmaya, onu kamçılamaya, tekmeler atarak kovalamaya başladı.

— Deh oğlum, deh! Atsın sen! Hadi yürü sütçü beygiri, deh!

Kont kimi zaman da köpek oluyordu. Kız kokulu mendilini odanın öbür ucuna fırlatıyor, adamın, elleriyle dizle-

rinin üstünde sürünerek gidip onu ağzında geri getirmesi gerekiyordu.

— Hadi Sezar, koş getir mendili! Bana bak, sağda solda sürtersen, bir güzel pataklarım seni! Aferin Sezar! Uslu çocuk ol, söz dinle! Hadi uysal davran!

Muffat bu şekilde aşağılanmasından hoşlanıyor, vahşi hayvana dönüşmenin tadını çıkarıyordu. Hatta daha da aşağılanmak istiyor, bağıırıyordu:

— Daha hızlı vur, daha hızlı! Hav, hav! Kudurdum ben, daha hızlı vur!

Derken, Nana iyice zıvanadan çıktı, bir akşam gösterişli mabeyinci giysileriyle gelmesini istedi. Ve adam belinde kılıcı, başında şapkası, ayağında beyaz pantolonu, sırtında kolları sırmalı kırmızı frakla, sol yanına asılmış simgesel anahtarıyla gelince gülmekten kırıldı, dalga geçmeye başladı. Özellikle bu anahtar onu çok eğlendiriyor, yapılan törenlerle ilgili çılgınca açıklamalar istemeye yöneltiyordu. Soylulara duyduğu saygısızlıkla, onu resmi giysisi içinde aşağılamanın verdiği sevinçle iteleyip kakaladı, “Hadi bakalım mabeyinci başı!” diyerek her yanını çimdikledi, sonunda dayanamayıp kışına tekmeler attı; bu tekmeleri, ona Tuileries Sarayı’nda, korkak ve silik maiyetinin üzerinde hüküm süren imparatorun önünde, olanca hıncıyla yapıştırdığını hayal ediyordu. Evet, bütün o soylu hanımlarla beyler konusunda düşüncesi buydu işte! Bu, kendisine atalarından miras kalmış bilinçdışı ailevi bir hınç, bir intikamdı! Ardından, mabeyinci soyundu, giysilerini yere bıraktı. Nana ona giysilerinin üzerinde sıçramasını haykırdı, Muffat da sıçradı; üzerlerine tükürmesini söyledi, tükürdü; altın sırmaların, kartalların, nişanların üstünde tepinmesini söyledi, Muffat tepindi. Tamam işte! Hiçbir şey kalmamıştı geriye, her şey yıkılıp gidiyordu. Saray mabeyincisini bir parfüm şişesini ya da şeker kavanozunu kırar gibi kırıyor, bir pisliğe, bir çukurun dibindeki çamur yığınınna çeviriyordu.

Bu arada, kuyumcular sözlerini tutmamışlardı, oymalı yatak ancak ocak ayının ortasına doğru getirildi. Muffat o sırada, elinde kalan son kırıntıyı satmak üzere Normandiya'daydı; Nana dört bin frankı hemen istiyordu. Kont ertesi gün gelecekti; ama işini çabuk bitirdi ve o akşam Miromesnil Sokağı'na uğramadan, doğruca Villiers Caddesi'ne koştu. Saat ondu. Cardinet Sokağı'na açılan küçük kapının anahtarı cebinde olduğundan rahatça yukarı çıktı. Orada, salondaki bronz heykelciklerin tozunu alan Zoé afalladı ve adamı nasıl durduracağını bilemediğinden, upuzun tümcelemlerle, büyük telaş içindeki Mösyö Venot'nun dünden beri kendisini aradığını, beyefendi önce hanımefendiye gelirse, onu hemen kendisine göndermesi için tam iki kez ricaya geldiğini anlattı. Dinleyen ama anlatılan hikâyeden hiçbir şey anlamayan Muffat sonunda kızın endişesinin farkına vardı ve bir daha başarabileceğini sanmadığı korkunç bir kıskançlık nöbeti içinde, gülüşmelerin geldiği odanın kapısına atıldı. Bu hamle karşısında kapının iki kanadı iki yana savruldu, Zoé de omuz silkerek çekildi. Aman canım! Hanımefendi aklını kaçırdığına göre, başının çaresine baksındı.

Ve Muffat, eşikte, gördüğü şey karşısında bir çığlık attı.

— Aman Tanrım! Aman Tanrım!

Oda krallara yakışır şatafatıyla pırıl pırıl parlıyordu. Gümüş kapitone düğmeler güzel akşamlarda, Venus'ün, ufukta solmakta olan gün ışığında belirlediği an insan teninin büründüğü pembe rengi yansıtan kadife duvar kaplamasına yıldız yağdırıyordu; köşelerden sarkan sırma kordonlar, yatak örtüsünün parçalarını çevreleyen sırma danteller alev kırıntılarını, çıplak odanın şehvetli solgunluğunu daha da belirgin kılan çözölmüş kızıl saçları andırıyordu. Tam karşıda, altın gümüş karışımı yatak, oymalarının parıltısıyla ışıldıyordu; bu, Nana'nın çıplak kollarını sere serpe uzatmasına yetecek kadar geniş bir taht, cinselliğinin sınırsız gücüne yakışan, Bizans'ın zenginliğini yansıtan bir sunaktı; Nana o anda,

üstünü başını açmış, korku salan bir put gibi çıplaklığını sergiliyordu. Ve yanı başında, göğsünün kar beyaz yansıması altında, tanrıçalara özgü zaferinin tam ortasında, bir utanç, bir tükenmişlik, gülünç ve acıklı bir yıkım abidesi olarak gecelikli Chouard markisi yatıyordu.

Kont ellerini kavuşturmuştu. Tır tır titreyerek:

— Aman Tanrım! Aman Tanrım! deyip duruyordu.

Geminin altın sarısı çiçekleri, altın sarısı yapraklar arasından fışkıran sapsarı güller Chouard markisi için açıyor, aşk perileri çocuksu sevdalı gülüşlerle gümüş kafesin üzerinde dönen çemberden onun için sarkıyordu; ayak ucundaysa, Orman Perisi, tensel hazdan yorulmuş uykulu halini gözler önüne seriyordu; peri, çıkık kalçalarına varana dek, gören herkesin anlayacağı üzere Nana'nın ünlü çıplak resmine bakılarak yapılmıştı. Altmış yıllık hovardalığın ardından bozulmuş, çürümüş bir insan kalıntısı olarak yatağa yayılan Marki, kadının parıl parıl parlayan teninin yanında bir mezar çukurunu andırıyordu. Kapının açıldığını görünce, bunak ihtiyarlara özgü bir korkuyla doğrulmuştu; bu son aşk gecesi onu aptallaştırmış, çocuklaştırmıştı; ne diyeceğini bilemiyordu, eli ayağı tutulmuştu; bir şeyler geveliyor, tır tır titriyor, iskelete benzeyen bedenini saran kolları kıvrılmış pijamasıyla, yorganın dışına taşan beyaz kıllı solgun bacağıyla kaçmaya hazır bekliyordu. Nana, düştüğü zor duruma karşın, kendini gülmekten alamadı.

— Yat bakayım, gir yatağın içine, dedi gizlemek istediği bir pislik gibi geri devirip yorganın altına ittiği Marki'ye.

Ve kapıyı kapatmak için yataktan fırladı. Şu Küçük Şaşkınlı ile işleri hiç rast gitmiyordu! Hep en ters zamanda çıkage-liyordu. Üstelik para bulmak için neden Normandiya'ya gitmişti? Yaşlı adam istediği dört bin frankı getirmiş, o da birlikte yatmalarına izin vermişti. Kapının iki kanadını örtüp bağdırdı:

— İyi oldu! Bütün bunlar senin kusurun! Böyle aniden girilir mi odaya? Yetti artık, hadi güle güle!

Muffat, gördüklerinin etkisiyle eli ayağı buz kesmiş bir halde kapanmış kapının önünde dikiliyordu. Titremesi git-tikçe artıyor, bacaklarından göğsüne, kafasına yayılıyordu. Ardından, esen güçlü bir yelin salladığı ağaç gibi sarsıldı, diz üstü çöktü, eli ayağı boşalmıştı. Ve ellerini umutsuzca birleş-tirip ağzının içinde geveledi:

— Bu kadarı fazla ulu Tanrım, hem de çok fazla!

Şimdiye dek her şeye katlanmıştı. Artık dayanamıyordu, insanın muhakeme gücüyle gömüldüğü o koyu karanlıkta bütün gücünün tükendiğini hissediyordu. Olağanüstü bir çabayla ellerini daha yükseğe kaldırıyor, gökten yardım arı-yor, Tanrı'ya sesleniyordu:

— Yoo hayır! İşte bunu kabul edemem! Ulu Tanrım, yardımına koşun! Hemen canımı alın daha iyi! Ah Tanrım, hayır, bu adam olamaz! Tamam, beni yanınıza alın, buradan kurtarın, artık hiçbir şey görmeyip duymayayım! Hey ulu Tanrım, göklerdeki babamız, sizinim artık!

Böylece, yüreği inançla dolmuş bir halde, dudaklarından ateşli bir dua dökülüyordu. O sırada omzuna biri dokundu. Başını kaldırdı, ona böyle kapalı kapı önünde yakarırken rastladığına şaşırان Mösyö Venot'yu gördü. Bunun üzerine Kont, Tanrı dualarına yanıt vermiş gibi yaşlı adamın boy-nuna sarıldı. Şimdi artık ağlayabilirdi, hıçkırıyor, durmadan yineliyordu:

— Ah kardeşim... Ah kardeşim!

Çektiği bütün acı bu çılgınlıkla yatışıyordu. Gözyaşlarıyla Mösyö Venot'nun yüzünü ıslatıyor, kesik tümceler arasında, yanaklarını öpüp duruyordu.

— Ah kardeşim, nasıl acı çekiyorum bilseniz! Canım kardeşim, yanımda bir tek siz kaldınız... Yalvarırım beni bir daha geri dönmemek üzere buradan götürün...

Mösyö Venot, bunun üzerine onu bağrına bastı. O da ona “kardeşim” diye hitap ediyordu. Ancak bu arada, kötü bir haber getirmişti; dünden beri, Kontes Sabine'in, geçirdiği

ruhsal çöküntü sonucu, büyük mağazaların birinde satış sorumlusu olarak çalışan bir adamla kaçtığını söylemek üzere kendisini arıyordu; şu anda bütün Paris bunu konuşuyordu. Kontu böyle bir dinsel coşkunun etkisinde görünce, beklediği anın geldiğine karar verdi, hemen ailesinin acıklı sonunu anlattı. Kont buna hiç aldırmadı; karısı çekip gitmişti, bunu hiç umursamıyordu, ne yapması gerektiğini daha sonra düşünecekti. Yeniden yüreği daraldı, büyük bir korku içinde kapıya, duvarlara, tavana bakıyor, hep aynı şeyi tekrarlıyordu:

— Beni buradan götürün... Dayanamıyorum artık, beni buradan götürün.

Bunun üzerine Mösyö Venot, kolundan tutup onu bir çocuk gibi götürdü. Kont artık tamamıyla onun denetimi altındaydı. Muffat kendini tam anlamıyla dinî vecibelerini yerine getirmeye verdi. Yaşamı bir anda altüst olmuştu. Tuileries Sarayı'nın öfkeli utancı karşısında mabeyincilikten istifa etmişti. Kızı Estelle, evlendiğinde bir halasından kendine miras kalacak olan altmış bin frank için ona dava açıyordu. Tam anlamıyla yıkılmıştı, o büyük servetinden kalanlarla zar zor geçiniyor, Kontes'in, Nana'nın küçük gördüklerini de yiyip bitirmesine göz yumuyordu. Her şeyi göze alan bu sokak kızının kocasını baştan çıkarmasıyla kendini kaybeden Sabine gemi azıya almıştı ve ailenin yüzkarası olarak son darbeyi indiriyordu. Bazı aşk maceraları yaşadktan sonra eve dönmüş, Kont da, Hristiyanlara özgü bir boyun eğişle onu bağışlayıp kabul etmişti. Canlı bir utanç abidesi olarak kendisine eşlik ediyordu. Ama Kont giderek duyarsızlaşıyor, bütün bunlara hiç aldırmıyordu. Tanrı onu o kadının ellerinden kurtarıp kendi kollarının arasına almıştı. Bir bakıma, bu yaşadıkları, başından beri lanetlenmiş, çirkefe batmış bir varlığın, Nana'nın yanındaki tensel hazların uzantısı olarak yakarmalarının, umutsuzluklarının dinsel bir ifadesiydi. Kilise köşelerinde, dizleri döşeme taşlarında buz kesmiş olarak eski sevinçlerine kavuşuyor, benliğinin karanlık köşelerinin

duyduğu aynı ihtiyacı kaslarının istençdışı kasılmalarıyla, zihninin haz veren ürpermeleriyle karşılıyordu.

Ayrılık akşamı, Mignon Villiers Caddesi'ndeki konağa geldi. Gün geçtikçe Fauchery'nin varlığına alışıyor, karısının yanında ikinci bir kocanın bulunmasından sayısız yarar sağlıyor, evin ufak tefek işlerini ona gördürüyor, ona güveniyor, oyunlar yazarak kazandığı paraları evin günlük giderlerine harcıyordu. Fauchery de mantıklı davranıp gülünç kıskançlıklara kapılmadığından, Rose konusunda Mignon kadar esnek davrandığından, iki erkek, her türlü mutluluğu paylaşmaktaki iş birliklerine sevinerek, aynı evin içinde birbirlerine ayakbağı olmadan gün geçtikçe daha iyi anlaşıyorlardı. Her şey yoluna konmuştu, ikisi de ortak mutlulukları için yarışıyorlardı. Nitekim Mignon, Fauchery'nin tavsiyesini dinlemiş, Nana'nın elinden, gazetecinin çok zeki olduğunu fark ettiği oda hizmetçisini alıp alamayacağını anlamaya gelmişti; Rose çok üzgündü, bir aydır, başına sürekli dert açan deneyimsiz hizmetçilerle idare etmeye çalışıyordu. Kendisini Zoé karşılayınca, hemen kızı yemek salonuna iteledi. Kızcağız, daha ilk sözde gülümsedi; mümkün değildi, hanımından ayrılmak, kendi işini kurmak üzereydi; ayrıca, hafif bir ki-birle, her gün bir yığın teklif aldığını ekledi, hanımlar onun için çekişiyorlardı, Madam Blanche ona geri çevrilmeyecek bir öneride bulunmuştu. Zoé, Tricon'un evini işletecekti; bu, uzun zamandır kafa yorduğu eski bir tasarıydı, bütün birikimini ona yatıracaktı; bu konuda ufku çok genişti, işi büyötmeyi, bir konak kiralamayı, baştan aşağı döşemeyi düşünüyordu; nitekim bu iş yüzünden, şu anda, kendine hiç bakmadığı için bir hastane köşesinde can çekişmekte olan Satin'i yanına almayı bile denemişti.

Mignon, insanın bu gibi işlere giriştiğinde karşılaşacağı tehlikelere değindi, ama Zoé, nasıl bir iş kuracağını açıklamadan, bir şekerci dükkânı açacakmış gibi sinsi sinsi gü-lerek:

— Yoo, göz kamaştırıcı işler hep tutar, demekle yetindi... Ayrıca, bakın ne zamandır ben başkalarına hizmet ediyorum, şimdi artık başkalarının benim ayağıma gelmelerini istiyorum.

Vahşi bir arzuyla dudakları kıvrılıyordu, sonunda “hanımefendi” olacaktı, birkaç altın karşılığında on beş yıldır leğenlerini ovduğu kadınları karşısında hazırolda bekletecekti.

Mignon geldiğinin haber verilmesini istedi, Zoé, hanımının çok kötü bir gün geçirdiğini söyleyerek onu bir an yalnız bıraktı. Daha önce sadece bir kez geldiği için konağı tanııyordu. Yemek salonunun goblen halılarını, tabak çanak dolabını, gümüş çatal bıçaklarını görünce afalladı. Evin gediklisiymiş gibi bütün kapıları açtı, salonu, kış bahçesini dolaştı, hole döndü; insanı ezen o şatafat, altın kaplama iskemleler, ipekler, kadifeler yavaş yavaş onu hayran bırakıyor, yüreği küt küt atıyordu. Onu çağırmak için aşağı inen Zoé, Mignon’a diğer odaları, süslenme odasını, yatak odasını göstermeyi önerdi. Hele yatak odasında, Mignon’un yüreği iyice kabardı; ayağı yerden kesilmiş, büyük bir coşkuya kapılmıştı. Aslında nice-dir tanıdığı bu hınzır Nana onu şaşırtıyordu. Evde yaşanan bozguna, açıkça göze çarpan savurganlığa, hizmetçilerin sağa sola koşuşmasına rağmen, delikleri tıkayan, yıkıntıların üstünden taşan bir yığın zenginlik vardı. Ve Mignon, bu muhteşem şatafat karşısında, bazı eski büyük işleri anımsıyordu. Marsilya yakınlarında ona bir su kemeri göstermişlerdi; taş kemerleri bir uçurumu aşan o devasa yapı milyonlarca franka ve yıllarca süren çabaya mal olmuştu. Cherbourg’daki yeni köprüyü görmüştü, uçsuz bucaksız bir çalışma alanında yüzlerce insan güneş altında ter döküyor, kocaman makineler denize durmadan kaya yığıyor, duvarlar dikeyliyor, işçiler bazen kanlı bir bulamaç gibi bu makinelerin arasında eriyip gidiyordu. Ancak bütün bunları küçümsüyor, Nana’nın konağı onu daha çok coşturuyordu ve baktıkça, bir akşam, bir şölende bir şeker üreticisinin sadece şekerden kazandığı parayla ken-

disi için yaptırdığı o şatafatlı şatoya duyduğu saygıyı yeniden duyuyordu. Nana, zarif çıplaklığına bakıp güldüğünüz küçük bir salaklıktı; o ufacık utandırıcı, dünyayı tuttuğu gibi havaya kaldıran alabildiğine güçlü bir şeydi; mühendislerin icat ettiği makineleri kullanmadan, tek başına, bütün Paris'i sarsmış, altında cesetlerin yattığı o servetin sahibi olmuştu.

— Hey ulu Tanrım! Ne muhteşem! diye mırıldandı Mignon şükran duygusuyla karışık bir hayranlıkla.

Nana, yavaş yavaş büyük bir üzüntüye kapılmıştı. Marki'yle Kont'un karşılaşması onu önce, gergin bir sıcaklığın hafif bir neşeye karıştığı bir duyguyla sarsmıştı. Ama sonra, yarı ölü bir halde arabasına atlayıp giden yaşlı adamı, onca aşağılayıp kızdırdıktan sonra artık bir daha göremeyeceği Küçük Şaşkınlı düşünce giderek duygusal bir çöküş yaşamaya başlamıştı. Daha sonra, on beş gündür ortalıkta gözükmeyen Satin'in, Madam Robert'in aşağılık tavırları yüzünden, Lariboisière Hastanesi'nde can vermekte olduğunu öğrenince öfkelenmişti. O küçük kaltağı son bir kez görmek üzere atları arabaya koştururken, Zoé sakince evden ayrılacağını haber vermişti. Bunun üzerine, kendini ailesinden birini yitirmiş gibi hissederek bir anda umutsuzluğa kapıldı. Hey ulu Tanrım! Tek başına ne yapacaktı! Hanımının umutsuzca yalvarışları karşısında gururu okşanan Zoé sonunda küskün ayrılmadığını göstermek üzere sarılıp Nana'yı öptü; böyle olması gerekiyordu, iş söz konusu olunca yürek susuyordu. Üstelik o gün sıkıntı üstüne sıkıntı geldi. Olup bitenlerden tiksinen, dışarı çıkmaktan vazgeçen Nana küçük salonunda dolanırken Labordette geldi, ona bir kelepirden, olağanüstü oymalardan söz etti ve laf arasında, hiç gereği yokken, ağzından Georges'un öldüğünü kaçırdı. Nana bir anda donup kaldı.

— Ne, Zizi öldü mü? diye haykırdı.

Ve gözleri, elinde olmadan, eşikteki pembe lekeyi aradı; ancak girip çıkan ayaklar onu silip süpürmüş, sonunda ortadan kaybolmuştu. O arada Labordette birtakım ayrıntılar

aktarıyordu; doğrusu kimse ne olduğunu tam olarak bilmiyordu, kimisi yaranın yeniden açıldığından söz ediyor, kimisi kendi canına kıydığını, ufaklığın Fondettes'teki bir havuza atladığını söylüyordu.

— Öldü! Öldü!

Ardından, sabahtan beri boğazı düğümlendiğinden kendini tutamayıp hıçkırmaya başladı, bu onu biraz rahatlattı. Sonsuz, derin ve korkunç bir kederin içini kapladığını hissetti. Labordette onu Georges konusunda avutmaya kalkışınca onu eliyle susturup geveledi:

— Yalnız o değil ki, her şey, her şey! Çok bahtsızım. Tamam, çok iyi anlıyorum, kaltağın biri olduğumu söyleyecekler yine! Orada yas tutan bir anne, bu sabah kapımın önünde inleyen o zavallı adam, paralarını benimle yedikten sonra sıfırı tüketen diğerleri... Tamam, tamam, vurun Nana'ya, vurun! Ah, ah! Her şeyin sorumlusu benim, ne dediklerini çok iyi biliyorum: Herkesle yatan, kimisinin iliğini kemiğini sömüren, kimisini öbür dünyaya gönderen, onlarca insana acı çektiren o pis kız!

Acıyla bir sedire yıkıldı, başını bir yastığa gömdü, hıçkırıklar içinde sesi kesildi. Etrafında hissettiği o bahtsızlar, yol açtığı felaketler onu yoğun olmasa da yakasını hiç bırakmayan bir kedere gömmüştü; sesi, küçük bir kızın boğuk inlemesine dönüşmüştü.

— Ah, ah! Çok bahtsızım! Dayanamıyorum, boğuluyorum... Anlaşılamamak, daha güçlü oldukları için herkesin karşınızda yer aldığını görmek çok zor bir şey... Hele ki sizin bir kusurunuz yoksa, vicdanınız rahatsa... Ama bu dayanılır gibi değil!

Öfkesi ona isyan ettiriyordu. Ayağa kalktı, gözlerini sildi, odanın içinde hırsla dolaştı.

— Tamam, istediklerini söylesinler, benim hatam değil! Kötü yürekli biri miyim ben? Elimdekinin hepsini veririm, bir karıncayı bile ezemem... Hepsi onların suçu, evet, hepsi!

Ben kimseyi kırmak istemedim. Eteğimin dibinden ayrıldılar, şimdi ölüp gidiyorlar, dileniyorlar, umutsuzluk oyunu oynuyorlar...

Sonra Labordette'in karşısında durup hafifçe omuzlarına vurdu:

— Sen hep yanımdaydın, doğruyu söyle... Onları uçuruma ben mi ittim? En çirkin arzularını tatmin etmek için kendileri sıraya girmediler mi? Aslında hepsi midemi bulandırıyor. Arkalarına takılmamak için kendime sımsıkı sarılıyordum, korkuyordum! Al işte sana bir örnek! Hepsi benimle evlenmek istiyordu. Ne güzel değil mi? Evet sevgili dostum, razı olsam, belki yirmi kez kontes ya da barones olmuştum. Ama ben, makul düşündüğüm için hep hayır dedim... Ah, ah! Onları ne pisliklerden, ne suçlardan kurtardım! Tek bir şey söylesem, gözlerini kırpmadan hırsızlık yapar, annelerini babalarını bile öldürürlerdi, ama ağzımı açmadım... Ve şu anki ödülüne bak! Hele şu evlendirdiğim Daguenet'ye bak; açlıktan nefesi kokuyordu, elinden tutup iyi bir yere getirdim, beş para almadan haftalarca evimde baktım. Dün ona rastladım, başını çevirdi. Peki pis domuz, kafanı çevir bakalım! Ben senden çok daha temizim!

Yeniden odayı arşınlamaya başladı, tek ayaklı yuvarlak masaya okkalı bir yumruk indirdi.

— Hey ulu Tanrım! Hiç adil değil bu! Toplum iyice yozlaşmış! Her şey erkeklerin başının altından çıktığı halde, suçu kadınlara yüklüyorlar... Bak, şimdi sana ne söyleyeceğim: Yanlarındayken en küçük bir haz duymuyordum, anlıyor musun? Onurum üzerine yemin ederim, midem bulanıyordu! Şimdi söyle bakalım, en küçük bir kusurum var mı benim bu işte! Evet, hepsi birden üzerime çullandılar! Onlar olmasa gider bir manastıra kapanır, yüce Tanrıma yakarırdım, çünkü kendimi bildim bileli dindarımdır... Ayrıca, canlarını ve paralarını verdilerse, çok iyi olmuş! Kendi hataları! Benim bu işte hiç suçum yok!

— Elbette, dedi anlattıklarına akli yatan Labordette.

Zoé, Mignon'u içeri aldı, Nana onu gülerek karşıladı; ağlayacağı kadar ağlamış, şimdi gözyaşları dinmişti. Hâlâ gördüklerinin etkisi altındaki Mignon, evin dekorasyonu ile ilgili övgüler yağdırdı; Nana'ysa artık konağından bıktığını, şimdi başka düşler kurduğunu, birkaç gün içinde her şeyi satışa çıkaracağını söyledi. Sonra Mignon, gelişine gerekçe olarak, inme geçirip koltuğuna çakılmış yaşlı Bosc'un yararına düzenlenecek gösteriden söz edince, çok üzüldü ve iki loca satın aldı. O arada Zoé gelip arabanın beklediğini haber verince, mantosunu istedi; mantosunun kemerini bağlarken, zavallı Satin'in başına gelenleri anlattı, sonra ekledi:

— Hastaneye gidiyorum... Kimse beni onun kadar sevmeydi. Ah, ah! Erkekleri acımasız olmakla suçlayanlar nasıl da haklılar! Kim bilir? Belki de ölmüştür. Olsun, yine de görmek, sarılıp öpmek istiyorum.

Labordette'le Mignon gülümsediler. Nana da artık ke derli değildi, o da gülümsedi, çünkü bu iki adam onun yaşadıklarını anlayabilirlerdi. Ve Nana eldivenlerini düğmelemeyi sürdürürken, iki erkek, saygılı bir sessizlik içinde hayran hayran ona bakıyorlardı. Ayağının dibinde yere serilmiş bir sürü erkekle, dünyanın zenginliğinin yığıldığı konağında tek başına ayaktaydı. Geldikleri o ürkütücü, kuru kemiklerle dolu mekânda kafataslarına basarak yürüyordu; her yanı felaketle çevriliydi: Vandeuvres'ün öfkeli sevdası, Çin denizlerinde yitip giden Foucarmont'un melankolisi, dürüst bir adam gibi yaşamak zorunda kalan Steiner'in iflası, Faloiselinin tatmin olmuş salaklığı, Muffatların acıklı çöküşü, zindandan çıkıp gelen Philippe'in başında beklediği Georges'un bembeyaz cesedi. Kentin dış mahallelerindeki pislikten kalkıp gelen, her yana toplumsal çürüme mikrobunu taşıyan karasineğin yıkma, öldürme işi tamamlanmış, üzerlerine hafifçe konmakla bütün erkekleri zehirlemişti. Çok iyi, çok güzel olmuş, kendi dünyasının, ayaktakımı-

nın, yüzüstü bırakılmışların öcünü almıştı. Cinselliği, korkunç bir kıyımın yaşandığı savaş alanına vuran güneş gibi, bütün o yere serilmiş kurbanların üstünde yükselir, olanca görkemiyle hepsini aydınlatırken, o, her zamanki iyi yürekli kız, becerdiği işten habersiz, göz kamaştırıcı bir hayvan gibi ayaktaydı. Alabildiğine sağlıklı, neşeli, kocaman, tombul bir çocuktur. Olup bitenin hiç önemi yoktu, şimdi artık canını sıkan eşyayla tıka basa dolu konağı ona çok küçük, çok sersemce gözüküyordu. Bir tatsızlık yaşanmıştı, o kadar; bu her şeye yeniden başlamanın belirtisiydi. Dolayısıyla o, artık daha iyi şeyler düşlüyordu; el değmemiş genç bir kız gibi yeni kararlarla, en şık giysileriyle ayağını yere sağlam basarak Satin'i son kez kucaklamaya gitti.

XIV

Nana ansızın ortadan kayboldu; yeni bir serüvene dalmış, kaçıp gitmiş, bilinmeyen ülkelere uçmuştu. Yola çıkmadan da bir satışın heyecanını yaşamış, elindeki her şeyi, konağı, içindeki eşyayı, mücevherleri, hatta süs eşyalarını ve iç çamaşırlarını bile elden çıkarmıştı. Dillerde bazı rakamlar dolaşıyor, yapılan beş açık artırmada altı yüz bin franktan fazla gelir sağladığı söyleniyordu. Paris onu, son olarak, meteliksiz Bordenave'ın, Gaité Tiyatrosu'nda sahneye koymayı göze aldığı *Mélusine* adlı peri masalında görmüştü; bu oyunda Prullière ve Fontan'la yeniden aynı sahneyi paylaşıyordu, aslında hiç ağzını açmadan, şöyle bir görünüyor, ama güçlü, dilsiz bir perinin üç etkileyici pozuyla oyunun "en çarpıcı" sahnesinde görünüyor. Ancak kendini tanıtım çılgınlığına kaptıran Bordenave bütün Paris'i devasa afişlerle donatırken, Nana'nın bir gün önce, Kahire'ye gittiği öğrenildi; yönetmenle yaptığı sıradan bir tartışma, hoşuna gitmeyen bir söz, canının sıkılmasına izin vermeyecek kadar varlıklı bir kadının kaprisi buna yetmişti. Ayrıca, işin içinde yeni bir hevesi vardı: Uzun zamandır Türkleri görmek istiyordu.

Aradan aylar geçti. İnsanlar onu unutmak üzereydi. Adı o saygın hanımlar ve beyler arasında anıldığında, ortalıkta bazı garip hikâyeler dolaşıyordu, herkes uzun uzadıya, ayrı bilgiler veriyordu. Söylendiğine göre bir sömürge valisinin

gönlünü çelmişti, görkemli bir sarayda oturuyor, yüzlerce köleye buyruklar yağıdırıyor, sırf eğlence olsun diye adamların kellesini uçurtuyordu. Oysa bunların hepsi yalandı, uzun boylu bir fellaha âşık olmuş, Kahire'nin sefahat âlemlerinde meteliksiz kalmıştı. On beş gün sonra, herkesin ağzı açık kaldı, insanlar onu Rusya'da gördüklerine yemin ediyorlardı. Yeni bir efsane oluşuyor, bir prensin metresi olduğundan söz ediliyor, elmasları dillerde dolaşıyordu. Haberin gerçek kaynağını kimse bilmesede, tüm kadınlar sözü edilen yüzüklerden, küpelerden, bileziklerden, iki parmak kalınlığındaki elmas gerdanlıktan, ortasına başparmak büyüklüğünde parlak bir taş oturtulmuş görkemli taçtan onun kim olduğunu anlıyorlardı. O uzak diyarlarda bulunmanın etkisiyle, her yanı değerli taşlarla süslü bir tanrıça gibi gizem dolu ışıklar saçıyordu. Artık yeterince uygarlaşmamış ülkelerde elde ettiği servetin yarattığı saygıyla, adından ciddiyetle söz ediliyordu.

Bir temmuz akşamı, saat sekize doğru, Faubourg-Saint-Honoré Caddesi'nden arabayla geçen Lucy, yakınlardaki bir mağazada alışveriş yapmaya çıkan Caroline Héquet'yi gördü. Hemen kıza seslendi ve yanına gelir gelmez:

— Akşam yemeğini yedin mi, vaktin var mı? dedi... Öyleyse benimle gel şekerim... Nana döndü.

Bu söz üzerine, Caroline hemen arabaya atladı. Lucy anlatmaya devam ediyordu:

— Ama biliyor musun canım, biz burada gevezelik ederken, o ölmüş olabilir.

— Ölmek mi! Bunu da nereden çıkardın! diye bağırdı şaşkına dönen Caroline. İyi ama nerede şimdi? Neden ölüyor?

— Grand-Hôtel'de... Çiçek hastalığından... Uzun hikâye!

Lucy arabacıya hızlanmasını söylemişti. Atlar tırısı kalınca, Royale Sokağı boyunca ve ana caddelerde, kesik kesik tümcelerle, hiç soluk almadan Nana'nın başından geçenleri anlattı.

— Aklına bile getiremezsin... Nana Rusya'dan dönüyor, nedendir bilmem, prensiyle bozuşmuş sanırım... Bavullarını gara bırakıyor, anımsıyor musun, hani şu yaşlı teyzesinin evine gidiyor... Ve al sana! Çiçek hastalığına yakalanmış oğlunu görüyor; çocuk ertesi gün ölüyor, göndermesi gereken, ama asla göndermediği para konusunda teyzeyle kapışıyor... Görünüşe göre yüzüstü bırakılmış, iyi bakılmamış bu çocuk parasızlıktan ölmüş... Ardından Nana oradan sıvışıyor, bir otele gidiyor ve bavullarını almayı düşünürken, Mignon'a rastlıyor... O arada kendini kötü hissediyor, titremeye, öğürmeye başlıyor, bunun üzerine Mignon, bavullarını alıp geleceğini söylüyor... Nasıl? Gülünç, dolap çevirir gibi, öyle değil mi? Ama dahası var: Nana'nın hastalığını öğrenen Rose, onun bir odada yalnız başına yatmasına öfkelenip ağlayarak yanına koşuyor... Birbirlerinden nasıl nefret ettiklerini anımsar mısın; iki çılgın gibi! Evet canım, Rose, hiç değilse şanına yakışır bir yerde ölsün diye, Nana'yı Grand-Hôtel'e taşıtıyor, gebermek pahasına da olsa üç gecedir oradaymış... Bana bütün bunları Labordette anlattı. Bunun üzerine, ben de gidip görmek istedim...

— Tamam, tamam, diye sözünü kesti çok heyecanlanan Caroline. Hemen çıkalım.

Otelin önüne gelmişlerdi. Arabacı, caddede, araba ve yaya kalabalığı arasında atlarını dizginlemek zorunda kalmıştı. O gün, Yasama Meclisi savaş kararını oylamıştı; sokaklara akın eden insanlar, kaldırımları doldurup ana yola taşıyordu. Güneş, Madeleine tarafında, yansıması üst katlardaki pencereleri tutuşturan kan rengi bir bulutun arkasında batmıştı. Alacakaranlık çöküyor, gaz lambalarının canlı kıvılcımlarıyla henüz aydınlatmaya başlamadığı karanlık caddeler ağır, iç karartıcı bir hale bürünüyordu. Yürüyen kalabalıktan gelen uzak uğultular giderek yükseliyor, solgun yüzlerin ortasında gözler parlıyor, büyük bir şaşkınlık ve sıkıntı yeli bütün başları sağa sola savuruyordu.

— Hah, Mignon geliyor, dedi Lucy. Bize son haberleri verir.

Mignon, Grand-Hôtel'in geniş sundurmasının altında sinirli sinirli kalabalığa bakıyordu. Daha Lucy'nin ilk sorusunda köpürüp haykırdı:

— Ne bileyim ben! İki gündür Rose'u oradan çıkaramıyorum... Kendi canını böyle tehlikeye atmak da budalalık ama! Yüzü gözü delik deşik olursa görür gününü! İşte o zaman yandık demektir!

Rose'un güzelliğini yitirebileceğini düşündükçe çileden çıkıyordu. Kadınların o ahmakça fedakârlıklarına akıl erdiremiyor, Nana'yı hiç umursamıyordu. Tam o sırada karşıya geçmekte olan Fauchery gözüktü, kaygılı bir ifadeyle yanlarına gelip "Bir gelişme var mı?" diye sorunca bir kenara çekildiler. Şimdi senlibenli konuşuyorlardı.

— Yok evlat, hep aynı, dedi Mignon. Yukarı çıkmalısın, onu aşağı inmeye zorla.

— Bak hele! Çok akıllısın doğrusu! dedi gazeteci. Neden kendin çıkmıyorsun?

Ve Lucy oda numarasını sorunca, ondan Rose'u aşağı indirmesini rica ettiler; yoksa sınırları tepelerine çıkacaktı. Ancak Lucy ile Caroline hemen yukarı çıkmadılar. Elleri cebinde kalabalıktaki başlara bakarak eğlenen, aşağı yukarı gidip gelen Fontan'ı fark ettiler. Nana'nın yukarıda hasta yattığını öğrenince, duygulanmış gibi davrandı:

— Vah zavallı kızcağız! Hemen gidip elini sıkayım... Nesi varmış?

— Çiçek, diye karşılık verdi Mignon.

Oyuncu bu arada otelin avlusuna doğru bir adım atmıştı; ama hastalığın adını duyunca geri döndü, ürpererek mırıldandı:

— Vay canına!

Çiçek hastalığının şakaya gelir yanı yoktu. Fontan beş yaşındayken az kalsın bu hastalığa yakalanıyormuş.

O arada Mignon, çiçekten ölen kız yeğenlerinden birinin hikâyesini anlatıyordu. Fauchery'ye gelince, daha bilgiliydi, burnunun kenarında, herkese gösterdiği üç çukur vardı; Mignon onu aynı hastalığa ikinci kez yakalanmayacağını söyleyerek yukarı çıksın diye iteleyince şiddetle karşı çıktı, hekimlerin birer kasap olduklarını söyleyerek bazı vakalardan söz etti. Ama Lucy ile Caroline gittikçe artan kalabalığı görüp araya girdiler.

— Aman Tanrım, şu kalabalığa bakın! Herkes sokağa dökülmüş!

Hava iyice kararıyor, uzaklarda gaz lambaları birer birer yanıyordu. Pencereerde meraklı insanlar beliriyor, ağaçların altındaysa Madeleine'den Bastille'e dek, durmadan akan kalabalık gittikçe büyüyordu. Arabalar çok yavaş gidiyordu. Henüz sessizliğini koruyan, bir araya gelme ihtiyacıyla toplanan, içi aynı ateşle yanan bu sımsıkı kalabalıktan bir homurtu yükseliyordu. O sırada, bir hareketlenme oldu, kalabalık geriledi. İtiş kakışın, iki yana açılanların ortasında, beyaz gömlekli, kasketli bir grup belirdi; bunlar, örse inen bir çekicin ahengiyle haykırıyorlardı:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

Ve askerî bir bando geçiyormuş gibi şimdiden heyecanlanan, gözünün önünde kahramanlık görüntüleri canlanan kalabalık kaygılı bir meydan okumayla onlara bakıyordu.

— Tamam, tamam, gidin de kafanızı kırsınlar! diye mırıldandı ansızın düşüncelerini dile getiren Mignon.

Fontan'sa bu sloganı çok beğenmişti. Orduya yazılmaktan söz ediyordu. Düşman sınıra dayanınca, bütün yurttaşların vatanı korumak üzere ayağa kalkması gerekirdi ve bunları söylerken, Austerlitz'teki Bonaparte gibi elini beline dayamıştı.

— Tamam, bizimle yukarı geliyor musunuz? diye sordu Lucy.

— Hayır! Hastalık kapmaya niyetim yok!

Grand-Hôtel'in önündeki bir bankta yüzünü mendiliyle gizlemeye çalışan biri oturuyordu. Fauchery, gelirken göz kırparak onu Mignon'a göstermişti. O sırada, hâlâ yerindeydi; evet, hâlâ oradaydı. Gazeteci, iki kadına adamı gösterdi. Başını kaldırıncı onu tanıdılar, hafif bir çığlık koptu. Başını kaldırıp pencerelerden birine bakan bu adam Kont Muffat'ydı.

— Biliyor musunuz, sabahtan beri orada nöbet tutuyor, dedi Mignon. Saat altıda oradaydı, o zamandan beri yerinden kıpırdamadı... Labordette'ten olayı duyar duymaz, mendilini yüzüne kapatıp buraya koşmuş... Yarım saatte bir kapıya gidip yukarıdaki hanımın durumunu soruyor, sonra gidip yerine oturuyor... Lanet olsun! O oda hiç de sağlıklı değil; insan ne kadar severse sevsin, boş yere gebermek istemiyor.

Gözlerini yukarı kaldıran Muffat çevresinde olup bitenlerin bilincinde değil gibiydi. Kuşkusuz savaş ilanından haberi yoktu, hiçbir şey hissetmiyor, kalabalığın haykırıışlarını duymuyordu.

— Hah, işte geliyor! dedi Fauchery. Şimdi yüzünü göreceksiniz.

Gerçekten de Kont oturduğu sıradan kalkıp yüksek kapıya doğru ilerliyordu. Artık onu tanıyan kapıcı soru sormasına fırsat vermeden:

— Evet beyefendi, az önce can verdi, dedi.

Nana ölmüştü demek! Bu herkes için şok edici bir haberd. Muffat yüzünü mendiline gömüp tek söz etmeden sırasına dönmüştü. Diğerleri bağrışıyorlardı. Ancak sözleri yarım kaldı, başka bir grup yeri göğü inleterek geçiyordu:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

O güzelim Nana ölmüştü demek! Mignon ağır bir yükten kurtulmuş gibi içini çekti; Rose nihayet aşağı inecekti. Üzerlerinden buz gibi bir esinti geçti. Bu olayda hüznünlü bir rol oynamayı düşleyen Fontan, dudaklarını sarkıtıp gözle-

rini gözkapaklarının kıyısına dek kaydırarak kederli bir tavır takındı; ünsüz bir gazeteci olarak bu habere gerçekten üzülen Fauchery ağzındaki sigarayı sinirli sinirli çiğnemeye başladı. İki kadınsa çığlık atmayı sürdürüyorlardı. Lucy ve Blanche onu son kez Gaité Tiyatrosu'nda *Mélusine*'de görmüşlerdi. Ah canım ah! Billur mağaranın dibinde boy gösterdiğinde sözün tam anlamıyla göz kamaştırıcıydı! Bütün bu beyler onu çok iyi anımsıyorlardı! Fontan o oyunda Prens Cocorico'yu oynuyordu. Hepsinin zihnindeki anılar canlandığından, konuşmanın ardı arkası kesilmedi. Hey gidi hey! O billur mağarada, o zarif görünümüyle nasıl da fiyakalıydı! Ağzını açıp tek söz etmiyordu, zaten oyunun yazarları onun repliklerini çıkarmışlardı, konuşması gereksizdi; hayır, hiçbir şey söylemiyordu, ama kendini gösterdiği an bütün izleyicilerini büyülemişti. Bir daha rastlanması mümkün olmayan bir bedeni, soluk kesici omuzları, bacakları vardı! Böyle bir kadının ölüvermesi garip değil miydi? Biliyorsunuz, bedenini sımsıkı saran mayosunun üstüne sadece önünü ve arkasını hafifçe örten altın bir kemer takmıştı. Çevresindeki camdan mağaradan parlak bir ışık yayılıyordu; her yandan elmas çağlayanlar dökülüyor, tavandan sarkan sarkıtların arasından bembeyaz inci gerdanlıklar yağıyordu ve bu saydam ortamda, içinden elektrik akımı geçen bu kaynak suyunda, kar beyaz teni, kızıl saçlarıyla güneş gibi parlıyordu. Paris artık onu hep o haliyle, billur mağaranın ortasında, ışıklar içinde bir tanrıça gibi hatırlayacaktı. Yok canım, insanın bu konuma geldikten sonra kendini ölüme terk etmesi çok salakçaydı! Şu anda, yukarıda, çok güzel olmalıydı!

— Ve ne büyük hazlar boşa gitti böylece! dedi Mignon, yararlı, güzel şeylerin yok olup gitmesine üzülerək.

Yine de, Lucy ile Caroline'in yukarı çıkıp çıkmayacaklarını anlamak için onları yokladı. Elbette çıkacaklardı, merakları daha da artmıştı. Tam o sırada, kaldırımları dolduran kalabalığın arasından sıyrılabilmek için soluk solu-

ğa kalmış Blanche geldi; haberi duyunca, yeniden çığlıklar koptu, hanımlar eteklerini hışırdata hışırdata merdivenlere yöneldiler. Mignon bağırarak arkalarından geliyordu:

— Rose'a aşağıda beklediğimi söyleyin! Hemen insin, tamam mı?

— Bu hastalığın başında mı yoksa sonunda mı bulaşıcı olduğu bilinmiyor, diyordu Fontan Fauchery'ye. Dostum olan bir doktor ölümden sonraki birkaç saatin özellikle tehlikeli olduğunu söylüyordu... Bulaşıcı mikroplar tam o sırada yayılmış... Ah, ah! Bu apansız ölüme çok üzıldüm; son bir kez elini sıkmayı çok isterdim!

— Artık elini sıkmak neye yarar? dedi gazeteci.

— Doğru, neye yarar? diye yineledi diğerleri.

Yoldaki kalabalık gittikçe artıyordu. Dükkânlardan vuran ışıktaki sokak lambalarının bir o yana bir bu yana sallanan aydınlığında, iki yandaki kaldırımlarda akıp giden şapka dizileri seçiliyordu. Bu saatte taşkınlık giderek artıyor, insanlar beyaz gömlekli grupların ardına takılıyor, ana yoldaki itiş kakış sürüp gidiyordu ve aynı çığlık bütün göğüslerden kopup inatla yükseliyordu:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

Yukarıda, dördüncü kattaki odanın günlüğü on iki franktı, Rose, can çekişirken şatafat gerekmediğinden, öyle süslü püslü olmasa da düzgün bir oda istemişti. Duvarları XIII. Louis dönemine özgü iri çiçekli kalın pamuklu kumaş kaplı odada tüm otellerde rastlanan maun bir masa ve iskemleler, üzerine siyah yapraklar serpiştirilmiş kırmızı bir halı vardı. Koridordan sesler yükselse bile odaya ancak bir fısıltının bozduğu derin bir sessizlik hâkimdi.

— İnan bana, yolumuzu şaşırdık. Komi sağa dönmemizi söylemişti... Tam bir kışla burası!

— Dur bakayım, arayalım... 401 numaralı oda...

— Tamam, bak, 405, 403... Gelmiş olmalıyız... Hah işte, 401! Geldik, sus, sus!

Sesler kesildi. Hafifçe öksürüp, üstlerine başlarına çekidüzen verdiler. Sonra kapı yavaşça açıldı, Lucy, kendisini izleyen Caroline ve Blanche'la içeri girdi. Ama oldukları yerde duraladılar, odada beş kadın vardı. Gaga, oradaki Voltaire tarzı koltuğa yayılmıştı. Simonne'la Clarisse, şöminenin başında bir iskemlede oturan Léa de Horn'la konuşuyorlardı; kapının solunda, yatağın tam karşısındaki tahta sandığın kenarına ilişen Rose Mignon'sa, gözlerini perdelerin gölgesinde yatan cesede dikmişti. Bir dostlarını görmeye gelmiş kibar hanımlar gibi, hepsi şapkalarını ve eldivenlerini çıkarmışlardı; üç gecelik nöbetin verdiği yorgunlukla yüzü solan Rose bu apansız ölüm karşısında, afallamış, saçları dağılmış, yanakları kederden şişmiş bir halde oturuyordu. Yatağın yanındaki konsolun köşesine konmuş bir abajur keskin bir ışıkla Gaga'yı aydınlatıyordu.

— Ah, ah! Ne büyük talihsizlik, değil mi? diye mırıldandı Lucy, Rose'un elini sıkarken. Hepimiz ona veda etmek istiyorduk.

Ve bunu derken, ölüyü görebilmek için başını çeviriyordu, ama lamba çok uzaktı, o da yaklaşmayı göze alamadı. Yatakta külrengi bir yığın uzanıyordu, yüz olması gereken solgun bir lekenin yanında, yalnız kızıl bir topuz seçiliyordu. Lucy ekledi:

— En son Gaité Tiyatrosu'nda, mağaranın dibinde görmüştüm onu...

Bunun üzerine daldığı sersemce alıklıktan uyanan Rose hafifçe gülümsedi, sonra üst üste yineledi:

— Nasıl da değişti, nasıl da değişti!

Sonra hiç kımıldamadan, tek söz etmeden, yeniden dikkatle Nana'ya bakmaya başladı. Belki az sonra gelip yüzüne bakabilirlerdi; yeni gelen üç kadın, şöminenin başındakilerin yanına gittiler. Simonne ve Clarisse alçak sesle, Nana'nın elmaslarını tartışıyorlardı. Söylenenler doğru muydu? Şimdiye dek onları kimse görmemişti, besbelli

söylentiydi. Ancak Léa de Horn o değerli mücevherleri gören birini tanıyordu. Ayrıca bu kadarla da kalmıyordu, Rusya'dan işlemeli kumaşlar, çok değerli biblolar, altın bir sofrta takımı, hatta mobilyalar bile getirmişti; evet şekerim, elli iki koliyle, üç vagonu dolduracak kocaman sandıklarla dönmüştü. Hepsi garda duruyordu. Bavulunu açmadan ölmek ne talihsizlikti! Üstelik bütün bunlara getirdiği paraları, yaklaşık bir milyon frankı da eklemek gerekiyordu. Lucy bunların kime kalacağını sordu. Uzak akrabalara, besbelli teyzesine kalacaktı. Yaşlı kadının başına talih kuşu konmuştu. O bundan habersizdi, Nana hasta oğlunun ölümünden ötürü dış bilediği için onu çağdırtmamakta direnmişti. Bunun üzerine hepsi, at yarışlarında gördükleri küçüğü düşünüp acıdılar: Her yanı ağrıyan, alabildiğine çökmüş ve kederli gözüken bir yavruca; hani şu dünyaya gelmek istemeyen zavallı çocuklardan biri.

— Toprağın altında çok daha mutludur, dedi Blanche.

— Doğru! Anası da öyle, diye ekledi Caroline. Yaşamak pek de hoş bir şey değil.

Kasvetli odada zihinlerine iç karartıcı düşünceler üşüşüyordu. Korkuyorlardı, burada durup uzun uzun konuşmak aptalcaydı; ama Nana'yı görme arzusu hepsini oldukları yere çiviliyordu. İçerisi çok sıcaktı, odayı kaplayan nemli alacakaranlıkta, lamba tavana Ay gibi bir daire yansıtıyor, yatağın altındaki fenol dolu çukur tabaktan pis bir koku yayılıyordu. Boğuk bir homurtunun yükseldiği caddeye bakan açık pencereden gelen esintiler zaman zaman perdeleri şişiriyordu.

— Çok acı çekti mi? diye sordu sarkaçlı saatin üzerindeki dansçı kızlar gibi gülümseyen, çıplak *Üç Güzeller*'e¹⁰ dalıp giden Lucy.

Bu söz üzerine Gaga daldığı uykudan uyanır gibi oldu.

---

10 Raffaello Sanzio da Urbino'nun (1483-1520) elinde elma tutan üç çıplak kadının resmettiği eseri. (e.n.)

— Ah, ah! Hem de nasıl! Ölürlen buradaydım. İnanın bana hiç güzel bir şey değil ölmek... Son anında zangır zangır titremeye başladı...

Açıklamasını tamamlayamadı, bir çığlık kulakları sağır ediyordu:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

Sıcaktan bunalan Lucy pencereyi ardına dek açtı ve dirseklerini dayadı. Burası iyiydi, yıldızlı gökten bir serinlik yayılıyordu. Karşıda kimi camlar alev rengine bürünmüştü, ışıklı levhaların altın sarısı harflerinde gaz lambalarının yansımaları oynayıyordu. Aşağısıysa çok eğlenceliydi, insan yığınlarının kaldırımlarda ve ana yolda iç içe geçmiş arabaların arasında, fenerlerin ve gaz lambalarının kıvılcımlarının parıldadığı kocaman devingen gölgeler içinde sel gibi aktığı görülüyordu. Avaz avaz bağırarak gelen yeni grubun elinde meşaleler vardı; Madeleine tarafında bir kızılık beliriyor, kalabalığı ateşten bir çizgiyle kesiyor, yanan bir örtü gibi başların üzerine yayılıyordu. Nerede olduğunu unutan Lucy bağırarak Blanche'ı ve Caroline'i çağırdı:

— Gelin bakın, bu pencereden öyle güzel görülüyor ki!

Üçü birlikte merakla aşağı baktılar. Ağaçlar görmelerini engelliyor, meşaleler zaman zaman yaprakların arasında yitip gidiyordu. Aşağıdaki beyleri görmeye çalıştılar; ancak bir balkon çıkıntısı kapıyı örtüyordu; dolayısıyla, yüzünü mendiline gömmüş, sıralardan birine çökmüş Muffat'dan başkasını seçemediler. Kapının önünde bir araba durdu. Lucy, bakınca Maria Blond'u tanıdı; al işte biri daha koşup gelmişti. Kız yalnız değildi, arabadan şişman bir adam da iniyordu.

— Aaa hırsız Steiner, dedi Caroline! İyi ama nasıl oluyor! Onu Köln'e geri göndermemişler miydi? İçeri girdiğinde suratını görmek isterim doğrusu.

İçeriye döndüler. Ancak, iki kez merdiveni şaşırان Maria Blond on dakika sonra odaya geldiğinde yalnızdı. Lucy'nin sorusunu şöyle yanıtladı:

— İyi ama şekerim, onun yukarı çıkacağını mı sandınız! Bana kapıya kadar eşlik etmesi bile yeter... Bir düzine erkek orada dikilmiş puro içiyor.

Gerçekten de, bütün beyler toplanmıştı. Caddelere şöyle bir göz atmaya çıkmış, geze geze gelmişlerdi; birbirlerine sesleniyor, zavallı kızın ölümünü öğrenince çığlık atıyorlardı; sonra onu unutup siyaset ve strateji hakkında konuştular. Bordenave, Daguenet, Labordette, Prullière ve daha başkaları oradaydılar ve Berlin'i beş günde nasıl alacağını anlatan Fontan'ı dinliyorlardı.

Bu arada, yatağın önünde duygulanan Maria Blond diğerleri gibi mırıldanıyordu:

— Zavallı kedicik! Onu son kez Gaité Tiyatrosu'nda, mağarada görmüştüm...

— Ah, nasıl değişti, nasıl değişti! diye yineledi Rose kasvetli bir bezginlikle gülümserken.

Tatan Néné ile Louise Violaine de geldiler. Bu ikisi, komiler arasında mekik dokumuş, yirmi dakikada bütün oteli dolaşmışlardı; savaşın yol açtığı korkunun, caddeleri kaplayan heyecanın etkisiyle bir an önce Paris'ten ayrılmak isteyen konukların yarattığı kargaşanın ortasında, belki otuz katı inip çıkmışlardı. Bu yüzden içeri girdiklerinde ölüyle ilgilenemeyecek kadar yorgun bir halde kendilerini birer iskemleye bıraktılar. Tam bu sırada, yan odadan büyük bir patırtı geldi; bavullar oradan oraya yuvarlanıyor, kaba sözlerin birbirine karıştığı bir gürültüde insanlar masalara iskemlelere çarpıyorlardı. Bu genç bir Avusturyalı çiftti. Gaga, Nana can çekişirken, komşuların kovalamaca oynadıklarını anlatıyordu; iki odayı kullanılmayan bir kapı ayırdığından, koşuşmaları, birbirlerini yakaladıkları zaman da öpüşmeleri iştiliyordu.

— Hadi artık gidelim, dedi Clarisse. Burada durarak onu canlandıramayız... Geliyor musun Simonne?

Kimse yerinden kıpırdamıyor, herkes göz ucuyla yatağa bakıyordu. Bir yandan da gitmeye hazırlanıyor, eteklerini

düzeltiliyorlardı. Lucy kollarını pencereye dayamış, yeniden aşağı eğilmişti. Caddedeki uluyan kalabalıktan derin bir melankoli yükseliyordu sanki, boğazı yavaş yavaş kederle düğümleniyordu. Aşağıdan yine kıvılcımlar saçan meşaleler geçiyordu; daha uzakta, gece vakti mezbahaya getirilmiş benzeyen, karanlığa yayılmış kalabalıklar koyun sürüleri gibi dolanıyordu ve bütün bu esriklikten, sele kapılmış, dalga dalga sürüklenen karmakarışık kitlelerden, gelecek katliamların dehşeti, büyük acısı yayılıyordu. Kalabalıktakiler birbirlerini kışkırtıyor, çığlıklar ufkun gerisinde yatan bilinmeyene doğru koşmanın verdiği esriklikte yitip gidiyordu.

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

Lucy döndü, sırtını pencereye dayadı, sapsarı bir yüzle sordu:

— Hey ulu Tanrım! Halimiz ne olacak?

Odadaki hanımlar başlarını iki yana salladılar. Yaşanacak olaylar karşısında alabildiğine ciddileşmiş, çok kaygılanmışlardı.

— Ben, dedi Caroline Héquet kendinden emin bir ifadeyle, öbür gün Londra'ya gidiyorum... Annem çoktan gidip otelin birine yerleşti... Paris'te kalıp kendimi öldürtmeye niyetli değilim!

Sakınlı bir kadın olan anası bütün servetini yabancı bankalara yatırtmıştı. Büyük bir savaşın nasıl biteceği bilinmezdi. Bunun üzerine Maria Blond öfkelenmişti; bir yurtsever olarak ordunun ardına takılıp gitmekten söz ediyordu.

— Al sana bir üçkâğıtçı! Evet, beni askere almaya razı olsalar erkek gibi üniforma giyer, şu domuz Prusyalılara kurşun yağdırırdım! Hepimiz öyle gebersek ne olur ki? Canımız çok mu değerli?

Blanche de Sivry bir anda köpürdü.

— Prusyalılara dil uzatma! Onlar da herkes gibi, tıpkı senin Fransızların gibi birer insan. İki gün önce, kimseye zararı dokunmayan, alabildiğine varlıklı, çok kibar Prusyalıyı

sınır dışı ettiler, iğrenç bir şeydi bu, tam anlamıyla yıkıldım... Biliyor musun, canımı sıkmasınlar, yoksa Almanya'ya gidip onu bulurum!

Onlar böyle çekişirken, Gaga ağlamaklı bir sesle mırıldandı:

— Tamam, her şey bitti, hiç talihim yokmuş... Daha bir hafta önce Juvisy'deki küçük evimin parasını ödedim, hem de ne büyük güçlüklerle! Lili'nin bana yardım etmesi gerekti... Ama işte savaş başladı, Prusyalılar gelip her şeyi yakacaklar... Bu yaşta her şeye nasıl yeniden başlayayım?

— Umurumda değil! dedi Clarisse. Vız gelir bana! Her zaman başımın çaresine bakarım.

— Elbette, diye karşılık verdi Simonne. Çok matrak olacak doğrusu... Bir bakmışsın işler açılmış.

Ve bir gülücükle düşüncesini destekledi. Tatan Néné ile Louise Violaine de onunla hemfikirdiler; Tatan askerlerle çok ateşli birliktelikler yaşadığını anlattı. Hepsini iyi çocuklardı, kadınların bir dediğini iki etmiyorlardı. Ancak hanımlar seslerini fazla yükseltmişlerdi, hâlâ yatağın önündeki sandığın üzerinde oturan Rose Mignon, hafif bir "Şışşt!"le hepsini susturdu. Bu sessizlik çağrısı perdelerin gerisindeki karanlıktan geliyormuş gibi, yan gözle ölüye bakıp seslerini kestiler; odaya çöken ve hemen yanlarında yatan cesedin katılığını hissettiren ağır sessizliğin ortasında kalabalığın çığlıkları yankılandı:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

Ama biraz sonra yine sohbete başladılar. Louis-Philippe'in eski bakanlarının imalı sözlerle konuşmalar yaptığı bir salonu işleten Léa de Horn omuz silkerek, alçak sesle:

— Bu savaş ne büyük bir yanılgı! Ne kanlı bir saçmalık!

Bunun üzerine Lucy hemen imparatorluğu savunmaya girişti. İmparatorluk sarayından bir prensle yatmıştı, ona göre bu bir aile meselesiydi.

— Öyle deme şekerim, kendimize daha fazla hakaret etmelerine izin veremezdik, burada söz konusu olan Fransa'nın onuru... Hayır, sadece prensten dolayı söylemiyorum bunu. Aslında, pintinin tekiydi adam! Düşünsenize, yatarken, altınlarını çizmelerine saklardı ve bir gün bezik oynarken ortaya sürülenlere el koyarım diye şaka yaptığımda, ortaya para yerine fasulye koymaya başlamıştı... Ama bütün bunlar dürüst olmama engel değil. İmparator haklı.

Léa hatırı sayılır kimselerin görüşlerini dile getiren saygıdeğer kadınlar gibi tepeden bakarak başını sallıyordu. Sesini yükselterek ekledi:

— İşin sonu geldi. Tuileries Sarayı'ndakiler çıldırmış! Fransa'nın, daha dünden hepsini kovması gerekirdi...

Hepsi birden şiddetle karşı çıkıp sözünü kestiler. Bu kudurmuş kadın imparatorudan ne istiyordu? Herkesin keyfi yerinde değil miydi? İşler yolunda gitmiyor muydu? Paris o güne dek bu kadar eğlenmemişti.

Daldığı uykudan uyanmış, bu sözlerle irkilmiş Gaga kızıp köpürüyordu.

— Susun! Bu çok saçma, ağzınızdan çıkanı kulağınız duymuyor! Ben Louis-Philippe dönemini yaşadım, meteliğe kurşun atılan, kemerlerin iyice sıkıldığı yıllardı. Sonra 1848 Devrimi gerçekleşti. Ah, ah! Cumhuriyetleri tam bir rezillikti! Sonra şubatta, Louis-Philippe'i deviren ayaklanmanın ardından, açlıktan geberdim! Bütün bunları yaşamış olsaydınız, imparatorun önünde diz çökerdiniz, o bize babalık yaptı, evet babalık yaptı...

Onu yatıştırmak zorunda kaldılar. Dinsel bir coşkuyla ekledi:

— Ey ulu Tanrım, imparatorun zafere ulaşmasını sağla-yın! İmparatorluğumuzu koruyun!

Hepsi aynı dileği tekrarladı. Blanche kiliseye gidip imparator için mumlar yaktığını itiraf etti. Caroline, büyük bir tutkuyla imparatorun geçeceği yollarda iki ay dolaşsa

da onun dikkatini çekememişti. Öbür kızlar da cumhuriyetçilere ateş püskürüyor, düşmanı yendikten sonra bütün dünyayı saracak sevinç çılgınlıkları arasında rahatça hüküm sürebilmek için III. Napoléon'un onları sınır dışı etmesini istiyorlardı.

—O alçak Bismarck da aşağılık herifin teki! dedi Maria Blond.

—Düşünsenize, ben onu tanıdım! diye bağırdı Simonne. Böyle olacağını bilseydim, kendi elimle kadehine zehir koyardım.

Ancak, Prusyalısının sınır dışı edilmesini bir türlü sindiremeyen Blanche, Bismarck'ı savunma gözüpekliğini gösterdi. Aslında öyle kötü yürekli biri değildi. Herkes kendi işini yapıyordu. Sonra ekledi:

—Ayrıca biliyor musunuz, kadınlara bayılıyor.

—Ne yararı var bunun bize! dedi Clarisse. Belki de onunla yatmak istemiyoruz!

—Böyle erkeklere her yerde rastlanır, dedi Louise Violaine ciddi bir ifadeyle. Böyle canavarlarla uğraşmaktansa, belki de erkeklerden vazgeçmek gerekirdi.

Tartışma böylece sürüp gitti. Hepsi Bismarck'ı çekiştiriyor, sıkı bir Bonapartçı olarak kıcına bir tekme yapııştırıyor, o arada Tatan Néné canı sıkkın bir halde yineleyip duruyordu:

—Bismarck, Bismarck deyip kafamın tasını attırmayın! Evet, ona çok kızıyorum! Ben hiç tanımam sizin Bismarck'ınızı! İnsan bütün dünyayı tanıyamaz ki!

—Hiç önemi yok, dedi Léa de Horn tartışmayı bitirmek üzere, Bismarck'ınız bize güzel bir kötek atacaktır...

Sözünün arkasını getiremedi. Hanımların hepsi üzerine çullandı. Ne, güzel bir kötek mi? Tam tersine, Bismarck'ını sırtına sopaları indire indire geldiği yere göndereceklerdi. Birtirmiş miydi sözünü bu şom ağızlı Fransız kadın!

—Şişşt! diye fısıldadı bütün bu gürültü patırtı karşısında incinen Rose Mignon.

Hepsi yeniden cesedin soğukluğunu hissettiler; felaketin belli belirsiz korkusuyla, canları sıkkın bir halde yeniden gelip ölünün karşısında dikildiler. Caddeden boğuk, gırtlakları paralayan çığlıklar yükseliyordu:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!

Tam odadan ayrılmaya karar verdiklerinde koridordan biri seslendi:

— Rose! Rose!

Şaşırان Gaga kapıyı açtı, bir an gözden kayboldu. Geri geldiğinde:

— Ah şekerim, koridorun dibinden Fauchery seslenmiş. Bu odaya bir adım daha yaklaşmak istemiyor, hâlâ cesedin yanında beklediğimiz için kendini kaybetmiş durumda.

Mignon sonunda gazeteciyi yukarı yollamıştı. Hâlâ pencereye yaslanmış duran Lucy yeniden aşağı eğildi ve kaldırımdaki beylerin başlarını yukarı kaldırmış bir halde kendisine ellerini salladıklarını fark etti. Sabrı taşan Mignon havaya yumruk sallıyor, Steiner, Fontan, Bordenave ve diğerleri, sitemkâr, kaygılı bir ifadeyle kollarını havaya kaldırıyorlardı; Daguenet ise suça ortak olmamak için elleri arkasında sigarasını içmekle yetiniyordu.

— Doğru şekerim, dedi Lucy dayandığı açık pencereden ayrılırken, hepinizi aşağı indireceğime söz vermiştim... Hepsi bizi çağırıyorlar.

Rose oturduğu tahta sandıktan güçlükle kalkarken mırıldandı:

— İniyorum, iniyorum... Artık bana ihtiyacı kalmadı... Şimdi bir rahibe getirirler.

Ve şapkasını, şalını bulamıyor, ortalıkta dolanıp duruyordu. Tuvalet masasındaki bir leğene su doldurmuş, gayriihtiyari ellerini yüzünü yıkıyor, söylenmeyi sürdürüyordu:

— Nedendir bilmem, bu ölüm beni çok sarstı... Oysa birbirimize hiç de nazık davranmamıştık. Anlıyorsunuz ya,

tam bir salaklıktı bu yaptığım... Ah, ah! Kafam çok karışık, ölmeyi istemeye başladım, dünyanın sonu geldi sanki... Of, temiz havaya ihtiyacım var.

Ceset yavaş yavaş odaya mikrop saçmaya başlıyordu. Uzun bir kayıtsızlığın ardından, içlerini müthiş bir korku kapladı.

— Hadi gidelim kedciklerim, hemen kaçalım buradan, deyip duruyordu Gaga. Bu oda hiç temiz değil.

Yatağa son kez göz atarak odadan hızla çıktılar. Lucy, Blanche ve Caroline hâlâ oradaydılar. Rose, odayı düzenli bir şekilde bırakıp bırakmadıklarını görmek için son bir kez daha göz gezdirdi. Pencerenin önündeki perdeyi çekti; sonra, lambanın uygun olmadığını düşündü, bir mum gerekiyordu; şöminenin bakır şamdanlarından birini yakıp cesedin yanındaki masanın üstüne yerleştirdi. Birden ölünün yüzüne canlı bir ışık vurdu. Büyük bir korkuya kapıldılar. Hepsi titreyerek hızla kaçıştılar.

— Ah, ah! Nasıl da değişti, nasıl da değişti! diye mırılda-
nıyordu en geride kalan Rose Mignon.

Yürüdü, kapıyı kapattı. Yüzü tavana bakan Nana mumun aydınlığında yalnız kalmıştı. Baş yastıkta yatan bir kan ve sıvı yığını, oraya atılmış bir avuç çürümüş etti. Yüzünü irinli kabarcıklar kaplamıştı, sivilcenin biri hemen yanındakiyle birleşiyordu ve pörsümüş, solmuş, külrengi çamura dönmüş bu kabarcıklar, yüz çizgilerinin seçilemediği o biçimsiz bulamacın üzerinde şimdiden küflenmiş toprağı andırıyordu. Sol gözü irin içinde bütünüyle kaybolup gitmişti; yarı açık diğer gözü siyah, çürümüş bir deliğe benziyordu. Burnu da irinle kaplıydı. Yanağının birinden aşağıya doğru inen kızıl bir kabuk dudaklarını iğrenç bir gülümsemeye yol açacak şekilde büzüyordu. Ve hâlâ güneş gibi alev alev yanan o güzelim saçları hiçliğin bu korkunç ve gülünç maskesinden aşağıya doğru altın sarısı bir yağmur gibi dökülüyor-

du. Venus çürüyordu. Âdeta yıkandığı su birikintilerinden, ortalıktaki leşlerden bulaşıp bütün bir halkın kanını zehirleyen virüs yüzüne vurup onu allak bullak etmişti.

Oda boştu. Caddeden gelen umutsuz bir esinti perdeyi şişirdi:

— Berlin'e! Berlin'e! Berlin'e!